

کتابی
جواهر البی
بہار
منتدی اقرأ الثقافی
www.iqra.ahlamontada.com

دائراوی
مصطفی محمد عمارۃ

وہرگیرائی بوکورڈی
انور قادر شیخانی

۴۵ وٹیز
چاپی یوگم

محو

منتقدیٰ اقرا الثقافی

للكتب (کوردی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

کتیبی

جَوَاهِرُ الْبُخَارِي

بە کوردی

دانراوی
مصطفی محمد عمارە

وەرگیڕانی بۆ کوردی
انور قادر شیخانی

ههولێر
چاپی یه کهم

ناسنامەى كتيب

ناوى پەرتووك	:	جواهر البخارى
دانراوى	:	مصطفى محمد عمارة
وەرگيرانى بۆ كوردى	:	ئەنومەر قادر شېخانى
ديزايىنى ناوەرۆك	:	نوسینگەى هيوا
ديزايىنى بەرگ	:	نوسینگەى هيوا
نۆرهى چاپ	:	چاپى يەكەم ۲۰۱۲

له بهرپۆمبەرايه تى گشتى كتيبخانه گشتيه كان
ژمارهى سپاردنى (۶۴۱) سالى (۲۰۱۲) ى دراومتى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشکش بیت به :

- گیانی پاکی پیغمبری خوا (صلی الله علیه وسلم) وه هه موو هاوه لآن و شوین که وتوانی و زانایان و تهولیاو خزمهت گوزارانی دینی خوا.
- پیشکش بیت به دایک و باو کم و هاوسه رم ، وه هه موو تهو ماموستاو هاوړپیانهی یارمه تیان دام ریځگایان بو ئاسان کردم بو سه رخستنی تهو پرژه گه ورهیه به تایبه تی کتیبخانه ی مه حوی خودا پایه داریان بکات
- به هه موو مرؤفه کان که به راستی شوین ریباری به خته وه ری دا ده گه رپن و تا ده ستیان که وی و له سزای ناو گوړو دوزه خ رزگاریان بیت

پيشه‌کی :

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد سيد خير الله وعلى اله وصحبه والتابعين باحسان الى يوم الدين .
براو خوشگانی به‌پرترم :

نهم کتیبه‌ی به‌رده‌ستان بریتی یه له وه‌رگی‌رانی کتیبی (جواهر البخاری) که زیاتر له (۸۰۰) فهرموده‌ی تیایه وه‌رمگی‌رایه سهر زمانی کوردی ، له ناماده کردنی ماموستا (مصطفی محمد عمارة) خوا بی‌پاریزی و روحی پی‌یکات وه منیش له دوا‌ی ماندو بونیکی زوره‌وه هه‌لسام به راقه کردنی فهرموده‌کان بۆ سهر زمانی شیرینی کوردی و بۆ نه‌وه‌ی خوینه‌رانی کورد زمانم سودی لی ببینن و په‌رتوکخانه‌ی کوردی پی ده‌وله‌مه‌ند بکه‌ین .

وه هیچم نیه به‌س پاره‌ستانم له به‌رامبه‌ر خالقی گه‌وره‌م به مل که‌چی و داماری و به دل‌یکی راجله‌کاوو تزیه کارو اعتراف به گونا‌هو تاوانم ده‌که‌م و دان به هه‌له‌و ناراستی خۆم داده‌نیتم و ده‌لیم نه‌ی خودایه لیت ده‌پاریتمه‌وه به ناوه جوانه‌کانی خۆت نهم نویسنهم لی وه‌رگری و له‌به‌ر خاتری تۆ بیت دوور بیت له ریاو ریا‌بازی وه شهرمه‌زاری بازاری قیامت نه‌بین وه نه‌گهر له‌م نویسنهم پی‌یکام و راستم کردبی نه‌وا له فەزل و گه‌روه‌یی خۆته (جله جلاله) وه نه‌گهر هه‌له‌و کرج و کالیش بیت نه‌وا له‌لای خۆمه‌وه‌یه هه‌لبه‌ته به‌نده‌ش بی گونا‌ه نیه ، یاره‌بی خواجه خەم و خەفەتم له دل ده‌رکه‌ی و سهر‌فرازی هه‌ردووک دونیا بین و به گه‌وره‌یی خۆت نیستی‌قامه‌ت و هیدایه‌تم پی ببه‌خشی امین و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين وصلى الله وسلم على سيدنا وامامنا وقدوتنا محمد صلى الله عليه وسلم تسليما كثيرا الى يوم الدين .

وه‌رگی‌رانی : انور قادر شينغاني

هه‌ولير / گه‌ره‌کی گولان ١ / ربيع الثاني ١٤٣٣ ك به‌رامبه‌ر ٢٢/٢/٢٠١٢ز

بسم الله الرحمن الرحيم

کورتیهک له ژبانی ئیمامی بخاری (رضی الله عنه) .

ناوی موحه مەدی کورپی ئیسماعیلی کورپی ئیبراهیمی موغیره ی کورپی بیردزیه ی کورپی بهزیه ی جوعفی یه , نازناوی باوکی عبدالله یه پیشه‌وای موسولمانان و سه‌رقافلە ی کۆمه‌لّی یه کتاپه‌رستان و گه‌وره‌ی فەرموده ناسه‌کان له سالتی (۱۹۴) ی کۆچی له شاری بوخارا له‌دایک بووه هەر له منداڵیه‌وه قورئانی پیرۆزی له‌بەر کردوه وه له‌بەر ئەوه‌ی ئەوه‌نده زیره‌کی و لێهاتوبی و شارەزایی له زمانی عەرەبی هه‌بوه هەر له مناڵیه‌وه پێیه‌وه دیار بوه وه له سالتی (۲۰۵) ی کۆچی دهستی داوه‌ته فەرموده‌ نو سین و له‌سه‌ر دهستی مامۆستای خۆی ۱۰ ابو احمد محمد بن یوسف البیکندی).

وه له سالتی (۲۱۰) ی کۆچی له‌گه‌ڵ دایکی و برا گه‌وره‌ی خۆی سه‌فه‌ری پرخی‌ری هه‌جیان کردوه وه خۆی له مه‌ککه‌ی پیرۆز مایه‌وه بۆ وه‌رگرتن و کۆکردنه‌وه‌ی فەرموده‌ وه زۆر شوێن گه‌راوه له‌وانه خۆراسان و جەبەل و عێراق و حیجاز و میسرو شام، وه هەر له مناڵیه‌وه چاوی کوێر ده‌بی‌ت وه بۆ باوک گه‌وره ده‌بی‌ت وه باوکی سامانیکی زۆری بۆ به‌جۆر دیلت دایکی ده‌یکا به خێرو سه‌ره‌رشتی کورپه‌که‌ی.

له به‌سه‌ره‌هاتێکدا ده‌گێرنه‌وه که هه‌زه‌تی ئیبراهیم ده‌چێته‌ خه‌ونی دایکی و پێی ده‌فه‌رموێت به به‌ره‌که‌تی دوعای زۆری تۆ خودا چاوی کورپه‌که‌تی چاک کرده‌وه . ئیمامی بوخاری زۆر سه‌خی بووه زاهیدو له‌خواترس و بۆ هه‌واو که‌م خۆرو که‌م خه‌وو له‌لای خۆر بوه , وه ده‌فه‌رموێ شک نابم له ماله‌که‌م یه‌ک دره‌همی هه‌پام هه‌بی‌ت وه له خه‌وا ده‌بینی باوه‌شینیکی پێیه‌و می‌شوله له پی‌غه‌مبه‌ر پاس ده‌کات ئەو خه‌ونه‌ش به دانانی کتیبی (صحيح البخاری) لێکدرايه‌وه وه ده‌یفه‌رموو چل سال نا‌م بی پی‌خۆر خواردوه له‌بەر ئەوه‌ی زۆر لاواز بوه وه هه‌موو سی پۆژان

خەتمەکی قورئانی کردووە هەروەها لە کتێبی (فتح الباری) هاتووە لە هەر تەنڭاوی و بەلاو موسیبەتێکدا هاتیشتە پیشەوێ ئه‌گەر خەتمی صەحیحی بوخاری کرابا خودای گەورە دەروی خێری کردۆتەووە وە ئەر پاپۆرەش که صەحیحی بوخاری تێدا بوو بیئت قەت نەبوووە غەرق بویئت ، وە نیمامی بوخاری بە (١٦) ساڵ صەحیحی بوخاری داناوە لە (٦٠٠) هەزار فەرموودە دەری هیناوە وە لە سالی (٢٥٦)ی کۆچی لە تەمەنی (٦٢) سالییدا لە شاری سەمەرقەند کۆچی دواپی کردووە وە خۆی دەگیرێتەووە که هەر فەرموودەیه‌کی که داناوە دەست نوێژتێک و غوسلیتکی سوننەتی کردووە و دوو پرکاعەت نوێژی سوننەتی کردووە .

صەحیحی بوخاری لە پاش قورئانی پیرۆز دیت بە یه‌که‌م سەرچاو

لە دوا داواکارم لە نیمامی بوخاری خۆش بیئت

لە منیش وەرگیریت ئەم نوسینە

بابُ بَدْءِ الْوَحْيِ لِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)

۱. عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلَاحَةِ الْجَرَسِ، وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ، فَيُفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعْيِي مَا يَقُولُ)).

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيُفْصِمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا.

به شی دهنی کردنی و وحی

بؤ پیغه مبهری خوا (ﷺ)

له خاتوو عایشه دایکی نیمانداران (رضی الله عنها) ده گپریته وه که حارثی کوپی هیشام (رضی الله عنه) پرسپاری له پیغه مبهری خوا کرد (ﷺ) فهرمووی نهی پیغه مبهری خوا چۆن وه حیت (سروش) ت بؤ دیت؟ پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: هه ندیک جار وه حیم بؤ دیت وه کو زینگی زهنگ، نه م جوړه یان سه خترین شیوهیه له لای خوم جا که فریشته که بهرم ده دات له شم سوک ده بیت و نه وهی پیم راده که به نن گشتی دیت بهرم و، لئی تیده که م هه ندیک جاریش فریشته که له شیوهی ئاده می دیت له لام وگفتوگوم له گه ل ده کات و تیی ده که م که چیم پئ ده لیت.

عایشه خان (رضی الله عنها) فهرمووی دیومه وه وحی بؤ پیغه مبهری خوا (ﷺ) دابه زیووه له روژیکي ژور سارد و سه رما و سوله دا نیوچاوانی پیروزی ئاره قی لی ده تکا.

٢. وَعَنْهَا أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: أَوَّلُ مَا بُدِيَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ، فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّنُ فِيهِ، وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ، فَجَاءَهُ الْمَلِكُ فَقَالَ: ((اقْرَأْ)، قَالَ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ؟ قَالَ: فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي، فَقَالَ: اقْرَأْ، قُلْتُ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ، فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ: اقْرَأْ، فَقُلْتُ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ؟ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ: ﴿اقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ﴾ فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَرْجُفُ فُؤَادُهُ، فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ -أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا- فَقَالَ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ، فَقَالَ لَخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ: لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي، فَقَالَتْ لَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَدِيجَةُ: كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا، إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ، وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ.

فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ أَسَدٍ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ، وَكَانَ امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ، فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ، فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ: يَا ابْنَ عَمِّ، اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ، فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ: يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَأَى، فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ: هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى، يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَدْعًا، لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ

قَوْمُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَوْمُخْرِجِي هُمْ؟ قَالَ: نَعَمْ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي، وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَتَصْرُكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا، ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةً أَنْ تُؤْفِي، وَفَتَرَ الْوَحْيَ.

خاتوو عایشه (رضی الله عنها) ده‌فهرمووی له‌سه‌ره‌تاوه وه‌حی بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) به‌خه‌ونی باش ده‌ستی پێ کرد، وه‌ هه‌ر خه‌ونیکی بی‌دیبايه وه‌كو رووناکی به‌یانی ده‌هاته‌دی، له‌ پاشان هه‌زی له‌ ته‌نیایی بوو وه‌ به‌ ته‌نیا ده‌چوووه ئه‌شكه‌وتی حیراء له‌وێ شه‌وان ده‌مایه‌وه به‌ خواپه‌رستی شه‌وی به‌سه‌ر ده‌برد، وه‌ چهند شه‌وێ له‌ سه‌ریه‌ك له‌وێ ده‌مایه‌وه وه‌ تۆشیو و خۆراکی له‌گه‌ڵ خۆی ده‌برد و له‌ پاشان ده‌گه‌رایه‌وه لای خه‌دیجه‌ی خێزانی و ئه‌ویش خۆراکی بۆ ده‌پێچایه‌وه، هه‌تا ئه‌و رۆژه‌ی كه‌ وه‌حی بۆ هات له‌ ئه‌شكه‌وتی حیرا عبوو كه‌ فریشته‌یه‌ك هاته‌لای و فهرمووی (اقرأ) واته‌ بخوێنه‌ فهرمووی من خوێنده‌وار نیم، ئینجا ده‌فهرمووی توند گوشیمی دوا‌ی به‌ری دام و فهرمووی (اقرأ) منیش ووتم خوێنده‌وار نیم، دیسان بۆ جاری سییه‌م توندتر له‌ جاری پێشوو‌تر گوشیمی به‌خۆیه‌وه تا هه‌زی لی‌ بریم و له‌ پاشان به‌ری دام، ووتی: ﴿أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ① خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ② اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ③ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ④ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾ (العلق: ۱ - ۵).

واته‌: ئه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) بخوێنه‌ به‌ ناوی ئه‌وپه‌روه‌ردگاره ئه‌وه كه‌ هه‌موو شتیکی دروست كردووه، ئاده‌میزادی له‌ چهند خوێنپاره‌یه‌کی هه‌لواسراو (له‌ناو مندال‌دانا) دروست كردوه، بخوێنه‌ له‌ كاتی‌كدا هه‌ر

پەروەردگارى تۆ بەخشىندەيە، ئەو زاتەيە كە بەھۆى قەلەمەوہ زانىستى و زانىيارى فېركردوہ، ئادەمىزادى فېرى ئەو شتانە كردوہ كە نەيزانىوہ.

لەپاشان پېغەمبەرى خوا (ﷺ) بە دەمەلەرزەوہ گەپايەوہ لای خەديجەى خېزانى (رضي الله عنها) و فەرمووى دام پۆشن، دام پۆشن ئەوانىش دايانپۆشى تاكو ترس و سامەكەى دەنيشپتەوہ ئەمجا باسەكە بۆ خەديجەى خېزانى دەگېتتەوہ و دەفەرمووى ترسام لەسەر گيانى خۆم، خەديجە خاتوون (رضي الله عنها) دەفەرمووى نەبەخوا خواى گەورە سەرشۆپت ناكات و چونكە تۆ سەردانى خزمان دەكەى و يارىدەى داماوان دەدەيت و نان دەريت و رېز لە ميوان دەگري وە يارمەتى لېقەوماوان و بى ئەوايان دەدەيت.

ئىنجا خەديجە بردى بۆ لاي وەرەقەى كۆپى نەوفەلى كۆپى ئەسەدى كۆپى عەبدول عوزاى، كۆپى مامى خەديجە، وە ئەم پياوہ لە سەردەمى نەقامى بووبوہ گاور و ئىنجىلى بە زمانى (عېبرى) دەنوسىيەوہ وە پياويكى نۆرپىر و بە سالآچو بوو.

وەرەقەى كۆپى نەوفەل ووتى بە (موحەمەد) ئەى كۆپى بىرام چ باس و خواستىك ھەيە بۆم باس بكە، وە پېغەمبەرى خواش (ﷺ) باس و خواسى خۆى بۆ باس كرد وە لەو كاتەدا وەرەقە ووتى ئەمە ھەمان فرىشتەيە كە وەحى بۆ موسا و عيساى پېغەمبەرى خوا ناردوہ، وە خۆزگە لەو كاتەى كە گەلەكەت دەرت دەكەن من گەنج بوومايە و يارمەتى تۆم بدابايە.

پېغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرمووى ئايا گەلەكەم دەريەدەرم دەكەن؟! وەرەقەش ووتى بەئى ھەر پياويى ھاتىن و وەكو تۆ ئەوہى تۆ داوا دەكەى داواى كردين دەريان كردوہ وە ئەگەر ئەو رۆژە بىمىنم سەرت دەخەم، لە

پاشان وەرەقە ھەندەى پىن نه چوو كزچى دواىى كرد، نيتر له ماوهى نهم جاره‌دا وهى وهستا و تاوه‌كو ماوه‌يه‌ك وهى بۆ نه‌هات.

باب التقوى والهدى وأركان الإسلام وأمور الدين

٣. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ التَّقْوَى حَتَّى يَدَعَ مَا حَاكَ فِي الصَّدْرِ.

به‌شى ته‌قوا و هيدايت و

روكنه‌كانى نيسلام و كارى ئاينى

عەبدوللاى كوپی عومەر (رضی الله عنه) دەفه‌رمووی: (به‌نده‌ ناگات به‌ پله‌ى له‌ خواترسانى راسته‌قىنه‌ تاكو ته‌وه‌ى له‌ ناو دله‌تى وازى لى نه‌يه‌نى بۆ خوا).

٤. عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ)).

قال الله تعالى: ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوقُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾...

الآية.

له حه نزه له ی کوی ئه بی سوفیان له عه کره مه ی کوی خالید له
 عه بدوللای کوی عومه ی کوی خه تتاب (رضی الله عنهما) ده فه رمووی،
 پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رمووی: (ثانی نیسیسلام له سه ر پینج پایه بنیات
 نراوه که ئه وانیش، شایه تی دان که خوی گه وره تاک و ئه نیله و هاوه لی
 نیه و موحه مه دیش پیغه مبهری خوا به، و نوێژ ئه نجام دات و زه کات بدات و
 کردنی حه جی فه رزی مالی خوا وه رۆژووی مانگی ره مه زان.

وه خوی گه وره ش ده فه رمووی: ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ
 الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ
 وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ
 وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ
 وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ
 أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾

واته: کرداری چاک و کاری باش ته نها بریتی نییه له رووکردنن به ره و
 رۆژه لات و رۆژئاوا، به لکو کرداری چاک و کاری باش بریتییه له وه ی که
 ئاده میزاد باوه پی هینابیت به خوا و به رۆژی دوایی و به فریشته کان و به
 کتیبه کان و به پیغه مبه ران، هه روه ها مال و سامانی به خشی بیت له گه ل
 خۆشه ویستیدا-بۆی- به خزمان و هه تیوان و هه ژاران و رێبواران و
 داواکاران و له پیناوی ئازادکردنی به نده کاند هه روه ها نوێژی به چاکی
 ئه نجام دابیت و زه کاتیشی له مال و سامانی ده رکردبیت وه ئه وانیه وه
 فادار بن به په یمانه کانیا، کاتیک په یمانیا دابیت ئه وانه ش که له کاتی

نه داری و نه ژاری و نه خۆشی و ناخۆشی و کاتی جهنگی و شه پ و شه پدا
 نارام گرن، ئا نه وانه که سانیکن راستییان کردوه - مهر نه وانه ش پارێزگار
 و خواناس و دیندارن (تهفسیری ئاسان، ل ۲۷).

وه ده فەرمووی ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (المؤمنون: ۱) واتە: به پراستی
 ئیمانداران سەرکەوتوو و سەر فرازن.

۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 ((الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ)).

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) ده فەرمووی پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ)
 فەرمووی: (ئیمان و بڕوابوون شەست و ئەوەندە بەشە، وه شهرم و حەیاش
 بەشیکە لە ئیمان).

باب المسلم الكامل، والحب والبغض

في الله من الإيمان

۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ قَالَ: ((الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا
 نَهَى اللَّهُ عَنْهُ)).

**(بەشی موسڵمانی ئەواو، خۆشەویستی و رق لیبووێهه
 له پیناوی خوا له ئیمانەوهیه)**

له عەبدوللای کۆڕ عەمر (رضی الله عنهما) ده گێڕێته وه که پێغه مبه‌ر
 (ﷺ) فەرمووی: (موسڵمان ئەوهیه که موسڵمانان له دهست و زمانی
 سهلامەت بن، وه کۆچکەریش ئەو که سهیه که کۆچ بکات له و شتانهی خوا
 نه‌هی و قه‌ده‌غه‌ی کردوه).

باب من الإسلام إطعام الطعام

وَأَجِبْ لِأَخِيكَ مِنَ الْإِيمَانِ

۷. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ.

(به شی له ئیسلامه تییه نان دان و،

خۆشه ویستی بۆ بڕاکهت له ئیمان ههیه)

عه بدوللای کۆپی عه مر (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه پیاوی هاته لای پیغه مبهری خواو (ﷺ) پرسیاری لێ کرد و چ شتێک له ئاینی ئیسلام زۆر چاکه فهرمووی: (نان بده و سلویش له هه موو که سێ بکه که بی ناسی و نه یناسی).

۸. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ)).

له نه نه سی کۆپی مالیک (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که پیغه مبهر (ﷺ) فهرمووی: (کهستان به ته وای ئیمان و به وای ته وای نابیت تا نه و کاتهی نه وهی بۆ خۆی پێی خۆشه بۆ بڕاکهی پێی خۆش نه بێ).

باب حب رسول (ﷺ) من الإيمان.

۹. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ)).

به‌شی خوشه‌ویستی

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له ئیمان‌ه‌ویه

له‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌گپ‌یت‌ه‌وه ده‌فرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمووی: (ئو که‌سه ئیمان و به‌وای ته‌واو نابیت تا‌کو منی خوشترنه‌وی له دایک و باوکی و مناله‌کانی و وه له تی‌کرای خه‌لکی).

باب حلاوة الإيمان

۱۰. عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ)).

(به‌شی شرینی ئیمان و به‌روا بوون)

له‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌گپ‌یت‌ه‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرمووی: (سێ شت هه‌ن هه‌رکه‌سێ ته‌م سێ شته‌ی تیا‌دا بێ ته‌وا شرینی ئیمانی چه‌شتوه، خوا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی له هه‌موو که‌س زیاتر خوشبووی وه که‌سیکت خوش ده‌وی له‌به‌ر رازی بوونی خوا خوشت بووی وه ته‌وه‌نده پیت ناخوش بێ که جاریکی تر بگه‌ریت‌ه‌وه سه‌ر کو‌فر و بی‌به‌روا بوون هه‌روه‌کو پیت ناخوش بێ فری بدریت‌ه‌ ناو ناگر.

باب مَبَايِعَةِ (ﷺ) لِأَصْحَابِهِ

۱۱. عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - وَكَانَ شَهِيدَ بَدْرًا، وَهُوَ أَحَدُ النَّقَبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: ((بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تَسْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ، وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ، وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ، فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ.

(به‌شی په‌یمان و به‌یعت‌ه‌ت و ده‌رگرتنی

پیغه‌مبهر (ﷺ) له هاو ده‌لانی)

عوباده‌ی کورپی صامیت (رضی الله عنه) ده‌گپړتیه‌وه که ناماده‌ی جه‌نگی به‌در و په‌کټکه له نه‌قیبه‌کان ناماده‌ی په‌یمانی عه‌قه‌به‌ی په‌که‌م و دوهم بووه و که‌وا پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) له‌و کاته‌ی کړمه‌لئ له هاو ده‌ل‌ان له ده‌وری بوون فرموی: (په‌یمانم له‌گه‌ل دا بکه‌ن له‌سر نه‌وه: که هاو به‌ش (شهریک) بڼ خوادانه‌نئین و دزی و داوین پیسی نه‌که‌ن و منالی خوتان له‌به‌ر نه‌بوونی نه‌کوژن بوختان به‌که‌س هه‌لنه‌به‌ستن وه له‌کردنی چاکه‌و خیردا سه‌ریچی نه‌که‌ن و جا هر که‌سئ ته‌م په‌یمانه‌ی برده‌ سر نه‌وا پاداشتی چاکي پئ ده‌دریته‌وه وه نه‌وه‌ی نه‌بیاته‌سر نه‌وا تږله‌ی لی ده‌سه‌نرئ له‌م جیهانه‌دا و بڼی ده‌بیته‌که‌فاره‌ت وه نه‌وه‌ی تووشی شتی بوو له‌م جیهانه‌دا و خوای گه‌وره بڼی پووشی نه‌وه‌ی کاری ده‌که‌ویته‌ ده‌ست خوا، جا خودا نه‌گه‌ر حه‌ز بکا لیی ده‌بوورئ وه نه‌گه‌رنا تږله‌ی لی ده‌کاته‌وه). جا عوباده فرموی ئیمه‌ش له‌سر نه‌وه په‌یمانمان پئ دا.

باب إفتاء السلام من الإسلام

۱۲. عَنْ عَمَارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ: ثَلَاثٌ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ الْإِيمَانَ: الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِكَ، وَبَذْلُ السَّلَامِ لِلْعَالَمِ، وَالْإِنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ.

(به شی / بلا و کردنه وهی سه لام له ئیسلامه تییه وه)

له عه معاری کوپی یاسر (رضی الله عنه) ده فه رموئی سئ شت هه ن که سئ لئی هاته دی نه و ئیمان و بره وای کۆ کردۆته وه نه وانیش: خۆ دوورخستنه وه له گونا ه وه دادپه ره وری کردن له نه فسی خۆت وه سه لام کردن و ناشتی نواندن بۆ خه لکی و له کاتی هه ژاری و ده ستکورتی مال و سامان بۆ خوا بیه خشی.

باب المعاصي من أمر الجاهلية،

ولا يكفر مرتكبها إلا بالشرك.

۱۳. قَالَ أَبُو ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِنِّي سَأَبَيْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأُمِّهِ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتُهُ بِأُمِّهِ؟ إِنَّكَ أَمَرْتُ فِيكَ جَاهِلِيَّةً، إِخْوَانُكُمْ خَوْلُكُمْ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيَلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ، وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَاعِيبُوهُمْ)).

(به شی گونا ه له ره وشتی نه فامبییه وه، وه به ناوان کردن

کافر نابی و نه نها به هاوه ل دان کافر ده بی)

ئه بو زه پ (رضی الله عنه) ده فه رموئی: (له گه ل پیاوی ده مه قالیمان بوو جنیومان به یه کتردا، من تانه و توانجم به دایکی گرت پیم ووت نه ی کوپی

ژنه قوله په شه که، نه ویش چووه لای پیغه مبهری خوا و (ﷺ) بوی
 گپراهه وه و پیغه مبهری خواش فهرمووی نهی نه بو زه پ ثایا به دایکی
 عه بیدارت کردووه؟ تر پیاوړکی هیشتا ره وشتی نه فامیت تیدا ماوه نه م
 بهنده و توکه رانه تان برای نیوهن خدا کردوونی به ژیر دهستی نیوه
 خرمه تان ده کن که واته له خواردن و جل بهرگدا له خوتان جیایان
 مه که نه وه وه نیش و کاری قورسیان پی مه کن تاکه له هیژ و توانایاندا
 نه بی وه نه گهر داوای شتیکیان لی کردن یارمه تییا بدهن.

باب حسن اسلام الحر

۱۴. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ:
 ((إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يُكْفِرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا، وَكَانَ
 بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، وَالسَّيِّئَةُ
 بِمِثْلِهَا، إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا)).

(به شی به جوانی موسلمان بوونی مروغه)

له نه بی سه عیدی خودری ده گپریته وه (رضی الله عنه) که واکوئی له
 پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) که ده فهرمووی: (کاتی بهنده پی موسلمان بوو
 له سر شتیه یه کی جوان نیت هرچی گونا می له کاتی بی باوه پی
 کردووی ته خوی گوره لی ده بووی وه له پاشدا هر کرده وه یه ک بکات
 خوا توله ی بؤ ده کاته وه چاکه یه ک به ده تا یه ک به حوت سه د بوی
 ده نوسری و خراپه ش یه ک به یه ک یان چاپوشی لی ده کات و له سهری
 نانوسری.

باب خوف المؤمن أن يبط عمله وهو لا يشعر

۱۵. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ)).

(به شی ترسی بروادار له وهی کرده وهی مایه پوج

بیّتو خوئی ههستی پی نه کات)

له عه بدوللوه (رضی الله عنه) ده گزیرته وه که پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ)
فه رموویه تی: (جوین دان به موسلمانان بین دینییه وه شه پرکردنیش له گه لیا
کوفره و له پی ده رچوونه.

باب سؤال جبریل النبی (عَلَيْهِ السَّلَامُ)

عن الإيمان والإسلام والإحسان

۱۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ. قَالَ: مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ. قَالَ: مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ - سَبِّحْهُ وَتَعَالَى - فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ، وَسَأُخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا: إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَةُ رَبِّهَا، وَإِذَا تَطَاوَلَ رِعَاةُ الْبَابِلِ الْبُيُوتُ فِي الْبُنْيَانِ فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ، ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ

عَلَّمَ السَّاعَةَ ﴿الْآيَةَ﴾، ثُمَّ أَدْبَرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا))، فَقَالَ (ﷺ): ((هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ)).
 قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: جَعَلَ ذَلِكَ كُلُّهُ مِنَ الْإِيمَانِ.

(به شی پرسیار کردنی جوبرائیل (علیه السلام) له

پیغهمبر (ﷺ) دهرباره ی نیمان و نیسلام و چاکه

نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) ده فهرمووی رڼوی پیغهمبری خوا (ﷺ) له شویتنیکی بهرچاو له ناوماندا دانیشتبوو له و کاته دا پیاوې هاته خزمه تی و پرسپاری لی کرد دهرباره ی نیمان و بړوابوون چییه؟ نه ویش فهرمووی نیمان و بړوابوون بریتییه له بړوابوون به خوا و فریشتانی خوا و به گه یشتن به دیداری خوا و پیغهمبران و بړوابوون به رڼوی زیندووبوونه وه).

له پاشان پیاوکه فهرمووی نه ی نیسلامه تی چییه، پیغهمبر (ﷺ) له وه لاما فهرمووی: (نیسلام بریتییه له وه ی خوا بپهرستی و هاوېه شی بڼ بپارنه ده ی و، نو یژ نه حجام بده ی و زه کاتی له مال و سامانت دهرکه ی رڼووی مانگی رهمه زان و له پاشان پیاوکه ووتی فهرمووی نه ی چاکه چییه؟

پیغهمبر (ﷺ) فهرمووی چاکه بریتییه له وه ی خوا بپهرستی بکه ی وه کو نه وه ی خوات به چاوی سهردی بی، وه نه گهر تو ش نه و نه بی نی نه و تو دهبینی.

له پاشان پیاوکه فهرمووی رڼوی قیامت که ی دی نه ویش فهرمووی نه وه ی پرسپاری لی ده کرڼ له وه ی پرسپاری کردوه با شتر نازانی.

وا ته: له تقی با شتر لی نازانم، به لام و انیشانه کانیت پی ده لیم که منال به چاوی تو که و خزمه تکار ته ماشای دایک و باوکی بکات، وه پیاوی پی

خاوس و رهش و پھوت و شوانی ناژەلان، کۆشک و تەلاری بەرز بکەنەو و
فیز و دەعیەیی پێ بکەن.

و هاتنی کاتی قیامت لە پێنج شتە پەنھانەکانە و کە بەس خوا خۆی
دەزانێ کە پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەم ئایەتە ی خوێندەو: ﴿إِنَّ اللَّهَ
عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا
تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (لقمان-
٣٤).

واتە: بەراستی هەر خوا خۆی زانیاری بەرپابوونی رۆژی قیامت
دەزانێت، بارانیش هەر ئەو دەبیاریتێت، دەزانێت چی لە سکی دایکاندا
هەیە، هیچ کەس نازانێ سبە ی چی بەسەر دێت و چی دەست دەکەوێت
(لەبەرھەمی مادی و دنیایی یان لە زەخیرە و توشیووی قیامت) هیچ
کەسیش نازانێ لەسەر چ زەویەکی دەمرێ و کۆتایی بە ژیا نی دێت
هەرۆەما کاتی مردن و چۆنیەتیەکیشی شارواپە، بەراستی خوا بەھەموو
شتیک زانا و ناگادارە (تەفسیری ئاسان، ل ٤١٤).

جا لە پاشاندا پیاوێکە هاتە دەرەو و پۆیی، پێغەمبەری خوا (ﷺ)
فەرمووی (پێژن بانگی ئەو پیاوێ بکەنەو، کە چوونە دەرەو پیاوێکە
نەدیترەو، ئەوجا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی ئەوێ جوێرائیل بوو
هاتبوو کە خەڵک فیزی یاساگانی شەریعەت بکات.

ئەوێ عەبدوللا (ئیمامی بوخاری) دەفەرمووی ئەمانە هەمووی
لە ئیمانەوێ.

باب فضل من استبرأ لدينه

۱۷. عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ التُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنْ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ كَرَّاعٍ يَرَعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ)).

(به شی فہ زلی کہ سیک گہ ردهن پاکی بو دینہ کہی بی)

عامر دہ فہ رموئی گویم لہ نوعمانی کوپی بہ شیر بوو (رضی اللہ عنہ)
دہیفہ رموو گویم لہ پیغہ مہری خوا بوو (ﷺ) دہیفہ رموو: (شتی حلال
ناشکراو دیارہ وہ شتی حہ رامیش ناشکرایہ و دیارہ، وہ لہ نیوانیاندا
شتانی ہن کہ جیگای شک و گومانی تیدایہ و خہ لکی سہری لی
دہرناکھن و لی بہ گومانن، وہ کہ سی خوی پاراست لہم شتانہ کہ جیگای
شک و گومانن ئہوا ناموس و دینی خوی لہ نہنگہ و عہیہ پاراستووہ وہ
کہ سی تووشی گومانوای بوو ئہوا تووشی بہ شتی حہ رامہ وہ دہ بی وہک
چون شوانی مہ پ و مالآت ئہ گہ رانہ کہی لہ دہور و بہری پاوانی بلہ وہ پینی
ئہوہ بہرہ بہرہ پانہ کہ لہ پاوانہ کہ نزیک دہ بنہ وہ و لہوانیہ بکہونہ ناو
پاوانہ کہ و لی بخون باش ناگادارین کہ ہموو پادشایی پاوانیکی تاییہ تی
خوی ہیہ بزائن کہ بہست و پاوانی خواش شتہ حہ رام کراوہ کانہ وہ بزائن
لہ جہستہی مرقدا پارچہ گزشتیک ہیہ، ئہ گہر ئہو پارچہ گزشتہ ساز و
پاک بوو ئہوا ہموو جہستہی پاک و سہلامت دہ بی وہ ئہ گہر ئہو پارچہ
گزشتہ ش خراپ بوو ئہوا ہموو لہ شی خراپ دہ بی ئویش دلی مرقفہ).

باب الدين النصيحة

۱۸. وقول النبي (ﷺ): ((الدين النصيحة لله ولرسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم، قال الله تعالى: ﴿إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾) (به‌شی/دین ناموژگاری به)

پیغمبر (ﷺ) ده‌فهرموئی: (دین ناموژگاری به خوا، پیغمبره‌که‌ی، و سردارای نیامانداران، وه بق ته‌واوی خه‌لکی).

خوای گه‌وره (جل جلاله) ده‌فهرموئی ﴿إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ (له) کاتئ دلسوز بن بق خوا و پیغمبره‌که‌ی ته‌فسیری ناسان، ل ۲۰۱
۱۹. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِتْيَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ.
جه‌ری‌ی کوپی عه‌بدوللا ده‌فهرموئی: په‌یمانم دا به پیغمبره‌که‌ی خوا (ﷺ) له‌سر کردنی نویژ و زه‌کاتدان و ناموژگاری کردنم بق هه‌موو موسلمانئ.

باب من سئل علماً وهو مشغول في حديثه

۲۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ (ﷺ) فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُحَدِّثُ، فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: سَمِعَ مَا قَالَ فَكَّرَهُ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ لَمْ يَسْمَعْ، حَتَّى إِذَا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) حَدِيثَهُ قَالَ: ((أَيْنَ أَرَاهُ السَّائِلُ عَنْ السَّاعَةِ؟)) قَالَ: هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ (ﷺ): فَإِذَا ضُيِّعَتِ الْأَمَانَةُ فَاَنْتَظِرِ السَّاعَةَ، قَالَ: كَيْفَ إِضَاعَتُهَا؟ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: إِذَا وُسِّدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَاَنْتَظِرِ السَّاعَةَ.

(بهشی / کهسی پرسباری زانستی لی بکری و نهویش خه ریکی ووتهی خوی بی)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) له ناو
کۆرپکا قسهی بۆ هاوه لآن ده کرد، پیاویکی ده شته کی هات و کوتی، که ی
قیامت دادی؟ پیغه مبه ریش (ﷺ) له سهر فهرمووده ی خوی بهرده وام بوو
قسهی نه بپی له و کاته دا خه لکه که ووتیان پیغه مبه ر گوئی له قسهی کابرا
بوو به لام به دلی نه بوو بۆیه وه لآمی نه دایه وه وه هندیکیان ووتیا،
له وانه یه گوئی لی نه بووی، هه تا پیغه مبه ر (ﷺ) قسهی خوی ته واو کرد
و له پاشان فهرمووی کوانی نه وه ی پرسباری قیامه تی کرد و کابراش
ووتیان نه وه من بووم فهرمووی: هه رکاتی سپارده و نه مانه ت به زایه درا
نیتر چاوه پوانی هاتنی قیامت بکه.

کابرا ووتی نه ی پیغه مبه ری خوا چون نه مانه به زایه ده چیت،
پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرمووی: هه ر کاتی کاروباری میللەت و
فه رمانپه وایی موسلمانان سپێردرا به کهسانی ناکه سبه چه نیتر چاوه پوانی
قیامت بن.

باب من رفع صوته بالعلم

۲۱. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ فِي سَفَرٍو سَافَرْنَا مَا فَأَذْرَكْنَا (ﷺ) وَقَدْ أَرْهَقْنَا الصَّلَاةَ وَتَحْنُ نَتَوَضَّأُ، فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ: ((وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا)).

(بهشی / دهنگ بهرزکردنه وه بۆ زانست و زانیاری)

عەبدوللای کۆپی عەمر (رضی الله عنه) دەفەرمووی له سهفه ریکا بووین له گەل پێغه مبهری خوادا و لیمان دواکهوت و له پاشان پێ گه یشتینه وه گهرمه ی نوێژ بو، ئیمه ش سه رگهرمی ده ستنوێژ شوێردن بووین، به لام ده ستمان به پێه کانه مان دا دینا له ده ستنوێژدا، ئه ویش که به م جۆره ی دیتین به دهنگی بهرز بانگی کردین و فه رمووی وا له دهستی ئاگری دۆزهخ بۆ ئه وه که سه ی که به باشی پاژنه ی پێه کانه ی ناشوێژ، دوو جار یان سه ی جار دوو باره ی کردوه.

باب من جاء في العلم

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾

۲۲. عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ: أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ؟ - وَالنَّبِيُّ (ﷺ) مُتَكَيِّئٌ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ - فَقُلْنَا: هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكَيِّئُ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؟ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((قَدْ أَجَبْتُكَ))، فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَعَلَى إِلَهٍ وَسَلَّم: إِنِّي سَأَلْتُكَ فَمُشِدَّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ، فَلَا تَجِدْ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ، فَقَالَ: ((سَلْ عَمَّا بَدَأَ لَكَ)) فَقَالَ: أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ اللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ؟ فَقَالَ: ((اللَّهُمَّ نَعَمْ))، قَالَ: أُنْشِدُكَ بِاللَّهِ اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى إِلَهٍ وَسَلَّم: ((اللَّهُمَّ نَعَمْ))، قَالَ: أُنْشِدُكَ بِاللَّهِ اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَانَا فَتَقْسِمَهَا عَلَى فَقَرَانَا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم: ((اللَّهُمَّ نَعَمْ))، فَقَالَ الرَّجُلُ: آمَنْتُ بِمَا جِئْتَ بِهِ، وَأَنَا رَسُولٌ مِنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي، وَأَنَا ضِمَامُ بَنٍ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ.

به شی دهر باره ی عیلم وزانیاریدا

وه خوا ی که و ره ده فیه رموی ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾

شهریکی کوپی عه بدولای کوپی نه بی نمر ده گیتته وه که گوئی له نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) بوو که ده فیه رموو ئیمه له خزمهت پیغه مبهری خوا بووین (عَلَيْهِ السَّلَام) له مزگهوت دانیشتبووین پیاوئ به سواری ووشتریک هات و چوه مزگهوت و ووشتره که ی به سته وه پرسپاری پیغه مبهری کرد و ووتی ئیوه کامتان موحمه د وه پیغه مبه ریش له ناواماندا پال که وتبوو، ئیمهش ووتمان نهو پیاوه سپیهی پال که وتوووه موحمه ده گوتی نه ی کوپی عه بدولموته لیب، پیغه مبه ریش (عَلَيْهِ السَّلَام) فه رموی به لئ وه لامت ده ده مه وه، پیاوه که ووتی من چند پرسپاریکت لی ده که م و پرسپاره کانم توند و ره قن، پیئت ناخوش نه بن، پیغه مبه ریش (عَلَيْهِ السَّلَام) فه رموی پرسپاره که ت چیه بیکه.

گوتی: تو نه و خوابیهی، که خوای تو و نهوانه‌ی له پیش تو هاتون نایا
خوا توئی ناردوه بۆ خه‌لکان به‌گشیت، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی نه‌ی خوابیه
به‌شاهید به که به‌لئی نه‌م قسه‌یه راسته.

له پاشان ووتی تو نه‌و خوابیه، خوای گه‌وره فه‌رمانی پئی کردوویت به
پینج نویژه فه‌رزه‌کان له شه‌و و رۆژیکدا؟ پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) فه‌رمووی
نه‌ی خوابیه به راستی به‌لئی، ئینجا گوتی تو نه‌و خوابیه‌ی خوای گه‌وره
فه‌رمانی پئی کردوویت نه‌م مانگی ره‌مه‌زانه له سالدا به‌رۆژوو بین؟ پیغه‌مبه‌ر
(ﷺ) فه‌رمووی نه‌ی خوابیه به‌شاهید به نه‌م قسه‌یه راسته و به‌لئی.

پیاوه‌که گوتی تو نه‌و خوابیه خوای گه‌وره فه‌رمانی پئی کردوویت نه‌م
زه‌کاته له ده‌وله‌مه‌ندان وه‌رگری دابه‌شی بکه‌ی به‌سه‌ر هه‌ژاراندا، پیغه‌مبه‌ری
خوا (ﷺ) فه‌رمووی خوابیه به‌شاهید به نه‌م قسه‌یه راسته و به‌لئی پیاوه‌که
ووتی من باوه‌پم هه‌تاوه به‌وه‌ی که بۆت ناردراوه وه‌ من نوینه‌ری هۆزه‌که‌م
که له‌لای خۆمان چاوه‌نوایی من ده‌که‌ن تا هه‌والی تو‌یان بۆ بیه‌م وه‌من
زعمایی کوپی سه‌عه‌به‌م برای به‌نی سه‌عدی کوپی به‌کر.

۲۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ)
بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ، فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ
إِلَى كِسْرَى، فَلَمَّا قَرَأَهُ مَرْقَهُ، فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ: فَدَعَا عَلَيْهِمْ
رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ يُمَزَّقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ.

عه‌بدوللای کوپی عه‌بباس (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا
(ﷺ) نامه‌یه‌کی به‌ناوی خۆیه‌وه نووسی به‌ پیاویکا ناردی بۆ سه‌ر گه‌وره‌ی
وولاتی به‌حره‌ین هه‌تا نه‌و بیگه‌یه‌نی به‌ کیسرای شای ئێرانی، نه‌و کاته، جا
کاتی کیسرا نووسراوه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری ده‌خوینیت‌وه پارچه‌ پارچه‌ی ده‌کات
و پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) نزای لی کردن و که خوای گه‌وره پارچه‌ پارچه‌یان
بکات.

باب العلم قبل القول والعمل

۲۴. قَالَ الْإِمَامُ الْبُخَارِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ فَبَدَأَ بِالْعِلْمِ، وَأَنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، وَرَثُوا الْعِلْمَ، مَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ بِهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ. وَقَالَ جَلَّ ذِكْرُهُ: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾، وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾، وَقَالَ: ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾، ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾، وَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ)).

(به‌شی / عیلم و زانست پیش ووته و کردار)

نیمای بوخاری (رضی الله عنه) ده‌فهرموئی خوی گوره ده‌فهرموئی ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ واته: (بزنان که خوا خوابه و هاوهل و شریکی نیه له‌مه‌وه به‌ده‌رکوت که خوی گوره عیلم و زانستی به پیش خستوه وه زانایان میراتگری پیغه‌مبه‌راند، وه میراتی عیلم و زانیاری پی به‌خسراوه، وه که‌سن زانیاری پی درا نه‌وه به شتیکی نزدی له خیر و چاکه ده‌ست که‌وتروه وه که‌سن ریگا بگری بق فیروونی عیلم و زانیاریدا، خوی گوره ریگای چوونه به‌ه‌ه‌شتی بق ناسان ده‌کات مه‌روه ک خوی گوره ده‌فهرموئی: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ واته‌که‌ی: (به‌راستی نه‌وانه‌ی زانان له خوا ده‌ترسین)، وه مه‌روه‌ها ده‌فهرموئی: ﴿وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾ ته‌نها نه‌وانه‌ی زانایان زید و تیگه‌یتشون وه مه‌روه‌ها ده‌فهرموئی: ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا

نَسَمْعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿۲۴﴾ واته: بین بهوایان له دوزخه خدا ده لاین نه گهر گوی و عهقل و ژیریمان ههبا ئیستا له هاوه لانی دوزخ نابوین، وه ههروه ها ده فهرمووی: ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ واته: ئایا نه وانه ی زانست و زانیارییان پی به خشراوه وه کو نه وانه که نه زان و نه فامن؟ حه تمه نه ده سته وازه یه وانه.

وه پیغه مبهری خوا ده فهرمووی (عَلَيْهِ السَّلَام) که سی خوا ویستی وا بوو خیر و چاکه ی پی بیه خشری نه وا شاره زای ده کات له دین و عیلم و زانیاریدا، و عیلم و زانستیش به فیروون و خۆماندوکردنه.

۲۵. وَقَالَ أَبُو ذَرٍّ: لَوْ وَضَعْتُمْ الصُّمَّامَةَ عَلَى هَذِهِ - وَأَشَارَ إِلَى قَفَاهُ - ثُمَّ ظَنَنْتُ أَنِّي أَنْفَذْتُ كَلِمَةَ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ تُجِيزُوا عَلَيَّ لَأَنْفَذْتُهَا.

ئهو زهر ده فهرمووی (رضی الله عنه) نه گهر شمشیر بخه نه سه رگه رده نم و بیانه وی له گه رده نم بدهن و وا گومان بیه که فهرمووده یه کم له پیغه مبهروه بیستوه و نه م گه یاندوه نه وا پیش نه وه ی له گه رده نم بدهن ده یه گه یه نم.

۲۶. وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا: كُنُوا رِيَّانِيَيْنَ، حُلَمَاءَ، فُقَهَاءَ. وَيُقَالُ: الرِّيَّانِيُّ الَّذِي يُرِيِّي النَّاسَ بِصِفَارِ الْعِلْمِ قَبْلَ كِبَارِهِ.

عه بدوللای کوپی عه عباس (رضی الله عنه) ده فهرمووی وه کو پهروه رده کاران به نه رم و نیانی و تیگه یشتهوی خه که پهروه رده بکه نه. وه پهروه رده کاری به و که سانه ده گوتریت که فیرو زانیاری بچوک ده که نه پیش شتی گه ورده.

باب يتعمد أصحابه بالموعظة

والعلم كي لا ينفروا

٢٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَامَةِ السَّامَةِ عَلَيْنَا.

(به شی / پیغمبر می خوا خه لکی وا راده هیتنا بو ناموژگاری
کردن ناوه به ناو تا کو نه فره و بیزار نه بن)

عبدوللای کوری مه سعود (رضی الله عنه) ده فره رموی، پیغمبر می خوا
(ﷺ) ناو به ناو ناموژگاری ده کردین نه بادا جاپس و وه پره زین.
٢٨. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تُسَوِّدُوا.

نه میری نیمانداران عومری خه تناب (رضی الله عنه) ده فره رموی (عیلم و
زانیاری فیر بین پیش نه وهی بین به سهررداری خه لکان و گوره بین، به هزی
خوبه زل زانینه وه نه توانن فیری بین.

باب فضل من علم وعلم

٢٩. عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ، أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيعٌ قَبِلَتْ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتْ الْكَلَّا وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ، وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَفَنَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِنَّمَا هِيَ قَيْعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلًّا فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقَهُ فِي دِينِ اللَّهِ،

وَتَقَعُهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعَلِمَ وَعَلِمَ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا، وَمَنْ لَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ)).

(به‌شی فه‌زلی که‌سی فی‌ری

زانباری بی و خه‌لکیش فی‌ر بکات)

ئەبو موسا (رضی الله عنه) دە‌فه‌رمووی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرمووی
 نموونە‌ی ئەو‌ە‌ی که عیلم و هیدایەت و رێ نیشان‌دە‌ری که خوا به منی ناردو‌وه
 بۆ هیدایەتی خە‌لکی وە‌کو بارانیکی نۆ‌دی به‌‌فه‌‌پ وایه که بباری له‌ خاکی،
 به‌‌شیکی خاکیکی پاک و به‌‌پێ‌ز بێ‌ت و بارانه‌که بگ‌ری‌ته‌ خۆ‌ی و له‌‌وه‌‌پ‌گایه‌کی
 نۆ‌دی پێ‌ سه‌‌وز بێ‌، وە به‌‌شیکی تری زه‌‌ویییه‌کی ره‌‌فه‌، وە‌گ‌لی بداته‌‌وه و
 به‌‌شیکی بی‌ی به‌‌ گۆم و کانیا و مه‌‌رمووم بۆ خۆیان سو‌دی لی وە‌‌رگرن، به‌‌م
 په‌‌نگه‌‌ هه‌‌م خۆیان لی بخۆنه‌‌وه و ئا‌ژه‌‌لێش سو‌دی لی ببینی‌ت، وە به‌‌شیکی
 تریش ده‌‌شتانی و شو‌په‌‌گات بێ‌ و نه‌‌ ئاو‌ گ‌ل بداته‌‌وه و نه‌‌ له‌‌‌وه‌‌پ‌یش به‌‌‌وێ‌نی،
 جا ئە‌‌م خا‌ک و بارانه‌‌ نمونه‌‌ و وێ‌نه‌‌یه‌‌ بۆ ئە‌‌و‌ که‌سه‌‌ خودا پێ‌دا‌وانه‌‌ که له‌‌ تایی‌نی
 خودا شاره‌‌زا ده‌‌بن و خه‌‌لکیش فی‌ری شاره‌‌زا بوون ده‌‌که‌‌ن و هه‌‌روه‌‌ک نمونه‌‌ و
 وێ‌نه‌‌شن بۆ ئە‌‌و‌ که‌سانه‌‌ی که سه‌‌ریان پێ‌ به‌‌‌زنابی و ئە‌‌و هیدایه‌‌ت و دینه‌‌
 راسته‌‌ی که خودا پێ‌ ناردون ئە‌‌وان نایانه‌‌وی و وه‌‌ری ناگرن.

باب رفع العلم وظهور الجهل

۳۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَلْبُثَ الْجَهْلُ، وَتُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزُّنَى، وَتَكْثُرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرَّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقَيْمُ الْوَاحِدُ)).

(بهشی / بهر زیوونه وه و نه مانی عیلم و زانیاری و په یدابوونی نه زانی و بی ناکایی)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) دهغه رمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: (له نیشانه کانی روژی دواپیه که عیلم و زانیاری نامین و نه زانی بال به سر خه لکی داده کیشتی و مهی خواردنه وه په یدا ده بی و زینا و داوین پیسی به ناشکرا ده کړی و ئافره تان زور ده بن پیاوایش (به هزی شهر و کوشتاره وه) که م ده بنه وه و تا وای لی دیت به په نجا ئافره ت یه که سهرداریان ده بیټ.

باب من أعاد الحديث ثلاثاً

۳۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تُفْهَمَ عَنْهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ {سَلَّمَ} ثَلَاثًا.

(بهشی / که سی قسه ی بکات و سی جار دوویاره ی بکاته وه)

له نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) له پیغه مبهره وه ده گپ یتنه وه که نه گهر قسه ی بکردبایه سی جار دوویاره ی ده کرده وه تا کو لی تی بگن وه نه گهر به لای هوزیکا تیپه ری بکردبا سی جار سه لوی لی ده کردن.

باب من أجاب الفتيا

٣٢. عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَهِيَ تُصَلِّي فِإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ، فَقُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَتْ: سُبْحَانَ اللَّهِ، قُلْتُ: آيَةٌ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى عَلَانِي الْفُشْيُ فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَى رَأْسِي الْمَاءَ فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أَرِيْتُهُ إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي حَتَّى الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَأَوْحِي إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ - أَوْ قَرِيبًا، لَا أَدْرِي أَيْ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ - مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، يُقَالُ: مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ - أَوْ الْمُؤَقِنُ، لَا أَدْرِي بِأَيِّهِمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ - فَيَقُولُ: هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى، فَأَجَبْنَا وَاتَّبَعْنَا، هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلَاثًا، فَيُقَالُ: نَمَّ صَالِحًا، قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا بِهِ، وَأَمَّا الْمُنَافِقُ - أَوْ الْمُرتَابُ، لَا أَدْرِي أَيْ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ - فَيَقُولُ: لَا أَدْرِي، سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ.

(به‌شي / كه‌سى وه‌لامى پرسىارى شهرى كه‌لكى بداته‌وه)

نه‌سمای کچی نه‌بو به‌کر (رضی الله عنه) فه‌رموی چوم بۆ لای عانیشه‌ی خوشکم نویژی ده‌کرد منیش گوتم نه‌م خه‌لکه چیا نه‌ بۆچی شله‌ژاون (نویژی خۆرگیران بوو) عانیشه‌ش ئاماژه‌ی کرد بۆ ئاسمان که‌ خۆرگیراوه‌کانیش سه‌یرم کرد که‌وا خه‌لکه‌که‌ له‌ پشت پیغه‌مبه‌ره‌وه نویژیان ده‌کرد، عانیشه‌ (رضی الله عنهما) گوتی (سبحان الله) منیش ووتم نه‌م خۆرگیرانه‌ ئایه‌ت و نیشانه‌یه‌ بۆ به‌نده‌کان هه‌تا ووریا ببه‌وه‌ پیتی، نه‌ویش به‌سه‌ری ئاماژه‌ی کرد که‌ به‌لێ، نیت‌ر منیش له‌گه‌لایا نویژم کرد و نویژه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر درێژه‌ی کیشا رۆژه‌که‌ش گه‌رم بوو منیش بورامه‌وه‌و له‌ هۆش خۆم چوم ئینجا دوا‌ی

هەندىك ئاوم ھىتا و پەرژاندىم بەسەر دەم و چاوم لە پاشان پېغەمبەرى خوا
 (ﷺ) وتارىكى داو لە سەرەتاو، سوپاس و ستايشى خواى گەورەى کرد
 فەرمووى ئەو شتەى كە نەم دىبو لەم شوپنەدا بىنىم ھەتا بەھەشت و
 دۆزەخىش وە وەھىم بۆ ھات كە ئۆو لە گۆرەكانتان تاقى دەكرىنەو و
 وەكو ئەو تاقىكرىنەو ھەتتا (دەجال جا راويىبە كە دەفەرمووى نازانم
 ئەسما دەفەرمووى وەكو ئەو تاقىكرىنەو و ىان نزىكى ئەو) ئىنجا فەرمووى
 (ﷺ) لە گۆرەدا پەرسىار دەكرى ئۆو چ دەربارەى ئەو پىاو دەزانن ئەو جا
 ئەگەر ئىماندار بى ىان بېرودارى متمانە پى كراو بى دەلئ ئەمە موحەمەدە
 پېغەمبەرى خوايە و بەلگەى ئاشكرا و ھىدايەتى بۆ ھىناوین و وەلامعان
 داىو و شوپنەكتەى بووین، و ئەو موحەمەدە سى جار ئەم ووتەى
 دووبارە دەكەمەو ئىنجا پى دەلئىن بخەو لە گۆرەكەت بە خوشى و ئىمە
 دەمانزانى كە تۆ بېرودارى متمانە پى كراو بوویت بەلام پىاوى (موناڤىق و
 گوماندار) ئەمە گومانى راويە كە كە ئەویش لى دەپرسن نازانئ وەلام
 بداتەو و دەلئىن ئەو ى خەك دەلئىت منىش وا دەلئىم (كەواتە لەمەو بۆمان
 بەلگە دەسەلمىت كە پەرسىارى گۆرە راست و حەقە نابىت كەس نكۆلى لى
 بكات).

باب تحريض النبي عليه الصلاة والسلام وفد عبد القيس على أن يحفظوا الإيمان والعلم، ويخبروا من وراءهم

٣٣. قَالَ مَالِكُ بْنُ الْحَوِيثِ: قَالَ لَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِكُمْ فَعَلِّمُوهُمْ.

وَقَدْ أَتَى وَفْدُ عَبْدِ الْقَيْسِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: (مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ - أَوْ بِالْوَفْدِ - غَيْرَ خَرَّايَا وَلَا نَدَامَى)، قَالُوا إِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شُقُقٍ بَعِيدَةٍ، بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضَرٍّ وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ الْآنَ إِلَّا فِي شَهْرِ حَرَامٍ، فَمُرْ بِأَمْرِ نُخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا نَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ، فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحْدَهُ، قَالَ: ((هَلْ تَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ؟)) قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَتَعْطُوا الْخُمْسَ مِنَ الْمَغْنَمِ. وَنَهَاهُمْ عَنِ الدُّبَاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالْمَرْقَةِ).

قَالَ شُعْبَةُ: رُبَّمَا قَالَ النَّبِيُّ وَرُبَّمَا قَالَ الْمُقْبِرُ.

قَالَ: أَحَقُّظُوهُ وَأَخْبِرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُمْ.

(به‌شی/هاندانی پیغهمبر (ﷺ) بو نوینه‌ری هۆزی

عه‌بدولقه‌یس، له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پارێزگاری عیلم و بره‌وا بکه‌ن و

بکه‌ینن بو ئه‌وانه‌ی دوا‌ی خو‌یان)

مالیکی کوپی حوهریس (رضی الله عنه) ده‌قه‌رموئ پیغهمبر (ﷺ) پیتی

فه‌رموین بره‌نه‌وه‌ ناو خزم و دۆستتان ئه‌وه‌ی لی‌ره‌ فیری بوون فیری ئه‌وانیش

بکه‌ن.

وه نوښته ری عه بدولقه یس هاته لای پیغه مبر (ﷺ) پی پی فرمون به خیر
 بین نهی خزمان، ئیوه کارکی وانا نه کربوه که تریق بینوه یان شهرمه زار
 بین، نه وانش ووتیان ئیمه له رنگایه کی ناخوش و سووره وه دین و له نئوانی
 ئیمه و تودا به نئو هۆزی کافره کانی موزه پدا دین نه گهر له مانگه کانی
 حرام نه بیت ناتوانین بین بۆ لات، وه فرمانیکمان پی بکه که بگه یه نین
 به وانهی له دواي ئیمه وه دین و پی بچینه به ههشت، نه ویش فرمانی پی
 کردن له چوارشت و قه دهغه ی لی کردن له چوارشت، فرمانی پی کردن به
 باوه پهینان به خوی تاق و ته نیا وه فرمووی (ﷺ) ئایا ده زانن بپوهینان
 به خودا چیه و چۆنه نه وانش کوتیان خواو پیغه مبره که ی ده زانن.

فرمووی: (شایه تی بدن که خوابه که و تاق و ته نیا و موحه مه دیش
 فروستاده ی خوابه بۆ خه لکی، وه نویژکردن و زه کات دان وه به رۆژوو بوونی
 مانگی ره مه زان و فرمانی پی کردن له دهستکه وتی تالانی جهنگ پینچ یه ک
 بدن وه قه دهغه ی لی کردن له چوارشت به کاری نه هینین بۆ سوستکردنی
 خوشا و سرکه و دوشا و چونکه شتی ناویان زۆر زوو ده ترشی و ده بی به
 ئاره ق وه کو کۆپه له و کووله که و به شیوه ی زفت درا و کوتکه ی بنکی
 دارخورما.

وه فرمووشی / نه م فرمایشته که له منتان وه رگرتوه بینگه ی نه به وانه ی
 له پاش ئیوه ش دین.

باب إثم من كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ)

٣٤. عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَنْ يَقُلْ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ)).

(به شی/تاوانی که سئ)

به دهم پیغهمبه رده درو هه لبه ستن)

سه له مه ی کوپی نه کوه (رضی الله عنه) ده فره موئی گویم له پیغهمبه ری خوا بوو (ﷺ) ده ی فره موو: (که سئ ووتئی به دهم منه وه هه لبه ستن که نه م ووتئی با شوینی خوی دیاری بکات له دوزه خدا).

٣٥. عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَلِجِ النَّارَ)).

علی کوپی نه بو تالیب (رضی الله عنه) ده فره موئی پیغهمبه ری خوا (ﷺ) ده فره موو: (درو به زارم هه لنه به ستن، چونکه که سئ دروی به زارم هه لبه ستن با بچیته ناو ناگری دوزه خ).

باب من خصّ بالعلم قوماً دون قوم كراهية ان لا يفهموا

٣٦. قَالَ عَلِيُّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ: حَدِّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ، أَتُحِبُّونَ أَنْ يُكَذَّبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ؟

**(به‌شی / که‌سی جوړه زانستیک تایبته بکات به کومه‌لی
و جگه له‌خه‌لکی تر نه‌بادا لیتی تی نه‌گه‌ن)**

علی (رضی الله عنه) ده‌فهرموئ (نوه‌ند قسه له‌گال خه‌لکی بکه به‌قه‌د
لیزانی و تیگه‌یشتووی خه‌لکی، نایا پییان خو‌شه خوا و پیغه‌مبه‌ره‌ک‌ی به
درق بخه‌نوه).

باب الحیاء فی تعلم العلم وتعلیمه

۳۷. قَالَ مُجَاهِدُ بْنُ جَبْرِ التَّابِعِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَا يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ مُسْتَحْيٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٌ.

وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا: نِعَمَ النِّسَاءِ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ لَمْ يَمْنَعْنَهُ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهُنَ فِي الدِّينِ.

(به‌شی / شهرم کردن له‌فیربوونی عیلم و زانیاریدا)

موجامیدی کوپی جوبه‌یری تابییی (رضی الله عنه) ده‌فهرموئ (نوه
که‌سه‌ی شهرمن و لووت به‌رز بیټ، فیری عیلم و زانیاری نابیت.
وه عائیشه خان (رضی الله عنها) ده‌فهرموئ: (چاکترین ئافره‌ت ئافره‌تانی
نه‌نصارییی‌کانه شهرم قه‌ده‌غ‌ی نه‌کردن له‌فیربوونی ئاینیدا).

۳۸. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ غُسْلٌ إِذَا احْتَلَمَتْ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ، فَغَطَّتْ أُمَّ سَلَمَةَ - يَعْنِي وَجْهَهَا)) - وَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ؟ قَالَ: ((نَعَمْ تَرَبَّتْ يَمِينُكَ، فِيمَ يَشْبِهُهَا)).

نوم سه له مه ده فەرموئ: (نوم سولهیم هاته لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) پرسپاری کرد و ووتی ئەی پیغه مبهری خوا، خوای گه وره شهرم له حق ناکات ئایا ئافرهت غوسل و خۆشۆردنی له سه ره ئەگەر شه یقانی بوون؟ پیغه مبهری خوا (ﷺ) فەرمووی ئەگەر ئاوی دیت ئینجا، نوم سه له مه دەم و چاوی خۆی داپۆشی له شهرمی ئەم ووتیه دا. وه فەرموی ئەی پیغه مبهری خوا ئایا ئافرهت شه یقانی ده بیئت؟! پیغه مبهری خوا (ﷺ) فەرموی به ئێ دەستت له خۆل دا بێ ئەی چون منال شیوه ی دایکی لی ده رچێ.

باب لاتقبل الصلاة بغیر طهور

۳۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مَنْ أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ)) فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوَاتٍ: مَا الْحَدَّثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضُرَاطٌ.

(بهشی/نویژ دروست نییه بێ دهستنویژ گرتن)

ئەبى هورەیره (رضي الله عنه) ده فەرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فەرمووی: (کەسێ دهستنویژی نه بوو نوێژی دروست نییه تا دهستنویژ تازه دهکاته وه، ئینجا پیاوی له حەزرمه و ته وه وتی بێ دهستنویژی چیه ئەی ئەبو هورەیره، ئەویش ووتی بای به دهنگ و بێ دهنگ).

باب فضل الوضوء، والغر المحجلون من آثار الوضوء

٤٠. عَنْ نُعَيْمِ الْمُجَمِّرِ قَالَ: رَقِيتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَلَى ظَهْرِ الْمَسْجِدِ فَتَوَضَّأَ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ)).

(به شی فہ زلی دستنویژ و سپی بوونی دہم چاو لہ شوینہ واری دہستنویژ)

نوعه یمی کوپی موجمر دہ فہرموی لہ گہل نہ بو ہورہیرہ لہ سہربانی مزگہوت نووستین ئینجا نہو ہہلسا و دہستنویژی شورد و فہرموی گویم لہ پیغہمبہری خوا بوو (ﷺ) فہرموی: (بہ راستی ٹومہتی من بانگ دہکرتین لہ روژی قیامت چوار پل و دہم و چاویان سپی و گہشہ دارہ بہموی شوینہ واری دہستنویژہوہ وہ کہسئ پیی خوشہ دہم و چاو و چوار پلہ سپی بیت لہ روژی قیامت با زور دہستنویژ بشوات).

باب لايتوضأ من الشك حتى يستقين

٤١. عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ شَكَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلَ الَّذِي يُخَيِّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ، فَقَالَ (ﷺ): ((لَا يَنْقُتِلُ - أَوْ لَا يَنْصَرِفُ - حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا)).

(به‌شی / نه‌و که‌سه‌ی ده‌ستنویژی نه‌شکاوه که گومانی

کرد تا‌کو باش بۆی رۆن نه‌بیته‌وه)

عوباده‌ی کوپی ته‌میم له مامی عه‌بدوللای کوپی زه‌ید که باسی پیاویکی کرد لای پیغه‌مبه‌ری خوا که گومانی وایه که ده‌ستنویژی شکا له‌ناو نوێژا ئایا نه‌گه‌ر وا روه‌ی دا چی بکات نوێژه‌که به‌تال بکات یان به‌رده‌وام بی‌ت، پیغه‌مبه‌ری خواش (ع‌ک‌س): (فه‌رموه‌ی با نوێژه‌که‌ی به‌تال نه‌کات تا‌کو گوئی له ده‌نگ ده‌بن یان بۆنی دیت).

باب لا‌یستقبل القبلة ببول ولا غائط

إلا عند البناء، جدار أو نحوه

٤٢. عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع‌ک‌س): ((إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطَ فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا يُوَلِّهَا ظَهْرَهُ، شَرَّفُوا أَوْ غَرَّبُوا)).

(به‌شی / نابیت له کاتی تاره‌ت کردندا به‌رامبه‌ر روه‌که

بی‌ت ته‌نها نه‌گه‌ر له‌ناو چوار دیواردا بی‌ت)

ته‌بی ته‌یویی ته‌نصاری (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ع‌ک‌س) فه‌رموی: (نه‌گه‌ر که‌سێ چوو بۆ تاره‌ت کردن نه‌ پوو له قبیله بی‌ت و نه‌ پشتی تی بکات به‌لکو به‌لای رۆژه‌لات یان رۆژ ناوا بی‌ت).

باب النهي عن الإستنجاء باليمين

٤٣. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع‌ک‌س): ((إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ، وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ)).

به‌شی نه‌هی کردن له‌تارەت کردن به‌دهستی راسته

عبداللای کوپی قه‌تاده له‌ باوکی ده‌گیرینه‌وه که ده‌فرمووی پیتقه‌مبەری خوا (ﷺ) ده‌فرمووی: (که‌سن که ناوی خوارد با هه‌ناسه‌ی تیدا نه‌خواته‌وه، وه‌ نه‌گەر چوو بۆ ناوده‌ست با به‌دهستی راستی چۆکی خۆی نه‌گریت).

باب الوُضوءُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا

٤٤. عَنْ عَطَاءَ بْنِ يَزِيدَ أَخْبَرَهُ أَنَّ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَانَ دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى كَفِّهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ فَفَسَلَهُمَا ثُمَّ ادْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مِرَارٍ، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضْؤِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).

(به‌شی ده‌ستنویژێ شۆردن سێ جار سێ جار)

له‌ عه‌تای کوپی به‌زید ده‌گیرینه‌وه که حیمراڤی تۆکه‌ری عوسمانی کوپی عه‌ففان (رضي الله عنه) ده‌گیرینه‌وه که عوسمان (رضي الله عنه) داواي ناوی ده‌ستنویژی کردوه له‌سه‌ر ئەم شیوه‌یه ده‌ستنویژی شۆرد، له‌ پێشا ناوی کرد به‌ هه‌ردوو ده‌ستی خۆیدا، له‌ پاشان هه‌ردوو ده‌ستی تا هه‌ردوو مه‌چه‌کی سێ جار شۆرد، ئینجا ده‌ستی راستی کرد به‌ ناو ده‌فره‌که‌دا و سێ جار ناوی له‌ دەم و لووتی رادا، ئینجا سێ جار به‌و چه‌شنه‌ ده‌ستی راستی تا نانیشکی شۆرد، ئینجا به‌و چه‌شنه‌ ده‌ستی چه‌پی سێ جار شۆرد، ئینجا

دهستی تهر کرد و به سهر سهریدا هیتا (مهسج) ئینجا قاجی راستی تا کو
 قوله پی (گوزینگ) سی جار شورد و به همان شیوهش قاجی چه پی له
 پاشان عوسمان فهرمووی: پیغه مبه ر (ﷺ) هرکه سی دهست نویژ بگری له م
 چه شنه و ئینجا هه لسی دوو ره کات نویژی بکات دوو له خه یالی دنیا دا ئه و
 خوی گه وره له گونا هه کانی له وه و پی شسی خوش ده بی.

باب الإستنثار فی الوضوء

٤٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ، وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ)).

(به شی / ناو به لوت پرژاندن له دهست نویژدا)

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی:
 (که سی دهست نویژی گرت با ناو له لوتی رابدا و وه که سی تاره تی کرد و ناوی
 دهست نه که وت با به چه ند به ردیکی تاک خوی پاک بکاته وه).

باب التيمّن فی الوضوء والغسل

٤٦. عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَهُنَّ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ: ((ابْدَأْنَ بِمِائِمِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا)).

(به شی / به لای راست دهست پیکردن)

له دهست نویژ و غوسلدا)

ئوم عه تیه ده فهرمووی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له کاتی شور دنی تهر می
 زهینه بی کچی دا، پی فهرموو له لای راسته وه دهست بکه ن به شور دنی وه له
 ئه نداهه کانی دهست نویژ دهستی پی بکه ن.

باب شرب الکلب من الإناء

۴۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا)).

(به شی / خوار دهنده وی سهگ له قاپ و ئامان)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەر موی پیغمبەر (ﷺ) فەر موی: (ئەگەر سهگ دەمی له قاپ و قاچاگی ئیوه ناو شتی تیا خوار دهنده وی ئەو قاپەکه بشۆن ھوت جار) (شەش جار بە ئاو جارێک بە خۆل) بۆ ئەو وی ئاوہ گل بکریت).

باب فضل الإقامة بالمسجد

۴۸. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاقٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ، مَا لَمْ يُحْدَثْ)).

(به شی / فەزلی مانەوہ لە ناو مزگەوتدا)

ئەبو ھورەیرە دەفەر موی پیغمبەر (ﷺ) خوا (ﷺ) فەر موی: (بەندە ھەتا چاوەڕوانی نوێژ بکات بە نوێژ بۆی حیسابە بە مەرجێ دەستنوێژی نەشکێ).

باب الوضوء من الإناء

۴۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَأَتَى بِقَدَحٍ رَحْرَاجٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ، فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ. قَالَ أَنَسٌ: فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ (ﷺ). قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعَيْنِ إِلَى الثَّمَانِينَ.

(به‌شی / ده‌ستنوویژ شۆردن له‌ناو قاپی ناودا)

ئەنەسی کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوە کە پێغەمبەری خوا (ﷺ) داوای قاپێک ئاوی کرد، ئینجا بۆیان هێنا و ئینجا پەنجەکانی خستە ناو قاپەکە، ئەنەس دەفەرموێ: منیش تەماشای ئاوم دەکرد لە نێوان پەنجەکانی پێڕۆزیدا وەک کانی هەڵدەقولا، ئەنەس دەفەرموێ ژمارە ی ئەو کەسانەی کە دەستنوویژیان شۆرد لە نێوان حەفتا تا کو هەشتا کەس دەبوون.

باب الإستجمار وترأ

۵۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ ثُمَّ لِيَنْثُرْ، وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ، وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا فِي وَضُوئِهِ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَذَرِي آئِينَ بَاتَتْ يَدُهُ)).

(به‌ش / تارەت کردن به به‌ردی تاک)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: (کەسێ دەستنوویژی شۆرد با ئاوی لە لوتی و دەمی رابدا و لوتی بجولێ لە گەڵ ئاوەکەدا، وە کەسێ تارەتی کرد بە بەرد با بە بەردی تاکە وە تارەتی بکات، وە کە لەخو هەلسا با پیش ئەوێ دەستی لەناو قاپی دەستنوویژ دا بنێ با لە دەرەوێ قاپەکە دەستی بشوات، چونکە نازانی ئەم شەو دەستی چی پیاکە و تەوێ).

باب الوضوء من النوم

۵۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَذَرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ نَفْسَهُ)).

(به شی / ده ستویژ شوردن له دواى له خه وه لسان)

له عائشه وه (رضي الله عنها) ده فهرموئ پیغه مبرى خوا (ﷺ) فهرموئ که سئ خه و زدی بۆ هینا و خه ریکی نو یژ بوو با بنوی هه تا خه وه که ی له سه ر ده په ویته وه دواى با نو یژه که بکات {ته گه ر نو یژه که به سه ر نه چیت} چونکه نازانی کابرای خه والوو چ ده لئ له ناو نو یژا له بهر زدی خه وه که له وانه یه له بری دوعا کردن جوین به خوی بدات.

باب الكبائر أن لا يستتر المرء من بوله

۵۲. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِحَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذِّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا، فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((يُعَذِّبَانِ، وَمَا يُعَذِّبَانِ فِي كَبِيرٍ)) ثُمَّ قَالَ: ((بَلَى، كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ، وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ، ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدٍ فَكَسَرَهَا كِسْرَتَيْنِ فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً))، فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ (ﷺ): ((لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَيْبَسَا)).

(به‌شی / له گوناوه گه‌وره‌کانه)

که‌سی خوی دانه‌پوښی له کاتی میزکردندا)

عبداللای کوپی عه‌بیاس (رضی الله عنه) ده‌فرموئ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) به‌لای باخیکدا رت بوو له باخه‌کانی مه‌دینه‌دا یان مه‌ککه‌دا له‌و کاته‌دا کوئی له ده‌نگی دوو مړؤ بوو له ناو گړپدا نازار ده‌دران، فرمووی نه‌وانه نازار ده‌درین فرمووی: نه‌وانه نازار ده‌درین له‌سهر شتی نازار ده‌درین که خویان به گه‌وره‌یه‌یان دانه‌ناوه و به بجوکیان سهر کردوه به‌لام له‌لای خوا گه‌وره‌ن، په‌کټکیان له کاتی میزکردندا به به‌رچاوی خه‌ک نه‌نجامی ده‌دا و خوی له په‌نادا نه‌دا و نه‌ویتیشیان قسه‌ی له نټوان خه‌لکی ده‌کرد بؤ نازاوه‌نانه‌وه له‌پاشاندا فرمانی کرد به لقه دارخورمایه‌ک کردنی به دوو که‌رتوه و هه‌رپارچه‌ی له‌سهر گړپیکدا ناشت و هاوه‌لان ووتیان بؤ وات کرد نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نه‌ویش له وه‌لامدا فرمووی به‌شکوم بیته هوی سووک بوونی نازار له‌سهریان هه‌تا‌کو نه‌م داره ووشک ده‌بیټ یادی خوا ده‌کات وه به‌هوی‌وه نازار له‌سهر گړپه‌که سوک ده‌بیټ.

۵۳. عَنْ مِمْوْنَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) سُئِلَ عَنْ قَارُو سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ: ((أَلْقَوْهَا، وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ، وَكُلُوا سَمْنَكُمْ)).

له مه‌یمونه‌ی دایکی نیمانداران (رضی الله عنها) ده‌گړپټه‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) پرسپاری لی‌کرا ده‌رباره‌ی مشکیک که ده‌که‌وټته ناو رونه‌وه چی بکه‌ین له رونه‌که نه‌ویش فرمووی مشکه‌که‌و نه‌و رونه‌ی پیا‌یا که‌وتوهه فپټی بدن وه رونه‌که‌ی تر بخون خاوینه (به‌مه‌رجیک رونه‌که به‌ستو بیټ) به‌لام نه‌گه‌روه‌کو ناو شکه بیټ نه‌وا ناخوړټت وه ده‌بی فپټی بدرټت.

باب السَّوَاكِ

۵۴. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: بَيْتٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَاسْتَنْ.

(به‌شی سیواک کردن)

عبداللای کوپی عیباس (رضی الله عنه) ده‌فهرموئی له‌لای پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نووستم و بینیم سیواک ده‌کات.

۵۵. عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنْ بِسِوَاكِ يَبْدِهِ يَقُولُ أَعُ أَعُ وَالسَّوَاكُ فِي فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ.

ئەبو بوردە لە باوکی دەگێڕێتەوە کە ده‌فهرموئی چووم بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دیتم سیواکی له‌ دەمی ده‌نا و ده‌یوت نوع و نوع وه‌ک بلی هه‌لێنجی ده‌هات پێی.

۵۶. عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسَّوَاكِ. حِزْهَ يَفِي كُورِي يَهْمَانِ دَه‌فهرموئی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کە له‌ خه‌ هه‌لده‌ستا له‌ شه‌وا سیواکی ده‌کرد له‌ دەمی دا و له‌ نیوان دانه‌کانی وه‌رده‌دا.

۵۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((أَرَانِي أَتَسَوَّكُ بِسِوَاكِ فَجَاءَنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ، فَنَاولْتُ السَّوَاكَ الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا، فَقِيلَ لِي كَبِّرْ، فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا)).

عبداللای کوپی عومەر ده‌گێڕێتەوە کە پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌فهرموئی له‌ خه‌وما بینیم سیواکم ده‌کرد و دوو پیاو هاتن یه‌کیکیان گه‌وره‌تر بوو له‌ ئه‌وی تریان منیش ووتم دار سیواکه‌که‌ بده‌م به‌ ئه‌وه‌ی بچوکه‌که‌ که‌چی پێم ووترا گه‌وره‌که‌یان به‌ پیش خه‌منیش دام به‌ گه‌وره‌که‌یان.

باب فضل من بات على الوضوء

۵۸. عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قُلْ: اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَنَاجَا وَلَا مَنَجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ. فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ، وَاجْعَلْنِي آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ)).

(به شی / فه زلی که سی ده ستونیژی شورد و دواپی بخهوی)

به پائی کوپی عازیب (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فهرمووی: (نه گهر چو پته سهر جیگای نووستن له پیئشدا ده ست نوژیژیک بشوره و وه کو ده ستونیژی نوژیژکردن، له پاشان له سهر لای راسته راکشی و بلی (اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَنَاجَا وَلَا مَنَجَا إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ).

وه رافهی دوعایه که بهم جورهیه: (خودایه خوم سپارد به تو و پشتم به ستوه به تو ههروه که مه ترسیم ههیه له قاپ و نزای تو، وه نومیدیشم به هیژی تو ههیه هیچ پاساوێک نیه له عهزاب و سزای تو مه گهر هه لای خوت په نا هه په نای تویه و بهس باوه پم ههیه به و نامه پیروزی که خوت نارووته خواره وه که قورنانی گهرهیه وه باوه پشتم ههیه به پیغه مبه ر که که خوت ره وانه ت کردوه). وه نه گهر له م شه وه دا کچی کرد نه وه له سهر نیسلامه تی ده مری، وه با نه وه دواپن قسه و گوشتارت بی.

کتاب الغسل

باب الوُضوء قبل الغسل

۵۹. عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ يُدْخِلُ أَصَابِعَهُ فِي الْمَاءِ فَيُخَلِّلُ بِهَا أُصُولَ شَعْرِهِ، ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرَفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جِلْدِهِ كُلِّهِ.

(نامه‌ی خویشوردن (الغسل)

(به‌شی / ده‌ستنویز پیش خویشوردن)

عائیشه‌ی هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی پیغه‌مبه‌ری خوا که بق
له‌ش گران‌ی خوی ده‌شورد له‌سه‌ره‌تاوه ده‌ستی ده‌شورد و دوا‌یی
ده‌ستنویزیکی ده‌شورد له‌پاشان ناوی هه‌لده‌گرت و په‌نجه‌ی ده‌خسته‌سه‌ر
بن موه‌کانی سه‌ری تا ده‌یزانی ته‌واو ته‌پ‌بوون، نه‌وجا سی مشت ناوی
هه‌لده‌گرت به‌سه‌رسه‌ری خوی داده‌کرد له‌پاشان هه‌موو له‌شی خوی
ده‌شورد.

۶۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ أُغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ (ﷺ) مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرْقُ.

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فه‌رموی جار‌ان من و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)
به‌یه‌که‌وه له‌یه‌ک قاپدا خو‌مان ده‌شورد قاپه‌که‌ی پیی ده‌وترا (فه‌ره‌ق).

۶۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَهُ..

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) عاده‌تی وابوو‌گه‌ر بق
له‌ش پیسی خوی ده‌شورد هه‌ردوو ده‌ستی ده‌شورد.

۶۲. عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أَمَّا أَنَا فَأَفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا - وَأَشَارَ بِيَدَيْهِ كِلْتَاهِمَا)).

جوبهیری کوپی موطعیم (رضی الله عنه) فہرموی پیغہمبہر (ﷺ) فہرمویہ تی: من سیّ مشّت ناو دہ کہم بہ سہرما، جوبہیر فہرموی پیغہمبہر (ص) بہ ہر دوو دہستی نیشانیدا لہ مشّت پڑ ہر دوو دہستہ.

۶۳. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَهُنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ، قَالَ: ((قُلْتُ لِأَنَسٍ: أَوَكَانَ يُطِيقُهُ؟)) قَالَ: كُنَّا نَحْدِثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ. وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ: إِنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُمْ: تِسْعُ نِسَوَةٍ.

نہنہ سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) فہرموی پیغہمبہر (ﷺ) جاری وابوو لہ یہ ک کاتدا بہ شہو یا بہ پڑ دہ پڑیشتہ لای ہر ہموو خیزانہ کانی یہ کہ یہ کہ لہ گہ لیان دروست دہ بوو کہ نہو کاتہ یازدہ ٹافرہ تی ہہ بوو، (راویہ کہ دہ لی ووم بہ نہنہس) ٹایا توانای نہوہندہی ہہ بوو؟ نہنہس دہ فہرموی نیمہ قسہی نہوہمان دہ کرد کہ نہو لہم لایہ نہ توانای سی پیایوی پی درابوو وہ سہعید لہ قہتادہ ریوایہ ت دہ کات کہ نہنہس دہ گیزیتہ وہ کہ تو خیزانی ہہ بووہ..

۶۴. عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً، فَأَمَرْتُ رَجُلًا أَنْ يَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ - لِمَكَانِ ابْنَتِهِ - فَسَأَلَهُ فَقَالَ لَهُ: ((تَوَضَّأْ وَاغْسِلْ ذَكَرَكَ)).

علی کوپی نہبو تالیب (رضی الله عنه) دہ فہرموی من پیایویم (مہزیم) نڈر بوو شہرم کرد پرسپاری دہ ربارہی لہ پیغہمبہر بکہم لہ بہر نہوہی کچی نہوم لہ لابوو (زاوای نہو بووم)، پیایویم راسپارد کہ نہو پرسپارہ لہ

پیغمبرى خوا بکات نه ویش پرسىارى لى کرد پیغمبر له وه لامدا فه رموى با چوکی خوی بشوات و ده ستنویژ بشوات، {چوک: واته: زه کهر}.

٦٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ غُسْلًا فَسَتَرْتُهُ بِثَوْبٍ، وَصَبَّ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ فَرْجَهُ فَضَرَبَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا ثُمَّ غَسَلَهَا، فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ، ثُمَّ صَبَّ عَلَى رَأْسِهِ وَأَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ، ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ فَنَاولَتْهُ ثَوْبًا فَلَمْ يَأْخُذْهُ، فَاَنْطَلَقَ وَهُوَ يَنْفُضُ يَدَيْهِ.

عه بدوللای کوپی عه عباس ده فه رموى مهیمونه ی خیزانی پیغمبر (ﷺ) ده فه رموى تاوم ناماده کرد بق پیغمبرى خوا بق خوشوردن وه به پوشاکی په نام لى کرد وه پیغمبرى خوا (ﷺ) تاوی به دهستی خوی داکرد هردو دهستی شورد و ئینجا به دهستی راست تاوی ده کرد به دهستی چهپدا، ئینجا ناوگه لی خاوین کرده وه و شوردی ئینجا دهستی له زهوی خشانده و سربیه وه و شوردی وه تاوی له دهم و لووتی رادا و دهم و چاوی شورد و قوله کانی شورد و له پاشان تاوی به سهر سهری خویدا کرد و به هه مو له شدا گرتوه له پاشان کشایه وه و هردو پییه کانی شورد و ئینجا په پویه کم بق برد و بق خو ووشک کردنه وه به لام وهری نه گرت تاوه که ی به دهستی له له شی ده ته کاند.

٦٦. عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنَّا إِذَا أَصَابَ إِحْدَانَا جَنَابَةً أَخَذَتْ بِيَدَيْهَا ثَلَاثًا فَوْقَ رَأْسِهَا ثُمَّ تَأْخُذُ بِيَدِهَا عَلَى شِقِّهَا الْأَيْمَنِ وَبِيَدِهَا الْأُخْرَى عَلَى شِقِّهَا الْأَيْسَرِ.

عائیشه ده فه رموى (رضي الله عنها) ئیمه له کاتی تووشی بى نوژی هاتباين بق خو شوردن هر یه کی کمان به هردو دهستی تاوی دینا و به لای راسته ی خوی داده کرد و له پاشان به هردو دهستی راسته ی به لای چهپی خوی داده کرد و غوسلی پی ده کرد.

باب من إغتسل عرياناً

٦٧. عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((بَيْنَا أُيُوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ دَهْمٍ، فَجَعَلَ أُيُوبُ يَحْتَنِي فِي ثَوْبِهِ، فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أُيُوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَغْنِيكَ عَمَّا تَرَى؟ قَالَ: بَلَى وَعَزَّتْكَ، وَلَكِنْ لَا غِنَى لِي عَنْ بَرَكَتِكَ)).

(به‌شی / که‌سی به رووتی خوئی شورده)

ئەبو مۆرەیرە دەگرتتەووە که پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرمووەتی (جاری) ئەیوب پێغه‌مبەر (علیه السلام) بە تەنیا لە شوێنی چۆلا بە رووتی خوئی دەشۆرد لەو کاتەدا کوللەیی زێڕینی بەسەردا باری جا ئەیوب بە مشتی خوئی زێڕە‌که‌ی دە‌کەردە ناو جە‌لە‌کانیەووە لەو کاتەدا خوای گە‌ورە بانگی کرد: ئە‌ی ئە‌یوب ئە‌دی من بێ نیازم نە‌کردووی لە شتی وادا ئێ‌تر ئە‌م خۆماندوو‌کردنە‌ی بۆ چییە ئە‌یوب فەرمووی: بە‌لێ سوێند بە گە‌ورە‌یی تۆ و بە‌لام هە‌ر‌گیز لە پیت و بە‌ره‌‌که‌تی تۆ بێ نیازم نابم.

باب الجنب يتوضأ وینام

٦٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ غَسَلَ فَرْجَهُ وَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ.

(به‌شی / لە‌ش گران دە‌ست‌نوێژ دە‌گرتی ئێ‌نجا دە‌خە‌وێ)

عائیشە (رضی الله عنها) دە‌فەرمووی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) ئە‌گەر لە‌شی گران بوا‌یە و ببو‌یستا بخە‌وت‌بایە ناو‌گە‌لی خوئی دە‌شۆرد و دە‌ست‌نوێژی دە‌شۆرد و ئێ‌نجا دە‌نوستە‌ووە.

٦٩. قَالَ عَطَاءٌ: يَحْتَجِمُ الْجُنُبُ وَيَقْلُمُ أَظْفَارَهُ وَيَحْلِقُ رَأْسَهُ، وَإِنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ. عه‌تا دە‌فەرمووی: ئە‌و‌ه‌ی لە‌ش گران بێ دە‌توانی کە‌لە‌خاشاخ بگرتی وە نینوۆکی بقرتێنی و سە‌ری خوئی بتاشی وە ئە‌گەر دە‌ست‌نوێژی‌ش نە‌شوات.

۷۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) أَنَّهُ نُصِيبُهُ الْجَنَابَةَ مِنَ اللَّيْلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((تَوَضَّأْ وَاغْسِلْ ذَكَرَكَ ثُمَّ نَمْ)).

عبداللہ کوری عومر (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی عومری کوی خہ کتاب
پرسیاری لہ پیغہمبہری خوا کرد کہ کہ سی لہ ش گران بیت و لہ شہوا (
پیغہمبہری خواش فہرموی با دہ ستنویژ بگری وہ چوکی خوی بشوات و
بخوی.

باب إذا التقى الختان

۷۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَدَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ)).

(بہشی / کاتی ہردوو نامرازی براوہی نیرو می گہشت
بہیہ کدا)

نہ بو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہمبہری خوا (ﷺ) فہرموی
نہ گہر پیاو دانیشٹ لہ نیوان چوار پہلی ٹافرہ تدا لہ پاشان خوی ماندو کرد و
لہ گہلیا جوت بو نہوا خوشوردن لہ سہر ہردوو لا پیویست دہ بی (با
ٹاویش نہیہ تہوہ).

كتاب الحيض

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَسَأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعَزِّلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾

(نامه‌ی بی‌نویزی نافرده‌تان)

خوای گه‌وره ده‌فهرموئی: ﴿وَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَأَعْتَزِلُوا
النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ
أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾. البقرة.

واته: نه‌ی پیغه‌مبه‌ر پرس‌یارت لی ده‌که‌ن ده‌ریاره‌ی عاده‌ی مانگانه‌ی
نافرته پ‌ی‌یان بل‌ی نه‌وه نازار و زه‌ره‌په‌که‌وابوو خوتان به‌دوور بگرن له
هاوسه‌ره‌کانتان که‌له‌و حاله‌دابوون وه‌نزیکیان مه‌که‌ون تا پاک ده‌بنه‌وه، جا
کاتیک پاک و خاوین بوونه‌وه و خویان شورده‌بچه‌لایان، به‌و شیوه‌ی که‌خوا
فهرمانی داوه، به‌راستی خوا ته‌وبه‌کاران و پاکانی خورشده‌وئی (ته‌فسیری
ناسان، ل ۳۵).

۷۲. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرِفٍ
حِضْتُ، فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَأَنَا أَبْكِي، قَالَ: ((مَا لَكَ،
أَتَفْسِتِ؟)) قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: ((هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَقْضِي مَا
يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ)) قَالَتْ: وَضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ)
عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ.

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فهرموئی له‌خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوادا بووین
ده‌رچووین ب‌ی‌حه‌ج تاکو گه‌یشتین ب‌ی‌سه‌ره‌ف (شوینیکه‌نزیکه‌مه‌که‌که) من
که‌وتمه بی‌نویزی وه‌ده‌ستم کرد به‌گریان، وه‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
هاته‌لام فهرمووی ب‌ی‌ده‌گری ره‌نگه بی‌نویز بوویت؟ ووت به‌لی، فهرمووی
نه‌مه‌شتیکه‌خوای گه‌وره دایناوه له‌سه‌ر کچانی نه‌وه‌ی ئاده‌م خه‌تای تزی
نییه، جا ه‌رچی (حاجی) ده‌یکا ترش بیکه، ته‌نها نابیت ته‌وانی مالی خوا

بکەیت، وه عائیشە خان دەفەر مووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) له پاشان قوربانی سه ربپی و مانگایه کی له جیاتی خیزانه کانی سه ربپی.

باب غَسْلِ الْحَائِضِ رَأْسِ زَوْجِهَا وَتَرْجِيلِهِ

٧٣. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَرْجُلُ رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَأَنَا حَائِضٌ.

(بهشی / شۆردن و شانه کردنی سهری میرد له لایه ن

نافره تی بی نوێژه وه)

عائیشە خان (رضی الله عنها) دەفەر مووی من سهری پیغه مبهری خوا (ﷺ) م شانه ده کرد له و کاته دا بی نوێژ بووم.

باب قِرَاءَةِ الرَّجُلِ فِي حَجْرِ الْحَائِضِ

٧٤. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَتَكَبَّرُ فِي حَجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ.

(بهشی / خویندنی قورنانه لایه ن پیاوه وه له و کاته ی سهری

له سه ر کۆشی نافره تی خۆی دا بنیت که بی نوێژه)

عائیشە خان (رضی الله عنها) دەفەر مووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) سهری له سه ر کۆشم داده نا له و کاته دا من بی نوێژ بووم و قورنانی ده خویند.

باب تَرْكِ الْحَائِضِ الصَّوْمِ

٧٥. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرِ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ: ((يَا

مَعَشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ، فَإِنِّي أُرِيْتُكَ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ))، فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ، وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ، مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلْبَّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ))، قُلْنَ: وَمَا نُقْصَانُ عَقْلِنَا وَدِينِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ))؟ قُلْنَ: بَلَى! قَالَ: ((فَذَلِكَ مِنْ نُقْصَانِ عَقْلِهَا، أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ))؟ قُلْنَ: بَلَى! قَالَ: ((فَذَلِكَ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا)).

(به‌شی به‌رۆژوو نه‌بوونی ئافره‌تی بی‌نویژ)

ئەبو سەعیدی خدری (رضی الله عنه) دە‌فرمووی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) چوو بۆ نویژی جەژنی قوریان یان رە‌مه‌زان بۆ شوینی نویژگا (المصلی)، وە بە‌لای ئافره‌تاندا رابورد و فرمووی کۆمه‌لی ئافره‌تان خێر و خێرات زۆر بکەن و داوای لیخۆشبوون لە خوا بکەن، چونکە خوا دۆزه‌خی نیشاندام دیم زۆری هە‌ره‌زۆری خە‌لکانی ئافره‌تان بوون، ئە‌وانیش ووتیان بۆچی؟ فرمووی چونکە زۆر نه‌فره‌ت له‌ خە‌لکی ده‌که‌ن و سه‌پله‌یی له‌ گه‌ڵ می‌رده‌کانیان ده‌که‌ن و چاکه‌ی ئە‌وتان له‌پیش چاودا نییه‌، که‌سم نه‌دیووه وە‌ک ئیوه که‌م هۆش و که‌م دین بێ که‌چی پیاوان به‌م هه‌موو زیره‌کیه‌یان له‌ خسته‌یان ده‌به‌ن، ووتیان ئە‌ی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) که‌م ئایینی و که‌م هۆشیمان کامه‌یه‌، فرمووی که‌م هۆشیه‌کانتان بریتیه‌ له‌و شایه‌تی دوو ژن به‌ شایه‌تی تاقه‌ پیاوی حیسابه‌ وە که‌م ئاینیتان بریتیه‌ له‌وه‌ی ئافره‌تانیش کاتی بێ نویژی چه‌ند شه‌وی ده‌می‌ننه‌وه و نه‌ نویژ ده‌که‌ن و نه‌ به‌پۆژوو ده‌بن ئە‌مه‌ش که‌م ئاینیه‌که‌تانه‌.

باب الطيب للمرأة عند غسلها من الحيض

٧٦. عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُحِدَّ عَلَى مَيْتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا، وَلَا نَكْتَحِلَ، وَلَا نَتَطَيَّبَ، وَلَا نَلْبَسَ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلَّا ثَوْبَ عَصِيٍّ، وَقَدْ رُخِّصَ لَنَا عِنْدَ الطُّهْرِ إِذَا اغْتَسَلْتُ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي بُدْءِ مَنْ كُسِتِ أَظْفَارُ وَكُنَّا نُنْهَى عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ.

(بهشی / خو بوئن خوش کردنی نافرده تان له کاتی
خوشوردنی بی نویژیدا)

نوم عطیه (رضی الله عنها) ده فہرموی نیمہ قہدہ غہمان لی کراوہ له تازیہ و پرسہ دانان بق مردوو له سی رڈان زیاتر بق خزم به لام بق میرد مردوو دہ بی چوار مانگ و دہ رڈ تازیہ و پرسہ بگپین وہ له و ماوہ یہ دا نابی چاو بریژین یان خومان بوئن خوش بکہین یان جلی رہنگا و رہنگ له بہر بکہین مہگر بہرگی له پیشدا رہنگ کرابی وہ له پاشان چنرابی به لام له کاتی خوشوردندا له بی نویژی ریگہی نہ و ہمان دراوہ کہ بہ قہد پیویست عود و گولاو بق شوینی بی نویژیہ کہ بہ کار بہینین، بہ قہد نینوکیک وہ نہ ہیمان لی کراوہ بہدوای تہرمی مردودا بپوین بق سہر گوپستان.

باب الملك الموکل بالرحم ودعاؤه

٧٧. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَكَّلَ بِالرَّحِمِ مَلَكًا يَقُولُ: يَا رَبُّ تُطْفِئُ، يَا رَبُّ عَلَقَةً، يَا رَبُّ مُضْغَةً، فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَقْضِيَ خَلْقَهُ قَالَ أَذْكَرُ أَمْ أُنْثَى، شَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ، فَمَا الرِّزْقُ وَالْأَجَلُ فَيُكْتَبُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ)).

(به‌شی / نه‌و فریشته‌ی فرمانی پیکراوه به ره‌حمی نافره‌تان و داواکانی)

نه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌گپ‌پته‌وه له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که ده‌فرموئ خوی گه‌وره فریشته‌یه‌کی کردوته وه‌کیلی خوی له‌ناو ره‌حمی نافره‌ندا، وه فریشته‌که ده‌فرموئ نه‌ی خوی گه‌وره‌م نه‌وا دلۆپه ناویکه، نه‌وا پارچه خوین پارهی‌که، خوی به‌تو پارچه گزشتیک له‌و کاته‌دا نه‌گر خوی گه‌وره ویستی وابوو به دروستبوونی منال، فریشته‌که ده‌فرموئ نایا نیر بئ یان من؟ وه رزق و روزی و به‌دبخت و کامه‌رانی و نه‌ج‌ل و ته‌مه‌نی چون و چهند بیت وه له‌و کاته‌دا له‌ناو تاریکی سکی دایکیا نه‌وانه ده‌نوسرئ.

باب فضل استقبال القبلة

٧٨. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوا وَصَلُوا صَلَاتَنَا، وَاسْتَقْبَلُوا قِبْلَتَنَا، وَدَبَّحُوا ذَبِيحَتَنَا، فَقَدْ حَرَمْتُ عَلَيْنَا دِمَاؤَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ)).

(به‌شی / فه‌زلی رووکردنه رووکه (قیبله))

نه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویی: (فرمانم پئ کراوه جه‌نگ له‌گه‌ل خه‌لکیدا بکه‌م تا‌کو ده‌لین (هیچ خوی به‌ جگه له‌ الله نه‌بیت) که وایان ووت وه نوژیان وه‌کو نوژی ئیمه نه‌جام دا و وه‌کو ئیمه روویان کرده قیبله‌ی ئیمه وه وه‌کو ئیمه له‌ گزشتی گیانه‌به‌رئ بخوا که ئیمه سه‌ری بپرین نه‌وا نه‌و که‌سه خوین و مالی له‌سه‌ر ئیمه چه‌رام ده‌بیت و ته‌نها به‌ مافی خوی نه‌بیت وه‌حیساب و لیپرسینه‌وه‌ی له‌سه‌ر خوی).

باب تسوية الصفوف

۷۹. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: ((أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي)).

(به‌شی / ریتک و راست و دهستان له ریزی نویژدا)

عائشه (رضی الله عنها) ده‌فهرموی قامه‌تی نویژد کرا و پی‌فهمبری خوا (ﷺ) ته‌ماشای نی‌مه ی کرد و فهرموی: ریزه‌کانتان راست و ریتک بکه‌ن چونکه من له‌پاشه‌وه‌ی خۆم نی‌وه ده‌بینم.

باب جعلت لي الأرض مسجداً

۸۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ، وَأَحَلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ))، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَيُبْعَثُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً)).

(به‌شی / زه‌ویم بۆ کراوه به مزگه‌وت)

جابری کوپی عه‌بدوللا (رضی الله عنه) ده‌فهرموی پی‌فهمبری خوا (ﷺ) فهرموی پینچ شتم پښ دراوه له پیش خۆم نه‌دراوه به هیچ تۆمه‌تی که نه‌وانیش: ترسی من خراوه دلی دوژمنه‌که‌مه‌وه به دوری مانکه ریتکه، وه زه‌ویم بۆ کراوه به مزگه‌وت و ده‌ست نویژد وه هه‌رکه‌سی له تۆمه‌تی من کاتی نویژی هات با بی‌کات، وه تالانی جه‌نگیم بۆ حه‌لال کراوه وه بۆ هیچ تۆمه‌تی له پیش خۆم حه‌لال نه‌بووه و، وه تکا و شه‌فاعه‌تی رۆژی دوا‌یی پیم به‌خشراره، وه گشت پی‌فهمبری بۆ که‌له‌که‌ی نی‌ردراوه، به‌لام من بۆ گشت خه‌لکی زه‌وی نی‌ردراوم.

(کتاب الصلاة)

۸۱. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ فِي حَدِيثٍ مَرْقَلٍ قَالَ: يَأْمُرُنَا -يَعْنِي النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ- بِالصَّلَاةِ، وَالصَّدَقِ، وَالْعَقَابِ.
(نامه‌ی نوین)

عبداللہ کوپی عہد عباس دہ فہرمویؑ ثبو سوفیان بوی گپرامہ وہ له
فہرمودہی (میرہ قل) دا کہ دہ فہرمویؑ پیغہمبہری خوا (ﷺ) فہرمانی
پیکردین به نوینؑ و راستگوی و داوین پاکي.

باب وجوب الصلاة في الثياب وقول الله تعالى

﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾

۸۲. عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يُزْرُهُ وَلَوْ بِشَوْكَةٍ، وَمَنْ صَلَّى فِي الثَّوْبِ الَّذِي يُجَامِعُ فِيهِ مَا لَمْ يَرَأْدِي)). وَأَمَرَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُزْيَانٌ.

(به‌شی پینویست بوونی نوینؑ به جل و بهرکوه وہ خوی)

گہورہ دہ فہرمویؑ ﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾

له سه‌له‌می کوپی نه‌کوه دہ گپرامہ وہ که پیغہمبہری خوا (ﷺ)
فہرمویہ تی (جلہ کانتان ببہستن یان بیدرونہ وہ با به دپکیکیش بیت، وہ
نوینؑ نه که سه دروسته به جل و بهرگ نه‌نجامی بدات که سه‌رجیی و
جیماعی له‌گه‌ل ثا فہرہ تی خوی پی کردوه به مہرجیک پیس و بی نوینؑ نه‌بی.
وہ پیغہمبہری خوا (ﷺ) فہرمانی کرد به‌وهی که نابیت تہ‌واف و
سورانه‌وهی مالی بهیت به رووی و بی پؤشاکي بکریت.

۸۳. قَالَ الْحَسَنُ: كَانَ الْقَوْمُ يَسْجُدُونَ عَلَى الْعِمَامَةِ وَالْقُلَنَسُوءَةِ وَيَدَاهُ فِي كُمِهِ.

حسین دہ فہرموی (ہاوہ لانی پیغمبر ﷺ) کرتوشیان دہ برد له نویژا و عمامہ و مہندیلیان لہ سہری بووہ وہ دہستیان لہ ناو کہ لانگوچک دابو).
۸۴. وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ بْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ.

عہ بدولائی کوپی مالیک کوپی بوحینہ دہ گپرتہ وہ کہ پیغمبر کوپی خوا
(ﷺ) کہ نویژی دہ کرد له کرتوشا ہر دوو بالی بلودہ کردہ وہ ہتا سپیتایی
بن باخالی دیار دہ کہ وی.

۸۵. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) رَأَى نُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ حَصَاةً فَحَكَّهَا، فَقَالَ: ((إِذَا تَنَحَّمْ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَحَّمَنَّ قِبَلَ وَجْهِهِ، وَلَا عَنْ يَمِينِهِ، وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى)).

ثہ بی سہعید (رضی اللہ عنہ) دہ گپرتہ وہ کہ پیغمبر کوپی خوا (ﷺ)
ہلغہ میکی دیت بہ دیواری مزگہ وتادا نووسا بوو بہ ہر دیک کراندی لئی
کردہ وہ وہ فہرموی کہ سی بہ لغہ می فری دا با لہ شوین سوجدہ ی یان لہ لای
راستی خوی فری نہ دات وہ با لہ لای چہ پی یان لہ لای پی چہ پی فری
بدات.

۸۶. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((الْبُزَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا)).

ثہ نہ سی کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغمبر کوپی خوا (ﷺ)
فہرموی: (تف روو کردن لہ ناو مزگہ وت تاوانیکہ و کہ فارہ تی ٹو تاوانہ ش
لادان و شاردنہ وہ یہ تی).

۸۷. عَنْ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ
بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ.

که عبی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فہرموی پتغہمبری خوا کہ له
سہ فہر بگہ پابوایہ وه له سہرہ تادا دہ چووہ مزگہوت و نویژی تیا دہ کرد.

باب الإثم المار بين يدي المصلي

۸۸. عَنْ أَبِي جَهْمٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيْ
الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ))،
قَالَ أَبُو النَّضْرِ: قَالَ لَا أَدْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً.

(بهشی / تاوانی که سی به پیش نویژی نویژکەر دابیئت)

ئەبی جەھم دە فہرموی پتغہمبری خوا (ﷺ) دە فہرموی ئەگەر ئەو
کە سی به پیش نویژی نویژکەر دا بپوات بزانی چەندە گوناھی گەرە یە ئەگەر
چل (ئەبو زەر) دە فہرموی نازانم راوی فہرموودە کہ ووتی چل رۆژ یان چل
مانگ یان چل سال) رابوہستی باشتەرە لەوہی به پیش نویژی نویژکەر دا
بپوات.

باب الحدث في المسجد

۸۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ، تَقُولُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ)).

(به شی بی دستنویزی له ناو مزگهوت)

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده گپړي ته وه كه پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرمووي: (فريشته كاني خوا سه لاوات له سر نه و كه سه لي ده دهن كه له ناو شوين نويزه كه ي خوي بيت مادام له نويزي خوي بي و دستنويزي مابن، وه فريشته كان دعای بډ ده كن و پي ده لين خوا رحم و به زه ي پي بكه).

باب من قعد حيث ينتهي به المجلس

۹۰. عَنْ أَبِي وَقْدٍ اللَّيْثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فِي الْمَسْجِدِ فَأَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَذَهَبَ وَاحِدٌ، فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةَ فَجَلَسَ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَادْبَرَ ذَاهِبًا، فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنْ الثَّلَاثَةِ؟ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ، فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ)).

(بهشی / دانیشتی نی که سی له شوینی که چۆل بی و دوا بی دانیشتگاهه بیت)

ئه بی واقیدی له یسی (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبهری خوا له ناو مزگهوت دانیشتبوو، سی کهس هاتن وه له سه ره تاوه دوانیان هاتنه پیشه وه بۆ لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) به ککیان رویشته، وه به ککیان شوینیکی به تالی بینی و لیی دانیشته، وه ئه وهی تریان له پشته وهی خه لکه که دانیشته وه، سییه مایان پشتی کرد و رویشته و وه پیغه مبهری خوا له ووتاردان ته واو بوو فهرمووی ئایا ئاگادارتان بکه م ده ریاره ی ئه م سی که سه، به ککیان شوینی خۆی گرت و خواش په نای دا، وه سییه میان نه ویست خه لکه که تووشی نه زیهت بکات وه خواش ره حمی پی کرد و وه ئه وهی تریش پشتی کرد و رویشته خواش پشتی تی کرد.

باب تعاون المؤمنین

۹۱. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا، وَشَبَكَ أَصَابِعَهُ)).

(بهشی / یارمه تیدانی بروداران بۆ به کتری)

ئه بی موسای ئه شعهری (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: (برودار بۆ بروداران وه کو قه لا و چینی دیوار وان بۆ به کتری، به کتر ده بستنه وه، وه راوی ده لی پیغه مبهری خوا (ﷺ) په ده کهانی لیک ئالاند.

باب يرد المصلي من مر بين يديه

۹۲. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ)).

(به‌شی لادانی که‌سی به‌ده‌ست به پیش نویژه‌کردا بروات)

نه‌بی سه‌عید ده‌فهرمووی گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بوو ده‌یفهرموو: (نه‌گه‌ر که‌سی نویژی کرد با شتی بکاته سنور له پیش شوینی سوجه‌ی نویژی خوی وه نه‌گه‌ر که‌سی ویستی به پیشیدا بجی با به‌ده‌ست قه‌ده‌غی بکات وه نه‌گه‌ر هر نه‌گه‌راوه با به‌میژی له‌گه‌ل بکات نه‌یه‌لی به پیشی دا بروات چونکه نه‌مه شه‌یتانه).

باب فضل الصلاة لوقتها

۹۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: ((الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا))، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ ((بِرُّ الْوَالِدَيْنِ))، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)).

(به‌شی / فه‌زلی نویژ‌کردن له کاتی خویدا)

عه‌بدوللای کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پرسیارم له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کرد چ کرده‌ویه‌ک خوشه‌ویسته له‌لای خوا، فهرمووی: (نویژ له کاتی خوی بکریت، ووم له پاشان چی تر فهرمووی چاکه کردن له‌گه‌ل دایک و باوکدا، ووم له پاشان چی تر فهرمووی جیهاد و تی‌کلشان له پیناوخوا).

باب الصلوات الخمس كفارة

۹۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا، مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ؟)) قَالُوا: لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا، قَالَ: ((فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا)).

(بهشی / پینج نویژه فرهزه کان دهبنه که فارهت بو
گوناهاه کان)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوہ کہ گوئی لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەیفەرموو: (ئایا ئەگەر لەبەر دەرگای مالی ھەر یەکێکتان رووباریک ھەبێ و ھەموو رۆژێ پینج جار خۆتانێ لێ بشۆن ئایا ھیچ پێس و چلکنی لەلاشەتان دەمێنێ؟ ھاوڵاتی ووتیان نەخێر، فەرمووی ئەو پینج نویژە فەرزانەش بە ھۆیەوہ خوای گەورە گوناھ و تاوانی دەسڕێتەوہ).

باب إثم من فاتته العصر

۹۵. عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((الَّذِي تَفَوَّتُهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ فَكَأَنَّمَا وَتَرَ أَمْلَهُ وَمَالَهُ)).

(بهشی / تاوانی که سی نویژی عەسر بھەوتینێ)

لە عەبدوللای کوپی عومەرەوہ (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوہ کہ پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرمووی: (ئەوێ نویژی عەسر بھەوتینێ و نەیکات ھەرۆھ کو مال و منالی بە ھەوتان چوینت وایە).

۹۶. عَنْ أَبِي الْمَلِیحِ قَالَ: كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي غَزْوَةٍ فِي يَوْمِ ذِي غَيْمٍ، فَقَالَ: بَكُّوْا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ)).

نهی مولیج ده فہرمویٰ لہ گہل بورہ یدہ بووین لہ جہنگی (ذی الغیم) فہرمویٰ پہلہ بکن بڑ نہ جامدانی نویژی عہ سر چونکہ پیغہ مہری خوا (ﷺ) فہرمویہ تی کہ سن نویژی عہ سری نہ کرد نہوا ہہ موو کردہ وہی چاکہی بہ تال دہ بیتہ وہ.

باب فضل الصلاة العصر

۹۷. عَنْ جَرِيرِ الْجَلْبِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَتَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً فَقَالَ: ((إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ، لَا تُضَامُونَ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَلَّا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلِ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا))، ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾.

(فہ زلی نویژی عہ سن)

جہریری بہ جہلی (رضی اللہ عنہ) دہ فہرمویٰ نییمہ لہ خزمہت پیغہ مہری خوا بووین (ﷺ) کہ تہ ماشای مانگی کرد لہ شہوی چوار دہ یہ فہرموی نیوہ خوی گہرہ دہ بینن لہ قیامت ہہ روہ کو نہم مانگہ تان بینوہ بہ راستہ قینہی و بین نارہ حہ تی، وہ نہ گہر تواناتان ہہ یہ ناگاداری نویژی بہ یانی و نویژی عہ سر بن مہ یان فہ وتینن، لہ پاشان نہم نایہ تی خویندہ وہ: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾

واته: (ئەي پېغەمبەر بۆ بەرگە گرتنى ئەو گېرگرتەي دېتە ريت ستايشى خوا بکە پيش خۆره لاتن و پيش ئاوابوونى تەسبيحات و سوپاسى خوا بکەن).

باب الآذان قبل الذهاب الوقت

۹۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ: سِرْنَا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: لَوْ عَرَسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنِ الصَّلَاةِ))، قَالَ بِلَالٌ: أَنَا أَوْقِظُكُمْ، فَاضْطَجَعُوا، وَأَسْنَدَ بِلَالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ، فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَنَامَ، فَاسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ: ((يَا بِلَالُ، أَيْنَ مَا قُلْتَ؟)) قَالَ: مَا أُلْقَيْتُ عَلَيَّ نَوْمَةٌ مِثْلَهَا قَطُّ، قَالَ: ((إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ حِينَ شَاءَ، وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ، يَا بِلَالُ قُمْ فَأَذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ))، فَتَوَضَّأَ، فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْيَاضَتْ قَامَ فَصَلَّى.

(بەشى / نوێژ لە كانى خۆى)

عەبدوللای کوبی ئەبى قەتادە (رضي الله عنه) دەفەرموی لە سەفەرێکا بووین لە گەل پېغەمبەرى خوادا شەبوو کەوتینە پێ هەندیک لە هاوێلان ووتیان ئەي پېغەمبەرى خوا (ﷺ) خۆزگە کەمێک بخەوتینانە!! ئەویش فەرموی ئەترسم خەوتان لى بکەوى و ئاگاتان لە نوێژى بەیانى نەبێتەو ئینجا بیلال فەرموی بخەون من خەبەرتان دەکەمەو، جا ئەوانیش نوستن و بیلایش وولاخەکانى بەخ کرد و پەشتى پێوەى دا و خەو زۆرى بۆ هێنا چارى چووە خەو و خەوى لیکەوت، کە پېغەمبەرى خوا (ﷺ) خەبەرى بۆو خۆره لات بوو فەرموی ئەي بیلال تۆ نەتگوت من خەبەرتان دەکەمەو؟

ئىنجا بىلال فەرموۋى ئەى پىغەمبەرى خوا ھەرگىز خەۋى وا قوپىسم لى
 نەكە وتوۋە، فەرموۋى ئەمە خواستى خوابوۋ لەسەر خواستى خوا خەوتان
 لىكە وتوۋە تا ئەو كاتەى خەزى كىردە ئىنجا بە ئاگاي ھىناۋنەۋە و گىيانى
 كىردن بە بەرتانەۋە ئەۋجا پىغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموۋى ئەى بىلال ھەلسە
 بانگ بدە بە گوتى خەلكىدا بى نوۋىز ۋە خۇى دەستىنوۋىزى گىرت و لەو كاتەدا
 رۇز تەۋاۋ بەرز بۇتەۋە ھەلسا نوۋىزى كىرد.

باب وجوب صلاة الجماعة

۹۹. قَالَ الْحَسَنُ: إِنْ مَنَعَتْهُ أُمُّهُ عَنِ الْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ شَفَقَةً عَلَيْهِ لَمْ يُطْعَمَ.

(بەشى / فەرزىۋونى نوۋىزى بە كۆمەل)

ھەسەن دە فەرموۋى: ئەگەر دايىكىڭ رۆلەكەى قەدەغە بىكات لە چوۋنە
 مەگەوت بى نوۋىزى عىشا (خەۋىتەن) لەبەر سۆز و خۇشەۋىستى با بەگوتى
 نەكات و بچى.

۱۰۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي
 بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُمَرَ بِحَطْبٍ فَيُحْطَبُ، ثُمَّ أُمَرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ لَهَا، ثُمَّ أُمَرَ
 رَجُلًا فَيُؤَمُّ النَّاسَ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رِجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ)).

ئەبو ھورەيرە (رضي الله عنه) دە فەرموۋى پىغەمبەرى خوا (ﷺ)
 فەرموۋى: (سۆيىندىم بەۋ كەسەى گىيانى منى بە دەستە نىيازى ھەبوۋ فەرمان
 بدەم بە كۆمەلئى دارم بى كۆبىكەنەۋە و فەرمان بە يەكىڭ بىكەم بەرنوۋىزەكە بى
 خەلكى بىكات و من لەگەل كۆمەلئىكا بچىم بى سەر ئەۋ كەسانەى كە ئامادەى
 نوۋىزى جەماعەت نابىن، مالا كانىيان بەسەردا بسوتىيىم).

باب فضل صلاة الجماعة

۱۰۱. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَذِّ بِخَمْسٍ وَعَشْرِينَ دَرَجَةً)).
(فهزلی / نویژی به کومهل (جماعه))

ئەبو سەعیدی خردی (رضی الله عنه) دەگێڕێتەوە کە گوێی لە پیغمبەری خوا (ﷺ) بوو دەیفەرموو: (نویژی بە کومهل فهزلی زیاتره و خیرتره له نویژی به تەنیا به بیست و پێنج پله).

۱۰۲. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أَبْعَدُهُمْ فَأَبْعَدُهُمْ مَمْشَى، وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ)).

ئەبو موسای ئەشعەری (رضی الله عنه) دەفەرمووئ پیغمبەری خوا (ﷺ) فهرمووئ ئەو کەسە خیری گەورەتره کە دەچێ بۆ نویژی بە کومهل هەتا رێگەیان دوورتر بیت، ئەو کەسەش کە چاوەڕوانی نویژ دەکات بە کومهل بیکات لەگەڵ ئیمامدا پاداشتی گەلی گەورەتره لەو کەسە کە نویژ دەکا و لە پاشان دەخەوێ.

باب فضل التهجير الى الظهر والمحافظة على العشاء

۱۰۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنًا شَوْكًا عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَفَقَرَ لَهُ))، ثُمَّ قَالَ: ((الشُّهْدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ، وَالْمَبْطُونُ، وَالْغَرِيقُ، وَصَاحِبُ الْهَذَمِ، وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)). وَقَالَ: ((لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا النَّدَاءُ وَالصَّفُّ الْأَوَّلُ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهْمُوا، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا)).

(به‌شی / زوو چوون بۆ نوئیژی نیوه‌پۆ و پاریزکاری له نوئیژی عیسا کردن)

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) دەگێڕێتەوه که پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرمووی: جارێ پیاوی بە رێگایەکا دەپۆی لقی دێرکیکی دیت لەسەر رێگا که کەوتبوو دووری خستەوه لە رێگەکه، خودا لەسەر ئەوه سوپاسی کرد و لێی خوش بوو، لە پاشان فرمووی ئەم پێنج کەسه شه‌هیدن، کەسێ بە تاعون بمێی شه‌هیده و کەسێ بە دەردی ژانه سک بمێی و کەسێ لە ئاودا بخنکی کەسێ دیوار بروخی بەسەریا و بمێی وه کەسێ لە پێناوی خودا بکوژی لە جەنگا ئەوانه شه‌هیدن.

وه فرمووی وه ئەگەر خەلکی بزائن لەبانگدان و ریزی یەکه‌می نوئیژی بەکۆمەڵ چەنده خیری هه‌یه ئەگەر هیچ چاره‌یان نه‌بوايه جگه‌ له‌تیرۆشک کردن بۆی، تیرۆشکیان ده‌کرد وه ئەگەر بزائن که چەنده خیری هه‌یه زوو چوون بۆ نوئیژی قرچەیی گەرما و نیوه‌پۆ به‌پاکردن ده‌چوون بۆی وه ئەگەر ده‌یانزانی خیری نوئیژی به‌کۆمەڵی به‌یانی و خه‌وتنان (عیسا) چەنده گه‌وره‌یه ئەوا بۆی ده‌چوون ئەگەر به‌گاکۆلکه‌یی بوايه ده‌هاتن بۆی.

باب فضل المساجد، وسبعة يظلهم الله في ظله

١٠٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: الْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالَ فَقَالَ إِنِّي

أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ)).

**(بهشی / فهزلی مزگهوت و نهو جهوت کهسهی خوای گهوره
سیبهریان دهکات له سیبهری خوئی)**

له نهو هوردهیره (رضی الله عنه) دهگیرنهوه له پیغه مبهری خوا (ﷺ) که ده فهرموی: (جهوت چین هن خوای گهوره سیبهریان دهکات له و رۆدهی کهوا هیچ سیبهری نییه جگه له سیبهری نهو، نهوانیش سهردار و سهرکردهی دادپهروهروه، گهنجیک ته مهنی خوئی له خواپهرستی به کارهینابن، و وه پیاوئی دلی په یوه ست بئ به مزگهوتنهوه، وه دوو پیاو له بهر ره زامهندی خوا به کتریان خوش بوئی و کزبوننهوه و له یهک جیا بوننهوه یان بؤ خوا بیئت و، وه پیاوئی نافره تیکی شوخ و شنگ و جوان و به بنه ماله داوای کاری ناپه وای لی بکات نهویش و بلئی له خوا ده ترسم، وه پیاوئی چاکه یهکی کرد که نهوهنده به په نهانی بیکا هه تا نه گهر به دهستی راستی نه نجامی دا دهستی چهپی بئ ناگا بئ لی، وه پیاوئی یادی خوا بکا و فرمیسک به چاوه کانی بیته خوار له ترسی خوا.

باب إذا حضر الطعام

۱۰۵. عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: ((إِذَا وُضِعَ الْعِشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَبْدَأُوا بِالْعِشَاءِ)).

(به‌شی / نه‌وکاته‌ی خواردن ناماده‌کرا)

میشامی کوپی عورو ده‌فهرموئ گویم له عائیشه بوو (رضی الله عنها) له پیغه‌مبه‌ری خوا گێراویه‌ته‌وه (ﷺ) که ده‌فهرموئ: (نه‌گه‌ر کاتی نوێژ هات و خواردن دانرا نه‌وا له پیشدا خواردن بخۆن دوابی نوێژه‌که نه‌نجام بده).
۱۰۶. عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ عَلَى الطَّعَامِ فَلَا يَعْجَلْ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ مِنْهُ وَإِنْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ)).

عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر (رضی الله عنه) ده‌فهرموئ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرموئ نه‌گه‌ر یه‌کیکتان له‌سه‌ر خواردن بوو با په‌له نه‌کات تا‌کو خواردنه‌که ته‌واو ده‌خوا نه‌گه‌ر قامه‌تی نوێژ ده‌کرا.

باب إِذَا دُعِيَ الْإِمَامُ إِلَى الصَّلَاةِ وَبِيَدِهِ مَا يَأْكُلُ

۱۰۷. عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ أَنَّ أَبَاهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ ذِرَاعًا يَحْتَزُّ مِنْهَا فِدْعِي إِلَى الصَّلَاةِ فَقَامَ فَطَرَحَ السُّكِّنَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

(به‌شی / نه‌گه‌ر بانگی ئیمام کرا بو نوێژ و نه‌ویش پاروی)

خواردنی له‌ده‌ستدا بوو

جه‌غفه‌ری کوپی عه‌مری کوپی ئومه‌یه له باوکی ده‌گێڕێته‌وه که ده‌فهرموئ پیغه‌مبه‌ری خوام بینی (ﷺ) بالی مه‌ریکی له ده‌ست دا بوو ده‌بخوارد و له‌و کاته‌دا بانگی نوێژ درا مه‌لساوه چه‌قۆکه‌ی فپی دا و نوێژی کرد و ده‌ستنویژی نه‌شۆرد.

باب من قال ليؤذن في السفر مؤذن واحد

١٠٨. عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ: أَتَيْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي، فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً، وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا، فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِينَا قَالَ: ((ارْجِعُوا فَكُونُوا فِيهِمْ، وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذِنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ، وَلْيُؤْمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ)).

(بهشی / کهسی بانگ بدات له سه فهدا به بانگه ویتزیک)

مالیکی کوپی حویرس ده فهدرموی له گه ل کومه لیکا له خزمی خوم چوین بۆ خزمت پیغه مبهری خوا (ﷺ) و بیست شهو له لای ماینه وه وه تقد به زهیی و دلته رم بوو وه که زانی تقد به په روشین بۆ نیوخانه واده که مان فهدرموی بگه ریتنه وه بۆ ناو هاودیتها تی خوتان فیزی نویتزیان بکن و وه نه گه کاتی هات و با په کیکتان بانگ بدات و کامتان به ته مه نتره با بیته نیمام بۆتان.

باب الذهاب إلى الصلاة، ومن رآه في شئ في صلاته

١٠٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((إِذَا سَمِعْتُمُ الْإِقَامَةَ فَاْمَشُوا إِلَى الصَّلَاةِ، وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ، وَلَا تُسْرِعُوا، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا)).

(بهشی چوون بۆ نویتز و کهسی)

شتیکی لی روودا له ناو نویتزدا)

له نه بو هوره یره (رضي الله عنه) ده گیتیتنه وه له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده فهدرموی: (نه گه گویتان له بانگ و قامه تی نویتز بوو بۆی بچن به

له سه رخوی و بهیمنی برون بق نویژ و به هله داوان نه چن وه نه وهی
 پیگه یشتن بیکه ن وه نه وهی پیا نه گه یشتن دوا بی ته وای بکه ن.
 ۱۱۰. قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ رَأَاهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ)).
 پیغه مبه ر (علیه السلام) ده فرموی: (که سی له نویژا شتیکی لی روودا یان
 سه وهی کرد با بلی (سبحان الله)).

باب المرأة وحدها تكون صفا

۱۱۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: صَلَّيْتُ أَنَا وَبَيْتِي فِي بَيْتِنَا خَلْفَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ وَأُمِّي أُمُّ سُلَيْمٍ خَلْفَنَا.

(به شی / نافرته له ریزیکی تر)

به نه نیا راده وهستی له نویژ

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فرموی له گال پیغه مبه ری خوا
 نویژم ده کرد من وه تیویک له ماله که مان له پشت پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) وه
 دایکم نوم سوله یم له پشت نیمه وه نویژی کرد.

(باب فضل الضعفاء)

۱۱۲. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أَبْغُونِي فِي ضِعْفَانِكُمْ فَإِنَّمَا تَرْزُقُونَ بضعفانکم)).

(به شی / فه زلی بی هیزان (الضعفاء))

پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) ده فرموی: (ئاگاتان له بی هیزان و بینه وایان بن
 چونکه به وهی پاپانه وهی نه وانه وه رزق و رزقیتان و سه رکه و تان بق دیت).

باب من رفع رأسه قبل الإمام

۱۱۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((أَمَّا يَخْشَى أَحَدُكُمْ - أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ - إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ، أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ)).

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده گيڙيته وه له پيغه مبهري خوا (ﷺ) كه ده فهرموئي نايا نهو كه سهي كه له سوجه و روکوعا له پيش نيمام سهري بهرز ده کاته وه ناترسن خوي گه وره سهري بکات به سهري گويدريژ يان ويته ي بکات به ويته ي گويدريژ.

باب إمامة العبد والمولى

۱۱۴. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، وَإِنْ اسْتَعْمَلَ (عَلَيْكُمْ) حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسُهُ زَيْبَةً)).

(بهشي / پيشنويزي (نيمام) ي بهنده و کويله)

نه نه س (رضي الله عنه) له پيغه مبهروه ده گيڙيته وه كه ده فهرموئي: (گوئي بگرن و گوياپايه لي بکهن نه گهر هاتوو نه وه ي کرا به سهروه رتان بهنده يه کي حه به شي بيت وسهري وه کو ميژوو رهش بيت).

(باب تخفيف الإمام)

۱۱۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ، وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيَطْوِلْ مَا شَاءَ)).

(به شی سوککردنی پیش نویژ (تخفیف الامام)

ئەبو مۆرەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموی پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی ئەگەر یەکیکتان پیش نویژی بۆ خەڵکی کرد با بە سوکی بیكات و درێژە ی پێ نەدات چونکە پیاوی بێ هیژ و نەخۆش و بەسالاچوو و خاوەن پێویستی تیا، بەلام ئەگەر بۆ خۆی نویژی کرد با چەند حەزی لێیەتی درێژی بکاتەو.

۱۱۶. وَقَدْ أَقْبَلَ رَجُلٌ بِنَاضِحَيْنِ وَقَدْ جَنَّ اللَّيْلُ، فَوَافَقَ مُعَاذًا يُصَلِّي، فَتَرَكَ نَاضِحَهُ وَأَقْبَلَ إِلَى مُعَاذٍ، فَقَرَأَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ أَوْ النَّسَاءِ فَانْطَلَقَ الرَّجُلُ وَبَلَغَهُ أَنَّ مُعَاذًا نَالَ مِنْهُ فَأَتَى النَّبِيَّ (ﷺ) فَشَكَا إِلَيْهِ مُعَاذًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) (لِمُعَاذٍ): ((يَا مُعَاذُ، أَفَتَأْنُ أَنْتَ - أَوْ أَفَاتِنُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - فَلَوْلَا صَلَّيْتُ بِسَبْحِ اسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَالشَّمْسِ وَضَحَاها، وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى، فَإِنَّهُ يُصَلِّي وَرَاءَكَ الْكَبِيرُ وَالضَّعِيفُ وَذُو الْحَاجَةِ)).

دەگێرنەووە کە دوو پیاو هاتن بە دوو ووشترەووە ئاویان پێ بوو بۆ خواردنەووە وە شەو داھات وە رازی بوون کە موعازی کوپی جەبەل (رضی اللہ عنہ) پیش نویژیان بۆ بکات و ووشترەکیان بەجێ هێلا و نویژیان دەست پێ کرد وە موعازیش لە پاش فاتیحە سورەتی (البقرة و النساء) ی خویند پیاویک نویژەکی بپێ و هەلسابو چوو بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) شکاتی لە موعاز کرد کە نویژەکی زۆر درێژکردۆتەووە وە پێغەمبەری خواش (ﷺ) فەرموی ئەو موعاز تۆ دەتەوی فیتنە و ئازاوە دروست بکە (سێ جار) ئەم ووتە ی دوپارە کردەووە ئایا نەدەبوو کە سورەتی (سبح اسم ربك الأعلى) وەیان سورەتی (والشمس وضحاها، والليل إذا يغشى) بخوینێ چونکە خەڵکانێک لە دوا ی تۆ نویژ دەکەن کە پێر و پەکەوتەن خاوەن پێویستین.

۱۱۷. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَوْمُ قَوْمِهِ.

جابر ده گزیتته وه له عه بدوللا كه موعازی کوپی جه بهل له گه ل پیغه مبهری خوا (عَلَيْهِ السَّلَام) نویژی ده کرد و ده گه رایه وه بۆ لای خزمه کانی و نویژی به کومه لی بۆ ده کردن.

۱۱۸. عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُوْجِزُ الصَّلَاةَ وَيُكْمِّلُهَا. وَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اَتِمُّوا بِي وَلَيَأْتَنَّ بِكُمْ مَن بَعْدَكُمْ)).

ئه نه نس (رضي الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهری خوا نویژی به ته وای ده کرد و کورتی و سوکی ده کرد و وه ده فهرموی په پیره وم بکه ن. مه به سستی ریزی به که م و وهریزی دوی ئیوه ش با چاو له ئیوه بکه ن.

باب إعتدال القامين

۱۱۹. عَنْ النِّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَتُسَوَّنَّ صُفُوفُكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ)).

(بهشی / ته و او وهستان له پیوه)

نوعمانی کوپی به شیر (رضي الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهر (عَلَيْهِ السَّلَام) فهرموی له ریزی نویژدا ریزه کانتان ریک و راست که ن و نه گه ر نه وه نه که ن خودا روتان لیک جیاواز و تاق و لوق ده کات و په رته وازه ده بن.

۱۲۰. عَنْ أَنَسٍ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بِوَجْهِهِ فَقَالَ: ((أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي)).

نه نهس (رضي الله عنه) ده فهرموی قامه تی نویژ کرا و پیغه مبهری خوا
 (ﷺ) هات بۆ ناومان و ته ماشای نیه می کرد و فهرموی ریزه کانتان ریک و
 راست بکن چونکه من له پشته وه چاوم لی تانه ده تانبینم.

۱۲۱. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنْ تَسَوَّيَ
 الصُّفُوفُ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ)).

دیسان له نه نه سه وه نه ویش له پیغه مبهری خوا ده گریتته وه که ده فهرموی
 ریزه کانتان ریک و راست بکن چونکه راست بوونی ریزه کان له ته واو و
 کامیل بوونی نویژه.

باب ما يقول بعد التكبير

۱۲۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَةً
 وَيَقُولُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَقِرَاءَةِ الْفَاتِحَةِ: ((اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا
 بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ تَقْنِيْ مِنْ الْخَطَايَا كَمَا يُتَقَّى الثُّوبُ
 الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالْثَّلْجِ وَالْبَرَدِ)).

(بهشی / چ ده لیتی پاش دابه ستنی نویژ)

(الله أكبر کردن و پیش فاتحی)

نه بو هورهیره (رضي الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهری خوا کاتی نویژی
 ده ست پی ده کرد که مێک بی ده نگ ده بوو له نیوان (الله أكبر)ی نویژ دابه ستن
 و فاتحی خویندن دا، ده بیوت: (((اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ
 الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ تَقْنِيْ مِنْ الْخَطَايَا كَمَا يُتَقَّى الثُّوبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ،
 اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالْثَّلْجِ وَالْبَرَدِ)))

واته: خواجه له گونا و تاوان دوورم خهروه، وهك دووری نیوان
خورهلات و خورثاوا، خواجه له گوناها پاکم کهیتوه ههروهکو چۆن بهرگی
سپی له چلک پاک دهکهیتوه وه خودایه گوناهاکانم به ئاوو بهفر و تهززه
بشقرهوه.

باب رفع البصر الى السماء

۱۲۳. عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَا بَالُ
أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ؟ لِيَنْتَهَنَّ عَنْ ذَلِكَ أَوْ
لِيُخَفَّفْنَ أَبْصَارَهُمْ)).

(بهشی / سهریه زکردنه وه بۆ ئاسمان)

ئهههسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) دهفرموی پیغه مبهری خوا (ﷺ)
دهفرموی: (له بهرچی ههندی کهس چاو ههله ده پهن له ناو نوێژا بۆ ئاسمان بۆ
واده کهن؟! ده بی وازی بهێتن له م کاره ناشینه یان بیگومان چاویان کویر
ده بی).

باب الإلتفات في الصلاة

۱۲۴. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) عَنِ الْإِلْتِفَاتِ فِي
الصَّلَاةِ، فَقَالَ: ((هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ)).

(بهشی / ئاوردانه وه له نوێژدا)

عائیشه خان (رضی الله عنها) دهفرموی پرسیارم له پیغه مبهری خوا
(ﷺ) کرد ده باره ی ئاوردانه وه له ناو نوێژدا فرموی ئه وه لی دزینه وه به که
شهیتان لی ده دزی له نوێژی بهنده دا.

باب جهر الإمام بالتأمين وفضله

۱۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا، فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينَهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).
وَقَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((أَمِينَ)).
(به شیء تأمین کردنی نیمام له ناو نو یژدا و فہزل و گہورہ بی)
نہ بو مورہ یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ گپرتتہ وہ له پیغمبرہ بی خوا (ﷺ) کہ
دہ فہ رموی نہ گہر نیمام ووتی تأمین نیوہش تأمیننی له گہل بکن چونکہ ہر
کاتی تأمین کردنی نیوہ و تأمیننی فریشتہ کانی خوا گہ یشت بہ یہ کدا خودا له
تاوانی له وہ و پیشتان دہ بوریت، ثین شہاب دہ فہ رموی، پیغمبرہ بی خوا
(ﷺ) دہ یفہ رموی (تأمین).

باب فضل السجود

۱۲۶. عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَعَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخْبَرَهُمَا أَنَّ النَّاسَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: ((هَلْ تُمَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ دُونَهُ سَحَابٌ؟)) قَالُوا: لَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: ((فَهَلْ تُمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ؟)) قَالُوا: لَا. قَالَ: ((فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ، فَيَقُولُ: مَنْ كَانَ يَتَّبِعُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيتَ، وَتَبْقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُتَافِقُونَ مَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَيَقُولُ: أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ: هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا، فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ، فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ، فَيَقُولُونَ: أَنْتَ رَبُّنَا، فَيَدْعُوهُمْ فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمْتِهِ، وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا الرُّسُلُ، وَكَلَامُ

الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ. وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِيبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمِهَا إِلَّا اللَّهُ، تَخَطَّفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُوبِقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخْرَدِلُ ثُمَّ يَنْجُو، حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رَحْمَةً مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِآثَارِ السُّجُودِ، وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ، فَكُلُّ ابْنِ آدَمَ تَأْكُلُهُ النَّارُ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ، فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ امْتَحَشُوا فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ، فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةَ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قَبْلَ النَّارِ، فَيَقُولُ يَا رَبِّ اصْرِفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي ذُكَاؤُهَا، فَيَقُولُ: هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فَعَلَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ: لَا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللَّهُ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ، فَإِذَا أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ عَلَى الْجَنَّةِ وَرَأَى بَهْجَتَهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ: يَا رَبِّ قَدِّمْنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعَهْدَ وَالْمِيثَاقَ أَلَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقَكَ، فَيَقُولُ: فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ مِثْلَ ذَلِكَ أَلَا تَسْأَلَ غَيْرَهُ؟ فَيَقُولُ: لَا وَعِزَّتِكَ، لَا أَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ، فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ، فَيَقْدُمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا بَلَغَ بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النُّضْرَةِ وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ ادْخُلْنِي الْجَنَّةَ، فَيَقُولُ اللَّهُ: وَيْحَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعَهْدَ وَالْمِيثَاقَ أَلَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ لَا تَجْعَلْنِي أَشَقَى خَلْقِكَ، فَيَضْحَكُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ، ثُمَّ يَأْذَنُ

لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ لَهُ: تَمَنُّ، فَيَتَمَنَّى حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أَمْنِيَّتُهُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: رَدِّ مِنْ كَذَا وَكَذَا، أَقْبَلَ يُذَكِّرُهُ رَبُّهُ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ)).

(به‌شی / فه‌زلی کرنۆش بردن (السجود))

له سه‌عیدی کوپی موسه‌یب وه عه‌طای کوپی یه‌زید ده‌گپ‌پته‌وه که نه‌بوهوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گپ‌پته‌وه که خه‌لکان ووتیان نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئایا ئیمه‌ له‌ روژی قیامت خوی ده‌بینن؟ فه‌رموی شه‌وی چوارده‌ که ئاسمان ساف بیت و هه‌وری له‌ به‌ر نه‌بی هه‌چ گومانتان ده‌بیت له‌ دیتنی مانگا؟ ووتیان نه‌خیر، فه‌رموی ئایا به‌ روژی نیوه‌پۆ که هه‌ور به‌ری ئاسمانی نه‌گرتبی گومانتان هه‌یه‌ له‌ دیتنی خۆر ووتیان نه‌خیر نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا فه‌رموی ده‌ ئاوا بی شک و گومان خدای خۆتان ده‌بینن، وه‌به‌فه‌رمانی خوا بانگه‌واز ده‌کرئ ده‌لێت هه‌رکس چی په‌رستوه‌ با به‌دوای نه‌و بکه‌وئ، ئیتر هه‌یانه‌ خۆر په‌رست بووه‌، وه‌ هه‌یانه‌ مانگ په‌رست بووه‌ وه‌ هه‌ندیک به‌دوای گومراکه‌ره‌ سه‌رکه‌شه‌کان ده‌که‌ون وه‌ هه‌ندیک له‌ و ئۆمه‌ته‌ ده‌مینن له‌ ئاویان دایه‌ هه‌ندیک له‌ مونا‌فیک و دوو‌پوو، چاوه‌پوانی په‌روه‌ردگاری خۆیان ده‌که‌ن، جا خوی گه‌وره‌ له‌ سه‌ر شیوه‌یی دئ بۆ لایان و ده‌فه‌رموئ من په‌روه‌ردگاری ئیوه‌م نه‌وانیش ده‌لێن ئیره‌ جیگای ئیمه‌یه‌و ناجولێن هه‌تا خودا دئ بۆ لامان به‌سه‌ر نه‌و شیوه‌که‌ روون و ئاشکرای، ئینجا خوی گه‌وره‌ ده‌فه‌رموئ (جل جلاله‌) من په‌روه‌ردگاری ئیوه‌م نه‌وانیش ده‌لێن تو په‌روه‌ردگاری ئیمه‌ی، نه‌وجا خودا بانگه‌وازیان لی ده‌کات و له‌پاشان پردی سیراط له‌ سه‌ر پشتی دۆزه‌خ داده‌نرئ و منیش یه‌که‌م که‌سم که‌ پێیدا ده‌په‌مه‌وه‌ له‌ پیغه‌مبه‌ران که‌ ئۆمه‌تم له‌ و پرده‌ ده‌په‌رینه‌وه‌ وه‌ له‌ و روژه‌دا

هیچ کس قسه ناکات تهنه پیغه مبه ران نه بن وه ووتهی پیغه مبه ران له و
 رۆژه دا نه وه په خوا به سه لامه تیان به فرمو و له لیواری دۆزه خ چهند قولای
 هه به وه ک دپکی (سه عدان) وایه ئایا دپکی سه عدانیتان بینیه؟ ووتیان به لئ
 فرموی به لئ وه کو دپکی سه عدان وایه به لام گه وره به که ی به س خوا ده زانی
 جا کاتئ خه لکه که ده یانه وی له سر پرده که بپه پنه وه ئه م قولایانه په لاماریان
 ده دن له ولا و نه ولادا جا هه یانه به هوی گونا هه کانیانه وه په لامار ده درین و
 ده که وننه خواره وه هه یانه بریندار ده بن و رزگاریان ده بی وه هه شیان
 قولاییه کان نه جنیان ده که ن و له پاشان رزگاریان ده بی هه تا کاتئ خوی
 گه وره وه هه شیان خوی گه وره نه وه ی بیه وی ره حمیان پی ده کات له دۆزه خ
 ده ریان دینیت، فرمان ده کات به فریشته کانی که وا نه که سه ی ده ریپنن که
 خوی په رستوه ئینجا فریشته کان ده ریان دینن وه ده یان ناسنه وه به
 شوینه واری کرپنوش برنیا و ده خوی گه وره شوینه واری کرپنوش برنی
 حه رامی کردوه له سر ئاگر، وه دینه ده ره وه له ناو ئاگر لاشه یان رهش بووه
 وه کو خه لوز و سوتاون ئینجا ئاوی ژیا نه وه یان پیدا ده که ن و ئیتر چون
 دلنه ویله له ناو ئا و سه وز ده بیت ئا و سه وز ده بنه وه ده بنه مرقی کی ئاسایی
 نه و جا خودا له دادگای به نده کان ده بیته وه، پیاویک ده میتن له نیوان به هه شت
 و دۆزه خدایه وه دوا بن که سه له ئاگری دۆزه خ دینه ده ره وه بق به هه شت
 رووی له لای دۆزه خه ده لئ نه ی په روه دگار ده م و چاوم وه رگیره له ئاگری
 دۆزه خ که بلێسه که ی سه وتاندمی خوی گه وره ش پتی ده فرموی رهنگه
 نه گه ر ئه م کاره ت بق بکری داوای شتی تر بکه ی؟ ده لئ نا به گه وره یی تر
 داوای شتی تر ناکه م ئینجا چهندی که خوا مه یلی لی بیت عهد و په یمان
 ده دات که داوای شتی تر نه کات وه خوی گه وره رووی له ئاگره که دور

دهخاته وه، كه تهماشای بههشت و ناز و نيعمه تی بههشت دهكات نهوهندی
خواهز بکات بئ دهنگ دهبيت له پاشان دهلئ ئه ی پهرهردگارم نزیکم
بکهروهه له دهرگای بههشت، وه خوای گهوره پئی دهفرموئ ئایا تق عهد
و پهیمانت نه دا كه چی تر داوای شتی تر نه که ی؟ نهویش دهلئ ئومید دهکه م
نهم به بهدبهختترین کهس له لای تق ئینجا پئی دهفرموئ ئایا رهنگه نه گهر
ئهم کارهت بۆ بکری داوای شتی تر بکه ی نهویش دهلئ به گهوره یی تق
سویندم داوای چی تر له تق ناکه م ئینجا خوا چهنده حهزی لی بیت عهد و
پهیمانی لی وردهگرئ و ئینجا دهییەن بۆ بهردهم دهرگای بههشت وه كه
چاوی به ناز و نيعمهت و خوشی و شادییهکانی بههشت دهکهوئ سه رسام
دهبئ و نهوهندی خوا حهزی لی بیت بئ دهنگ دهبيت.

نهوجا دهلئ ئه ی خواجه بمبهره ناو بههشته وه!

خوای گهوره دهفرموئ ئه ی هاوار له دهست بئ پهیمانی تق ئه ی ئاده میزاد
چهنده بئ پهیمانی خه له لای خۆت نهونده عهد و پهیمانت دا كه چیی تر
داوا نه که ی، نهویش دهلئیت خواجه نه که ی به بهدبهختترین کهس له
دروستکراوانت ئینجا خوای گهوره کاری نهم بهنده ی خۆی پئ دهکهنت له
پاشان مۆله تی چوونه بههشتی پئ ده دات و پئی دهلئیت داوا بکه ههتا پیتی
بدهم و ئاوانت بهیتمه دی نهویش خۆزگه یه کی زۆر دهخوای و داوای هاتنه دی
که لی ئاوات دهكات ههتا هه رچی دهوئ داوای دهكات نهوسا خودا شتی بیر
دهخاته وه و دهفرموئ له شتی تریش داوا بکه نهوانه ی که خۆی له بیر
نهماوو خودا بیر دهخاته وه تا کوتایی خۆزگه و ئاوانی نهوجا خودا پئی
دهفرموئ نهمه و نهوهندی تریش له که لی بۆ تق.

باب التسبیح والدعاء فی السجود

۱۲۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ: ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ)).

(به شی ته سبوحات و دعا له سوجدہدا)

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) دہ فہرموی پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم (ﷺ) نذر دعای له کرپوش (سجدة) و روکوعدا دہ کرد و دہ فہرمو: ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي))

واته: تو خودایه کی پاک و بی گہردی نهی پەرودہ دگارم له سایه خوتہ و دیه که من ته سبوح و سوپاسی تو دہ که م نهی خوایه لیم خوش به (یتأول القرآن) واته که خوا له م ثایه ته داوای لی دہ کات که ته سبوحاتی خوا بکات (فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا).

۱۲۸. وَعَنْهَا أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ، فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ: مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيدُ مِنَ الْمَغْرَمِ! فَقَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَّبَ، وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ)).

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) دہ فہرموی پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم (ﷺ) له پاش ته حیات و پیش سہ لامدانہ وه له ناو نویردا نه م دعایه ی دہ کرد: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ)

واته: (خوایه په نانت په نات ده گرم له سزای ناوگرې، وه په نا ده گرم به تر له ناژاوهی ده ججال وه په نات پې ده گرم له ناژاوه و فیتنه ی مردن و ژیان وه په نا ده گرم خوایه به تر له تاوانباری و که له که بوونی قهرز و قوله له سهرم، وه په کئی عه رزی کرد ئه ی پیغه مبهری خوا بځ ئه وهنده باسی قهرز و قوله ده که ی، فه رموی: پیاو نه گهر که وته ژیر بالی قهرزه وه تووشی درق و ده له سه ده بیټ و به لئین ده دات نایباته سهر.

۱۲۹. عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: عَلَّمَنِي دُعَاءَ أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي، قَالَ: ((قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفُرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)).

له نه بو به کړی راستگو (رضي الله عنه) ده گپړته وه ده فه رموی به پیغه مبهری فه رمو دوعا و نزا به کم فیر بکه له ناو نو یژدا بیکه م، نه ویش فه رموی بلئ: ((قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفُرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)).

خوایه من سته م له نه فسی خوم کرد به سته میکی زور وه جگه له تر که سی تر راده ی نه وه نیه که له گونا ه و تاوانم خوشبځ و میهره بانیت. به لوتفو که په می خوت لیم خوشبه میهره بانیم له گه ل بنوینه به پاستی تر تاوان به خش و میهره بانیت.

باب الذکر بعد الصلّاة

۱۳۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّنُورِ مِنَ الْأَمْوَالِ بِالدرجاتِ الْعُلَا وَالنَّعِيمِ

الْمُقِيمِ، يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ
يَحْبُونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيُجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ. قَالَ: ((أَلَا أُحَدِّثُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ
أَنْدَرَكُمْ مَنْ سَبَقَكُمْ وَلَمْ يُدْرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ، وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ
ظَهْرَانِيهِ، إِلَّا مَنْ عَمِلَ مِثْلَهُ، تُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلَاةٍ
ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا: تُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتَحْمَدُ ثَلَاثًا
وَثَلَاثِينَ وَتُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ: تَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ
لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُمْ كُلُّهُمْ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ.

(به شی / یادی خواکردن پاش نویژان)

ئەبو مورویره (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوێه که ههژاران هاتن بۆ خزمەتی
پێغەمبەر (ﷺ) ووتیان هەرچی پایەیی بەرز و ناز و نەعمەت هەیه دراوه به
دەوله‌مەندەکان و دەیبەن بۆ خۆیان وەکوئێمە نوێژ دەکەن و وەکو ئێمە به
بۆنوو دەبن و ئەوان وە مال و سامانیان هەیه و حەج و عومره و جیهاد و تۆ
کۆشان و خێر و خێراتی پێ دەکەن بەلام ئێمە مال و سامانمان نیه ئەم
جۆره خێرهی پێ بکەین، پێغەمبەری خواش (ﷺ) فەرمووی دەی با
کاریکتان پێ بلێم ئەگەر جیبەجۆ بکەن دەگەنە ئەوان که پێشتان کهوتوون
وەکەسێش له پاش ئێوه بهو پلەیه ناگات وە ئێوه دەبن به باشترین چینی
دەوروپەری خۆتان ئەگەر کەسێ وەك ئێوه ئەو کاره بکات ئەویش ئەوهیه
که له پاش هەموو نوێژان سی و سێ جار بلێن (سبحان الله) و سی و سێ جار
بلێن (الحمد لله) وە سی و سێ جار بلێن (الله أكبر) پراوی فەرمووده که ده‌لێت
جیا و الایمان لی پەیدا بووه دەرپاره‌ی یان سی و سێ جار بلێ سبحان الله
سی و سێ جار الحمد لله و سی چوار جار (الله أكبر) ده‌فرمووی گەرامه‌وه بۆ

خزمه تی لیم پرسى فهرموى سى و سى جار سبحان الله والحمد لله والله أكبر.
 واته: هه ریه کیکیان سى و سى جار

۱۳۱. عَنْ وَرَّادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: أَمَلَى عَلَيَّ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فِي كِتَابٍ إِلَى مُعَاوِيَةَ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ)).

له وه پادی نووسه ری موغیره کوپی شوعبه ده فهرموى موغیره ی کوپی
 شوعبه نامه ی پی نوسیم بق موعاوییه ی فهرمانره وای موسلمانان که پیغه مبه ر
 (ﷺ) له پاش هه موو نویژه فهرزه کان وه ده یغه رموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا
 شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا
 أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ)

خوایه تۆ تاک و ته نیای هیج شهریک و هاوه لیکت نیه و مولک و سامان
 وسوپاس و دهسته لات شایانی تۆیه و توانای هه موو شتیکت هه یه وه خوایه
 نه وه ی تۆ بیده ی به کهس نابپۆ وه نه وه ی تۆ نه یده ی به کهس نادری وه
 دارای و دهسته لاتداری له لای تۆ هیج دادیکیان پی ناگات.

کتاب الجمعة

باب استعمال الدهن للجمعة

۱۳۲. عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدْهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ، ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يَنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى)).

(نامه‌ی ههینی (جمعه)

(به‌شی / به‌کارهیتان روڤ بۆ سه‌ر شانه کردن له ههینیدا)

سه‌لمانی فارسی (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: ئه‌و پیاوه‌ی له‌ روژی هه‌ینیدا خۆی بشوێ و تا بۆی بکری خۆی پاک و خاوێن راگرێ و سه‌ر و پێشی خۆی شانه‌ بکات و رووی له‌ قژی بدات یان له‌و بۆنه‌ خۆشه‌ی که هه‌یه‌تی خۆی بۆخۆش بکات، ئینجا له‌مال ده‌رچێ به‌سه‌ر شانی که‌س باز نه‌دات له‌ هه‌ر شوێنی بۆی کرا نوێژی سوننه‌تی کرد و له‌ پاشان گوێ له‌ ووتار بکری ئه‌وا خوای گه‌وره له‌ گونا‌ه و تاوانی نێوان ئه‌و هه‌ینی و هه‌ینی داهاتووی ده‌بوریت.

باب السَّوَاكِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَحَدِيثُ كُلِّكُمْ رَاعٍ

۱۳۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((لَوْلَا أَنْ أَشُقُّ عَلَى أُمَّتِي - أَوْ عَلَى النَّاسِ - لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ)).

(به‌شی سیواک کردن له رؤزی هه‌ینیدا،

وه فه‌رمووده‌ی (کَلِّم راع))

له نه‌بو هورده‌یره ده‌گیریتته‌وه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی نه‌گه‌ر له‌به‌ر نه‌زیه‌ت و ناخوشی نه‌با له‌سه‌ر تۆمه‌تی من یان له‌سه‌ر خه‌لکی فه‌رمانم ده‌کرد به‌ سیواک کرن له‌گه‌ل هه‌موو نوێژان.

۱۳۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ: الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ)).

عه‌بدوللای کوبی عومه‌ر (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بوو ده‌یفه‌رموو ئیوه هه‌موو وه‌ک شوان وان له‌سه‌ر چاودیری و به‌رپرسیاریه‌تی خۆتان به‌سه‌ر ژێرده‌سته‌کانتان، پێشه‌وا و سه‌رکرده‌کان شوانن به‌سه‌ر نه‌و گه‌له‌ی له‌ ژێر ده‌ستیان دایه‌ و پیاویش شوانه‌ به‌سه‌ر مال و منال خۆی و وه‌ ئافره‌تیش شوانه‌ به‌سه‌ر به‌رپرسیاریه‌تی له‌ مالی می‌ردی وه‌ هه‌روه‌ها تۆکه‌ر و به‌نده‌ش شوانن به‌سه‌ر نه‌و مال و سامانه‌ی که له‌ ژێر ده‌ستیان دایه‌ له‌ مال و سامانی گه‌وره‌که‌یان.

باب الغسل يوم الجمعة

۱۳۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لِلَّهِ تَعَالَى عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ حَقٌّ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا)).

(بهشی خوښوړدنې روژې هه يني)

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فرموي پيغمبر (ﷺ) فرموي: (ماڼي خوي گوره يه له سره هه موو موسلمانې بالغ له هه فته يه کدا جارک خوي بشوات).

باب الساعة التي في يوم الجمعة

۱۳۶. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: ((فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقْلَلُهَا)).

(بهشی نه و کاته ي له روژې هه يني دا هه يه که نزي تيا دا گيرايه)

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده گيړتته وه که پيغمبر (ﷺ) باسي روژې هه يني کرد و فرموي: (له روژې هه يني دا کاتيک هه يه هر بهنده يي موسلمانې نويز بکات و داواي هر شتن له خوا بکات نه و بيوگومان پي ده دريت، وه به په نجه ناماژه ي پي کرد که کاته که زږ که مه).

باب ما يقرأ في صلاة الفجر يوم الجمعة

۱۳۷. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ((كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ﴿الْم تَنْزِيلُ - السُّجْدَةُ﴾، و ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ﴾.

(به شی / نه و سورده ته ی ده خویندری

له نویژی به یانی روژی ههینی)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فهرموئ پیغه مبهری خوا (ﷺ) عاده تی وابوو له روژی ههینی نویژی به یانی له پاش سورده تی فاتحیا نه دوو سورده تی ده خویند ﴿الْم تَنْزِيلُ - السُّجْدَةُ﴾، و ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ﴾.

باب المشي الى الجمعة

۱۳۸. وَقَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ ، وَمَنْ قَالَ السَّعْيُ لِلْعَمَلِ وَالذَّهَابُ لِقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا﴾ ، وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: يَحْرُمُ الْبَيْعُ حِينَئِذٍ، وَقَالَ عَطَاءٌ: تَحْرُمُ الصَّنَاعَاتُ كُلُّهَا.
(به شی / رویشتن بو نویژی ههینی)

وه خوای گه ورده ده فهرموئ: ﴿فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ واته بیهن بو یادی

خوا وه ده فهرموئ: ﴿وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا﴾

واته: کاری بو کرد وریگای بو بیری.

وہ عہدوللای کوپی عہدباس (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی قہدہ غہ کراوہ
 لہ کاتی بانگی نوپڑی ہہینیدا کرین و فروشتن بکری، وہ عہطا فہرموی حہرام
 و قہدہ غہ یہ نیش و کار و پیشہ سازییہ کان لہ کاتی بانگی نوپڑدا۔

۱۳۹. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ
 أَخَاهُ مِنْ مَقْعَدِهِ وَيَجْلِسَ فِيهِ.

عہدوللای کوپی عومہر (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہ مہری خوا
 (ﷺ) نہی کردوہ لہ کہ سنی یہ کیک لہ جیگا کہی ہہ لبسینن و خوی لہ
 جیگای نہو دابنیشن۔

۱۴۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا قُلْتَ
 لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنْصِتْ، وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَقِيتُ)).

نہو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ گیزیٹہ وہ کہ پیغہ مہری خوا (ﷺ)
 فہرموی نہ گہر لہ کاتی وتاری ہہینیدا ووتت بہ ہاودلت بین دہنگ بہ نہوا
 قسہی بین جیٹ (لغوة) کردوہ۔

کتاب العیدین

باب فضل العمل أيام العشر

۱۴۱. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ
 قَالَ: ((مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذَا الْعَشْرِ)). قَالُوا: وَلَا الْجِهَادُ؟
 قَالَ: ((وَلَا الْجِهَادُ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ)).

(نامہی دوو جہڑنہ کان)

(بہشی / فہزلی کردہ وہ لہ دہ رۆژی یہ کہ می مانگی (ذی الحجۃ) کہ ناسراوہ بہ نۆمینہی حاجیان لہ گہل یہ کہم رۆژی جہڑنی قوربان)

عہدوللای کوپی عہ عباس (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہ مہر (ﷺ) فہرموی ہیچ کردہ وہ یہ کہ نپہ لہ لای وا لہ دہ رۆژہ کانی مانگی (ذی الحجۃ) گہ ورتہ تر بیت، ہا وہ لان ووتیان لہ جیہاد و تیگوشانیش گہ ورتہ ترہ؟ فہرموی جیہاد و تیگوشانیش ناگات بہر، تہنہا پیایئ دہرچی بہ مال و بہ گیان بۆ جیہاد لہ رتی خودا وہ شہید بین و نہ گہ ریتہ وہ۔

باب التکبیر ایام منی، وإذا غدا الى عرفة

۱۴۲. وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُكَبِّرُ فِي قُبَّتِهِ فَيَسْمَعُهُ أَهْلُ الْمَسْجِدِ فَيُكَبِّرُونَ، وَيُكَبِّرُ أَهْلُ الْأَسْوَاقِ حَتَّى تَرْتَجَّ مِنْهُ تَكْبِيرًا، وَكَانَ عُمَرُ يُكَبِّرُ بِمَنْى تِلْكَ الْأَيَّامَ وَخَلْفَ الصَّلَوَاتِ وَعَلَى فِرَاشِهِ وَفِي فُسْطَاطِهِ وَمَجْلِسِهِ وَمَمَشَاهُ تِلْكَ الْأَيَّامَ جَمِيعًا. وَكَانَتْ مِثْمُونَةُ تُكَبِّرُ يَوْمَ النَّحْرِ، وَكُنَّ النِّسَاءُ يُكَبِّرْنَ خَلْفَ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ وَعُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ لَيَالِي التَّشْرِيقِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْمَسْجِدِ.

(بہشی / تہ کبیر لیڈان لہ رۆژہ کانی)

(لہ مینا بوون و چوون بۆ کیوی عہرہ فہ)

عومہری کوپی خہ تتاب (رضی اللہ عنہ) عادہ تی و ابو تہ کبیری لی دہدا لہ شوینی خوی لہ ناو گومہزی وہ خہ لکی ناو مزگوت گوئیان لی دہ بوو لہ گہ لی تہ کبیریان لی دہدا وہ خہ لکی بازپیش تہ کبیریان لی دہدا و بہر شیوہی کہ مینا دہ لہ رزیبہ وہ لہ بہر دہنگی تہ کبیرہ یان دا، وہ عومہر ہموو

نهو روژانه‌ی له مینا بوو ته‌کبیره‌ی لی دده‌دا و چ له پاش نویژه‌کان و چ له‌سه‌ر جیگای نووستن و چ له بازار و چ له شوینی دانیشتن و ریگادا. هه‌موو نهو روژانه، وه مه‌یمونه له روژی جه‌ژنی قوریان ته‌کبیره‌ی لی دده‌دا و ئافره‌تانیش ته‌کبیره‌یان لی دده‌دا و هه‌تا له‌زده‌مانی ئیبانی کوپی عوسمان و عومهری کوپی عه‌بدولعه‌زیز هه‌تا شه‌وانی جه‌ژنی قوریان له‌گه‌ل پیاوان له‌مزگه‌وتندا ته‌کبیره‌یان لی دده‌دا.

۱۴۳. عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الْكُفَيْيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسًا وَنَحْنُ غَادِيَانِ مِنْ مَنَى إِلَى عَرَفَاتٍ عَنِ التَّلْبِيَةِ، كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) ؟ قَالَ: كَانَ يُلَبِّي الْمَلَبِّي لَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ، وَيُكَبِّرُ الْمَكْبِرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ.

له موحه‌مه‌دی کوپی نه‌بو به‌کری سه‌قه‌فی ده‌فه‌رموی پرسیارم له نه‌نه‌س کرد که ئیمه له‌مینا ده‌گه‌راینه‌وه بۆ کتوی عه‌ره‌فه ده‌ریاره‌ی ته‌لبیه (لبیک اللهم لبیک) لیدان چۆن لیتان ده‌دان له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی هه‌ندئێ که‌س (لبیک اللهم) یان لی دده‌دا و پیتی ناخۆش نه‌بوو وه هه‌ندێک ته‌کبیره‌یان لی دده‌دا دیسان ئینکاری نه‌ده‌کرد.

۱۴۴. عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ: كُنَّا نَوْمُرُ أَنْ نَخْرُجَ يَوْمَ الْعِيدِ حَتَّى نُخْرِجَ الْبَكْرَ مِنْ خِدْرِمَا، وَحَتَّى نُخْرِجَ الْحَيْضَ فَيَكُنَّ خَلْفَ النَّاسِ فَيُكَبِّرْنَ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ بِدُعَائِهِمْ، يَرْجُونَ بَرَكَةَ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَطَهْرَتَهُ.

له حه‌فصه له ئوم عه‌تیه ده‌فه‌رموی ئیمه فه‌رمانمان پێ ده‌کرا له روژی جه‌ژن له‌مال ده‌رچین بۆ نویژی جه‌ژن هه‌تا نه‌و کچانه‌ی له ژێر په‌رده‌شدا بوون ده‌هاتن وه نه‌و ئافره‌تانه‌ی له بێ نویژی دابوون ده‌هاتن له پشت خه‌لکان داده‌نیشتن وه ته‌کبیره‌یان لی دده‌دا و له‌گه‌ل خه‌لکان وه دوعایان

له گه ل خه لکانی تر ده کرد و داوای بیت و بهر هکته و خاوین بوونه وه له گونا ده کرد له و روزه دا.

۱۴۵. عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ وَتَرَكُزُ الْحَرَبَةَ قُدَّامَهُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ يُصَلِّي.

له نافع له عه بدوللای کوپی عومر (رضی الله عنه) ده گیزیته وه که پیغمبر (ﷺ) نیزه ی خوی له پیش خوی ده چه قاند له کاتی نویژی جه رنی قوریان و ره مه زاندا و نویژی ده کرد.

۱۴۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ (عَلَيَّ) وَعِنْدِي جَارِيتَانِ تُغْنِيَانِ بَغْنَاءٍ بُعَاثَ فَاَضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوْلَ وَجْهَهُ، وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَأَنْتَهَرَنِي وَقَالَ: مِرْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ الرَّسُولِ (ﷺ)؟ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: ((دَعُهُمَا))، فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزَتْهُمَا فَخَرَجَتَا، وَكَانَ يَوْمٌ عِيدٌ يَلْعَبُ السُّودَانُ بِالْذَّرْقِ وَالْحَرَابِ، فِيمَا سَأَلْتُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَإِمًا قَالَ: ((تَشْتَهِيَنَّ تَنْظُرِينَ))؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَأَقَامَنِي وَرَاءَهُ خَدِّي عَلَى خَدِّهِ، وَهُوَ يَقُولُ: دُونَكُمْ يَا بَنِي أَرْفَدَةَ حَتَّى إِذَا مَلَلْتُ قَالَ: حَسْبُكَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَادْهَبِي.

عائشه (رضی الله عنها) ده فه رموی دوو که نیزه کم له لا بوون گورانیان ده گوت به سهر شهری بو عاسدا له و کاته دا پیغمبر (ﷺ) هاته ژوره وه له سهر نویته که ی پالکهوت روی له نیتمه وه رچه رخان وه له پاشان ته بوبه کری باوکیشم هاته ژوره وه له پیشدا له منی خوپی و پیم هه لشاخا نه و جا فه رموی بالرده ی شهیتان له لای پیغمبر ی خوا لیده دری؟ پیغمبر یش (ﷺ) روی کرده ته بوبه کر وه فه رموی ته ی ته بوبه کر وازیان

لِيْ بَهِيْنَه بَا سِرُوْدَه كِه يَان بَلِيْن چَوْنَكِه ئِه مَرَق جِه ژَنِي مَوْسَلْمَانَانَه، عَائِيْشَه (رَضِي اللّٰه عَنْهَا) فَهَرْمُوِي جَا كَاتِي ئِه بُوْبِه كَر نَاكَاي لِه نِيْمَه نِه مَا مَنِيْش بِه نَامَاژَه تِيْم كِه يَانْدَن كِه بَرِيْن كِه نِيْزَه كَانِيْش رُوِيْشْتَن، عَائِيْشَه دِه فَهَرْمُوِي رُوِي جِه ژَن بُوو حَه بَه شِيْيَه كَان بِه قَه لَغَان وَ نِيْزَه يَارِيِيَان دِه كَرْد جَا فَهَرْمُوِي يَان پَرَسِيَارَم لِه پِيْغَه مَبَهَر كَرْد (ﷺ) يَان خُوِي فَهَرْمُوِي حَه زِدَه كِي تِه مَا شَاي بَكِي؟ رَوْتَم بِه لِي جَا مَنِي لِه پَشْتِي خُوِي وَهَسْتَان وَ چِه نَاكَا م نَا يِه سَهَر شَانِي وَ رَوْمَه تَم نَا بِه رَوْمَه تِيَه وَه ئِه وَجَا پِيْغَه مَبَهَر فَهَرْمُوِي ئِي نِه وَهِي ئِه رَفِيْدَه ! خَه رِيْكِي يَارِي خُوْتَان بِن ثِيْتَر مَنِيْش دِه سَتَم كَرْد بِه تِه مَا شَا كَرْدَنِي تَاخُوْم تَا قَه تَم نِه مَا، پِيْغَه مَبَهَر (ﷺ) فَهَرْمُوِي بِه سَه، گَوْتَم بِه لِي فَهَرْمُوِي دِه بَرَق.

۱۴۶م- عَنْ الْبَرَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَخْطُبُ فَقَالَ: إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَتَحَرَّ، فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا.

بِه پَرَا دِه فَهَرْمُوِي گَوِيْم لِه پِيْغَه مَبَهَرِي خَوَا بُوو وَوَتَارِي دِه دَا وَ دِه يَفَهَرْمُوِي يِه كِه مَشْتِي لِه م رُوژدِه دَا كِه دِه سَتِي پِي بَكِيْن ئِه وَهِيَه نُوِيژِي جِه ژَن بَكِيْن وَ لِه پَا شَان كِه كِه پَا يِنِه وَه مَا لِه وَه قُوْرْبَانِيْمَان سَه رِدِه بِيِي وَ كِه سِي نَاوَا بَكَا ت ئِه وَ لِه سَهَر سَوْنَه تِي وَ رِيْگَاي نِيْمَه يِه.

۱۴۷. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمْرَاتٍ.

ئِه نِه سِي كُوِي مَالِيْكَ (رَضِي اللّٰه عَنْهُ) دِه فَهَرْمُوِي پِيْغَه مَبَهَرِي خَوَا (ﷺ) عَادَه تِي وَابُوو تَاكو چِه ند دِه نَكِه خُوْرْمَاي نِه خَوَارْد بَا نِه دِه چُوو بِي نُوِيژِي جِه ژَن.

۱۴۸. وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: وَيَأْكُلُهُنَّ وَثَرًا.

ئِه نِه س دِه گِيْرِيْتِه وَه (رَضِي اللّٰه عَنْهُ) لِه پِيْغَه مَبَهَرِه وَه (ﷺ) كِه چِه ند دِه نَكِه خُوْرْمَاي تَاكي دِه خَوَارْد لِه پِيْش نُوِيژِي جِه ژَن.

باب ما قيل في الزلازل

۱۴۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ وَتَكْثُرَ الزَّلَازِلُ وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ وَتَظْهَرَ الْفِتْنُ وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ، وَهُوَ الْقَتْلُ، حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ الْمَالُ فَيَفِيضَ)).

(به شی / ده باره ی زه مین له رزه کان (زلازل)

ئەبو ھورەیرە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەگێڕێتەوێه کە دەفەرموێ پێغه مبه ر (ﷺ) فەرموێ (ڕۆژی قیامەت ھەڵناسێ ھەتا عیلم و زانیاری نامینێت و بومە لە رزه زۆر دەبێت و کات و ساتیش نزیک دەبێتەوێه وە فیتنە و ئاشوب زۆر پەیدا دەبێت کە ئه ویش کوشت و کوشتارە، وە مال و سامان زۆر دەبێت لە ناو تاندا.

باب خمس لا يعلمهن الا الله

۱۵۰. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ: لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ، وَلَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ، وَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَآذَا تَكْسِبُ غَدًا، وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ، وَمَا يَدْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ)).

(به شی / پینج شت به س خوا ده یزانی)

عەبدوللای کوبی عومەر دەفەرموێ پێغه مبه ری خوا (ﷺ) فەرموێ کللی شاراوێه کان پینج کەس نایزانی مەگەر خوا نەبێت کە ئه وانیش کەس نازانی بۆ به یانی چ دەبێ، وە نازانی لە ناو رەحمی مبینە چ ھەیه وە نازانی به یانی نەفس چ دەکات وە نازانی مژۆ کە ی و لە کوێ دەمرێ وە نازانی کە ی باران دەبارێت.

باب معامله المرأة وسفرها

۱۵۱. رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ النِّسَاءَ. قَالُوا: بِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((بِكُفْرِهِنَّ)). قِيلَ: يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ: ((يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ، لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّمَرَ كُلَّهُ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ)).

(بهشی / کرین و فروشتن و سهفه رکردنی نافردهت)

پیغهمبهری خوا (ﷺ) بینی له شهوی میعراجا تقدیهی هره تقدی خه لکی
نوزده نافردهت بوون، ووتیان به هوی چیه وه نهی پیغهمبهری خوا (ﷺ)،
فه رموی به هوی سپلهی ووتیان تایا سپلهی له خوا ده کهن فه رموی
سپلهی له میزد و خزمی میزد ده کهن و چاکهی نهویان له پیش چاو نییه،
نه گهر سالتیکی ته و او چاکه یان له گه ل بکهی له پاشان شتیکی بچوکیان لی
دیتیت ده لیت قه د خیر و چاکه م لیت نه بینیووه.

۱۵۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُوْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ)).

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فه رموی پیغهمبهری (ﷺ) فه رموی: (بو)
هیچ نافردهتی دروست نیه که نیمان و بهوای به خواو به روزی قیامت هینابی
که سه فهری شه و روزیک بکات هیچ مه حره میکی (خزمیکی نزیکی) له گه ل
نه بیئت).

کتاب الجنائز

باب البكاء عند المريض

۱۵۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: اشْتَكَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شَكْوَى لَهُ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَهُ فِي غَاشِيَةِ أَهْلِهِ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَقْدَ قَضَى))؟؟ قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَبَكَى النَّبِيُّ (ﷺ)، فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمُ بُكَاءَ النَّبِيِّ (ﷺ) بَكَوْا. فَقَالَ: ((أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا - وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ - أَوْ يَرْحَمُ، وَإِنَّ أَلَمِيَّتَ يُعَذِّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ)) وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُضْرَبُ فِيهِ بِالْعَصَا، وَيَرْمَى بِالْحِجَارَةِ، وَيَحْتَنِي بِالْثَّرَابِ.

(نامه‌ی تهرّم (الجنائز) (به‌شی / گریان له‌لای نه‌خویش)

عہدوللای کوپی عومر (رضی اللہ عنہ) دہ‌فہرموی سہ‌دی کوپی عوبادہ نہ‌خویش بوو، پیغہ‌مبہر (ﷺ) رویشت بق سہ‌ردانی له‌گه‌ل عہ‌بدورہ‌حمانی کوپی عہ‌وف و سہ‌دی کوپی نہ‌بی وہ‌قاص و عہ‌بدوللای کوپی مہ‌سعود، کاتئ چووہ ژوورہ‌وہ بق لای و دیتی بوراوہ‌تہ‌وہ جا پیغہ‌مبہر فہ‌رموی نایا مردووہ یان ماوہ ووتیان نہ‌مردوہ نہ‌ی پیغہ‌مبہری خوا، ئیتر پیغہ‌مبہر دہ‌ستی کرد به گریان و خہ‌لکه‌کەش که دیتیان پیغہ‌مبہر (ﷺ) بقی گریا دہ‌ستیان کرد به گریان و فہ‌رموی گویتان لی بیت خودا به فرمیسکی چاو و پەژارە‌ی دل ئازارتان نادات به‌لکو ئازارتان دە‌دات به‌وہ، ئاماژە‌ی بق زمانی

کرد فەرمووی یان رەحمەتان پێ دەکەیت، وە مردوو نازار دەدرێ بە گریانێ و شین و ڕۆژێ کردن بە سەریدا.

وە عومەر (رضي الله عنه) بە دار عەصا لەو کەسە دەدا کە شین و ڕۆژێ دەکرد یان بەردی تێ دەگرت یان خۆلێ بە سەردا دەکردن.

باب الكاسية في الدنيا وعقد الشيطان

١٥٤. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) اسْتَيْقَظَ لَيْلَةً فَقَالَ: ((سُبْحَانَ اللَّهِ، مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتْنَةِ، مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْخَزَائِنِ، مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ، يَا رَبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةً فِي الْآخِرَةِ)).

(بەشی / ئەوانەی لە دنیا پۆشتەن، وەگێڕیەکانی شەیتان)

لە ئوم سەلەمە (رضي الله عنها) دەگێڕێتەو کە پێغەمبەر (ﷺ) شوێنێ لەخو هەلسا و فەرمووی پاك و خاوینی بۆ خوا ئەم شوو چەندەها فیتنە دادەبەزێ بۆ سەر زەوی، چەندە لە کەنجینەکانی خوا دابەزیو سەر زەوی، کەسێ هەبێ ئافەرەتانی خۆم لە خو هەلسێنێ زۆر کەس هەیه لە دوونیا پۆشته و بە بەرگە لە ڕۆژی قیامەت پووت و بێ بەرگە.

١٥٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ، يَضْرِبُ كُلُّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ، فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ، وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانً)).

ئەبو هورەیرە (رضي الله عنه) دەگێڕێتەو پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی شەیتان لە ژێر سەری هەر یەکێکیان سێ کوێرەگێ لێ دەدات لە هەر

گرځپه کدا پټی ده لټ شهور دريژه و بخووه نه گره هلسا و يادی خواي کرد
 نهوا گرځپه ک ده کړيته وه، نه گره ده ستنويژي شورده نهوا گرځپه کی تر
 ده کړيته وه، وه نه گره نويژي کرد گرتی سټپه مېش ده کړيته وه و که به يانی
 کرده وه به له ش سوکی و نه فس پاکی به يانی ده کاته وه به لام نه گره وای
 نه کرد له ش گران و نه فس پيس و به ته مه ل به يانی ده کاته وه.

باب الدعاء وَالصَّلَاةُ فِي آخِرِ اللَّيْلِ

۱۵۶. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ
 إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ
 لَهُ، مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ)).

(به شی / نزا و نويژ له کواتای شهودا)

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده فهرموي پټغه مېره خوا (ﷺ)
 فهرموي: (له هه موو شهويک خوا ي گه وره دټه ناسمانی دونيا له کاتي
 رويشتنی سټپه کی کواتای شهودا و ده فهرموي که سي ليم بپاريته وه بو
 نه وه ي نزا ي گيرا بکه م وه که سي دلاوم لي بکات که بيده مي وه که سي دلاوي
 لي خوشبوونم بو بکات که لي خوشبم).

باب يكره التشدد في العبادة

۱۵۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَتْ عِنْدِي امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي أَسَدٍ فَدَخَلَ
 عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: ((مَنْ هَذِهِ؟)) قُلْتُ: فَلَانَتُهُ،
 لَا تَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ فَذُكِرَتْ مِنْ صَلَاتِهَا. فَقَالَ: ((مَهْ عَلَيْكُمْ مَا تُطِيقُونَ مِنَ
 الْأَعْمَالِ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا)).

(به‌شی / که راهه‌تی شه‌یه توندیره‌وی کردن له خوا به‌رستیدا)

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فهرموی ئافره‌تی له به‌نی ئه‌سه‌د له‌لام بوو له‌وکاته‌دا پی‌غه‌مبه‌ری خوا هاته‌ئوره‌وه فهرموی ئه‌مه کتیه؟ ووتم فولانه که‌سه که شه‌و ناخه‌وی له‌به‌ر شه‌و نوێژ کردن فهرموی ئاگاداریه ئه‌وه‌نده‌ی له تواناتان دایه له کرده‌وه‌ی چاک بیکه‌ن خوای گه‌وره فه‌زلی خوی نابێت به‌سه‌رتانه‌وه هه‌تا خۆتان بێزار نه‌بن له داواکردنی.

۱۵۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (ﷺ): أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ؟ قُلْتُ: إِنِّي أَفْعَلُ ذَلِكَ. قَالَ: ((فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ مَجَمَّتْ عَيْنُكَ وَتَفَهَّتْ نَفْسُكَ، وَإِنَّ لِنَفْسِكَ حَقًّا وَلِلْمَلِكِ حَقًّا فَصُمْ وَأَفْطِرْ وَقُمْ وَتَمَّ)).

عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر (رضی الله عنه) ده‌فهرموی پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) پیتی ووتم ئایا تو نیت که پێتان گوتم که شه‌و شه‌و نوێژ و به‌ روژیش به‌ روژووی، ووتی گوتم ئه‌م شتانه ده‌که‌م فهرموی ئه‌گه‌ر وا بکه‌ی په‌لاماری چاوت داوه و نه‌فسی خۆت ماندوو کردوه، نه‌فسی خۆت مای له‌سه‌رت هه‌یه و مال و خێزانت مافیان له‌سه‌رت هه‌یه و به‌ روژووبه هه‌ندێ جاریش به‌ روژوو مه‌به شه‌ویش هه‌ندیکی بخه‌وه و هه‌ندیکی شه‌و نوێژی بکه‌.

باب الإستخارة في الأمور من غير الفريضة ندباً

۱۵۹. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ: ((إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ

عَلَّامُ الْغُيُوبِ. اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي فَاقْضُهِ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ فِيهِ. وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاقْضُ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ)) قَالَ: وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ.

(به‌شی / نیستیخاره (سهرېشك) له هه‌موو كار و

كردوه‌وه‌یه‌كدا خېره‌و سوننه‌ته و جگه له نوښتی فهرن

جابیری کوی عه‌بدوللا (رضي الله عنهما) ده‌فهرموئ پتغه‌مبه‌ری خوا
 (ﷺ) فی‌ری نوښتی نیستیخاره‌ی ده‌کردین هه‌روه‌کو فی‌ری سوپه‌تیک له
 قورثانی بۆ ده‌کردین و ده‌یفه‌رموو نه‌گه‌ر به‌کیکیان وویستی کاریک‌ی هه‌بوو
 نه‌یزانی نه‌گه‌ر بی‌کا باشه‌ یان خراپه‌، با له‌ پېش دا دوو ره‌کعات نوښتی
 سوننه‌ت بکات و له‌ دوا‌ییدا ئەم‌ دوعایه‌ بخوینئ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ
 ... ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ) له‌ ده‌قه‌ عه‌ره‌بیه‌که‌ هاتوه‌، واته‌: خواجه‌ داوات لی‌ ده‌که‌م
 به‌ عیلم‌ و زانستی خۆت و ده‌سته‌لات و توانای خۆت چاکه‌ و خیرم‌ نیشان‌ بده‌
 و نه‌وه‌ی باشه‌ بۆم‌ زالم‌ بکه‌ به‌سه‌ریدا وه‌ داوای به‌ش و باره‌و به‌خششی
 گه‌رده‌یی خۆت لی‌ ده‌که‌م‌ چونکه‌ تۆ توانای هه‌موو شتیکت هه‌یه‌ و من‌ بئ
 ده‌سته‌لاتم‌ و توانام‌ نییه‌ وه‌ تۆش هه‌موو شت ده‌زانی من‌ نایزنام‌ وه‌ خۆت
 توانا و زانای به‌ هه‌موو نه‌ه‌تییه‌کان و ئاشکرایه‌کان په‌روه‌ردگارم‌ تۆ ده‌زانی
 نه‌گه‌ر ئەم‌ کاره‌ باشه‌ بۆ دینم‌ و ئاینم‌ باشه‌ بۆ ئیستا و دوا‌رۆژم‌ نه‌وا له‌
 چاره‌می بنوسه‌ و ئاسانی بکه‌ بۆم‌ وه‌ له‌پاشان‌ دا پیت و به‌ره‌که‌تی تی‌ بخه‌
 وه‌ نه‌گه‌ر ئەم‌ کاره‌ خراپه‌ بۆ دین و ئایینم‌ و گوزه‌رانم‌ و سه‌ره‌نجامی کارم‌،
 وه‌ نه‌گه‌ر خراپه‌ بۆ ئیستا و دوا‌رۆژم‌ نه‌وه‌ لی‌می لاده‌ و منیش له‌و لاده‌ وه‌
 هه‌رچی چاکه‌ بۆم‌ بنوسه‌ وه‌ له‌پاشان‌ دا رازیم‌ بکه‌ پیتی وه‌ فه‌رمووی ناوی
 شته‌که‌ بی‌نی له‌ دوعایه‌که‌دا.

باب الأمر بإتباع الجنائز

١٦٠. عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ مُقَرِّنٍ عَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرَنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِبْرَارِ الْقَسَمِ وَرَدِّ السَّلَامِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ. وَنَهَانَا عَنْ آئِنَةِ الْفِضَّةِ، وَخَاتَمِ الذَّمِّ، وَالْحَرِيرِ وَالْدِّيْبَاجِ وَالْقَسِيِّ وَالْإِسْتَبْرَقِ وَرُكُوبِ الْمِائِثِرِ.

(بهشی / فەرمان کردن به دواى مردوودا رۆیشتن بۆ گۆرستان)

له موعاویەى کوپى موقرن له بەرا ء (رضي الله عنهم) دەفەرموی پێغه مەبر ﷺ) فەرمانی پێکردوین بە حەوت شتان و قەدەغەى کردوین له حەوت شتان:

فەرمانی پێ کردوین که بەدواى تەرمى مردوودا برۆین بۆ گۆرستان وە سەردانی نەخۆش بکەین، وە چوونی بۆ سەر دەعوەت و وە یارمەتى دان و پشتگیری کردنى ستم لى کراو وە بەجیگە یاندنى سویندخواردن و وەلامى سلاوکردن وە وەلامى کەسى پێژمى که ووتى (الحمد لله)، وە قەدەغەى کردوین له بەرکارمێنانى قاپ و قاچاغى زیرو زیو و له ئەنگوستیلەى زیرو وە ئالتون و ئاوریشم و وە له دیباج و له قەسى که جۆره جل و بەرگیکن له میسر دروست دەکرا که قوماشیکیه له تیکەل به ئاوریشم و کتان وە له نیسته برهق و دۆشه که له ی سەر زینى ئەسپ که له ئاوریشم بوو (که جۆره پۆشاکێکن).

باب فضل من تُوفى له ولدٌ

۱۶۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((مَا مِنْ النَّاسِ مِنْ مُسْلِمٍ يُتَوَفَّى لَهُ ثَلَاثٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا أُدْخِلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ أَيَّامًا)).

(به شی / که وره یی که سی منالی نه بالخی بهری)

نه نه س کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فهرموئی پیغه مبه ر (علیه السلام) فهرموئی هر موسلمانن سی منالی نه بالخی بهرن بیگومان خودا له بهر خاتری نه و منالاته ده یخاته به هه شته وه.

باب تکره النياحة على الميت

۱۶۲. عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِنْ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَذِبِي عَلَى أَحَدٍ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ)). سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَنْ نِيحَ عَلَيْهِ يُعَذَّبُ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ)).

(به شی / که راهه تی شین و پۆ پۆ کردن به سه ر مردوودا)

موغیره (رضی الله عنه) ده فهرموئی گویم له پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) بوو ده یفه رموو درۆ به دهم منه وه وهك درۆ به دهم كه سی تر نیه هه كه سی به ئاره زووی خوی درۆ به دهم منه وه هه لبه ستی با جیی خوی له ناو ئاگری دۆزه خ خوش بکات وه هه روه ها گویم له پیغه مبه ری خوا بوو ده یفه رموو هر مردووی شین و پۆ پۆی له سه ر بکری به هوی نه وه وه سزا ده درۆ.

باب ليس منا من شق الجيوب

۱۶۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ)).

(بهشی / له نيمه نييه كه سى يه خهى خوى دادري)

عبداللہ کوفی مہسعود (رضی اللہ عنہ) دہفہ رموی پیغمبرى خوا (ﷺ) فہرموی: (له نيمه نييه نه وهى له روومه تى خوى بدات و نه وهى يه خهى خوى دادري وه نه وهى شين و پڑ پڑى سہرده مى نہ قامى بکات بہ سہر مردودا).

باب التصدق بالثلث

۱۶۴. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوُدَاعِ مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي، فَقُلْتُ: إِنِّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ وَأَنَا ذُو مَالٍ وَلَا يَرْتُنِّي إِلَّا ابْنَتِي، أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِي مَالِي. قَالَ: ((لَا)). فَقُلْتُ: بِالشُّطْرِ. فَقَالَ: ((لَا)). ثُمَّ قَالَ: ((الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَبِيرٌ - أَوْ كَثِيرٌ - إِنَّكَ إِنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ، وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تَجْعَلَ فِي فِي امْرَأَتِكَ)).

(بهشی / خير کردن به سييه کی مال)

له سہعدی کوفی نه بى وه قاص (رضی اللہ عنہ) دہفہ رموی سالی حہجى مالئاواى نہ خوش کہوتم له مہکک و زور کہ شہنگ بووم پیغمبرى خوا (ﷺ) سہردانى کردم و پيم ووت من مالينكى زورم مہيه و دہمبينى کہ نہ خوش کہ و تووم و تہنہا کچيکم مہيه کہ کہ لہ پور و ميراث لى بگري جا دہمہوي دووبہش له سى بہشى مالہ کم بکم بہ خير له پاش مردن

وهسيهت بکه، پئی فرمو دروست نبيه، منيش گوتم ده نيوهی ماله کهم
 ئهويش له وه لامدا فرمووی نابیت، منيش ووتم ده سئ يه کی ماله کهم ده کهم
 به خیر، پئغه مبهری خوا فرمووی ده سئ يه ک ده بئ وه سئ يه کيش زۆره،
 میراتگره کانت نه کهر به ده وله مهندي به جئ بهیلى چاکتره له وهی که به
 مه ژاری به جیيان بهیلى له خه لکی ده ست پان بکه نه وه وه قوش هه رچی
 خه رچی ده کهی له بهر ره زای خودا نه وا پاداشتی له سه ر وه رده گريت ته نانه ت
 نه و پاروهی که ده یدیه ت به ده می خیزانه ت پاداشت وه رده گری.

باب ما ينهى عن الحلق عند المصيبة

١٦٥. وَجَعَ أَبُو مُوسَى وَجَعًا فَغَشِيَ عَلَيْهِ رَأْسُهُ فِي حَجَرٍ امْرَأَةٌ مِنْ أَهْلِهِ فَلَمْ
 يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا. فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ: أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِئَ مِنْهُ رَسُولُ
 اللَّهِ (ﷺ)، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) بَرِئَ مِنَ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقَةِ.

(بهشی / نههی کردن له قز رینه وه)

له کاتی به لا و موسیبه تدا)

ئهبو موسا (رضي الله عنه) ئازاریکی زۆری هه بوو له وه نه خوشییه بورایه وه
 وه سه ری له سه ر کۆشی خیزانه کهی دانا بوو، خیزانه کهی دهستی کرد به گریان
 و هات و هاواری کرد ئهويش نهیتوانی له و کاته دا وه لامی خیزانه کهی بداته وه
 وه له و کاته دا که به ئاگا هاته وه ووتی من بیزار و بهریم له وهی که
 پئغه مبهری خوا (ﷺ) لئی بئبهریه، که پئغه مبهری خوا بهرینه له و
 ئافره تهی که شین و شه پۆپه و قزی خۆی ده تاشی و یه خهی خۆی داده ده پئ.

باب القیام للجنّازة

۱۶۶. عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا حَتَّى تُخْلَفُكُمْ)).

(به شی / هه لسانه وه له بهر تهرمی مردودا)

له عامیری کورپی ره بیعه ده گپرتتوره له پیغمبر (ﷺ) که ده فهرموئی نه گهر تهرمی مردودان دیت بوی هه لسن هه تا تهرمه که تیده په پئی له لاتان.

باب حمل الرجال للجنّازة

۱۶۷. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدُمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا؟ يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ)).

(به شی هه لگرتنی پیاوان بو تهرمی مردوو)

له نه بی سه عیدی خورپی (رضی الله عنه) که پیغمبری خوا (ﷺ) ده فهرموئی کاتی تهرمی مردوو داده نئی له ناو داری تهرما و پیاوان هه لی ده گرن ده یخه نه سهر شانیاان بو گورستان، نه گهر مرفیکی باش و چاکه خواز بو بیئت ده لی زووکن بمبهن و نه گهر مردوه که مرفیکی باش نه بیئت بانگ ده کا و ده لیت هه ی هاوار و پۆ پۆ بو خۆم بو کویم ده بهن، وه هه موو که سی نه م ده نگه ده بیستی ته نها ناده میزاد گوئی لی نابیت وه نه گهر گوئی لی بیت له ترسان ده توقی وزنده قی ده چی.

باب فضل من شهد الجنازة

١٦٨. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ))، قِيلَ: وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: ((مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ)).

(بہشتی / فہرلی کہ سنی نامادہی تہرمی مردوو بیت)

ئەبو ھورەيرە (رضي الله عنه) دەفەرموى پيغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموى:
(كەسى ئامادەى تەرمى مردوو بىت ھەتا نوپى ئى لەسەر دەكرى. بەقەد يەك
قىرات خپرى بۆ دەنوسرى وە كەسى ئامادەبى ھەتا دەنيژى ئى وەا خپرى دوو
قىراتى بۆ دەنوسرى، يەكئ ووتى دوو قىرات چىيە و چەندە؟ فەرموى بە
قەدەر دوو كئوى گەورەن).

باب إسلام الصبي

١٦٩. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانَهُ أَوْ يُنَصِّرَانَهُ أَوْ يُمَجِّسَانَهُ)).

(بهشی / مؤسّمانبوونی منال)

نه بو هورهيره (رضي الله عنه) ده فرموي پيغمبر (ﷺ) فرموي هر
 منال كه له دايك ده بيت به سروشت له سهر فتره و ئيسلامه تي له دايك ده بي
 به لام له وه و دوا دايك و باوكي ده يگورن و وه كو خويان ده يكن به گاوريان به
 جوله كه يان به ناگريه رست.

باب قاتل النفس

۱۷۰. عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدٍ عَذَّبَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ)).

(به‌شی / که‌سی خوی بکوژی)

سابیتی کهری (ضحاك) ده‌گپرتته‌وه که پیغمبر (ﷺ) فرموی که‌سی سویند بخوا له‌سر دینیک جگه له دینی نیسلامه‌تی به نه‌نقه‌ست و به‌درق نه‌وه چونی گوتوو و ده‌بین (وه‌کو بلی دینم به دینی جوله‌کان بیت نه‌م نیشه وایه) وه که‌سی خوی بکوژی به شتی له‌ناو ناگری دۆزه‌خیش دیسانه‌وه به‌و شته سزا ده‌دریتته‌وه).

باب النهي عن سبِّ الأموات

۱۷۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا)).

(به‌شی / نه‌هی کردن له جنیودان به مردوو)

له عائشه‌وه (رضي الله عنها) ده‌گپرتته‌وه که پیغمبری خوا (ﷺ) فرمویه‌تی جنیق به مردوو مه‌دهن چونکه نه‌وان گه‌یشتن به‌و کرده‌وه‌ی که له پیش خویان به‌ریی کرد.

(کتاب الزکاة)

باب وجوب الزکاة

۱۷۲. عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ (ﷺ): أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ: ((مَالُهُ مَالَهُ)) وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَرَبَّ مَالَهُ، تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُؤْتِي الزُّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ)).

(نامه‌ی زهکات)

(به‌شی واجیب بوونی زهکات)

له نه‌بی نه‌یوب ده‌گپړیتته‌وه (رضي الله عنه) که پیاوړی ووتی به پیغهمبه‌ری خوا (ﷺ) کرده‌وه به‌کم پېی بلای که به‌هزیه‌وه بچم بؤ به‌مه‌شت هاوه‌له‌کانیش ووتیان به چی به چی وه پیغهمبه‌ریش فهرمووی خوا بپه‌رسته و هاوه‌لی بؤ برپارمه‌ده و زهکات بده و سهردانی خزم و که‌س بکه.

۱۷۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تُوْفِيَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ))؟؟ فَقَالَ: ((وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزُّكَاةِ، فَإِنَّ الزُّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ، وَاللَّهِ لَوْ مَنْعُونِي عَنْهَا)) كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهَا. قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ.

نه‌بو هوره‌یره (رضي الله عنه) ده‌فهرمووی، پیغهمبه‌ر (ﷺ) کړچی دواړی کرد و نه‌بویه‌کر بوو به جپنشیننی نه‌و، له عه‌ره‌به‌کان هه‌ندی‌ک هه‌لکه‌پانه‌وه له دیندا نه‌بو به‌کر ویستی بچن به گزیاندا، عومه‌ری کوپي

خه تباب فهرمووی چۆن شه‌ریان له‌گه‌ڵ ده‌که‌ی نه‌دی نه‌تبیس‌توو هه‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمووی (فهرمانم پێ کراوه که شه‌ر له‌گه‌ڵ خه‌لکی بکه‌م هه‌تا ده‌لێن (لا إله إلا الله) ئێتر نه‌وکه‌سه‌ی نه‌مه‌ بێ نه‌وا سه‌ر و مالی له‌ من حه‌رام ده‌بێت مه‌گه‌ر له‌به‌ر مافیکی په‌وا که له‌ سه‌ری بێ به‌پێی شه‌رعی خودا وه‌ حیساب و لیپرسینه‌وه‌ی له‌سه‌ر خودایه‌، ئه‌بو به‌کر فهرمووی سویندم به‌ خوا جه‌نگ و شه‌ر له‌گه‌ڵ نه‌و تاقمه‌ ده‌که‌م که جیاوازی بکات له‌ نێوان نوێژ و زه‌کاتدا وه‌ ده‌لێن نوێژ فه‌رزه‌ به‌لام زه‌کات فه‌رز نییه‌ نه‌وه‌ی ئینکاری بکات وه‌ نه‌گه‌ر گیسکیکی ده‌دات به‌ پێغه‌مبه‌ر و ئیستا نه‌یده‌دا شه‌ریان له‌گه‌ڵ ده‌که‌م. له‌و کاته‌دا عومه‌ر فهرمووی بۆم ده‌رکه‌وت که ئه‌بو به‌کر له‌سه‌ر حه‌ق و راستیه‌.

باب إثم مانع الزكاة

١٧٤. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مُثْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ لَهُ رَبِيبَتَانِ، يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِلَهْزِمَتَيْهِ - يَعْنِي شِدْقَيْهِ - ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا مَالِكٌ، أَنَا كَنْزُكَ، ثُمَّ تَلَا ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ﴾ الآية).

(به‌شی / گوناھی که‌سیک زه‌کات نه‌دات)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمویه‌تی: (که‌سێ خوا مال و سامانی پێدا و زه‌کاتی نه‌دا له‌ رۆژی قیامه‌تدا نه‌م مال و سامانه‌ ده‌بێته‌ نه‌ژدیه‌یه‌کی که‌چه‌لی شاخدارێ خاوه‌ن دوو که‌لبه‌ی گه‌وره‌ی ره‌ش و خۆی له‌ملی گاده‌دا و نه‌لقه‌ ده‌خوات ده‌نوسی به‌

مهردوو لغاوییه وه پیتی ده لئی من مال و سامانه که تم من مال و سامانه که تم له پاشان نه م نایه تهی خوینده وه: ﴿وَلَا يَخْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ﴾ {سوره تی ال عمران، بگه پرتوه بۆ ته فسیری ناسان بۆ رافه کردنی}.

باب إنفاق المال في حقه

۱۷۵. عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَاسْلَطَهُ عَلَى مَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعْلِمُهَا)).

(به شی / سه رف کردنی مال له ریگای شه رعیدا)

له عه بدوللای کوپی مه سعود (رضی الله عنه) ده گیتته وه که ده فه رموی گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (علیه السلام) ده یفه رموو: (حه سودی بردن له دوو کات به گونا و تاوان نانوسری: به کیکیان پیاوی خوی گه وه مال و سامانی پی ببه خشی و سه رفی بکات له ریگای شه رعیدا و زه کانی لی بدا و ئه وی تریان پیاوی خوی گه وه دانایی و زانیاری پی به خشرا بی و له نیوان خه لکی بلاوی بکاته وه خه لکی فیتر بکات (واته حه سودی بردن به م دوو که سه دروسته).

باب الصدقة من كسب طيب

۱۷۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ، وَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِمِيزَانٍ لَمْ يُرْبِهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرْبِي أَحَدُكُمْ فَلَوْهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ)).

(بهشی / صهدهقه و خیر کردن له مالی پاک و هلال)

نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) دهفهرموئ پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموئ: (نه وهی خیرئ بکات به قهده دهنگه خورمایه کی له کهسابه تی هلال چونکه ههرچی هلال و پاک نه بیت خوا وهری ناگرئ، وه نه وهی خیری بکا له هلال، خودا وهری دهگرئ به دهستی راستی قودرته تی خوی وه که چون به کن له ئیوه جوانووی ماینئ یان پیچووه و شترئ بوخوی پهروه رده دهکا، خودایش نهو خیره ناوا پهروه رده دهکا تا ته واو گوره دهبی وه به قهده کیویکی لی دیت.

باب الصَدَقَةِ قَبْلَ الرَّدِّ

۱۷۷. عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((تَصَدَّقُوا فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا، يَقُولُ الرَّجُلُ: لَوْ جِئْتُ بِهَا بِالْأَمْسِ لَقَبِلْتُهَا، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا)).

(بهشی / خیر و صهدهقه کردن)

پیش نه وهی لیت وهر نه گیری

حاریسی کوپی وه هب دهفهرموئ گویم له پیغه مبهری خوا (ﷺ) بوو فهرموئ: (تا زوه خیر و صهدهقه بکن، چونکه کات و زه مانیک به سهرتان دادیت پیاوئ به خیر و صهدهقه وه دهروات تا بیدات به که سی به لام که سی دهست ناکه وئ که لی وه رگرئ ، پیاوئ پئی ده لیت نه گهر نوینی بۆت هیتابام وهرم ده گرت به لام نه مرئ پیویستم پئی نییه).

باب أي الصدقة أفضل

۱۷۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَكْبَرُ أَجْرًا؟ قَالَ: ((أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَاحِبُ شَيْءٍ، تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى، وَلَا تُعْمِلُ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ الْخُلُقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذًا وَلِفُلَانٍ كَذًا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ))!

(به‌شی / چ خیر و صدهده‌قه‌یه‌ک خیرتره و باشره)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیاوی هاته لای پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموی نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا چ خیرتک گه‌وره‌تره له پاداشندا فرموی نه‌و خیره‌ی که ده‌یکه‌ی له شت ساغ بی و دلت پی خوش بی و مه‌ترسی مه‌زار که‌وتنت هه‌بی و هیوای ده‌وله‌مه‌ندبونت هه‌بی، نه‌وه‌ک که‌مه‌رخمی بکه‌ی مه‌تا نه‌و کاته‌ی گیان ده‌گات به‌ قورگت و به‌لی نه‌وه‌ بی نه‌م و نه‌مه‌ بی نه‌و تازه چ سودی ده‌بی چونکه نه‌م ماله ده‌بی به‌ مالی میراتگران.

باب من أمر خادمه بالصدقة

۱۷۹. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ، وَلِلْخَاذِنِ مِثْلُ ذَلِكَ لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا)).

(به‌شی / که‌سی فرمان به‌ خزمه‌تگوزار و

نوکه‌ری بدات به‌ خیرکردن)

عائشه‌خان (رضی الله عنها) ده‌فرموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموی: (کاتی ژن به‌بی ده‌ست بلای له‌خو‌راکی ماله‌وه‌ی ببه‌خشی نه‌وه‌ پاداشتی

باشی بڼه په له سره نهو به خشینه هره وده میږده که ش پاداشتی باشی بڼه په چونکه نهو په پیدای کړدوه وه کلیل دار و خه زینه داریش به هه مان شیوه پاداشی هه په که سیشیان له پاداشتی که سیان که م ناکه نه وه).

باب الحث على أداء أموال الناس، وفضل الغني على الفقير

۱۸۰. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ آدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ وَمَنْ أَخَذَ يُرِيدُ إِثْلَافَهَا أَثْلَفَهُ اللَّهُ)).

(په شی / هاندان له سره دانه وهی مالی خه لکی و فزلی
دهوله مه ندی به سره هه ژان)

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموویه تی: (که سی مال و سامانی خه لکی لابی به قهرز بیه وی بیداته وه نهوا خوا یارمه تی ددهات بڼه دانه وهی قهرزه که، به لام نه وهی بیه وی نه پیداته وه نهوا خوی گوره مال و سامانی به هه دهر ددهات و خیری لی نابینیت).

۱۸۱. عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَأَبْدَأُ بِمَنْ تَعُولُ وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعْفِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَعْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ)).

حه کیمی کوپی حیزام (رضی الله عنه) له پیغه مبهر (ﷺ) ده گیزیته وه که ده فرموی دهستی سره وه باشته له دهستی ژیره وه وه نهو دهستی که ده به خشنی باشته له وهی وهرده گری، وه دهست پی بکه به خزمه نزکه کانت وه کو دایک و باوکت وه چاکترین خیر و صه ده قه لهو خیره په که له سره تیږی بڼه وه هرکه سیکیش خوی به دوور بگری له روژه ردی و سوال

کردن و سوال دا خودا له ههردوو جیهاندا روو سوور و سه‌به‌رزنی ده‌کات وه هه‌رکەسێ چاوی له ده‌ستی ئەم و ئەو نه‌بی خوای گه‌وره بێ نیاز و ده‌وله‌مه‌ندی ده‌کات.

باب المنفق والمفسك

۱۸۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا وَمَلَكَانِ يَنْزِلَانِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا. وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُفْسِكًا تَلْفًا)).

(به‌شی / ئە‌مه‌ی خێر ده‌کات و ئە‌وه‌ی نایکات)

ئە‌بو هه‌ره‌یره (رضي الله عنه) ده‌گێڕێته‌وه له پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) كه ده‌فه‌رموێ هه‌موو رۆژێ له‌سه‌ر به‌نده‌كان ده‌بیته‌وه دوو فره‌شته داده‌به‌زن بۆ سه‌ر زه‌وی، یه‌كێکیان ده‌فه‌رموێ: خودایه ئە‌وه‌ی به‌خشنده‌یه تۆش پێی بیه‌خشه و تۆله‌ی به‌زیاده‌وه بۆ بکه وه ئە‌وه‌ی تریشیان ده‌فه‌رموێ خودا ئە‌وه‌ی په‌زیل و نابه‌خشی تۆش لێی بگه‌وه و سامانی به‌هه‌وتینه.

۱۸۳. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ تَدْنِيهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا، فَأَمَّا الْمُنْفِقُ فَلَا يُنْفِقُ إِلَّا سَبَعَتْ أَوْ وَقَرَتْ عَلَى جِلْدِهِ حَتَّى تُخْفِيَ بَنَانَهُ وَتَغْفُوَ أَثَرَهُ. وَأَمَّا الْبَخِيلُ فَلَا يُرِيدُ يُنْفِقُ شَيْئاً إِلَّا لَزِقَتْ كُلُّ حَلَقَةٍ مَكَانَهَا فَهُوَ يُوسَعُّهَا وَلَا تَتَّسِعُ)).

ئە‌بو هه‌ره‌یره (رضي الله عنه) ده‌فه‌رموێ گوێم له پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو ده‌فه‌رموێ نمونه‌ی پیاوی په‌زیل و چڕۆك وه ئە‌وه‌ی به‌خشنده‌یه و سه‌خیه‌یه وه‌كو نمونه‌ی دوو پیاو وان كه یه‌كێ سه‌ر و زێی ئاسنی ته‌سکیان له به‌ردا

بڼ له ناستي مه مكيانه وه بڼ تا حوله مهی خوار قورگيانه وه جا له دواى جار نه وهى مالّ ده به خشى بڼى ده كشن و فراوان ده بڼ و تا ده گاته به رپيى، به لام پياوى چروك و ره زيل هركاتى ويستى خيريك بكات نه م زږي به كه ته سك ده بڼته وه دڼته وه يهك و هردوو ده ستي توند و شتهك ده درين به به رپيى وه وه پيغه مبه ر فهرموى جا په زيله كه هر ه وړ و ته قه لا ده دات كه بكشن و به ريني بكات به لام هر ته سك ده بڼته وه و له سهرى ناتوانى.

باب على كل مسلم صدقة

۱۸۴. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ))، فَقَالُوا: يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: ((يَعْمَلُ بِيَدِهِ فَيَنْفَعُ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقُ)). قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: ((يُعِينُ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ)). قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: ((فَلْيَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيُمْسِكْ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ)).

(به شى / له سهر هه موو موسلمانى صه ده قه هه يه)

نه بو موساى نه شعور (رضي الله عنه) له پيغه مبه ر (ﷺ) ده گيرته وه كه ده فهرموى: (له سهر هه موو موسلمانى صه ده قه و خير پيويسته، هاوه لان ووتيان: نهى پيغه مبه رى خوا نه گه ر نه يبوو چون، فهرموى با نيش بكات هم خوى به خيو بكات هم خيريش له ده سته كه وه كه ي بكات، گوتيان نه گه ر نه مهى بڼ نه كرا چون فهرموى ياريدى ليقه وماوى يان داما و بدات ووتيان نهى نه گه ر نه مه شى بڼ نه كرا چى بكات، فهرموى با ره فتارى جوان بڼ كارى باش و ريگه ي باش بڼ، واز له خرابه به يڼى نه مه بڼى ده بڼته گه وړه ترين خير و صه ده قه.

باب الإستعفاف عن المسألة

۱۸۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ)).

(به‌شی / خودوورخستنه‌وه له سوال کردن)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوێه کە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموی: (سویندم بەو کەسەى کە گیانی منى بەدەستە کەسێ لە ئێوە گوریستی ھەلبگرێ بە کۆل و کۆلەدارێ بە پەشتی ھەلگرێ بیفرۆشێ پێویستی خۆی پێ جێبەجێ بکات کە ئێ باشتەرە لەوێ بچێ بۆ لای خەلکی و سوال و دەپۆزە بکات ئیتەر بەشی بدەن یان نایدەن).

۱۸۶. عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ قَالَ: ((يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى)). فَقَالَ حَكِيمٌ: فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أُرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أَفَارِقَ الدُّنْيَا. فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْتِي أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ. ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا، فَقَالَ: إِنِّي أَشْهَدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرَضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْفَيْءِ فَيَأْتِي أَنْ يَأْخُذَهُ، فَلَمْ يَزَلْ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) حَتَّى تُوُفِيَ.

حکیمی کوپی حیزام (رضی الله عنه) ده فہرموی داوام له پیغہمبہری
 خوا (ﷺ) کرد بهشی دام له پاشان داوام لی کرده وه همدیسان بهشی دام
 له پاشان دیسانه وه داوام لی کرد هم دیسان بهشی دام، له پاشان فہرموی
 ئہم مال و سامانہ میوہی سهوز و شیرینہ و خوشہ به لام کہسی به چاودیری
 وهریگری ئہ وه خودا بیت و بهرہ کہ تی تی دہخا به لام ئہ وهی به چاوجنۆکی و
 هہلپہ هہلپہی بق بکات و چاوی تیی بیچی و تا دہیدہنئ ئہ و مالہ بیت و
 بهرہ کہ تی تی ناکہ ویی وک ئہ و کہسہ لی دیت کہ هہر دہخوا و تیر نابیت،
 دیارہ دہستی بهرز و بهخشر چاکترہ له دہستی نزم و وەرگر، حکیم ووتی
 گوتم ئہی پیغہمبہری خوا سویندم به وکہسہی توی کردوہ به پیغہمبہر له
 پاش تو تا له دونیادا دہر دہچم شت له کہس داوا ناکہم، وه ئہ بوبہکر
 (رضی الله عنه) بانگی حکیمی کرد و بق پیدانی دہستکہ و تی جہنگی به لام
 حکیم وهری نہگرت وه عومہر (رضی الله عنه) ئہ ویش بهم شیوہیہ بانگی
 کرد بق پیدانی سامانی جہنگی وهری نہگرت وه عومہر فہرموی ئہی خہ لکینہ
 به شاہید بن من ئہم مال و سامانہ دہدہم به حکیمی کوپی حیزام وهری
 ناگری، راوی دہ فہرموی حکیمی کوپی حیزام هہتا کچی دواپی کرد له
 کہسی تر له پاش پیغہمبہری خوا (ﷺ) وهری نہگرت.

باب مَنْ سَأَلَ النَّاسَ تَكْثُرًا

۱۸۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَا
 يَزَالُ الرَّجُلُ يَسْأَلُ النَّاسَ حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ مُرْعَةٌ
 لِحَمٍّ)).

(به‌شی که‌سی داوای مال و سامان بکات بۆ زۆربوون)

عبداللای کوی عومەر ده‌فرموی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرموی
پیاوی واتان هه‌یه هه‌ر خه‌ریکی ده‌رۆزه و سوال کردنه هه‌تا ده‌گاته رۆژی
قیامت بۆ دیوانی خودا یه‌ک پارچه‌ گۆشتی به‌ روویدا نامینێ و ده‌م و چاوی
یه‌ک پارچه‌ ئیسقانه و بێ گۆشته.

۱۸۸. كَتَبَ مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُ أَنْ أَكْتُبَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)، فَكَتَبَ إِلَيْهِ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا: قِيلَ
وَقَالَ، وَإِضَاعَةُ الْمَالِ، وَكَثْرَةُ السُّؤَالِ)).

موعاویە کوی ئەبی سوفیان نامە ی نووسی بۆ موغیرە ی کوی
شوعبە (رضی الله عنه) که‌وا شتیکم بۆ بنوسه که له پیغه‌مبەری خوا
(ﷺ) ت بیستی بۆ ئه‌ویش بۆی نوی که گویم له پیغه‌مبەری خوا بووه
ده‌فرموی خوی که‌وره رقی له سی شتانه، قسه و قسه‌لۆک کردن فولان
ئاوای گوت فولان ئاوای گوت و مال و سامان به‌ زایه‌دان، و زۆد پرسیار و
سوال‌کردن.

۱۸۹. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَيَّ أَجْرٌ أَنْ أَتُفِقَ
عَلَى بَنِي أَبِي سَلَمَةَ؟ إِنَّمَا هُمْ بَنِي، فَقَالَ: ((أَتُفِقِي عَلَيْهِمْ، فَلَكَ أَجْرٌ مَا
أَتُفِقْتِ عَلَيْهِمْ)).

ئوم سه‌له‌مه (رضی الله عنه) ده‌فرموی وۆم ئە ی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ)
چەند منالێکم ماوه له ئەبو سه‌له‌مه‌ی می‌ردی پیشووم ئە‌گەر مال و سامانیان
پن ببه‌خشم خێرم پن ده‌گا؟ پیغه‌مبەر (ﷺ) فرموی مال و سامانیان
بده‌ی وە بۆیان سه‌رف بکه پاداشت و ه‌رده‌گری له‌لایه‌ن خودای که‌وره.

۱۹۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللَّفْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ، وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ الَّذِي لَا يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ، وَلَا يُفْطَنُ بِهِ فَيُتَصَدَّقَ عَلَيْهِ، وَلَا يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ)).

نه بو هورهيره (رضي الله عنه) دهفه رموي پيغه مبهري خوا (ﷺ) فه رموي: (هه ژاري نه وه نيبه كه به سر خه لكی ده گه پي و نه م ده رگا و نه و ده رگا ده كات بڅ سوال كړدن وه له و مال و پاروي نان وهرده گري وه له و مال و دوو پارو وهرده گري يان ده نكي خورما و يان دوو ده نك خورما، به لكو هه ژاري نه و كه سه يه كه شايسته ي خير پي كړدن نيبه و دارايي نيه كه پي بڅي و له بهر قه درگرتني خڅي ناچي بڅ سوال و ده روزه له خه لكی بكات نه وه هه ژار و فه قيري راسته قينه يه.

۱۹۱. عَنْ زَيْنَبِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: انْطَلَقْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَجَدْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى الْبَابِ حَاجَّتُهَا مِثْلُ حَاجَّتِي، فَمَرَّ عَلَيْنَا بِلَالٌ فَقُلْنَا {لَهُ}: سَلِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَيْجِزِي عَنِّي أَنْ أُتْفِقَ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامَ لِي فِي حَجْرِي. فَسَأَلَهُ فَقَالَ: ((نَعَمْ، لَهَا أَجْرَانِ، أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ)).

زه ينه بي خيزاني عه بدولاي كوپي مه سعود (رضي الله عنها) ده فه رموي چومه لاي پيغه مبهري خوا (ﷺ) ديتم نافرته تي له نه نصاريان له ده رگاي مالي پيغه مبهري وه ستابو پيويستي وه كو پيويستي من بو و له و كاته بيلال هاتو پيمان ووت پرسيار له پيغه مبهري خوا بكه نايا دروسته بڅ من كه مال و سامان سهرف بكم بڅ ميژدم كه عه بدولاي كه ده ست كورت بووه هه نديك هه تيوو له لاي بوون خڅي به خيوي ده كړدن، پيغه مبهري خوا فه رموي به لي

دوو پاداشتی بۆ ههیه به پاداشتی خزمایهتی و پاداشتی خێر و سهدهقه کردن.

۱۹۲. وفي رواية: قالت يا رسول الله إِنَّكَ أَمَرْتَ بِالصَّدَقَةِ، وَكَانَ عِنْدِي حُلِيٌّ فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ فَرَزَعَمَ ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهُ وَوَلَدُهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ زَوْجَكَ وَوَلَدَكَ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ)).

له ریبویه تیکی تر دا ها تو وه زهینه ب ووتی ئه ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) تو فرمانت به خیر و سهدهقه کردوه وه من هه ندىک خشل و ئالتونم ههیه ده مهوی خیر و خیراتی پی بکه م که چی به قسه ی عه بدوللای کور ی مه سعودی میردم بی ئه و خشل و زیره بدهم به عه بدوللای کور ی مه سعود و مناله کانی ئه وه خیرتره، پیغه مبهری خوا فه رموی عه بدوللای کور ی مه سعود راست ده کات و قسه که ی ته وا وه میرده که ت و مناله کانت له پیشته ره که ئه م خیره ی پی بدهیت.

۱۹۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، حَتَّى نَفَدَ مَا عِنْدَهُ، فَقَالَ: ((مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أُدْخِرَهُ عَنْكُمْ وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعْفِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصْبِرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ)).

ئه بو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده گپ پێته وه که خه لکانی له ئه نصارییه کانی مه دینه داوایان له پیغه مبهر کرد ئه ویش به شی دان و له پاشان داوایان کرده وه ئه ویش دیسان به شی دان وه تا هه رموی ته واو بو، فه رموی ئه و مال و سامانه ی له لای من له ئیوه ی ناشارمه وه وه ئه وه ی له

دهستم بئ دهیدم پیتان وه هر که سیکیش خوی به دور بگری له
روژه ردی سوالکردن خودا له هر دور جیهاندا روو سوور و سه ربه رزی دهکات
وه هر که سیکیش چاوی تیریی و خوی بئ نیاز بگری چاوی له دهستی
خه لکی نه بی خودا ده وله مهندي دهکات وه هیچ به هره و خه لاتی فراوانتر نییه
له سه بر و نارام گرتن.

۱۹۴. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُعْطِينِي
الْعَطَاءَ فَأَقُولُ أَعْطِهِ مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي، فَيَقُولُ: ((خُذْهُ، إِذَا جَاءَكَ مِنْ
هَذَا الْمَالِ شَيْءٌ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا سَائِلٍ فَخُذْهُ، وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ
نَفْسَكَ)).

عومهری کوپی خه تقاب (رضی الله عنه) ده فرموی پیغه مبهری خوا
(ﷺ) جاران له مال و سامان به شی ده دام و پیم ووت بیده به که سی که نه و
له من زیاتر پیویستی پی هه یه نه ویش فرموی نه ی عومهر کاتی شتیکت پی
درا وهری گره به لام چاوی تی مه بره وه خوت داوی نه که ی وه خوتی
مه گهینه.

۱۹۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ
حَبْلَهُ ثُمَّ يَفْعُوَ أَحْسَبُهُ قَالَ إِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَطِبَ فَيَبِيعَ فَيَأْكُلَ وَيَتَصَدَّقَ خَيْرٌ
لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ)).

نه بو هوره بره (رضی الله عنه) ده گیزیته وه پیغه مبهری خوا (ﷺ)
فرموی نه گهر که سی بچن گوریسی هه لگری به کولی دار بیئی بق بازار و
بیفرۆشی وه به پاره که ی لی بخوا و خیر و سه ده قه ی پی بکات باشتره
له وه ی دانیشتی به ته مبه لی و سوالکردن له خه لکی بکات.

۱۹۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((فِيمَا سَقَتْ السَّمَاءُ وَالْأَعْيُنُ أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعُشْرُ، وَمَا سَقِيَ بِالنَّضْحِ نِصْفُ الْعُشْرِ)).

عبداللہ بن عمر (رضی اللہ عنہما) دہ گزیرتہ وہ کہ پیغہمبہر (ﷺ) دہ فہرمویٰ تہو کشتوکالہی بہ باران و چرم و چوگہ و کانی و کاریز ناویدری یان دیمی بیٰ تہوا زہ کاتہ کہی دہ یہ کہ (واتہ: یہ کہ لہ سہر دہ یہ) وہ تہویش بہ ناوکیشان بہ وولاخ واتہ بہ مہسرف و پارہ ناویدری زہ کاتہ کہی نیو دہ یہ کہ، واتہ بیست لہ یہ کہ (نصف عُشْر) واتہ ۲/۱.

۱۹۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ يُوتَى بِالتَّمْرِ عِنْدَ جِذَازِ النَّخْلِ فَيَجِيءُ هَذَا بِتَمْرِهِ وَهَذَا مِنْ تَمْرِهِ حَتَّى يَصِيرَ عِنْدَهُ كَوْمًا مِنْ تَمْرٍ، فَجَعَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَلْعَبَانِ بِهَذَا التَّمْرِ، فَأَخَذَ أَحَدُهُمَا تَمْرَةً فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَأَخْرَجَهَا مِنْ فِيهِ فَقَالَ: ((أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ آلَ مُحَمَّدٍ لَا يَأْكُلُونَ الصَّدَقَةَ)).

تہو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرمویٰ خورمایان ہینا بؤ پیغہمبہر (ﷺ) ہتا لہ خزمہ تیدا خہرمانی خورما زور ککراوہ وہ حہسن و حوسینی کچہ زای پیغہمبہر گہمہ و گالتہ یان پیٰ دہ کرد وہ یہ کیکیان دہنکہ خورمایہ کی خستہ دہ میہ وہ پیغہمبہری خواش بینی، وہ ہولی دا دہنکہ خورماکہ لہ دہمی بہینیتہ دہرہ وہ دہری ہینا و فہرمویٰ نایا نازانی نیمہی خانہ وادہی موحمہد زہ کات ناخوین و قہ دہغہ یہ لہ سہرمان.

۱۹۸. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسٍ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسٍ دُونُ خُمْسٍ دُونُ صَدَقَةٍ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسٍ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ)).

ئەبو سەئیدى خۇدرى (رضى الله عنه) فەرەموى پېغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرەموى لە پېنج تۆڭە زىو كەمەتر زەكاتى لى دەرناكرى وە حوشترىش لە پېنج حوشتر كەمەتر بى زەكاتى نى، وە خورما و دانە و ئىلە ئەگەر لە پېنج وويسق كەمەتر بوون زەكاتيان تېدا نى (پېنج وويسق دەكاته ۶۵۲ كغم)

باب صدق الفطر

۱۹۹. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالْأَنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ لِلصَّلَاةِ.
(بەشەكانى / زەكاتى سەرفىترە)

عەبدوللاى كورەى عومەر (رضى الله عنهما) پېغەمبەرى خوا سەرفىترەى لەسەر پىتويست كردين لە رەمەزاندە بە دانى صاعىك خورما يان صاعىك جۆ لەسەر بەندە و ئازاد و نىز و مە و گەرە و بچوك لە موسلمانان فەرمانى دا كە دەرىكرى لە مال و سامان پېش چوونى بۆ نوێژى جەژنى رەمەزان.
۲۰۰. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: كُنَّا نُخْرِجُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ، وَكَانَ طَعَامُنَا الشَّعِيرُ وَالزَّبِيبُ وَالْأَقِطُ وَالتَّمْرُ.
ئەبو سەئیدى خۇدرى دەفەرەموى ئىمە لە زەمانى پېغەمبەر (ﷺ) زەكاتى سەرفىترەمان دەدا كە صاعىك بوو لە خواردەمەنى يان كە شك يان جۆ يان خورما يان مېژوو.

۲۰۱. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: فَرَضَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ صَدَقَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ.

ثَبِينَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) دَهْ فَرَمَوِي پَيَغَمبَهري خُوا (عَلَيْهِمَا السَّلَامُ) زَهْ كَاتِي
 سَهْرِ فَيَتَرَهِي فَرَزَكَرْد لَه سَهْر مُوسَلْمَانَان صَاعِيكَ لَه جَوِي يَان خُورْمَا لَه سَهْر
 كِه وَرَه وَ بَجُورُوك وَ بَه نَدَه وَ نَا زَا دَا.

(کتاب الحج)

باب آداب الْحَجِّ

۲۰۲. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ
 وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ)).

(نامه‌ی حج)

(به‌شی / نادابی حج کردن)

ثَبَوِ هُورَه يِرَه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) دَهْ فَرَمَوِي گَوِيَم لَه پَيَغَمبَهري خُوا بُوو
 (عَلَيْهِمَا السَّلَامُ) فَرَمَوِي كِه سِي حَج بَكَات وَ لَه كَاتِي حَج كِرْدَنِي دَا نَه چِيَتَه لَای
 خِيَزَانِي وَ سَهْرِ پِيچِي فَرَمَانِي خَوَای نَه كِرْد كِه كِه پَایَه وَه وَه كِ نَه وَ رُوژَه ي كِه
 تَا زَه لَه دَا يَك بُوو وَا يَه.

باب الْخُطْبَةِ أَيَّامِ مِنْى

۲۰۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) خَطَبَ النَّاسَ يَوْمَ
 النَّحْرِ فَقَالَ: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ، أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟)) قَالُوا: يَوْمٌ حَرَامٌ، قَالَ: ((فَأَيُّ
 بَلَدٍ؟)) قَالُوا: بَلَدٌ حَرَامٌ، قَالَ: ((فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا؟)) قَالُوا: شَهْرٌ حَرَامٌ، قَالَ:
 ((فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي
 بَلَدِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فَأَعَادَهَا مَرَارًا))، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: ((اللَّهُمَّ هَلْ
 بَلَّغْتُ؟)) قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَوَصِيَّتُهُ

إِلَى أُمَّتِهِ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((فَلْيُبْلِغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، قَرُبًا مُبْلَغَ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ، لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ)).
(به‌شی / ووتاری رؤژانی مینا)

له‌عه‌بدوللای کوی عه‌بباس ده‌گیژیتته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (علیه‌السلام) ووتاری ده‌دا له‌ رؤژی جه‌ژنی قوریان فه‌رموی (ئی خه‌لکینه‌ ئه‌م رؤژه‌ چ رؤژیکه‌ ووتیان رؤژی حه‌رام و قه‌ده‌غیه‌، ئینجا فه‌رموی ئه‌م شاره‌ چ شاریکه‌ ووتیان ئه‌م شاره‌ شاری حه‌رام و قه‌ده‌غیه‌ که مه‌ککه‌یه‌ فه‌رموی ئه‌دی ئه‌م مانگه‌ چ مانگیکه‌ ووتیان مانگی حه‌رامه‌ فه‌رموی خوین و مال و سامانتان و ناموستان له‌سه‌ر یه‌کتری حه‌رام و قه‌ده‌غیه‌ وه‌کو حه‌رامی ئه‌و رؤژه‌ و له‌م مانگه‌تان وه‌ له‌م شاره‌تان دا وه‌ چه‌ند جارێک دووباره‌ی کرده‌وه‌ له‌ پاشان سه‌ری به‌ریز کرده‌وه‌ و فه‌رموی خودایه‌ به‌ شاهید به‌ پیم‌ راگه‌یاندن، وه‌ عه‌بدوللای کوی عه‌بباس فه‌رموی سویندم به‌وه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته‌ به‌راستی ئه‌مه‌ راسپارده‌یه‌که‌ بۆ ئۆمه‌ته‌که‌ی له‌ پاشان پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) فه‌رموی با ئه‌وانه‌ی لیژهن بۆ ئه‌وانه‌ی لیژهنین بگیژنه‌وه‌، وه‌ له‌وانه‌یه‌ ئه‌وه‌ی پیی راده‌گه‌ینن تیگه‌یشته‌وتتر بی‌ت، وه‌ ئاگادار بن له‌ پاش من کافر و بی‌ به‌وا نه‌بنه‌وه‌ یه‌خه‌ی یه‌کتری بگرن و له‌ گه‌رده‌نی یه‌کتر بده‌ن.

٢٠٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي بِبَنِي الْحُلَيْفَةِ فَصَلَّى بِهَا، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُ ذَلِكَ.

له‌ عه‌بدوللای کوی عومه‌ر (رضی الله عنهما) ده‌گیژیتته‌وه‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (علیه‌السلام) وشته‌که‌ی یه‌خدا له‌ به‌طحاء له‌ نزیک (نو الحلیفه) وه‌ له‌وی نویژی کرد، وه‌ راوی که ده‌لێت عه‌بدوللای کوی عومه‌ر هه‌موو جارێک وای ده‌کرد.

۲۰۵. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ تَلْبِيَةَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ.

عبداللہ کوپی عومر (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی تہلبیہ کردنی پیغمبر بہم جوڑہ بوو (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ) واتہ: خودایہ بہ دہم بانگہ وازی تہوہ ہاتووم وہ لہ خزمہتت دام وہ خواہیہ لہ خزمہتت داوم و ہاوہل و شریکت بڑ نیہ و ہہموو سوپاس و ستایش ہہر بڑ تہویہ، بہخشش و ناز و نیعمت ہہر لہ خوت دی و بی ہاوہل و شہریکی.

۲۰۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ وَمَعَهُ مَنْ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: ادْخُلْ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْكَعْبَةَ؟ قَالَ: ((لَا)).

عہ عبداللہ کوپی تہبی تہوفا دہ فہرموی (رضی اللہ عنہ) پیغمبرہری خوا (ﷺ) عومرہی کرد، توانی مالی خوی کرد و دوو رکعات نویژی سوننہتی لہ پشت مہقامی نبیراہیم کرد وہ چہند کہسانہی لہ گہلی بوون بہریان لہ خہلکی گرت نہ بادا نویژہ کہی پی بپرن و نازاری بڑ دروست کہن، پیایوی ووتی نایا پیغمبرہری خوا (ﷺ) چوہ ناو کہعبہ؟ فہرموی نہخیر.

۲۰۷. عَنْ ابْنِ عَمْرِو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَأَلَ رَجُلًا عَنْ اسْتِلامِ الْحَجَرِ فَقَالَ: رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَسْتَلِمُهُ وَيُقْبِلُهُ.

لہ عہ عبداللہ کوپی عومر دہ گیزی تہوہ (رضی اللہ عنہ) کہ پیایوی پرسپاری لی کرد دہریارہی ماچ کردنی بہردہ رہشہ کہ (الحجر الاسود) فہرموی خؤم پیغمبرہری خوا (ﷺ) دیت دہستی کردہ بہردہ رہشہ کہ و ماچی کرد.

۲۰۸. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا طَافَ الطَّوَّافَ الْأَوَّلَ خَبَّ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا، وَكَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ.

عبداللہ کو پی عومر (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہمبہری خوا (ﷺ) کہ تہ وانی یہ کہم جاری دہ کرد لہ دورہی کہ عہدا سن جار بہ نہرمہ غاردان دہی کرد و چوارہ کہی تر بہ پڑیشتنی ناسایی بوو تہ وانی دہ کرد، وہ کہ سہعی لہ نیوان سہفا و مہ پوہدا لہ لای شیوہ کہی نیوان سہفا و مہ پوہدا نہرمہ غاری دہدا (کہ نیستا لہ نیوان دوو گلوی سہوزا دایہ) نامادہ کار.

۲۰۹. عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: شَكَ النَّاسُ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ (ﷺ)، فَبِعَثْتُ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) بِشَرَابٍ فَشَرِبَهُ.

لہ نوم فہضل (رضی اللہ عنہا) دہ فہرموی: (خہلکی بہ گومان بوون لہ روضی عہرفہ لہ بہ پڑو بوونی پیغہمبہر (ﷺ)، نوم فہضل دہ فہرموی جا منیش جامی شیرم نارد بق پیغہمبہر (ﷺ) (تا بزانیں بہ پڑو یان نا) پیغہمبہری خوا شیرہ کہی خوار دہ وہ نیتر زانیمان کہ بہ پڑو نییہ).

۲۱۰. عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ أَتَصَدَّقَ بِجِلَالِ الْبَدَنِ الَّتِي نَحَرْتُ وَبِجُلُودِهَا.

علی (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہمبہری خوا (ﷺ) فہرمانی پیکردم بہو حوشترہی کہ سہرم بریوہ بق قوریانی بہ کہل و پہلہ کانیش کہ لہ سہر پشٹیپیہ وہ بوون وہ پیستہ کہشی بیگم بہ خیر و صہ دہ قہ.

۲۱۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ)).

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فهرموئ پيغه مبهري (عليه السلام) فهرموئ نه
 عومره يه تاكو عومره ي تر ده بيته كه فاره تي گونا و تاواني نيوانيان وه
 حه جي وه رگيراو له لاي خودا پاداشتي ته نها به هه شته

٢١٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى
 آلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَفَلَ مِنْ غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ يُكَبِّرُ عَلَى كُلِّ شَرْفٍ مِنَ
 الْأَرْضِ ثَلَاثَ تَكْبِيرَاتٍ، ثُمَّ يَقُولُ: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ
 الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، أَيُّبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ
 لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَنَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ)).

عه بدوللای کوپی عومر (رضي الله عنهما) ده گيژيته وه كه پيغه مبهري خوا
 کاتي له غهزا يان حه ج يان له عومره ده گه پايه وه له ريگادا به سهر هه
 به رزييه كه و ته پۆلكهين سهرده كه وت به دهنگي به رز سئ جار ده بيوت (الله
 اكبر) وه له پاشان نه م زيكره ي ده كرد: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ
 الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، أَيُّبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا
 حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَنَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ))

واته: هيچ خوابه كه نيبه جگه له الله نه بيت وه هاوهل و شهريكي نيبه وه
 مولك و سامان بۆ خوابه و دهسته لاتی له سهر هه موو شتيك هه يه وه
 كه راينه وه بۆ تۆبه كاري و به ندايه تي، كه پتوش بردن بۆ په روه ردگارمان و
 سوپاس گوزارين، وه خواي گه وره به ليته كه ي به راست گه ياند و بهنده ي
 خوي سه رخست وه هه ر خوي كومه لي بئ بپرواي ژيتر خست.

٢١٣. عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ أَنْ
 يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا.

جابر (رضي الله عنه) ده فهرموئ پيغه مبهري خوا (عليه السلام) ريگه ي نه ده داو
 نه هي ده كرد پياو به شهوا له ناكاو خوي بكا به مالي خوي.

۲۱۴. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا يَطْرُقُ أَهْلَهُ، كَانَ لَا يَدْخُلُ إِلَّا غُدُوءَةً أَوْ عَشِيًّا.

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) دهفه رموی پیغه مبری خوا (ﷺ) عاده تی و ابو که له سه فهر ده که پایوه به شهو له نا کاو نه یده دا به سر مال و منالیدا به لکو یان سر له به یانی ده که پایوه یان دمه و نیواری.

باب السفر عذاب

۲۱۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ، فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعْجَلْ إِلَى أَهْلِهِ)).

(به شی سه فهر و نیش و نازاره)

نه بو هوره یره (رضی الله عنه) ده گپ یرته وه له پیغه مبری خوا (ﷺ) که دهفه رموی: (سه فهر به شیکه له عذاب و نازار، خوراک و خواردنه وه و نوستنی لی تیک ده چن و نه گهر کارتان له سه فهر ته واو بوو په له بکن بق که پانه وه بق لای مال و منالتان.

باب فضل المدينة المنورة

۲۱۶. وَعَنْهُ أَيْضًا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((عَلَى أَنْقَابِ الْمَدِينَةِ مَلَائِكَةٌ لَا يَدْخُلُهَا الطَّاعُونَ وَلَا الدَّجَالُ)).

(بهشی / فه زلی مه دینه ی منه وه ره)

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فه رموی پیغمبه ر (ﷺ) فه رموی له سه ر ده رگاگانی شاری مه دینه فریشته گانی خوا وه ستاون نامه یلن نه تا عوون وه نه ده ججال بیته نیو شاری مه دینه ی پیروژ.

۲۱۷. قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((الْمَدِينَةُ كَالْكَبِيرِ تَنْفِي حَبَبُهَا، وَيَنْصَعُ طَلِبُهَا)).

پیغمبه ر (ﷺ) ده فه رموی: (شاری مه دینه وه کو کوره ی ئاسن وایه پیسی و پوخلی لاده بات و پاک و خاوینی و بۆن خوخی بلو ده کاته وه).

۲۱۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ وَمَنْبَرِي عَلَى حَوْضِي)).

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که پیغمبه ر (ﷺ) ده فه رموی له نیوان مال و مینبه ری من بریتییه له میترگیك له میترگه گانی به ههشت وه مینبه رم له سه ر حه وزی که وه سه ره له به هه شتدا.

۲۱۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ الْإِيمَانَ لِيَأْرِزُ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا)).

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که پیغمبه ری خوا (ﷺ) ده فه رموی: (ئیمان و به روا په نگ ده خواته وه له مه دینه دا هه روه ك چۆن مار كۆ ده بیته وه و په پکه ده کات له سه ر کونه که ی خویدا).

۲۲۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَقُولُ: ((لَا يَكِيدُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ أَحَدٌ إِلَّا أَنْعَاعَ كَمَا يَنْمَاعُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ)).

ئه نه سی کوپی مالیک ده فه رموی (رضی الله عنه) پیغمبه ری خوا (ﷺ) ده یفه رمو: (که س ناتوانی زه ره ر و ئازار به خه لکی مه دینه بگه ینی وه که سی

ئاوا بكا ئه وا خواى گه وره دهيتويڻيته وه له ناوى ده بات وه كه چۆن خوئ له
ئاودا دهتويڻيته وه).

۲۲۱. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
((اللَّهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِينَةِ ضِعْفِي مَا جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ)).

ئەنەس (رضي الله عنه) له پيغه مېهر (ﷺ) ده گيرځيته وه كه ده فه رموي
خودايه گيان، بگيره بۆ خه لكى مه دينه دووقاتي پيت و بهر كه تي مه ككه.
۲۲۲. وَمَنْ دُعَايِهِ: ((اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ أَوْ أَشَدَّ، اللَّهُمَّ بَارِكْ
لَنَا فِي صَاعِنَا وَفِي مُدَّنَا وَصَحْحَهَا لَنَا وَانْقُلْ حُمَامًا إِلَى الْجُحْفَةِ)) قَالَتْ
عائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ وَهِيَ أَوْيَا أَرْضِ اللَّهِ، قَالَتْ: فَكَانَ
بُطْحَانُ يَجْرِي نَجْلًا - تَغْنِي مَاءً - آجِنًا، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ إِذَا أَخَذَتْهُ الْحُمَى
يَقُول:

كُلُّ أَمْرِي وَمُصْبِحِي فِي أَهْلِهِ وَالْمَوْتُ أَذْنِي مِنْ شِرَاكِ نَعْلِي
وَكَانَ بَلَالٌ إِذَا أَقْلَعَ عَنْهُ الْحُمَى يَرْفَعُ عَقْبِرَتَهُ وَيَقُول:

أَلَا لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَبِيتَنُ لَيْلَةً   بَوَادٍ وَحَوْلِي إِذْ خِرْتُ وَتَخِيلُ
وَهَلْ أُرِدُنَ يَوْمًا مِيَاءَ مَجْنَةٍ   وَهَلْ يَبْدُونُ لِي شَامَةً وَطَفِيلُ
وه له نزاكاني پيغه مېهر (ﷺ): ((اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ أَوْ
أَشَدَّ، اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَفِي مُدَّنَا وَصَحْحَهَا لَنَا وَانْقُلْ حُمَامًا إِلَى الْجُحْفَةِ))
واته: خوايه گيان چۆن شارى مه ككه ت لا خو شه ويست كر دوين ئاوا شارى
مه دينه ش لاما ن خو شه ويست ترين كه س زياتر، خوايه پيت و بهر كه تيش
بۆمان بنيره بۆ صاع و مش و گز و پيوانه دا، وه دانه ويژه و ميوه دا وه
ته ندروستى و له ش ساغى بده به دانىشتوانى و بيكه به شارى كى سازگار
بۆمان وه ناساغى بگوزده وه ببه بۆ (جوعفه)، عائيشه فه رموي (رضي الله

عنها) چوپنه شاری مه دینه بوه خۆشترین و خۆشه‌ویستین زه‌وی خوا، وه ده‌فه‌رموئ بوطحان ئاوی تیا‌دا ده‌پ‌دیی- وه نه‌بو به‌کر کاتئ تایی گرتبا ده‌یفه‌رموو: (كُلْ أَمْرِيءُ مُصَبِّحٌ فِي أَهْلِهِ وَالْمَوْتُ أَذْنَى مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ) واته مه‌وو كه‌سێك نه‌م‌پ‌و به‌یانی له‌لای خزم و كه‌س و کاری دایه و وه مردن لێی نزیک تره له ئاو‌زێنه‌ی كه‌وشه‌کانی.

وه بیلال نه‌گه‌ر تایی به‌ری دابا ده‌نگی به‌رزده‌كرده‌وه ده‌یفه‌رموو:

أَلَا لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَبِيتُّ لَيْلَةً   بَوَادٍ وَحَوْلِي إِذْخِرُ وَنَخِيلُ
وَهَلْ أَرِدَنْ يَوْمًا مِيَاءَ مَجْنَّةٍ   وَهَلْ يَبْدُونَنِي لِي شَامَةً وَطَفِيلُ

واته: خۆزگه نه‌مزانی ئایا نه‌توانم شه‌ویك له‌ دۆلێكدا به‌یخمه‌وه و له‌ ده‌رویه‌رم (إِذْخِرُ) جۆره گیایه‌كه و جه‌لیل هه‌بێت وه ئایا نه‌توانم رۆژێك بیخه سه‌ر ئاوه‌کانی (مَجْنَّةٍ) (شوینێكه) وه له‌ویوه هۆزی شامه و توفه‌یلم لێ دیار بێت.

(کتاب الصوم)

باب فضل الصوم

٢٢٣. وَعَنْهُ أَيْضًا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الصَّيَّامُ جُنَّةٌ، فَلَا يَرُفُثُ وَلَا يَجْهَلُ وَإِنْ أَمْرٌ قَاتَلَهُ أَوْ شَاتَمَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي صَائِمٌ مَرَّتَيْنِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ {يقول تعالى:} يَتْرُكُ طَعَامَهُ وَشِرَاكَبَهُ وَشَهْوَتَهُ مِنْ أَجْلِ الصَّيَّامِ لِي وَأَنَا أُجْزِي بِهِ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا)).

(نامه‌ی رۆژوو)

(به‌شی / فه‌زلی رۆژوو)

ئه‌نەس (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموێ پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فه‌رمووی:
(رۆژوو قەلغانە لە گوناھ و تاوان، وە ئەگەر کەسێک بەرۆژوو بوو با قەسە
ناشیرین و قەسە سەردەمی نەزانی نەکات بەرامبەر خەڵکی وە ئەگەر کەسێک
شەری پێ بفرۆشێت یان جێنۆی پێ پێی بلی من بەرۆژووم دووجار، سویندم
بەو کەسە کە گیانی منی بەدەستە بۆنی دەمی رۆژووەوان لەلای خوا لە
بۆنی میسک خۆشترە (خوای گەورە ده‌فه‌رموێ) لەبەر من واز لە خواردن و
خواردنەوه و ئارەزووەکانی دینی، رۆژوو بۆ منە و وەمنیش پاداشتی دەدەمەو
وە چاکە یەک بە دەیه.

۲۲۴. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَنْ حَفَظَ حَدِيثًا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ)
فِي الْفِتْنَةِ؟ قَالَ حُذِيفَةُ: أَنَا سَمِعْتُهُ (ﷺ) يَقُولُ: ((فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ
وَمَالِهِ وَجَارِهِ، تُكْفَرُهَا الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ)).

عومەری کوپی خەتتاب (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموێ: (کامتان فه‌رموده‌یه‌کی
لە پێغه‌مبەر وەرگرتوو دەربارە ی فیتنە و ناشۆب) لەو کاتەدا حوزەیفە
روتی من گویم لە پێغه‌مبەر بوو (ﷺ) ده‌یفه‌رموو: (فیتنە و ئازاوه‌ی پیاو لە
مال و منالی و دراوسێیه‌که‌ی ده‌بیته‌ و وە به‌هۆی رۆژوو و نوێژ و خێر و
خێراته‌وه ده‌بیته‌ که‌فاره‌تی گوناھه‌کان بۆی).

باب قول الزور في الصوم

۲۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ لَمْ يَدَعْ
قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ)).

(به‌شی / قسه‌ی نابه‌جی له کاتی به‌رۆژوو بوندا)

ئەبو ھورەیرە دەفەر موئی (رضي الله عنه) پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرموی کەسێ واز لە قسه‌ی نابه‌جی و کردەوه‌ی خراپە نەهێنێ ئەوا خوا پێویستی بەو نییه کە واز لە خواردن و خواردنەوه بهێنێ.

باب الصوم لمن خاف العزوبة

٢٢٦. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ: ((مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنْهُ أَغْضَى لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ)).

(به‌شی / رۆژوو بۆ کەسێ توانای ژن‌هێنانی نەبێ)

عەبدوللای کۆپی مەسعود (رضي الله عنه) دەفەر موئی نێمه له‌گەڵ پێغه‌مبەری خوا بووین (ﷺ) فەرمووی کەسێ توانای ژن‌هێنانی بوو با ژن‌هێنێ چونکە دەبیته‌ ھۆی پاراستنی چاو و دامەنی وە ئەگەر توانای نەبوو با بەرۆژوو بیست چونکە رۆژوو بۆی دەبیست بە دەرمان و ئارەزوو شکێن.

باب بركة السحور

٢٢٧. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكََةً)).

(به‌شی / به‌ره‌که‌ت له‌ پارشیودا)

ئەنەسێ کۆپی مالیک (رضي الله عنه) دەفەر موئی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرمووی پارشیوو بکەنەوه چونکە پارشیوو بیت و به‌ره‌که‌تی تیا به‌.

باب السواك للصائم

۲۲۸. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((السَّوَاكُ مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ)).

(بهشی / سیواک بو رۆژوووان)

عائیشه خان (رضی الله عنها) دهگێڕێتهوه له پێغه مبهری خوا (ﷺ) كه دهفه رموی: (سیواک كردن ده بێته مۆی خاوی نكردنه وهی ناوده م و رازیبوونی خوای گه و دهی له سه ره).

باب من قامَ رَمَضانَ وليَلةَ القدر

۲۲۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ صَامَ رَمَضانَ إِيمانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).

(بهشی / كه سی له ره مه زان)

و شهوی قه ده ر شه لسی بو شه نوێژ

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) دهفه رموی پێغه مبهر (ﷺ) فه رموی كه سی مانگی ره مه زان به رۆژوو بیته به ئیمان و بپوایه وه و داوای پاداشت له خوا بکات خوا له گوناھی پیشووی ده بووێت.

۲۳۰. عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِهِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ.

عائیشه خان و ئوم سه له مه (رضی الله عنهما) دهفه رموون كه پێغه مبهری خوا (ﷺ) دهگه یشته به یانی و له ش گران بوون (له جه نابهت دابوو) خۆی ده شۆرد و وه به رۆژووش ده بوو.

۲۳۱. وَعَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقْبَلُ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ، وَكَانَ أَمْلَكُكُمْ لِإِزِيهِ.

عائشه خان (رضی اللہ عنہا) دہ فہرموی پیغمبر ﷺ عادتہی واپو بہ کیک لہ خیزانہ کانی خوی ماچ دہ کرد و بہ رڈو بوو، وہ لہ ہموو کہ س زیاتر توانای خوگری ہبوو بہ سہ نہ فس و نادرہ زوی خویدا.

۲۳۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَرَأَى زَحَامًا وَرَجُلًا قَدْ ظَلَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ: ((مَا هَذَا؟)) فَقَالُوا صَائِمٌ، فَقَالَ: ((لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ)).

جابری کوپی عہدوللا دہ فہرموی (رضی اللہ عنہ) پیغمبر ﷺ لہ سہ فہردا بینی قہرہ بالغی، وہ پیاوی سیبہری بؤ کرابو فہرموی نہ وہ چیبہتی ووتیان بہ رڈو، فہرموی لہ چاکہ دانیہ رڈو لہ سہ فہردا.

۲۳۳. عَنْ أَبِي جَحِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَخَى النَّبِيِّ ﷺ بَيْنَ سَلْمَانَ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَرَزَّ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَدِّلَةً فَقَالَ لَهَا: مَا شَأْنُكَ؟ قَالَتْ: أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لَيْسَ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا، فَجَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا فَقَالَ: كُلْ. قَالَ: فَإِنِّي صَائِمٌ. قَالَ: مَا أَنَا بِأَكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ، فَأَكَلَ فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَقُومُ، قَالَ نَمْ، فَنَامَ ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ نَمْ، فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ سَلْمَانُ: قُمْ الْآنَ، فَصَلِّ يَا، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَلِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَلِأَمْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، فَاتَى النَّبِيُّ ﷺ فَذَكَرَ لَهُ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ((صَدَقَ سَلْمَانُ)).

لہ نہبی جہ حیفہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغمبر ﷺ خوا ﷺ براہیہتی خستہ نیتوان سہ لمان و نہبو دہردا (رضی اللہ عنہما) وہ سہ لمان

سەردانی ئەبو دەردای کرد و وه بینی دایکی دەرداء به پەشوکاوی و بەرگی ناشیرنی لەبەردابوو فەرمووی ئەوه چیتە دایکی ئەبو دەردا ووتی برات ئەبو دەرداء پێویستی بە دنیا نییه، کاتێ ئەبو دەرداء هاتەوه خواردنی بۆ دروست کرد به سەلمان ووت تۆ بخۆ من بەرژوووم، سەلمان ووتی هەتا تۆ لێی نەخۆین منیش ناخۆم، ئەویش لێی خوارد، کاتێ شەو داهاات ئەبو دەرداء چوو بۆ شەونویژ و سەلمان پێی ووت بخەوه جارێ، ئەویش خەوت پاشان هەلسایەوه سەلمان پێی ووت بخەوه، هەتا شەو ئەوەندەى ئەما، ئینجا سەلمان پێی ووت هەلسە ئینجا هەلساوە بەیەکەوه شەو نوێژیان کرد، سەلمان پێی ووت پەرەردگارت مانی بەسەرتهوه هەیه، نەفسی خۆت مانی بەسەرتهوه هەیه، خێزانت مانی بەسەرتهوه هەیه، جا هەریەک مانی خۆی بەدەرێ جا کاتێ بەیانی بۆوه چوو بۆ لای پێغمەبەر (ﷺ) و باسەکهی بۆ گێڕاوه پێغمەبەر (ﷺ) فەرمووی: سەلمان راستی راستی فەرمووه.

۲۳۴. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَصُومُ حَتَّى يَقُولَ لَا يُفْطِرُ، وَيُفْطِرُ حَتَّى يَقُولَ لَا يَصُومُ، فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) اسْتَكْمَلَ صِيَامَ شَهْرٍ إِلَّا رَمَضَانَ، وَمَا رَأَيْتُهُ أَكْثَرَ صِيَامًا مِنْهُ فِي شَعْبَانَ.

عائیشە خان (رضی اللہ عنہا) دەفەرموێ پێغمەبەر (ﷺ) عادیەتی وابوو کە بەرژوو دەبوو دەمان ووت قەت وازی لێ ناهێنی وە کە بەرژوو نابوو دەمان ووت قەت بەرژوو نابێت (رژووی سوننەت) وەنەمان دیت پێغمەبەر (ﷺ) مانگیك لەسەر یەک بەرژوو بیت تەنها مانگی رەمەزان نەبیت وە نەمان دیت هیچ مانگی زیاتر تیا دا بەرژوو بایە لە مانگی شەعبان زیاتر.

۲۳۵. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ، فِي تَاسِعَةٍ تَبْقَى، فِي سَابِعَةٍ تَبْقَى، فِي خَامِسَةٍ تَبْقَى)).

عبداللہ کبریٰ عہدباس (رضی اللہ عنہما) دہفہرموی پیغہمبہر (ﷺ) رومہزان، لہ بیست ویک، لہ بیست و سہ لہ بیست و پینجی).

۲۳۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرَ شَدَّ مِزْرَهُ وَآخَى لَيْلَهُ وَأَيَّظَ أَهْلَهُ.

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) دہفہرموی پیغہمبہر (ﷺ) عادہتی و ابوو کہ دہ شہوی کوتابی مانگی رومہزان دہات پیشینہکھی توند دہکرد و شہونویژی دہکرد و خاوخیزانی مہلدہستاند.

۲۳۷. وَعَنْهَا أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَغْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ، ثُمَّ اغْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ مِنْ بَعْدِهِ.

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) دہفہرموی پیغہمبہر (ﷺ) کہ دہ شہوی کوتابی مانگی رومہزان دہات ٹیتکتانی دہکرد لہ مزگہوتدا مہتا کچی دوابی کرد وہ لہ دوابی ویش خیزانہکانی وایان دہکرد.

۲۳۸. وَعَنْهَا أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: وَإِنْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لِيُدْخِلَ عَلَى رَأْسِهِ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَأَرْجُلُهُ، وَكَانَ لَا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلَّا لِحَاجَةٍ إِذَا كَانَ مُغْتَكِفًا.

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) دہفہرموی پیغہمبہری خوا (ﷺ) ٹیتکتانی دہکرد لہ ناو مزگہوتدا وہ لہ پہنجرہی ثوری مزگہوتدا سہری دہہیتایہ

دهره وه و منیش سهریم شانه دهکرد و نه دههاته وه ماله وه مهگه ر بۆ شتیك
 بوايه كه ئاده ميزاد پێویستیتهی.

۲۲۹. عَنْ صَفِيَّةَ زَوْجِ الرَّسُولِ (ﷺ) وَرَضِيَ عَنْهَا أَنَّهَا جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ تَزُورُهُ فِي اعْتِكَافِهِ فِي الْمَسْجِدِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ مِنْ رَمَضَانَ فَتَحَدَّثَتْ عِنْدَهُ سَاعَةً، ثُمَّ قَامَتْ تَنْقَلِبُ، فَقَامَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَعَهَا يَقْلِبُهَا، حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ بَابَ الْمَسْجِدِ عِنْدَ بَابِ أُمِّ سَلَمَةَ، مَرَّ رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ فَسَلَّمَا عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ لُهُمَا: ((عَلَى رِسْلِكُمَا إِنَّمَا هِيَ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُبَيْ)) فَقَالَا: سُبْحَانَ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَبَّرَ عَلَيْهِمَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ الشَّيْطَانَ يَبْلُغُ مِنَ الْإِنْسَانِ مَبْلَغَ الدَّمِّ، وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَيْئًا)).

له صهفیه ی خیزانی پێغه مبهه ر (رضی الله عنها) و (ﷺ) دهگیرێته وه كه
 سهردانی پێغه مبهه ری خوی کردوه له مزگه وتدا له کاتی ئیعتکافدا بووه له
 مزگه وت له ده شهوی کوتایی مانگی ره مه زان وه قسه ی له گه ل کردوه چه ند
 کاتیك له پاشان هه لساوه وه پێغه مبهه ری خوا (ﷺ) له گه لی هه لساوه وه
 هه تا گه یشتوو به ده رگای مزگه وت له نزیک ده رگای ئوم سه له مه له و کاته دا
 نوو پیاو به ویدا تیپه ریان کردوو و سلأویان له پێغه مبهه ر کردوو وه ئه ویش
 وه لامی سلأوی وانی دایه وه و فهرمووی له سه رخۆ بن ئه مه صه فیه ی کچی
 حوبه ی، ئه وانیش ووتیان (سبحان الله) ئه ی پێغه مبهه ری خوا، وه ئه و وشه یه
 له لایان گه وده بوو وه پێغه مبهه ری خوا (ﷺ) فهرمووی (شه یتان له ناو دلی
 مرؤف دا هاتووچۆ ده کات هه روه کو چۆن خوین له ناو ده ماره کان هاتووچۆ
 ده کات وه ترسام كه شتیك بکه وێته دلتانه وه).

۲۴۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ إِلَّا سَيِّطُوهُ الدَّجَالُ إِلَّا مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ، لَيْسَ لَهُ مِنْ نِقَابِهَا نَقَبٌ إِلَّا عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ صَافِّينَ يَخْرُسُونَهَا، ثُمَّ تَرْجُفُ الْمَدِينَةُ بِأَهْلِهَا ثَلَاثَ رَجَفَاتٍ، فَيُخْرِجُ اللَّهُ كُلَّ كَافِرٍ وَمُنَافِقٍ)).

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده گپړتیه وه ده فهرموی: (هیچ شاریک نییه که ده جبال نه چیته ناوی جگه له مه که و مه دینه نه بیت وه هیچ ریږه ویک نامینن له و دوو شاره فريشته ی لی نه بی بډ پاراستن، وه شاری مه دینه ش سئ بوومه له رزه ی تیدا رووده دات ده بیته هری ده رچوونی هرچی کافر و منافیق و دوو پوویه که هیه تیايدا).

۲۴۱. قَالَ ابْنُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ الْإِنْقَاءُ.

عبداللای کوپی عومهری کوپی خه کتاب ده فهرموی ده ستنویژ شورنی به تیر و ته سلی واته به ته وای پاک بوونه وه.

باب تحية المسجد وصلاة الضحى والتطوع

في البيت وشهر رمضان

۲۴۲. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ)).

(به شی / نویژی چوونه ناو مزگهوت (تحیه المسجد) و نویژی

جیشتنگا و نویژی سوننه ت له ماله وه و مانگی ره مه زان)

نه بی قه تاده ی نه نصاری (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهر (ﷺ)

فه رموی: (نه گهر که سیکتان چووه مزگهوت با دانه نیشتی تاکو دوو ره کعات

سوننه تی چوونه ناو مزگهوت بکات (تحیه المسجد)).

۲۴۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ: صَوْمٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَصَلَاةُ الضُّحَى، وَتَوَمُّ عَلَى وَتَرٍ.
 نه بی هوردهیره (رضی الله عنه) ده فهرموئی خو شه ویستم پیغه مبهری خوا
 (ﷺ) وه صیهت و ناموزگاری کردم به سئ شتان که وازی لی ناهینم تا کو
 مردن: روزووی سئ روزان له هر مانگی کدا، وه کردنی نویژی چیشتنگاو، وه
 تا کو نویژی و وتر نه که م نه خه وم.

۲۴۴. عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ، وَلَا تَتَخَذُوهَا قُبُورًا)).
 له نافع له عه بدوللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) ده فهرموئی پیغه مبهر
 (ﷺ): (فهرموئی له ماله کانتان به شی نویژی سوننه تی تیا دا بکه نه وه وه
 ماله کانتان مه کن به گورستان).

۲۴۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فَتُحَتَّ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَغُلِقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ، وَسُلْسِلَتِ الشَّيَاطِينُ)).
 نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) ده گیزیته وه که پیغه مبهری (ﷺ)
 فهرمووی نه گهر مانگی ره مه زان هات ده رگا کانی ناسمان ده کریته وه وه
 ده رگا کانی دوزه خ داده خریت و، شه بیتانه کان کوت و زنجیر ده کریت.

باب الصائم إذا أكل، ومن مات وعليه صوم

۲۴۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا نَسِيَ أَحَدُكُمْ فَأَكَلَ وَشَرِبَ فَلْيَتِمَّ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطَعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ)).

(به‌شی / رۆژوووان نه‌گهر خواردنی خوارد وه که‌سی مردوو رۆژوووی له‌سه‌ربوو)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموئ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی که‌سی له‌ بی‌ری چوو به‌رۆژوووه‌ خواردن یان خواردنه‌وه‌ی خوارد با رۆژوووه‌که‌ی ته‌واو بکات، ئه‌وه‌ خوا تێر خواردن خواردنه‌وه‌ی کردوه‌.

۲۴۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صَوْمٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيَّهُ)).

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌گێڕێته‌وه‌ که‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (که‌سی کۆچی کرد و رۆژووێ ره‌مه‌زانی له‌سه‌ربوو که‌س و کاری ده‌توانن بۆ بگرنه‌وه‌).

۲۴۸. وَقَالَ الْحَسَنُ: إِنْ صَامَ عَنْهُ ثَلَاثُونَ رَجُلًا فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ جَازَ.

ئیمامی حه‌سه‌ن (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموئ: (ئه‌گه‌ر له‌ رۆژێکدا سی که‌س بۆی به‌رۆژوو بن ئه‌وا دروسته‌).

۲۴۹. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرِ أَفَأَقْضِيهِ عَنْهَا؟ قَالَ: ((نَعَمْ، فَدَيْنُ اللَّهِ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى)).

عه‌بدوللای کۆپی عه‌بباس (رضی الله عنها) ده‌فه‌رموئ پیاوئ هاته‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ووتی ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا دایکم مردوه‌ و رۆژووێ مانگێک له‌ ره‌مه‌زان قه‌رزاره‌ و بۆی نه‌لوا بیگێڕیت ئایا دروسته‌ بۆی بگرمه‌وه‌؟ فه‌رموئ به‌ ئێ بۆی بگرمه‌وه‌ چونکه‌ قه‌رزێ خوا نزیکتره‌ که‌ بۆی بگێرنه‌وه‌.

باب تعجيل الإفطار، وصوم الجمعة

٢٥٠. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ)).

(بهشی / په له کردن له رۆژوو شکاندن و رۆژووی ههینی)

له سه ملی کوری ساعد (رضی الله عنه) دهگیریتوه که پیغمبری خوا (ﷺ) فرمویهتی: خه لکان بهردهوام دهبن له سهر خیر و چاکه کردندا. ههتا له رۆژوو شکاندن دا په لهی لی بکهن.

٢٥١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((لَا يَصُومُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا يَوْمًا قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ)).

له نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) دهگیریتوه که پیغمبر (ﷺ) فرمووی: (با کهستان رۆژی ههینی به رۆژوو نه بیئت به ته نیا (رۆژووی سوننهت) ته نها نه گهر رۆژیک له پیش یان له پاش له که لیدا.

باب الوتر، والإستسقاء، وإستماع

خطبة الجمعة ومن تعار من الليل

٢٥٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَتَرًا)).

(بهشی / نوێژه بارانه و گویدان

بو ووتاری ئاینی و وه که سی له شهو خهوی لی زرا)

له عه بدولای کوی عومر (رضی الله عنهما) له پیغمبر (ﷺ) دهگیریتوه ده فرموئ: (نوێژه کانتان به تاك کوتایی پی بهینی له شهودا).

۲۵۳. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا فَتَسْقِينَا، وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا قَالَ: فَيُسْقَوْنَ.

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده گزیتته وه که عومهری کوپی خه تناب (رضی الله عنه) عاده تی وابوو که ووشکه سالی و بی بارانی رووی تی ده کردن داوای باران بارینی له خوا ده کرد و ده یگوت خوایه بق خاتری عه بیاس کوپی عه بدولموته لیب بارانمان بق بیارینه وه ده یفرموو (خوایه گیان نیمه له کاتی بی بارانی و ووشکه سالی کاتی که پیغمبر (ﷺ) له زیاندا مابوو نه ومان ده کرد به تکا کار له لای تق وه بارانت بق ده باران دین و نیستاش بیکه بق خاتری مامی پیغمبر بارانمان بق بیارینه ده فرموی نیت بارانیان بق ده باری.

۲۵۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ قَالُوا، وَمَثَلُ الْمُهْجِرِ كَالَّذِي يُهْدِي بَدَنَةً ثُمَّ يَهْدِي بَقَرَةً ثُمَّ كَبْشًا ثُمَّ دَجَاجَةً ثُمَّ بَيْضَةً، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّأَ صُحُفَهُمْ وَجَلَسُوا وَيَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ)).

نه بو هوریره ده فرموی (رضی الله عنه) پیغمبر (ﷺ) ده فرموی نه گهر روژی هینی داهات فریشته کانی خوا له لای ده رگا کانی مزگه و ته کان داده نیستن وه نه وانهی که له یه که مه وه دین بق نویژی هینی ناویان ده نوسن، وه نمونه ی نهو که سه که زووتر دیت بق نویژی هینی وه کو ووشتریکی کردبیتته قوریانی له نه جر و پاداشدا وایه وه نهوی له دوی وی دیت وه کو مانگایه کی کردبیتته قوریانی وایه و نهوی له دوی نهویش دیت وه کو بهرانیکی کردبیتته قوریانی وایه و نهوی له دوی نهویش دیت وه کو

مريشکيتکی کردبیتته قوریانی وایه و، نهوهی له پاش نهویش دیت وهکو هیلکهیهکی کردبیتته خیر وایه، له وکاتهی نیعام دیت بۆ مزگهوت و ووتاردان دا. فریشتهکان پهراوهکه دهپیچنهوه و دین بۆ ناو مزگهوت و گوئی له یادی خوا دهگرن.

۲۵۵. عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، أَوْ دَعَا اسْتَجِيبَ لَهُ، فَإِنْ تَوَضَّأَ (أَيَّ وَصَلَّى) قُبِلَتْ صَلَاتُهُ)).

له عوبادهی کوپی صامیت (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا دهگیریتته وه که (ﷺ) دهفرموی: (کهسئ له شهوا خوی لی زبا با بلی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، له پاشان وتی: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي) واته: ئەم زیکره بکات و بلی خوایه لیم خوشبه یان هه ر دوعا یه بکات ئەوا دوعا ی گیرا ده بیت وه ئەگه ر دهستنویژی شۆرد و نویژی کرد نویژه که ی قه بول ده بیت.

باب الإسراع بالجَنَازَةِ

۲۵۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ فَإِنْ تَكَ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُوتَهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ يَكُ سَوَى ذَلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ)).

(به‌شی په‌له کردن له تهرم به‌ری کردن)

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) دە‌فرموی پێغه‌مبەر (ﷺ) فرموی: (په‌له بکەن له به‌پێکردنی تهرمی مردودا بۆ کۆرستان، ئە‌گەر پیاوچاک بێت ئە‌وا ئێوه بۆ سه‌ر خێر و خوشی ده‌یبه‌ن وه ئە‌گەر پیاوخرابیش بێت ئە‌وه شه‌پێکه وه له‌کۆل خۆتانی ده‌که‌نه‌وه).

باب سماع المیت أصوات المشيعیه

٢٥٧. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الْعَبْدُ - أَيْ الْمُسْلِمُ - إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ، وَتَوَلَّى وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرَعَ نِعَالِهِمْ أَنَاهُ مَلَكَانِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّرٌ (ﷺ)؟ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، فَيَقَالُ: انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ أُبَدِّلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ)) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا. وَأَمَّا الْكَافِرُ أَوِ الْمُنَافِقُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي، كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ، فَيَقَالُ: لَا دَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ، ثُمَّ يُضْرَبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ)).

(به‌شی / گوی لای بوونی مردوو له ده‌نگی نه‌وانه‌ی)

ناماده‌ی ناشتنی بوون

ئە‌نه‌س (رضی الله عنه) ده‌گێڕێته‌وه له پێغه‌مبەر (ﷺ) فرموی: (کاتی به‌نده‌ی موسلمان ده‌مری و ده‌یخه‌نه ناو گۆپه‌وه وه هاو‌پێیانی ده‌که‌پێنه‌وه بۆ ماله‌وه هیشتا گویی له چرپه‌ی که‌وشه‌کانیا‌نه، له‌و کاته‌ دوو فریشته دێنه‌ لای که پێیان ده‌وتریت (نه‌کیر و مونکیر) پێی ده‌لێن: باوه‌پت

چپه دهریاره ی نهو پیاوه، که (موحمه ده) جا نه وهی که موسلمان بی وه لام ده داته وه ده لئی شایه تی ددهم که بهنده و پیغمبری خواجه نه و جا پئی ده لئین نا نه وه جیکای تر بوو له ناگری دۆزه خ سهیر که خوا بۆی کۆرپته وه بهو شوپنه خوښه که بهه شته وه نهویش به چاوی خۆی جیکای خۆی ده بینئ به لام بی بپوا یان پیاوی دوو پوو (مونافیق) که پرسپاری لی ده کن له وه لامدا ده لئی نازانم، نه وهنده ههیه خه لکی چی ده لئین منیش وا ده لئیم وه فریشته کان پئی ده لئین ده ک هه ر نه زانی ئیتر یه ک گورزه ی ناسنینی لی دده دن له نیوان هه ردوو گوپییه کانی نه وسا قیزه و هاواریک ده کات هه رچی له دهریبه ری هه یه گوئی لی ده بیئت ته نها جنۆکه و ئاده می نه بیئت.

باب قاتل نفسه فی النار

۲۵۸. عَنْ جُنْدَبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((كَانَ بِرَجُلٍ جِرَاحٌ فَقَتَلَ نَفْسَهُ، فَقَالَ اللَّهُ: بَدَرْنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ)).

(بهشی / که سی خۆی بکوژی له ناگری دۆزه خدا)

جوندوب (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده کپرتیه وه که ده فهرموئ: (له نه ته وه کانی پیش ئیوه پیاوی هه بوو برینی له له ش ده بیئت و نارامی له سه ر ناگری و خۆی ده کوژی، خوی گه وره فهرموئ: (بهنده ی من په له ی له مردنی خۆی کرد و منیش بهه شتم لی حه رام کرد).

باب ثناء الناس علی المیت

۲۵۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ بِجَنَازَةٍ فَأَثْنُوا عَلَيْهَا خَيْرًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((وَجِبَتْ، ثُمَّ مَرَّ بِأُخْرَى فَأَثْنُوا عَلَيْهَا شَرًّا، فَقَالَ:

وَجَبَتْ)) فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَا وَجَبَتْ؟ قَالَ: ((هَذَا أَتْنَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهَذَا أَتْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ)). وفي رواية لسيدنا عمر بن الخطاب رضي الله عنه مثل هذا فُسِّلَ: عَمَّ وَجَبَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ))، فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ؟ قَالَ ((وِثَلَاثَةٌ))، فَقُلْنَا وَاثْنَانِ؟ قَالَ ((وَاثْنَانِ))، ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ.

(به‌شی / باسکردنی مردوو به چاکه)

له نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فهرموئی تهرمی مردوئی رهت بوو به‌لای پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) وه خه‌لکه‌کش به چاکه باسی مردووه‌که‌یان کرد پیغه‌مبه‌ریش فهرمووی وا جیب بوو ئینجا دواپی نه‌وه تهرمیکی تریان هینا و خه‌لکه‌کش به خراپه باسیان کرد پیغه‌مبه‌ری خواش فهرمووی واجیب بوو، عومهری کوپی خه‌تتاب فهرمووی چی واجیب بوو نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا، فهرمووی نه‌و که‌سه‌ی که ئیوه وه‌سفی به چاکه بکه‌ن نه‌وا به‌هشت بوی واجب ده‌بی وه نه‌و که‌سه‌ی که ئیوه به خراپه وه‌سفی بکه‌ن دۆزه‌خ بوی واجب ده‌بی، ئیوه شاهیدی خوان له‌سه‌ر زه‌وی.

وه له ریوایه‌تی تردا هاتووه که عومهری کوپی خه‌تتاب پرسپاری له پیغه‌مبه‌ر کرد ده‌رباره‌ی چی واجیب بوو؟ ده‌فهرموئی ووتم به پیغه‌مبه‌ری خوا نه‌ویش فهرمووی: (هر موسلمانن چوار که‌س شاهیدی چاکه‌ی بق بدهن خوا ده‌یخاته ناو به‌هشته‌وه ووتمان نه‌گر سن که‌س شایه‌دی بق بدهن فهرمووی نه‌گر سن که‌سیش بن ده‌فهرموئی ووتمان نه‌گر دوو که‌س بن فهرمووی نه‌گر دوو که‌سیش بن له پاشان پرسپاری یه‌ک که‌سمان نه‌کرد.

باب خیر الزاد التقوی

۲۶۰. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ أَهْلُ الْيَمَنِ يَحْجُونَ وَلَا يَتَزَوَّدُونَ، وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُونَ، فَإِذَا قَدِمُوا مَكَّةَ سَأَلُوا النَّاسَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾.

(به شی چاکترین زاد و زه خیره ته قوا و له خوا ترسانه)

عبداللہ کبریٰ عہدبباسی (رضی اللہ عنہما) دہ فہرمویٰ خہ لکی یہ مہن
حہ جی مالی خویان دہ کرد و بی زاد و زہ خیرہ بوون دہ یان ووت پشتمان بہ
خوا بہ ستوہ خوا ریزی دہ رمانہ، کہ دہ هاتنہ مہ کہہ داوی شتیان لہ خہ لکی
دہ کرد خوی گہ و ردهش ئەم ئایہ تہ ی ناردہ خوارہ و ہ : ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ
خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾ واتہ، زاد و زہ خیر پەیدا بکەن و ہ چاکترین زاد و
زہ خیرہش تہ قوا و له خوا ترسانہ.

باب صفة صلاة النبي عليه الصلاة والسلام

۲۶۱. عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا مَعَ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرْنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ: أَنَا كُنْتُ أَحْفَظُكُمْ لِمَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكَبَيْهِ، وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَّنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ، ثُمَّ مَصَرَ ظَهْرَهُ، فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ إِلَى مَكَانِهِ، فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ يَدِهِ وَلَا قَابِضِيهِمَا، وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ، فَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ

جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى، وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْآخَرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ.

(بهشی / شیوهی نویزی پیغمبر ﷺ)

موحه مەدی کوپی عەمری کوپی عەتا دەگیرێتەوێه که لەگەڵ چەند
 هاوێلانی پیغمبر ﷺ) دانیشتبووین باسی نویزی پیغمبرمان ﷺ)
 دەکرد ئەبو حومەیدی ئەلساعیدی فەرمووی من چۆنیەتی نویزی پیغمبرم
 لەبەر کردووەو دەیزانم که دیومە که (الله اکبر) نویژ دا بەستنی دەکرد هەردوو
 دەستی بەرز دەکردەوێه تا بەرامبەر هەردوو شانی، وێه که روکوعی دەبرد
 هەردوو دەستی لەسەر ئەژتقی دادەنا و لە پاشان پشتی بە تەواوی
 دەچەماندەوێه، وێه ئەگەر لە روکوع هەڵدەستاوێه سەری بەرز دەکردەوێه رۆک و
 راست دەبۆوێه هەتا هەموو بڕپڕەکانی پشتی دەچوونە شوینی خۆیان، وێه که
 کڕنۆشی دەبرد و هەردوو بایی دوور دەخستەوێه لە خۆی و سەری پەنجەکانی
 بەرەو قیبلە دادەنا و ناو پەنجەکانی جووت نەدەکردەوێه که دادەنیشت و
 رەکعاتی دووێه بۆ تەحیات لەسەر پێی چەپە دادەنیشت و پێی راستی
 دەچەقاند وێه ئەگەر لە رەکعاتی کۆتایی بوایە (تەحیاتی دووێه) پێی
 چەپی لە پیشدا رادەخست و پێی راستی دەچەقاند وێه لەسەر پاشەوێه
 خۆی دادەنیشت.

باب إمارة الأذى عن الطريق الصدقة

٢٦٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ قَالَ: ((تَمِيطُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ)).

(به‌شی لابر دنی شتی نازار له ریگای خه لکی به خیر و صه ده‌قه حبسابه)

له نه‌بی هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغمبر (ﷺ) ره‌موی (شتی نازار و نه‌زیهت له‌سه‌ر ریگای هاتووچی خه‌لکی لابده و به خیر و صه‌ده‌قه بۆت حبسابه).

باب يكره النوم قبل العشاء

٢٦٣. عَنْ أَبِي بَرَّةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالْحَدِيثُ بَعْدَهَا.

(به‌شی / نوستنن پیش نویژی عیشا که راهه‌نی هه‌یه)

نه‌بی به‌رزه ده‌گیرته‌وه که پیغمبر (ﷺ) خوا (ﷺ) پی ناخوش بوو که نوستنن پیش نویژی عیشا و قسه‌ی ناب‌ه‌جی کردن له دوا‌یی دا.

باب فضل قول اللهم ربنا لك الحمد

٢٦٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).

(به‌شی فه‌زلی ووتنی (اللهم ربنا لك الحمد)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیریتته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی که تیمام له نویژا ووتی (سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ) ئیوه‌ش بلین (رَبَّنَا لَكَ الْحَمْد) چونکه نه‌گه‌ر ووتی ئیوه و فریشته‌کانی خوا که یشتن به یه‌کدا خوی که‌وره له گونا‌می له پیشتان ده‌بورئ.

باب صفة صلاته عليه الصلاة والسلام

۲۶۵. وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَّ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ.

(به‌شی / چۆنییه‌تی نویژی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ))

له عه‌بدوللای کوهی بو‌حینه ده‌گیریتته‌وه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌گه‌ر نویژی بک‌ردا‌بایه هه‌ردوو ده‌ستی لێک دوور ده‌کرده‌وه هه‌تا سپیتی بن با‌خه‌لی به‌دیار ده‌که‌وت (له سوجه‌دا)

باب السجود على سبعة أعظم

۲۶۶. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظَمَ غَيْرِ الْجَبْهَةِ، وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ، وَلَمْ تَكُفِ الثِّيَابُ وَالشَّعْرَ)).

(به‌شی / کړنځوش ب‌ردن له‌سه‌ر هه‌وت ئیسقان)

عه‌بدوللای کوهی عه‌بباس (رضی الله عنهما) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی فه‌رمانم پیک‌راوه‌که کړنځوش به‌رم له‌سه‌ر هه‌وت ئیسقان که نیو‌چاوان‌وه پیغه‌مبه‌ر به‌ده‌ستی ئاماژه‌ی کرد به‌لوت و هه‌ردوو به‌ری ده‌ستی و هه‌ردوو نه‌ژن‌تی هه‌ردوو پیی و وه‌جل و به‌رگیش کونه‌که‌یتته‌وه قزیش خه‌ر هه‌لنه‌ده‌ین.

باب يستقبل الإمام الناس، وفضل غسل الجمعة

٢٦٧. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ.

(بهشی / رووانینی نیمام بو خه لکی،

وفه زلی خوشوردن له هه نییدا)

سه موره ی کوری چوندوب (رضی الله عنه) ده فهرموئ پیغه مبهری خوا
(ﷺ) نه گهر نوژی بۆ بگرداینه روی به ئیمه ده کرد و ته ماشای ده کردین
(پشتی له قیبله ده کرد)

٢٦٨. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((غُسْلُ
يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ)).

نه بو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده گیریته وه که پیغه مبهری (ﷺ)
فه رموی: (خو شوردن رژی ههینی پیویسته له سه ره موو که سیکی بالق
بو).

باب زیادة الإيمان، ومن غدا إلى المسجد

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى وَزَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾

وَقَالَ تَعَالَى أَيْضًا: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ ، فَإِذَا تَرَكَ شَيْئًا مِنْ
الْكَمَالِ فَهُوَ نَاقِصٌ.

(به‌شی / زیادبوونی نیمان و وه که‌سی زوو بجی بو مزگه‌وت)

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى وَزَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾ وه
ده‌فه‌رموی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾

واته: ئیمه‌ش زیاتر له نوری نیمان و هیدایه‌ت به‌هره‌مه‌ندی ده‌که‌ین وه بو
ئه‌ویش نیمانداران زیاتر باوه‌ریان دامه‌زراوییت، وه ئه‌گه‌ر شتی وازیینی که له
ته‌واو بوون داییت ناته‌واوه.

٢٦٩. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((يَخْرُجُ
مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَذَنُ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ
النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَذَنُ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ
قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَذَنُ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ)). قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبَانُ
حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنْ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ((مِنْ إِيْمَانٍ))
مَكَانَ ((مِنْ خَيْرٍ)).

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
فه‌رموی که‌سی بلێ (لا إله إلا الله) وه به‌قه‌د ده‌نکه‌جۆیی له نیمان و به‌وای
هه‌بیته له دلیدا له ئاگری دۆزه‌خ دیته‌ ده‌ره‌وه وه که‌سی بلێ (لا إله إلا الله)
وه له دلیدا به‌وای هه‌بیته به‌قه‌د ده‌نکه‌ گه‌نمی دیته‌ ده‌ره‌وه له ئاگری
دۆزه‌خ وه که‌سی بلێ (لا إله إلا الله) به‌ قه‌د تۆز قالیك نیمان و به‌وای هه‌بیته
له دلیدا.

نه بو عه بدوللا (ثيمامى بوخارى) ده فهرموى ثيبان فهرموى قه تاده بوى
 كيرامه وه كه نه نس بوى كيرامه وه كه پيغمبر (ﷺ) (له ثيمان) له جياتى
 ووشه (خيرى) به كارهيئاوه

٢٧٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ
 أَوْ رَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزْلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ، كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ)).

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فهرموى پيغمبر (ﷺ) فهرموى:
 (كه سى بچى بى مزگهوت بى نويز و يادى خوا، خواى گه وره له به هه شتا
 جيگاي بى ناماده كردوه هه ر كاتيك كه بچى بگريته وه له مزگهوت).

باب من تصدق على غني

٢٧١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((قَالَ رَجُلٌ
 لَأَتَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ
 تَصَدَّقَ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَأَتَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ
 فَوَضَعَهَا فِي يَدَيِ زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ:
 اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لَأَتَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي
 يَدَيِ غَنِيِّ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ وَعَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيِّ، فَأَتَيْ
 فَقِيلَ لَهُ: أَمَا صَدَقْتُكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ، وَأَمَا الزَّانِيَةُ
 فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زِنَاهَا، وَأَمَا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيُنْفِقُ مِمَّا أُعْطَاهُ
 اللَّهُ)).

(بهشی / کهسی خیر بکات به دهوله مهندي)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) که پیغمبهری خوا (ﷺ) فرمویته
 پیاویک ووتی بریارم داوه خیریک بکه، وه خیره کهی هه لگرت و به خشی به
 دزیک، خه لکی ووتیان خیریکی به دزیک کردوه، پیاوه که ووتی خواجه شوکر بۆ
 تر بریار بیت خیریک بکه خیره کهی هه لگرت و به خشی به ئافره تیکی داوین
 پیس، خه لکی که وتنه باسکردنی، ووتیان خیر به داوین پیس کراوه، کابرا
 ووتی خواجه سوپاس بۆ تر بریار بیت خیریک بکه خیره کهی هه لگرت و
 به خشی به دهوله مهنديک، خه لکی ووتیان خیر به دهوله مهندي کراوه، کابرا ووتی
 خواجه سوپاس بۆ تر له سهر ئه وهی خیره که درا به دزیک و ئافره تیکی
 به دره وشت و دهوله مهنديک، وه له خه ودا پییان ووت ئه و خیره ی به خشیت به
 دزه که سا به لکو واز له دزی بهینیت وه به ئافره ته کهش به لکو واز له زینا
 بهینیت وه بیته په ندیک بۆ دهوله مهندي که ئه و ماله ی خوی پی داوه
 بیه خشی.

باب الرضیع الناطق

٢٧٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((بَيْنَا امْرَأَةٌ تُرْضِعُ ابْنَهَا إِذْ مَرَّ بِهَا رَاكِبٌ وَهِيَ تَرْضِعُهُ، فَقَالَتْ
 اللَّهُمَّ لَا تُمِتْ ابْنِي حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ هَذَا، فَقَالَ اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَنِي مِثْلَهُ، ثُمَّ رَجَعَ
 فِي الثُّدِيِّ، وَمَرَّ بِامْرَأَةٍ تُجَرِّدُ وَيُلْعَبُ بِهَا، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَ ابْنِي مِثْلَهَا،
 فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا، فَقَالَ: أَمَّا الرَّاَكِبُ فَإِنَّهُ كَافِرٌ، وَأَمَّا الْمَرْأَةُ فَإِنَّهُمْ
 يَقُولُونَ لَهَا تَرْضِي وَتَقُولُ حَسْبِيَ اللَّهُ، وَيَقُولُونَ تَسْرِقُ وَتَقُولُ حَسْبِيَ اللَّهُ)).

(به‌شی / مناله شیره‌خوره‌که که‌وته قسه کردن)

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) دەگێڕێتەوێه که گوتی له پێغه‌مبەری خوا بوو دەیفەرموو: (له ئۆممەتەکانی پێشوو ئافرەتی هەبوو شیرێ دەدا بە کوپەکه‌ی له‌و کاته‌دا سوارێک به‌لایان تێپەڕی دایکه‌که‌ ووتی خوايه ئهم کوپەم نه‌مری هه‌تاوه‌کو ئهم سواره‌ی لی دیت له‌وکاته‌دا مناله‌که‌ به‌ قسه‌ هات و ووتی خوايه وه‌کو ئهم سواره‌م لی نیت، له‌ پاشان مه‌مکی گرتەوێه و شیرێ خوارد و له‌و کاته‌دا ئافره‌تیکی کاره‌که‌رو کۆیله‌ تێپەڕی دایکی مناله‌ شیره‌خوره‌که‌ ووتی خوايه ئهم مناله‌م وه‌کو ئهم ئافره‌ته‌ لی نه‌که‌یت به‌لام مناله‌که‌ مه‌مکی دایکی به‌ردا و ووتی خوايه وه‌کو ئهم ئافره‌ته‌م لی بکه‌یت، فەرمووی ئەو سواره‌ کافره‌ بووه‌ ئافره‌ته‌ کۆیله‌که‌ داوێن پاکه‌ وخه‌لکی تاوانی زینای پێ هه‌لده‌به‌ستن و ئه‌ویش ده‌لی خوام به‌سه‌ من بێ تاوانم وه‌ تاوانی دزی پێ هه‌لده‌به‌ستن ئه‌ویش ده‌لی خوام به‌سه‌ و بێ تاوانم.

باب فضل الأمانة

٢٧٣. وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اشْتَرَى رَجُلٌ مِنْ رَجُلٍ عَقَارًا لَهُ فَوَجَدَ الرَّجُلُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ فِي عَقَارِهِ جَرَّةً فِيهَا ذَهَبٌ فَقَالَ لَهُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ خُذْ ذَهَبَكَ مِنِّي، إِنَّمَا اشْتَرَيْتُ مِنْكَ الْأَرْضَ وَلَمْ أَتَّعْ مِنْكَ الذَّهَبَ، وَقَالَ الَّذِي لَهُ الْأَرْضُ إِنَّمَا بَعْتُكَ الْأَرْضَ وَمَا فِيهَا، فَتَحَاكَمَا إِلَى رَجُلٍ، فَقَالَ الَّذِي تَحَاكَمَا إِلَيْهِ: أَلَكُمَا وَلَدٌ؟ قَالَ أَحَدُهُمَا: لِي غُلَامٌ، وَقَالَ الْآخَرُ: لِي جَارِيَةٌ، قَالَ: أَنْكِحُوا الْغُلَامَ الْجَارِيَةَ، وَأَنْفِقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمَا مِنْهُ وَتَصَدَّقَا)).

(به‌شی / فه‌زلی سپارده و نه‌مانه‌ت))

نه‌بو هوره‌یره ده‌فه‌رموی پی‌فه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی پیاوێک خانووی له پیاوێکی تر کپی نه‌و پیاوه‌ی خانووه‌که‌ی کپی له ناو زه‌وی خانووه‌که‌ کوپه‌ زێڕێکی دۆزییه‌وه به‌ کابرای خاوه‌نی کۆنی ووت نه‌م کوپه‌م له‌زه‌وی تۆدا دۆزییه‌وه وه‌ره‌ لێم وه‌رگه‌وه نه‌ویش ووتی من زه‌وی و خانوه‌که‌م به‌ هه‌موو شتێک که‌ له‌ناوی دایه‌ پێم فرۆشتووی، سه‌ره‌ه‌جام داوه‌رییه‌که‌یان برده‌ لای پیاوچاکێک نه‌ویش داوه‌ره‌وه‌ری له‌نیوانیاندا کرد و ووتی پێیان ئێوه‌ منالتان هه‌یه‌؟ یه‌که‌میان ووتی من کوپێکم هه‌یه‌ و نه‌وی تریان ووتی من کچێکم هه‌یه‌، فه‌رموی نه‌و کچه‌ له‌ کوپه‌که‌ ماره‌ بکه‌ن و کوپه‌زێره‌که‌ش بۆیان سه‌رف بکه‌ن و نه‌وی تری بکه‌ن به‌ خێر بۆیان.

باب يستأثر الرجل، وسن صلاة

رَكَعَتَيْنِ لِمَنْ يَقْتُل صَبْرًا

٢٧٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ عَشْرَةَ عَيْنًا وَأَمَرَ عَلَيْهِمْ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ جَدَّ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْهَدَةِ بَيْنَ عَسْفَانَ وَمَكَّةَ ذُكِرُوا لِحَيٍّ مِنْ هَذِلٍ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو لَحْيَانَ، فَتَفَرُّوا لَهُمْ بِقَرِيْبٍ مِنْ مِائَةِ رَجُلٍ رَامٍ فَاقْتَصَوْا أَثَارَهُمْ حَتَّى وَجَدُوا مَا كُلُّهُمْ التَّمْرَ فِي مَنْزِلٍ نَزَلُوهُ، فَقَالُوا تَمْرٌ يَتْرَبُ فَاتَّبَعُوا أَثَارَهُمْ، فَلَمَّا أَحَسَّ بِهِمْ عَاصِمٌ وَأَصْحَابُهُ لَجَبُوا إِلَى مَوْضِعٍ فَاحْطَطَ بِهِمُ الْقَوْمُ فَقَالُوا لَهُمْ: انْزِلُوا فَأَعْطُوا بِأَيْدِيكُمْ وَلَكُمْ الْعَهْدُ وَالْمِيثَاقُ أَنْ لَا نَقْتُلَ أَحَدًا، فَقَالَ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ: أَيُّهَا الْقَوْمُ أَمَّا أَنَا فَلَا أَنْزِلُ فِي ذِمَّةِ كَافِرٍ، اللَّهُمَّ أَخْبِرْ عَنَّا نَبِيَّكَ (ﷺ)، فَرَمَوْهُمْ بِالنَّبْلِ فَقَتَلُوا عَاصِمًا وَنَزَلَ إِلَيْهِمْ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ عَلَى

العَهْدِ وَالْمِيثَاقِ، مِنْهُمْ خُبَيْبٌ وَزَيْدُ بْنُ الدِّثَنَةِ وَرَجُلٌ، فَلَمَّا اسْتَمَكَّتُوا مِنْهُمْ أَطْلَقُوا أَوْتَارَ قَسِيهِمْ فَرَبَطُوهُمْ بِهَا، قَالَ الرَّجُلُ الثَّالِثُ: هَذَا أَوَّلُ الْغَدْرِ، وَاللَّهُ لَا أَصْحَبُكُمْ، إِنَّ لِي بِهِمْ أَسْوَأَ، يُرِيدُ الْقَتْلَ، فَجَرَّوهُ وَعَالَجُوهُ فَأَبَى أَنْ يَصْحَبَهُمْ (فَقَتَلُوهُ)، فَأَنْطَلَقَ بِخُبَيْبٍ وَزَيْدِ بْنِ الدِّثَنَةِ حَتَّى بَاعَهُمَا (بِمَكَّةَ) بَعْدَ وَقْعَةِ بَدْرٍ، فَأَبْتَا بَنُو الْحَارِثِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ نَوْفَلٍ خُبَيْبًا، وَكَانَ خُبَيْبٌ هُوَ (الَّذِي) قَتَلَ الْحَارِثَ بْنَ عَامِرٍ يَوْمَ بَدْرٍ، فَلَبِثَ خُبَيْبٌ عِنْدَهُمْ أَسِيرًا حَتَّى أَجْمَعُوا (عَلَى) قَتْلِهِ فَاسْتَعَارَ مِنْ بَعْضِ بَنَاتِ الْحَارِثِ مُوسَى يَسْتَحِدُّ بِهَا، فَأَعَارَتْهُ، فَدَرَجَ بَنِي لَهَا وَهِيَ غَافِلَةٌ حَتَّى أَتَاهُ، فَوَجَدَتْهُ يُجْلِسُهُ عَلَى فَخْذِهِ وَالْمُوسَى بِيَدِهِ، قَالَتْ: فَفَزِعْتُ فَرَزَعْتُ عَرْفَهَا خُبَيْبٌ فَقَالَ: اتَّخَشِنُ أَنْ أَقْتُلَهُ؟ مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ ذَلِكَ، قَالَتْ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ أَسِيرًا خَيْرًا مِنْ خُبَيْبٍ، وَاللَّهِ لَقَدْ وَجَدْتُهُ يَوْمًا يَأْكُلُ قِطْفًا مِنْ عَنَبٍ فِي يَدِهِ وَإِنَّهُ لَمَوْثِقٌ بِالْحَدِيدِ وَمَا بِمَكَّةَ مِنْ ثَمَرَةٍ، وَكَأَنْتَ تَقُولُ: إِنَّهُ لَرِزْقُ رَزَقَهُ اللَّهُ خُبَيْبًا. فَلَمَّا خَرَجُوا بِهِ مِنَ الْحَرَمِ لِيَقْتُلُوهُ فِي الْحِلِّ، قَالَ لَهُمْ خُبَيْبٌ: دَعُونِي أَصْلِي رَكْعَتَيْنِ، فَتَرَكُوهُ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَوْ لَأَنْ تَحْسِبُوا أَنَّ مَا بِي جَزَعٌ لَزِدْتُ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ أَحْصِهِمْ عَدَدًا وَأَقْتُلْهُمْ بَدَدًا، وَلَا تُبْقِ مِنْهُمْ أَحَدًا، ثُمَّ انْشَأَ يَقُولُ:

فَلَسْتُ أَبَالِي حِينَ أَقْتُلُ مُسْلِمًا   عَلَى أَيِّ جَنَبٍ كَانَ فِي اللَّهِ مَصْرَعِي
وَذَلِكَ فِي ذَاتِ الْإِلَهِ وَإِنْ يَشَأْ   يُبَارِكْ عَلَى أَوْصَالِ شِلْوٍ مُعْرَعٍ
ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ أَبُو سِرْوَعَةَ عُقْبَةُ بْنُ الْحَارِثِ فَقَتَلَهُ، وَكَانَ خُبَيْبٌ هُوَ سَنٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ قُتِلَ صَبْرًا الصَّلَاةَ وَأَخْبَرَ - يَعْنِي النَّبِيَّ - أَصْحَابَهُ يَوْمَ أُصِيبُوا خَبَرَهُمْ وَبَعَثَ نَاسٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَى عَاصِمِ بْنِ ثَابِتٍ حِينَ حَدَّثُوا أَنَّهُ قُتِلَ أَنْ يُؤْتُوا بِشَيْءٍ

مِنْهُ يُعْرِفُ قَتَلَ رَجُلًا عَظِيمًا مِنْ عُظَمَائِهِمْ فَبَعَثَ اللَّهُ لِعَاصِمٍ مِثْلَ الظِّلَّةِ مِنَ الدَّبْرِ
فَحَمَلَتْهُ مِنْ رُسُلِهِمْ فَلَمْ يَقْدِرُوا أَنْ يَقْطَعُوا مِنْهُ شَيْئًا.

(به‌شی / فه‌زلی جگه له خویان ده‌که‌ن به‌سه‌ر خویاندا، وه

سوننه‌نی نویتزی دوو ره‌که‌ات پیتش شه‌ید بوون له بیتاوی خوا)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمویت:

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) سریه‌یه‌کی نارد که پیکه‌اتبوون له ده‌ که‌س بۆ چاوساگی
و (عاصم) ی کوپی سابتی ئه‌نصاری کرده ئه‌میریان، که باپیری عاصمی کوپی
عومه‌ری کوپی خه‌طاب بوو، ئه‌وانیش به‌پیکه‌وتن مه‌تا گه‌یشتنه (الهداة) که
جیگایه‌که له نیوان عه‌سفان و مه‌که‌ه. هه‌والّ درا به‌ هۆزێکی (به‌نی هوزه‌یل)
پیتیان ده‌وتری (بنو لحيان) ئه‌وانیش سه‌د که‌سیان کۆکرده‌وه که گشتیان
تیره‌نداز بوون، به‌ شویتیان پزیشتن تا جیگای خۆراکه‌که‌یان دۆزینه‌وه که
خورمایان خوارد بوو. له مه‌دینه‌وه وه‌ک تویشوو هینابوویان، ووتیان ئه‌مه
خورمای (یه‌ثریبه) جا په‌له‌ بکه‌ن به‌جی پیکانیاندا بڕۆن، کاتی عاصم و
هاوه‌له‌کانی ئه‌وانیان دی، په‌نایان برده شویتیک ئه‌وانیش ده‌وریان دان پیتیان
وتن: دابه‌زن و خۆتان بده‌ن به‌ ده‌سته‌وه، په‌یمانتان ده‌ده‌ینی و که‌ستان
ناکوژین.

عاصمی کوپی ثابت که ئه‌میری سریه‌که بوو ووتی: به‌ نیسبه‌ت منه‌وه
سویند به‌ خوا ئه‌مڕۆ من ناچمه‌ په‌نای هیچ بی بڕوایه‌ک، خواجه‌ هاوارت لی
ده‌که‌ین هه‌والمان بگه‌ینیته پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت کتوپر. بت په‌رسته‌کان که‌وتنه
هتیرش بۆ سه‌ریان به‌مه‌جه‌نیق سه‌ره‌نجام ئه‌میری سریه‌که شه‌ید بوو که
عاصم بوو. سئ که‌سه‌که‌ی تریان له‌سه‌ر وه‌عد و په‌یمان دابه‌زینه‌ خواره‌وه که
خوبه‌یی ئه‌نصاری و زه‌یدی کوپی ده‌ئینه و پیاویکی تر بوون. کاتی هاتنه

بهرده ستيان دهست و قاچيان به ستنه وه و كه له پچه يان كردن. پياوي ستيه م
 وتي: نه مه سهره تاي په يمان شكاندنيانه، سويند به خوا له گهلاندا نايه م
 نه وان پيشه ننگن بڼ من (مه به ستي كوژاوه كانه) نه وانيش كه وتنه كيش كردني
 و ليداني، زږي له گهل خهريك بوون نه چوو له گه ليان سهره نجام شه هيديان
 كرد، ئينجا خوبه ييب و زهيديان برد له گهل خويان تا له مه ككه فرق شتنيان،
 نه مه دواي جهنگي به در بوو. نه وه بوو (بنو حارث بن عامر) خوبه ييبان كړي،
 كه كاتي خوي خوبه ييب له جهنگي به دردا حارثي كوپي عاميري كوشتبوو،
 بڼه خوبه ييب به ديلي له لايان مايه وه.

كړوبنه وه بڼ كوشتني خوبه ييب وه كچه كهي حارث وتي بڼي دواي
 گويزانيكي كرد، خوي پي پاك بكاته وه، نه ویش دهيداتي، نه وه بوو كاتي ناگام
 له خوم نه بوو. كوپه كه مي بردبووه لاي خوي له سهر راني داينا بوو
 گويزانه كشي به دهسته وه بوو، منيش زږ ترسام و رهنګم تيك چوو،
 خوبه ييب ه ستي پي كرد وتي: ده ترسيت بيكوژم، هرگيز شتي وا ناكه م و
 نه وه پره شتي من نيه، سويند به خوا هرگيز ديليكم نه ديوه له خوبه ييب
 چاكترې. سويند به خوا پوژتيكيان ته ماشام كرد هيشوويه ك تري له بهرده
 ست دايه و ده يخوات، دهست و پيشي كوت و زنجير بوو، له و پوژه شدا يه ك
 ميوه له مه ككه دا نه بوو، به پاستي نه وه پوژييه ك بوو خوي گوره بڼ
 خوبه ييب ناردبوو. كاتي بت په رسته كان له حهره م دهريان كرد بڼ نه وه ي له
 دهره وه ي حهره م بيكوژن، خوبه ييب پي وتن: ليم گه پين با دوو پكات نوږ
 بكم، نه وانيش لي گه پان دوو پكات نوږي كړو ه رمووي: نه گه ر له بهر
 نه وه نه بووايه كه بلين له مردن ده ترسيت، نوږه كه م دريژ ده كرده وه، وه
 نه م شيعرانه ي ده وته وه:

خوايه يهك يهك له ناويان بيه
 ولسنت اباالي حين اقتل مسلماً
 على أي شق كان لله مصرعي
 وذلك في ذات إلا له وأن يشأ
 يُبارك علة أوصال شلو ممزج
 هيچ گرنگيهك نيه بهلامه وه كاتيك به موسلمانى ده كوژدیم

به هر لایه کدا بکهوم و بمرم له پئی خوادا
 نه وهش له بهر خاتری زاتی خوايه و نه گهر بیه ویت
 به ره کهت و سۆز ده پڑیت به سهر لاشه ی پارچه پارچه کراودا
 نینجا که نه بو سروعه ی عوقبه کوره که ی حاریشی شه هید کرد، خوبه بیش
 نهو دوو ره که عاته ی وهك سوننه تیک داهینا بق هر موسلمانیک که به و جوره
 شه هید ده کری و ده کوژی. خوی گهرهش وه لامی دوعا که ی عاصمی کوپی
 ثابیتی دایه وه که پیش شه هید بوونی پارایه وه، نه وه بوو پیغه مبه ر (ﷺ)
 هه وال و به سهرهاتی نه وانی گتپایه وه بق هاوه لانی.

بی باوه پانی قوپه یشبیت چند که سکیان نارد که زانیان عاصم کوژاوه،
 چونکه عاصم له پۆزی به دردا یه کیک له سهرگه وره کانی قوپه یشی کوشتبوو،
 ناردیان تا پارچه یهك له جهسته ی عاصم بینن بق دلتیایی خویان، به لام خوی
 گهره کومه لیک زهرده والهی وهك چه تریک نارد سهر جه نازه که ی عاصم،
 نیتر کهس نه یویرا لی نزیك بیتته وه و گۆشت له گیانی بپڑیت.

باب ویؤثرون علی أنفسهم، وفصل الطهور

۲۷۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَبَعَثَ إِلَى نِسَائِهِ فَقُلْنَ مَا مَعَنَا إِلَّا الْمَاءُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ يَضُمُّ أَوْ يُضِيفُ هَذَا)) فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَا، فَأَنْطَلَقَ بِهِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَقَالَ أَكْرِمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَتْ: مَا عِنْدَنَا إِلَّا قُوتٌ صَبْيَانِي. فَقَالَ: هَيْئِي طَعَامَكَ وَأَصْبِحِي سِرَاجَكَ، وَتُؤْمِي صَبْيَانَكَ إِذَا أَرَادُوا عَشَاءً، فَهَيَّاتِ طَعَامَهَا وَأَصْبَحَتِ سِرَاجَهَا وَتَوَمَّتْ صَبْيَانَهَا ثُمَّ قَامَتْ كَأَنَّمَا تُصَلِّحُ سِرَاجَهَا فَأَطْفَأَتْهُ فَجَعَلَا يُرِيَانِهِ كَأَنَّهُمَا يَأْكُلَانِ فَبَاتَا طَاوِئِينَ فَلَمَّا أَصْبَحَ غَدَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ضَحِكَ اللَّهُ اللَّيْلَةَ أَوْ عَجِبَ مِنْ فَعَالِكُمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾. سورة الحشر.

(بهشی / فهزلی غهیری خویان)

لهسهه خویان و فهزلی دهستنویش

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) دههه رموی پیاوی هاته خزمهت پیغه مبهری خوا (ﷺ) بۆ میوانداری، نهویش ناردی بۆ هه موو ماله کانی خوی هه موویان وه لامیان نه وه بوو که هیچ شتیکیان له ماله وه نییه تهنها ئاو نه بیته، ئینجا پیغه مبهه (ﷺ) هه رموی کۆ میوانداری ئه م پیاوه دهکات له و کاته دا پیاویکی نه نصاری ووتی من نهی پیغه مبهری خوا (ﷺ) وه میوانه کهی برده وه بۆ مالی خوی وه به خیزانه کهی ووت ریژی بگره ئه مه میوانی پیغه مبهری خواجه نهویش ووتی سویند به خوا تهنها خواردنی مناله کانه شک

ده بهم هیچی ترمان نییه زیاد بیت میرده که ی ووتی دهی پیش وه دخت مناله کان بنوینه و خوارده که بۆ میوان ناماده بکه و دابنئ و چراکه بکوژینه وه بۆ نه وهی وایزانی که چراکه چاک ده که مه وه وه میوانه که خواردنی خوارد و نه وانش له قاپیکدا خه ریکی ته قه ته قی قاپ و که وچک بوو به خالی بۆ نه وهی میوان بزانی نه وانش نان ده خقن وه نه و شه وه جگه له میوانه که مه موویان بئ خواردن شه ویان کرده وه که به یانی داهات چوون بۆ لای پیغه مبه ری خوا (عَلَيْهِ السَّلَام) نه ویش فهرمووی، خوی گهره پیکه نینی به ئیوه هاتوره که له و شته ی نه و شه و کردتان به رامبه ر به میوانه که تان وه له م کاته دا نه م نایه ته دابه زی که ده فهرمووی: ﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ واته: فه زلی نه وان ده دهن به سه ر خویاندا مه رچه نده هه ژار و نه داریشن، جا نه وهی خوی له نه فس ره زلی بیاریژیت و زال بیت به سه ریدا، ئا نه وانه هر سه رفرازن. (ته فسیری ناسان، ل ۵۴۶)

باب دعوت الأم ولدها في الصلاة وإتباع النساء الجنائز

۲۷۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِبِلَالٍ عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ: ((يَا بِلَالُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفًّا تَعْلِيكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ)) قَالَ: مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي أَنِّي لَمْ أَطْهَرْ طَهُورًا فِي سَاعَةِ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطُّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أَصَلِّيَ.

(به‌شی بانگ کردنی دایکێک بو مناله‌که‌ی له‌ناو نوێژدا و

چوونی ئافره‌تان به‌دوای ته‌رمی مردوودا)

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) دەفهرموێ پێغه‌مبەر (ﷺ) فەرموی بە‌بیلال لە کاتی نوێژی به‌یانی، ئە‌ی بیلال پێم بلێ چ کردە‌وه‌یه‌کی باشت کردو‌ه له‌ ناو ئیسلامه‌تیدا که‌وا من گویم له‌ خ‌شپه‌ی پێلاوه‌کان‌ت بوو له‌ به‌ه‌شتا له‌ نزیک منه‌وه؟ ووتی هیچ کردە‌وه‌یه‌کی وا که‌وردم نیه‌ ته‌نها ئە‌وه‌نده هه‌یه من هەر کاتی ده‌ست‌نوێژم هه‌بووی چ له‌ شه‌ودا یان له‌ رۆژدا ئە‌وا چه‌ندی بۆم بکرای به‌ ده‌ست‌نوێژه نوێژی س‌وفنه‌تم پێ کرد‌وه.

٢٧٧. عَنْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((نَادَتْ امْرَأَةً ابْنَهَا وَهُوَ فِي صَوْمَعَةٍ قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ: اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي ثُمَّ قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ: اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي، قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ: اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ اللَّهُمَّ لَا يَمُوتُ جُرَيْجٌ حَتَّى يَنْظُرَ فِي وَجْهِهِ الْمَيِّمِيسِ، وَكَأَنْتُ تَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ رَاعِيَةً تَرْعَى الْغَنَمَ فَوَلَدَتْ فَقِيلَ لَهَا مِمَّنْ هَذَا الْوَلَدُ؟ قَالَتْ: مِنْ جُرَيْجٍ نَزَلَ مِنْ صَوْمَعَتِهِ. قَالَ جُرَيْجٌ: أَيْنَ هَذِهِ الَّتِي تَرْعُمُ أَنْ وَلَدَهَا لِي؟ قَالَ: يَا بَابُوسُ مَنْ أَبُوكَ؟ قَالَ: رَاعِي الْغَنَمِ)).

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) دەفهرموێ پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) دەفهرموێ له‌ نه‌ته‌وه‌کانی پێش‌وو پیاوی‌ک هه‌بوو ناوی جوره‌یج بوو له‌ کاتی‌کدا نوێژی ده‌کرد دایکی بانگی کرد ئە‌ی جوره‌یج ئە‌و له‌ناو نوێژا بوو له‌ د‌لی خ‌وی ووتی خوایه‌ وا دایکم بانگم ده‌کات وه‌ له‌ ناو نوێژیشا دام، وه‌ نوێژه‌که‌ی نه‌ب‌پی وه‌لامی دایکی نه‌دایه‌وه‌، له‌ پاشان هه‌م دیسان بانگی کرد‌وه هه‌م دیسان وه‌لامی دایکی نه‌دایه‌وه‌ وه‌ دایکی ووتی خوایه‌ ئە‌م کو‌په‌م نه‌مرینی هه‌تا‌کو ده‌م و چاوی ئافره‌تی‌کی داوین پیس ده‌بینن، وه‌ جوره‌یج له‌ په‌رستگا

بوو خه ریکی خواپه رستی بوو له کاتیکدا ئافره تیکی داوین پیس ری پی گرت و قسه ی له گه ل کرد و به لام نه و وه لامی نه دایه وه و ئافره ته که ش ویستی سوکاپه تی پی بکات وه چوو بۆ لای شوانیک و داوین پیسی له گه ل شوانه که کرد و منالیکی لی پهیدا بوو به ناو خه لکه که دا تیپه پی و وتی نه مناله له جوړه یجه، خه لکه که ش لی کړبونه وه ویستیان ئازاری بدهن ئینجا جوړه یج ووتی مناله که م بۆ لام بپنن پرسیاری لی ده که مه وه که مناله که یان مینا نه ویش پی ووت، کی باوکه ته، مناله شیره خوره که که وته قسه ووتی شوانی مه په کان باوکه مه و من له نه وم.

۲۷۸. عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: نُهِنَا عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُعَزِّمْ عَلَيْنَا.

نوم عطیه (رضی الله عنها) ده فهرموئ (قه دهغه کراوین له وهی به دواى ته رمى مردودا برهین بۆ گورستان و، وه زۆر توندی له سه ر نه کردین.

باب کراهة الصخب في الأسواق وصفة

رسول الله في التوراة

۲۷۹. عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: لَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قُلْتُ أَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرَةِ؟ قَالَ أَجَلُ. وَاللَّهِ إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوْرَةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِي الْقُرْآنِ: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِزْرًا لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمِعْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ، لَيْسَ بِفَقْرٍ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَغْفِرُ وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللَّهُ حَتَّى

يُقِيمُ بِهِ الْمَلَأَةُ الْعَوَجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيَفْتَحُ بِهِ أَعْيُنًا عُمْيًا وَآذَانًا صُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا.

(به‌شی / که‌راهه‌تی گاله‌گال کردن و ده‌نگ به‌رزکردنه‌وه له بازار و شیوه‌ی ره‌وشتی پیغه‌مبه‌ر له کتیبی ته‌ورات)

عه‌طای کوپی یه‌سار ده‌فه‌رموی: که‌یشتم به‌عه‌بدوللای کوپی عه‌مری کوپی عاصی (رضی الله عنهما) ووتم پیم بلئی له شیوه و ره‌وشتی پیغه‌مبه‌ر (عَلَيْهِ السَّلَام) له ته‌ورات، نه‌ویش فه‌رموی به‌لئ: فه‌رموی سویندم به‌خوا له کتیبی ته‌ورات هه‌ندی وه‌سفی کراوه که له قورئانیشدا هاتوه که له‌وانه: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر ئیمه تو‌مان ره‌وانه کرد به‌شاهید و به‌مزگینیده‌ر و ترسینه‌ر، ببی به‌قه‌لغان و پاراستن بق تو‌مه‌تی نه‌خوینده‌وار و تق به‌نده‌ی منی وه پیغه‌مبه‌ری منی ناوم لی ناوی به‌(المتوکل) واته -پشت به‌خوا به‌ستوو- وه تق به‌دپه‌وشت نیت و توند و دل ره‌ق نیت وه ده‌نگ به‌رزناکه‌یته‌وه له بازارپه‌کان و، وه که‌سئ به‌خرابه‌ باست ده‌کات یان خراپه‌ت له‌گه‌ل بکات تق به‌چاکه وه‌لامی ده‌ده‌یته‌وه وه لئی ده‌بوری و عه‌فوی ده‌که‌ی وه خوای که‌وره له ناوت نابات هه‌تا‌کو تو‌مه‌تی خوار و خپج راست ده‌کاته‌وه به‌وه‌ی بلین (لا إله إلا الله) هیچ په‌رستراویک نییه جگه له الله نه‌بیته وه به‌هوی ئه‌م وشه‌یه‌وه خوا چاوی کویران، ده‌کاته‌وه و گوئی گران چاک ده‌کاته‌وه وه دلی غافلیش بیدار و نه‌رم ده‌کاته‌وه.

باب التسترفي الغسل،

وكافل اليتيم، وكتابة حاضري الجمعة

٢٨٠. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) وَهُوَ يَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَعَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ ثُمَّ مَسَحَ بِيَدِهِ عَلَى الْحَانِطِ أَوْ الْأَرْضِ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ ثُمَّ أَقَاضَ الْمَاءَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَعَسَلَ قَدَمَيْهِ.

(به شی / خو داپوشین له کاتی خوشوردن (خوپه نادان)، وه

سه ره شتی هه تیوان، نووسین و تۆمارکردنی پاداشتی

هاتنی بو نوێژ

عه بدوللای کوی عه بباس له مه یمونه (رضی الله عنهما) ده گیریت وه که ده فرموی په نای پیغه مبهرم دا و په رده پۆشم بۆ کرد له کاتی خوشوردنی له لهش گرانی، وه ئینجا هه ردوو دهستی شۆرد و له پاشان ئاوی به دهستی راستی به لای چهپی خوی دا کرد و ئینجا عه ورهتی خوی پاک کرده وه و له پاشان دهستی به دیوار یان زهوی داهینا و له پاشان دهستی شۆرد ته نها پییهکانی نه شۆرد له پاشان ئاوی به هه موو له شی دا کرد و له پاشان که میك دوور که و ته وه پییهکانی شۆرد.

٢٨١. عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا، وَقَالَ يَأْصُبُغُهُ السَّبَّابَةُ وَالْوُسْطَى)).

سه هلی کوی سه عد (رضی الله عنه) ده فرموی پیغه مبهرم (ﷺ)

فرموی: (من و نه وانهی سه ره رشتیاری هه تیوان ده کهن له به هه شتا تا تاواين-راوییه که ده فرموی-په جهی شاده و ناوه راستی لیک نزیك کردنه وه).

٢٨٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَهُ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتْ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ)).

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەر مۆی پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەو ھەموو (کەسێ روژی هەینی خۆی شۆرد و چوو بۆ مزگەوت لە کاتی یەکەمەو وەک ئەو وایە کە ووشترێکی کردبێتە قوریانی لە ئەجر و پاداشتا و ئەو ئەو لە کاتی پاش ئەو بیت وەک مانگایەکی کردبێتە قوریانی وایە ، و ئەو ئەو لە کاتی پاش ئەو بیت وەک بەرانیکی کردبێتە قوریانی وایە و ئەو ئەو لە کاتی پاش ئەو بیت وەک مریشکی کردبێتە قوریانی وایە و ئەو ئەو لە کاتی پاش ھەمووان دێت وەک ھێلکە یەکی کردبێتە قوریانی وایە و ئەو لەو کاتە کە ئیمام دەچێت بۆ ووتار دان فریشتەکانی خوا ئامادە ی ناو مزگەوت دەبن و گوێ بۆ ووتار و یادی خوا دەگرن.

باب قیام الليل

﴿لَا تُبْطِلُوا صَدَقَتَكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾

٢٨٣. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَتَمَنَّيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا فَأَقْصُهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ).

وَكُنْتُ غُلَامًا وَكُنْتُ أَنَا فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَالْهٖ وَسَلَّمَ فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّمَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَإِذَا هِيَ
مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبُئْرِ وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ وَإِذَا فِيهَا أَنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ فَجَعَلْتُ أَقُولُ:
أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ قَالَ فَلَقِينِي مَلَكٌ آخَرُ فَقَالَ لِي: لَمْ تُرْعَ، فَقَصَصْتُهَا عَلَى
حَفْصَةَ فَقَصَصْتُهَا حَفْصَةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: ((نَعَمْ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ
لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ! فَكَانَ بَعْدَ لَا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا)).

قال تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾ إلى

قوله: ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾.

قال ابن عباس رضي الله عنهما: ((صلداً)) لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَقَالَ عِكْرِمَةُ:
((وَابِلٌ)) مَطَرٌ شَدِيدٌ ((وَالطَّلُّ)) النَّدى.

(بهشی / شه و نویتز و نایه تی)

﴿لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنه) ده فرموی له زهمانی پیغه مبردا
هرکسی خوی بدیبایه بۆ پیغه مبردی خوا (ﷺ) ده گتیرایه وه و منیش
ئاواته خوازم که خهویکم دیبایه و بۆم گتیرایه وه و من منال بووم له مزگهوت
ده خهوتم له زهمانی پیغه مبردی خودا (ﷺ) جاریکیان خهوم لیکهوت و له
خهوما بینیم دوو فریشته هاتن منیان برد بۆ ناو ئاگریک و چوارده وری وه کو
بیر دیواری لی کرابوو وه دوو شاخی هه بوو وه کو شاخی چه رخی سه ربیر وه
چهند که سیکی واتیدابوو ده مناسیه وه نیتر دهستم کرد به دوعا کردن ووتم
په نا ده گرم به خوا له ئاگری دۆزهخ، فهرمووی که یستم به فریشته یه که به منی
فهرموو مه ترسه، جا منیش نه م خه وه م بۆ حه فسه ی خوشکم گتیرایه وه و که

خیزانی پیغه مبه ر بوو (ﷺ) نه ویش خه وه که ی بۆ پیغه مبه ری خوا (ﷺ) گتیرایه وه، پیغه مبه ری خوا فهرمووی عه بدوللا پیاویکی چاکه بریا با شه ونویژی بکردبایه.

وه سالمی کوپی عه بدوللای کوپی عومه ر فهرمووی ئیتر له وه ولا عه بدوللا شه و که میکی نه بئ نه ده نووست شه ونویژی ده کرد.

وه خوا ده فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾ إلى قوله: ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾.

واته: ئه ی نه وانه ی باوه پتان هیناوه نه که ن خیر و پاداشتی چاکه تان پۆج بکه نه وه به منه تنان و دل ئازاردانی هه ژاران وه کو ئه و که سه ی مال و سامانی خوی له بهر چاوی خه لکی ببه خشیت بۆ ریاکاری و خولفاندن و ئیمان و برپای به خوا و رۆژی دوا ی نه بیئت جا نمونه ی ئه و جۆره که سانه وه کو به ردیکی ساف وان که هه ندیک خۆلی به سه ره وه بئ وه بارانیکی به لیژمه ی به سه ردا بیئت و خۆله که ی له سه ر لابیات وه به ره ق و ته قی به جئ به یلئ وه حه قیقه تی ده ریکه ویت ئینجا ئه م جۆره ریا بازانه و بئ باوه پانه و منه ت کارانه هه یج جۆره به هره یه ک له و به خشینه یان به ده ست ناهینن بیگومان خوا ی گه وه ریتنمونی گه لی بئ باوه پ ناکات.

عه بدوللای کوپی عه بباس ده فهرموئ ووشه ی ((صلدا)) واته هه یج له سه ر نه بیئت وه عیكرمه فهرموئ ((وابل)) واته بارانیکی به لیژمه، ووشه ی ((والطل)) ئه و به رده ی که سه ی و لوس بیئت هه یج خۆلیکی له سه ر نه بیئت.

٢٨٤. عَنْ خَوْلَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِنَّ رَجُلًا يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقِّ فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

له خوله ی نه نصاری (رضی الله عنها) ده فهرموئ گویم له پیغه مبهری خوا
 بوو ده یفه رموو: (هه ندیک له پیاوان چه پ و گوپ ده کهن له مالی خوا بو
 خویمان دهستی به سهردا ده گرن به بی نه وهی مافیان به سهریه وه هه بی نه وانه
 ناگری دۆزه خ بویمان ناماده کراوه.

۲۸۵. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((فِي الْجَنَّةِ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابٍ فِيهَا بَابٌ يُسَمَّى الرِّيَّانَ لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا الصَّائِمُونَ)).

له سههلی کوپی سهعد (رضی الله عنه) له پیغه مبهره وه (ﷺ) که
 ده فهرموئ: (به ههشت ههشت ده رگای ههیه ده رگایه کیان پیی ده وتریت
 (ریان) واته تیر ناو، ته نه نه وانه ی به رځوون لئی ده خو نه وه).

باب التوبة والنهي عن قتل النساء في الغزو

۲۸۶. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا ثُمَّ خَرَجَ يَسْأَلُ فَاتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ لَهُ هَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ قَالَ لَا: فَقَتَلَهُ، فَجَعَلَ يَسْأَلُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ أَنتَ قَرِيبٌ كَذَا فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى هَذِهِ أَنْ تَقْرَبِي وَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى هَذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي وَقَالَ قَيْسُوا مَا بَيْنَهُمَا فَوُجِدَ إِلَى هَذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرِ فُغْفِرَ لَهُ)).

(به‌شی / نه‌ویه کردن، و نه‌هی کردن) له کوشتنی ئافره‌ت له جه‌نگا

نه‌بی سه‌عید خودری له پیغه‌مبه‌ری خوا ده‌گیرێته‌وه (ﷺ) که ده‌فه‌رموئ: (له نه‌وه‌ی ئیسرائیل پیاوئ هه‌بوو تۆمه‌د و تۆکه‌سی کوشتنبوو دوا‌یی و بیستی تۆبه‌ بکات قه‌شه‌یه‌کی گاوریان پئ نیشان دا و پرسیا‌ری لی کرد و نه‌ویش ووتی تۆبه‌ت بۆ نییه‌ نه‌ویشی کوشت سه‌دی ته‌واو کرد وه دوا‌یی خونا‌سیکی تریان پئ نیشان دا و نه‌ویش پئی ووت بۆ فلانه‌ گوند له‌وئ کۆمه‌لئ خوا‌په‌رستی لی‌یه و له‌گه‌ل نه‌وان خوا‌په‌رستی بکه نه‌ویش به‌ری که‌وت و له ریگادا مه‌رگ په‌خه‌ی گرت و کۆچی دوا‌یی کرد و بۆ وه‌رگرتنی گیانی نه‌م پیاوه فریشته‌ی به‌زه‌یی و فریشته‌ی سزا بووه ده‌مه‌قالیان نه‌ویان ده‌یووت من وه‌ری ده‌گرم نه‌وی تریان ده‌یووت من وه‌ری ده‌گرم وه‌ خوا‌ی گه‌وره س‌روش‌ی بۆیان نارد که‌وا به فریشته‌ی سزای فه‌رموو لی دوورکه‌وه وه نه‌و شوینه‌ی که لی هاتووه بپیان له‌گه‌ل نه‌و شوینه‌ی بۆی ده‌چیت وه که پیاویان دیتیان بۆ نه‌و جیگای بۆی ده‌چیت بستیک زیاتر بوو له‌وی تریان و خوا‌ی به‌به‌زه‌یی لی خوش بوو.

٢٨٧. عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: وَجِدْتُ امْرَأَةً مَقْتُولَةً فِي بَعْضِ مَغَازِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَتَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِ النِّسَاءِ وَالصَّبِّانِ.

نافیع له عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر ده‌گیرێته‌وه (رضی الله عنهما) که ده‌فه‌رموئ ئافره‌تی به‌ کوژدرا‌وی له جه‌نگیک له جه‌نگه‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) دۆزدا‌یه‌وه وه پیغه‌مبه‌ری خوا نه‌هی کرد له کوشتنی ئافره‌تان و منالان.

باب من اسمائه (عليه السلام)

۲۸۸. عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((أَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْكُفْرَ وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى قَدَمِي وَأَنَا الْعَاقِبُ)).

(به شی / له ناوه کانی پیغه مبهار (عليه السلام))

جوبهیری کوپی موطعم له باوکی (رضی الله عنه) ده فهرموی: گویم له پیغه مبهاری خوا بوو (ﷺ) فهرموی: (من لایهرم واته به هوی منه وه خوا کوفر و بی باوه پی لاده بات وه کوکه ره وه م که خوی گوره خه لکی کوکه کاته وه له ژیر پی مندا، من دواپن موری پیغه مبهاریه تیم، وه پیغه مبهاری تر له پاش خوم نایه ت).

باب الدَّعْوَةِ لِلْوَلِيمَةِ، وَالْحَجَامَةِ، وَالْعَذْرَةِ

۲۸۹. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ، وَمَنْ تَرَكَ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ (ﷺ).

(به شی / بانگ کردن بو داوه تی ژن گواستننه وه که له شاخ

کرتن وه نه خویشی (عذرة))

نه نس (رضی الله عنه) ده گیتته وه که ده فهرموی: خراپترین خواردن خواردنی ژن گواستننه وه نه و کاته ی که ده وله مهندان بانگ ده کن و واز له مه ژاران دینن وه نه گهر که سی بانگ کرا و به گویره ی شریعت بوو، وه نه چوو نه وای فهرمانی خوا و پیغه مبهاره که ی کردوه.

۲۹۰. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ أَجْرِ الْحَجَّامِ فَقَالَ: اخْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَجَمَهُ أَبُو طَيْبَةَ وَأَعْطَاهُ صَاعَيْنِ مِنْ طَعَامٍ وَكَلَّمَ مَوَالِيَهُ فَخَفَّفُوا عَنْهُ وَقَالَ: ((إِنَّ أَمْثَلَ مَا تَدَاوَيْتُمْ بِهِ الْحِجَامَةُ وَالْقُسْطُ الْبَحْرِيُّ)). قَالَ: ((لَا تُعَذِّبُوا صِبْيَانَكُمْ بِالْعَمَزِ مِنَ الْعُذْرَةِ وَعَلَيْكُمْ بِالْقُسْطِ)).

نه نس (رضی الله تعالی عنه) پرسپاری لی کرا دهریاره ی کرئی که له شاخ گرتن فهرمووی پیغه مبهری خوا (علیه السلام) که له شاخی بۆ کراوه له لایه ن نه بو ته بیه و دوو صاع له خواردنی داپئ و به گه وره که ی ووت باری سه رشانی سووک بکه و یارمه تی بده چونکه به نده بوو وه فهرمووی (علیه السلام) چاکترین و باشتترین شتی که چاره سهری پی بکن که له شاخ و به کارهینانی داری عودی دهریاییه وه فهرمووی مناله کانتان نازار مه دهن به وه ی په نجه (قورگی بکن له نه خوشی (العدرة) که نه خوشییه که ده بیته هو ی هه وکردن و نه ستوریونی قورگ وه نه و داری هیندی به کاریهینن که جاران بۆ دهرمان به کاریان ده هینا.

۲۹۱. عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِخْصَنٍ وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُولَى اللَّاتِي بَايَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ أُخْتُ عُكَّاشَةَ بِنِ مِخْصَنٍ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَدْ عَلَّقَتْ عَلَيْهِ مِنَ الْعُذْرَةِ فَقَالَ: ((اتَّقُوا اللَّهَ عَلامَ تَدْعُرُونَ أَوْلَادَكُمْ بِهَذِهِ الْأَعْلَاقِ؟ عَلَيْكُمْ بِهَذَا الْعُودِ الْهِنْدِيِّ فَإِنَّ فِيهِ سَبْعَةَ أَشْفِيَةٍ مِنْهَا ذَاتُ الْجَنْبِ - يُرِيدُ الْكُسْتَ، يَعْنِي الْقُسْطَ)).

له نوم قهیس کچی محسن (رضی الله عنهما) ده گیزرته وه که به کیکه له نافرته کۆچکردوه کان که په یمانیا ن دا به پیغه مبهری خوا (علیه السلام) که خوشکی عکاشه ی کوپی موحسن بوو که هات بۆ لای پیغه مبهری خوا (علیه السلام)

که کوپښکی ساوای خځوم پښ بوو که دوومهال له ناو قورپگی هاتېوو به په نجه دوومه له که م ته قاند پټېغمبه ری خوا (ﷺ) فهرمووی له خوا بترسن نه وه بڼ مناله کانتان وابه م شپوه په نازار دده دن به گوشینی دوومهال له قورپگیدا به لکو له باتی نه وه به داری هیندی دهرمانی بکن چونکه نه م داره دهرمانی حوت دهرده به م شپوه په به کارده مینن نه م داره ده کوتن و رونه که ی لی ده گرن و ده یکه نه ناو کونه لوتی مناله که .

باب وضع الرجل علی الأخری وکیف یكون الرجل فی أهله

۲۹۲. عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ أَبْصَرَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَضْطَجِعُ فِي الْمَسْجِدِ رَافِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى.

(به شی / قاچ خسته سهر قاچ له کانی راکشاندا وه پیاو له
ماله وه چی ده کات له کاروباری ماله وه)

له عبادی کوپی ته میم له مامی ده گپړتته وه که چاوی به پټېغمبه ری (ﷺ) که وت له ناو مزگه وتا راکشا، بوو قاچیکې خسته سهر قاچه که ی تر.

۲۹۳. عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ الْأَسْوَدِ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ مَا كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَصْنَعُ فِي أَهْلِهِ قَالَتْ: كَانَ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ.

له ئیبراهیم له نه سوه دده فهرموی پرسیارم له عائیشه خان کرد (رضی الله عنها) دهریاره ی پټېغمبه ری خوا (ﷺ) له نیش و کاری ماله وه یدا. فهرمووی پټېغمبه ری خوا (ﷺ) له نیش و کاری ناومال دا بوو تا کاتیک کاتی نویژدا ده مات ده چوو بڼ نویژ.

باب يكره التمداح

٢٩٤. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَجُلًا ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَأَثْنَى عَلَيْهِ رَجُلٌ خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((وَيْحَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ يَقُولُهُ مِرَارًا - إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا لِمَا مَحَالَةٌ فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ كَذَا وَكَذَا إِنْ كَانَ يُرَى أَنَّهُ كَذَلِكَ وَحَسِبُهُ اللَّهُ وَلَا يُزَكِّي عَنِ اللَّهِ أَحَدٌ، قَالَ وَهَيْبٌ عَنْ خَالِدٍ: فَقَالَ وَيْلَكَ (أَي بَدَل وَيْحَكَ)))).

(به شی / که راهه تی هه یه مهدج کردن)

له عه بدولره حماني کوپی ته بی به کره له باوکی ده گیزیتته وه که پیاوی باسی پیاویکی تر به باشه له لای پیغه مبه ری خوا کرد (ﷺ) نه ویش فهرموی: (هاوار بق تو ته ستوی براهه ت بری، وه چهند جاری دوویاره ری کرده وه، وه فهرموی ته گهر که سیکتان وویستی مهدج و سه نای براهه ی بکات بابلن وایده زانم ناوا و ناوایه ته مهش به مهرجی ته وه ته و کابرایه ری تی بچن که وه که ته و ده لئی واین ته وه که مه دحه که ی دروی روت بین نیتر خودا بق خوی ناگای له دلیه تی و به پیی زانیاری دلی پاداش ده داته وه به لام به هیه جود نابن بریار بدات بلن فولانه کهس له لای خودا باشه و پا که چونکه شتی وا بهس خودا بق خوی ده زانن.

باب ما يُقال عند النوم وَبَعْدَهُ ،

وَكَيْفِيَةِ الصَّلَاةِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)

٢٩٥. عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: ((بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا)) وَإِذَا قَامَ قَالَ: ((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)).

(بهشی / چ دهلیی له کاتی نوستن و چۆنیهتی سهلاوات

دان له سههر پیغه مبهری خوا (ﷺ))

حوزه یه (رضی الله عنه) ده فهرموئ پیغه مبهری خوا (ﷺ) نه گهر بیویستبا بجوبایه سههر جیگای نوستن نه م دوغایه ی ده کرد (یا سَمِکَ اَموت و احیا) واته: به ناوی تو ده مرم و زیندوو ده کرتمه وه، وه نه گهر له خه وه له سابایه نه م دوغایه ی ده کرد (الحمد لله الذي احيانا بعدما امانا واليه النشور) واته: سوپاس و ستایش بۆ ئه و خودایه ی که زیندوو ی کردینه ته وه له پاش نه وه ی ئیمه ی مراند وه گه رانه وه شمان بۆ لای ئه وه.

٢٩٦. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: لَقِيتُنِي كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ فَقَالَ: أَلَا أُهْدِي لَكَ هَدِيَّةً، إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ عَلَيْنَا فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّيْ عَلَيْكَ؟ قَالَ ((قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ)).

عه بدولره حمانی کوپی نه بی له یلا ده فهرموئ گه یستم به که عبی کوپی عه جره فهرموئ ئایا به خشیشیکت پیشکش بکه م؟ که پیغه مبهر (ﷺ) رۆژیک هاته ناومان وتمان نه ی پیغه مبهری خوا نه وه زانیمان چۆن سلاوت لی بکهین، به لام چۆن سه لاوه تت له سههر لی بدهین؟ ئه ویش فهرموئ بلین: ((قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ)) واته: خوا به برێژه رهحمهت به سههر موحه مه د و خانه واده ی موحه مه د و ههروه کو رهحمهت و به ره که تت رۆژاندوه به سههر ئیبراهیم و

خانه‌وادهی ئیبراهیم وه تۆش سوپاس کراو و سه‌ربه‌ری وه خواجه بریزه
 ره‌حه‌ت به‌سه‌ر موحه‌مه‌د و ئال و خانه‌وادهی موحه‌مه‌د هه‌روه‌کو رۆاندۆته
 سه‌ر خانه‌وادهی ئیبراهیم وه خۆشی و سوپاس کراو و سه‌ر بلندی به‌سه‌ر
 هه‌مواندا).

باب الدعاء إذا انتبه بالليل

٢٩٧. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: بَتُّ عِنْدَ مَيْمُونَةَ فَقَامَ النَّبِيُّ
 ((ﷺ)) فَأَتَى حَاجَتَهُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ فَأَتَى الْقُرْبَةَ
 فَأَطْلَقَ شِنَاقَهَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءًا بَيْنَ وَضُوءَيْنِ لَمْ يُكْثِرْ وَقَدْ أْبْلَغَ فَصَلَّى
 فَقُمْتُ فَتَمَطَّيْتُ كَرَاهِيَةً أَنْ يَرَى أَنِّي كُنْتُ أَتَّقِيهِ فَتَوَضَّأْتُ فَقَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ
 عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ بِأُذُنِي فَأَدَارَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَتَامَتْ صَلَاتُهُ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً
 ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ، وَكَانَ إِذَا نَامَ نَفَخَ، فَاذَّنَهُ بِلَالٍ بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى
 وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَكَانَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: ((اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي بَصَرِي
 نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ يَسَارِي نُورًا وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي
 نُورًا وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا وَاجْعَلْ لِي نُورًا)).

(به‌شی / نزاری له‌خه‌وه‌لسان له‌شه‌ودا)

له‌عه‌بدوللای کۆپی عه‌بیاس (رضی الله عنهما) ده‌گیریت‌ه‌وه‌ که ده‌فه‌رمووئ
 له‌لای پورم مه‌یمونه‌ بووم (خیزانی پیغه‌مبه‌ر بوو) شه‌وبوو پیغه‌مبه‌ری
 خوا^(ﷺ) له‌خه‌وه‌لسا و چوو بۆ لای تاره‌ت کردن و ئینجا هاته‌وه‌ ده‌م و
 چاو و ده‌سته‌کانی شۆرد و له‌پاشان نوسته‌وه‌ له‌پاشان هه‌لسایه‌وه‌ و چوو
 بۆ لای ده‌می (شه‌ربه‌ی) کرده‌وه‌ و ده‌ست نوێژی شۆرد که ده‌ست نوێزه‌که
 له‌نیوان دوو ده‌ست نوێژدا بوو نه‌ئه‌وه‌نده‌ ئاو سه‌رف کردن بوو نه‌
 ئه‌وه‌نده‌ش ناته‌واو به‌لکو ته‌واو ناوه‌نجی بوو وه‌هه‌لسا نوێژی کرد منیش به‌

دزی هه لاسام نه بادا نه و بزانی من چاودیری ده کهم وه دهستنوژیژم شۆرد و نهویش نوژیی ده کرد وه چووم له لای چهپی وهستام نهویش به گوئی منی راکیشا بردهمی بۆ لای راستی وه به تهواوی سیانزه رکعت نوژیی کرد له پاشان پالکهوت و خهوت هه تاکو پرخه ی لیوه هات، وه عادهتی وابوو که دهنوست پرخه ی لیوه ده هات وه بیلالیش هات و بانگی دا بۆ نوژی و وه پیقه مبه ریش هه لسا و نوژیی کرد و دهستنوژیی نه شۆرد وه له دوعاکانی دا ده یفه رموو: (اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي بَصَرِي نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ يَسَارِي نُورًا وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي نُورًا وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا وَاجْعَلْ لِي نُورًا)

واته: خواجه بگێره بۆ من نور و رووناکی له ناو دل و دهروونم و چاوم و گوێچکه م و لای راستم و چهپم و لای سه ره وه م و ژێره وه م و پیش و پاشم و وه بگێره نور و رووناکی بۆ ناو هه ناوم.

باب ما یبقی مع الحیت وما یرجع والنذر، والحرص علی الإمارة

۲۹۸. عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى مَعَهُ وَاحِدٌ يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ)).

**(به‌شی / نه‌وهی به‌جی ده‌مینئ له‌گه‌ل مردوو له‌ گۆر دا و
نه‌وهی ده‌گه‌ریته‌وه، نه‌زر کردن و به‌ ئومب‌دبوون بۆ
سه‌روکاری خه‌لکان)**

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌یفه‌رموو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (سێ شتی به‌ دوا‌ی مردوو ده‌که‌ون بۆ گۆرستان له‌وێ دوانیان ده‌گه‌ریته‌وه وه‌ یه‌کیکیان به‌جی ده‌مینئ، که‌س و کاری و مال و سامانی ده‌گه‌ریته‌وه، و به‌لام کرده‌وه‌ی له‌گه‌لی به‌جی ده‌مینئ).

باب الحث على النصيحة

٢٩٩. قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا اسْتَنْصَحَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيَنْصَحْ لَهُ)).

(به‌شی / هاندان بۆ ئامۆزگاری کردن)

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (ئه‌گه‌ر یه‌کیکتان داوا‌ی ئامۆزگاری کرد له‌ براه‌ی با ئامۆزگاری چاکه‌ی بکات).

باب الحلال بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ

٣٠٠. عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) ((الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَةٌ فَمَنْ تَرَكَ مَا شُبَّهَ مِنَ الْإِثْمِ كَانَ لِمَا اسْتَبَانَ أَثَرُكَ، وَمَنْ اجْتَرَأَ عَلَى مَا يَشْكُ فِيهِ مِنَ الْإِثْمِ أَوْشَكَ أَنْ يُوَاقِعَ مَا اسْتَبَانَ، وَالْمَعَاصِي حِمَى اللَّهِ مَنْ يَرْتَعِ حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ)).

(بهشی / حلال و حرام ناشکرا و روون)

نوعمانی کوپی به شیر (رضی الله عنه) دهه رموی پیغمبر (ﷺ) فرموی حلال روون و ناشکرایه و حرامیش روون و ناشکرایه، وه له نیوانیاندا شتانی هن که به حالیش ده شوبهین و به حرامیش ده شوبهین وه هر که سنی ته رکی شوبهیی بکا نه وهی که دیاره حرام چاکتری ته رک نه کا، نه وهی جورته بکاته سر شوبهیی گونا نزیکه بکه وخته ناو گونا وه... گونا و حرام قه ده غی خودایه، هر که سنی له ده وری قه ده غه کراودا نازدهل بله وه ریتنی نزیکه بجیته ناو قه ده غه و حرام وه.

باب الولد للفراش

۳۰۱. قَالَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((الْوَلَدُ لِلْفَرَّاشِ وَلِلْعَامِرِ الْحَجَرُ)).

(بهشی / منال بو نه و که سیه که سهرجیی

له گهل دایکی کراوه)

پیغمبری خوا (ﷺ) فرموی: (منال ناوی نه ویاوکه هالده گری که سهرجیی له گهل دایکیدا کردوه، وه بو نافرتهن زینا که ریش بی نومیدییه و هیچ مافیکی له سهر مناله که نییه).

باب من لم يُبالِ من حيث الكسب

۳۰۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ الْحَلَالِ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ)).

(به‌شی / کرنگی نه‌دان به هه‌رچی

کۆبکه‌یته‌وه له مال و سامان)

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) دە‌فه‌رموئ پی‌غه‌مبەر (ﷺ) فه‌رموئ کاتێک و زه‌مانێک به‌سه‌ر خه‌ڵکاندا دێت مرۆڤ کرنگی نادات به‌وه‌ی ده‌ستی ده‌که‌وێت له مال و سامان چ به‌حه‌رامی بێت یان به‌حه‌لالی بێت.

باب البسط في الرزق

٣٠٣. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ أَوْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ)).

(به‌شی / رزق و رۆزی زۆربوون)

ئەنە‌سی کو‌پی مالیک (رضی الله عنه) دە‌فه‌رموئ گو‌یم له‌پی‌غه‌مبەری خوا بوو (ﷺ) فه‌رمووی: (که‌سێ پێی خۆشه‌ مال و سامان و رزق و رۆزی و ته‌مه‌نی پێ خێر و زۆر بێت با سه‌ردانی خزم و خویش بکات).

باب كسب الرجل أو عمله بيده

٣٠٤. عَنْ الْمُقَدَّامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ)).

(به‌شی / کارو‌کاسبی پیاو‌به‌ ده‌ستی خۆی بیکات)

له‌مێ‌قام (رضی الله عنه) له‌پی‌غه‌مبەری خوا (ﷺ) ده‌گێ‌رت‌ه‌وه‌ که ده‌فه‌رموئ: (که‌ستان ئەو خواردنه‌ی نه‌خوارد‌وه‌ باشتر و چاک‌تر بێت له‌وه‌ی به‌ده‌ستی خۆی په‌یدای ده‌کات).

۳۰۵. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا سَمَحًا إِذَا بَاعَ وَإِذَا اشْتَرَى وَإِذَا اقْتَضَى)).

جابری کوپی عهبدوللا (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده گیزیته وه که فهرموویه تی: (ره حمه تی خوا له و پیاوه ی که نه رم و نیانه و خوش مه شره ب بی له کاتی کرین و فروشتن و دادوه ری دا).

باب من أنظر مغسراً

۳۰۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((كَانَ تَاجِرٌ يُدَايِنُ النَّاسَ فَإِذَا رَأَى مُغْسِرًا قَالَ لِفَتْيَانِهِ تَجَاوَزُوا عَنْهُ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنْهُ، فَتَجَاوَزَ عَنْهُ)).

(به شی / که سی مؤله تی بارگرانی یان قهرزاری بدات)

نه بو هوره یره (رضی الله عنه) له پیغه مبهر (ﷺ) ده گیزیته وه که ده فهرمووی: (بازرگانی شتی به قهرز ددها به خه لکی وه نه گهر یه کیکی بی دیبایه قهرزه که ی به زه حمه ت بی ده درایه وه به غولامه کانی خوی ده گوت چاپوشی له مه بکه ن و مؤله تی پی بدنه نومیده وارم خوی گهره ش چاپوشیمان لی بکات، وه خوی گهره چاپوشی لی کرد و لی خوش بو).

باب ما يمحق الكسب في البيع

۳۰۷. عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَّا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَتْ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا)).

(به‌شی / نه‌و شته‌ی له کرین و

فروشتن دا خیر و بیری ده‌با)

حه‌کیمی کوپی حیزام (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (فرۆشیار و کپیار هه‌ردووکیان سه‌ره‌پشکن له به نه‌ه‌جام گه‌یاندن‌ی په‌یمان‌ه‌که ماده‌م له‌یه‌ک جیا نه‌بوونه‌وه جا نه‌گه‌ر له‌گه‌ل به‌کدا راست و دروست بن و عه‌یبی شته‌که‌یان ده‌رخست خوا به‌ره‌که‌ت ده‌خاته‌ نێو مامه‌له‌که‌یان، به‌لام نه‌گه‌ر عه‌یب‌ه‌که‌یان شارده‌وه و درۆیان له‌گه‌ل به‌کتری کرد خوای گه‌وره‌ پیت و به‌ره‌که‌تی تیا‌دا ناهێلێ).

باب أكل الربا

٣٠٨. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى أَرْضٍ مُقَدَّسَةٍ، فَاَنْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ مِنْ دَمٍ فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ، وَعَلَى وَسْطِ النَّهْرِ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهْرِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِي فِيهِ فَرَدَّهُ حَيْثُ كَانَ، فَجَعَلَ كُلُّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمَى فِي فِيهِ بِحَجَرٍ فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: الَّذِي رَأَيْتُهُ فِي النَّهْرِ أَكُلُ الرِّبَا)).

(به‌شی / ريبا خۆری)

سه‌موره‌ی کوپی جوندوب (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (ئه‌م شه‌و له‌خه‌وما دیتم دوو پیاو هاتن منیان برده‌ زه‌وی و شوینیکی پیروژ تا گه‌یشتینه‌ روبرایک له‌ خوین وه له‌سه‌ر لیواری رووباره‌که پیاویک وه‌ستابوو چه‌ند به‌ردیکی له‌به‌رده‌می خۆی دانابوو وه پیاویکیش له‌ناو رووباره‌که بوو، وه هه‌ر کات ده‌یویست بێته‌ ده‌ره‌وه نه‌وی له‌سه‌ر لیواره‌که بوو

به‌دریگی تی ده‌گرت و له ده‌می ده‌دا و ده‌یگه‌پانده‌وه ناوه‌پاستی روباره‌که
 هم دیسان ده‌یویست بیته ده‌ره‌وه هم دیسان به‌دریگی تی ده‌گرت و به
 هه‌مان شیوه دووباره‌ی ده‌کرده‌وه وه منیش ووتم ئه‌م پیاوه چی کردوه و
 کتیه پێیان ووتم ئه‌مه‌ی له ناوه‌پاستی روباره‌که وه‌ستاوه ئه‌وه‌یان ریا
 خۆره).

باب الحلف لترويج السلعة

۳۰۹. عَنْ أَبِي مُرَيْزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((الْحَلْفُ مُنْفَقَةٌ
 لِلْسُّلْعَةِ مُمَحِقَةٌ لِلْبَرَكَةِ))

(به‌شی / سویند خواردن بۆ بره‌ودانی

که‌ل و په‌ل و فروشتن)

ئهبو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی
 سویند‌خواردن ره‌واج به‌ که‌ل و په‌ل ده‌دات به‌لام پیت و به‌ره‌که‌تی تیا‌دا
 نا‌هێتی.

باب طلب جلیس الصالح

۳۱۰. عَنْ بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
 (ﷺ) ((مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الْمِسْكِ وَكَبِيرِ
 الْحَدَّادِ، لَا يَعْذَمُكَ مِنْ صَاحِبِ الْمِسْكِ إِمَّا تَشْتَرِيهِ أَوْ تَجِدُ رِيحَهُ، وَكَبِيرِ الْحَدَّادِ
 يُحْرِقُ بَدَنَكَ أَوْ ثَوْبَكَ أَوْ تَجِدُ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً)).

(بهشی / داواکردنی براده رایه تی پیاوی چاک)

نه بی بورده ی کوپی نه بی موسا له باوکی (رضی الله عنه) ده فهرموئ پیغه مبه ر (عليه السلام) فهرموئ نمونه ی هاورییه تی پیاوچاگان و پیاوخراپان وه کو نمونه ی خاوهن میسک فروش و کوورده ی ئاسنگره، وه له خاوهن میسکه که زیانت پی ناگات یان یان میسکی لی ده کوپی و یان له بونی خوشی سودی لی وهرده گری به لام نه وی کوورده ی ئاسنگر نه گهر لی نزیك بیته وه نه وا له شت ده سوتی وه یان جل و بهرگت وه یان هر هیچ نه بی بونی ناخوشت پی ده گات لی.

باب العمل الخالص لله سبحانه وتعالى

۳۱۱. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((خَرَجَ ثَلَاثَةٌ يَمْشُونَ فَأَصَابَهُمُ الْمَطَرُ فَدَخَلُوا فِي غَارٍ فِي جَبَلٍ فَانْحَطَّتْ عَلَيْهِمْ صَخْرَةٌ، قَالَ: فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: ادْعُوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ بِأَفْضَلِ عَمَلٍ عَمِلْتُمُوهُ، فَقَالَ أَحَدُهُم: اللَّهُمَّ إِنِّي كَانُ لِي أَبَوَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ، فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَرْعَى ثُمَّ أَجِيءُ بِالْحِلَابِ فَأَتِي بِهِ أَبَوَيَّ فَيَشْرِيَانِ، ثُمَّ أَسْقِي الصَّبِيَّةَ وَأَهْلِي وَأَمْرَأَتِي، فَاحْتَبَسْتُ لَيْلَةً فَجِئْتُ فَإِذَا هُمَا نَائِمَانِ، قَالَ: فَكَرِهْتُ أَنْ أُوْقِظَهُمَا وَالصَّبِيَّةَ يَتَضَاغَوْنَ عِنْدَ رِجْلَيَّ، فَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ دَائِبِي وَدَائِبُهُمَا حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا فُرْجَةً تَرَى مِنْهَا السَّمَاءَ. قَالَ: فَفُرِجَ عَنْهُمْ. وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ أَحِبُّ امْرَأَةً مِنْ بَنَاتِ عَمِّي كَأَشَدَّ مَا يُحِبُّ الرَّجُلُ النِّسَاءَ، فَقَالَتْ لَا تَنَالُ ذَلِكَ مِنْهَا حَتَّى تُعْطِيَهَا مِائَةَ دِينَارٍ، فَسَعَيْتُ حَتَّى جَمَعْتُهَا، فَلَمَّا قَعَدْتُ بَيْنَ رِجْلَيْهَا قَالَتْ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَفْضُ الْخَاتَمَ إِلَّا بِحَقِّهِ، فَقُمْتُ وَتَرَكْتُهَا، فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا

فُرَجَّةً، قَالَ فَفَرَجَ عَنْهُمْ الثُّلَثَيْنِ، وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي اسْتَأْجَرْتُ أَجِيرًا بِفَرَقٍ مِنْ ذُرَّةٍ فَأَعْطَيْتُهُ فَأَبَى ذَلِكَ أَنْ يَأْخُذَ فَعَمَدْتُ إِلَى ذَلِكَ الْفَرَقِ فَزَرَعْتُهُ حَتَّى اسْتَرْثَيْتُ مِنْهُ بَقْرًا وَرَاعِيهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ أَعْطِنِي حَقِّي، فَقُلْتُ: انْطَلِقْ إِلَى تِلْكَ الْبَقْرِ وَرَاعِيهَا فَإِنَّهَا لَكَ، فَقَالَ: أَتَسْتَهْزِئُ بِي، قَالَ فَقُلْتُ: مَا اسْتَهْزَيْ بِكَ وَلَكِنَّهَا لَكَ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ فَأَفْرُجْ عَنَّا فَكُشِفَ عَنْهُمْ).

(به‌شی / کرده‌وهی چاک و پاک بو‌خوای گه‌وره)

عەبدوللای کوبی عومەر (رضی اللہ عنہ) دە‌فەر‌مویت: پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەر‌مووی: (لە ئومە‌تە‌کانی پێش ئێ‌وه سێ کە‌س لە ئا‌وه‌دانیی دە‌ر‌چوون، لە کاتی‌کدا کە لە نا‌و‌چە‌یه‌کی شا‌خا‌وی دا پێیان دە‌کرد، دای کردە باران، بارانیکی زۆر بە شێ‌وه‌یه‌ک نا‌چار بوون خۆیان بگە‌ی‌ننە ئە‌ش‌که‌وتییکی ئە‌و نزیکە-چوونە ناو ئە‌ش‌که‌وتە‌کە-بەر لە‌وه‌ی باران تە‌واو ببی‌ت و بی‌نە دە‌ره‌وه- لە ئە‌ش‌که‌وتە‌وه بە‌ردێ‌ک تلێ‌ز بو‌ه‌وه و هاتە خوارە‌وه، دە‌ر‌گای ئە‌ش‌که‌وتە‌کە‌ی گرت و-بە‌هێ‌ج شێ‌وه‌یه‌ک ما‌وه‌ی دە‌ر‌چوونیان نە‌بوو، ووتیان: هەر کامیان کردە‌وه‌ی چاکی مە‌یه و تە‌نها لە‌بەر پە‌زاهە‌ندی خوا‌یش ئە‌نجامی دا‌وه، با بی‌کاتە هۆ‌یه‌ک و لە خوا پێی بی‌اری‌تە‌وه، بە‌ش‌کوم رە‌حمیان لە گە‌لا بکات، یە‌کی‌کیان پە‌وی کردە خوا‌ی پە‌روه‌رد‌گار و ووتی: خوا‌یه من دایک و با‌و‌کی‌کی زۆر پیرم مە‌بوو. مە‌مو ئێ‌واره‌یه‌ک ئە‌ب‌وا‌یه شیرم بە‌ی‌نایە و پێش مە‌مو کە‌س دە‌رخواردی ئە‌وانم بدایە، پۆ‌ژێ‌کیان بە‌هۆ‌ی گە‌پان بە‌ د‌وای شتی‌کدا د‌وا کە‌وتم و ز‌وو نە‌گە‌پام‌وه، کە گە‌پام‌وه بی‌نیم خە‌وتوون، منیش قاپە شیرە‌کە‌م بە دە‌ستە‌وه بوو لە‌سەر سە‌ریان پا‌وه‌ستام، پێم خۆش نە‌بوو

مال و منداله کهم له پيش نه وانه وه شیره که بخونه وه و چاوه پي بووم بيدار
بينه وه.

نه وه بوو ههستان له بهر به ياندا و شیره که يان خوارد، سا خوايه نه گهر نه م
کاره م له بهر ره زامه نديي تق کردوه، ده رگای مه رحه مه تت لي مان بکه ره وه و
پزگارمان بکه. نه وه نده يان زانی بهرده که که م جولا، به لام نه يانده توانی
بينه ده ره وه، پيغه مبه ر (ﷺ) فرموی پاشان نه وی تریان ووتی:
په روه ردگار! من کچيکی ناموزام هه بوو، له پاده به ده ر خوشم ده ويست، داوام
لی کرد خوی بدات به ده سته وه و کاری حرامم له گه ل بکات، به لام نه و خوی
نه دا به ده سته وه، تا نه وه بوو ساليکی گرانی هاته پيش و تهنگی به
نافره ته که هه لچنی و په نای هينا بۆ من، منيش سه د ديناری (زيريم) دايه و
به و مه رجه ی خوی بدات به ده سته وه، نه ويش پازی بوو. هه تا کاتي نيشه که م
بۆ ده سته بهر بوو چوومه پيشه وه ليی پي ووتم: (له خوا بترسه) من بۆ تق
حه لال نیم و به حه لالی نه بييت بۆت نييه په رده ی شهرم بشکيني. منيش
نه مويرا ده ستي بۆ بيه م و لي دوور که و ته وه، له کاتي کدا له پاده به ده ر خوشم
ده ويست. ده ستيشم له زيړه که هه لگرت که پيم به خشيبوو. خواي
په روه ردگار! نه گهر نه و کاره م له بهر په زامه نديي تق کردوه، نه وا ده رگای
مه رحه مه تت لي مان بکه ره وه و رزگارمان بکه! له و کاته دا بهرده که که ميکی تر
جولا، به لام هيشتا نه يانده توانی بينه ده ره وه، پيغه مبه ر (ﷺ) فرموی:
پاشان سييه میان ووتی: په روه ردگار! من چه ند که سيکم به کړي گرتبوو، تا
کاريکم بۆ نه نجام بدن، هر يه که يان کړي خويم پي دا جگه له کړي کاريکیان
کړي که ی وهر نه گرت و پړی، منيش خسته نيشه وه تا زور بوو هه ندي مانگام
پي کړي پاش ماوه يه ک هات بۆ لام و ووتی: نه ی به نده ی خوا! کړي که ی

خۆم بدهی، منیش پیم ووت: سهیرکه... هه رچی تو نهیبینی له ووشت و مانگا و مه و کۆیله، له کریکهی تو پهیدا بووه، وتی: نهی بهندهی خوا کالتهه پێ مهکه، منیش وتم کالتهه پێ ناکهه نهویش هه مووی دایه بهرو برديهوه بێ نهوهی ههچی لی بهجی بهیلتی، سا خواجه! نهکهه من نهوکارهه له بهر رهزامهندی تو کردووه، دهه رگای مه رحه مهتت لیمان بکه رهوه و په زگارمان بکه، دیسان بهردهکه جولاو هاتهه ده رهوه و چون به پێی خۆیانوه.

باب سیدنا ابراهیم و زوجه و حفظ الله لهما

۳۱۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: هَاجَرَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِسَارَةٍ فَدَخَلَ بِهَا قَرْيَةً فِيهَا مَلِكٌ مِنَ الْمُلُوكِ أَوْ جَبَّارٌ مِنَ الْجَبَابِرَةِ، فَقِيلَ دَخَلَ إِبْرَاهِيمُ بِامْرَأَةٍ مِنْ أَحْسَنِ النِّسَاءِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ مَنْ هَذِهِ الَّتِي مَعَكَ؟ قَالَ هِيَ أُخْتِي، ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ لَا تُكَذِّبِي حَدِيثِي فَإِنِّي أَخْبَرْتُهُمْ أَنَّكَ أُخْتِي، وَاللَّهِ إِنَّهُ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ غَيْرِي وَغَيْرِكَ، فَأَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ، فَقَامَ إِلَيْهَا فَقَامَتْ تَتَوَضَّأُ وَتُصَلِّي، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ أَمَنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَخَصَنْتُ فَرْجِي إِلَّا عَلَى زَوْجِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ الْكَافِرَ، فَفُطَّ حَتَّى رَكَضَ بَرَجِلِهِ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: قَالَتْ اللَّهُمَّ إِنْ يَمُتْ يُقَالُ هِيَ قَتَلْتَهُ، فَأَرْسَلَ، ثُمَّ قَامَ إِلَيْهَا فَقَامَتْ تَتَوَضَّأُ وَتُصَلِّي وَتَقُولُ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ أَمَنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَخَصَنْتُ فَرْجِي إِلَّا عَلَى زَوْجِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ هَذَا الْكَافِرَ، فَفُطَّ حَتَّى رَكَضَ بَرَجِلِهِ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقَالَتْ اللَّهُمَّ إِنْ يَمُتْ فَيُقَالُ هِيَ قَتَلْتَهُ، فَأَرْسَلَ فِي الثَّانِيَةِ أَوْ فِي الثَّالِثَةِ، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا أَرْسَلْتُمْ إِلَيَّ إِلَّا شَيْطَانًا، ارْجِعُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَعْطُوهُمَا هَاجِرًا، فَرَجَعَتْ إِلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَتْ: أَشْعَرْتُ أَنْ اللَّهَ كَبَّتْ الْكَافِرَ وَآخَذَمَ وَلِيدَهُ)).

(به شی / گه وره مان ئیبراهیم (علیه السلام) و خیزانه کی و پاراستنی له لایه ن خواوه)

ئەبو هورەیره (رضی اللہ عنہ) لە پێغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوە کە
دەفەرمووی: (ئێبراهیم پێغەمبەر (علیه السلام) لە گەڵ سارە ی خیزانی کۆچ
دەکەن بۆ وولاتی رێگایان کەوتە شارێ و پاشایەکی ستمکاری لێ دەبی و
پاسەوانەکانیش پادشا ناگادار دەکەن کە ئێبراهیم هاتوو و ئافەرەتییکی
جوانی لە گەڵ دایە و ئەویش دەنێری بە دواياندا و پتی دەلێت ئەم ئافەرەتە
چیت دەبێت، ئەویش دەفەرمووی ئەوە خوشکە وە لە پاشان ئێبراهیم
دەچێتە لای سارە و پتی دەلێت بە درۆم مەخەرەو بە پادشام ووتوو ئەمە
خوشکە سویندم بەخوا لەسەر زەوی ئیماندارێ نییە جگە لە من و تۆ نەبێت
لە پاشان پادشا ناردی بە دوا ی سارە و ئەویش لە پێشدا دەستنویژی شۆرد
و نوێژی کرد و فەرموی ئەی خوا یە ئەگەر من ئیمان و بپوام بە تۆ و بە
پێغەمبەرە کەت هیناوە وە داوینم پاراستوو تەنھا بۆ مێردم نەبی، خوا یە
گیان ئەم کافرە و بی بپوایە زāl نەکە ی بەسەرمدا ئینجا زۆردارە کە ویستی
دەستی خراپە ی بۆ بیات لە پەل و پۆ دەکەوی هەناسە ی دەگێری و دەست
دەکات بە لرخە لرخ، ئەبو هورەیره دەفەرمووی سارە خاتوون فەرموی خوا یە
مە ی کۆژە نەبادا بلێت ئەو کۆشتوویە تی ئینجا وازی لێ هینا وە چاک بۆو وە
هەم دیسان ویستی پەلاماری بدات بانگی کردەو وە سارەش هەم دیسان
هەلسا و دەستنویژی گرت و نوێژی کرد و لە خوا پاراپایەو وەتی خوا یە
ئەگەر من بپوام بە تۆ و پێغەمبەرە کەت هیناوە داوینی خۆم پاراستوو تەنھا
بۆ مێردم نەبی ئەم ستمکارە زāl نەکە ی بەسەرمدا، دیسان کە ویستی
پەلاماری بدات دەستی وشک بوو لە پەل و پۆ کەوت و ئەبو هورەیره

ده فەرموئ ساره خاتوون فەرموئ خوايه ئیستا ئەگەر بمرئ دەلێن تر
 کوشتووتە دیسان لە جاری سییەم و دووهم دیسان هەمان کرداری پێ روداو
 لەپاشان ستمکارەکه ووتی بەخوا ئەوەی بۆتان نارێوم ئەو نادەمی نیە و
 جنۆکەیه بێ نێرنەو بە بۆ لای ئیبراهیم و تۆکەری خۆمان کە هاجەرەیه
 بیدەنئ، ئینجا گەڕایەو بە بۆ لای ئیبراهیم (علیه السلام) فەرموئ خۆ ئاگات
 لی بوو چۆن خوا ئەو بێ باوەرە ی کۆ لە کۆتا و ئەم کارە کەرەشی بۆمان
 رەخساند کە هاجەرەیه.

باب بیع التصاویر التي لیس فیها روح

٣١٣. عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذْ
 أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا ابْنَ عَبَّاسٍ إِنِّي إِنْسَانٌ إِنَّمَا مَعِيشَتِي مِنْ صَنْعَةِ يَدَيَّ،
 وَإِنِّي أَصْنَعُ هَذِهِ التَّصَاوِيرَ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: لَا أُحَدِّثُكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْ
 رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: ((مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فَإِنَّ
 اللَّهَ مُعَذِّبُهُ حَتَّى يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ، وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا أَبَدًا))، قَرِيبًا الرَّجُلُ
 رِبْوَةً شَدِيدَةً وَأَصْفَرَ وَجْهَهُ، فَقَالَ: وَيْحَكَ، إِنَّ أَبَيْتَ إِلَّا أَنْ تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهِذَا
 الشَّجَرِ وَكُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ رُوحٌ.

(بەشی / فرۆشتنی وێنەکان کە گیانی نیا نەبێ)

لە سەعیدی کۆپی ئەبی الحسن دەفەرموئ لەلای عەبدوللای کۆپی عەبباس
 (رضي الله عنهما) دانیشتووین پیاوی ووتی ئەی عەبدوللای کۆپی عەبباس
 کارو باسبیم ئەوەیە کە وێنە بە دەستی خۆم دروست دەکەم وە ژیاڵی
 رۆژانە ی پێ دابین دەکەم. وە عەبدوللای کۆپی عەبباس فەرموئ ئایا
 فەرمودەیه کت بۆ بگێڕمەو کە لە پێغمەبەری خوام بیستوو کە دەیفەرمو

که سئ وینه بکیشئ خوای گوره نازاری ده دات هه تا کو داوای لی ده کری که گیان بکا به به ریدا و ناتوانن گیان بکا به لاشه یدا، ئینجا پیاوه که رهنگی گهرا و خه م دایگرتن و رهنگی زهره بوو فه رموی هاوار بۆت نه گه ره پتویستت پی پی هیه نهوا وینه ی گژوکیا و شاخ و داخ بکه جکه له گیاندار.

باب اِثْم من باع حُرّاً

۳۱۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ قَالَ: ((قَالَ اللَّهُ: ثَلَاثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَعْطَى بِي ثُمَّ غَدَرَ، وَرَجُلٌ بَاعَ حُرّاً فَأَكَلَ ثَمَنَهُ، وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيراً فَاسْتَوْفَى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِ أَجْرَهُ)).

(بهشی / که سئ نازادکراوی بفروشی و بیکاته به بهنده)

نه بو هورده یره (رضی الله عنه) ده گهریتته وه له پیغه مبه ر (ﷺ) که ده فه رموی: (خوای گوره ده فه رموی: سئ چین هه ن من دوژمنایه تیان ده که م له روژی قیامت، پیاوی عه د و په یمان بدا و له سه ر ئیسلامه تی وه دوای پاشگه ز ببیتته وه لی، وه پیاوی نازاد کراوی بفروشی وه نرخه که ی بخوات وه پیاوی به کری بگری و ئیشی بۆ بکات کرییه که ی پی نه دات).

باب الکيل على البائع، والمعطي،

وبيع الذهب بالذهب، والمزبنة

۳۱۵. عَنْ الْمُقْدَامِ بْنِ مَعْدِي يَكْرَبَ (الرُّبَيْدِي) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((كَيْلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارَكْ لَكُمْ فِيهِ)).

(بهشی / کیشان و دان له سهر فروشیار و

فروشتنی زیر به زیر و مامه لهی موزابه نه)

له مقدم کړې مه دی په کړه ب زو بهیدی (رضي الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گټړته وه فرمویه تی: (له کاتی کړین و فروشتندا خوارده مه نه کانتان بکیشن و خوی گه وره پیت و به ره که تی تی ده خات.

۳۱۶. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اَكْتَالُوا حَتَّى تَسْتَوْفُوا))، وَيُذَكِّرُ عَنْ سَيِّدِنَا عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: ((إِذَا بَعْتَ فِكْلًا وَإِذَا ابْتَعْتَ فَاكْتُلْ)).

پیغمبري خوا (ﷺ) فرموی: شت بکیشن به ته وای وه ده گټړته وه گه وره مان عوسمان (رضي الله عنه) که پیغمبري خوا (ﷺ) پی فرموو نه گه شتکت فروشت بیکیشه وه نه گه کړیوته وه هم دیسان بیکیشنه وه.

۳۱۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ ابْتَاعَ طَعَامًا فَلَا يَبِغُهُ حَتَّى يَسْتَوْفِيَهُ)).

له عبداللهی کړې عومر (رضي الله عنه) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی که سې خوراکیکي کړې با به ته وای بیکیشن له پاشان وری بگری ئینجا بیفروشتنه وه.

۳۱۸. قَالَ أَبُو بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا سَوَاءً بِسَوَاءٍ، وَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالْفِضَّةِ وَالْفِضَّةَ بِالذَّهَبِ كَيْفَ شِئْتُمْ)).

نه بو به کره (رضی الله عنه) فرموی پیغمبر خوا (ﷺ) فرموی زیر به زیر به فروشن مه گهر سهر به سهر و بن باقی به لام زیر به زیو یان زیر به زیر جونی پیتان خوشه واکه!

۳۱۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَا تَتَّبَاعُوا التَّمَرَ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهُ، وَلَا تَبِيعُوا التَّمَرَ بِالتَّمْرِ)).

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) دهگیرته وه که پیغمبری خوا (ﷺ) فرموی: (میوه مه فروشن تا کو پی ده گات و به که لکی خواردن دیت وه روتاب مه فروشن به خورمای گه پیوی ته و).

باب في الحوالة

۳۲۰. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ فَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيٍّ فَلْيَتَّبِعْ)).

(بهشی / هه واله کردن)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنه) ده فرموی پیغمبری (ﷺ) فرموی: (قهرز کویری پیای ده و له مهنده گلی ستمه و ناپه وایه نه گهر که سیکتان له لایه نی قهرزاره که ی خویه وه به ره و روی پیایکی ده و له مهنده کرایه وه که نه و پیایه ده و له مهنده له باتی قهرزاره که ی خوی قهرزه که ی پی بداته وه، نه وه با بجی قهرزه که ی له و ده و له مهنده وه ریگریته وه)

وه له شهرعدا ووشه ی حهواله کردن واته: گواستنه وه ی مافیتک له نهستری
 که سینگه وه بۆ نهستری که سینگ ی تر واته فروشتنی قهرزه به قهرز به لام
 له بهر پیویستی ریگه ی پیدراوه.

باب الكفالة

٢٢١. عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) أَنَّهُ ذَكَرَ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ. فَقَالَ اثْنَيْنِي بِالشُّهَدَاءِ أَشْهَدُهُمْ. فَقَالَ ((كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا)). قَالَ فَأَتَيْتَنِي بِالْكَفِيلِ. قَالَ كَفَى بِاللَّهِ كَفِيلًا. قَالَ صَدَقْتَ. فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَقَضَى حَاجَتَهُ ثُمَّ التَّمَسَّ مَرْكَبًا يَرْكَبُهُ يَقْدُمُ عَلَيْهِ لِلْأَجَلِ الَّذِي أَجَلُهُ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا فَأَخَذَ خَشَبَةً فَتَقَرَّمَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ وَصَحِيفَةً مِنْهُ إِلَى صَاحِبِهِ ثُمَّ زَجَّجَ مَوْضِعَهَا ثُمَّ أَتَى بِهَا إِلَى الْبَحْرِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ تَسَلَّفْتُ فَلَانًا أَلْفَ دِينَارٍ فَسَأَلَنِي كَفِيلًا فَقُلْتُ كَفَى بِاللَّهِ كَفِيلًا فَرَضِي بِكَ وَسَأَلَنِي شَهِيدًا فَقُلْتُ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا فَرَضِي بِكَ، وَأَنِّي جَهِدْتُ أَنْ أَجِدَ مَرْكَبًا أَنْبَعْتُ إِلَيْهِ الَّذِي لَهُ فَلَمْ أَقْدِرْ وَإِنِّي أَسْتَوْدِعُكَهَا، فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ حَتَّى وَلَجَتْ فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ يَلْتَمِسُ مَرْكَبًا يَخْرُجُ إِلَى بَلَدِهِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسَلَفَهُ يَنْظُرُ لَعَلَّ مَرْكَبًا قَدْ جَاءَ بِمَالِهِ، فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ الَّتِي فِيهَا الْمَالُ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا، فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ وَالصَّحِيفَةَ ثُمَّ قَدِمَ الَّذِي كَانَ أَسَلَفَهُ فَأَتَى بِالْأَلْفِ دِينَارٍ فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا زِلْتُ جَاهِدًا فِي طَلَبِ مَرْكَبٍ لَاتِيكَ بِمَالِكَ فَمَا وَجَدْتُ مَرْكَبًا قَبْلَ الَّذِي أَتَيْتُ فِيهِ، قَالَ: هَلْ كُنْتُ بَعَثْتُ إِلَيْكَ بِشَيْءٍ؟ قَالَ: أَخْبِرْكَ أَنِّي لَمْ أَجِدْ مَرْكَبًا قَبْلَ الَّذِي جِئْتُ

فِيهِ، قَالَ: فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ أَدَّى عَنْكَ الَّذِي بَعَثْتَ فِي الْخَشْبَةِ فَأَنْصَرِفْ بِالْأَلْفِ
الدِّينَارِ رَاشِدًا.

(به‌شی که فایده‌ت کردن)

نهبو هوره‌یره (رضی الله عنه) له پیغه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ) ده‌گیرفته‌وه:
که (پیاوئک له به‌نی ئیسرائیل داوای له پیاوئکی تری به‌نی ئیسرائیل ده‌کات
که هزار دینار (واته هزار مسقال ثالثون) ی به‌قهرز بداتی، نه‌ویش ووتی برۆ
چهند شاه‌یدیکم برۆ بیته، بیان که م به‌شاهید، ووتی: خوا به‌سه برۆ شاه‌یدی،
ووتی: ده‌ی برۆ که‌فیلیم برۆ بیته، ووتی: خوا به‌سه برۆ که‌فیلی، ووتی: راست
نه‌که‌ی. ئینجا هزار دیناره‌که‌ی به‌قهرز دا پئی تا دوا‌ی ماوه‌یه‌کی دیاریکراو
برۆ بینیت‌وه. پاشان کابرا ناوچه‌که‌ی به‌جی هیشت و سواری که‌شتی بوو،
کاره‌که‌ی نه‌نجام دا وپاشان ویستی سواری که‌شتی بیت و بیته‌وه برۆ لای
(خاوه‌نی قهرزه‌که) و له کاتی دیاریکراودا بگاته‌وه نه‌وی. که‌چی که‌شتی
ده‌ست نه‌که‌وت. ئینجا ته‌خته‌ داریکی هینا و کرلی و هزار دیناره‌که و
نامه‌یه‌کی تیخست برۆ خاوه‌ن پاره، پاشان هه‌لکولینه‌که‌ی داپو‌شی و هینای
برۆ ده‌ریاکه و ووتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم، تو چاک ده‌زانیی که‌وا من هزار
دینارم له فلان که‌س به‌قهرز وه‌رگرت، داوای که‌فیلی لی کردم ووتم: خوا
به‌سه برۆ که‌فیلی، نه‌ویش به‌که‌فیلیی تو پازی بوو، داوای شاه‌یدی‌شی لی
کردم، ووتم: خوا به‌سه برۆ شاه‌یدی، به‌وه‌ش پازی بوو. منیش نه‌وه‌تا هه‌ول و
ته‌قه‌لایه‌کی زۆرم داو هه‌رچی له تواناما بوو به‌ختم کرد برۆ ده‌ست‌خستنی
که‌شتیه‌که تا نه‌و پاره‌یه‌ی وا به‌لامه‌وه برۆ بنی‌رم، به‌لام نه‌متوانی، (نه‌ی
په‌روه‌ردگارم) وا نه‌م ته‌خته‌ داره نه‌سپی‌رم به‌تو، بۆم بگه‌یه‌نیت. ته‌خته
داری فپی دایه ناو ده‌ریاوه، تا له ناو ئاوه‌که‌دا گوم بوو، نه‌میش گه‌پایه‌وه،

له کاته دا که و ته هه ولدان تا که شتییه کی ده ست بکه وئ بگه پته وه وولاتی
 خوی، پیاوی خاوه ن پاره ییش له مال ده رچوو ته ماشای ده کرد به شکوم
 که شتییه ک په یدا بیت پاره که ی بۆ بیئته وه، کتوپر ته خته داره که که
 پاره که ی تیا بوو ده رکه وت ئه میس هینایه وه بۆ مال تا بیکه نه سوته مه نی، که
 له تی کرد ده بینی پاره که و نامه که ی تیدایه، پاشان پیاوه که که قه رزی لی
 وه رگرتبوو په یدا بوو هه زار دیناره که ی بۆ هینایه وه ووتی: سویند به خوا تا
 ئیستا به وپه پری توانامه وه هه ولم داوه تا که شتیم ده ست بکه ویت و پاره که ت
 بۆ بهینمه وه، به لام پیش ئه م که شتییه ی پتی هاتمه وه یه ک که شتیم نه دیوه.
 ووتی: ئایا تۆ له وه پیش هیچت بۆمن ناردووه؟ ووتی: من پیت رائه که یه نم
 پیش ئه م که شتییه ی من پتی هاتووم که شتی ترم ده ست نه که وئووه، ووتی:
 ئه و پاره یه ی که تۆ له ناو ته خته داره که دا ناردبووت، خوی گه وره که یاندی و
 قه رزه که ی بۆ دایته وه، هه زار دیناری خۆت بۆ خۆت.

باب المسلم في كيل معلوم

٣٢٢. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّم الْمَدِينَةَ وَالنَّاسُ يُسَلِّفُونَ فِي التَّمْرِ الْعَامَ وَالْعَامَيْنِ، فَقَالَ (ﷺ): ((مَنْ
 سَلَفَ فِي تَمْرٍ فَلْيُسَلِّفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ)).

(بهشی / سه له م له پیتوان و کیشانی زانراو)

عه بدوللای کوپی عه عباس (رضی الله عنهما) ده فهرموئ (کاتی پیغه مبهری
 خوا (ﷺ) هاته مه دینه خه لکه که بۆ به روبومی خورما سالتیک و دوو سال
 سه له میان نه کرد ئه ویش فهرمووی هه رکس سه له م بکات با پیتوانه و
 کیشانه ی واده که ی دیاری کراو بیت).

سه‌لەم له شه‌رعا: بریتیه له فروشتینی شتیکی دیاریکراو له‌زیمه‌دا به
نرخیکی پیش خراو (ئه‌وه‌ی پێویسته به زانیاری زیاتر هه‌یه با سه‌یری فقه
السنة بکات).

۳۲۳. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: اشْتَرَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وآلِهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا مِنْ يَهُودِيٍّ بِنَسِيئَةٍ وَرَهْنَهُ دِرْعًا لَهُ مِنْ حَدِيدٍ.
عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فه‌رموئێ پێغه‌مبه‌ری خوا خواردنێکی له
جوله‌که‌یه‌ک کړی (تیروکه‌وانه‌که‌ی) به ره‌هن (بارمه‌ته) دانا لای جوله‌که‌که.

(کتاب المزارعة)

باب فضل الحرث والغرس

۳۲۴. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((مَا
مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرِعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا
كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ)).

(نامه‌ی کشتوکال (المزارعه))

(به‌شی / فه‌زلی جو‌ت کردن و زه‌وی کێڵان)

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) له پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
ده‌گێڕێته‌وه که ده‌فه‌رموئێ: (هه‌ر موس‌لمانێ نه‌مامێ بنیژێ یان کشتوکالی
بکات ئه‌وا ئه‌گه‌ر بالنده یان ئاده‌می یان ئازهل لێی بخوات بۆ خاوه‌نه‌که‌ی
ده‌بیته‌ خێر و سه‌ده‌قه له روژی قیامه‌ت).

باب إقْتِنَاءِ الْكَلْبِ لِلْحَرْثِ

۳۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ أَمْسَكَ كَلْبًا فَإِنَّهُ يَنْقُصُ كُلَّ يَوْمٍ مِنْ عَمَلِهِ قِيرَاطٌ إِلَّا كَلْبَ حَرْثٍ أَوْ مَاشِيَةٍ)).

(به‌شی / راگرتنی سهگ بو کشتوکال)

له نه‌بی هورده‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیریتنه‌وه له پیغهمبه‌ری خوا (ﷺ) که ده‌فه‌رموی که‌سئ سه‌گیگ رابگری بئ هوده نه‌وا هه‌موو ریژی به‌قه‌د قیراطی کرده‌وه‌ی چاکه‌ی که‌م ده‌کات تنه‌ا سه‌گ راگرتن بو کشتوکال و پاسه‌وانی و مه‌پ و مالات.

۳۲۶. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ أَنَّهُ رَأَى سِكَّةً وَشَيْئًا مِنْ آلَةِ الْحَرْثِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((لَا يَدْخُلُ هَذَا بَيْتَ قَوْمٍ إِلَّا أَدْخَلَهُ الدُّلُّ)).

نه‌بو ئومامه‌ی باهیلی له مالیکا ئامیری کشتوکال و کتلائی دیت وه‌کو (هه‌وجار و گاسن) فه‌رموی گویم له پیغهمبه‌ری خوا بوو (ﷺ) فه‌رموی ئه‌مه‌ سه‌ر بکا به‌هه‌ر مالتی خودا ده‌یکا به‌مایه‌ی ژێرده‌ستی و که‌ساسی بۆیان.

مه‌به‌ست له‌م فه‌رموده‌یه نه‌وه‌یه موسلمان سه‌رنه‌که‌نه‌ کشت و کال و مالداری به‌جوړیکی وا که‌واز له‌هیزی سه‌ریازی و جیهاد و تیکوشان به‌ینن وه‌هه‌تا‌کو نه‌ویش دیاره له‌هه‌ژاران و فه‌لاح و جوتیار که‌ساس تر و بی‌نه‌واتر نییه‌.

۳۲۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَزْرِعْهَا أَوْ لِيَمْنَحْهَا أَخَاهُ، فَإِنْ أَبَى فَلْيُمْسِكْ أَرْضَهُ)).

نهو هورديره (رضي الله عنه) ده فهرموئ پيغه مبر (ﷺ) فهرموئ
كه سئ زهوى هه بوو با بيجيئني يان بيداته براكه ي با داجيئني وه نه گهر
ئه ويش نه ي كرد نهوا زهوى خوي رابگريئ.

۳۲۸. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِنَّ أَمْثَلَ مَا أَنْتُمْ صَانِعُونَ أَنْ
تَسْتَأْجِرُوا الْأَرْضَ الْبَيْضَاءَ مِنَ السَّنَةِ إِلَى السَّنَةِ.

عه بدوللای کوپی عه عباس ده فهرموئ: (چاکترین شتی که ئیوه ده یکه
ئه وه یه که زهوى رووت و بئ کشت و کال به کری بدری له و ساله وه بئ سالیکی
ت).

۳۲۹. عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ قَيْسٍ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمَّايَ أَنَّهُمْ كَانُوا
يُكْرُونَ الْأَرْضَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (ﷺ) بِمَا يَنْبُتُ عَلَى الْأَرْبَعَاءِ أَوْ شَيْءٍ
يَسْتَنْتِيهِ صَاحِبُ الْأَرْضِ، فَتَنَى النَّبِيُّ (ﷺ) عَنْ ذَلِكَ، فَقُلْتُ لِرَافِعٍ: فَكَيْفَ
هِيَ بِالْأَيْنَارِ وَالْأَرْهَمِ؟ فَقَالَ رَافِعٌ: لَيْسَ بِهَا بَأْسٌ بِالْأَيْنَارِ وَالْأَرْهَمِ.

حه نظه له ی کوپی قه یس له رافیعی کوپی خه دیج ده گریته وه که ده فهرموئ
مامه م بوی باسکردم له زه مانى پیغه مبر (ﷺ) ئیمه زه ویمان ده دا به
مولکانه له سهر ئه م شیوه یه پارچه یه کمان له زه ویه که دیاری ده کرد و نهو
پارچه یه مان داده چاند بئ خاوه نی زه ویه که له باتی ملکانه، ئه ویتیش بئ
وهر زیره که دایده چاند بئ خوی جا زۆر جار هه بوو له پارچه زهوى، باشی
ده مینا له کشتوکال و به لام پارچه که ی تر باشی ناهینا له به روبووم له کاتی
دروینه و خه ماندا ده بوو به ناکۆکیمان له بهر نه وه پیغه مبری خوا (ﷺ)
نه ی کردوه، هه تا ناکۆکی و ناخۆشی پهیدا نه بئ ووتم به رافیع نه گهر به
پاره بوايه ووتی هیچ شتی تیا دا نییه و به لام له و کاته دا وا باونه بوو و به پاره.

باب تحریم بیع الخمر والمیتة وثمان الكلب

۳۳۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ (عَامَ الْفَتْحِ وَهُوَ بِمَكَّةَ): ((إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ وَالْمَيْتَةِ وَالْخِنْزِيرِ وَالْأَصْنَامِ))، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ شُحُومَ الْمَيْتَةِ فَإِنَّهَا يُطْلَى بِهَا السُّفْنُ وَيُذَمَّنُ بِهَا الْجُلُودُ وَيَسْتَصْبِحُ بِهَا النَّاسُ؟ فَقَالَ: ((هُوَ حَرَامٌ))، ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) عِنْدَ ذَلِكَ: ((قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ إِنْ اللَّهَ لَمَّا حَرَّمَ شُحُومَهَا جَمَلُوهُ ثُمَّ بَاعُوهُ فَأَكَلُوا ثَمَنَهُ)).

(به شی / قه دهغه کردنی فروشتنی مهی و

مردار بوو و کری سگ)

جابری کوپی عهبدوللا (رضي الله عنهما) دهگیرتهوه که گوئی له پیغهمبهری خوا بوو (ﷺ) دهیغهموو له سالی فهتخی مهککه بوو، خواو پیغهمبهره که قه دهغه و هه رامي فروشتنی مهی و مرداره بوو وه بهراز و بت یان کردوو، وترا نهی پیغهمبهری خوا ثایا بهزوپیی مرداره بوو که کهشتی پی چهور دهکریت چونه و پیستهی پی چهور دهکن و بهکاری دههینن، هه رموی خوا بچی به گز جوله که کاندایا له و کاتهی که خوی گه وره بهز و پیوی نازده لی مرداره بووی له سهه هه پام کردبوون نهوان خوشه یان دهکرد و جوانیان دهکرد و دهیان فروشت و پاره که یان دهخوارد.

۳۳۱. عَنْ أَبِي مسعود الأنصاري رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ نَهَى عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ (كما نهى ﷺ) عَنْ مَهْرِ الْبَغِيِّ وَخُلُوفِ الْكَاهِنِ.

له نهی مهسعودی نهنصاری (رضي الله عنه) له پیغهمبهه (ﷺ) دهگیرتهوه که نهی کردوو له وهرگرتنی پارهی فروشتنی سگ و ههروه

نه می کردوه له وه رگرتنی مارهی ئافرهتی داوین پیس و وه له دانی پارهی فالجی و جاسوگر له سهر فال و جادوویانه وه.

(کتاب الإجارة)

باب إستجار الرجل الصالح، وقول الله تعالى:

﴿إِنَّ خَيْرَ مَنْ اسْتَجَرْتَ الْقَوَى الْأَمِينُ﴾

۳۳۲. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((الْخَازِنُ الْأَمِينُ الَّذِي يُؤَدِّي مَا أَمَرَ بِهِ طَيِّبَةً نَفْسُهُ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقِينَ))

(نامه‌ی به‌کردان)

(به‌شی / به‌کرگرتنی بیاو و چاکه‌که و خوای گه‌وره)

ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ خَيْرَ مَنْ اسْتَجَرْتَ الْقَوَى الْأَمِينُ﴾

ئه‌بو موسای ئه‌شعیری (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: خه‌زینه‌داری ئه‌مین و ده‌ستپاک ئه‌وه‌ی ئه‌نجامی ده‌دات که فه‌رمانی پیکراوه به‌وه‌قی خۆشحال بیت به‌ئه‌نجام دانی ئه‌وه یه‌کیکه له چاکه‌کاران.

۳۳۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا رَعَى الْفَنَمَ، فَقَالَ أَصْحَابُهُ: وَأَنْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ، كُنْتُ أُرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطٍ لِأَهْلِ مَكَّةَ)).

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) له پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گیریتته‌وه که ده‌فه‌رموی هه‌ر پیغه‌مبه‌ری که خوا ناردویه‌تی شوانی مه‌پی کردوه، هاوه‌لان ووتیان تۆش؟ فه‌رموی به‌ئێ منیش شوانی مه‌رم کردوه بۆ خه‌لکی مه‌که‌که به‌ چه‌ند قیراطی.

۳۳۴. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: ((اتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ)).

عبداللہ کوپی عہد عباس (رضی اللہ عنہما) لہ پیغہمبہری خوا دہ گیزیتمہ وہ (ﷺ) کہ موعازی کوپی جہہ لی نارد بق یہ من پی فہرمو خوت ہپاریزہ لہ نزای ستم لیکراو چونکہ لہ نیتوان نہ و خودا هیچ پہردہ یہ کہ نییہ.

۳۳۵. عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: أُعْطَانِي أَبِي عَطِيَّةً فَقَالَتْ عَمْرَةُ بِنْتُ رَوَاحَةَ: لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: إِنِّي أُعْطِيتُ ابْنِي مِنْ عَمْرَةَ بِنْتُ رَوَاحَةَ فَأَمَرْتَنِي أَنْ أَشْهَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، {ف} قَالَ {عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ} : ((أُعْطِيتَ سَائِرَ وَلَدِكَ مِثْلَ هَذَا))؟ قَالَ: لَا، قَالَ: ((فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ))، قَالَ: فَرَجَعَ قَرْدٌ عَطِيَّتَهُ.

لہ حوصہین لہ عامیر (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی گویم لہ نوعمانی کوپی بہ شیر بوو (رضی اللہ عنہ) لہ سہر مینبہر ووتاری دہ دا فہرموی: باوکم بہ خشیشیکی پی بہ خشیم وہ عہمرہی کچی رہواچہ ووتی: رازی نیم ہتا ناگاداری پیغہمبہری خوا نہ کہن، ہاتہ لای پیغہمبہر (ﷺ) ووتی من داومہ بہ کوپم لہ عہمرہی کچی رہواچہ وہ نہ ویش فہرمانی پی کریم کہ توش ناگاداری وہ پیغہمبہری خوا (علیہ السلام) فہرموی نایا داوتہ بہ ہہمو کوپہ کانت نہم بہ خششہ؟

نہ ویش ووتی نہ خیر، فہرموی دہ لہ خوا بترستی وہ دادپہرہری بکہ لہ نیتوان منالہ کانتان، دہ لن گہ پایہ وہ بہ خششہ کہی لی وہ رگرتہ وہ.

۳۳۶. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ)).
 له عوتبهى كوپى عامير (رضي الله عنه) دهفه رموى پيغه مبهري (عليه السلام)
 فه رموى: (له پيشترين مهرج كه نه بين به جي بهيندرى، نهو مهرجه به كه
 نافرته تي بين حالال نه كه ن بؤ خورتان).

باب الشروط في الوقف، وتصرف الولاة، والريان للصائم

۳۳۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ أَصَابَ أَرْضًا بِخَيْرٍ فَأَتَى النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَسْتَأْمِرُهُ فِيهَا، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ أَرْضًا بِخَيْرٍ لَمْ أَصِبْ مَالًا قَطُّ أَنْفَسَ عِنْدِي مِنْهُ، فَمَا تَأْمُرُ بِهِ؟ قَالَ: ((إِنْ شِئْتَ حَبَسْتَ أَصْلَهَا وَتَصَدَّقْتَ بِهَا))، قَالَ: فَتَصَدَّقَ بِهَا عُمَرُ - أَنَّهُ لَا يُبَاعُ وَلَا يُوهَبُ وَلَا يُورَثُ، وَتَصَدَّقَ بِهَا فِي الْفُقَرَاءِ وَفِي الْقُرْبَى وَفِي الرِّقَابِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَالضَّيْفِ، لَا جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا بِالْمَعْرُوفِ وَيُطْعِمَ غَيْرَ مَتَمَوْلٍ، فَحَدَّثْتُ بِهِ ابْنَ سِيرِينَ فَقَالَ: غَيْرَ مُتَأَثِّلٍ مَالًا.

(به شى / مهرج له وهف كردن و

سهرپه رشتى سهرداران، وه رهيان بؤ رؤزووه وان)

عهدوللاى كوپى عومر (رضي الله عنه) دهگيرتته وه كه عومرى كوپى
 خه تتاب (رضي الله عنه) زهويه كى له جهنگى خه بهر دهست كه وتووېو
 هاته خزمته تي پيغه مبهري (عليه السلام) فه رموى نهى پيغه مبهري خوا من هيچ مالېكم

نه وندهی پارچه زهوییه کهی خهیبه ر له لام به نرخ تر نییه تقوچ فرمانیکم پی ده کهی دهریاره ی نهو زهوییه پیغه مبه ر فرموی نه گه ر حه ز ده کهی نه صله کهی وه قف بکه و به ره مه کهی بکه به خیر، عومریش کردی به وه قف که نه فروشیته وه نه به خشریت وه به میرات نه گیریت و به روبوومه کهی کرد به خیر و دابه شی کرد به سهر هه ژاران و خزمه کانی هه روه ها بق نازاد کرنی بهنده له ریگای خودا و بق سهر ریپوارانی به جی ماو و میوانه وه وه گونه نییه له سهر نهو که سهی که سهر په رشتی ده کات لی بخوات به مهرجی نه یکه ن به مولکی خویان.

باب الیمین الفاجرة

۳۳۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ يَقْطَعُ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ هُوَ عَلَيْهَا فَاجِرٌ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ)).

(بهشی / سویند خواردنی به درق)

له عهبدولای کوپی مه سعود (رضی الله عنه) له پیغه مبه روه ده گیریتته وه (ﷺ) که ده فرموی: (که سی سویند بخوا بق نه وهی مالی موسلمانن به سته م بق خوی دابری به درق و به سته م نهوا که ده گاته خزمه تی خوا خوی گه وره زود لیتی توپه یه).

(کتاب المساقاة)

باب إثم من منع ابن السبيل من الماء

٣٣٩. عَنْ أَبِي مُرَيْزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((ثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: رَجُلٌ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مَاءٍ بِالطَّرِيقِ فَمَنَعَهُ مِنْ ابْنِ السَّبِيلِ وَرَجُلٌ بَايَعَ إِمَامًا لَا يُبَايِعُهُ إِلَّا لِدُنْيَا فَإِنْ آغَظَاهُ مِنْهَا رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطِهِ مِنْهَا سَخِطَ، وَرَجُلٌ أَقَامَ سِلْعَتَهُ بَعْدَ الْعَصْرِ، فَقَالَ وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ لَقَدْ أُعْطِيتُ بِهَا كَذًا وَكَذَا، فَصَدَّقَهُ رَجُلٌ، ثُمَّ قَرَأَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ الآية.

(نامه‌ی باخه‌وانی)

(به‌شی / گونا‌هی که‌سی قه‌ده‌غهی ناو بکات له خه‌لکی)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) فه‌رموی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی له‌ روژی قیامت ئه‌م سێ که‌سه‌ خوای که‌وره‌ نه‌ به‌ چاوی ره‌حمه‌ت ته‌ماشایان ده‌کات و نه‌ له‌ تاوان پاکیان ده‌کاته‌وه‌ سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش سزایه‌کی به‌سوێان بۆ ئاماده‌ کراوه‌: پیاوێ که‌ زیاده‌ ئاوی هه‌بێ و له‌سه‌ره‌ رێی بێ و له‌ رێبوا‌ی قه‌ده‌غه‌ بکا، پیاوێکیش په‌یمان بدا به‌ پێشه‌وا و سه‌یری به‌رژه‌وه‌ندی دنیای خۆی بکات ئه‌گه‌ر پێشه‌وا به‌شی دا ئه‌ویش به‌گوێی بکا ئه‌گه‌ر پێشه‌واکه‌ی به‌شی نه‌دا ئه‌ویش نا‌پازی بێ و به‌ گوێی نه‌کا، وه‌ پیاوێکیش که‌ له‌ پاش عه‌س‌رکاتی بازار داخستن وه‌ سوێند بخوا و بلێ سوێندم به‌و خوا‌یه‌ی که‌ جگه‌ له‌ خۆی که‌سی تر نییه‌ له‌ پێش تۆدا ئه‌وه‌نده‌یان داو‌مێ نه‌مداوه‌ که‌ لێ زیاتر له‌ تۆ، وه‌ پیاوه‌که‌ش به‌روای پێ بکات و لێی بکڕێت به‌و نرخه‌

درویدی، له پاش هم نایه تهی خوینده وه ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ الایه... ولهم عذاب الیم.

واته: نه و که سانهی که په یمانی خودا و سویندی خویان ده فروشن به به مایه کی که می دنیای ده یان کوپنه وه نه وانه له پاشه روژدا بی بهش و بارن له همور خوشیه کی قیامت، وه خوی گوره قسه یان له گال ناکات و به چای رحمت ته ماشایان ناکات و پاکیان نه کاته وه وه سزای به نیشیان بو هیه.

باب فضل سقي الماء

۳۴۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((بَيْنَا رَجُلٌ يَمْشِي فَاشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَنَزَلَ بِئْرًا فَشَرِبَ مِنْهَا ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا بِكَلْبٍ يَلْهَثُ يَأْكُلُ التُّرَى مِنَ الْعَطَشِ، فَقَالَ لَقَدْ بَلَغَ هَذَا مِثْلُ الَّذِي بَلَغَ بِي، فَمَلَأْ خُفَّهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ، ثُمَّ رَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ)) قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِن لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْرًا؟ قَالَ: فِي كُلِّ كَبِيرٍ رَطْبَةٌ أَجْرٌ.

(بهشی / فه زلی ناودان)

نه بو هورده بیره (رضي الله عنه) ده فهرموئ پیغه مبهر (ﷺ) فهرموئ: (جاری پیاوړیک له ریگایه ک ده پوی تیئویتی زوری بو هیئا بیریکی دوزیه وه و چوه ناوی و تیر ناوی خواره وه کاتج که هاته دهره وه له لیواری بیره که سه گیکي بینی زمانی دهر هیئا بوو له تیئویته خولی ده خوارد، جا پیاوه که له بهر خوییه گوتی هم سه گش وه کو من تیئویته جا رویشه ناو بیره که وه و به پیلوه کانی ناوی هه لکیشا و دای به سه که که تا کو تیری

خوارد جا خوی گه وړه له سهر نه م چا که یه بهرام بهر به م گیانداره سوپاسی
 کرد و لئی خوش بوو، هاو ه لان ووتیان نه ی نیردرای خوا دیاره هر
 چا که یه یی له گه ل گیانه وهر بکړی به خیر و پاداشت هه یه؟ هه رموی به لئی وایه
 هر چا که یه یی له گه ل گیاندار یی بکړی که ته پایی ژیا نی تیدای یی خیر دکی
 که وړه یه).

باب فی الخیل وسقی الدواب والناس من الأنهار

۳۴۱. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((الْخَيْلُ لِرَجُلٍ أَجْرٌ وَلِرَجُلٍ سِتْرٌ
 وَرَجُلٍ وَزْدٌ، فَأَمَّا الَّذِي لَهُ أَجْرٌ فَرَجُلٌ رِبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَطَالَ بِهَا فِي
 مَرْجٍ أَوْ رَوْضَةٍ، فَمَا أَصَابَتْ فِي طِيلِهَا ذَلِكَ مِنَ الْمَرْجِ أَوْ الرَّوْضَةِ، كَانَتْ لَهُ
 حَسَنَاتٌ، وَلَوْ أَنَّهُ انْقَطَعَ طِيلُهَا فَاسْتَنْتُ شَرْفًا أَوْ شَرْفَيْنِ كَانَتْ أَثَارُهَا
 وَأَرْوَاتُهَا حَسَنَاتٍ لَهُ، وَلَوْ أَنَّهَا مَرَّتْ بِنَهْرٍ فَشَرِبَتْ مِنْهُ وَلَمْ يُرِدْ أَنْ يَسْقِيَ كَانَ
 ذَلِكَ حَسَنَاتٍ لَهُ فَهِيَ لِذَلِكَ أَجْرٌ. وَرَجُلٌ رِبَطَهَا تَغْنِيًا وَتَعَفًُّا ثُمَّ لَمْ يَنْسَ حَقَّ
 اللَّهِ فِي رِقَابِهَا وَلَا ظُهُورِهَا فَهِيَ لِذَلِكَ سِتْرٌ. وَرَجُلٌ رِبَطَهَا فَخْرًا وَرِيَاءً وَنَوَاءً
 لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ فَهِيَ عَلَى ذَلِكَ وَزْدٌ)).

(به شی / نه سپ و تیر ناوکردنی گیانه وهران

و خه لکانیش له ناوی روبردا)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده هه رموی پیغه مبه ر (ﷺ) هه رموی نه سپ
 و ولاخه به رزه بقی هه ندی که س نه جر و پاداشته و بقی هه ندی که س په رده و
 داپر شه ری عیب و حالیه تی وه بقی هه ندی که س مایه ی شه روتاوانه،
 بقی هه ندی کی مایه نه جر و پاداشه که رایده گری، بقی غه زاگردن و جیهاد له
 ریگای خودا له میړگیکدا یان له میړغوزاریکدا به گوریسی ده بیبه ستیقه وه تیر

ئەو ولاخە ھەرچى بخوات لەو مێرگە و ھەر چەند بلەوھە پێى يان بە ژمارەى تەرس و مێزەگەى و يان گوريسەگەى بپسینى و سەرى دووسەر غار غارقین بکات و يان یارى بکات و بە وانە ھەمووی خوا خێر پاداشت بۆ خواوەنەگەى دەنوسى يان وە خوا بە ژمارەى شوین سم و تەرس و مێزەگەى و ئەو ئاوانەى کە دەبخوات وە خوا خێر و چاکە بۆ خواوەنەگەى دەنوسى.

وہ ئەوھى رايدەگرێ بۆ ئەوھى لە خەلکى بێ نیاز بێ و کاروکاسبى پێ بکات وە ئەو مافەى خودا داویەتى ئەو بۆ ئەو پەردەو داپۆشەرە، وە بۆ ئەو کەسەش مایەى تاوان و شەپە کە کەسێ رايدەگرێ بۆ چاو و شانازی و فەخر و ریاپازی بەسەرگەلى ئىسلامدا ئەمە بۆ ئەو مایەى شەپ و خراپەپە.

(کتاب الاستقراض)

باب من أخذ أموال الناس يريد أداءها،

وَمَنْ أَخَذَهَا يريد إتلافها

٣٤٢. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: ((مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ، وَمَنْ أَخَذَ يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ)).

(نامەى قەرز وەرگرتنەوہ (قەرزکردن)

(بەشى/ کەسێ مالى خەلک وەردەگرێ بیهوى بیداتەوہ و

ئەو کەسەى بیهوى تەفر و تونای بکات)

لە ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) دەگێڕێتەوہ پێنجەمبەر (ﷺ) کە دەفەرموێ کەسێ مالى خەلکى وەرگرت بە قەرز و ویستی بیداتەوہ خواى گەورە یارمەتى دەدات بۆ دانەوہى، وە کەسێ وەریگرت و نیەتى نەدانەوہى ھەبوو خواى گەورە مالەگەى تەفر و تونا دەکات.

باب اللقطة

۳۴۳. عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ عَنِ اللَّقْطَةِ فَقَالَ: ((اعْرِفْ عِقَاصَهَا وَوِكَاءَهَا ثُمَّ عَرِّفَهَا سَنَةً فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا وَإِلَّا فَشَأْنُكَ بِهَا)).

(بهشی / دوزراوه (اللقطة))

له زهیدی کوپی خالد (رضی الله عنه) ده‌فهرموی پیاوی هاته خزمهت پیغمبری خوا (ﷺ) پرسپاری دهریاره‌ی شتی بزویو کرد نه‌ویش فهرموی: (توره‌گه‌که و په‌ته‌که‌ی و ژماره‌که‌ی بناسه و باش سه‌یری بکه له پاشان بۆ ماوه‌ی سالتیک بانگه‌وازی بۆ بکه نه‌گهر دوا‌ی نه‌و ساله‌ش خاوه‌نی هه‌بوو بیده‌ره‌وه نه‌گهر نه‌بوو بۆ خۆته چی لی ده‌که‌ی).

۳۴۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ لِرَجُلٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ سِنٌَّ مِنَ الْإِبِلِ فَجَاءَهُ يَتَقَاضَاهُ، فَقَالَ (ﷺ): ((أَعْطُوهُ)) فَطَلَبُوا سَنَّهُ فَلَمْ يَجِدُوا لَهُ إِلَّا سِنًّا فَوْقَهَا، فَقَالَ: ((أَعْطُوهُ))، فَقَالَ: أَوْفَيْتَنِي وَفَى اللَّهُ بِكَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنْ خِيَارَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً)).

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فهرموی پیاوی قهرزی له‌سه‌ر پیغمبری خوا بوو (ﷺ) که وشتریک بوو هاته خزمه‌تی و داوا‌ی قهرزی کرد و به توندی قسه‌ی کرد له خزمه‌تیا نه‌ویش فهرموی بیده‌نه‌وه وشتریکی وه‌ک وشتره‌که‌ی خۆی هاوه‌لان ووتیان نه‌ی پیغمبر نه‌وه له وشتره‌که‌ی خۆی چاکتره پیغمبر (ﷺ) فهرموی بیده‌نی چونکه چاکترینی ئیوه نه‌و که‌سه‌یه چاکتر قهرز بداته‌وه.

باب من إستعاذ بالله من الدين

۳۴۵. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ: مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنَ الْمَغْرَمِ؟ قَالَ: ((إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ)).

(بهشی / کهسی خو په نا بدات به خوا له قهرزاري)

عائشه خان (رضي الله عنها) د هفرموي پيغمبري خوا (ﷺ) له ناو نويز نه م نزيهه ده كړد: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ)) واته: خواجه خوم په نا ددهم به تو له تاوان و قهرزاري وه له و كاته دا به كيځ ووتی نه وه بڼه نده په نا دهگري له قهرزاري نهی نيرزوي خوا؟ پيغمبريش هفرموي پياو نه كړ كه وته ژير باري قهرز و قوله وه قسهی دهكات دروي له كهل دهكات وه به لئين و په يمان ددهات و نا يگه يه نيته سهر.

۳۴۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((مَنْ تَرَكَ مَالًا فَلَوْرَثَتْهُ، وَمَنْ تَرَكَ كَلًّا فَلَايْنَا)).

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) له پيغمبر (ﷺ) دهگيرتته وه كه د هفرموي كهسي مال و ساماني له پاش به جي ما دهبيت به ميراث بڼه ميراثگري وه نه كړ قهرزي له سهر بوو نه وه له سهر نيتمه به بڼه بدينه وه.

۳۴۷. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ((مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَأَنَا أَوْلَى بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اقْرَأُوا إِنَّ شِئْنَكُمْ ﴿الَّتِي أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾

فَأَيُّهَا مُؤْمِنٌ مَاتَ وَتَرَكَ مَالًا فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهُ مَنِ كَانُوا، وَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعًا فَلْيَأْتِنِي فَأَنَا مَوْلَاهُ)).

له نه بو هورده يره (رضي الله عنه) كه پيغمبر (ﷺ) فهرموي: (من نزيكترم له موسلمان له دنيا و دوا رږډ له خويان وه نه گهر چه زده كنه نه م نايه ته بخويننه وه: ﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ واته: پيغمبر له پيشتره له موسلمان له خويان وه جا نه گهر موسلمانن مرد و مالي له پاش به جي ما با كه س و كاري مال و ساماني به ميراث بيهن، به لام نه گهر قهرزي له سر بوو قهرزه كه ي له سر من، من بوي دده مه وه وه كه سي مردوو منالي ووردي له پاش به جي ما با بين بوي لاي من به خويان ده كه م.)

باب ما ينهى عن إضاعة المال

٣٤٨. عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمّهَاتِ وَوَادَ الْبَنَاتِ وَمَنْعَ وَهَاتٍ، وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ)).

(بهشي / نه شي كردن له مال به زايه دان)

موغيره (رضي الله عنه) ده فهرموي پيغمبري خوا (ﷺ) ده فهرموي: خوي گهره چه پام و قه ده غه ي كرده له سهرتان له شكاندني دلي دايك و باوك و وه زينده به چال كردني كچان وه قه ده غه كردني ماف له سهرتان وه خوي گهره پتي ناخوشه بوي نيوه له ووشه ي ووتيان و گوتيان ده يانگوت، نقد پرسيار كردن و سوال كردن و مال به زايه دان.

۳۴۹. وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي أَخْذَعُ فِي الْبُيُوعِ، فَقَالَ: ((إِذَا بَايَعْتَ فَقُلْ لَا خِلَابَةَ فَكَانَ الرَّجُلُ يَقُولُهُ)).

له عهبدولای کوی عومر (رضی الله عنه) دهفهرموی پیای به پیغهمبری ووت (ﷺ) که له سهودا ومامهله دا دهخهلهتی، پیغهمبری خوا فهرموی نهگر سهودا ومامهله دهکوی بلئی بی فروفیل و قولبرین.

باب قصاص المظالم

۳۵۰. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ حُبِسُوا بِقَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَيَتَقَاصُونَ أَوْ يَتَقَاضُونَ مَظَالِمَ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا. حَتَّى إِذَا نَقَوْا وَهَذَّبُوا أُذُنَ لَهُمْ بِدُخُولِ الْجَنَّةِ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ (ﷺ) بِيَدِهِ لَأَحْدَهُمْ بِمَسْكَنَةٍ فِي الْجَنَّةِ أَدْلُ بِمَنْزِلِهِ كَانَ فِي الدُّنْيَا)).

(بهشی / توله کردن له سته مکار)

نه بو سهعیدی خودری (رضی الله عنه) له پیغهمبری خوا (ﷺ) دهگیریتوه که دهفهرموی: (نیمانداران کاتی رزگاریان دهبی له چنگی ناگری دوزهخ له سهر پردی له نیوان ناگر و بههشت رادهگیرین ههتاکو تولهی نهو ناههقیانهی له دونیادا له یهکتریان کردوه لییان نهسهنری ههتا به تهواوی پاک دهبنهوه ههقی کهس له سهر کهس نامینن نهوجا ریگهیان پی دهدری بۆ ناو بههشت و دهسا بهو کهسهی گیانی موحهمد (ﷺ) بهدهسته یهک بهیهکیان له مالهکانی دونیایان باشت و شارهزاتری مالهکانی خویانش لهناو بههشتدا وهکه نهه یهکه م جاریانه که دهچنه ناوی.

۳۵۱. عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحَرَّرٍ الْمَازِنِيِّ قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أَمْشِي مَعَ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخِذَ بِيَدِهِ إِذْ عَرَضَ رَجُلٌ فَقَالَ: كَيْفَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ فِي النَّجْوَى؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِنَّ اللَّهَ يُدْنِي الْمُؤْمِنَ فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ وَيَسْتُرُهُ، فَيَقُولُ: أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا، أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، أَيُّ رَبٍّ، حَتَّى إِذَا قَرَّرَهُ بِذُنُوبِهِ، وَرَأَى فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ هَلَكَ، قَالَ {تَعَالَى}: سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ فَيُعْطَى كِتَابَ حَسَنَاتِهِ وَأَمَّا الْكَافِرُ وَالْمُنَافِقُ فَيَقُولُ لِالشَّهَادَةِ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ، أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ)).

له سه فوانی کوپی میجرهزی مازنی دهفهرموئی من له گهال عهبدوللای کوپی عومهری دهپویشترین دهستم له ناو دهستی دابوو، پیاوئی به عهبدوللای کوپی عومهری ووت چون گویت له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) ده ریاره ی چریه ی قسه دا فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوا بوو ده فهرموو له روژی قیامه تدا خوی گه وره نزیك ده بیته وه له مروقی بپواداردا به رهنگی په نای ده دات و ده پیا ریژی وه پیی ده فهرموئی له فلانه روژ فلانه گونا هت کرد وه له فولانه شوین گونا هت کرد نه ویش ده لی په روه ردگارم هه تا دان به تاوانی خوی ده نی وه وا داده نی که تیا چووه به لام خوی په روه ردگار ده فهرموئی من له دنیا په نام دای ولیم داپوشی وه نیستا وا لیت خوش بووم و په په ی چاکه کانی پی ده دری و وه بی بپوایانیش و دوپوه کان له بهر چاوی شایه ته کانی جار ده دری و ده لی (هؤلاء الذين كذبوا على ربهم، أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ) واته: نه وانه بوون دریان به دهم خواوه ده کرد که بزائن نه فرین و له عنه ت له سهر سته مکارانه.

باب المسلم أخو المسلم يعاونه ويؤاسيه

۳۵۲. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلَمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَاتٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

(به شی / مسلمان برای مسلمان، یارمه تیدرو
به ده مه وه هاتن)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنه) له پیغه مبهروه (ﷺ) ده گیزیته وه ده فهرموی: (مسلمان برای مسلمان، نابی سته می لی بکات یان بیداته ده ست ناحه زانی وه که سی له پیویستی برای خوی دابی خواش له پیویستی نه و دایه وه که سی ناخوشیه که له سهر مسلمانن لایدات خوی گهره ناخوشیه که له ناخوشیه کانی رژی قیامت له سهر نه و لاده بات وه که سی عیب و نه کی مسلمانن داپوشی خوی گهره ش عیبی نه و داده پوشی).

۳۵۳. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((انصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا))، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا نَنْصُرُهُ مَظْلُومًا فَكَيْفَ نَنْصُرُهُ ظَالِمًا؟ قَالَ: ((تَأْخُذْ فَوْقَ يَدَيْهِ)).

نه نس (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموی یارمه تی برای خوت بده و سهری بخه له سهر حق چ سته مکار بیت یان سته لیکراو بیت، هاوه لان ووتیان نه پیغه مبهری خوا نه وه نه گهر سته لیکراو بیت به سهری ده خهین، نهی نه گهر سته مکار بیت چون سهری خهین؟ فهرموی ده سستی بگره و مه یله سته م بکات.

باب الظلم ظلمات

۳۵۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

(به‌شی / ستم تاریکیه له روژی دواپی)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) له پیغمبر (ﷺ) ده‌گپرتیه که ده‌فرموی: (ستم تاریکیه له روژی دواپی).

باب مَنْ كَانَ لَهُ مَظْلَمَةٌ عِنْدَ الرَّجُلِ فَحُلِّمَهَا لَهُ

۳۵۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخٍ مِنْ عَرَضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتٍ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ)).

(به‌شی / که‌سی ستمی له‌لای بیایک بیت و داوی

که‌رده‌ن نازادی لی بکات)

ئەبو هوریره (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی که‌سی ستمی له که‌سیک کردبی له ناموسی یان له مال بیت با داوی که‌رده‌ن نازادی لی بکات پیش ئەو روژی که نه دینار و دیره‌م فریای ناکه‌وی و نابی ئە‌گەر له روژی دواپی کرده‌وی چاکه‌ی بیی به قەد ستمه‌که‌ی له پاداشتی کرده‌وی لی ده‌سینن ئه‌یده‌ن به خاوه‌نی حق وه ئە‌گەر کرده‌وی چاکه‌ی نه‌بی ئە‌وا له گونا‌می خاوه‌ن حق هه‌لده‌گرن ده‌خه‌نه سەر ئە‌ستوی ئە‌و.

باب اِثْمٌ مِنْ ظَلَمَ شَيْئًا مِنَ الْأَرْضِ

۳۵۶. عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَقُولُ: ((مَنْ ظَلَمَ مِنَ الْأَرْضِ شَيْئًا طَوَّقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ)).

(بهشی / تاوانی که سنی ستم بکات له سهر زهوی)

سه عیدی کوپی زهید (رضی الله عنهما) ده فهرموی گویم له پیغه مبهری خوا
بوو (علیه السلام) ده یفه رموو: (که سنی ستم له که سنی بکات به قه د بستی له زهوی
تا حوت ته به قی زهوی نه کری به ته وقی ملی).

باب أَلَدُ الْخَصَامِ

۳۵۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِنَّ أَبْغَضَ الرِّجَالِ إِلَى اللَّهِ الْأَلَدُ الْخَصِمُ)).

(بهشی / رق نه ستوور شه ارنگیزی)

عائشه خان (رضی الله عنها) له پیغه مبهري (علیه السلام) ده گیریته وه که
ده فهرموی: (له لای خوی گه وره په زاگرانترین که س نه وانه ن که رق نه ستور و
دهم دریژ بن).

۳۵۸. عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ أُمَّهَا أُمَّ سَلَمَةَ أَخْبَرَتْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَمِعَ خُصُومَةَ بِيَّابٍ حُجْرَتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: ((إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَإِنَّهُ يَأْتِيَنِي الْخَصْمُ فَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَبْلَغُ مِنْ بَعْضٍ فَأَحْسِبُ أَنَّهُ صَدَقَ فَأَقْضِي لَهُ بِذَلِكَ، فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ فَإِنَّمَا هِيَ قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ فَلْيَأْخُذْهَا أَوْ فَلْيَتْرُكْهَا)).

له زهینه بی کچی نوم سه له مه که دایکی نوم سه له مه ده گیریتته وه له پیغه مبه ر (علیه السلام) که گوئی له شه په قسه یه ک بوو له به رده م ماله که ی وه بزیان هاته دهره وه فهرموی منیش هر ئاده میزدام وه ک ئیوه، غه یب زان نیم له به ر ئوه به پیی قسه ی ئیوه بریار دده م وه زوچاران پیی ده که ویی په کیکتان له ئوی تریان دهم دریژ و قسه زانتره منیش وا ده زانم که راست ده کات وه له م رووه وه بریاری بق دده م وه هه قه که ی بق داده نیتیم جا ئه گه ر که سی له سه ر قسه کانی ناپه وای خوی، من شتی بزی بریار بده م ئوه با وه ری نه گریی چونکه ئه گه ر وه ریگریی به شتی له ئاگری دوزه خی وه رگرتووه با وازی لی به یینی و وه ری نه گریی.

۳۵۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا - أَوْ مَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصَلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا - إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ)).

له عه بدوللای کوی عمر (رضی الله عنهما) له پیغه مبه ر (علیه السلام) ده گیریتته وه که ده فهرموی: (چوار سیف هه ن که سی لیی بیته جی یان سیفه تیک له و سیفه تانه ی هه بی ئوه مونافیق و دوو پووه هه تا وازدینی ئه وانیش: ئه گه ر قسه ی کرد دروی کرد وه ئه گه ر په یمان و به لیینی دا نه بیاته سه ر وه ئه گه ر په یمانی دا سته می لی کرد وه ئه گه ر ده مه قالی کرد تاوانی زیاتری ئه نجام دا).

باب قصاص من المظلوم

۳۶۰. عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: قُلْنَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: إِنَّكَ تَبْعُنَا فَنَنْزِلُ بِقَوْمٍ لَا يَقْرُونَا فَمَا تَرَى فِيهِ؟ فَقَالَ لَنَا: ((إِنْ نَزَلْتُمْ بِقَوْمٍ فَأَمَرَ لَكُمْ بِمَا يَنْبَغِي لِلضَّيْفِ فَأَقْبِلُوا، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلُوا فَخُذُوا مِنْهُمْ حَقَّ الضَّيْفِ)).

(به‌شی / توله‌ی سته‌م لی‌کراو)

له‌ نه‌بی‌ خه‌یر له‌ عوقبه‌ی‌ کوبی‌ عامر ده‌فهرمو‌ی‌ ووت‌مان به‌ پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) تو‌ ئی‌مه‌ ده‌نیری‌ بۆ‌ ناو‌ه‌ندی‌ گوند و دیت‌ات وه‌ نه‌وانیش می‌وانداری‌مان ناکه‌ن و خواردنمان پی‌ نادنه‌ن ئایا چی‌ بکه‌ین؟ نه‌ویش فهرمو‌ی‌ نه‌گه‌ر به‌لای‌ گوندیکا‌ دابه‌زین و فهرمانیان پی‌ بکه‌ن که‌ چ بۆ‌ می‌وان ناماده‌ ده‌که‌ن نه‌وه‌ش بۆ‌ ئی‌وه‌ بکه‌ن نه‌گه‌ر رازی‌ بوون و وه‌ نه‌گه‌ر نه‌یان کرد نه‌وا به‌ قه‌ده‌ر مانی‌ می‌وانداری‌ خواردن‌یان لی‌ بسه‌نن.

باب لا یمنع جار جاره

۳۶۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَا يَمْنَعُ جَارُ جَارِهِ أَنْ يَغْرِزَ خَشْبَهُ فِي جِدَارِهِ)).

(به‌شی / که‌سی‌ بۆ‌ دراوسیه‌که‌ی‌ قه‌ده‌غه‌ نه‌کات)

نه‌بو‌ هوره‌یره‌ (رضی‌ الله‌ عنه‌) ده‌گیریت‌ه‌وه‌ که‌ پی‌غه‌مبه‌ری‌ خوا (ﷺ) فهرمو‌ی‌: (با هیچ‌ دراوسیه‌ک له‌ دراوسیه‌که‌ی‌ خۆی‌ قه‌ده‌غه‌ نه‌کات که‌ ده‌سته‌ک یان‌ گوێسه‌وانه‌ له‌سه‌ر دیواری‌ نه‌و قایم‌ بکات).

باب الجلوس في أفنية الدور على الصدات

٣٦٢. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطُّرُقَاتِ))، فَقَالُوا: مَا لَنَا بِدُ إِثْمًا هِيَ مَجَالِسُنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا قَالَ: ((فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجَالِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهَا))، قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: ((غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ))

(بهشی / دانیشتن له سهر ریگای خه لکی و بن دیواری خانوو)

نه بی سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده گیزیته وه که پیغمبر ده فهرموی: (نه کهن له سهر ریگاویان دانیشتن، هاوه لان ووتیان نهی پیغمبر خا (ﷺ) چارمان نییه که ده بی لئی دانیشتن نهوی نه بی فهرموی: که وایه ده بی مافی ریگاویان بدهن، گوتیان مافی ریگاویان چیه؟ فهرموی چاوتان پاریزدو بکهن له ناست ته ماشاگردنی خه لکی و نازاری خه ک مه دهن، وه وه لامی سلوی خه لکی بدهنه وه و فهرمان به چاکه بکهن و قه ده غی خراپه بکهن).

باب أخذ ما يؤذي في الطريق وإزالته، وإمالة الأذى

٣٦٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غَضَنَ شَوْكٍ فَأَخَذَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَقَفَرَ لَهُ)).

(بهشی / که سی شتی به نازار له سهر ریگای خه لکی لابادات)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گیزیته وه ده فهرموی: (پیش ئیوه پیاوی به ریگایه کدا ده پزیش و چاوی به لقه داریک کهوت له سهر ریگای خه لکی لایبرد و دووری خسته وه خوای گورهش سوپاسی کرد و لئی خوش بو).

باب النهب بغير إذن صاحبة

٣٦٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ)).

(به‌شی / تالان بردن و برّو کردن به‌بی مؤله‌تی خاوه‌نی)

نه‌بو هورده‌یره (رضی الله عنه) ده‌فهرموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموی: (که‌سی که داوین پیسی نه‌نجام دا له و کاته هیج نیمن و برّوی له له‌شیدا نامینئ وه که‌سی دزی بکات له و کاته‌دا هیج برّوی له دلی نامینئیت. وه که‌سی تالان و برّو له مالی خه‌لکی ده‌کات که ناگایان لی نه‌بیئت و بیخوات له و کاته‌دا هیج نیمن و برّوی له دلیدا نامینئیت).

باب كسر الصليب وقتل الخنزير

٣٦٥. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْزِلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْثَمَ حَكَمًا مُقْسِطًا، فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلَ الْخِنْزِيرَ وَيَضَعَ الْجِزْيَةَ وَيَفِيضَ الْمَالُ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ)).

(به‌شی شکاندنی خاچ و کوشتنی به‌ران)

نه‌بو هورده‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیړتته‌وه که‌گوئی له پیغه‌مبه‌ری خوا بوو (ﷺ) ده‌یفهرمو: (قیامه‌ت هه‌لئاستئ هه‌تا عیسی‌ای کوپی مریم (علیه السلام) داده‌به‌زیته سهر زه‌وی و فهرمان به‌دادبه‌روه‌ری ده‌کات وه خاچ ده‌شکینئ و به‌رازیش ده‌کوژئ و جیزیه و سهرانه هه‌لده‌گرئ و مال و سامانی‌ش نه‌وه‌نده زوړ ده‌بیئت که‌که‌س وه‌ری ناگرئ).

باب من قاتل دون ماله

۳۶۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَقُولُ: ((مَنْ قَتَلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ)).

(به شی / که سی له سهر مال و سامانی خوی بکوژی)

عبداللہ کوپی عومر (رضی اللہ عنہما) دہ فرموی گویم له پیغمبر (ﷺ) بوو دہ یفرموی: (که سی بکوژی له سهر مال و سامانی به ناهقی نه وه شهیده).

باب الخطأ والنسيان والعمل بالنية

۳۶۷. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لِكُلِّ أَمْرٍ مَانَوَى، وَلَا نِيَّةَ لِلْمُخْطِئِ وَالنَّاسِي)).

(به شی / هه له و له بیرجوون و کردوه به نیه ته)

پیغمبر خا (ﷺ) فرموی: (هه مو که سیك به پاداشتی نیاز و نیه تی خوی ده گا و وه نیه ت بق که سی نییه که هه له بیکا، وه له بیرى بچن) ۳۶۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي مَا وَسَّوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا، مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَكَلِّمْ)).

. نه بو هوره یره (رضی اللہ عنه) دہ فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی خوی که وړه ناتان گری به خه تهره و خه یالی و وه سوه سهی ناو دلتان به لکو به کرده وه و قسه پیکردنی تاوانبار دهن.

۳۶۹. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ وَلِأَمْرٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ

وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةً يَتَزَوَّجُهَا فَهِيَ حُرَّتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ)).

له عومەری کوپی خەتتاب (رضی الله عنه) له پیڤه مەبر (ﷺ) دە فەرموی: (هەموو کار و کردە وە یەک بە پیتی نیاز و نیەتی خاوەنە کە یەتی، بۆ هەموو کە سێکیش بە پیتی نیاز و نیەتی خۆی پاداشت دە گیرێتە وە کە سێ مە بەستی له کۆچکردنە کە ی له مە ککە وە بۆ مە دینە بۆ خوا و پیڤه مە برە کە ی بێت ئەوا کۆچە کە ی بۆ خوا و پیڤه مە برە وە و لێی وەر دە گیرێ وە کە سێ کۆچکردنە کە ی بۆ دنیا و مال و سەر وە و سامان و ژنخوای بێت ئەوا کۆچکردنە کە ی بە پیتی نیازی خۆییەتی).

باب إذا أتى أحدكم خادمه بطعام

٣٧٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ خَادِمُهُ بِطَعَامِهِ فَإِنْ لَمْ يُجْلِسْهُ مَعَهُ فَلْيُنَاوِلْهُ لُقْمَةً أَوْ لُقْمَتَيْنِ أَوْ أَكْلَةً أَوْ أَكْلَتَيْنِ فَإِنَّهُ وَلِيَّ عِلَاجِهِ)).

(بەشی / ئەگەر نوکەری یەکیکتان خواردنی بۆهیتان با

پاروی یان زیاتر له کەلتان بخوات)

ئەبو هورەیرە (رضی الله عنه) دە گیرێتە وە کە پیڤه مەبر (ﷺ) فەرموی ئەگەر نوکەر و غولامتان خواردنی بۆ هیتان ئەوا با له کەلتان دانیشی و بخوات ئەگینا با پاروی یان دوو پاروو پیتی بدەن چونکە ئەمە بۆ ئەو باشترە.

باب إذا ضرب أحدكم خادمه فليجنب الوجه

۳۷۱. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا قَاتَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ)).

(به شی / نه گهر به کیکتان له خادمه که یان نوکهری خوی دا
با له لای دهم و چاوی نه دات)

نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گیتیته وه که
ده فهرموئ: (نه گهر به کیکتان دهمه قالی له گه ل توکهری خوی کرد با خوی
بیاریزی له لیدانی له دهم و چاوی).

(کتاب الهبة)

باب الهبة، وفضلها والتحريض عليها

۳۷۲. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةَ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فَرَسَنَ شَاوًا)).

(نامه ی پیدان (به خشین) (الهبة))

(به شی / به خشین و پیدان و هاندان بو)

نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گیتیته وه که
ده فهرموئ: (نه ی ئافره تانی موسلمان دیاری و به خشین بو دراوسییه کانتان
بیان و به که می مه زانن وه نه گهر به قه د سمی مهریکیش بیت).

باب النهي عن الرجوع في الهبة

۳۷۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوْمِ الْعَائِدِ فِي مَبْتِهِ كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ)).

(بهشی / نه هی کردن له په شیمان بوونه وهی به خشین)

عبداللای کړی عه بیاس (رضی الله عنهما) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: (ره فتاری ناشیرین له نیمه وه دووره، وه نه و که سهی شتی بدات به به کیک دواپی لی بسه نیت وه وه نه وایه که سهگ سهرله نوی رشان وهی خوی بخواته وه).

باب الشراكة في الأرضين وغيرها

۳۷۴. عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: إِنَّمَا جَعَلَ النَّبِيُّ (ﷺ) الشُّعْغَةَ فِي كُلِّ مَا لَمْ يُقَسِّمْ، فَإِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ وَصُرِفَتِ الطُّرُقُ فَلَا شُعْغَةَ).

(بهشی / هاو بهشی (الشراکه) له زه و ییه کاند)

جابری کړی عه بدولل (رضی الله عنهما) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) ه لگرتنه وهی (شوفعه) داناو له سهر ه موو نه و شتهی که هاو بهشیانهی که بهش نه کرابوون، چ خانویت یان زه وی بیت یان باخ یان بیستان، جا نه گهر سنوریان له نیوان دانا و ریگایان لی دروست کرد له ناودا نه وه ه لگرتنه وهی (شوفعه) له سهر نامیتن.

(بق زیاتر زانیاری ده ربارهی بابتهی (شوفعه) سهیری (فقه السنه) بکه).

باب هبة المرأة لغير زوجها

۳۷۵. عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَنْفِقِي وَلَا تُحْصِي فَيُحْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكِ، وَلَا تُوعِي فَيُوعِي اللَّهُ عَلَيْكِ)).

(به‌شی / به‌خشینی نافرہت بۆ جگہ له میردی)

ئەسمای کچی ئەبو بەکر (رضی اللہ عنہما) لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەگیرێتەوێه که دەفەرموێ: مآل و سامان ببەخشە و ژماردنی مەکە، چونکە ئەگەر ژماردت خواش بە ژماردن لەسەرت دەنوسێ وە تورەگەکەت یان مەمبانه‌کەت دامەخە و بۆ ئەوێ خوا خێر و فەزل لەسەرت دانەخات).

باب قول الحق

۲۷۶. قَالَ (ﷺ): ((إِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالًا وَأَفْضَلَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً)).

(به‌شی / ووتەوی حەق و راستی)

پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرموێ: (با خاوەن مافەکە قسەێ خۆی بکات، و چاکترین کەس ئەو کەسەێه که جوانترین دادوەر بێت).

باب لَا يَشْهَدُ الْمُؤْمِنُ عَلَى جَوْرٍ إِذَا شَهِدَ

۳۷۷. عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَأَلْتُ أُمِّي أَبِي بَعْضَ الْمَوْهَبَةِ لِي مِنْ مَالِهِ، ثُمَّ بَدَأَ لَهُ فَوَهَبَهَا لِي، فَقَالَتْ: لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذَ بِيَدِي وَأَنَا غُلَامٌ فَأَتَى بِي النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَقَالَ: إِنَّ أُمَّهُ بِنْتُ رَوَاحَةَ سَأَلْتَنِي بَعْضَ الْمَوْهَبَةِ لِهَذَا، قَالَ: ((أَلَمْ تَكُنْ سِوَاهُ؟)) قَالَ: نَعَمْ، فَأَرَاهُ قَالَ: ((لَا تُشْهَدْنِي عَلَى جَوْرٍ)). وَقَالَ أَبُو حَرِيْرٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ: لَا أَشْهَدُ عَلَى جَوْرٍ.

(به‌شی / نیماندار لەسەر سته‌م شاهیدی نادات)

نوعمانی کوپی به‌شیر (رضی اللہ عنہما) داوام لە دایکی باوکم کرد بۆ به‌خشین وە هەندێک لە ماله‌کەێ پێدام و دایکم ووتی رازی نابم تاکو به‌

ناگاداری پیغمبرى خوا (ﷺ) نه بیټ ټینجا ده سټی گرتم و بر دمی بڼ لای
پیغمبرى خوا (ﷺ) فهرموى دایکى کچى ره واحة دواى به خششى لیم
کردوه پیغمبر فهرموى نایا منالی توت هه یه جگه له مه؟ فهرموى به لى.
پیغمبر (ﷺ) فهرموى که سټکى تر بکه به شاهید من شاهیدی ناده م
له سر جه وړ و سته م.

وه نه بو هر یز له شه عبی گټراوه ته وه: (من نابم به شاهید له سر جه وړ و
سته م).

۳۷۸. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ):
((خَيْرُكُمْ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ)) ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ. قَالَ عِمْرَانُ: لَا أَدْرِي
أَذَكَرَ النَّبِيُّ (ﷺ) بَعْدَ قَرْنَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((إِنْ بَعْدَكُمْ قَوْمًا
يَخُونُونَ وَلَا يُؤْتَمِنُونَ وَيَشْهَدُونَ وَلَا يُسْتَشْهَدُونَ وَيَنْذِرُونَ وَلَا يُفُونَ وَيَظْهَرُ
فِيهِمُ السَّمَنُ))

عمرانى کوپى حوصهين (رضي الله عنهما) ده فهرموى پیغمبر (ﷺ)
فهرموى چاکترین چهرخ و کات چهرخى منه له پاشان نه وانه ی له دواى منه وه
دین، وه نه وانه یه له دواى نه وانه وه دین، وه عیمران ووتى نازانم تا
پیغمبرى خوا له پاش چهرخى خوى باسى دوو چهرخى کردیان سى،
پیغمبر فهرموى له پاش ئیوه گه لى پهیدا ده بن ناپاکى ده کهن و به
نه میندار داده نرى وه شاهیدی ددهن جیگای شایه تی دان نین وه به شاهید
ناچن له بهر بى دینى، وه نه زړ ده کهن و جیبه جیى ناکهن وه پیاوی زل و
قه له و له ناویاندا پهیدا ده بن.

باب شهادة الزور، ولا كذب في الإصلاح

۳۷۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) عَنْ الْكَبَائِرِ فَقَالَ: ((الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ)).

قال تعالى: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾

(بهشی / شاهیدی دان به دروغ، به دروغ حساب نیه بو)

چاککردنی نیتوان خه لکی)

نه نه س کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فهرموی پرسیار له پیغه مبه ر کرا ده ریاره ی تاوانه گه وره کان فهرموی (ﷺ) شهریک و هاوه ل بریاردان بق خوا، و دلی دایک و باوک ره دجانندن، وه کوشتنی که سیک به ناهه ق وه شاهیدی دان به دروغ.

وه خوا ده فهرموی ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾ واته: بهواداران نه و

که سانه ن که شایه تی به دروغ ناده ن.

۳۸۰. عَنْ أُمِّ كُلثُومٍ بِنْتِ عُقْبَةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْتَمِي خَيْرًا، أَوْ يَقُولُ خَيْرًا)).

نوم که لسوم کچی عوقبه ده فهرموی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموی: (نه و

که سه به دروغن دانانری که دروغی له نیتوان دوو که س بکات به مه به سستی چاکترکردنی نیتوان دوو که س).

باب ما جاء في البينة على المدعي

۳۸۱. قَالَ تَعَالَى: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

فَأُكْتَبُوهٗ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْمَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ

كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا
يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ
أَنْ يُمْلَ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ
لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن رَضَوْنَ مِنَ الشَّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ
إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبَ الشَّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا
أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ
لِلشَّهَادَةِ وَأَذِنَ أَلَّا تَرَثُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا
بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا
يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فَسُوقُكُمْ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ
وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٤٠﴾ .

وقوله تعالى: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُوفُوا قَوْمِينَ بِأَلْقُسُطِ شُهَدَاءِ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى
أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا
تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوْا أَوْ نَعَرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾ .

(به شی / دهر باره ی به نگه له سهر داوا که)

خوای که وره ده فهرموی: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُسَمًّى فَاصْطَبُوهُ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ
كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا

يَبْحَسُ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ
هُوَ فَلْيَمْلِكْ وَلِيْلُهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ
فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ قَرْضُونَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ
إِحْدَاهُمَا الْآخَرَى وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ
كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَى أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ
تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا
وَاسْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ
بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمُكُمْ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿سورة نى

البقرة: ٢٨٢﴾

واته: نهى نه وانهى باوه پتان هیناوه نه گهر قهرزیکتان کرد له به کتر تا
ماوه به کی دیاریکراو، نه وه بینوسن و با نووسه ریک که دادپهروهه بیت
به پاستی و دروستی له نیوانتانداندا بینوسیت، با هیج نووسه ریک سه ریچی
نه کات له نوسین، ههروهه چون خوا فیتری کردوهه با بنوسیت: (خو نه گهر
که سیک خوینده وار نه بیت) نه وهی که حه قه که ی به سه ره وهیه و قهرزه که ی
لایه بابهدمی خوی (نه اندازه ی قهرزه که ی) به کاتبه که بلیت و له خوی
پهروهه ریدگاری بترسیت و چاوپوشی له هیچی نه کات و لیتی که م نه کاته وه، خو
نه گهر نه وهی قهرزه که ی له سه ره هه له شه بوو، یا لاوز بوو (مندال یان
به سالچوو بوو) یا نه یده توانی دان به حه قه که دا بنیت (که پولال بوو) با
به خیکور، یا سه ره رشتیکاره که ی دادگه رانه حه قیقه ت و راستی قهرزه که ی

بلیت و با دوو پیاو له خۆتان شایه تی له سهر (قهرز و مامه له) بگرن، نه گهر دوو پیاو ده ستنه که وتن بۆ شایه تی، با پیاویک یان دوو ئافره ت شایه تیه که بدهن له و که سانه ی که رازین به شایه تیدانیان، نه وه کو به کێک له (ئافره ته کان) بیرى بچیت، با نه وی تریان بیرى بهینیت ه وه و شایه ته کان نابیت که کاتیک داواکران خۆ ویل بکه ن و ئاماده نه بن، بیزار مه بن له وه ی که (قهرن) بنووسن، که م بیت یان زۆر و تا ماوه ی دیاریکراوی، به روونی با یاداشت بکړیت، نه نجامدانی مه سه له ی قهرزتان به و شیوه دادپهروه رانه یه و په سه ندتره لای خوا (له نووسین)، نه وسا چاکتر ده توانن شایه تی راگرن و نزیکترن له وه ی گومان و دوو دلی به یه کتر نه به ن (ماfi که س تیا نه چیت)، مه گهر بازرگانیه ک بیت له بهر ده ستاندا و له نیو خۆتاندا بیگێن و کپین و فرۆشتن نه نجام بدهن، نه وه گونا هتان ناگات که نابینووسن، (چونکه ئاسان نییه و مامه له دوا ده خات، هه تا بۆتان ده کړیت) شایه ت بگرن کاتیک کپین و فرۆشتنتان نه نجام داو نابیت نووسهر و شایه ت ئازار بدرین و بیزار بکړین، خۆ نه گهر شتی وا به که ن نه وه به راستی مانای وایه ئیوه له چهنده ها فه رمانبهرداری ده رچوون، جا له خوا بترسن و خۆ بهاریزن و خوا فیری نه و شتانه تان ده کات (که خیری تیا به بۆ دنیا و پاداشتی قیامهت له دوا به) و خوا به هه موو شتی ک زانایه .

وه خوا ی گه وره ده فه رموی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِٱلْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلّٰهِ وَلَوْ عَلَىٰٓ أَنْفُسِكُمْ أَوِ ٱلْوَالِدِينَ وَٱلْأَقْرَبِينَ ؕ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَٱللَّهُ أَوَّلُ بِمَا فَلَ تَتَّبِعُوا ٱلْهَوَىٰٓ أَن تَعْدِلُوا ؕ وَإِن تَلَوْا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝﴾ واته : نه ی نه وانه ی باوه پتان هیناوه هه میسه راگری

دادپوهری بن و شایه تی بق خوا بدهن، با شایه تیه که شتان زیانی بق خوتان و دایک و باوکتان یان خزمانیش هه بیټ، نه گهر که سټک له واته دهوله مه ند بوو یان هه ژار خوا به رژه وهندی نه وان چاکتر ده زانی له نټوه (واته به ته معای دهوله مه ندی له دادپه روهری لاهه دهن به هوئی نه داری و به زه یی بی جی له حق لاهه دهن، نه کهن شوین ثاره زووی نه فس بکه ون له دادپه روهری لاهه دهن، جا نه گهر نټوه پیچ لی بدهن، یان پشت هه لکه ن، نه وه چاک بزنان خوا ناگاداره به کار و کرده وه تان.

باب یحلف المدعی علیه حیث وجبت علیه الیمین

۳۸۲. قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ وَهُوَ فِيهَا فَاجِرٌ لِيَقْطَعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لِقِيَّ اللَّهِ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانٌ)).

(به شی / سویند خواردنی داواکار

له کاتی پیوړستی سوینددا)

پیغه مېهر (عليه السلام) ده فهرموئ: (که سی سویند به درق بخوات بق نه وهی مالی موسلمانن بق خوئی به سته م گلداته وه، که ده گاته وه لای خوا خوای گه وره نقد لی توپه یه).

۳۸۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: رَجُلٌ عَلَى فَضْلٍ مَاءٍ بِالطَّرِيقِ يَمْنَعُ مِنْهُ ابْنُ السَّبِيلِ وَرَجُلٌ بَانِعٌ رَجُلًا لَا يَبِيعُهُ إِلَّا لِدُنْيَاهُ، فَإِنْ أَعْطَاهُ مَا يُرِيدُ وَقَى لَهُ وَإِلَّا لَمْ يَفِ، وَرَجُلٌ سَاوَمَ رَجُلًا بَعْدَ الْعَصْرِ فَحَلَفَ بِاللَّهِ لَقَدْ أُعْطِيَ بِهَا كَذًا وَكَذَا، فَأَخَذَهَا)).

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده گيرتته وه كه پيغمبهري خوا (ﷺ) فرمويته: (سئ چين هن خواي گه وره قسه يان له گه ل ناكات و پاكيان ناكاته وه له رڅڅي دوايي سزاي به نازاريان بڅ هه يه: پياوئ زياته ناوي هه بڅ له سر ريگاي خه لگي و قه ده غه ي بكات له (ريډواران) وه پياوئ په يمان بدات به پياوئ بڅ دونيا بيت نه گه ر پيئ به خشي رازي بيت و نه گه رنا په پره وي ناكات، وه پياوئ شتيك بفرؤشيت له پاش نوڅڅي عه سر سويندي به درؤ له سهر ي بخوات و بلئ به خوا به مهندهم كړيوه و به مهندهم ده دم به درؤ و پياوه كه ش پيئ باوه پ بكات و لتي بكړئ).

باب الوفاء بالوعد والصدق والأمانة

۳۸۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((أَيُّ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا أَوْثَمَنَ خَانَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ)).

(به شي / به جي گه ياندني په يمان و راستي و ده ستياكي)

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده گيرتته وه پيغمبهري خوا (ﷺ) فرموي: (نيشانه ي منافيق و دووږو سئ شته: نه گه ر قسه بكات درؤي له گه ل بكات وه نه گه ر سپارده ي لا دانرا ناپاكي له گه ل بكات وه نه گه ر په يمان و به ليني دا نه يياته سه).

باب كل ما لم يرد في الشرع باطل

۳۸۵. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ)).

(به‌شی / هه‌رچی له چوارچیوهی شه‌رعدا نه‌بیّت به‌تاله و قبول نبیه)

عائیشه خان (رضی الله عنها) ده‌گیریتته‌وه که پیغمبر (ﷺ) فرموی که سێ شتی له‌دیندا به‌یئێ که له‌ ئاینی ئیسلام دانیه‌ی پهرت ده‌گیرته‌وه و لێی وه‌رناگیرئ.

باب فضل الإصلاح بين الناس والعدل بينهم

٢٨٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ، كُلُّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ يَعْدِلُ بَيْنَ النَّاسِ صَدَقَةً)).

(به‌شی / فه‌زلی چاک‌کردنی نیوانی خه‌لک و دادپه‌روه‌ری له‌ نیواندا)

ئهو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیریتته‌وه که پیغمبر (ﷺ) ده‌فرموی: (هه‌موو جومگه‌یه‌ک له‌ له‌شی ئاده‌میزاد دا چاکه‌یه‌کی له‌سه‌ره هه‌موو رۆژێک که خۆر مه‌لدیّت نیوانی خه‌لکی چاک بکه‌یت به‌ خێر و چاکه‌ حیسابه‌).

باب ما لا يجوز من الشروط، ولا يبيع حاضر لباد

٢٨٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا يَزِيدَنَّ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ، وَلَا يَخْطُبَنَّ عَلَى خِطْبَتِهِ، وَلَا تَسْأَلُ الْمَرْأَةُ طَلَاقَ أُخْتِهَا لِتَسْتَكْفِيَ إِثَاءَهَا)).

(به‌شی / نه‌و مهرجانه‌ی که دروست نین، وه نه‌فرۆشتنی خه‌لکی شارشت به لادی)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی: (با نه‌وی له شاره نه‌بی به ده‌لال بۆ خه‌لکی لادی بۆ شتی بۆ بفرۆشی به مهرزان له‌بن ده‌ستی ده‌ریه‌ینی نه‌ویش که له‌لادی هاتوو نازانی نرخ‌ی بازار چه‌نده، وه‌نه‌ی کردوو له‌که‌سی پاره‌ی زیاد نه‌کات به‌سه‌ر مامه‌له‌ی براکه‌یدا، وه‌ که‌سیش خوازیینی له‌سه‌ر خوازیینی براکه‌ی نه‌کات وه‌ دروست نییه‌ ژن داوای ته‌لاق‌دانی خوشکی ناینی خۆی بکات خۆی بخا به‌ شوینی نه‌و ژنده‌دا).

باب فضل الصدقة عند الموت

۳۸۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: ((أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ حَرِيصٌ تَأْمَلُ الْفَنَى وَتَخْشَى الْفَقْرَ، وَلَا تُعْمَلُ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ الْحُلُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ)).

(به‌شی / فه‌زلی خیر و سه‌ده‌قه له کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیاوێ هاته لای پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ووتی نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا چ خیر و سه‌ده‌قه‌یه‌ک له‌ مه‌موویان که‌وره‌تره، فرموی نه‌و چاکه و سه‌ده‌قه‌یه که ساغ و سه‌لامه‌ت بی و به‌ هیوای ده‌وله‌مه‌ندی بووی و بترسی له‌ هه‌ژاری، وه‌ته‌مه‌لی مه‌که و مۆله‌تی چاکه‌کردن بده‌ی و تا ده‌که‌یه نه‌و کاته که روحت ده‌گاته قورگ و نه‌و کاته بلتی با نه‌و مال و سامانه نه‌وه‌ندی بۆ فلانه‌که‌س و نه‌وه‌ندی بۆ فلانه‌که‌س بیت).

باب من وقف لأقاربه

۳۸۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَبِي طَلْحَةَ زَيْدِ بْنِ سَهْلٍ ((اجْعَلْهَا لِفُقَرَاءِ أَقَارِبِكَ، فَجَعَلَهَا لِحَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ وَأَبِي بِنِ كَعْبٍ)).
(بهشی / وهفکردنی صهدهقه بو خزمه نزیکه کان)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهری (ﷺ) به ته لحهی (زهیدی کوپی سهملی) فهرموی که ویستی باخیک بکات به وهقف، وهقفی بکات بو خوا که پیغه مبهری خوا فهرموی نه م باخه بگیروه وه بو خزمه مه ژاره نزیکه کانت، ده لی دایه حهسانی کوپی سابیت و ثوبه سی کوپی که عب.

باب أكل مال اليتامى من السبع الموبقات

۳۹۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ))، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: ((الشُّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسُّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ)).

(بهشی / خواردنی مالی هه تیوان

له جهوت تاوانه کهوره کانه)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده گیتیره که ده فهرموی: (خوتان بیارینن له جهوت تاوانه له ناویه ره کان، هاوه لان ووتیان نه وانه چین نهی پیغه مبهری خوا، فهرموی: هاوه لان دانان بو خوا و، جادوکردن و کوشتنی به کیک به بی هه، وه خواردنی رība و سوو، وه خواردنی مالی هه تیوان و پشتکردن له جیهاد و تیکوشان و هه لاتنی، وه بوختان کردن به نافرهتی نیمانداری بی ناگا).

باب فضل الجهاد

۳۹۱. قال صلى الله عليه وآله وسلم: ((أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ)).

(بهشی / فه زلی جهاد و تیکوشان)

پیغمبرهاری خوا (ﷺ) فهموی: (به پزترین و گوره ترین جهاد و تیکوشان له پئی خودا حه جی ته واو و وه رگپراوه).

باب من هم أفضل الناس

۳۹۲. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مُؤْمِنٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، قِيلَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ((مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ مِنَ الشَّعَابِ يَتَّقِي اللَّهَ وَيَدْعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ)).

(بهشی / کین نه وانهی باشتزینی خه لکین)

نه بو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده فهموی ووترا نهی پیغمبرهاری خوا (ﷺ) کئ له هه موو کهس به پزتره، پیغمبر (ﷺ) فهموی: (نیمانداری به گیان و به مال له ریگای خودا تیکوشی، گوتیان نهی دواي نهو کئ باشتزین کهسه، فهموی نیمانداری له په نایه کا سه ری خوی کز ده گری و به جوانی خواپه رستی ده کات وه له خوی گوره ده ترسی و نازاری کهس نادات).

۳۹۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِهِ - كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ، وَتَوَكَّلَ اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِهِ بِأَنْ يَتَوَفَّاهُ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ، أَوْ يَرْجِعَهُ سَالِمًا مَعَ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ)).

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده فهرموي گويم له پيغه مبهري خوا بوو
 (عليه السلام) فهرموي: (نمونه ي که سي له ريگايي بچي بق جيهاد و تيکوشان وه
 خواش ده زاني کي له پيڼاوي نه و تيده کوشي، وهک ويڼه ي نه و که سي که
 به شه و شه ونويژ و به پيژيش هر به رده وام به رڼو و بيت وه خودا بوو به
 ده سته بهري نه و که سي که جيهاد ده کات يهک له م دوو به هره يه ي پي بدات
 که نه گهر خواي که وره له جيهاد گياني کيشا يه کسر ده يياته ناو
 به هه شته وه، وه نه گهر به سه لامه تي که پايه وه به پاداشت و ده سته و تي
 تالاني پي خه لات ده کات).

باب درجات المجاهدين، والشهداء في سبيل الله

٣٩٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
 وَرَسُولِهِ، وَأَقَامَ الصَّلَاةَ، وَصَامَ رَمَضَانَ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ،
 جَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ جَلَسَ فِي أَرْضِهِ الَّتِي وَلَدَ فِيهَا)). فَقَالُوا: يَا رَسُولَ
 اللَّهِ، أَلَا تُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: ((إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أُعِدَّتْ لَهَا
 لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَإِذَا
 سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَسَلُّوهُ الْفِرْدَوْسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ أَرَاهُ قَالَ وَقَوْهُ
 عَرْشُ الرَّحْمَنِ، وَمِنْهُ تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ)).

(به شي / پله و پايه کاني خه بات کاران و)

شه هيداني ريباري خودا

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده فهرموي پيغه مبهري خوا (عليه السلام) فهرموي:
 (که سي ثيمان و به وای به خوا و پيغه مبهري که ي هينا و نويژ و مانگي ره مه زاني
 نه نجامداو به پيژو بوو نه و له سر خوا پيويست ده کات که بيياته

بههشته‌وه، وه جيهاد و تیکۆشانی کرد له پێناوی خودا و یان له‌و شوێنهی له دایک بووه دانیشست، هاوه‌لان ووتیان ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا ئایا مزگینێ بده‌ین به‌ خه‌لکی؟ فه‌رمووی له‌ به‌هه‌شتدا سه‌د پله‌ هه‌یه‌ خوا ئاماده‌ی کردووه بۆ خه‌باتکه‌رانی رێبازی خوا، وه‌ له‌ نێوان هه‌ر دوو پله‌یه‌کدا وه‌کو نێوانی زه‌وی و ئاسمانه‌، وه‌ ئه‌گه‌ر داوای به‌هه‌شتان له‌ خوا کرد داوای فێرده‌وس بکه‌ن، چونکه‌ ناوه‌ندی هه‌موو به‌هه‌شته‌کانه‌ و له‌ هه‌موویان به‌رزتره‌ و راوییه‌که‌ ده‌لێ و ده‌بینم و له‌ سه‌ریه‌وه‌ عه‌رشی خوای میهره‌بانه‌وه‌ هه‌موو رووباره‌کانی به‌هه‌شت له‌ نێویدا هه‌لده‌قولێن).

۳۹۵. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جَنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ، فَأَدْخَلَانِي دَارًا هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ لَمْ أَرَ قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهَا، قَالَا: أَمَّا هَذِهِ فِدَارُ الشُّهَدَاءِ)).

سه‌موره‌ی کوپی جوندوب (رضی الله عنه) فه‌رموی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (ئهم شه‌وه‌ له‌خوا و دوو پیاو هاتن منیان برده‌ سه‌ر دره‌ختێک وه‌ منیان برده‌ ناو کۆشکێک که‌ جوانترین و چاکترین نه‌بینی له‌و پێمیان فه‌رمو ئه‌مه‌ خانوو و کۆشکی شه‌هیدانه‌).

باب من يخرج في سبيل الله

۳۹۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُكَلِّمُ أَحَدٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُكَلِّمُ فِي سَبِيلِهِ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّوْنُ لَوْنُ الدِّمِّ وَالرِّيحُ رِيحُ الْمِسْكِ)).

(به‌شی / نه‌و که‌سه‌ی دهر بچی بو غه‌زا له پیتاوی خودا)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) له پیغه‌مبه‌روه ده‌گیرته‌وه که ده‌فرموی: (سویندم به‌و که‌سه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته که‌سی زامار بیت له پیتاوی خودا وه هر خوی ده‌زانی کی زاماری له پیتاوی نه‌ودا، نه‌وه که ده‌گاته رۆژی قیامت زاماره‌که‌ی له‌سه‌ر شیوه‌ی خۆیه‌تی و په‌نگی په‌نگی خوینه و بۆنی بۆنی میسکه).

باب الجنة تحت بارقة السيوف

٣٩٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَأَعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ)).

(به‌شی / به‌هه‌شت له ژیر بریسکه‌ی شمشیران دایه)

عبداللای کوی نه‌بی نه‌وفا (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموی: (بزانن به‌هه‌شت له ژیر سیبه‌ری شمشیران دایه).

باب من طلب الولد للجهاد،

وهو سيدنا سليمان عليه السلام

٣٩٨. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ لَأُطَوِّفَنَّ اللَّيْلَةَ عَلَى مِائَةِ امْرَأَةٍ - أَوْ تِسْعٍ وَتِسْعِينَ - كُلُّهُنَّ يَأْتِي بِقَارِسٍ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ: قُلْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، فَلَمْ يَقُلْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَلَمْ يَحْمِلْ مِنْهُنَّ إِلَّا امْرَأَةً وَاحِدَةً، جَاءَتْ بِشِقِّ رَجُلٍ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ قَالَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فُرْسَانًا أَجْمَعُونَ)).

**(به‌شی / که‌سی داوا له مناله‌کانی بکات بۆ جیهاد که نه‌ویش
 چه‌زهره‌تی سوله‌یمان (علیه السلام) بوو)**

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیرێته‌وه که پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموی:
 (چه‌زهره‌تی سوله‌یمانی کوپی داود پێغه‌مبه‌ر (علیها السلام) فهرموی ئه‌م شه‌وه
 سه‌رجیی له‌گه‌ڵ هه‌ر سه‌د ژنه‌کانم یان تۆوه‌د و تۆ ژنی ده‌که‌م و هه‌ریه‌کیکیان
 منالێکی ببی و گه‌وره‌ بی و ره‌وانه‌ی جه‌نگیان ده‌که‌م له‌ پێناوی خودا وه‌ ئه‌و
 فریشته‌ی له‌گه‌ڵی بوو ووتی بلی ئه‌گه‌ر خوا چه‌ز کات (إن شاء الله) به‌لام نه‌ی
 ووت وه‌ به‌و هه‌موو ئافره‌تانه‌ ته‌نیا یه‌کیکیان منالێکی بوو نیوه‌ منال بوو
 (که‌مه‌ندام) بوو، پێغه‌مبه‌ری خوا فهرموی سویندم به‌وه‌ی گیانی
 موچه‌مه‌دی به‌ده‌سته‌ ئه‌گه‌ر بیوتبایه (إن شاء الله) ئه‌وا هه‌موو ئافره‌ته‌کان
 منالیان ده‌بوو ده‌بوون به‌ که‌مه‌له‌ سواری له‌ پێناوی خودا جه‌نگیان ده‌کرد).

باب التعوذ من الجبن وغيره

٣٩٩. عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَقُولُ: ((اللَّهُمَّ
 إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْهَرَمِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا
 وَالْمَمَاتِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ)).

(به‌شی خوپه‌نادان به‌ خوا له‌ ترسنۆکی و شتی تر)

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فهرموی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ)
 عاده‌تی وابوو ده‌یفهرموو: (خوایه من په‌نات پێ ده‌گرم له‌ بێ ده‌سته‌لاتی و
 ته‌مه‌لی و ترسنۆکی و پیری، و په‌نات پێ ده‌گرم له‌ فیتنه‌ و ناشۆبی مردوان
 و زیندوان و وه‌ په‌نا ده‌گرم له‌ سزای ناوگۆی).

باب الشهداء خمسة

٤٠٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ، الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)).

(به شی / شهیدان پینج جورن)

نہی مورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ گزیتہ وہ لہ پیغمبرہی خوا (ﷺ) فرموی: (شہیدان پینج جورن: نہ وہی بہ نہ خوشی تاعون بمری و نہ وہی بہ ژانہ سک و نہ وہی لہ ناودا بخنکی و نہ وہی خانوی بہ سہر دابکہ وی و نہ وہی شہید بیی لہ جہنگا لہ پیناوی خودادا).

باب فضل الصوم في سبيل الله تعالى

٤٠١. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَعْدَ وَجْهِهِ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا)).

(به شی / فہ زلی رۆژوو لہ پیناوی خودا)

نہ بو سہ عیدی خودی (رضی اللہ عنہ) دہ فرموی گویم لہ پیغمبرہی خوا بوو (ﷺ) فرموی: (کہ سہ رۆژی لہ پیناوی خودا بہ رۆژوو بی خوی گورہ ناگری دۆزہ خی لی دوور دہ کاتہ وہ دوری حہ فتا سال).

باب فضل النفقة في سبيل الله

٤٠٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ دَعَاهُ خَرْقَةُ الْجَنَّةِ كُلُّ خَرْقَةٍ بَابٍ، أَيْ قَالُوا هَلُمَّ))، قَالَ أَبُو بَكْرٍ

رضي الله عنه: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَاكَ الَّذِي لَا تَوَى عَلَيْهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ((إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ)).

(بهشی / فهزلی مال به خشین له پیناوی خودا)

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) دەگێڕێتەوە کە پێغه مەبر ﷺ (فەرموی: (کەسێ دوو جوړه مال و سامان یان دوو رهگهز ببه خشى له پیناوی خودا بانگ دهکړیت له هه موو ده رگاگانی به ههشت ده رگاوانه کان پتی ده لێن بۆ ئەم ده رگایه وەرە، ئینجا ئەبو به کر (رضي الله عنه) فەرموی ئه ی پێغه مەبر ی خوا ئەوه ئەوه یه که له هه یج ده رگایه ک قه دهغه ناکړی، پێغه مەبر فەرموی ﷺ) من داواکارم له خوا تو له وان حیساب بکات).

٤٠٣. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَامَ عَلَى الْمَنْبَرِ فَقَالَ إِنَّمَا أَخْشَى عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ ثُمَّ ذَكَرَ زَهْرَةَ الدُّنْيَا فَبَدَأَ بِإِحْدَاهُمَا وَثَنِي بِالْأُخْرَى فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوِيَّاتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ فَسَكَتَ عَنْهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا يُوحَى إِلَيْهِ وَسَكَتَ النَّاسُ كَانَ عَلَى رُءُوسِهِمُ الطَّيْرُ ثُمَّ إِنَّهُ مَسَحَ عَنْ وَجْهِهِ الرُّحْضَاءَ فَقَالَ أَيْنَ السَّائِلُ أَنِفًا أَوْ خَيْرٌ هُوَ ثَلَاثًا إِنَّ الْخَيْرَ لَا يَأْتِي إِلَّا بِالْخَيْرِ وَإِنَّهُ كُلَّمَا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ مَا يَقْتُلُ حَبَطًا أَوْ يُلِمُّ حَتَّى إِذَا امْتَلَأَتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتِ الشَّمْسُ فَتَلَطَّتْ وَبَالَتْ ثُمَّ رَتَعَتْ وَإِنْ هَذَا الْمَالُ خَضِرَةٌ حُلُوةٌ وَنِعْمَ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ لِمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ فَجَعَلَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْبَيْتَامَى وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَنْ لَمْ يَأْخُذْهُ بِحَقِّهِ فَهُوَ كَالْأَكْلِ الَّذِي لَا يَشْبَعُ وَيَكُونُ عَلَيْهِ شَهِيدًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ئەبو سەعیدی خۆدری (رضي الله عنه) فەرموی رۆژی پێغه مەبر ﷺ (فەرموی:

لەسەر دوانگە کە دانیشت و ئێمەش لە دەوری دانیشتین، فەرموی: (من رۆدر

لهوه مهترسیستان لیده کهم، که خودا له پیت و فه پری زهوی ده ری ده هیڼی
 بۆتان) عه رزی کرا: مه به ست له پیت و فه پری زهوی چیه؟ فه رمووی: (ئه وه یه
 که ده بی به مایه ی ئارایش و په ونه قی ژیا نی جیهان، وه ک زږ و زیو و
 سامانی تر، پیاو ی عه رزی کرد: قوربان! بۆچی شتی وا ده بی که ئه م خیر و
 خوشیه بی به مایه ی خراپ و شه پ).

پیغه مبه ر (ﷺ) هه تا ماوه ی پاما و مات و خاموش بوو گووتیان به
 پرسیاره که ره که: ئه وه چیه هه ر له خۆته وه، به بی ئه وه پیغه مبه ر قسه ت
 له گه ل بکات، قسه ی له گه ل ده که ی؟ خاموشیه که ی پیغه مبه ر (ﷺ)
 درژده ی کیشا، هه تا گومانمان بۆ ئه وه چوو که له م باره یه وه سرووش (وه چی
 نیگا) ی بۆ بی، پاش ماوه ی باراناوی ئاره قی ناوچه وانی خۆی سپی و
 فه رمووی: (کوا پرسیار که ره که؟) وه ک بلتی پرسیاره که ی پی خوش بی
 وابوو، پیاوه که گو تی: قوربان! ئه مه تام، فه رمووی: (خیر هه ر خیر دینی، و
 چاکه هه ر ده بی به هو ی چاکه، که واته: خیر شه پ نا هیڼی!

به لام مالی دنیا وه ک سه وزه گیای به هار ناسک و نازداره هه موو که سی
 که م یان زۆر حه زی لی ده کات، وه ئه وه ی به شیوه ی په یدای بکات له سه ر
 شیوه ی ره وا جیگه ی بکا ئه مه و ئه وه ی به شیوه ی نا په وا په یدای بکات وه ک
 ئاژه ل وایه که ئاژه لی گیاخۆر که به ده م و جه م ده یخوا تا که له که ی هه لدی،
 نه و جا خۆی ده دا به خۆر و ده ست ده کا به کاویژ و به ئاسایی ریخ و میزی
 خۆی ده کا و له پاشدا هه میشه له سه ر ئه م یاسا و ده ستوره تیّه ل
 ده چیه وه، له گیاخواردن و چان گرتنی خۆی، ئه وه ئاژه له هیچی لی نایه ت.
 له راستیدا ئه م ماله میوه یه کی سه وز و خوشه وه هاریکاریکی چاکه، بۆ
 نه و موسلمانیه ی که به شی نه دار و هه تیوی لی ده دات، وه ئه وه ی که مال به

ناړه وا په یدا بکا وه ک ژمه نبرده وایه، هر ده خوا و تیر ناخوا، وه رښی
قیامه تیش دهبی به شایه له سهری).

باب حق الله سبحانه وتعالى على عباده

٤٠٤. عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ رَدَفَ النَّبِيِّ (ﷺ) عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ
عُقَيْرٌ فَقَالَ يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ
قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا
بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا فَقُلْتُ يَا
رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ لَا تُبَشِّرُهُمْ فَيَتَكَلَّوْا.

(به شی / مانی خوی گه وره له سهر به نده کانی)

موعان (رضي الله عنه) ده فرموی له پشت پیغمبري خوا (ﷺ) سوارۍ
گویدرېژیک بووم پتی ده و ترا (عوفهیر) فرموی: (تهی موعان ثایا ده زانی مانی
خوا به سهر به نده کانی وه چییه و مانی به نده کان به سهر خوا وه چییه؟ و وتم
خوا و پیغمبره که ی ده زانن فرموی مانی خوا به سهر به نده کانی ته وهیه که
به جوانی بیپه رستن و هاویه شی بق بریار نه دن وه مانی به نده کانی ش له سهر
خوا ته وهیه که سزای ته و که سه نه دات که هاوه لی بق بریار نه داوه، ته و جا
گوتم ته ی پیغمبري خوا ثایا ته م ژده یه بدهم به خه لکی هه تا خو شیان تی
بکه وی فرموی نه خیر نه بادا پشت بهم ژده یه بیه ستن و له کرده وه ی
چاکدا سارد ببته وه).

باب الشؤم من ثلاث

٤٠٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: ((إِنَّمَا الشُّؤْمُ فِي ثَلَاثٍ فِي الْفَرَسِ وَالْمَرْأَةِ وَالْذَايِرِ)).

(بهشی / شوم و بهدبه خت له سی شتان دایه)

عبداللہ کوی عہباس (رضی اللہ عنہما) دہ گپڑتہ وہ کہ پیغمبر (ﷺ) فرموی: (شوم و بہدبوی له سی شتان دایہ له وولاخ وئسپ دا وہ له زن دا وہ له خانویہ رہ دایہ).

باب فضل من حمل متاع صاحبه في السفر

٤٠٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ كُلُّ سُلَامَى عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلُّ يَوْمٍ يُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ يُحَامِلُهُ عَلَيْهَا أَوْ يَرْفَعُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ وَكُلُّ خَطْوَةٍ يَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ وَدَلُّ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ

(بهشی / فہ زلی کہ سی کہل وپہلی)

ہاوریہ کہی ہہ لدہ گری له سہ فہ ردا)

ئہ بو ہورہ یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ گپڑتہ وہ کہ پیغمبر (ﷺ) فرموی: (ہموو جومگہ یں له لہ شی مرفؤدا خیر و صہدہ قہی بؤ ہہیہ، ہموو رۆژیک پیاوی یارمہ تی براکہی بدا بؤ سواربوونی وولاخہ کہی یان کہل و پہلی بؤ ہلگری یان بؤی باریکات بہ خیر و صہدہ قہ حیسابہ، وہ ووتہ یہ کی خوش و چاک بہ خیر حیسابہ وہ ہر ہنگاوی دہاویژی بؤ نوژی بہ خیر و صہدہ قہ حیسابہ وہ یہ کیکی ریگای پی نشان بدہی بہ خیر حیسابہ).

باب رباط يوم في سبيل الله لنصر دينه

٤٠٧. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا وَمَوْضِعُ سَوْطِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا وَالرُّوحَةُ يَرْوَحُهَا الْعَبْدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ الْغَدْوَةُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا.

(بهشی / پاسهوانی رؤژیک)

له ریگای خودا بۆ سه‌رخستنی دینی خوا

سه‌هلی کوپی سه‌عدی ساعیدی (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (پاسه‌وانی رؤژی له ریگای خودا باشت‌ره و چاکتره له دنیا و نه‌وه‌ی له سه‌ر دنیا دایه وه به‌قه‌د جیگه‌ی قه‌مچییه‌ک له قه‌مچییه‌کانی ئیوه له به‌ه‌شتدا له هه‌رچی له سه‌ر زه‌وی دایه چاکتره وه تانی کوششی تیکۆشان له ریگه‌ی خودا تاقی به‌یانی بی‌ت یان ئیواره له هه‌موو دنیا و هه‌رچی له سه‌ر دنیا دا چاکتره).

باب إكرام الضعفاء

٤٠٨. عَنْ مُصَنَّبِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ رَأَى سَعْدٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ لَهُ فَضْلًا عَلَى مَنْ دُونَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) هَلْ تُنْصَرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلَّا بِضُعْفَائِكُمْ.

(بهشی / ریزگرتنی بی‌هیزان)

موصعه‌بی کوپی سه‌عد ده‌فه‌رموی، باو‌کم بۆی گێپامه‌وه فه‌رموی خۆم به‌ه‌زله‌تر و گه‌وره‌تر داده‌نا له‌چاو که‌سانی له‌خۆم خوارتر له‌ یارانی پیغه‌مبهر (ﷺ)، وه پیغه‌مبهر (ﷺ) فه‌رموی کاری وا جوان نبیه، مه‌گه‌ر ئیوه به‌ه‌وی دوعا و نزای بن هیزانتان رزق و رزقی ده‌درێن و سه‌رده‌خه‌رێن به‌سه‌ر دوژمنه‌کانتانه‌وه).

باب لا تغتر بالعمل

۴۰۹. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) التَّقَى هُوَ وَالْمُشْرِكُونَ فَاقْتَتَلُوا فَلَمَّا مَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِلَى عَسْكَرِهِ وَمَالَ الْآخَرُونَ إِلَى عَسْكَرِهِمْ وَفِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) رَجُلٌ لَا يَدْعُ لَهُمْ شَاةً وَلَا فَاذَةً إِلَّا اتَّبَعَهَا يَضْرِبُهَا بِسَيْفِهِ فَقَالَ مَا أَجْزَأَ مِنَّا الْيَوْمَ أَحَدٌ كَمَا أَجْزَأَ فُلَانٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَمَا إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ أَنَا صَاحِبُهُ قَالَ فَخَرَجَ مَعَهُ كُلُّمَا وَقَفَ وَقَفَ مَعَهُ وَإِذَا أَسْرَعَ أَسْرَعَ مَعَهُ قَالَ فَجَرِحَ الرَّجُلُ جُرْحًا شَدِيدًا فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتُ فَوَضَعَ نَصْلَ سَيْفِهِ بِالْأَرْضِ وَذُبَابُهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ ثُمَّ تَحَامَلَ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَخَرَجَ الرَّجُلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالَ الرَّجُلُ الَّذِي ذَكَرْتَ أَنَا أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَأَعْظَمَ النَّاسُ ذَلِكَ فَقُلْتُ أَنَا لَكُمْ بِهِ فَخَرَجْتُ فِي طَلَبِهِ ثُمَّ جَرِحَ جُرْحًا شَدِيدًا فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتُ فَوَضَعَ نَصْلَ سَيْفِهِ فِي الْأَرْضِ وَذُبَابُهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ ثُمَّ تَحَامَلَ عَلَيْهِ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) عِنْدَ ذَلِكَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

(به‌شی / کرده‌وه فریوت نه‌دات)

سه‌لی کوپی س‌عد (رضی الله عنه) ده‌گی‌رتته‌وه که پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) گ‌یش‌ت به بین باوه‌پان و جه‌نگ له نیوانیان رویدا، جا کاتن ه‌ردولا کشانه‌وه له مه‌یدانی شه‌ردا بئ س‌ریاز‌گه‌کی خویان، پیاوئ له‌ناو یارانی پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) ز‌دد بویرانه شه‌پی ده‌کرد و نازایه‌تی ده‌نواند که ده‌گ‌یش‌ت به‌هر بین باوه‌پ‌کدا س‌ری له له‌شی جیا‌ده‌کرده‌وه هاوه‌لانی ووتیان به‌راستی نه‌م که‌له پیاوه ز‌دد نازایه و فریامان که‌وت، پی‌غه‌مبه‌ری خوا فه‌رموی نه‌م

پیاوه بۆ خه‌لکی نۆزه‌خه، پیاوێ تر له یاران ووتی ده‌بێ بزانه‌ ئه‌و پیاوه بۆ خه‌لکی نۆزه‌خه به‌ دوا‌ی داکه‌وت و پیاوه‌که بۆ کوێ رۆیشته‌با ئه‌ویش به‌ دوا‌ی ده‌که‌وت تا کاتێ ئه‌م پیاوه زامدار ده‌بێ و زامه‌که‌ی سه‌خت ده‌بێ و شمشیره‌که‌ی له‌ زه‌وی داچه‌قاند خۆی کرد به‌ سه‌ریداو خۆی کوشت وه‌ هاوه‌له‌که‌ی که‌پایه‌وه لای پیغه‌مبه‌ری خوا و فه‌رموی (شایه‌تی ده‌ده‌م که‌ تۆ پیغه‌مبه‌ری خوا‌ی) ئه‌ویش فه‌رموی بۆچی، ووتی ئه‌وه‌ی تۆ فه‌رموت ئه‌م پیاوه جینگای نۆزه‌خه من به‌دوا‌یدا رۆیشتم جا کاتێ زامدار بوو خۆی به‌ شمشیره‌که‌ی خۆی کوشت و ئینجا پیغه‌مبه‌ر فه‌رموی پیاوی وا هه‌یه کردار و ره‌فتاری له‌لای خه‌لک به‌کرداری به‌هه‌شتیه به‌لام خه‌لکی نۆزه‌خه وه‌ پیاوی واش هه‌یه کردار و ره‌فتاری له‌لای خه‌لکی به‌ نۆزه‌خی وه‌ دیاره و خه‌لکی به‌هه‌شته).

باب قتال اليهود

٤١٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا الْيَهُودَ حَتَّى يَقُولَ الْحَجَرُ الَّذِي وَرَاءَهُ الْيَهُودِيُّ يَا مُسْلِمُ هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَأَيْتُ فَاقْتُلْهُ.

(به‌شی / شه‌کردن له‌گه‌ڵ جوله‌که)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (قیامه‌ت هه‌لناسته‌ی هه‌تا شه‌ر له‌گه‌ڵ جوله‌که ده‌که‌ن و هه‌تا وای لی دیت ئه‌و دار و به‌رده‌ی جوله‌که خۆی له‌بن هه‌شارداوه بانگی موسلمانان ده‌کات و ده‌لێت ئه‌ی موسلمان ئه‌وه جوله‌که‌یه له‌ پشت من خۆی هه‌شار داوه وه‌ره بیکۆژه).

باب قتال الترك

۴۱۱. عَنْ عَمْرِو بْنِ تَغْلِبَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ تُقَاتِلُوا قَوْمًا يَنْتَعِلُونَ نَعَالَ الشَّعْرِ، وَإِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ تُقَاتِلُوا قَوْمًا عِرَاضَ الْوُجُوهِ كَأَنَّ وَجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمَطْرَقَةُ.

(به‌شی / شه‌کردن له‌گه‌ل تورک)

عمری کوپی ته‌غلب ده‌فرموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی: (له) نیشانه‌کانی هاتنی رژی دواپی نه‌ویه که شه‌ل له‌گه‌ل نه‌ته‌ویه‌ک ده‌کن که پیلای به‌موو دروست کراویان له‌پییه).

وه له‌نیشانه‌کانی رژی دواپی نه‌ویه شه‌ل له‌گه‌ل نه‌ته‌ویه‌ک ده‌کن که دهم و چاویان پانه و وه‌کو قه‌لغانی به‌چهرم داپوشراوه.

باب السمع والطاعة للإمام وقتاله (ﷺ)

۴۱۲. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ حَقٌّ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِالْمَعْصِيَةِ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ.

(به‌شی / گوپرایه‌لی و)

به‌گوی کردنی پیشه‌وا و شه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ر

له‌عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) له‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌گیرته‌وه که ده‌فرموی: (گوپرایه‌لی و به‌گوی کردنی نه‌وکه‌سه‌بکه‌فرمان ره‌وایه‌تیتان ده‌کات له‌سه‌رحق و راستیدا وه‌نه‌گر بی‌فرمانی خوی کرد نه‌وکاته‌گوپرایه‌لی و به‌گوی کردنی نامین).

٤١٣. عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ وَكَانَ كَاتِبًا لَهُ قَالَ كَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ النَّبِيُّ (عليه الصلاة والسلام) إِذَا لَمْ يِقَاتِلْ أَوَّلَ النَّهَارِ أَخَّرَ الْقِتَالَ حَتَّى تَزُولَ الشَّمْسُ وَقَدْ قَامَ فِي النَّاسِ خَطِيبًا فَقَالَ (ﷺ) أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُّوْا اللَّهَ الْعَاقِبَةَ فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ ثُمَّ قَالَ (ﷺ) اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانصُرْنَا عَلَيْهِمْ).

له سالي می نه بی (النضری) تۆکه ری عومەر کوپی عه بدوللا ده گیریته وه که نوسه ری عومەر بوو فهرمووی عه بدوللا کی کوپی نه بی نه وفا (رضی الله عنه) نوسی که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) عاده تی وابوو نه گەر له سه ره تای به یانیدا شه ری نه کردبا نه وا دوا ی ده خست بق دوا ی نیوه پۆ، وه هه لده ستا و ووتاری دهدا و بق خه لکی و فهرمووی نه ی خه لکینه ئاوات مه خوازن بق گه یشتن و به ره نگاریوونه وه ی دوژمن به لکو له خودا داوا ی ئاسوده یی و بیوه یی بکه ن، وه کاتیکیش که تووشی دوژمن بوون خوگر و به پشووین وه بزائن به هه شت له ژیر سیبه ری شمشیران دایه له پاشان فهرمو ی (اللهم منزل الكتاب ومجري السحاب وهازم الاحزاب اهزمهم وانصرنا عليهم)

خوایه نه و که سه ی که قورئانت به خه لات نارد ه خواره وه به توانای خوت با هه لده که یه وه کۆمه لی نه حزاب له روژی نه حزاب تیک شکاند نه ی خودایه تیکیان بشکینه و سه رمان بخه به سه ریاندا.

٤١٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَوْلَا أَنْ أَشَقُّ عَلَى أُمَّتِي مَا تَخَلَّفْتُ عَنْ سَرِيٍّ وَلَكِنْ لَا أَجِدُ حَمُولَةً وَلَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُهُمْ عَلَيْهِ وَيَشُقُّ عَلَيَّ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنِّي وَلَوْ دِدْتُ أَنِّي قَاتَلْتُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَقَتَلْتُ ثُمَّ أَحْيَيْتُ ثُمَّ قُتِلْتُ ثُمَّ أَحْيَيْتُ، ثُمَّ قُتِلْتُ ثُمَّ أَحْيَيْتُ.

له نه بو هورده يره (رضي الله عنه) له پيغهمبر (ﷺ) ده گيږيته وه كه
 فهرمويه تي: (نه گهر نه زيهت و نازار نه بوايه له سهر نومه تي خوم له هيچ
 سريه يه كه دواناده كه وتم به لام و ولاخي سوارم نيه و نه و ولاخ و ئيسترانه م بق
 پهيدا نابيت وه زه حمهت ده بيت له سهر نه و كه سانه ي كه تواناي دارايان نيه
 حه ز ده كن له گه لم بين وه پيم خو شه شه پ بكم له پيناوي خوا و بكوږيم و
 له پاشان زيندو بكوږيم وه له پاشان بكوږيم وه زيندو بكوږيم وه ديسان حه ز
 ده كم بكوږيم و زيندو بكوږيم وه).

باب يكره رفع الصوت في التكبير

٤١٥. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)
 فَكُنَّا إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى وَادٍ مَلَلْنَا وَكَبَّرْنَا وَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَحَمَّ وَلَا
 غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ تَبَارَكَ اسْمُهُ وَتَعَالَى جَدُّهُ.

(به شي / كه راهه تي هه يه دهنگ به رزكردنه وه به (الله اكبر)

کردن له دهشت بو جهاد و جهنگا

نه بي موساي نه شعري (رضي الله عنه) ده فهرموي نيمه له گه ل
 پيغهمبري خوا بووين (ﷺ) كه ده گيشتن به سهر كيويك كه ده پيوانيه سهر
 دولايكدا به دهنگي به رز لا اله الا الله، (الله اكبر) مان ده كرد وه پيغهمبر (ﷺ)
 فهرموي نه ي خه لكينه دهنگتان نزم بكه نه وه چونكه نيوه بانگي يه كيك ناكن
 كه كه پ و ناديار بيت نه و كه خواتانه له گه ل نيويه و گويي لنيه و نزيكه
 ليتانه وه پيرؤز بيت ناوي به رز و بلند.

باب یکتب للمسافر والمريض ما كانا يعملانه في الإقامة والصحة

٤١٦. وعنه أيضاً قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ
مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا.

(بهشی / نهوهی له کاتی لهش ساغی و له سهفه ره نه بوون
چی کردووه بو نهو کاتهش که له سهفه ربی و یا نه خوش
بیئت نهوهی بو ده نوسری له خیر و خواپه رستی)

نه بو موسای نه شعری (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبری خوا
(ﷺ) فهرموی: (تهگر بهنده یه که نه خوش بوو یان له سهفه ردا بوو، تهگر
له کاتی له ماله وهیه و ساغ و سهلامه ته چی بق ده نوسری له خیر و چاکه نهوا
لهو کاتهش که نه خوشه و له سهفه ره نهوهی بق ده نوسری).

باب کراهة السير وحده

٤١٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَوْ يَعْلَمُ
النَّاسُ فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمَ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ)).

(بهشی / که راهه تی ههیه به ته نیا رویشتن له شهوا)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) ده فهرموی پیغه مبری خوا
(ﷺ) فهرموی: (تهگر نهو که سهی که به ته نیا له شهوا پی ده کات ده پوات
بزانی چنده خراپه نهوا به شهو قهت به ته نیا ناپوات).

باب فضل من أسلم من أهل الكتابين

٤١٨. عَنْ صَالِحِ بْنِ حَيٍّ أَبِي حَسَنٍ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يَقُولُ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ((ثَلَاثَةٌ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ، الرَّجُلُ تَكُونُ لَهُ الْأَمَةُ فَيُحْسِنُ تَعْلِيمَهَا وَيُؤَدِّبُهَا فَيُحْسِنُ أَدَبَهَا ثُمَّ يُعْتَقُهَا فَيَتَزَوَّجُهَا فَلَهُ أَجْرَانِ، وَمُؤْمِنُ أَهْلِ الْكِتَابِ الَّذِي كَانَ مُؤْمِنًا، ثُمَّ آمَنَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَالْعَبْدُ الَّذِي يُؤَدِّي حَقَّ اللَّهِ وَيَنْصَحُ لِسَيِّدِهِ لَهُ أَجْرَانِ)).

(به شی / فه زلی نه وهی موسلمان)

دهبی له خاوهن نامه کان (أهل الكتاب)

له صالحی کوپی حی (تهبی حه سهن) ده فهرموئ گویم له شهعی بوو دهی فهرموو نه بو به رده بوی گئرامه وه که گوئی له باوکی بووه (رضی الله عنه) دهی فهرموو پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموئ: (سی چین هن نه جر و پاداشتیان دووقات پی ده دریته وه که نه وانیش: پیاوئ که نیزه کی هبی و فیتری زانیاری و زانستی بکات به جوانترین شیوه و په روه رده یان بکات له پاشان نازادی بکات و دواي مارهی بکاته وه نه وه دوو نه جری هیه، وه نیعمانداری له خاوهن نامه کان (أهل الكتاب) که نیعمان و برپای هه بووی و له پاشان برپای به من بهینی نه وه دوو نه جری هیه وه نه وه بندهی که مانی گه وره که ی بدات و پاشان مانی خوا نه وه ش دوو پاداشتی بۆ هیه).

باب قتل الجنس المؤذي

۴۱۹. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِنْ الْأَنْبِيَاءِ فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ النَّمْلِ فَأُخْرِقَتْ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أُخْرِقَتْ أُمَّةٌ مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ اللَّهَ تَعَالَى؟)).

(بهشی / کوشتنی نهو دهگه زهی که نازاری ههیه)

نهو هورهیره (رضی الله عنه) دهفهرموئی پیغه مبهه (ﷺ) دهفهرموئی جارئی میروله یه که پیغه مبهه ری له پیغه مبهه رانی خوا دهگه زئی و پیغه مبهه ره که ش فهرمانی کرد شاره میروله که یان سوتاند، خوی گه وره وهی بق نارد و گلهیی لی کرد خق تو تاقه میروله یه که توی گه زت که چی نه ته وه یه کت له نه ته وه کانی سوتاند که ته سبباحتی خویان ده کرد.

باب یکره التنازع والاختلاف

۴۲۰. عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) (لَمَّا) بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ إِلَى الْيَمَنِ قَالَ (لَهُمَا): ((يَسْرًا وَلَا تُعْسرًا، وَيَسْرًا وَلَا تُنْفَرًا، وَتَطَاوَعًا وَلَا تَخْتَلِفَا)).

(بهشی / کراههت بوونی لیک دابران

جیاوازی و په رته وازه یی)

له سه عیدی کوپی نه بی به رده له باوکی له باپی ری ده گیزی ته وه پیغه مبهه (ﷺ) موعارو نه بو موسای نه شعری نارد بق یه مه ن و پیانی فهرموو و نیش و کار ناسان که ن و کارگران و قورسی مه که ن و مزگینی دهرین و خه که مه ته کینه وه له دیندا وه یه کدی گرین و په رته وازه مه بن.

باب فکاک الأسیر

۴۲۱. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((فُكُّوا الْعَانِي، وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَعُودُوا الْمَرِيضَ)).

(بهشی / بهرہ لاکردنی دیل و داماو)

تہو موسای تہ شعہری (رضی اللہ عنہ) دہ فرموی پیغمبر (ﷺ) خوا
(ﷺ) فرموی: (دیل و داماو و رزگار بکن و برسیہ کان تیر بکن و بجن بق
سہردانی نہ خوشان).

باب الغلول وقول الله تعالى

﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾

۴۲۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) ذَكَرَ الْغُلُولَ فَعَظَّمَهُ وَعَظَّمَ أَمْرَهُ، قَالَ: ((لَا أَلْفَيْنُ أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ شَاةٌ لَهَا تُغَاءُ، عَلَى رَقَبَتِهِ فَرَسٌ لَهُ حَمْحَمَةٌ يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْنِنِي، فَأَقُولُ لَا أُمْلِكُ لَكَ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَعَلَى رَقَبَتِهِ بَعِيرٌ لَهُ رُغَاءُ، يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْنِنِي، فَأَقُولُ لَا أُمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَعَلَى رَقَبَتِهِ صَامِتٌ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْنِنِي، فَأَقُولُ لَا أُمْلِكُ لَكَ {مِنْ اللَّهِ} شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ أَوْ عَلَى رَقَبَتِهِ رِقَاعٌ تَخْفِقُ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْنِنِي، فَأَقُولُ لَا أُمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ.

(بهشی / دزی کردن له تالانی جہنگی و نایہنی

﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾

تہو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ گزیرتہ وہ کہ پیغمبر (ﷺ) باسی
دزی کرد له تالانی جہنگی و بہ گہرہی وہ سف کرد و بہ گہرہی دانا و
فرموی: (نامہوی بگم بہ یہ کیکتان له روئی قیامت و مہ پکی یان بزنیکی

لهسر شانی بیت و باړه باړ بکات ویاڼ نه سپټکی له سر شانی بیت و بچیلینن
 وه بیت بۆ لام بلن نهی پیغه مبهری خوا فریام که وه منیش ده لیم من هیچم
 بۆتو پی ناکرئ من له پیشوودا ناگادارم کردی، یان له سر شانی ووشر بیئ
 و دهنکی لیوه بیت و بلن نهی پیغه مبهری خوا فریام که وه منیش ده لیم هیچم
 بۆت پی ناکرئ له پیشوودا پیډم راگه یاندووی یان له سر شانی زړ و زیو بار
 کرابی، بیت بۆ لام بلن فریام که وه منیش پیی ده لیم هیچم بۆتان پی ناکرئ
 له دونیادا پیډم راگه یاندووی یان له سر شانی کالا و قوماش هه بیت، بیت بۆ لام
 و بلن نهی پیغه مبهر فریام که وه منیش ده لیم هیچم بۆت پی ناکرئ له دونیادا
 پیډم راگه یاندووی).

باب الخمس لنوائب النبي عليه الصلاة والسلام والمساكين وإيثار أهل الصفة والأرامل

٤٢٣. عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ اشْتَكَتْ مَا تَلْقَى مِنَ الرَّحَى
 مِمَّا تَطْحَنُ فَبَلَغَهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) أَتَى بِسَبِيٍّ فَأَتَتْهُ تَسْأَلُهُ خَادِمًا فَلَمْ
 تُوَافِقْهُ فَذَكَرَتْ لِعَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فَجَاءَ النَّبِيُّ (ﷺ) فَذَكَرَتْ ذَلِكَ
 عَائِشَةُ لَهُ فَأَتَانَا وَقَدْ دَخَلْنَا مَضَاجِعَنَا فَذَهَبْنَا لِنَقُومَ فَقَالَ عَلَى مَكَانِكُمَا
 حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ قَدَمَيْهِ عَلَى صَدْرِي فَقَالَ أَلَا أَدُلُّكُمَا عَلَى خَيْرٍ مِمَّا
 سَأَلْتُمَانِي؟ إِذَا أَخَذْتُمَا مَضَاجِعَكُمَا فَكَبِّرَا اللَّهَ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ وَاحْمَدَا ثَلَاثًا
 وَثَلَاثِينَ وَسَبَّحَا ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَإِنَّ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمَا مِمَّا سَأَلْتُمَاهُ.

**(به‌شی / پینج یهك بۆ خزمه‌كانی پیغه‌مبه‌ر و هه‌زاران و
پی دانی خه‌لكی صوفه و بیوه‌ژنان)**

له‌علی (رضی الله تعالی عنه) ده‌گیرێته‌وه که فاتیمه (علیها السلام) شکاتی حالی خۆی کرد له‌ده‌ستار کردن و ماندویوونی نان کردن، وه جا کۆمه‌لێ که‌نیزه‌ک به تالانی جه‌نگییان بۆ پیغه‌مبه‌ر هێنا، فاتیمه‌ش به ئومیدی ئه‌وه‌ی یه‌کێک له‌و که‌نیزانه‌ی پێ بدری بۆ خزمه‌تی ماله‌وه‌ی چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ر به‌لام له‌مال نه‌بوو وه بۆ عانیشه‌ی گێرایه‌وه وه کاتی پیغه‌مبه‌ر هاته‌وه عانیشه ئه‌م ووته‌ی فاتیمه‌ی بۆ گێرایه‌وه وه پیغه‌مبه‌ر هاته‌لامان له‌وکاته ئێمه راکشا بووین ده‌مانوویست بخه‌وین، من وویستم له‌به‌ری هه‌لسم، فه‌رموی له شوینی خۆتان بن له نێوان من و فاتیمه دانیشته هه‌تا هه‌ستم به ساردی قاچه‌کانی کرد ده‌که‌وته سه‌ر سنگم فه‌رموی باشتیکتان فێر بکه‌م که زۆر له‌وه باشته که داواتان کردبوو له‌من، کاتی راکشان له‌سه‌ر نوینه‌کانتان سی و چوار جار بلێن (الله اکبر) وه سی و سێ جار بلێن (الحمد لله) وه سی و سێ جار بلێن (سبحان الله) ئه‌وه بوو ئێوه باشته له‌وه‌ی داواتان کردبوو له‌کاره‌که‌ر.

٤٢٤. عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سَفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَاللَّهُ الْمُعْطِي وَأَنَا الْقَاسِمُ وَلَا تَزَالُ هَذِهِ الْأُمَّةُ ظَاهِرِينَ عَلَى مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ)).

له‌موعاویه‌ی کوه‌ی ئه‌بو سوفیان (رضی الله عنهما) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (که‌سێ خوا بیه‌وی تووشی خێر و خووشی بکات شاره‌زایی له‌تایینی ده‌کات، من ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌م به‌ده‌سته که ئه‌م فه‌رمایشته

و شهریه‌ته دابه‌ش بگم و به‌س وه خوا دده‌دات و ده‌یبه‌خشی وه ثم
تو‌ممه‌تی نی‌سلامه هر به‌رده‌وام ده‌بن له‌سهر ثانی خوا هه‌تا نزکی رژی
قیامت نه‌وه‌ی له دژیان بین زیانیان پی ناگه‌یه‌نی).

باب عطاؤه علیه الصلاة والسلام من خمس المولفة

قلوبهم و غیرهم

۴۲۵. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) وَعَلَيْهِ
بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيطُ الْحَاشِيَةِ فَأَدْرَكُهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَذَبَهُ جَذْبَةً شَدِيدَةً حَتَّى نَظَرْتُ
إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَدْ أَثَرَتْ بِهِ حَاشِيَةُ الرِّدَاءِ مِنْ شِدَّةِ جَذْبَتِهِ ثُمَّ
قَالَ مُرْ لِي مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي عِنْدَكَ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ فَضَحِكَ ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعِطَاءٍ

(به‌شی / به‌خشی پی‌غه‌مبه‌ری خوا علیه السلام له‌پینج

یه‌ک به‌شی بو نه‌وانه‌ی تازه موسلمان بوون

بو دل راگیریان و نه‌وانی تر

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فرموی من له‌گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ری
خوا ده‌پویشتم پی‌غه‌مبه‌ری خواش به‌پمالیکی نه‌جرانی نه‌ستوری له‌سهرشانی
دابو، گه‌یشت به‌عاره‌بیکی ده‌شته‌کی و یه‌خه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری گرت و به‌توندی
به‌پماله‌که‌ی له‌سهرشانی راکی‌شا و که ته‌ماشای شانی پی‌غه‌مبه‌رم کرد سور
مه‌لکه‌راپوو ده‌شته‌کییه‌که ووتی نه‌ی موحه‌مه‌د به‌شم بده له‌و ماله‌ی خوا پی
داوی ئینجا پی‌غه‌مبه‌ریش ته‌ماشای کرد و به‌ده‌م به‌پیکه‌نینه‌وه فرمانی کرد
به‌شتی که بده‌ن به‌و عاره‌به.

۴۲۶. عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَبْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي أَنَّهُ بَيْنَا
هُوَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَمَعَهُ النَّاسُ مُقْبِلًا عَنْ غَزْوَةِ حُنَيْنٍ عَلَقْتُ رَسُولَ

الله صلى الله عليه وآله وسلم الأعراب يسألونه حتى اضطرروه إلى سَمَرَةٍ
فَحَطَفَتْ رِدَاءَهُ، فَوَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:
«(أَعْطُونِي رِدَائِي، فَلَوْ كَانَ عَدَدُ هَذِهِ الْعِضَاءِ نَعْمًا لَقَسَمْتُه بَيْنَكُمْ، ثُمَّ لَا
تَجِدُونِي بَخِيلًا وَلَا كَذُوبًا وَلَا جَبَانًا)».

له موحه مدهی کوپی جوبه پیری کوپی (مُطْعَم) (رضی الله عنه) ده فهرموی
باو کم بوی گتیرامه وه که وا نهو له گه ل پیغه مبهری خوا بوو وه له پال خه لکی
له جهنگی حوونه بن ده گه پانه وه عاره به ده شته به کیان پی گه یشتن و داوای
به شیان لی کرد و تهنگیان پی هه لچنی نالاندیان به بن داریکی درکای
عه باکهی له درکیک نالا ئینجا پیغه مبهری خوا (ﷺ) راوه ستا و فهرموی
عه باکهم بده نه وه نه گه به قه د نه م درکانه نازه لم هه بی هه مووی دابهش
ده که م به سه رتانداهت به رژی و چروکی و درونی و ترسنوکی من نابین.

باب المنافسة في الدنيا وأخذ

الجزية من اليهود والنصارى والمجوس

٤٢٧. عَنْ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ
الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِجَزْيَتِهَا وَكَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ هُوَ
صَالِحَ أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ وَأَمَرَ عَلَيْهِمُ الْعَلَاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ فَسَمِعَتْ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِ
أَبِي عُبَيْدَةَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَوَافَتْ صَلَاةَ الصُّبْحِ مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَلَمَّا
صَلَّى بِهِمُ الْفَجْرَ انْصَرَفَ فَتَعَرَّضُوا لَهُ فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) حِينَ رَأَاهُمْ
وَقَالَ أَظُنُّكُمْ قَدْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدْ جَاءَ بِشَيْءٍ قَالُوا أَجَلُ يَا رَسُولَ
اللَّهِ قَالَ فَابْشُرُوا وَأَمْلُوا مَا يَسُرُّكُمْ قَوْلَهُ لَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ وَلَكِنْ

أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُبْسِطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ
فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا وَتُهْلِكَكُمْ كَمَا أَمْلَكَتْهُمْ.

(به‌شی / پی‌شبرکی و مونا‌فه‌سه‌کردن له‌دونیادا، وه
وه‌رگرتنی جزیه و سه‌رانه له‌جوله‌که و گاور و
نلگریه‌رسته‌کان)

همری کورپی عه‌وێ ئه‌نصاری ده‌گیرێته‌وه که پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
ئهو عوبه‌یده‌ی کورپی جه‌راحی نارد بۆ به‌حره‌ین بۆ وه‌رگرتنی سه‌رانه
(الجزیه) وه پی‌غه‌مبه‌ر له‌گه‌ڵ خه‌لکی به‌حره‌ین رێک که‌وتوو‌بوو، وه عه‌لانی
کورپی حوزومی کرد‌بوو به‌سه‌رداریان وه ئه‌نصارییه‌کان زانیان به‌که‌پانه‌وه‌ی
ئهو عوبه‌یده له به‌حره‌ین به مال و سامانه‌وه ئیتر بۆ نوێژی به‌یانی هاتن بۆ
خزمه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خوا و ئه‌ویش نوێژی به‌یانی بۆ کردن و که‌پایه‌وه‌ جا
ئهنصارییه‌کان له‌وکاته‌دا داوای به‌شیان لی کرد پی‌غه‌مبه‌ریش له‌وکاته‌دا
بزه‌یه‌ک گرتی و فهرمووی وا ده‌زانم گویتان لی بوو که ئهو عوبه‌یده شتی
له‌گه‌ڵ خۆی هه‌ناوه ئه‌وانیش ووتیان به‌لی ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
فهرمووی مژده‌بی له‌ئێوه خو‌شیتان لی بیت به‌زاتی خوا قه‌سه‌م له هه‌ژاریتان
ناترسم به پی‌چه‌وانه‌وه مه‌ترسی ئه‌وه‌م هه‌یه که ئێوه‌ش وه‌ک ئوممه‌ته‌کانی
پیشوو خو‌شی دنیا روتان تی بکات و دنیا بیت به‌پیرتانه‌وه ئێوه‌ش وه‌ک
ئه‌وان به ده‌ست و دم په‌لاماری دنیا بدن و باوه‌شی پیا بکه‌ن و به هه‌یلاک
بچن چۆن ئه‌وان به هه‌یلاک چوون.

باب ما يحذر من الغدر

وقوله تعالى: ﴿وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ﴾ (١٦) وَأَلْفَ بَيْتٍ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَّا أَلْفَتْ بِكَ قُلُوبُهُمْ ﴿﴾

(بهشی / خواباریزی له غه در و سته م کردن)

خواهی گه ورده ده فهرموی ﴿وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ﴾ (١٦) وَأَلْفَ بَيْتٍ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَّا أَلْفَتْ بِكَ قُلُوبُهُمْ ﴿﴾ خو نه گهر خوانه ناسان به داخواری ریک که وتنو ناشتی وویستیان بتخه له تینن نه وه دلنیا به که پشتیوانی خوا به سه بۆت چونکه هر نه و زاته کاتی خوی پشتیوانی لی کردون و سه ری خستبون نیماندارانی کرده هویه ک بق سه رکه وتن وه دله کانتانی به ست به یه که وه .

٤٢٨. عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمَ فَقَالَ: ((اعْدُدْ سِتًّا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، ثُمَّ فَتَحْ بَيْتَ الْمَقْدِسِ، ثُمَّ مَوْتَانِ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقَصَاصِ الْقَتْلِ، ثُمَّ اسْتِفَاضَةُ الْمَالِ حَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيَظْلُ سَاحِطًا، ثُمَّ فِتْنَةٌ لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ إِلَّا دَخَلَتْهُ مَوْتَى، ثُمَّ هُدْنَةٌ تَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الْأَصْفَرِ، فَيَغْدِرُونَ فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ ثَمَانِينَ غَايَةً تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا)).

عهونی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فهرموئی له جهنگی ته بوک هاتم بۆ خزمهتی پیغمهبری خوا (ﷺ) له ناو گومه زێکی چهرمیدا بوو فهرموئی له بهردهم هاتنی رۆژی قیامهت ئه م شهش شتانه بژمیهره، له پاشان ئازاد کردنی قودس و نهوجا مردنی به کومه ل وهکو نهخۆشییهک که پانه مه پئی بگری ئاوا مردنی زۆرتان له ناودا پهیدا ده بێ، نهوجا مال و سامان به جۆرێکی وا ندر ده بێ به لیشاو به سهرتان دهباری پیاوی وا ههیه سه دیناری بدریتی هیشتا هه ر لالوته و پئی ناخۆشه، ئینجا فیتنهیهک پهیدا ده بێ هیچ مالی عه ره ب نامینێ فیتنه و ئازاوهی تی نه کهوێ، نهوجا له نێوان ئیوه و رۆمدا رێککه و تن و صولحیک پهیدا ده بێ، وه دوا یی ئه وان ناپاک ده بن و په یمان ده شکینن به هه شتا ئالاوه دین به ره و روتان له ژیر هه ر ئالایه کدا دوانزه هه زار که س ده بیئت.

باب إثم الغادر

٤٢٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يُنْصَبُ بِغَدْرِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

(بهشی / تاوانی سته مکار)

عه بدوللای کوپی عومه ر (رضی الله عنهما) ده گێڕێته وه که پیغمهبری خوا ده فهرموئی: (له رۆژی قیامهت بۆ هه ر سته مکاری ئالایهکی تایبهتی خۆی ههیه بۆی داده چه قینن به هۆی ئه و سته مه ی که کردوویهتی هه تا پئی ده ناسرێته وه).

باب بدء الخلق

٤٣٠. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) وَعَقَلْتُ نَاقَتِي بِالْبَابِ فَأَتَاهُ نَاسٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ فَقَالَ (ص) اقْبُلُوا الْبُشْرَى يَا بَنِي تَمِيمٍ قَالُوا قَدْ بَشَّرْتَنَا فَأَعْطِنَا مَرَّتَيْنِ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ اقْبُلُوا الْبُشْرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ قَالُوا قَدْ قَبِلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالُوا جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ قَالَ (ﷺ) كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَكَتَبَ فِي الذِّكْرِ كُلِّ شَيْءٍ وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ)).

(به‌شی / ده‌ستیکی دروستکراوان)

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (رضی الله عنهما) ده‌فهرموی چومه خزمه‌تی پیغهمبه‌ری خوا (ﷺ) وه له‌به‌رده‌م مزگه‌وتی دا ووشتره‌که‌م یه‌خ داو‌کومه‌لی له‌ به‌نی ته‌میم هاتن بۆ خزمه‌تی، فهرموی پتیا‌ن نه‌ی هوزی ته‌میم مزگیتی وه‌رگرن، ووتیا‌ن نه‌ی پیغهمبه‌ری خوا مژده‌ت پی داوین چیه‌ به‌مان ده‌ری، دوو جار پیغهمبه‌ر ناوای پی فهرمون نه‌وانیش له‌ مه‌به‌ستی پیغهمبه‌ر نه‌گه‌یشتن، فهرموی پیغهمبه‌ر تیک چوو له‌ پاشان‌ کومه‌لی له‌ خه‌لکی یه‌مه‌ن هاتنه‌ خزمه‌تی وه‌ پیی فهرمون نه‌ی خه‌لکی یه‌مه‌ن که‌ به‌نی ته‌میم مژده‌یا‌ن قه‌بول نه‌کرد ئیوه‌ قه‌بولی بکه‌ن نه‌وانیش ووتیا‌ن قه‌بولمان کرد نه‌ی پیغهمبه‌ری خوا، ووتیا‌ن هاتوین بۆ لات پرسیا‌رت لی ده‌که‌ین له‌ دروستبوونی دروستکراوان، ئیتیر پیغهمبه‌ر فهرموی خوای گه‌رده‌ هه‌ر هه‌بووه‌ و ده‌میئنی و جگه‌ له‌ و‌که‌سی تر نه‌بووه‌ وه‌عه‌رش و باره‌گای خودا له‌سه‌ر ناوه‌ وه‌ له‌لای

خوی هه موو شتیکی نووسیوه له دروستبوونی ناسمانه کان و زهوی باس کردوه.

٤٣١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخُلُقَ كَتَبَ فِي كِتَابِهِ فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ إِنَّ رَحْمَتِي غَلَبَتْ غَضَبِي)).

ئه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فره موئ پيغه مبه (ﷺ) فره موئ: خواي گه وده له و کاته ي دروستبوونی دروستکراوانی خوی بۆوه له په پاوئ نووسی که له لای خۆیه تی له سه رهشی دای ناوه که ده فره موئ: (به زهیی و رهحمه تی من زاله به سه رهشم و تو په بییدا).

باب ذکر الملائكة، وأحب

الله يحبُّ الناس، وأطوار خلق النطفة

٤٣٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى جِبْرِيلُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبْهُ فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ فَيُنَادِي جِبْرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبُوهُ فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ.

(بهشی / باسی فريشته کان، وه نه وهی خوا خوئی بوئ)

خه لکیش خویشان دهوئ وه هه نگاوه کانی

دروست بوونی ناده می

ئه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فره موئ پيغه مبه (ﷺ) فره موئ: ئه گه ره خوا به نده ی خوی خوئ ویست بانگی جو برائیل ده کات و پئی ده لئیت خوا فولانه که سی خوئ ویست توئ خوئ بوئ وه جو برائیلش خوئ دهوئ وه جو برائیل بانگه واز ده کات له خه لکی ناسمانه کان که وا خواي گه وده

فولانه که سی خۆش دهوئ ئیوهش خۆشتان بوئ نه وانیش خۆشیان دهوئ،

له پاشان به هه مان شیوهش لهزهوی قهبول و خۆشهویستی بۆ دیت.

۴۳۳. عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ يَكُونُ عِلْقَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ مَلَكًا فَيُؤَمِّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ وَيُقَالُ لَهُ اكْتُبْ عَمَلَهُ وَبِرِّقَهُ وَأَجَلَهُ وَشَقِيٍّ أَوْ سَعِيدٍ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ الرُّوحُ فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ لَيَعْمَلُ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ كِتَابُهُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلٍ، أَهْلُ النَّارِ وَيَعْمَلُ، بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

زهیدی کوپی وهه دهه رموئ: عه بدوللای کوپی مهه سعود (رضي الله تعالى

عنه) بۆ گێراینه وه که دهه رموو راستگو (ﷺ) دهه رموئ:

هه ریه کئ له ئیوه که خودا دروستی دهکات چل رۆژ له سکی دایکیا به دلۆپه ئاوئ (نطفه) وه کۆده کرته وه و ده مینیتته وه ئینجا به چل رۆژی تریش ده بئ به پارچه خوینیکی مه یوو (علقه) له پاشان به چل رۆژی تر ده بئ به پارچه گوشت به قهه پاروئ (مضغه) ئینجا له پاش ئهم ماوه یه گیانی ده کرئ به به ریدا جا خودا فه رمان دهکات به نووسینی چوار وشه که رزق و رۆزی و ئه جله و ته مه نی و کار و کرده وهی وه به ده به خته یان به ختیار و کامه رانه. وه که سی وا هه یه کردار و رهفتاری وه که به هه شتییه، به لام نامه ی چاره نووسی ده ستبیشخه ری لی ده کا و ده ست دهکات به کردنی کاری خه لکی دۆزه خ و ده چیتته دۆزه خه وه، وه که سی وا هه یه به کردار و رهفتار له

خه لکی دوزخ ده چن به لام نامه ی چاره نویسی پیش دهستی لی ده کا و ناخیر
خیر ده بی و ده ست به کاری چاکه ده کات و ده چیت به هه شته وه.

۴۳۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ
كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْمَلَائِكَةُ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَلِأَوَّلٍ فَإِذَا
جَلَسَ الْإِمَامُ طَوَّأَ الصُّحُفَ وَجَاءُوا يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ.

ئه بو هورده يره (رضي الله عنه) له پیغه مبهري (ﷺ) ده گيریتته وه كه
ده فهرموی نه گهر رژی هه ینی داهات له بهر ده رگا کانی هه موو مزگه وته کاندای
فريشته ناماده ده بن و قه له م و په راو به ده سته وهن يه كه له دواي يه كه ناوی
ئه و كه سانه ده نوسن كه دین بۆ نویژی هه ینی، تا ئه و کاته ی ووتار خوین ووتار
ده دات و ئه وانیش دین و په راوه کان ده پیچنه وه گوئی له ووتار راده گین.

۴۳۵. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) : ((قَالَ لِي
جِبْرِيلُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ أَوْ لَمْ يَدْخُلِ النَّارَ
قَالَ أَبُو ذَرٍّ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): (وَأَنْ)

ئه بو زهر (رضي الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهري (ﷺ) فهرموی جویرائیل
پیی فهرموم (عليه السلام) كه سئ له تۆمه ته ی تۆ بمری و شهريك و هاوه لی بۆ
خوا بریار نه دات ده چیت به هه شته وه یان ناچیت دوزخ، ئه بو زهر ووتی
نه گهر زینا و دزی کردبی؟ پیغه مبهري (ص) فهرموی نه گهر ئه ویشی کردبی.

۴۳۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: حَشَوْتُ لِلنَّبِيِّ (ﷺ) وَسَادَةً فِيهَا
تَمَائِيلُ كَأَنَّهَا تُمَرَّقَةُ فَجَاءَ فَقَامَ بَيْنَ الْبَابَيْنِ وَجَعَلَ يَتَغَيَّرُ وَجْهُهُ فَقُلْتُ مَا لَنَا
يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا بَالُ هَذِهِ الْوَسَادَةِ قَالَتْ وَسَادَةٌ جَعَلْتُهَا لَكَ لِتَضْطَجَعَ
عَلَيْهَا قَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ صُورَةٌ وَأَنْ مَنْ صَنَعَ
الصُّورَةَ يُعَذَّبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ.

عائشه خان (رضي الله عنها) ده فەرموئى : بەرمالێکم بۆ پێغه مبه‌ر (ﷺ) راخست بۆ ئەوێ لەسەری بخەوێ وە هەندێک وێنەى تیا بوو کە هاتە وە تەماشای کرد ئیبنجا رەنگى گۆرا منیش ووت ئەى پێغه مبه‌رى خوا ئەو چیتە بۆ رەنگت تێک چوو، ئەویش فەرمووى ئەم بەرمالە چیبە؟ منیش پێم ووت ئەم بەرمالەم بۆ راخستوى کە لەسەری بخەو، فەرموى ئایا نازانى فریشتەکانى خوا ناچنە ئەو مالەى کە وێنەى تیا دابن وەکەسێ ئەم وێنانە دروست بکات لە رۆژى داوای سزا دەدرێت و پێى دەوترێت زیندوو بکەنەو و رۆحى بکەن بە بەریدا ئەوێ دروستان کردووە.

باب من دعا امرأته إلى فراشه فأبى

٤٣٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا دَعَا الرَّجُلُ

امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ فَبَاتَ غَضَبَانَا عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ.

(بەشی / کەسێ داوای سەر جیتی لە ئافره‌تى بکات و

ئەویش خۆى لى قەدەغە بکات)

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) ده فەرموئى پێغه مبه‌ر (ﷺ) فەرموى کاتى پیاو داوای سەر جیتی (جیماغ) لە ئافره‌تى خۆى کرد و ئەویش ملی نەدا و گۆڕاپایە لى نەکرد ئەو شەو هەتا کو بەیانى فریشتانى خوا لەعنه‌ت و نەفرین لەو ئافره‌ته دەکەن.

باب صفة الجنة وأهلها وما أعد لهم

٤٣٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ فَإِنَّهُ يُعْرَضُ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْعَدَاةِ وَالْعَشِيِّ فَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ.

(بهشی / شیوهی به هشت و خه لکه کی و

نه وهی بویان ناماده کراوه)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) ده فہ رموی پیغہ مبر (ﷺ) فہ رموی: (نہ گہر کہ سی له نیوہ مرد ہموو بہ یانیان و نیواران شوینی خوی پی نیشان دہ دریت نہ گہر بہ ہشتی بیت بہ ہشت و وہ نہ گہر دوزہ خی بیت، دوزہ خ).

٤٣٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَعَدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ، فَاقْرَأُوا إِنَّ شَيْئَكُمْ ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ﴾.

نہ بو ہورہ یرہ (رضی الله عنه) ده فہ رموی پیغہ مبر ی خوا (ﷺ) فہ رموی: خوی گہورہ ده فہ رموی (نامادہم کردوہ بق بہ ندہ چاکہ کانم شتی کہ نہ چاو شوینی وای نہ دیتوہ وہ گوئی نہی بیستوہ وہ بہ خہ تہرہ و خہ یالیش بہ سہر دلی ہیچ کہ سیکدا نہ ہاتوہ). نہ گہر حہز دہ کن نہم ثایہ تہ بخویننہ وہ ﴿

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ﴾. واتہ: نہ نفسی ئادہم نازانی کہ چ شتیکی شاروہی بق نامادہ کراوہ کہ چاوولا پی روون بیتہ وہ.

٤٤٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: أَوَّلُ زُمَرٍ تَلْجُ الْجَنَّةَ صُورَتُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا يَبْصُقُونَ فِيهَا وَلَا يَمْتَخِطُونَ

وَلَا يَتَغَوُّطُونَ أُنْيَتُهُمْ فِيهَا الدُّمْبُ أَمْشَاطُهُمْ مِنَ الدُّمْبِ وَالْفِضَّةِ وَمَجَامِرُهُمُ
الْأُلُوءَةُ وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ نَوْجَتَانِ يُرَى مُخٌ سَوْقَهُمَا مِنْ وَرَاءِ
اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ قُلُوبُهُمْ قَلْبٌ وَاحِدٌ يُسَبِّحُونَ
اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا.

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده گيرتته وه كه پيغه مبه ر (ﷺ) فه رموى:
(يه كه م ده سته يي كه ده چنه به هه شت له سهر شيوه ي مانگي شه وي چوارده
تاوا گه شن و نازدارن له ناو به هه شت يه كاندا ديارن وه نه تفيان هه يه و وه نه
ميز و پيسايي و نه به لغه ميان هه يه، وه قاپ و قاچاغيان له زيړه و نهو
شانه ي سهر يان پي شانه ده كه ن له زيړه و زيوه ناره قه يان بوني ميسكه و
نافره تاكانيان په ري چاوگه شن وه بؤ هر يه كيكيان دوو نافره تي ريك و
ناسكن كه موخي نيسكي قاچيان له ناو گوستدا ديارن له بهر جواني، وه رق و
كينه له نتيوانيان دانييه وه دليان وه كو دلي پياويكه وه يادي خودا ده كه ن
به يانيان و نتيواران).

٤٤١. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لِيَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ مِنْ
أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا أَوْ سَبْعُمِائَةِ أَلْفٍ لَا يَدْخُلُ أُولَهُمْ حَتَّى يَدْخُلَ آخِرُهُمْ
وُجُوهُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ.

سه هلي كوپي سه عد (رضي الله عنه) فه رموى پيغه مبه ر (ﷺ) فه رموى:
(له نؤممه تي من هه فتا هه زار يان هه وت سه د هه زار ده چنه به هه شت
سهره تايه كه يان ناچي تاكو كوتاييه كه يان نه چيټ وه ده م و چاويان گه شاهه يه
وه كو ويته ي مانگي شه وي چوارده).

باب صفة النار وأهلها فيها

٤٤٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) اشْتَكَتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا، فَقَالَتْ رَبُّ أَكَلَ بَعْضِي بَعْضًا، فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ نَفْسٍ فِي الشَّتَاءِ وَنَفْسٍ فِي الصَّيْفِ فَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِرِيرِ.

(بهشی / شیوهی ناگری دوزخ و خه لکه که ی تیادا)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی: (ناگری دوزخ شکاتی حالی خۆی کرد لەلای پەرورەدگاری و ووتی پەرورەدگارم هەندیکم هەندیکی خوار دەوێ نینجا خوا مۆلەتی دا کە دووجار هەناسە بدات بە کێکیان لە ھاویندا و ئەوێ تریان لە زستاندا و وە لە ھاوین کە بە توندترین گەرمییە لە ھاویندا، وە توندترین ساردییە لە زستاندا).

٤٤٣. وَعَنْهُ أَيْضًا قَالَ: قَالَ (ﷺ) قَالَ نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ كَانَتْ لَكَافِيَةً قَالَ فَضَلَّتْ عَلَيْهِنَّ بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا.

دیسان لە ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی: (ئەو ناگرە ی ئێو بە کار دەھێنن بە شیکە لە حەفتا بەشی ناگری دوزخ، ووتیان ئەو پێغەمبەری خوا خۆ ناگری دوزخ بە قەد ناگری دۆنیا گەرم بێ بەسە، فەرموێ دەسا شەست و نۆ جار لەم ناگرە ی ئێو گەرم ترە).

٤٤٤. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ فِي النَّارِ فَيَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ أَيُّ

فَلَانُ مَا شَأْنُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ قَالَ كُنْتُ أُمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَأُكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ)).

ئوسامەى كوپى زەيدى كوپى حاريس (رضي الله عنه) دەفەرموى پيغەمبەر (ﷺ) فەرموى: (له رۆژى قيامەت دا بازى پياوڤين دەيخەنە ناو ئاگرى دۆزەخ ريخۆله كانى دەدرينه دەرەو وەك چۆن گوڤدريژ به دەورى ناعور دەسوريتەو و ئەوانيش ئاوما به دەورى خۆى دەسوريتەو وە خەلكى دۆزەخ لىي كۆدەبنەو و پىي دەلەين تۆ فلانە كەس نيت بۆچى كەوتويتە ناو دۆزەخ ئايا تۆ فەرمانت به ئيمە دەكرد به چاكە و قەدەغەت دەكردين له خراپە ئەويش دەلەي به لەي فەرمانى چاكەم لەگەل دەكردن بەلام خۆم نەم دەكرد وە قەدەغەي خراپەم دەكرد و وەخۆم دەم كرد).

باب إلقاء الشياطين

٤٤٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ أَمَا إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْنَا فَرَزِقًا وَلَدًا لَمْ يَضُرَّهُ الشَّيْطَانُ.

(بەشى / خۆپاراستن لە شەيتانەكان)

له عەبدوللەي كوپى عەباس (رضي الله عنهما) له پيغەمبەر (ﷺ) دەگيريتەو كە دەفەرموى: (كاتى يەكئى له ئيوە دەيەوى سەرچىي لەگەل خيترانى خۆى بكات وە بلەي (بەناوى خوا خوايه شەيتانمان لە كۆل بكەرەو و دووربخەرەو وە شەيتانيش دوور بخەرەو لەو منالەي دەيدەي به ئيمە، ئەگەر لەم جار خوا منالى پى بهخشين هەرگيز شەيتان زيانى بۆيان نابيەت).

۴۴۶. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ إِذَا اسْتَجَنَحَ اللَّيْلُ أَوْ كَانَ جُنْحُ اللَّيْلِ فَكُفُّوا صَبِيَانَكُمْ فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْتَشِرُ حِينَئِذٍ فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةُ مِنَ الْعِشَاءِ فَخَلُّوهُمْ وَأَغْلِقْ بَابَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَأَطْفِئْ مِصْبَاحَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَأَوِّكْ سِقَاءَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَخَمِّرْ إِنْءَاكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَلَوْ تَعْرَضُ عَلَيْهِ شَيْئًا.

جابر (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گویته وه که ده فهرموئ: (که سهره تای شه و داهات-یان تاریکی شه و بالی کیشا- نیتر له و کاته دا مناله کانتان بگرته وه وه نه هیلن بیته دهره وه و بلاوینه وه چونکه شه یثانه کان له و کاته دا پهرش و بلاوده بته وه، وه نه گهر کاتی عیضا تیپه پی نیتر ریگای هاموشییان لی مه گرن، دهرگا که ت دابخه و ناوی خودا بهیته وه چرا که ت بکوژینه وه و ناوی خوا بهیته وه ده می کونده ی ناو و مه شکه و دلچه و مه میانه دابخه و ناوی خوی له سهر بهیتن و قاپ و قاچا غی سهری له سهری دابنن و ناوی خوا بهیتن بق نه وه ی شتی به سهر دا نه روات).

۴۴۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ حُلْمًا يَخَافُهُ فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ)).

عبداللای کوپی نه بی قه تاده (رضی الله عنهما) له باوکی ده گویته وه که ده فهرموئ پیغمبر (ﷺ) فهرموئ: (خوی چاک له لایه ن خوا وه یه و خوی خرابیش له لایه ن شه یثانه وه یه، وه نه گهر که سنی خوی دیت و ترسا لی با تف له لای چه پی بکاتو خوی په نابادات به خوا له خرابی، نه وا زیانی بق نه و نابیت).

۴۴۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهُ عِدَلُ عَشْرِ رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيتُ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُفْسِي وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ.

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی کەسێ ئەم زیکرە بکات: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) لە رۆژێکدا سەد جار ئەوا وەک دە بەندی ئازاد کردبێ وایە و خێری سەد چاکەیی بۆ دەنوسێ و سەد تاوانی لەسەر لادەچێت و وە ئەو رۆژە تاكو ئێوارە لە شەڕ و خراپەیی شەیتان بە دوور دەبێت وە کەسێ بەقەد ئەو گەورەتر لە و نێه تەنها ئەگەر یەکێکی تر لە زیاتر بکات.

۴۴۹. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهيقَ الْحِمَارِ فَتَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا.

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەر (ﷺ) فەرموی: (ئەگەر گوێتان لە دەنگی بانگی کە لە شیر بوو داوای پێت و بەرەکەت و فەزلی لە خوا بکەن چونکە ئەو فریشتانی خوا دەبینێ، وە ئەگەر گوێتان لە دەنگی زەپەیی گوێدرێژ بوون پەنا بەن بە خوا لە شەیتان چونکە شەیتانی بینیوە).

باب الدواب الفواسق

۴۵۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ خَمْسٌ فَوَاسِقُ يُقْتَلْنَ فِي الْحَرَمِ الْفَأْرَةُ وَالْعَقْرَبُ وَالْحُدْيَا وَالْغُرَابُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ.
(به شی / نهو گیانه وه رانه ی که خرابین)

عائشه (رضی الله عنها) ده فهرموی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموی: (پینج گیانه وه ر هه ن نه گهر ئیوه له خاکی حهره م دابن دروسته کوشتنیان نه وانیش: مشک و دوویشک و کولاره و قه له ره شه و سه گی هار (نه هیئی گر)).

باب کراهة قتل الهرة

۴۵۱. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ دَخَلَتْ امْرَأَةٌ النَّارَ فِي هِرَّةٍ رِبَطَتَهَا فَلَمْ تُطْعِمَهَا وَلَمْ تَدْعَهَا تَأْكُلْ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ.
(به شی که راهه تی کوشتنی پشيله)

عه بدوللای کوپی عومه ر (رضی الله عنهما) ده گیزیته وه له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) که ده فهرموی: (نافره تی چوو ه ناو ئاگری دۆزه خ به موی پشيله یه که وه به ندی کرد و خواردنی پی نه داو وه به په لای نه کرد تا کوپو خوی له خوراکی زه وی بخوات تا کو مرد).

باب إذا وقع الذباب في الإناء

۴۵۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي شَرَابٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ ثُمَّ لِيَنْزِعْهُ فَإِنْ فِي إِحْدَى جَنَاحَيْهِ دَاءٌ وَالْأُخْرَى شِفَاءٌ.

(به‌شی / نه‌گهر میشووله که‌وته ناو خواردنه‌وه تانه‌وه)

نه‌بی هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (نه‌گهر میشووله که‌وته ناو خواردنه‌وه‌ی یه‌کیتکان با هه‌موو نقومی خواردنه‌وه‌که (ئاوه‌که) بکات دوا‌ی ده‌ری به‌ینن و خواردنه‌وه‌که بخواته‌وه چونکه لابلایکی ده‌رده و لابلاله‌که‌ی تری شیفا و چاکردنه‌وه‌ی تیا‌یه).

باب إزالة كبيرة بفضل سقي الماء

٤٥٣. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ غُفِرَ لِمَرْأَةٍ مُوسِمَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكِيٍّ يَلْهَثُ قَالَ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَتَزَعَتْ خُفَّهَا فَأَوْثَقَتْهُ بِخِمَارِهَا فَتَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغَفِرَ لَهَا بِذَلِكَ.

(به‌شی / لا‌چوونی گونا‌هی که‌وره)

(به‌هوی ناودانی گیانه‌وه‌ریک)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (خوای که‌وره له ئافره‌تیکی داوین پیسی بورد و لیتی خوش بوو که به‌لای سه‌گیک دا رابورد و دبیتی له لیواری پردیک وه‌ستاوه له تینویان نزیک بووه بمرئ نه‌ویش به پیل‌اوه‌کانی ناوی به جله‌کانی مه‌لکیشا له‌ناو بیره‌که وه سه‌گه‌که‌ی تیری ناو کرد خواش لیتی بورد به‌هوی نه‌م چاکه‌وه‌یه‌وه).

باب خلق آدم صلوات الله وسلامه عليه وذريته

٤٥٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَطَوَّلَهُ سِتُونَ ذِرَاعًا ثُمَّ قَالَ اذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَى أَوْلَئِكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَاسْتَمَعَ مَا يُحْيُونَكَ تَحِيَّاتِكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالُوا السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ فَلَمْ يَزَلْ الْخَلْقُ يَنْقُصُ حَتَّى الْآنَ.

(بهشی / دروستکردنی (نادهم)

عليه السلام و نه وه کانی نهو)

نه بو هورهیره (رضي الله عنه) ده گيرته وه که پيغمبه ر (ﷺ) فه رموی:
(خواي گه وره نادهمی دروست کرد دريژی به ژن و بالاي شهست بال بوو له
پاشان پتي فه رموو بری سلاو له و فريشتانه بکه و گويان بؤ بگره چون
وه لامي سلاوی خوت و نه وه کانت ده ده نه وه، نه ویش ووتی (السلام عليكم)
ووتيان (السلام عليك ورحمه الله) وه هر که سی بجته به هشت له سهر
شيوهی نادهمی ده بیت وه به رده وام خه لکی به ژن و بالايان که م ده بیت و
کورت ده بیت هه تا کو ئیستا).

٤٥٥. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ إِنَّ أَوَّلَ زُمْرٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ عَلَى
صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ عَلَى أَشَدِّ كَوَكِبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ
إِضَاءَةً لَا يَبُولُونَ وَلَا يَتَغَوَّطُونَ وَلَا يَنفُلُونَ وَلَا يَمْتَخِطُونَ أَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ
وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ وَمَجَامِرُهُمُ الْأَلْوَةُ الْأَنْجُوجُ عُودُ الطَّيِّبِ وَأَزْوَاجُهُمُ الْحُورُ الْعِينُ
عَلَى خَلْقٍ رَجُلٍ وَاحِدٍ عَلَى صُورَةِ أَبِيهِمْ آدَمَ سِتُونَ ذِرَاعًا فِي السَّمَاءِ.

نه بو هورهیره (رضي الله عنه) له پيغمبه ری خوا (ﷺ) ده گيرته وه که
ده فه رموی: (به که م تاقمی که ده چنه به هه شته وه له سهر شيوهی مانگن
له شهوی چوارده وه نه وانهی له پاش نه وان دین له شيوهی نه ستیره ی
دره وشاوه ن که ناسمان ده رازیننه وه گه شاوه ترن وه نه ميزيان هه یه و
نه پاشه پړ وه نه تف و به لغه میان، شانەیان له زېږه و ناره قه یان بونی میسکه
و بوخوریان عوده و وه خیزانه کانیان حوری چاوگه وره و گه شن، له سهر
شيوهی دروستبونی پیاوړکن له سهر شيوهی باوکیان که نادهمه نادهمن که
شهست باله به ژن و بالايان له ناسمان).

باب الأرواح جنود مجنده

۴۵۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ الْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَنَافَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ.
(به‌شی / گیان سهربازی مه‌شکراوه)

عائشه خان (رضی الله عنها) ده‌فرموی پیغمبر (ﷺ) بوو فرموی: گیانه‌کان (روح) سهربازی مه‌شکراون، نه‌وهی ناشنای له‌گه‌ل بکات مژگری ده‌بی و نه‌وهی نه‌یناسی لیی دور ده‌که‌وخته‌وه).

باب ما جاء في سيدنا إبراهيم الخليل

صلوات الله وسلامه عليه

۴۵۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((اِخْتَنَنَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ ابْنُ ثَمَانِينَ سَنَةً بِالْقُدُومِ)).

(به‌شی / ده‌رباره‌ی چه‌زره‌تی ئیبراهیم (عليه الصلاة

والسلام))

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: ئیبراهیم پیغمبر (عليه السلام) له‌ته‌مه‌نی هه‌شتا سالی له‌گوندی قودوم خوی سوننه‌ت کرد).

۴۵۸. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ يَرْحَمُ اللَّهُ أُمَّ إِسْمَاعِيلَ لَوْلَا أَنَّهَا عَجَلَتْ لَكَانَ زَمْزَمُ عَيْنًا مَعِينًا

عه‌بدوللای کوپی عه‌باس (رضی الله عنهما) ده‌فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: (ره‌حه‌تی خوا له‌دایکی ئیسماعیل بی نه‌گه‌ر په‌له‌ی نه‌کردبا له‌ئاوی زه‌مه‌م، کانی زه‌مه‌م ده‌بو به‌کانیا و به‌خو‌پ ئاوی له‌به‌ر ده‌پو‌یشت).

۴۵۹. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَوِّذُ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَيَقُولُ: ((إِنَّ أَبَاكُمَا كَانَ يُعَوِّذُ بِهَا إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٌ)).

عبداللہ کبریٰ عہدباس (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی پیغمبر (ﷺ) دعای چاوپیس و چاوزاری بڑی حسہ و حوسین (کچہ زای) خوی دہ کرد و دہ فہرموی (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٌ) واتہ: لہ پہنای ووشہ تہ واوہ کانی خوا لامہ دہن لہ زیانی ہموو شہیتانی، وہ خودا بتانپاریزی لہ گہ زتنی ہموو میروولہ بی وہ بی چاوینی بی لہ چاوپیس تاوانبار دہ فہرموی بابہ گہ ورہ تان نبیراہیم لہ کاتی خوی بہم ووشانہ دعای چاوزاری بڑی ئیسماعیل و ئیسحاق کوری دہ کرد.

باب سبب نتن اللحم

۴۶۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْلَا بَنُو إِسْرَائِيلَ لَمْ يَخْنَزُ اللَّحْمُ وَلَوْلَا حَوَاءُ لَمْ تَخُنْ أَنْثَى زَوْجَهَا الدَّهْرَ.

(بہشی / ہوی گہنی بوونی گوشت)

تہو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغمبر (ﷺ) فہرموی: (تہ گہر بہ ہوی جولہ کانہ وہ نہ بوایہ ہرگیز گوشت گہنیو نہ دہ بوو وہ تہ گہر بہ ہوی دایکہ حواش نہ بوایہ ہتا ہتایہ ہیچ ژنی گزی و ناپاکی لہ میردی خوی نہ دہ کرد چونکہ لہ پیش دا حوا لہ بہہ شتدا فریودرا وہ نادمہ میشی فریودا و لہ بہہ شت دہر کران)

باب صلاة داود عليه السلام وصيامه

٤٦١. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُدَ كَانَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا وَأَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ صَلَاةُ دَاوُدَ كَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ.

(بهشی / نویژی داود و رۆژوو هه‌که‌ی (عليه السلام))

عبداللای کوی عه‌مر ده‌فه‌رموی پێغه‌مبه‌ری خوا پێی فه‌رموم (ﷺ) خۆشه‌ویست‌ترین رۆژوو، رۆژووی داوده (عليه السلام) که رۆژێک نا رۆژێک به رۆژه‌وه ده‌بوو، وه خۆشه‌ویست‌ترین نویژی له‌لای خوا نویژی داود پێغه‌مبه‌ر (عليه السلام) که له شه‌ودا تا نیوه‌ی شه‌و ده‌نوست و سییه‌کی هه‌له‌ده‌ستا و له‌شه‌ش یه‌کی شه‌و ده‌نوسته‌وه.

باب تهافت الناس كالفراس

٤٦٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ مَثَلِي وَمَثَلُ النَّاسِ كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَ الْفَرَّاشُ وَهَذِهِ الدُّوَابُّ تَقَعُ فِي النَّارِ.

(بهشی / هه‌له‌مه‌ت بردنی خه‌لکان بۆ دنیا وه‌کو په‌پوله)

ئه‌بو هوره‌یره (رضي الله عنه) ده‌فه‌رموی گویم له پێغه‌مبه‌ری خوا بوو (ﷺ) ده‌یفه‌رمو: (نمونه‌ی من و خه‌لکان وه‌کو نمونه‌ی پیاویکه‌ ئاگرێک داده‌گیرسێنی و ئینجا په‌پوله‌کانیش و میشوله‌ش به‌ده‌وری دا په‌له‌ بکه‌ن و په‌لاماری چراکه‌ به‌دن و له ئه‌نجام دا خۆیان ده‌خه‌نه ناو ئاگره‌که و ده‌سوتین).

باب نزول عیسیٰ ابن مریم علیہ السلام

۴۶۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَدْلًا فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلَ الْخَنَزِيرَ وَيَضَعَ الْجِزْيَةَ وَيَقْضِيَ الْمَالُ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ حَتَّى تَكُونَ السَّجْدَةُ الْوَاحِدَةُ خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.

(به‌شی / دابه‌زینی عیسیای کوری مہریم (علیہ السلام)

نہ بو مورہ‌یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ‌فہ‌رموی پیتغہ‌مبہ‌ری خوا (ﷺ) فہ‌رموی: (سویندم بہ‌وہی گیانی منی بہ‌دہ‌ستہ‌ نزیکہ عیسیای کوری مہریم دابه‌زیتہ خوارہ‌وہ بولاتان و بہ‌دادپہ‌رہ‌وری حوکم بکات لہ نیوانتان و خاچ بشکینتی بہ‌رازان دہ‌کوژی وہ جیزیہ و سہ‌رانہ ہل‌دہ‌گری، مال و سامانیش زور دہ‌بیت و کس وہ‌ری ناگری وہ نویژ و خواپہ‌رستی نہ‌وہ‌ندہ کہم دہ‌بیتہ‌وہ کہ وای لی دیت یہ‌ک کرتوش بردن بؤ خوا لہ‌ہ‌موو دونیا و نہ‌وہی لہ‌ ناوی دایہ‌باشترہ).

باب ما ذکر عن بني إسرائيل

۴۶۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ وَإِنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَسَيَكُونُ خُلَفَاءُ فَيَكْتُرُونَ قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا قَالَ فُوا بَبَيْعَةِ الْأَوَّلِ فَأَلْأَوَّلِ أَعْطَوْهُمْ حَقَّهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ سَأَلَهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ)).

(به‌شی / باسی بہ‌نی نیسرائیل)

نہ بو مورہ‌یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ‌فہ‌رموی پیتغہ‌مبہ‌ر (ﷺ) فہ‌رموی بہ‌نی نیسرائیلیہ‌کان کاروباریان سپاردبو بہ پیتغہ‌مبہ‌رہ‌کانیانہ‌وہ ہر پیتغہ‌مبہ‌ری کچی بکردبا پیتغہ‌مبہ‌رتکی تر جیگای نہ‌وی دہ‌گرتہ‌وہ و ریتنامی خہ‌لکی

دهکرد وه بزانن كه هيچ پيښه مېرئ له دواى من نايهت و دواين پيښه مېرم وه له پاش خړم جوړه هاجينشيني پهيدا دهن و هه او هه لان ووتيان چوڼ فرمانا پي دهكې؟ پيښه مېرى خوا فېرموى فرماني جينشيني په كه موه له په كه م جيبه جي بكن و وه مافى خويان بدهن چونكه خواى گوره پرسيارتان لى دهكات بهرامېر نه وانهى له ژيړ دهستيان دان.

٤٦٥. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: إِنَّمَا أَجَلُكُمْ فِي أَجَلٍ مِنْ خَلَا مِنْ الْأَمَمِ مَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى مَغْرِبِ الشَّمْسِ، وَإِنَّمَا مِثْلُكُمْ وَمِثْلُ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى كَرَجُلٍ اسْتَعْمَلَ عَمَلًا فَقَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِي إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ، فَعَمِلْتُ الْيَهُودُ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِي مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ إِلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ؟ فَعَمِلْتُ النَّصَارَى مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ إِلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِي مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى مَغْرِبِ الشَّمْسِ عَلَى قِرَاطَيْنِ قِرَاطَيْنِ قَالَ فَأَنْتُمْ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى مَغْرِبِ الشَّمْسِ عَلَى قِرَاطَيْنِ قِرَاطَيْنِ أَلَا لَكُمْ الْأَجْرُ مَرَّتَيْنِ فَعُضِبَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى فَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ عَمَلًا وَأَقْلُ عَطَاءً، قَالَ اللَّهُ هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ حَقِّكُمْ شَيْئًا، قَالُوا: لَا، قَالَ فَإِنَّهُ فَضَلِي أُعْطِيهِ مَنْ شِئْتُ.

نبين عومر (رضي الله عنه) ده فېرموي كه پيښه مېر (ﷺ) ده يفېرموي: (ماوهى مانه وهى نيوه له چاو مانه وهى نه و نه ته وانهى تر دا كه له پيش نيوه وه له جيهاندا بوون كه م، به قه د نيوانى عه سر و خورناوا بوونه).

وه نمونهى نيوه و نمونهى جوله كه و گاور وه كو پياوړي كه چنه د كړي كاري به كړي بگري پييان بليت كي كارم بؤ بكات له به يانيه وه تاكو نيوه پؤ به په ك قيرات وه جوله كه كان كاريان له به يانيه وه تاكو نيوه پؤ كرد، نيتړ كوليان دا،

وہ ہریہ کی سہر و قیراتیان پی در، وہ له پاشان گاورہ کان هاتن کاریان کرد له نیوہ پڑ هتا نوپڑی عہسر کولیان دا، ئه وانیش یہ کی سہر و قیراتی خویان وەرگرت، ئینجا ئه م قورئانه به خه لاتی درا به ئیمه، وه ئیمه تا نوپڑی شیوان کارمان پیی کرد، واته: هتا کاتی نزیکی کوتایی جیہان، وه یہ کی سہر و دو قیراتمان وەرگرت، جا دہستہی تہورات و ئینجیل گوتیان: ئہی پەرہردگاری ئیمه! بۆ به مانه یہ کی سہر و دوو قیرات داو، به لام به ئیمه یہ کی سہر و یہ ک قیرات؟ له گه ل ئه وه شدا که ئیمه کارمان له وان زۆدر کردووه؟ خودای سہرہریش دہ فہرموی: ئایا له پاداشی خوتان هیچ کہ مترم پیداون، دہ لئین نه خیر دہ فہرموی ئه وه بهش و به ہرہی خۆم به کی ئارہ زوو بکہم دہ یدہ می.

٤٦٦. عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ فَجَزَعُ فَأَخَذَ سَكِينًا فَخَرَّ بِهَا يَدَهُ فَمَا رَقَا الدَّمُ حَتَّى مَاتَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ.

له جوندوبی کوپی عہدوللا (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہ مہر (ﷺ) فہرموی له پیش نیوہ پیاوئ هہوو له جہنگا زامدار بوو زۆدر ئازاری پی گہبشت له پاشان چہ قویہ کی هینا و دہستی خوی پیداهینا برہوہ خوینی زۆدی لہیات تا کو به هوی ئه وه مرد خوای گورہ فہرموی به ندہی من پهلہی کرد له گیانی خوی بوہ هوی ئه وهی خوی بکوژی، منیش به هہشتم لیی حہرام کردوہ.

٤٦٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ ثَلَاثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمَى بَدَأَ اللَّهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَى الْأَبْرَصَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ لَوْ أَنَّ حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَدْ قَدَّرَنِي

النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ فَأَعْطِي لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا فَقَالَ أَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْإِبِلُ أَوْ قَالَ الْبَقَرُ هُوَ شَكٌّ فِي ذَلِكَ إِنَّ الْأَبْرَصَ وَالْأَقْرَعَ قَالَ أَحَدُهُمَا الْإِبِلُ وَقَالَ الْآخَرُ الْبَقَرُ فَأَعْطِي نَاقَةً عَشْرَاءَ فَقَالَ يُبَارِكُ لَكَ فِيهَا وَآتَى الْأَقْرَعَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا قَدْ قَذَرَنِي النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ وَأَعْطِي شَعْرًا حَسَنًا قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْبَقَرُ قَالَ فَأَعْطَاهُ بَقْرَةً حَامِلًا، وَقَالَ يُبَارِكُ لَكَ فِيهَا، وَآتَى الْأَعْمَى فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ الْغَنَمُ فَأَعْطَاهُ شَاةً وَالِدًا فَأَنْتَجَ هَذَانِ وَوَلَدَ هَذَا فَكَانَ لِهَذَا وَاوٍ مِنْ إِبِلٍ وَلِهَذَا وَاوٍ مِنْ بَقَرٍ وَلِهَذَا وَاوٍ مِنَ الْغَنَمِ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مَسْكِينٌ تَقَطَّعَتْ بِي الْحَبَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ، بَعِيرًا أَتَبْلُغُ عَلَيْهِ فِي سَفَرِي فَقَالَ لَهُ إِنَّ الْحُقُوقَ كَثِيرَةٌ فَقَالَ لَهُ كَأَنِّي أَعْرِفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذُرُكَ النَّاسُ، فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ فَقَالَ لَقَدْ وَرِثْتُ لِكَابِرٍ عَنْ كَابِرٍ فَقَالَ إِنْ كُنْتُ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتُ وَآتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلُ مَا قَالَ لِهَذَا فَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلُ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا فَقَالَ إِنْ كُنْتُ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتُ وَآتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مَسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ وَتَقَطَّعَتْ بِي الْحَبَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ شَاةً، أَتَبْلُغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ بَصْرِي وَفَقِيرًا فَقَدْ أَغْنَانِي فَخُذْ مَا شِئْتَ فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلَّهِ فَقَالَ أَمْسِكْ مَا لَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ وَسَخَطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ)).

نبو هوردهيره (رضي الله عنه) ده گيړتته وه كه پټغه مېر (ﷺ) فه رمويه تي: (سى كه س له به نى نيسرائيل، به له كيڅ و كه چه ليك و كوړتريك،

خوای گوره لاشه‌ی هه‌ریه‌که‌یانی توشی دهر دیک کردووه، فریشته‌یه‌ک ده‌نیرته لایان، دیته لای کابرای به‌له‌ک و لئی ده‌پرسی: له هه‌موو شتی‌ک زیاتر چیت پی خۆشه؟ ووتی: په‌نگی‌کی جوان و پیستی‌کی جوان چونکه خه‌لکی قیزی لی ده‌که‌نه‌وه. فریشته‌که ده‌ستی‌کی به‌سه‌ر له‌شیدا هیئا و به‌فرمانی خوا چاک بووه‌وه و په‌نگی‌کی جوان و پیستی‌کی جوانی پی به‌خشرا، پاشان لئی پرسى: نه‌ی چ مال و سامانی‌کت به‌لاوه خۆشه؟ ووتی: وشتر، یان ووتی: مانگا (پاویی گومانی هه‌بوو). نه‌وه‌بوو به‌له‌که‌که و که‌چه‌له‌که په‌کی‌کیان داوای ووشتری کرد و نه‌وی تریان داوای مانگای کرد. نه‌وه‌بوو ووشتری‌کی سکپری پی دا که سکه‌که‌ی له مانگی ده‌یه‌میدا بوو، له خوایش داوای به‌ره‌که‌تی بق کرد. پاشان هاته لای که‌چه‌له‌که و ووتی: له هه‌موو شتی زیاتر چیت پی خۆشه؟ ووتی: قرژی‌کی جوان و نه‌م که‌چه‌لییه‌م نه‌میئێ، چونکه خه‌لکی قیزم لی ده‌که‌نه‌وه فریشته‌که ده‌ستی‌کی به‌سه‌ردا هیئا و (به‌فرمانی خوا) چاک بووه‌وه و، قرژی‌کی جوانی پی به‌خشرا. پاشان لئی پرسى: نه‌ی چ مال و سامانی‌کت به‌لاوه خۆشه‌ویسته؟ ووتی: مانگا نه‌وه‌بوو مانگایه‌کی ئاوسی پی داو، له خوایش داوای به‌ره‌که‌تی بق کرد. پاشان هاته لای پیاوه کویره‌که ووتی: له هه‌موو شتی زیاتر چیت پی خۆشه؟ ووتی: خوای گوره چاوه‌کانم پی به‌خشیتته‌وه، فریشته‌که ده‌ستی به‌سه‌ردا هیئا و خوای گوره ببنای پی به‌خشیه‌وه، پاشان لئی پرسى: نه‌ی چ مال و سامانی‌کت به‌لاوه خۆشه‌ویسته؟ ووتی: مه‌پ، نه‌ویش مه‌پ‌کی سکپری پێدا. (به‌فرمانی خوا) ووشتر و مانگا و مه‌پ‌که که‌وتنه زاونی، نه‌میان بووه خاوه‌نی به‌ک ووشتر و نه‌ویانپری به‌ک شیو مانگا و نه‌وی تریان پری به‌ک شیو مه‌پی هه‌بوو. پاشان فریشته‌که به‌همان شیوه هاته لای به‌له‌که‌که ووتی: پیاوی‌کی هه‌زاره و له شوینی‌کی

دوورده هاتووه و پاره و پولی لی بپاوه و په نای خواجه پاشان تق. جا له بهر
 خاتری نهو خواجهی که نه م پهنکه جوانه و نه م پیسته جوانه و نه م مال و
 سامانه ی پی به خشوییت ووشتریکم پی بده تا سواری بیم و بم گه په نیتته جی
 خوم له م گه شته که مدا. ووتی (کاکه!) نیمه زورمان له نه ستور دایه، نه ویش
 پی ووتی: وایزانه من تق ده ناسم، تق پیاوړکی به له کی نه خوش نه بوویت که
 خه لکی قیزیان لی ده کردیته وه، هه ژار نه بوویت خوا پی به خشیت؟ ووتی:
 نه م مال و سامانه پشته و پشت بوم ماوه ته وه. فریشته که ووتی: نه گهر
 درون بیت خوا وه کو خوت لی بکاته وه، پاشان فریشته که له شیوه ی جاری
 به که م دا چوو بقی لای کابرای که چهل و هه مان شتی پی ووت: نه ویش هه مان
 وه لای نه وی دایه وه. فریشته که دووعای لی کرد و ووتی: نه گهر درون بیت
 خوا وه کو خوت لی بکاته وه. پاشان له شیوه ی جاری به که مدا چوو بقی لای
 نهو پیاوه ی جارانه کویر بو ووتی: پیاوړکی هه ژارم و پیاوړکی ده ست
 کورتم که له سه فهدا پاره و پولم لی بپاوه، مه گهر خوی گهره پاشان تق
 فریام بکه ویت. داوات لی ده که م له بهر خاتر نهو خواجهی که چاوه کانتی چاک
 کردنه وه مه پیکم پی بده ی هه تا پی بگه پیمه وه ماله وه. نه ویش ووتی: من
 پیاوړکی کویر بووم خوی گهره چاوه کانتی پی به خشیمه وه هه ژار بووم
 خوی گهره ده وله مهندي کردم، له ناو نهو مه پ و مالاته دا چیت پی خوشه
 هه لی بزیره، ده به خوا هه رچی هه لبریزی له بهر په زامه ندي خوا ده ست به
 پروته وه نانیم. فریشته که ش له وه لاما ووتی: سه روهت و سامانی خوت بقی
 خوت، نه مه به لکو تاقیکردنه وه به ک بوو بوتان (هه رسیکتان) جا خوی گهره
 له تق پازی بوو، به لام له هه رسو هاوه له که ت په نجا).

٤٦٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ قُرَيْشًا أَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الْمَخْزُومِيَّةِ الَّتِي سَرَقَتْ فَقَالُوا وَمَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالُوا وَمَنْ يَجْتَرِئُ عَلَيْهِ إِلَّا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حِبُّ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَكَلَّمَهُ أُسَامَةُ فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ ثُمَّ قَالَ إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ قَبْلَكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ وَإِنَّمَا اللَّهُ لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا

دایکمان عائشه (رضی الله عنها) دهفهرمویت نه و ئافهرته مهخزومیه دزی کرد هوزی قوپهیشی زور غه مبار کرد و پیوهی سهرقال بوو بوون ووتیان: کی بجیت نکای بکات لای پیغه مبه (واته به مه بهستی نه وهی دهستی نه بریت) ووتیان: جگه له نوسامه ی کوی زهید که خوشه ویستی پیغه مبه ری خواجه (ﷺ) کی مه یه جور نه تی نه وه بکات؟

نه وه بوو نوسامه له و باره یه وه عهزی کرد که دهستی نه بریت. پیغه مبه ری خواش (ﷺ) فهرموی: (نایا له جیبه چی کردنی سنوره کانی خوادا تکا ده که یت؟). پاشان له ناو هاوه لانداهه ستایه سه ریئ ووتاری دا و فهرموی: (به پاستی نوممه تانی پیش ئیوه به هوی نه وه وه له ناوچوون که عاده تیان وابوو نه گهر که سیکی دهسه لاتدار و خانه دان دزی له ناویاندا بکردایه وازیان لی ده هیتا و نه گهر که سیکی لاواز و بی دهسته لاتیش دزی له ناویاندا بکردایه یاسایان له سه ری جیبه چی ده کرد. وه سویند به خوا نه گهر فاتیمه ی کچی موحه مه دیش دزی بکات دهستی ده بپرم).

٤٦٩. عَنْ أَبِي سَعُودٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِنْ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ إِذَا لَمْ تَسْمَعْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ.

نه‌بی مه‌سعود (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پیتغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (نه‌وی له‌ خو‌په‌وشتی پیتغه‌مبه‌رانی پیشین ماوه‌ته‌وه به‌خه‌لکی که‌یشتووه نه‌وه‌یه نه‌که‌ر شهرم و حیات نییه چی ده‌که‌ی بیکه).
 ۴۷۰. عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((بَيْنَمَا رَجُلٌ يَجْرُ إِزَارَهُ مِنَ الْخِيَلَاءِ خُسْفَ بِهِ فَهُوَ يَتَجَلَّجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)).
 عه‌بدوللای کو‌پی عومه‌ر (رضی الله عنهما) ده‌فه‌رموی پیتغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (پی‌اوئی له‌ تۆمه‌ته‌انی پیتشو‌ر جل و پۆشاک‌ی خۆی نه‌وه‌نده درێژ بوو له‌ زه‌وی ده‌خشا بۆ فیز و ده‌عیه و خۆ به‌ که‌وره زانین له‌به‌ر نه‌وه‌ خوا‌ی که‌وره به‌ ناخی زه‌ویدا برده‌ خوارئ هه‌تا رۆژی قیامه‌ت).

باب الکذب فی النسب والروایا

۴۷۱. عَنْ وَائِلَةَ بِنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْفِرَى أَنْ يَدَّعِيَ الرَّجُلُ إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ أَوْ يُرِيَّ عَيْنَهُ مَا لَمْ تَرَ أَوْ يَقُولُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) مَا لَمْ يَقُلْ)).
 (به‌شی / درۆ کردن له‌ نه‌سه‌ب، وه‌ خه‌وا)

له‌ واسیله‌ی کو‌پی نه‌سقه‌ ده‌گێرتته‌وه (رضی الله عنه) که‌ پیتغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (له‌ هه‌موو درۆیه‌ک که‌وره‌تر نه‌وه‌یه که‌سێک خۆی هه‌لب‌داته‌وه به‌ باوکێک و نه‌و که‌سه‌ باوکیشی نه‌بی، وه‌ که‌سێک خه‌ویک بۆ خۆی دروست بکات به‌ درۆ به‌یانی خۆی بۆ خه‌لکی بگێرتته‌وه یان ووتیه‌ن به‌ زاری پیتغه‌مبه‌ری خوا هه‌لبه‌ستنی که‌ نه‌ی ووتی).

باب خاتم النبیین جاء مکملاً للبهاء

۴۷۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) مَثَلِي وَمَثَلُ الْأَنْبِيَاءِ كَرَجُلٍ بَنَى دَارًا فَأَكْمَلَهَا وَأَحْسَنَهَا إِلَّا مَوْضِعَ لَبَنَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَدْخُلُونَهَا وَيَتَعَجَّبُونَ وَيَقُولُونَ لَوْلَا مَوْضِعُ اللَّبَنَةِ.

(به شی / دواين پیغهمبر و به هاتنی نهو پیغهمبرایه تی
تهواو و جوان بوو)

جابری کوپی عهبدوللا (رضی الله عنهما) دهفهرموی پیغهمبر (ﷺ) فهرموی: (نمونه ی من و نمونه ی پیغهمبران وهکو پیاوژکه خانویه ک دروست بکات و تهواوی بکات و جوانی بکات، تنها شوینی خشتیکی تهواو نه بیت وه له دوايیدا خه لکی که دین بق سهردانی نه م خانوه و ته ماشای ده که ن و سهریان سوپ ده مینئ له جوانی نه م خانوه و ده لئین خوزگه جیگای نه م خشته ش له شوینی خوی بایه و خانه وه که تیر و ته سهل ده بوو } وه خشته که ش پیغهمبری خواجه که به هاتنی نهو نایین تهواو بوو}.

باب صفات رسول الله (ﷺ)

۴۷۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَجْوَدَ النَّاسِ وَأَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ وَكَانَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ فَلَرَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ.

(به شی / شیوه و سیفاتی پیغهمبری خوا (ﷺ))

عهبدوللا کوپی عهباباس (رضی الله عنهما) دهفهرموی پیغهمبری خوا (ﷺ) به خشنده و سه خیه که ی له ویننه ی خوی نه بوو له ره مه زانیشا جویرانیل

دهماته لای و دهوری قورئانی بۆ ده کرد و جا له م کاته دا له هه موو کاتیکی تردا به خشنده بوو، وه جو برائیل عاده تی وابوو له رهمه زان هه موو شه وی ده مات ده رسی قورئانی پی ده کرده وه نه وه نده به خشنده و خیری به خشین بوو وه کو بای هه لکراو له هه ر چوار لاره ده یبه خشی ونه ی ده گرت هه .

٤٧٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ (ﷺ) فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا وَكَانَ (ﷺ) يَقُولُ إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا.

عه بدوللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) ده فره موئ پیغه مبه ری خوا (ﷺ): (زمان پیس و دهم پیس نه بوو، وه عاده تی وابوو ده یفه رموو باشتین که س نه وه یه که خوره وشتی جوان بیت).

٤٧٥. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا خَيْرَ رَسُولٍ لِلَّهِ (ﷺ) بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلَّا أَخَذَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ وَمَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لِنَفْسِهِ إِلَّا أَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ اللَّهُ بِهَا.

عائیشه خان (رضی الله عنها) ده فره موئ پیغه مبه ر له هه ر کاریکا نه گه ر سه ریشک کرابا له نیتوان دوو شتا نه وا ئاسانه که یانی هه لده بژارد نه گه ر تاوان و گونا نه بووایه، وه نه گه ر بۆ تاوانی لی به اتبایه له هه موو که سان زیاتر دووره په ریز بوو لیتی، وه له هیچ که سیک تۆله ی خوی نه ده کرده وه ته نه انه گه ر سنوری خوا ببه زایاندیبایه نه وا تۆله ی ده کرده وه .

٤٧٦. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خِدْرِهَا.

نه بو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده فره موئ پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئۆد به شهرم و حیا بوو هه تا له کچی ژیر په رده ش زیاتر.

٤٧٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا عَابَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) طَعَامًا قَطُّ
إِنْ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِلَّا تَرَكَهُ.

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەر موی پێغەمبەری خوا (ﷺ) قەت
عیب و نەنگی لە خواردن نەدەگرت ئەگەر حەزی بکردبایە دەبخوارد ئەگینا
وازی لێ دەهێنا و نەیدەخوارد.

٤٧٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ)
يَقُولُ: ((تُقَاتِلُكُمُ الْيَهُودُ فَتُسَلِّطُونَ عَلَيْهِمْ ثُمَّ يَقُولُ الْحَجَرُ يَا مُسْلِمُ هَذَا
يَهُودِيٌّ وَرَأَيْتُ فَاقْتُلْهُ)).

عەبدوللای کۆپی عومەر (رضی اللہ عنهما) دەفەر موی گویم لە پێغەمبەری
خوا بوو (ﷺ) دەیفەر موی: (جولەکە شەرتان لەگەڵ دەکەن وە ئێوە زāl
دەبن بەسەریان داو هەتا وای لێ دیت دار و بەرد ھاوار دەکات و دەلێت ئە
موسلمان ئەو جولەکە یە لە پەنای من خۆی حەشارداوە وەرە بیکۆژە).

٤٧٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: ((رَأَيْتُ النَّاسَ مُجْتَمِعِينَ فِي صَعِيدٍ فَقَامَ أَبُو بَكْرٍ فَتَنَزَعَ دُثُوبًا أَوْ
دُثُوبَيْنِ وَفِي بَعْضِ نَزْعِهِ ضَعْفٌ وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ ثُمَّ أَخَذَهَا عُمَرُ فَاسْتَحَالَتْ
بِيَدِهِ غَرِيًّا فَلَمْ أَرِ عَبْقَرِيًّا فِي النَّاسِ يَفْرِي فَرِيَهُ حَتَّى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنِ)).

عەبدوللای کۆپی عومەر (رضی اللہ عنهما) دەگێڕێتەوێه کە پێغەمبەری خوا
(ﷺ) فەر موی: (جاری لە خەوما خەلکم دیت لەسەر کێویکا کۆبیونەوێه
ئەبو بەکر هەلسا و دۆلچەیی بێ یان دوو دۆلچەیی لە بیریکا هەلێنجا بە نەرم و
نیانی خوا لێی خوشبێی لە پاشان عومەر لیتی وەرگرت و لە دەستی عومەر بوو
بە سەتلیکی گەورە کە بەقەد مەشکە یەکی گەورە ئاو بگری و ابوو جا کە سم
نەبینیوێه وەک عومەر ئاوا بلیمەت و ئاوا بە هەلپەوێه هەلمەت و دەست و برد

بیت تیر عومر به شیوه یکی و ناوی زږد کرد هه تا خه لکه که له ده وری
 ناوه که کږیوونه وه و تیر ناو بوون و ولاخه کانیان تیر ناو کرد.

۴۸۰. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) خَيْرُ
 أُمَّتِي قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ إِنَّ بَعْدَكُمْ قَوْمًا يَشْهَدُونَ وَلَا يُسْتَشْهَدُونَ
 وَيَخُونُونَ وَلَا يُؤْتَمَنُونَ وَيَنْذُرُونَ وَلَا يُقُونَ وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السَّمَنُ.

عیمرانی کوپی حوصهین (رضی الله عنه) ده فەرموی پیغه مبهری خوا
 (ﷺ) فەرموی: (چاکترین چه رخ و زه مانه چه رخی منه له پاشان نه وهی له
 پاش نه و دین وه له پاشان چینی پهیدا ده بن شاهیدی ده دن و شایانی
 شایه تی دان نین و ناپاکی ده کن و جیگای نه مین نین وه نه زرد ده کن و
 نایگهینه سه ر وه قه له وی و پیاوی زلیان لی پهیدا ده بن).

۴۸۱. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدًّا
 أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ.

نەبی سه عیدی خودری (رضی الله عنه) فەرموی پیغه مبهری (ﷺ)
 فەرموی: (جوین به هاوه لانه مه دن نه گەر به کتیک به قه د کتوی نوحد زیر
 ببه خشی ناگات به مشتیک و یان نیو مشتی نه وان).

باب حب الأنصار

٤٨٢. عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ الْأَنْصَارُ لَا يُحِبُّهُمْ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُبْغِضُهُمْ إِلَّا مُنَافِقٌ فَمَنْ أَحَبَّهُمْ أَحَبَّهُ اللَّهُ وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللَّهُ.

(به شی / خوشه ویستی نه نصاریه کان)

عهدی کوپی سابت ده فهرموی گویم له به پائی کوپی عازیب بوو (رضی الله عنه) فهرموی گویم له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رموو: (ده ریاره ی نه نصاریه کان ته نها نیما ندار نه وانی خوش ده ویت وه منافیقانیش رقیان لیان ده بیته وه، وه که سی خوشی بوین و خواش نه وی خوش ده وی وه که سی رقی لیان بیته وه خواش رقی لیی ده بیته وه).

باب الحلف بالله

٤٨٣. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ أَلَا مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلَا يَحْلِفُ إِلَّا بِاللَّهِ، فَكَانَتْ قُرَيْشٌ تَحْلِفُ بِأَبَائِهَا فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَا تَحْلِفُوا بِأَبَائِكُمْ.

(به شی / سویند خواردن به خوی گه وره)

عبداللای کوپی عومری (رضی الله عنهما) له پیغه مبهری (ﷺ) ده گیرته وه ده فهرموی: (بزائن، که سی ده یه وی سویند بخوات با سویند ته نها به خوا بخوات، وه قوره یشیه کان سویندیان به باب و باپیریان ده خوارد). پیغه مبهری (ﷺ) فهرموی سویند به باوکتان مه خون).

باب في نية الهجر

٤٨٤. عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَاصٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ)).

(به نسی / دہر بارہی نیاز و نیتہی مروتہ)

له علقه مہی کوپی وه قاص دہر موی گویم له عومہری کوپی خہ کتاب بوو (رضی الله عنه) فہرموی گویم له پیغہ مہری خوا بوو (ﷺ) دہیفہرموو: (کرده وه به نیاز و نیتہ، وه کہ سئ کزچکردنه کہی بؤ دونیا و یان بؤ ژن خوازی بئ نهوا کزچکردنی بؤ نه وه یه کہ کچی کرہوہ بؤی، وه کہ سئ کزچ بکات بؤ خوا و پیغہ مہرہ کہی نهوا کزچکردنه کہی بؤ خواو پیغہ مہرہ کہیہ (ﷺ)).

باب ثلاث لا یعلمهن الا الله

٤٨٥. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ بَلَغَهُ مَقْدَمُ النَّبِيِّ (ﷺ) الْمَدِينَةَ فَأَتَاهُ يَسْأَلُهُ عَنْ أَشْيَاءَ فَقَالَ إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ وَمَا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَمَا بَالُ الْوَلَدِ يَنْزِعُ إِلَى أَبِيهِ أَوْ إِلَى أُمِّهِ؟ قَالَ أَخْبَرَنِي بِهِ جِبْرِيلُ أَنفَأَ قَالَ ابْنُ سَلَامٍ ذَاكَ عَدُوُّ الْيَهُودِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ قَالَ أَمَّا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تَحْشُرُهُمْ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ، وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَزِيَادَةُ كَبِدِ الْحَوْتِ وَأَمَّا الْوَلَدُ فَإِذَا سَبَقَ مَاءَ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدُ، وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ نَزَعَتْ الْوَلَدَ، قَالَ ابْنُ سَلَامٍ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهَتَ فَاَسْتَأْهُمْ عَنِّي قَبْلَ أَنْ يَعْلَمُوا بِإِسْلَامِي فَجَاءَتِ الْيَهُودُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَيُّ رَجُلٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ

فِيكُمْ قَالُوا خَيْرُنَا وَابْنُ خَيْرِنَا وَأَفْضَلُنَا وَابْنُ أَفْضَلِنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) إِنْ أَسْلَمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ قَالُوا أَعَاذَهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ فَأَعَادَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا مِثْلَ ذَلِكَ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ عَبْدُ اللَّهِ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَالُوا هَذَا شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا وَتَتَقَصُّوهُ قَالَ هَذَا كُنْتُ أَخَافُ يَا رَسُولَ اللَّهِ.

(به شعی / سنی شنت ههن به س خوا ده یانزانئی)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) فہرموی عہدوللای کوپی سہلام
دہ بیستی کہ پیغمبر تہ شریفی ہینا وہ بق مدینہ و دیتہ لای و عہرزی
دہکات، من سنی شنت لی دہ پرسم ہر کہ سنی پیغمبر نہ بنی نایانزانئی:
یہ کہم نیشانی گہ و ردی قیامت چیبہ؟ وہ یہ کہم خوراک کی بہ ہہ شعی
دہ خوا لہ بہ ہہ شتا چیبہ؟ وہ ہوی چیبہ کہ منال شتوہی لہ باوکی دہ چی
یان لہ دایکی دہ چی و شتوہی دہ چیتہ وہ سہر خالوانی؟

پیغمبر (ﷺ) فہرموی: (ثا نیستا زور نیبہ کہ جو برائیل (علیہ السلام)

نہم سنی شتی پی فہرموم)

عہدوللا فہرموی: جولہ کہ لہ ناو خویانا، لہ ناو ہہ موو فریشتہ کانا جو برائیل
بہ دوڑمنی خویان دادہ نین. کہوا دہ لی پیغمبر (ﷺ) نہم نایہ تی
خویندہ وہ کہ دہ فہرموی: ﴿مَنْ كَانَتْ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ﴾
نینجا حہ زردت (ﷺ) فہرموی: یہ کہم نیشانی گہ و ردی ہاتنی قیامت
ناگریکہ خہک لہ خورہ لاتہ وہ دہ داتہ پیش و دہ بیانات بق خورٹاوا، یہ کہم
خوراک کی بہ ہہ شتیہ کانیش پارچہ زیادہ کی گوشتہ کی جگری نہ ہہ نگہ،
وہ ٹاوی پیاویش نہ گہر وہ پیش ٹاوی ژن کہوت منالہ کہ دہ کی شیتہ وہ سہر

خۆی، به لām نه گەر پێچهوانه بوو ئاوی ئن وه پێش ئاوی پیاو کهوت ئه و
مناله که ده کیشیتته سه ر خۆی و خالوانی.

عه بدوللا (رضي الله عنه) کاتێ ئه م وه لāmه راست و دروسته ی له پێغه مبه ر
بیست به وای پێکرد و ئیسلام بوو فه رموی: (شایه تی ده ده م که تر
پێغه مبه ری راست و دروستی خودای، له به ر ئه وه شایه تی ده ده م بێجگه له
یه زدانێ پاک خوای به هێزتر نییه، وه شایه تیش ده ده م که تر پێغه مبه ری
ره وانه کراوی خودای، ئه ی پێغه مبه ری خودا! بێگومان جوله که هۆزێکی
بوختانکه ر و درۆزن و هه لاتبازن، له پێش ئه وه دا که بزائن من موسلمان بووم
پرسیاری حالێ منیان لێ بکه، ده نا له داخانا و له پقانا بوختانم بۆ ده که ن.
جا کاتێ جوله که کان عه بدوللا له ژووره وه بوو خۆی شارده بۆوه فه رموی
عه بدوللا چ جۆره پیاویکه له ناوتانا ئه وانیش ووتیان چاکترینی ئیمه و
زاناترینی ئیمه یه و خۆی به گزاده و کوپی به گزاده یه ئینجا پێغه مبه ر (ﷺ)
فه رموی باشه پیم بلێن نه گەر عه بدوللا موسلمان بێی ئیوه ده لێن چی گوێیان
خوا ئه وه نه کا خوا په نای بدا له شتی وای ئینجا پێغه مبه ر چه ند جار ئه مه ی
دووباره کرده وه ئه وانیش هه م دیسان ووتی خۆیان دووباره کرده وه ئینجا
عه بدوللا به لایانا تێپه پی واته ژووره وه ووتی: (أشهد ان لا اله الا الله وأشهد
ان محمداً رسول الله) شایه تی هێنا و ئینجا ووتی که وای خراپترینی ئیمه و
کوپی خراپترینی ئیمه یه وه قسه ی ناشیرینیان پێ ووت عه بدوللا ووتی ده ی
له م زمانه پێسه لێان ده ترسام ئه ی پێغه مبه ری خوا.

باب نفقة الرجل على أهله

٤٨٦. عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ نَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ صَدَقَةٌ.

(به خشینی مال و سامانی میزد بؤ مال و مناله که ی)

نهی مه سعودی به دری له پیغه مبر (ﷺ) ده فرموی: (به خشینی مال و سامانی و مه سرف کردنی پیاو بؤ خیزانه که ی به خیر و صه ده قه حساب به).

باب الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

٤٨٧. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ الْآيَتَانِ مِنْ آخِرِ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهُمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ.

(به شی / دوو نایه تی کوتای سورته تی (البقره))

نهی مه سعودی به دری (رضی الله عنه) له پیغه مبر ده گیریتوه (ﷺ) ده فرموی: (دوو نایه تی کوتای سورته تی (البقره) که سی بیخوینی له شه و نه و به سه بوی له شهری و خراپه کاری شهیتان به دور ده بی).

باب زواج النِّيبِ

٤٨٨. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) هَلْ نَكَحْتَ يَا جَابِرُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَاذَا أَبْكَرًا أَمْ ثِيْبًا قُلْتُ لَا بَلْ ثِيْبًا قَالَ فَهَلَّا جَارِيَةً تُلَاعِبُكَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبِي قَتَلَ يَوْمَ أُحُوٍّ وَتَرَكَ تِسْعَ بَنَاتٍ كُنَّ لِي تِسْعَ أَخَوَاتٍ فَكَرِهْتُ أَنْ أَجْمَعَ إِلَيْهِنَّ جَارِيَةً خَرَقَاءَ مِثْلَهُنَّ وَلَكِنْ امْرَأَةٌ تَمْشُطُهُنَّ وَتَقُومُ عَلَيْهِنَّ قَالَ أَصَبْتَ.

(به شی / هاره کردنی بیوه زن)

جابیری کوپی عه بدولای نه نصاری (رضی الله عنه) ده فرموی پیغه مبری خوا (ﷺ) پی فرموم: (نهی جابیر نافرته ت هاره کرد؟ منیش

ووت به لئ فەرموی کچت ماره کردوه یان بیوه ژن؟ ووتم بیوه ژن فەرموی بۆ کچت ماره نه کرد؟ گالته و گه مه ت له گه ل بکات؟ ووتم نهی پیغه مبهری خوا، باوکم له جهنگی ئوحد شه هید بووه و تو کچی له پاش به جئ ما که ده کاته تو خۆشکم وه پیم ناخۆش بوو له نێوان ئەم هه موو خوشکانه کچیکی وه کو ئەوان کۆبکه مه وه که نه زان بیت وه کو ئەوان سه روکاری مالی نه زانی و به لام که بیوه ژن بوو که سه ری خوشکه کانم شانه بکات و خزمه تیان بکات، ئینجا پیغه مبهر (ﷺ) فەرموی راستت کرد و پیکات.

باب بركة النبي (ﷺ)

٤٨٩. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ وَالِدِي اسْتُشْهِدَ يَوْمَ أُحُدٍ وَتَرَكَ دَيْنًا كَثِيرًا، وَإِنِّي أَحِبُّ أَنْ يَرَكَ الْغُرَمَاءُ. فَقَالَ: ((اذهَبْ فَبَيِّدِرْ كُلَّ تَمْرٍ عَلَى نَاحِيَةٍ)). فَفَعَلْتُ ثُمَّ دَعَوْتُهُ فَلَمَّا نَظَرُوا إِلَيْهِ كَانَتْهُمْ أُغْرُوا بِبِي تِلْكَ السَّاعَةِ فَلَمَّا رَأَى مَا يَصْنَعُونَ أَطَافَ حَوْلَ أَغْظَمِهَا بَيِّدَرًا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ جَلَسَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ ادْعُ لَكَ أَصْحَابَكَ فَمَا زَالَ يَكِيلُ لَهُمْ حَتَّى آدَى اللَّهُ عَنْ وَالِدِي أَمَانَتَهُ وَأَنَا أَرْضَى أَنْ يُؤَدِّيَ أَمَانَةَ وَالِدِي وَلَّا أَرْجِعَ إِلَى أَخَوَاتِي بِتَمْرَةٍ فَسَلَّمَ اللَّهُ الْبَيَادِرَ كُلَّهَا وَحَتَّى إِنِّي أَنْظُرُ إِلَى الْبَيِّدَرِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ (ﷺ) كَانَتْهَا لَمْ تَنْقُصْ تَمْرَةً وَاحِدَةً.

(به‌شی / به‌ره‌که‌تی پیغه مبهر (ﷺ))

جابیری کوپی عه‌بدوللا (رضی الله عنه) فەرموی هاتمه خزمه‌ت پیغه مبهری خوا و پیم ووت تو ده زانی وا باوکم له جهنگی ئوحد شه هید بووه و قه‌رزیکێ زۆری له سه‌ره و وه‌منیش پیم خۆشه‌ خاوه‌ن قه‌رزه‌کان بێن بۆ لات فەرموی بپۆ به ئەندازه‌ی قه‌رزه‌که‌ کۆمه‌لی خورما کۆبکه‌ره‌وه وه‌ منیش

چووم وام کرد و له پاشان بانگی پیغه مبهرم کرد (ﷺ) و هاته لای خورماکه و دانیشست و دوغای بهره که تی به سهردا خویند، پاشان فهرموی خاوهن قهرزه کانت بانگ بکه و مانی خویانیان بده ره وه به ته وای منیش قهرزه کانم دایه وه یه کهس قهرزی له سهر باوکم نه ماوه وه نه مویت بۆ خوشکه کانم هیچ بعینی به لام ندری لی مایه وه هه ره کو دهستی لی نه درا بی و ابو.

باب غزوة ذات الرقاع وعفو

النبي عليه الصلاة والسلام عن الباغي

٤٩٠. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((تُصِرْتُ بِالصَّبَا وَأُمْلِكْتُ عَادًا بِالدَّبُورِ)).

(بهشی / جهنگی (ذات الرقاع) وه لیبوره دی

پیغه مبهرم (ﷺ) بۆ له ری لاده ران)

عه بدولای کوی عه بباس (رضی الله عنه) له پیغه مبهرم (ﷺ) ده گهریته وه که ده فهرموی: (سه ره که وتم و سه رخرام به سه ره کافران له جهنگی نه حزاب به بای رۆژه لات وه وه نه ته وه ی عادیش به بای رۆژئاوا له ناو چوون).

٤٩١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَقُولُ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ أَعَزُّ جُنْدُهُ وَتَصَرَّ عَبْدُهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابُ وَحْدَهُ فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ).

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) له پیغه مبهرم (ﷺ) ده گهریته وه که ده فهرموی: (لا إله إلا الله وحده أعز جُنْدُهُ وَتَصَرَّ عَبْدُهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابُ وَحْدَهُ فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ)

هر خدا ته نیا و بن هارو له له شکری خوی له روژی احزاب سرخست
 بهنده که ی خوی که موچه مده سه ری خست وه له شکری نه حزابی به زاند و
 شکاندی هیچ شتی له دوا ی نه و نیه

۴۹۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَبْلَ نَجْرٍ
 فَلَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) قَفَلَ مَعَهُ فَأَدْرَكْتُهُمُ الْقَائِلَةَ فِي وَادٍ كَثِيرِ الْعِضَاهِ
 فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَتَفَرَّقَ النَّاسُ فِي الْعِضَاهِ يَسْتَظِلُّونَ بِالشَّجَرِ وَنَزَلَ
 رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) تَحْتَ سَمَرَةٍ فَعَلَّقَ بِهَا سَيْفَهُ قَالَ جَابِرٌ فَنِمْنَا نَوْمَةً ثُمَّ إِذَا
 رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَدْعُونَا فَجِئْنَاهُ فَإِذَا عِنْدَهُ أَعْرَابِيٌّ جَالِسٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
 (ﷺ) إِنَّ هَذَا اخْتَرَطَ سَيْفِي وَأَنَا نَائِمٌ فَاسْتَيْقِظْتُ وَهُوَ فِي يَدِي صَلَّاتًا فَقَالَ
 لِي مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي قُلْتُ اللَّهُ فَهَا هُوَ جَالِسٌ ثُمَّ لَمْ يُعَاقِبْهُ النَّبِيُّ (ﷺ).

جابر ی کوپی عه بدوللا (رضي الله عنهما) ده گيرپته وه له غه زايه كدا
 له خزمه تي پيغه مبه ر (ﷺ) به ره و نه جد روښتن بؤ غه ز له قرچه ی نيوه پړدا
 له شوينیکی درکاو ی دابه زی بؤ پشودان و خه لکه که ش به ناو شیوه که دا
 بلاوه یان کرد و چونه سیبه ری داره کان نووستن، پیغه مبه ریش له بن داریکا
 دابه زی و شمشیره که ی به داریک هه لواسی و خوت کاتی که خه به ری بؤوه
 ده پوانی پیاوی له لایه تی، فه رموی: نه م پیاوه شمشیره که ی منی هه لکیشاو
 به رووتی گرتبوی به ده سته وه ده یگوت کی رزگارت ده کات له ده ستم؟
 منیش وتم خودا، جا شمشیره که ی خسته وه ناو کیلان و دانیششت نیتر
 پیغه مبه ریش تۆله ی له پیاوه که نه سهندو هیچی لی نه کرد.

باب غزوة خيبر وفضل الحوقلة

٤٩٣. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا تَوَجَّهَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى خَيْبَرَ أَشْرَفَ النَّاسُ عَلَى وَادٍ فَرَقَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالتَّكْبِيرِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ارْبِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ وَأَنَا خَلْفَ دَابَّةِ النَّبِيِّ (ﷺ) فَسَمِعَنِي وَأَنَا أَقُولُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَقَالَ لِي يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَلِمَةٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ فَدَاكَ أَبِي وَأُمِّي قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

(بهشی غهزای خه یبه ر/ وه فه زلی وشه ی)

(لا حول ولا قوه الا بالله).

ئەبی موسای ئەشعەری (رضی الله عنه) فەرمووی: کە پێغه مبه ر چوو بۆ فه تحی خه یبه ر له شکره که له شیوه که ی خه یبه ر به ره و خوار بوونه وه به و بۆ نه یه وه دهستی یان کرد به (الله اکبر الله اکبر لا اله الا الله) به دهنگی به رز، پێغه مبه ریش (ﷺ) فەرمووی: هێواش بن دهنگ به رز مه که ن خو ئێوه بانگی که پولال نا که ن یان بانگی که سی نا که ن که غایب و نادیار بی ئێوه بانگی به کێک ده که ن که گوئی لیتانه و لیتان نزیکه و له گه لتان دایه و منیش له و کاته دا له پشت و لاخه که ی پێغه مبه ره وه بووم پێغه مبه ر گوئی له من بوو گووتم (لا حول ولا قوه الا بالله) فەرمووی ئە ی عه بدوللای کوپی قه یس (ئەبو موسای ئەشعەری)! وتم وام له خزمه ت ئە ی پێغه مبه ری خوا! فەرمووی با وشه یه کت پی نیشان بده م که گه نجینه یه که له گه نجینه کانی به مه شت گوتم بفه رموو ئە ی پێغه مبه ری خوا دایکم و باوکم به قوربانت بێت، فەرمووی وشه ی (لا حول ولا قوه الا بالله) یه.

باب غزوة الفتح وحرمة مكة

٤٩٤. عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْعَدَوِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِعَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ وَهُوَ يَبْعَثُ الْبُعُوثَ إِلَى مَكَّةَ: ائْذَنْ لِي أَيُّهَا الْأَمِيرُ أُحَدِّثُكَ قَوْلًا قَامَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الْغَدِ مِنْ يَوْمِ الْفَتْحِ سَمِعْتُهُ أُذْنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرْتُهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ، إِنَّهُ حَمَدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: ((إِنَّ مَكَّةَ حَرَمَهَا اللَّهُ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ، لَا يَحِلُّ لِأَمْرِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلَا يَعْضُدَ بِهَا شَجَرًا، فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ بِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهَا فَقُولُوا لَهُ إِنَّ اللَّهَ أَذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أَذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ وَقَدْ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ وَلْيَبْلُغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبُ)).

فَقِيلَ لِأَبِي شُرَيْحٍ: مَاذَا قَالَ لَكَ عَمْرُو؟ قَالَ: قَالَ عَمْرُو: أَنَا أَعْلَمُ بِذَلِكَ مِنْكَ يَا أَبَا شُرَيْحٍ، إِنَّ الْحَرَمَ لَا يُعِيدُ عَاصِيًا وَلَا فَارًا بِدَمٍ وَلَا فَارًا بِخُرْبَةٍ وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا وَلَا يُخْتَلَى خَلَاهَا وَلَا تَحِلُّ لُقُطَتُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ، فَقَالَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمَطْلَبِ إِلَّا الْإِنْذَرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْهُ لِلْقَيْنِ وَالْبُيُوتِ فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ: ((إِلَّا الْإِنْذَرَ فَإِنَّهُ حَلَالٌ)).

(به‌شی غه‌زای فه‌تخی مه‌ککه و

قه‌ده‌غه‌بوونی شکاندنی ریزی مه‌ککه).

عه‌مپی کوپی سه‌عید خه‌ریک بوو له‌شکری ده‌نارد بۆسه‌ر ئیبنوزوبه‌یر له‌ مه‌ککه، نه‌بو شوهره‌یحی نه‌ل-عه‌ده‌وی (ره‌زای خوای لی بئی) پیتی فه‌رموو: رێگه‌م بده‌ نه‌ی میر! تا فه‌رمووده‌یه‌کت بۆ بگێریمه‌وه‌ که‌ له‌پاش فه‌تخی مه‌ککه‌ به‌دوو روژ، له‌وتارا له‌زاری پیغه‌مه‌ر (ﷺ) خویم بیست، به‌هه‌ردوو گوئی خویم گویم لیتی بوو، وه‌ به‌دل دلم له‌لای بوو، وه‌ به‌چاوی خویم سه‌یریم ده‌کرد، له‌وکاته‌دا که‌ هه‌زه‌ت (ﷺ) ئم فه‌رمووده‌یه‌ی ده‌فه‌رموو که‌

سوپاس و ستایشی خودای کردو ئینجا فەرمووی: مەککە خودای گەرە خۆی کردووێت بەبەست و حەرەم و ئەم کارانەی تیا دا حەرەم کردوو، وە خەڵک لەخۆیانەو نەیان کردوو بەبەست و حەرەم و ئەو کارانەی تیا دا قەدەغە بکەن! جا گەوا بوو دروست نییە بۆکەسی کە باوەڕی بەخودا و بەپۆزی دوازی پۆژەبی کە خۆینی بەناھەق تیا برێژی، یا دارو درەختی داپاچی، وە ئەگەر دنیا بوو کەسی کوشتارەکە ی رۆژی فەتھی مەککە ی پێغەمبەری کرد بەبەھانە بۆئەوێ شەپۆ شۆپی تیا بەرپا بکا، رێگە ی مەدەن و بیانووی بپرن و پێی بلێن: کەوا خوا رێگە ی پێغەمبەری خۆی بۆئەو دا بوو، بەلام رێگە ی ئێوە ی بۆ ئەمە نەداو، تەنانەت بۆمنیش لەو رۆژە دا بۆ ماوێ یەکی کەم رێگە ی دا، کە مەوداکە ی لەبەیانەکییەو بوو هەتا عەسر، بەلام ئێستا وەک سەردەمی پیشوو مەککە قەدەغە بۆتەو و بۆتەو بەبەست (حەرەم، کوشت و بری تیا ناپەرەوایە).

جا با ئەوێ کە ئێستا لێرە یە و حازرە و بەدیارەوێ و بەگوێی خۆی ئەم فەرماشتانە لەخۆم دەبیسێ با رایان بگەیەنێ بەو کەسانە ی کە ئێستا لێرە نین!

جا گوترا بەئەبو شۆرەیح: ئە ی وەلامی عەرچی بوو؟ فەرمووی: عەریش گووتی: من ئەمە لەتق باشتەر دەزانم ئە ی ئەبو شۆرەیح! بەلام بەست (حەرەم) ی مەککە پەنای پیاوی یاخی و پەنای پیاوی خۆینرێژی هەلھاتوو هەروا پەنای کرێکاری دزیکاری را کردو نادات!.

باش ناگادارین تانیستا لەم دەمە دا شارێکی بەرێزو قەدەغە یە، کەوا بوو نەدرکی پاکۆ دەدەرێ و، نە دارو درەختی دادە پاچرێ و نە کوشتارو شەپۆ شۆپی تیا دا دەرکێ لەم حەلەو وە هەتا قیامەت ئەم شتانە ی تیا قەدەغە یە، وەنە نەچیری دەپەرە وینرێتەو، وەنە شتی دا کە وتووی هەل دەگیرێتەو،

مه گەر بۆکه سی که ناو و نیشانی مه لێدا بۆ نه وه ی که خاوه نه که ی په یدا ببی و بیباته وه .

پیاویکی قورده ییشیش (که عه بباسی مامه ی پیغه مبه ر بوو) گووتی: نه ی پیغه مبه ری خودا! ته نیا گیای سوپناتک (انځنی لێ ده رچی، چونکه نه م گیایه بۆ سووته مه نی ناو مال و بۆ په ردووی سه رداره پاو بۆ سه رگرتنی سه ری گۆر به کاری دین، هه زه تیش (ﷺ) فه رمووی: (باشه ته نیا گیای سوپناتکی لێ ده رچی).

باب بعث معاذ رضي الله عنه إلى اليمن ووصية الرسول (ﷺ)

٤٩٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ طَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلْيَلَوْ فَإِنْ هُمْ اطَّاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ طَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَأَتَقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ.

(به شی نار دنی موعاز (رضی الله عنه) بۆ یه مه ن و

نامۆزگاری پیغه مبه ر (ﷺ) بۆی)

عه بدوللای کوپی عه بباس (رضی الله عنه) ده فه رمووی: پیغه مبه ر (ﷺ)

فه رمووی به موعازی کوپی جه به ل له وکاته ی نار دی بۆ یه مه ن و پیتی فه رمووی: تۆ ده گه ی نه ته وه یه ک له خاوه ن نامه کان (اهل الکتاب) نه گه ر پێیان گه یشتی

بانگیان بکه بۆئووهی که شایه تی بدهن که تهنه یه که خوا هه یه و ناوی الله و هاوه لی نییه، وه موچه مه دیش پیغه مبه ری خوایه و وه نه گه ر گوئی پاپه لی تو بوون پئیان بلی که وا خوا ی که وره پینج نوئیژی فره ز کردوون له سه رتان له هه موو شه وو رۆژێکدا و دیسان نه گه ر گوئی پاپه لت بوون پئیان رابگه یه نه که وا خوا ی که وره زه کاتی له سه ر فره ز کردوون که له ده وله مه ندان وه رگرن و بیده ن به هه ژاران وه نه گه ر گوئی پاپه لت بوون وه خۆت ناگاداریه له برینی ماله چاکه کانی نه وان و وه خۆت بپاریزه له نژای ستم لیکراوا چونکه له نیوان نه وو خوا ی په ره وردگار هیچ په رده و حیجابه ک نییه .

باب النية في العمل مع العدو

٤٩٦. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَجَعَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ فَدَنَا مِنَ الْمَدِينَةِ فَقَالَ إِنَّ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا وَلَا قَطَعْتُمْ وَادِيًا إِلَّا كَانُوا مَعَكُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ قَالَ وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ حَبَسَهُمُ الْعَذْرُ.

(بهشی / نیازو نییه ت له رهفتار له گه ل دوژمندا)

ئه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده گۆی پیته وه که پیغه مبه ر (ﷺ) له جهنگی ته بووک گه پاپه وه که نزیک که وتیه وه له شاری مه دینه فره مووی: ئیستا له مه دینه چهند که سی هه ن، ئیوه له جهنگا چهند شه و رۆیشتن و چهند شیو و دۆلکتان بریوه نه وا نه وان له گه ل ئیوه ن له پاداشت و نه جردا هاویه شن، وه نه وان که له مه دینه ماون له بهر نه وه یه به هانه ی شه رعیان هه بووه بۆیه نه هاتن له گه لتاندا بۆ جهنگ.

باب ولایة المرأة

۴۹۷. عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ لَقَدْ نَفَعَنِي اللَّهُ بِكَلِمَةٍ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) أَيَّامَ الْجَمَلِ بَعْدَ مَا كِدْتُ أَنْ أَلْحَقَ بِأَصْحَابِ الْجَمَلِ فَأَقَاتِلَ مَعَهُمْ قَالَ لَمَّا بَلَغَ النَّبِيُّ اللَّهُ (ﷺ) أَنَّ أَهْلَ فَارِسَ قَدْ مَلَكُوا عَلَيْهِمْ بَنَتْ كِسْرَى قَالَ لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَوْ أَمَرَهُمْ امْرَأَةٌ.

(به‌شی / سهرداری بوونی نافرەتان)

ئەبى بەكرە فەرمووی: بەهۆی وشەیه‌كه‌وه كه‌له زارى پێغه‌مبەرى خوام (ﷺ) بیست سوودم پێ گەشت له‌كاتى روودانى شەرى جەمەل (حرب الجمەل) چونكه دوودل بووم له به‌شداری كردنم له‌م جەنگه، خەريك بووم له‌گەل خاتوو عائیشە بپۆم له‌دژی عەلى و سوپاكەى بجه‌نگم ئەو وشەیه ئەوه‌بوو كه له‌وكاتهى پێغه‌مبەرى خوا (ﷺ) ناگادار بوو كه خەلكى نێران كچی كیسرایان كرده سەرۆكى خۆیان، پێغه‌مبەر فەرمووی: هەر گەلى گەورەى و سەرۆکیان ب‌سپێن بە نافرەتان سەر‌كه‌وتوو نابن.

باب قبور الأنبياء واليهود

۴۹۸. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) فِي مَرَضِهِ الَّذِي لَمْ يَقُمْ مِنْهُ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ قَالَتْ عَائِشَةُ لَوْ لَا ذَلِكَ لِأُبْرَزَ قَبْرُهُ خَشِيَ أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا.

(به‌شی / گۆرى پێغه‌مبەران و جووله‌كه)

عائیشە خان (رضى الله عنها) فەرمووی: پێغه‌مبەر (ﷺ) له‌و نه‌خۆشیهى كه كۆچى دوایى پێ كرد فەرمووی: نه‌فرینی خوا له جووله‌كه‌كان كه‌گۆرى پێغه‌مبەرانىیان ده‌كرده مزگه‌وت وه‌ عائیشە فەرمووی: ئەگەر له‌بەر ئەم شته

نه بوايه گوی پتیه مبر (ﷺ) له زهوی بهر زده بږوه بی پرده ده بور
له ترسی نه وهی نه کریتته مزگوت و له جگه خوا داوی لی بکړی.

باب حدیث الشفاعة

٤٩٩. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ يَجْتَمِعُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُونَ لَوْ اسْتَشْفَعْنَا إِلَى رَبِّنَا فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ أَنْتَ أَبُو النَّاسِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَاسْجَدَ لَكَ مَلَائِكَتُهُ وَعَلَّمَكَ أَسْمَاءَ كُلِّ شَيْءٍ فَاشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ ذَنْبَهُ فَيَسْتَحِي ائْتُوا نُوحًا فَإِنَّهُ أَوَّلُ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ سُؤَالَ رَبِّهِ مَا لَيْسَ لَهُ بِهِ عِلْمٌ فَيَسْتَحِي فَيَقُولُ ائْتُوا خَلِيلَ الرَّحْمَنِ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ ائْتُوا مُوسَى عَبْدًا كَلَّمَهُ اللَّهُ وَأَعْطَاهُ التَّوْرَةَ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ قَتْلَ النَّفْسِ بِغَيْرِ نَفْسٍ فَيَسْتَحِي مِنْ رَبِّهِ فَيَقُولُ ائْتُوا عِيسَى عَبْدَ اللَّهِ وَرَسُولَهُ وَكَلِمَةَ اللَّهِ وَرُوحَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ ائْتُوا مُحَمَّدًا (ﷺ) عَبْدًا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَأْتُونِي فَأَنْطَلِقُ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ عَلَى رَبِّي فَيُؤَذِّنُ لِي فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يُقَالُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَسَلِّ تَعَطُّهُ وَقُلْ يُسْمِعُ وَاشْفَعْ تُشْفَعُ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَحْمَدُهُ بِتَحْمِيدِهِ يُعَلِّمُنِي ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ إِلَيْهِ فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي مِثْلَهُ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَعُودُ الرَّابِعَةَ فَأَقُولُ مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ وَوَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ، يَغْنِي قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى ﴿خَالِدِينَ فِيهَا﴾.

(به شى فەرھوودەى نكافر كردن (الشفاعة)

ئەنەس (رضي الله عنه) لە پېغەمبەر (ﷺ) دەگێڕتەو دەفەر مووی:
 بڕواداران لە رۆژی قیامەتدا کۆدەبنەو دەلێن بۆ تکاو پارانەو دەچن
 بۆلای باوکە ئادەم وە دەلێن تۆ باوکی هەموو خەلکی و خوای گەورە
 بە دەستی قودرەتی خۆی درووستی کردووی وە فریشتەکانی وایکرد کە
 کپتۆشت بۆ بەرن وە لە ناوەکانی هەموو شتێک فێری کردووی هاتووین داوا
 کارین کە شەفاعەتمان بۆیکە لەلای پەرورەدگار هەتا لە وجیگا ناخۆشە
 تێیدا داین رزگارمان بێت کە ئەویش پێیان دەلێت من شایانی ئەوکارە گەورە
 نیم وە باسی تاوانی خۆی دەکات و شەرم دایدەگرێ، بپۆن بۆلای نوح چونکە
 ئەو یەکەم پېغەمبەر بوو خوای گەورە ناردوویەتی بۆ زەوی و خەلکی زەوی،
 ئەوانیش دەچن بۆلای نوح ئەویش دەلێ من شایانی ئەو بارە گرانە نیم ئەویش
 باسی ئەو پرسیارە کرد کە لەخوای گەورە کردو زانیاری پێ نەبوو
 دەربارەى ..... وە شەرم دەکەم لە پەرورەدگارم بپۆن بۆلای دوستی خوا
 ئیبراھیم ئەویش پێیان دەلێت من شایانی نیم بپۆن بۆلای موسا کە
 بەندەیکە گوفتاری لەگەڵ خوا کردووە وە تەوراتی پێ بەخشبوو ئەوانیش
 دەچن بۆلای موسا ئەویش باسی گوناھى خۆی دەکات و کە یەکیکی
 کوشتوو بەبێ ماف، شەرم لە پەرورەدگار دەکات دەفەر مووی بپۆن بۆلای
 عیساى عەبدو بەندەو کە لیمە و روحی خوا ئەویش پێیان دەلێت لێرە شایانی
 ئەم کارە نیم شەرم دەکات لە پەرورەدگار بپۆن بۆلای موحەمەد (ﷺ) کە
 بەندەیکە خوا لە گوناھى پێشوو پاشی خۆش بوو ئەوانیش دێن بۆلای من و
 منیش دەپۆم و داواى مۆلەت و ئیزنی شەفاعەت دەکەم لە خوا و ئینجا
 بانگەوازێک دەکری کە ئەو کاتەى خوای گەورە دەبینم دەکەومە کپنوش و

نه و نه دهی خوا چه زیكات نزاو پاپانه وه ده کهم ئینجا پیم ده لێن سهرت به رزکه وه و داوا بکه پیت ده دریت و بلی گویمان لیته و تکا بکه و تکات وهرگیراوه، ئینجا سهرم به رز ده کهمه وه و سوپاسیکی خوا ده کهم که فیری کردووم له پاشان تکا ده کهم وه سنوورم بۆ داده نین بۆ چه ند کومه ل تکا بکهم وه دهیان بهم بۆ به ههشت و له پاشان ده که پیمه وه و خوای خۆم به وشپوه دیت و تکاو شه فاعهت بۆ که سانی ده کهم که خوا مۆله تی داوم دیسان ئهم کومه له ده بهم بۆ به ههشت له پاشان بۆ جاری سییه م و بۆ جاری چواره م ئینجا ده لیم کهس نه ماوه له ناگر ته نها نه وهی قورئان به ندی کردون وه هه تایی بۆ واجب بوون که فهرمووده ی خوا به که ده فهرمووی هه تاهه تایی ده مینیتته وه.

باب أي الذنب أعظم

۵۰۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدَاءً وَهُوَ خَلَقَكَ)) قُلْتُ: إِنَّ ذَلِكَ لَعَظِيمٌ، ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((وَأَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ تَخَافُ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ)). قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ)).

(بهشی / چ کونا هیک له هه مووان که و ره تره)

عه بدوللای کوپی مه سعود (رضي الله عنه) فهرمووی پرسیارم له پیغه مبهری خوا کرد (ﷺ) چ تاوانی له هه موویان که و ره تره؟
فهرمووی: هاوه ل و شه ریک بۆ خوا بریار بدهی که درووستی کردوی وه وتم نه وه زۆر که و ره یه، له پاشان چی تر؟ فهرمووی: نه وه ش که منالی خۆت به دهستی خۆت بکوژی له ترسی نه وهی نه بادا خواردنت له گه ل بخوات، له پاشان وتم چیت، فهرمووی: داوین پیسی له گه ل ئافره تی دراوسیت بکهی.

وَقَالُوا إِنَّا تَتَخَدُّ إِلَهُاتُ اللَّهِ وَلَدُدَّ

٥٠١. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ وَشَتَمَنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّايَ فَرَعَمَ أَنِّي لَا أَقْدِرُ أَنْ أُعِيدَهُ كَمَا كَانَ وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّايَ فَقَوْلُهُ لِي وَلَدٌ فَسُبْحَانِي أَنْ أَتَّخِذَ صَاحِبَةً أَوْ وَلَدًا.

جبهہ نشی

(وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا).

عبداللہ کوپی عہد عباس (رضی اللہ عنہ) لہ پیغہ مہر (ﷺ) دہ گپڑتہ وہ
کہ دہ فہرموئی خوی گہورہ دہ فہرموئی: (نہ وہی ئادہم بہ درؤم دہ خہ نہ وہ
وہ بؤیان نیہ کہ ئاوابکہن و جوینم پی دہ دہن وہ بؤیان نیہ ئاوا بکہن،
بہ لام کہ بہ درؤم دہ خہ نہ وہ دہ لئین گویہ من توانام نیہ لہ پاش مردن
زیندوویان بکہمہ وہ وہ کو ئیستا وہ جوین پیدانیشیان بؤمن نہ وہ یہ ہاوہل و
ہاوسہرم بؤ بریار دہ دہن کہ من پاک و دوورم لہم جؤرہ بریارانہی بی
سہروپہر.

باب دعوة كلهما خير

٥٠٢. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ: ((اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ)).

(بهشی / نزاو پارانه وه هه مووی باشه و خیره).

ئه نهس (رضي الله عنه) ده فهرمووی: پیغه مبه ر (ﷺ) زۆرجار ئه م نزایه ی ده کرد و ده یفه رموو: (اللهم آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقمنا عذاب النار). واته: ئه ی خواجه پیمان ببه خشه له ده نیادا چاکه وه له دوار و ژیشدا چاکه وه له سزای ناگر دوورمان بخه ره وه.

باب الذي يتعفف

۵۰۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَيْسَ الْمُسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ التَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ وَلَا اللَّقْمَةُ وَلَا اللَّقْمَتَانِ إِنَّمَا الْمُسْكِينُ الَّذِي يَتَعَفَّفُ، وَقَرُّوْا إِن شِئْتُمْ يَغْنِي قَوْلُهُ ﴿لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا﴾)).

(بهشی / ئوکه سه ی خو پاریزی و

پاکى بکات له سوال کردن و ده رۆزه).

ئه بو هوپه بیره (رضي الله عنه) ده فهرمووی: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرمووی هه ژار ئه وکه سه نیه که به سه ر خه لکیدا ده که پێ ئه م ده رگا و ئه و ده رگا ده کات و له و مال پاروی و له و مال دوو پارو له وێ ده نکه خورما یی و له وێ دوو ده نکه خورما وهرده گری و سوال ده کات، به لکو هه ژار ئه وکه سه ی که نیه تی و شهرم ده کات داوا و سوال له خه لکی بکات و به که می خوی رازییه و خو پاریزی ده کات له ده رۆزه کردن وه ئه گه ر حه زده که ن ئه م ئایه ته بخویننه وه ﴿لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا﴾. واته: ئه و هه ژارانه داوا ناکه ن له خه لکی به زۆر شتی لی بسه ن روگیریان بکه ن ئه وانه نه فس به رزن.

باب اليمين على المدعى عليه

۵۰۴. عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ امْرَأَتَيْنِ كَانَتَا تَخْرِزَانِ فِي بَيْتٍ أَوْ فِي الْحُجْرَةِ فَخَرَجَتْ إِحْدَاهُمَا وَقَدْ أَنْفَذَ يَأْشُقِي فِي كَفِّهَا فَادَّعَتْ عَلَى الْأُخْرَى فَرَفَعَ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ لَذَهَبَ دِمَاءُ قَوْمٍ وَأَمْوَالُهُمْ ذَكَرُوهَا بِاللَّهِ وَقَرَّوْا عَلَيْهَا ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا﴾ فَذَكَرُوهَا فَاعْتَرَفَتْ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيَمِينُ عَلَى الْمُدَّعَى عَلَيْهِ.

(به شی / سویند خواردن بو داوا لیکراو).

نه بی موله یکه فهرمووی: دووژن له ناو مالیکا یان له ناو هژده یه کدا دریشه کاری ده کهن، یه کیکیان بریندار ده بی و دریشه ی ده چپته ناو له پی ده سستی، داوای نه وه بوو که ژنه که ی تر وای لی کردووه داواکه یان برده لای عه بدوللای کوپی عه بباس (رضی الله عنه) فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) ده فهرمووی: (نه گهر نه وخه لکه هرچی داوا بکن پیمان بدری به بی پینیشان دانی به لکه نه وا ده بی به تیکه و لیکه و هرکه سه و بوخوی و سهره نجام گه لی مال و سامان کزده که نه وه و گه لی خوینی خه لکی به فیرو ده پوات، فهرمووی ناموژکاری ژنه گومان لیکراوه که بکن و خوای بخه نه وه یاد وه نه م نایه ته ی بو بخویننه وه ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا﴾ واته: که سی که به لئین و په ایمان به خودا ده دهن و سویند ده خون و له پاشان په ایمانه که ده شکینن و سویند ه کانیا نابه نه سهره به به های بونیا ده یگورپنه وه) فهرمووی که وایان کرد ژنه که پی لئنا که نه و وای لیکردووه وه عه بدوللای کوپی عه بباس فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: له کاتی داوا و داواکریدا سویند ده دری به داوا لیکراو.

باب كتابه (ﷺ) إلى هرقل

٥٠٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ مِنْ فِيهِ إِلَى فِيٍّ قَالَ
 انْطَلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ فَبَيْنَا أَنَا
 بِالشَّامِ إِذْ جِيَءَ بِكِتَابٍ مِنَ النَّبِيِّ (ﷺ) إِلَى هِرَقْلَ قَالَ وَكَانَ دَحْيَةُ الْكَلْبِيِّ
 جَاءَ بِهِ فَدَقَعَهُ إِلَى عَظِيمٍ بُصْرَى فَدَقَعَهُ عَظِيمٌ بُصْرَى إِلَى هِرَقْلَ فَقَالَ هِرَقْلُ
 مَهْنًا أَحَدًا مِنْ قَوْمِ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالُوا نَعَمْ قَالَ (أَبُو
 سَفْيَانَ) فَدُعِيتُ فِي نَفَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلَى هِرَقْلَ فَأَجْلَسَنَا بَيْنَ يَدَيْهِ
 فَقَالَ أَتَيْكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا مِنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقُلْتُ أَنَا
 فَأَجْلَسُونِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَاجْلَسُوا أَصْحَابِي خَلْفِي ثُمَّ دَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ قُلْ
 لَهُمْ إِنِّي سَأَلْتُ هَذَا عَنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَإِنْ كَذَّبَنِي فَكَذَّبُوهُ
 قَالَ أَبُو سَفْيَانَ وَإِنَّمِ اللَّهُ لَوَلَا أَنْ يُؤْثِرُوا عَلَيَّ الْكَذِبَ لَكَذَّبْتُ ثُمَّ قَالَ
 لَتَرْجُمَانِهِ سَلُّهُ كَيْفَ حَسْبُهُ فَيَكُفُّمْ قَالَ قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو حَسَبٍ قَالَ فَهَلْ كَانَ
 مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ
 قُلْتُ لَا قَالَ أَتَتَّبِعُهُ أَشْرَافُ النَّاسِ أَمْ ضَعْفَاؤُهُمْ قُلْتُ بَلْ ضَعْفَاؤُهُمْ قَالَ
 يَزِيدُونَ أَوْ يَنْقُصُونَ قُلْتُ لَا بَلْ يَزِيدُونَ قَالَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ
 أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ سَخَطُهُ لَهُ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ
 قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قُلْتُ تَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالًا يُصِيبُ مِنَّا وَتُصِيبُ مِنْهُ
 قَالَ فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لَا وَتَحْنُ مِنْهُ فِي هَذِهِ ذِمَّةٌ لَا تَدْرِي مَا هُوَ صَانِعٌ فِيهَا
 قَالَ وَاللَّهِ مَا أُمَكَّنَنِي مِنْ كَلِمَةٍ أُدْخِلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا
 الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا ثُمَّ قَالَ هِرَقْلُ لَتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُ إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ حَسْبِهِ
 فَرَعَمْتَ أَنَّهُ فَيَكُفُّ ذُو حَسَبٍ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي أَحْسَابِ قَوْمِهَا وَسَأَلْتُكَ
 هَلْ كَانَ فِي آبَائِهِ مَلِكٌ فَرَعَمْتَ أَنْ لَا فَقُلْتُ لَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ لَقُلْنَا رَجُلٌ

يَطْلُبُ مُلْكَ آبَائِهِ وَسَأَلْتُكَ عَنْ اتِّبَاعِهِ اضْعَفَاؤُهُمْ أَمْ أَشْرَافُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ
ضَعُفَاؤُهُمْ وَهُمْ اتِّبَاعُ الرُّسُلِ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ
يَقُولَ مَا قَالَ فَرَعَمْتُ أَنْ لَا فَعَرَفْتُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَدْعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ
يَذْهَبُ فَيَكْذِبُ عَلَى اللَّهِ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ
فِيهِ سَخَطَةٌ لَهُ فَرَعَمْتُ أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ إِذَا خَالَطَتْ بِشَاشَتِهِ الْقُلُوبُ
وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَرَعَمْتُ أَنَّهُمْ يُزِيدُونَ وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى
يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَاتَلْتُمُوهُ فَرَعَمْتُ أَنَّكُمْ قَاتَلْتُمُوهُ فَتَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَكُمْ
سَجَالًا يَنَالُ مِنْكُمْ وَتَنَالُونَ مِنْهُ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْتَلَى ثُمَّ تَكُونُ لَهُمُ الْعَاقِبَةُ
وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَرَعَمْتُ أَنَّهُ لَا يَغْدِرُ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْدِرُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ
أَحَدٌ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ فَرَعَمْتُ أَنْ لَا فَقُلْنَا لَوْ كَانَ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ
قُلْتُ رَجُلٌ ائْتَمَّ بِقَوْلِ قَيْلٍ قَبْلَهُ قَالَ ثُمَّ قَالَ بِمِ يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَا مَرْئِي بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ وَالصَّلَاةِ وَالْعَقَابِ قَالَ هِرْقَلُ إِنْ يَكُ مَا تَقُولُ فِيهِ حَقًّا فَإِنَّهُ نَبِيٌّ وَقَدْ
كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ وَلَمْ أَكُ أَظْنُهُ مِنْكُمْ وَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي أَخْلَصُ إِلَيْهِ
لَأَحْبَبْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَفَسَلْتُ عَنْ قَدَمَيْهِ وَلِيَبْلُغَنِّي مُلْكُهُ مَا تَحْتَ
قَدَمَيْهِ هَاتَيْنِ قَالَ ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرْقَلِ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ
اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمْتَ تَسْلَمَ وَأَسْلِمَ يُؤْتِكَ اللَّهُ
أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَ﴿يَتَأَهَّلُ الْكِتَابُ
تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَامٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ-
شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا
بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ٦٤) فَلَمَّا فَرَّغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ ارْتَفَعَتْ

الْأَصْنَواتُ عِنْدَهُ وَكَثُرَ اللَّغَطُ وَأَمَرَ بِنَا فَأَخْرَجَنَا قَالَ أَبُو سُفْيَانٍ فَقُلْتُ
لِأَصْحَابِي حِينَ خَرَجْنَا لَقَدْ أَمَرَ ابْنُ أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ لَيَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي
الْأَصْفَرِ فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا بِأَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَيُظْهِرُ
حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ قَالَ الزُّهْرِيُّ فَدَعَا هِرَقْلُ عُظَمَاءَ الرُّومِ فَجَمَعَهُمْ
فِي دَارٍ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الرُّومِ هَلْ لَكُمْ فِي الْفَلَاحِ وَالرُّشْدِ آخِرَ الْأَبَدِ وَأَنْ يَثْبُتَ
لَكُمْ مُلْكُكُمْ قَالَ فَحَاصُوا حَيْصَةَ حُمُرِ الْوَحْشِ إِلَى الْأَبْوَابِ فَوَجَدُوهَا قَدْ
غُلِّقَتْ فَقَالَ عَلِيٌّ بِهِمْ فَدَعَا بِهِمْ فَقَالَ إِنِّي إِنَّمَا اخْتَبَرْتُ شِدَّتَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ
فَقَدْ رَأَيْتُ مِنْكُمْ الَّذِي أَحْبَبْتُ فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ.

(به‌شی / نامه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا بۆ هیره‌قل پاشای رۆم).

عەبدوللای کۆپی عەبیاس (رضی الله عنه) فەرمووی: ئەبو سوڤیان بە زمانی
خۆی بۆی گێڕامەووە گووتی: لە کاتی رێکەوتن (صولح)ی حودەیبییەدا
کە لە نێوان من و پیغه‌مبه‌ردا کرابوو، چووم بۆ شام لە وکاتەدا کە من لە شام
بووم، لە کۆتایی سالی شەشەمی کۆچیدا، دیحییەکی کەلبی نامە‌یەکی هێنا
لە پیغه‌مبه‌رەو (ﷺ) نووسرابوو بۆ قەیسەری رۆم کە هەرقلە، دیحییە
کاغەزە‌کەی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دەداتە دەست سەرداری بوسرا، سەرداری
بوسراش دەیداتە دەستی هیره‌قل خۆی، جا کاتی نامە‌کەی پیغه‌مبه‌ری پێ
دەگا، دەلی: ئادەیی بگەڕێن بزانن لێرەدا کەسێ هەیە کە لە هۆزی ئەم پیاو
بێ کە ئەم کاغەزە‌ی بۆ من نووسیوە و خۆی بە پیغه‌مبه‌ر دەزانێ؟ دەلێن:
بەلی، ئەبو سوڤیان گووتی: جامن و چەند کەسیکی تری قوڕە‌یشییان بانگ
کرد، کە دەوری سی کەس دە‌بووین، بردینیان تا چوینە لای هیرقل لە
قودس، لە‌بەر دە‌میا دا‌یان نیشاندین قەیسەر لە‌سەر تەختی پاشایی
دانیشتبوو، تاجی لە‌سەرا بوو، گە‌ورە گە‌ورە‌ی پۆم و پە‌ترێق و قە‌شە‌و را‌هی‌بی

نۆږى لە دەورا بوو، گووتى: كامتان بە خزمایەتى بەم پیاوێ که گوايه خۆى به پێغه مبه‌ر ده‌زانى نزيكتره‌؟

گووتى گوتم: من، ئيتىر منيان له‌ به‌رده‌م خۆيدا دانیشان و هاو پێگانميان له‌ پشتمه‌وه‌ دانیشان، ئينجا زمان زان (ته‌رجمان) ده‌كه‌ى خۆى بانگ كردو گووتى: پتيان بلێ ئه‌وا من له‌م پياوێ پرسيار ده‌كه‌م و هه‌والى ئه‌و پياوێ لى ده‌پرسم كه ده‌لێ من پێغه مبه‌رم جا ئه‌گه‌ر ئه‌م له‌و باره‌يه‌وه‌ به‌ درۆ وه‌لامى منى دايه‌وه‌ ئێوه به‌ درۆى بخه‌نه‌وه‌..

ئه‌بو سوفيان گووتى: به‌خوا له‌ به‌ر ئه‌وه نه‌بوايه كه پيتم شه‌رم بوو درۆم لى ده‌ركه‌وى، ئه‌گينا ئه‌و رۆژه درۆم ده‌كردو قه‌يسه‌رم چه‌واشه ده‌كرد له‌ باره‌ى هه‌والى پێغه مبه‌ره‌وه‌، چونكه ئه‌و سه‌رده‌مه من و چه‌زده‌ت هاوداواى يه‌كترى بووين، ئينجا هه‌رقه‌ل به‌ زيانزانه‌كه‌ى گوتم: لى پيرسه: بنچه‌و ره‌سه‌نى له‌ ناوتانا چۆنه، خانه‌دانه يان نا؟ گوتم: تا بلتييت خانه‌دان و وه‌جاخزاده‌يه، گوتم: ئايا له‌ ناو باوو باپيريا پادشايان تيا هه‌لكه‌وتوه‌؟ گوتم: نه‌خير، گوتم: باشه ئه‌م پياوێ له‌ پيش ئه‌وه‌ دا كه بلێ من پێغه مبه‌رم درۆتان لى ديوه‌؟ گوتم: نه‌، گوتم باشه ئه‌وانه‌ى كه په‌يه‌په‌وى ده‌كه‌ن و ده‌چنه سه‌ر ئايى ئه‌و له‌ خانه‌دانه‌كانى خه‌لكن يا له‌ لاوازه‌كان و بى نه‌واكانيان؟ گوتم: نه‌، هه‌ر له‌ هه‌ژارو لازه‌بوونه‌كانيان په‌يه‌په‌وى ده‌كه‌ن، گوتم: به‌ره‌به‌ره زۆر ده‌بن يا كه‌م ده‌كه‌ن؟ گوتم: نه‌خير، به‌لكو رۆژ به‌ رۆژ زۆر ده‌بن، گوتم: باشه كه‌س هه‌يه له‌وانه‌ى كه ده‌چنه سه‌ر ئه‌و ئايينه له‌ پاشا لى بيزار بى و پاشگه‌ز ببێته‌وه‌ و ده‌ركه‌پى و وازى لى بېنى؟ گوتم: نه‌، گوتم: ئه‌ى شه‌پو شوپو جه‌نگتان له‌ گه‌لدا كردوه‌؟ گوتم: به‌لێ، گوتم: شه‌پكردن و جه‌نگينتان له‌ گه‌لدا چۆنه؟ گوتم: تانيستا جه‌نگ له‌ نتيوانى ئيمه‌و ئه‌ودا دووبه‌ختى بووه، به‌تۆره‌و به‌سه‌ره

بووه، جاريوا ههيه ئو زال دهبي به سهر ئيمه داو جاري واش ههيه ئيمه زال دهبين به سهر نهودا، گوتي: باشه، نهى پهيمان دهشكيني يان نا؟ گوتم: تائيسنا نه يشكاندووه، به لام ئيستاكه پهيمانتيكمان له نئواندا ههيه، رڭكه وتووين له سهر شه پنه كردن، بڅ ماوه يه كي ناوېراو، جا نازانين ده بيا ته سهر يا نا.

ئه بو سوفيان گوتي: به خودا ته نيا ئه م وشه يه نه بي مه وداي تري نه دام، كه تيجينيكي تي چينم و نهنگي له پيغه مبه ر بگرم، گوتي: نهى باشه كه سي تر له پيش نه مه وه قسه ي واي كردووه له ناوتانا؟ گوتم: نه، نه جا به زويانزانه كه ي خويي گوت: پي بلي: كه من ليم پرسيت له لايه ني بنه چه و ره سه ني ئه م پياوه وه، تڅ وه لامت دايه وه گوتت: كه هه تا بلي خانه دان و وه جاخزاده يه له ناومانا، نه وه يش ئاداب و نه ريتي هه موو پيغه مبه ري بووه، هه موويان وانه، هه موو كاتي خوا كه سيكي خانه دان و وه جاخزاده ي هه لېزاردووه و كردوويه تي به پيغه مبه رو ناردوويه تي بوسه ر هوزه كه ي خوي، ليشم پرسيت كه ئايا باوو باپيري ئه م پياوه شايان تيا بووه يانا، تڅ گوتت نه، منيش له دلي خوما گوتم: نه گه ر له باوك و باپيريا پادشا ببوايه ده مگوتت پياويكه داواي مولك و ده وله تي باوك و باپيري ده كاته وه، پرسيا ريشم ليت كرد ئايا په پره واني ئه م پياوه ره شه خه لك و كومه له ي مسكينه كانن، يا ناغاو به گزاده كانن، نه وه بوو تڅ گوتت لازه بوون و مسكينه كان په پره وي ده كه ن، له راستيدا هه ميشه زږيه ي په پره واني هه موو پيغه مبه ري نه وجږره كه سانه ن. ليشم پرسى ئايا له پيش نه ودا كه بلي من پيغه مبه رم درو تان لي ديوو، تڅ گوتت نه، منيش گوتم: چون ده بي له گه ل خه لكا درو نه كا، به لام له پاشا بچي درو له گه ل خودا بكا، شتي وا نابي، من له تڅم پرسى ئايا كه سي هه يه

له شوینک و توانی، که بچیته سهر دینه که ی و که شاره زایی لی په یدا کرد وازی لی بینی و به دلی نه بی؟ تو گوت نه، له راستیدا هرکاتی دل که خوشی باوه پرو نیمان بچیژی و تام و چیژی لی وهریگری نیتر هه تا هه تایه نه و فینکی باوه پر له و دلۀ نارامه دهرناچی و دهر بن به گول و بولبول! من له توم پرسى نایا په پره وانی نه و له زورترین یا له که مین؟ تو گوت تادی زورت دهر بن! هه موو نایین و بیرو باوه پړکی درووست ناوایه، هر له زیاد بوونه هه تا له نه نجاما سرده گری و ته واد دهر بی، من له توم پرسى نایا شه پرو شوپرو جهنگتان له که لدا کردوه، تو گوت جهنگ و شهرمان له که لدا کردوه و تانیستا جهنگی نیوانمان دو به ختی بووه، جاری نه و ده بیاته ووه و جاری نیچه ده بیبهینه ووه، له راستیدا نه مه ره و شتی هه موو پیغه مبه ری بووه، له سره تاوه تاقی ده کرینه ووه و دو چاری سهراسی و نیش و نازار دهر بن، به لام له نه نجامدا نه وان سرده که ون، که خوره لهات به ره به ره سوپای زورو سته م و نامه قی ناوده کریته ژیری و گولوله ی ده که ویته لیژی، من له توم پرسى نایا په یمان ده شکینی یان نا؟ تو گوت: خاوه ن په یمان و په یمان ناشکینی، نه مهش شیوه و ره فقاری گشت پیغه مبه رانه، پیغه مبه ران (سلاوی خویان لی بی) قهت په یمان ناشکینن و به لاین ده به نه سهر، من له توم پرسى نایا که سیکی تر له پیش نه مدا نه م داوایه ی نه وی کردوه له ناو تانا و گوتوویه تی من پیغه مبه رم، تو گوت نه، منیش له دلی خوما گوتم نه که ر که سیکی تر له پیش نه مدا نه م قسه یه ی بگووتایه ده مگوت: نه م پیاو هس لاسایی نه و قسه کونه یه ده کاته ووه !!

نه بو سوفیان گووتی: نه نجا هیر قه ل گوتم: فه رمانتان به چی پی ده کاو ده لی چی بکه ن و چی مه که ن؟ گوتم: پیمان ده لی: نو یژ بکه ن، زه کات بده ن، خزم دوست بن و بو خزم باش بن و مانی خزمایه تی به جی بیتن، ده ست پاک

بن، داوینپاک بن، دهمو دلپاک بن، بهندهیی ساغ بهس بق خودای گه وره بکن، هیچ شتی نه کهین به هاوهل بق خودا، واز له وبت و خودا درو بیانه بهینن که باوک و باپیرمان له کزنا ده یانپه رستن.

هیرقل گوتی: نه مهی تق ده یلایت له باره ی نهو پیاوه وه نه گهر راست و دروست بی و ناوایی نه وه پیغه مبه ره، من ده مزانی که نه م پیغه مبه ره به زوویی پهیدا ده بی و دی، به لام نه مده زانی که له ئیوه یه نه ی کز مه لی عه رب! بهش به حالی خوم نه گهر بزانه قووتار ده بم و ده گه مه لای حه ز ده که م بچم بق خزمه تی، نه گهر له لای ده بووم قاچه کانیم ده شورد، به خودا قه له مپرو و ده سته لاتنی نه و ده گاته نه م شوین پایانه ی منیش، وه خاکی به یتولمه قدیس و هه موو ولاتی شام و روم داگیر ده کا.

نه بو سوفیان گوتی: له پاشا داوای نامه که ی پیغه مبه ری کردو خویندییه وه، ناوه پوک که که ی نه مه بوو، به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان، له موحه ممه ده وه که بهنده ی خودایه، که پیغه مبه ری خودایه، بۆلای هیرقلی مه زنی روم، سلوو دروود له په یه وهانی ریگه ی راستی، سلوو له راستی خوازان! له پاش نه مه من داوات لی ده که م که نیسلام ببیت، نیسلام ببه له هه ردو جیهاندا سه لامه ت ده ببیت، نیسلام ببه خودا له باتی جاری دوو جار پاداشتت ده داتی، چونکه هه موو خاوه ن نامه یه کی نوئی موسلمان دوو پاداشتی بق هه یه، سه ره پای نه وه یش که ده بی به مامقستای نیشاندهری خیر بق هه موو ده ست و په یوه نده که ی خۆت و ده بی به سه ره مشق بۆیان، نه گهر سه ریپچیش ده که ی و گهرینکه چی ناکه ی بق نیسلام نه وه بزانه که هه م تۆبال و گوناھی خۆت و هه م تۆبال و گوناھی مسکین و وه زیره کانیش له نه سستی تۆیه چونکه نه وان ژیرده سستی تۆن و چاویان له ده مه ی تۆیه.

مهروه ما داوات لی ده کهم به هوی نه م نایه ته شه وه که ده فرموی:

﴿يَا هَلْ أَلِكُنَّ بِمَا لَوْ إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءً بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ إِلَّا نَعْبُدُ إِلَّا اللَّهَ وَلَا

شُرَكَاءَ يَدْعُوهُ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا

أَشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ۶۴) واته: نهی نه هلی کیتاب!

نهی خاوهن نامه کان! نهی کومه لی که خودا نامه ی خوی به هوی پیغه مبه ری له پیغه مبه ره کانی خوی وه بق ناردون! ورن بوسه وه رگرتنی تاقه فرموده یی، که بق نیتمه و بونیوه یه کسانه و چون یه که به بی جیاوازی، که بریتیه له نیازپاکی و ساخی له گال خودا وه نه م به به ستهش به م چن یاسایه دینه جی، یه کهم عیبادت و پرستن و خودا پرستی بۆکه سی تر نه که ین بق خودای گوره نه بی، دوره م هاوه ل و کوپو کچ و باوک و دایک و که سووکاری بق بریار نه ده ین، سییهم له ناو خومانا یه کتری نه که ین به خوداو وه ک خودا بیکه ین به خاوهن فرمان و شت حه لال و حه پام بکا بومان، به بی وه رگرتنی فرمان له خودا وه، جا نه گه رنه و خاوهن نامانه پشتییان له م په ندو ناموزگاری و فرمانیشته راست و دروسته و روپیچی یان له یه کتایی پرستی کرد، نه و ت نهی پیغه مبه ر! هم خوت هم په پره وه کانت پییان بلین: حق دیاره ناشکرایه و به لکه نه ویسته، که نیوه قه بوولی نا کهن نه و ناگادارین و به شایهت بن نیتمه فرمان به رداری خوداین و موسلمانین.

نه بو سوفیان کوتی: که میرقل له خویندنه وهی نامه که بۆوه، له ده وری بوو به زله زل و قاووقیز، نیتر ده ستور در نیتمه کراینه ده ره وه، که چوپینه ده ره وه به هاوړپکانی خوم گوت: به پرستی حق کاری کوړه که ی نه بو که بشه گه وده بوو، حق نه وه تا شای رومیش لیی ده ترسی، (نه بو که بشه باوکی

شیری پتغمبه‌ره، می‌ردی حه‌لیمه‌یه که دایه‌نی حه‌زده‌ت بووه) ئیتیر هه‌ر له‌وکاته‌وه من ده‌مزان‌ی که کاروباری پتغمبه‌ر (ﷺ) سه‌رده‌که‌وئ و گومانم له‌وه‌دا نه‌بوو، تا ئه‌و رۆژه‌ی خودا کردمی به‌ موسلمان و چوومه سه‌ر ئایینی ئیسلام.

(لێ‌رده‌دا قسه‌ی ئه‌بوسوفیان ته‌واو، زوه‌ری (که‌ راوی فه‌رمووده‌که‌یه‌) ده‌فه‌رموئ: ئه‌مجا هه‌ره‌قل که‌وره‌ پیاوه‌کانی ولاتی رۆم بانگ ده‌کاوه‌ له‌ کۆشکێکی خۆیا له‌ حیمس کۆیان ده‌کاته‌وه‌ و فه‌رمان ده‌کا ده‌رگا‌کانییان هه‌موو داخست، خۆی چووه‌ جێیه‌کی به‌رزو پێی گووتن: ئه‌ی کۆمه‌له‌ی رۆم! ئه‌گه‌ر ده‌تانه‌وئ سه‌ربه‌رزو سه‌رفرازین هه‌تا هه‌تایه‌، وه‌ مولک و ده‌وله‌تیشتان به‌رده‌وام بئ و بۆ بمێنئ وه‌رن زووکهن موسلمان ببن، که‌ هه‌ره‌قل وای وت ئه‌وات هه‌موو وه‌ک که‌ره‌کتی شله‌ژان و به‌رو ده‌رگا‌کان هه‌لیان تیزان که‌ بچن هه‌ره‌قل بکوژن، که‌چوون ده‌رگا‌کان گشت داخرا بوون، هه‌ره‌قل که‌چاوی که‌وت به‌ هه‌له‌سه‌له‌مێنه‌وه‌که‌یان و ئانومێد بوو له‌ ئیسلام بوونیان گووتی: بیانیه‌ینه‌وه‌ بۆلای خۆم، که‌ گه‌رانه‌وه‌ پێی گوتن: ئه‌وه‌ من که‌ئه‌و قسه‌یه‌م به‌ ئێوه‌ گوته‌ تاقیم کردنه‌وه‌، ویستم بزانه‌م تاچ راده‌یی ئایینی خۆتان به‌توندی گرتوه‌، باش بوو هه‌لوێسته‌که‌تانم به‌دل بوو، ئیتیر ئه‌وانیش کوپنووشی به‌گه‌وره‌ زانیینیان بۆ بردو گله‌بیان لێی نه‌ما.

باب كتابه (ﷺ) الى كسرى

۵۰۶. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) بَعَثَ بِكِتَابِهِ إِلَى كِسْرَى مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُذَافَةَ السَّهْمِيِّ وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ، إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَزَّقَهُ فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ يُمَزَّقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ.

(به‌شی / نامه‌ناردنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بو کيسرای فارس)

عبداللای کورپی عه‌بباس (رضی الله عنه) ده‌گپ‌یتته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نامه‌ی به عه‌بدوللای کورپی حوذافه‌ی سوه‌می نارد وه فه‌رمانی پیکرد بیداته ده‌ست گه‌ورده‌ی به‌حره‌ین وه نه‌ویش له‌لای خویه‌وه بیداته کيسرای پادشای فارس که کيسراش نامه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری خوای خوینده‌وه پارچه پارچه‌ی کرد، ئیبن موسه‌یب ده‌فه‌رمووی: وا تیگه‌یشتم فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) دوعای لی کرد که مولک و ده‌سته‌لاتی پارچه‌پارچه بییت.

باب إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ

۵۰۷. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَنَسًا فِي زَمَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ نَعَمْ هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ بِالظُّهْرِ ضَوْءٌ لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ وَهَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةً الْبَدْرُ ضَوْءٌ لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَذْنٌ مُؤَدَّنٌ تَتَّبِعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ فَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَعْبُدُ غَيْرَ اللَّهِ مِنَ الْأَصْنَامِ وَالْأَنْصَابِ إِلَّا يَتَسَاقُطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ بَرٌّ أَوْ فَاجِرٌ وَغُيِّرَتْ أَهْلُ الْكِتَابِ فَيُدْعَى

اليهودُ فيَقَالُ لَهُمْ مَنْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا كُنَّا نَعْبُدُ عَزِيزًا ابْنَ اللَّهِ يُقَالُ لَهُمْ
 كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ فَمَاذَا تَبْغُونَ فَقَالُوا عَطِشْنَا رَيْنًا
 فَاسْقِنَا فَيُشَارُ أَلَا لَا تَرِدُونَ فَيُحْشَرُونَ إِلَى النَّارِ كَأَنَّهُمْ سَرَابٌ يَخْطِمُ بَعْضُهَا
 بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ ثُمَّ يُدْعَى النَّصَارَى وَيُقَالُ لَهُمْ مَنْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ
 قَالُوا كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ اللَّهِ فيَقَالُ لَهُمْ كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا
 وَلَدٍ فَمَاذَا تَبْغُونَ فَكَذَلِكَ مِثْلَ الْأَوَّلِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ
 بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ أَتَاهُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ فِي أَدْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا فيَقَالُ
 مَاذَا تَتَنَظَّرُونَ؟ تَتَّبِعْ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ قَالُوا فَارْقَنَّا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا
 عَلَى أَفْقَرٍ مَا كُنَّا إِلَيْهِمْ وَلَمْ نُصَاحِبِهِمْ وَتَحْنُ نَتَنَظَّرُ رَيْنًا الَّذِي كُنَّا نَعْبُدُ
 فيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فيَقُولُونَ لَا نُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

(به‌شی / نایه‌تی إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ)

ئەبو سەعیدی خەدری (رضی اللہ عنہ) فەرمووی: چەند کەسی عەرزی
 پێغەمبەریان کرد: ئەو پێغەمبەری خودا! ئایا لەڕۆژی لەقیامەتدا خودای
 خۆمان دەبینین؟ فەرمووی: بەئێ دەبینن، لەپاشدا فەرمووی: ئایا بەڕۆژی
 نیوەڕۆ ئاسمان سامال بێ و یەک دەنگ هەوری پێوە نەبێ، لەدیتنی خۆدا
 هیچ ئەرکی، زەحمەتی، دەبینن، یاخود ئایا شەوی چوار دەی مانگ کە
 ئاسمان سایەقەیی ساف بێ هیچ هەوری نەبێ، بۆ چاوپێکەوتنی مانگ هیچ
 ئەرکی دەکێشن؟ گوتیان نەخێر؟ ئەو پێغەمبەری خودا؟! فەرمووی: (دەو
 بەبێ ئەرک و کێشەو بەرە، وەک چۆن ئەم دووانە لەم دوو کاتەدا بەئاسانی و
 باشی دەبینن ئاوەهاش لەڕۆژی دواڕۆژدا بەچاوی سەر، بەخۆشی و بەئاسانی،
 خودای خۆتان دەبینن کە خودایەکی پێڕۆز و گەورەیه، کاتیەک کە قیامەت
 بوو، بانگکەری بانگەواز دەکات: هەموو میللەتی لەجیهاندا چی پەرستووه با

شوئینی نه وه بکهوئ، ئیتر نه وانهی که بت و نه و جوره شتانهیان په رستوه و غهیری خودایان په رستوه و په یکه ری دارین و به ردینیان کردوه به خوداو په رستوویانه، هه موو ده که ونه ناو دوزه خه وه، هه تا ده مینیتته وه نه وانهی که خودایان په رستوه، له چاک و له خراب و له پاشماوهی خاوه ن نامه کان.

نه و جا بانگی جووله که ده کړئ و پټیان ده گوتړت: ئیوه چیتان ده په رست؟ ده لټن: عوزهیری کوپی خودامان ده په رست، پټیان ده لټن: درق ده که ن خودا نه هاوسه ری بووه و نه مندال، دهی چیتان دهوئ؟ ده لټن: خودایه تینومانه ناومان بدهوئ، بیخوینه وه، پټیان ده فهرموون بچن بقو نه وپوه ناو بخونه وه، جا به ره و ناگر خریان ده که نه وه و دهیان ته پیننه ناوی، ناگره که له دووره وه ده لټی به رده تراویله که یه، له بهر نه وه له وان وایه که نه وه ناوه، به لام ناو نییه، ناگری سووره، بلتسه و نیله نیل و کلپه کلپی له که ل خویدا شه پ ده کات، ئیتر هه موویان ده که ونه ناوی.

نه و جا بانگی فه له کان ده که ن و پټیان ده لټن: ئیوه چیتان ده په رست؟ ده لټن: مه سیحی کوپی خودامان ده په رست، پټیان ده فهرموون: درق ده که ن، خودا نه هاوسه ری هه یه و نه مندال، وه که له قورئاندا فهرموویه تی: ﴿وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾ سووره تی جن ۳/۷۲، دهی چیتان دهوئ؟ ده لټن: نهی په روه ردگاری ئیمه! تینوومانه، ناومان پی بده هه تا بیخوینه وه، پټیان ده لټن: بهرڼ بوته وپوه، لهوئ ناو بخونه وه، نه و جا مؤلیان ده دهن، به ره و دوزه خ، ناگره که له لای نه وانه وه که ته ماشای ده که ن ده لټی به رده خوئی، چن به رده خوئ له سارادا، له دووره وه له قرچهی که رمادا، له ده ریای

ناو ده کات، له لای نه وانه وه ناگره که ناوه، وه ک شه پوله ناوی نډوا بوو،
بلنسه که ی له که ل کلپه ی خویدا کوله که ده دا!!

جا نه وانیش دیسان ده ته پیننه ناو ناگر، هه تا ته نیا نه وانه ده میننه وه که
هر خودای گه وره یان په رستووه، به چاک و خراپانه وه، نه و جا په روه ردگاری
هه ردوو جیهان (که پاک و پیروزه و بی خوش و بی گرده و گوره یه) له سهر
شیوه یی دی بولایان، که نزدیکترین شیوه یه، له و شیوه ی که له قورنانی پیروانو
له سهر زمانی موحه ممد بویان باسکراوه، پییان ده فهرمووی: نه وه
چاوه پوانی چی ده که ن؟ نه وه تانی هه موو میلله تی له جیهاندا چی په رستووه،
نیستا شوینی نه وه که وتووه، جا ده لاین: نه ی خودایه؟ خوت ناگات لایه که
نیمه له جیهاندا له بهر خاتری ره زای تو ده ستمان له که سوکاری خومان و
له نازیزانی خومان و له خه لکه کانی تریش هه لگرتبوو، وه و هاوپنیه تیمان
نه ده کردن له و پیناوه دا، له کاتیکدا که زور کارمان پییان هه بوو، که و ابو
فریامان که وه لم سه خله ته یه رزگارمان بکه، خوداش ده فهرمووی: من خودای
نیوهم، ده لاین: په نا ده گرین به خودا له تو، نیمه هیچ هاوبه ش په یدا ناکه یین
بوخودای خومان) (دووجار یان سی جار نه م گفتوگویه دووباره ده که نه وه).

باب اثم كثير القول

۵۰۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ((كُنِيَ بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَحْدُثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ))

(به شی / گوناھی زور له قسه کردن)

نه بو هوره یره (رضی الله عنه) فرمودی: پیغمبره یری خودا (ﷺ) فرمودی به سه بو مروت له گوناھو تاوان که هرچی گوئی لی بیت بیگیریت و هو باسی بکات.

باب الحشر، وأول الكاسين في الموقف

۵۰۹. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى حُفَاةَ عُرَاةٍ غُرُلًا ثُمَّ قَرَأَ: ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ الْآيَاتِ - ثُمَّ قَالَ أَلَا وَإِنَّ أَوَّلَ الْخَلَائِقِ يُكْسَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِبْرَاهِيمُ أَلَا وَإِنَّهُ يُجَاءُ بِرِجَالٍ مِنْ أُمَّتِي فَيُؤْخَذُ بِهِمْ ذَاتَ الشَّمَالِ فَأَقُولُ يَا رَبِّ أَصِيبْ بِي فَيَقَالُ إِنَّكَ لَا تَذَرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ فَيَقَالُ إِنَّ هَؤُلَاءِ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ مِنْذُ فَارَقْتَهُمْ.

(به شی / چه شرویه که هم که سی که پوشته ده کری)

له قیامه تدا)

عبداللای کوپی عه عباس (رضی الله عنه) ده فرمودی: پیغمبره یری خودا (ﷺ) وتاری ده دا فرمودی: نه ی خه لکینه نیوه کو ده کرینه وه و چه شر

ده کړين بولای خوی گه وره به سرکوتی و به رووتی و به سوننه نه کړوی و
 به پتخاوسی له پاشان نه م ټایه ته ی خوینده وه: ﴿کَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ
 نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾.

واته: (هه روه کو چوڼ له سهره تاوه درووستمان کرد وه ک نه وسای خوی
 لیده کهینه وه جا نه وه په یمان و به لینی نیمه یه بیگومان نیمه نه و کاره
 نه حجام ده ددین) له پاشان یه که می نه وه ی خوا پوښته ی ده کات، له روژی
 قیامت ئیبراهیم پیغه مبر (علیه السلام) وه چنډ خه لکانی له نوممه تی من
 دین به روه ولای چه پ ده یان به ن بول ئاگری دوزخ، منیش ده لیم نه ی
 په روه ردگارم نه و ا هاول و نوممه تی منن، وه پیم ده لین تو نازانی نه وانه
 له پاش تو چیان داهینایه جا منیش وه کو به نده ی صالح (عیسای کوپی
 مه ریم) ده لیم: ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ
 الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ﴾.

واته: من به شایه د بووم به سهریانه وه هه تا له ناویاندا بووم ئینجا که منت
 فپاندو گیانت کیښام ئیتر نه وه خوږت چاودپرو ئاگادار بوویت لییان و هه رتوښ
 شایه نی به سهر هه مووشتیکدا.

ئینجا ده لین نه وانه له هه لکه پاره کانه له وکاته ی تو له ناویان نه مای پشتیان
 هه لکړدو وازیان له ټایین هیئا.

باب وعنده مفاتيح الغيب

۵۱۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ {مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ} خَمْسٌ ﴿۱﴾ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَآذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿۲﴾ .

(به‌شی / له‌لای خواجه کللی شته شاراوہ‌کان)

عہ بدوللای کوپی عومہر (رضی اللہ عنہما) دہ گپڑتہ وہ کہ پیغہ مہری خوا
(ﷺ) فہرموی: (کللی شته شاراوہ‌کان (الغیب) پینجن (رافہی ثایہ تہ کہ
بہم جوردیہ بہ پاستی ہرخوا خوی زانیاری بہ ریابوونی رؤی قیامت
دہ زانیٹ و بارانیٹ تہ دہ بارینیٹ وہ ہیچ کہ س نازنیٹ سبہی چی بہ سہر
دیت و چی دہست دہ کہ ویت لہ بہرہ می ماددی دونیای وہ ہیچ کہ سیش
نازانی لہ سہر چ زہویہ ک دہمری و کوتایی بہ ژیانی دیت بہ پاستی خوا بہ ہہموو
شتیک زانیہ و ناگادارہ).

باب قیام الساعة

۵۱۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا فَإِذَا رَأَاهَا النَّاسُ آمَنَ مَنْ عَلَيْهَا فَذَٰكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ.

(به‌شی / هه‌لسانی قیامه‌ت)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (قیامه‌ت هه‌لئاستی هه‌تا خۆر له‌خۆڕئاوا هه‌لدی‌ت له‌وکاته‌دا که‌خه‌ک بینیان ئه‌وه‌ی له‌سه‌رزه‌وی بی‌ت ئیمان و به‌پوا دینن ئه‌وجا له‌وکاته‌دا که‌ تۆ به‌و ئیمان و به‌پوا سوودی نابێ‌ت ئه‌گه‌ر له‌پێش ئه‌و رۆژه‌ ئیمان و به‌پوا نه‌هێنابی.

باب

﴿وَعَاخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ﴾

۵۱۲. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَنَا (أَتَانِي اللَّيْلَةُ أَتِيَانِ فَأَتَبَعَتَانِي فَأَنْتَهَيَا إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ بِلَبَنِ ذَهَبٍ وَلَبَنِ فِضَّةٍ فَتَلَقَانَا رَجَالٌ شَطْرُ مَنْ خَلَقَهُمْ كَأَحْسَنِ مَا أَنْتَ رَأَى وَشَطْرُ كَأَقْبَحِ مَا أَنْتَ رَأَى قَالَ لَهُمْ أَذْهَبُوا فَقَعُوا فِي ذَلِكَ النَّهْرِ فَوَقَعُوا فِيهِ ثُمَّ رَجَعُوا إِلَيْنَا قَدْ ذَهَبَ ذَلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ فَصَارُوا فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ قَالَا لِي هَذِهِ جَنَّةُ عَدْنٍ وَهَذَاكَ مَنْزِلُكَ قَالَا أَمَّا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَانُوا شَطْرَ مِنْهُمْ حَسَنٌ وَشَطْرَ مِنْهُمْ قَبِيحٌ فَإِنَّهُمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا فَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُمْ).

(به‌شی / ئایه‌تی)

﴿وَعَاخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ﴾

سه‌موره‌ی کۆپی جونده‌ب (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (ئهم شه‌وه‌ خه‌ویکم دیت له‌خه‌وما چه‌ند که‌سی هاتن و به‌ردمیان بۆ شارێک که‌ هه‌رخشتێکی له‌زێو به‌کێکی تری له‌زیو بوون وه‌ چه‌ند پیاوی که‌ یشتن به‌ ئێمه‌ و نیوه‌یان له‌ جوانترین شی‌وه‌ دروست کرابوون وه‌

نیوهی تریان له سهر ناشیرین ترین شیوه درووست کرابوون وه پټیان و ترا
 برهڼ بۆلای ئەم روبارهو له وی خۆتان بشۆن که گه پانه وه ئەو ناشیرینه یان
 لاچوو بوونه جوانترین شیوه وه هاوه له کانم پټیان وتم ئەمه به ههشتی (عدنه)
 وه نهویش شوین و جیگای تۆیه، وه وتیان ئەو که سانهی دیتت نیوهی له
 شیوهی جوان درووست کراون و نیوه کهی تر له شیوهی ناشیرین درووست
 کراون، ئەوانهش ئەو که سانهن که کرده وهی چاکه و خراپه یان وه کو به کن و
 دوا یی خوا لټیان ده بووی و چاپۆشیان لی ده کات.

باب صوم عاشورا ء

۵۱۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَإِذَا الْيَهُودُ
 تَصُومُ عَاشُورَاءَ فَقَالُوا هَذَا يَوْمٌ ظَهَرَ فِيهِ مُوسَى عَلَى فِرْعَوْنَ فَقَالَ النَّبِيُّ
 ﷺ لِأَصْحَابِهِ (أَنْتُمْ أَحَقُّ بِمُوسَى مِنْهُمْ فَصُومُوا).

(بهشی / رۆژووی عاشورا)

عه بدوللای کوپی عه عباس (رضی الله عنه) ده فرمووی: پیغه مبهەر (ﷺ)
 ته شریفی هاته شاری مه دینه و له وی جووله که کان رۆژی عاشورا (ده یه می
 موحه پهم) به رۆژو ده بوون و ده یان وت ئەو رۆژه یه که خوای گه وره موسای
 زال کرد به سهر فیرعه وندا وه پیغه مبهەر (ﷺ) فرمووی به هاوه لانی: نیوه
 نزیکترین له موسا له جووله که کان وه به رۆژووبن.

باب

﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ﴾

۵۱۴. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِنَّ اللَّهَ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ حَتَّى إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ قَالَ ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَلِيمَةٌ إِنَّ أَخَذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾ .
(به شی / نایه تی)

﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ﴾

نهی موسای نه شعری (رضی الله عنه) ده فرموی: پیغمبر (ﷺ) فرموی: (خوای گوره مؤلفات ده دات به سته مکاران هتا کاتی دیت و ده بگری و نه وکاته له ده ست خوا ده رناچی، فرموی له پاشان نه م نایه تی خوینده وه ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَلِيمَةٌ إِنَّ أَخَذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾. وات: نا نه وه به گرتنی خوا نه گهر دانیشتونانی گوندیک بگری و توله یان بسه نی که سته مکارین به راستی گرتن و توله ی خوا به نیش و نازاره .

باب

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ﴾

۵۱۵. عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ قُبْلَةً فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَأَنْزِلَتْ عَلَيْهِ ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ أَلَيْلٍ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرٌ لِلذَّكْرِينَ﴾ قَالَ الرَّجُلُ أَلَيْ هَذِهِ قَالَ النَّبِيُّ (ص) لِمَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ أُمَّتِي .

(به شی / نایه تی)

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ﴾

عبداللہ کو پی مہ سعود (رضی اللہ عنہ) دہ گپڑتہ وہ کہ پیایو ماچتی
لہ نافرہ تیک کردو دواپی پہ شیمان بوہ وہ و ہاتہ لای پیغہ مبرو بوی گپڑاہ وہ
وہ لہ و کاتہ دا نم نایہ تہ ہاتہ خوارہ وہ بوسر پیغہ مبر (ﷺ) ﴿وَأَقِمِ
الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنْ أَلَيْلٍ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرِي
لِلذَّكْرِينَ﴾ و اتہ: نوپڑ بہ چاکی نہ نجام بدہ لہ ہر دوو سہری رڈہ وہ کہ
نوپڑی نیوہ پڈو عہ سرہ وہ لہ سی کاتہ کی شہ ویش کہ نوپڑی مہ غریب و
عیشا و بہ یانیہ نزیکن لہ یہ کہ وہ بہ راستی کردہ وہ چاکہ کان کردارہ
خراپہ کان لادہ بن و گوناہہ کان دہ شقنہ وہ نہ وہ بیرخہ رہہ یہ بوی نہ وانہ ی
یادی خوابکہ ن).

پیاوہ کہ وتی نہ مہ بومنہ؟ پیغہ مبریش فہ رموی بومہ موو نہ و کہ سانہ ی
نہ م کارہ بکات لہ نومہ تی منا.

باب معادن العرب، وأكرمكم أعلمكم بدينه

۵۱۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَيُّ النَّاسِ أَكْرَمُ قَالَ
أَكْرَمُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَنْ هَذَا تَسْأَلُكَ، قَالَ (فَأَكْرَمُ النَّاسِ
يُوسُفُ نَبِيُّ اللَّهِ ابْنُ نَبِيِّ اللَّهِ ابْنُ نَبِيِّ اللَّهِ خَلِيلُ اللَّهِ قَالُوا لَيْسَ
عَنْ هَذَا تَسْأَلُكَ) قَالَ فَعَنْ مَعَادِنِ الْعَرَبِ تَسْأَلُونِي قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَخِيَارُكُمْ فِي
الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُكُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقَّهُوا.

(به‌شی / گنجینه و بنه‌چی عه‌ره‌ب، وه به‌ریزترین که‌ستان زانانرینتانه به‌دینه‌که‌ی)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرمووی پرسیار له‌پیتغه‌مبه‌ر (ﷺ) کرا
کی له‌خه‌لکی به‌ریزتره؟ فرمووی: ئه‌وه‌ی به‌ته‌قوالو له‌خواترس بیت له‌هه‌موو
که‌س به‌ریزتره، وتیان ئیمه له‌وه پرسیار لی ناکه‌ین، فرمووی به‌ریزترین
خه‌لکی، یوسفی کوپی پیتغه‌مبه‌ری خوا کوپی پیتغه‌مبه‌ری خوا کوپی
پیتغه‌مبه‌ری خوا و خوشه‌ویستی خوا، وتیان ده‌رباره‌ی ئه‌وان پرسیار لی
ناکه‌ین، فرمووی ده‌رباره‌ی بنه‌چه‌و خانه‌دانی و گنجینه‌ی عه‌ره‌ب پرسیارم
لی ده‌که‌ن وتیان به‌لی فرمووی چاکترین که‌ستان له‌نه‌فامی چاکترین که‌ستان
بیت له‌ئیسلامه‌تی نه‌گه‌ر تیگه‌یشتنی هه‌بی.

باب

﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾

۵۱۷. عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ إِذَا
سُئِلَ فِي الْقَبْرِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ ﴿
يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي
الْآخِرَةِ﴾

(به‌شی / نایه‌تی)

﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾

-به‌پاشی کوپی عازیب (رضی الله عنه) ده‌گپه‌یتته‌وه که پیتغه‌مبه‌ر (ﷺ)
فرمووی: موسلمان نه‌گه‌ر له‌گه‌رپدا پرسیار لی کرا ده‌لێت: (شایه‌تی ده‌ده‌م
که‌خوا هه‌چ هاوه‌ل و هاویه‌شی نییه و موچه‌مه‌دیش پیتغه‌مبه‌ری خوایه، ئا

نه و به كه خوا ده فرموى ﴿يُشَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ واته: خوى گه وده نه وانهى باوه پريان پى ميناوه پايه داريان ده كات له سره گوفتارى به جى و دروست له ژيانى دونياو له سره مهرگ و قيامه يشدا وه گوفتاريان ريك و پيك ده بيت و به ثيمانه وه ده من.

باب دعاء شفاعته (عليه السلام) بعد النداء

۵۱۸. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

(به شى / داوا كړدى شه فاعه ت كردن، له پيغه مېر (ﷺ) له پاش بانگداندا)
جابرې كوپى عه بدوللا (رضي الله عنهما) ده گيړتته وه كه پيغه مېرى خوا (ﷺ) فرموى: (كه سى كه كاتى گوئى له بانگ ده بى و بليت (اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدًا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقامًا محموداً الذي وعدته)).

خوايه نه م بانگه وازى ته واوه نهى په روه ردگارم له م نويزه دابه ستر او، بېه خشه به موحه ممد پايهى هره به رزى (وه سيلو و فزيله) وه بيبهره نه و پله و باره گاي كه خوت وه عدت پى دايه ره وانهى نه وى بكه).
هر كه سى نه م دوعايه بكات نه و شه فاعه ت و تكا كړدى خوم بوى حلال ده بيت.

باب

﴿فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزْنًا﴾

۵۱۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ (إِنَّهُ لَيَأْتِي الرَّجُلُ الْعَظِيمُ السَّمِينُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَزِنُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ)، وَقَالَ اقْرَأُوا ﴿فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزْنًا﴾.

(به شی / نایه تی)

﴿فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزْنًا﴾

نه بو هورده بره (رضي الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپرتته وه که ده فره رموی: (له روژی قیامه تدا پیای و دینن که نور زه به لاح و قه له وه و به قه د بالی پیشووله یه ک له یه ک له لای خوا پینو کیشی نییه وه فره رموی نه م نایه ته بخویننه وه ﴿فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزْنًا﴾ واته: بی بهوایان له لای خوا له روژی قیامه ت هیج جورده بایه خ و نزخیکییان بق دانانریت.

باب

﴿وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ﴾

۵۲۰. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) يُؤْتَى بِالْمَوْتِ كَهَيْئَةِ كَبْشٍ أَمْلَحَ فَيُنَادِي مُنَادٍ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ فَيَشْرَبُونَ وَيَنْظُرُونَ فَيَقُولُ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ هَذَا الْمَوْتُ، وَكُلُّهُمْ قَدْ رَأَاهُ ثُمَّ يُنَادِي يَا أَهْلَ النَّارِ فَيَشْرَبُونَ وَيَنْظُرُونَ فَيَقُولُ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ هَذَا الْمَوْتُ وَكُلُّهُمْ قَدْ رَأَاهُ فَيَذْبَحُ ثُمَّ يَقُولُ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ وَيَا أَهْلَ النَّارِ خُلُودٌ فَلَا

مَوْتَ ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ﴾
وَهُؤُلَاءِ فِي غَفْلَةٍ أَهْلُ الدُّنْيَا ﴿وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾.

(بهشی / نایه‌تی)

﴿وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ﴾

ئەبو سەعیدی خودری (رضی الله عنه) دەفەرمووی پیغەمبەر (ﷺ)
فەرمووی: (لەرۆژی قیامەتدا مردن دینن لەشیوەی بەرانیکی قەلەو و سپی و
رەشدا ئەوجا جاپ چی جاپ دەدات بە دەنگی بەرز، ئەی خەلکی بەهەشت
ئەوانیش گوێیان قولاغ دەبێت و دەنواپن پێیان دەلێن ئەمە دەناسن ئەوانیش
دەلێن بەلێ ئەمە مردنە، وە هەموویان بەباش چاویان لێیە لەپاشان بانگ
دەکری ئەی خەلکی دۆزەخ ئەوانیش گوێ قولاغ و تەماشای دەکەن و پێیان
دەلێن دەزانن ئەمە چییە و دەیناسن؟ ئەوانیش دەلێن بەلێ ئەمە مردنە وە
هەرکە سیشیان لەجیگای خۆی تەماشای دەکات ئینجا بەرانەکە سەردەپەن و
پێیان دەلێن ئەی خەلکی بەهەشت خۆشی بۆ ئێوە و مردن نەماو هەتا هەتایی
لەخۆشیدان، وە ئەی خەلکی دۆزەخیش هەم بۆ ئێوەش مردن نەماو
هەتا هەتایی ئەمە شویتانە، لەپاشان پیغەمبەر ئەم نایەتی بۆ خۆیندەو:

﴿وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾.

واتە: بیان ترسێنە لەرۆژی خەفەت و هەناسەساردی که خودا دادپەروەری
لەنتوانیان دەکات ئەوان لەدنیادا لەبێئاگایی و بێ بهوایی دابوون و ئیمان
ناهێنن، وە ئەوانە لەبێ ئاگایی خەلکی دونیان).

باب حديث الإفك

٥٢١. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ يَخْرُجَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ أَزْوَاجِهِ فَأَيُّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ، فَأَقْرَعَ بَيْنَنَا فِي غَزَاوِ غَزَاهَا فَخَرَجَ سَهْمِي فَخَرَجْتُ مَعَهُ بَعْدَ مَا أُنْزِلَ الْحِجَابُ، فَأَنَا أُحْمَلُ فِي هَوْدَجٍ وَأُنْزَلُ فِيهِ فَسِرْنَا حَتَّى إِذَا فَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَزْوَتِهِ تِلْكَ وَقَفَلْ وَدَنَوْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ أَدْنَى لَيْلَةٍ بِالرَّحِيلِ فَقُمْتُ حِينَ آذَنُوا فَمَشَيْتُ حَتَّى جَاوَزْتُ الْجَيْشَ فَلَمَّا قَضَيْتُ شَأْنِي أَقْبَلْتُ إِلَى الرَّحْلِ فَلَمَسْتُ صَدْرِي فَإِذَا عَقْدٌ لِي مِنْ جَزَعِ أَظْفَارٍ قَدْ انْقَطَعَ فَارْجَعْتُ فَالْتَمَسْتُ عَقْدِي فَحَبَسَنِي ابْتِغَاؤُهُ فَأَقْبَلَ الَّذِينَ يُرْحَلُونَ لِي فَاحْتَمَلُوا هَوْدَجِي فَرَحَلُوهُ عَلَى بَعِيرِي الَّذِي كُنْتُ أَرْكَبُ وَهُمْ يَحْسِبُونَ أَنِّي فِيهِ وَكَانَ النِّسَاءُ إِذْ ذَاكَ خَفَافًا لَمْ يَتَقَلَّنَ وَلَمْ يَغْشَهُنَّ اللَّحْمُ وَإِنَّمَا يَأْكُلْنَ الْعُلُقَةَ مِنَ الطَّعَامِ فَلَمْ يَسْتَنْكِرِ الْقَوْمُ حِينَ رَفَعُوهُ ثِقَلَ الْهُودَجِ فَاحْتَمَلُوهُ وَكُنْتُ جَارِيَةً حَدِيثَةَ السِّنِّ فَبَعَثُوا الْجَمَلَ وَسَارُوا فَوَجَدْتُ عَقْدِي بَعْدَ مَا اسْتَمَرَ الْجَيْشُ فَجِئْتُ مَنْزِلَهُمْ وَلَيْسَ فِيهِ أَحَدٌ فَأَمَمْتُ مَنْزِلِي الَّذِي كُنْتُ بِهِ فَظَنَنْتُ أَنَّهُمْ سَيَفْقِدُونَنِي فَيَرْجِعُونَ إِلَيَّ فَبَيْنَا أَنَا جَالِسَةٌ غَلَبَتْنِي عَيْنَايَ فَنِمْتُ وَكَانَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ السُّلَمِيُّ ثُمَّ الذُّكْوَانِيُّ مِنَ وِزَامِ الْجَيْشِ فَأَصْبَحَ عِنْدَ مَنْزِلِي فَرَأَى سَوَادَ إِنْسَانٍ نَائِمٍ فَأَتَانِي وَكَانَ يَرَانِي قَبْلَ الْحِجَابِ فَاسْتَيْقَظْتُ بِاسْتِرْجَاعِهِ حِينَ أَنَاخَ رَاحِلَتَهُ فَوَطِئَ يَدَهَا فَارْكَبْتُهَا فَاَنْطَلَقَ يَقُودُ بِي الرَّاحِلَةَ حَتَّى أَتَيْنَا الْجَيْشَ بَعْدَ مَا نَزَلُوا مُعَرَّسِينَ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ فَهَلَكَ مَنْ هَلَكَ وَكَانَ الَّذِي تَوَلَّى الْإِفْكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي ابْنِ سُلُولٍ فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَاشْتَكَيْتُ بِهَا شَهْرًا وَالنَّاسُ يُفِيضُونَ مِنْ قَوْلِ أَصْحَابِ الْإِفْكِ وَيَرِيْبُنِي فِي وَجْعِي أَنِّي لَا أَرَى مِنَ النَّبِيِّ ﷺ اللَّطْفَ الَّذِي كُنْتُ أَرَى مِنْهُ حِينَ أَمْرَضُ إِنَّمَا يَدْخُلُ فَيُسَلِّمُ ثُمَّ يَقُولُ كَيْفَ

تَيْكُم لَأَشْعُرُ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ حَتَّى نَقُتْ، فَخَرَجْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْطَحٍ قَبْلَ
الْمَنَاصِعِ مُتَبَرِّزَتَا لَأَخْرُجَ إِلَّا لَيْلًا إِلَى لَيْلٍ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ تَتَّخِذَ الْكُفَّ قَرِيبًا
مِنْ بَيْوتِنَا وَأَمْرًا أَمْرَ الْعَرَبِ الْأَوَّلِ فِي الْبَرِّيَّةِ أَوْ فِي التَّنَزُّهِ فَأَقْبَلْتُ أَنَا وَأُمُّ
مِسْطَحٍ بِنْتُ أَبِي رُحْمٍ نَمْشِي فَعَثَرْتُ فِي مِرْطَها فَقَالَتْ تَعَسَ مِسْطَحُ فَقُلْتُ لَهَا
يُسَّ مَا قُلْتَ أَتَسُبِّينَ رَجُلًا شَهِدَ بَدْرًا فَقَالَتْ يَا هُنْتَاهُ أَلَمْ تَسْمَعِي مَا قَالُوا
فَأَخْبَرْتَنِي بِقَوْلِ أَهْلِ الْإِفَكِ فَازْدَدْتُ مَرَضًا إِلَى مَرَضِي فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى مَنْزِلِي
دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَسَلَّمَ فَقَالَ: (كَيْفَ تَيْكُم) فَقُلْتُ ائْذَنْ لِي إِلَى
أَبَوِي، قَالَتْ وَأَنَا حِينَئِذٍ أُرِيدُ أَنْ أَسْتَيَقِنَ الْخَبَرَ مِنْ قَبِيلِهِمَا فَاذِنْ لِي رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ فَأَتَيْتُ أَبَوِي فَقُلْتُ لَأُمِّي مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ فَقَالَتْ يَا بِنْتِي
هُوَ نِي عَلَى نَفْسِكَ الشَّأْنُ، فَوَاللَّهِ لَقَلَّمَا كَانَتْ امْرَأَةٌ قَطُ وَضِئَةً عِنْدَ رَجُلٍ
يُحِبُّهَا وَلَهَا ضَرَائِرُ إِلَّا أَكْثَرْنَ عَلَيْهَا فَقُلْتُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَلَقَدْ تَحَدَّثُ النَّاسُ بِهِذَا
قَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَبِتُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَصْبَحْتُ لَا يَرِقُّ لِي دَمْعٌ
وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ ثُمَّ أَصْبَحْتُ أَبْكِي، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَأُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ حِينَ اسْتَلَبْتُ الْوَحْيَ يَسْتَشِيرُهُمَا فِي
فِرَاقِ أَهْلِهِ قَالَتْ: فَأَمَّا أُسَامَةُ فَأَشَارَ عَلَيْهِ ﷺ بِالَّذِي يَعْلَمُ مِنْ بَرَاءَةِ أَهْلِهِ
بِالَّذِي يَعْلَمُ فِي نَفْسِهِ مِنَ الْوَدِّ لَهُمْ فَقَالَ أُسَامَةُ أَهْلُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا نَعْلَمُ
وَاللَّهِ إِلَّا خَيْرًا وَأَمَّا عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَمْ يُضَيِّقْ اللَّهُ
عَلَيْكَ وَالنِّسَاءُ سِوَاهَا كَثِيرٌ وَسَلِّ الْجَارِيَةَ تَصَدُقْكَ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرِيرَةَ وَقَالَ ﷺ يَا بَرِيرَةُ هَلْ رَأَيْتِ فِيهَا شَيْئًا يَرِيبُكَ فَقَالَتْ
بَرِيرَةُ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ رَأَيْتُ مِنْهَا أَمْرًا أَغْمَصُهُ عَلَيْهَا قَطُ أَكْثَرَ مِنْ
أَنَّهَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ تَنَامُ عَنِ الْعَجِينِ فَتَأْتِي الدَّاجِنُ فَتَأْكُلُهُ فَقَامَ النَّبِيُّ
ﷺ مِنْ يَوْمِهِ فَاسْتَعَذَرَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي إِبْنِ سُلُوكٍ قَالَتْ النَّبِيُّ

(عَلَيْهِ السَّلَامُ) (مَنْ يَغْذُرُنِي مِنْ رَجُلٍ بَلَغَنِي إِذَا هُ فِي أَهْلِي فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا خَيْرًا وَقَدْ ذَكَرُوا رَجُلًا مَا عَلِمْتُ عَلَيْهِ إِلَّا خَيْرًا وَمَا كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا مَعِيَ) فَقَامَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا وَاللَّهُ أَعْذُرُكَ مِنْهُ إِنْ كَانَ مِنَ الْأَوْسِ ضَرْبِنَا عَنْقَهُ وَإِنْ كَانَ مِنْ إِخْوَانِنَا مِنَ الْخَزْجِ أَمَرْتَنَا فَفَعَلْنَا فِيهِ أَمْرَكَ قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَهُوَ سَيِّدُ الْخَزْجِ وَكَانَ قَبْلَ ذَلِكَ رَجُلًا صَالِحًا وَلَكِنْ احْتَمَلْتُهُ الْحَمِيَّةُ فَقَالَ كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ لَا تَقْتُلُهُ وَلَا تَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ فَقَامَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ فَقَالَ كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ وَاللَّهُ لَنَقْتُلُهُ فَإِنَّكَ مُنَافِقٌ تُجَادِلُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ فَتَارَ الْحَيَّانِ الْأَوْسُ وَالْخَزْجُ حَتَّى هَمُّوا أَمْ يَقْتُلُوا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمُنْبِرِ فَنَزَلَ فَخَفَضَهُمْ حَتَّى سَكَتُوا وَسَكَتَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَبَكَيتُ يَوْمِي لَا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ وَلَا أَكْتَحِلُ بَنَوْمٍ فَأَصْبَحَ عِنْدِي أَبَوَايَ وَقَدْ بَكَيتُ لَيْلَتَيْنِ وَيَوْمًا حَتَّى أَظُنُّ أَنَّ الْبُكَاءَ قَالِقٌ كَبِيدِي قَالَتْ فَبَيْنَمَا هُمَا جَالِسَانِ عِنْدِي وَأَنَا أَبْكِي إِذْ اسْتَأْذَنَتْ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَذِنْتُ لَهَا فَجَلَسَتْ تَبْكِي مَعِيَ فَبَيْنَمَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذْ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَجَلَسَ وَلَمْ يَجْلِسْ عِنْدِي مِنْ يَوْمٍ قِيلَ مَا قِيلَ قَبْلَهَا وَقَدْ مَكَثَ شَهْرًا لَا يُوحَى إِلَيْهِ فِي شَأْنِي شَيْءٌ قَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَتَشَهَّدَ (ﷺ) ثُمَّ قَالَ يَا عَائِشَةُ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي عَنْكَ كَذَا وَكَذَا فَإِنْ كُنْتَ بَرِيئَةً فَسَيُبْرِّكُ اللَّهُ وَإِنْ كُنْتَ أَلَمْتَ بِذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرِي اللَّهَ وَتُوبِي إِلَيْهِ فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا اعْتَرَفَ بِذَنْبِهِ ثُمَّ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقَالَتَهُ قَلَصَ دَمْعِي حَتَّى مَا أَحْسُ مِنْهُ قَطْرَةً وَقُلْتُ لِأَبِي أَجِبْ عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ لِأُمِّي أَجِيبِي عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فِيمَا قَالَ قَالَتْ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَتْ عَائِشَةُ وَأَنَا

جَارِيَةً حَدِيثُهُ السَّنَّ لَا أَفْرَأَ كَثِيرًا مِنَ الْقُرْآنِ فَقُلْتُ إِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّكُمْ سَمِعْتُمْ مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ وَوَقَرْتُ فِي أَنْفُسِكُمْ وَصَدَّقْتُمْ بِهِ وَلَنْ قُلْتُ لَكُمْ إِنِّي بَرِيئَةٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي لَبَرِيئَةٌ لَا تُصَدِّقُونِي بِذَلِكَ وَلَنْ اعْتَرَفْتُ لَكُمْ بِأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ لَتُصَدِّقَنِي وَاللَّهُ مَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ مَثَلًا إِلَّا أَبَا يُوسُفَ إِذْ قَالَ {فَصَبِّرْ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ} ثُمَّ تَحَوَّلْتُ عَلَى فِرَاشِي وَأَنَا أَرْجُو أَنْ يُبْرِئَنِي اللَّهُ وَلَكِنْ وَاللَّهُ مَا ظَنَنْتُ أَنْ يُنْزَلَ فِي شَأْنِي وَحَيًّا يَتْلَى وَلَأَنَا أَحَقُّ فِي نَفْسِي مِنْ أَنْ يُتَكَلَّمَ بِالْقُرْآنِ فِي أَمْرِي وَلَكِنِّي كُنْتُ أَرْجُو أَنْ يَرَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّوْمِ رُؤْيَا يُبْرِئَنِي اللَّهُ بِهَا قَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَوَاللَّهِ مَا رَأَمَ مَجْلِسُهُ وَلَا خَرَجَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ حَتَّى أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فَأَخَذَهُ (ﷺ) مَا كَانَ يَأْخُذُهُ مِنَ الْبُرْحَاءِ حَتَّى إِنَّهُ لَيَتَحَدَّرُ مِنْهُ مِثْلُ الْجُمَانِ مِنَ الْعَرَقِ فِي يَوْمٍ شَاتٍ فَلَمَّا سُرِّيَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَهُوَ يَضْحَكُ فَكَانَ أَوَّلَ كَلِمَةٍ تَكَلَّمَ بِهَا أَنْ قَالَ لِي يَا عَائِشَةُ احْمَدِي اللَّهَ فَقَدْ بَرَّأكَ اللَّهُ فَقَالَتْ لِي أُمِّي قُومِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقُلْتُ لَا وَاللَّهِ لَا أَقُومُ إِلَيْهِ وَلَا أَحْمَدُ إِلَّا اللَّهَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿وَإِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ﴾ الْآيَاتِ فَلَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَذَا فِي بَرَاءَتِي قَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحِ بْنِ أَثَّاثَةَ لِقَرَابَتِهِ مِنْهُ وَاللَّهُ لَا أَنْفِقُ عَلَى مِسْطَحٍ شَيْئًا أَبَدًا بَعْدَ مَا قَالَ لِعَائِشَةَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿وَلَا يَأْتِلْ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بَلَى

وَاللّٰهُ اِنِّىْ لَأَحِبُّ اَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لِيْ فَرَجَعَ اِلَى مِسْطَحِ الَّذِى كَانَ يُجْرِى عَلَيْهِ
وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ (ﷺ) يَسْأَلُ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ عَنْ اَمْرِى فَقَالَ يَا زَيْنَبُ مَا
عَلِمْتُ مَا رَأَيْتِ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اُحْمِى سَمْعِى وَبَصْرِى وَاللّٰهُ مَا عَلِمْتُ
عَلَيْهَا اِلَّا خَيْرًا قَالَتْ عَائِشَةُ وَمِى الْتِى كَانَتْ تُسَامِنِى فَعَصَمَهَا اللّٰهُ بِالْوَرَعِ.

(به‌شى / فه‌رمووده‌ى بوختانه‌كه)

عائشه خان (رضي الله عنها) ده‌فه‌رمووى: پيغه‌مبه‌رى خوا نه‌گه‌ر
ويستبايه سه‌فه‌رى بگردبا نه‌وا قورعه‌و سه‌همى به‌سه‌ر خيژانه‌كانى ده‌كرد وه
سه‌هم و قورعه‌ى كاممان ده‌رچووبوايه نه‌وى له‌گه‌ل خوى ده‌برد وه سه‌همى
من ده‌رچوو، له‌گه‌ل پيغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) ده‌رچووم نه‌مه‌ش پاش نه‌وه‌ى
فه‌رمان به‌ پوخته‌يى ئافره‌تان درابوو. منيش له‌ كه‌ژاوه‌كه‌مدا سوار ده‌كram و
داده‌به‌زينرام، نه‌وه بوو روښتښتن تا پيغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ) له‌و غه‌زايه‌ى لى
بووه‌وه و گه‌پايه‌وه.

كه‌له گه‌پانه‌وه‌ماندا له‌ مه‌دينه نزيك كه‌وتينه‌وه، شه‌ويك فه‌رمانيدا بكه‌وينه
رى، كه‌ فه‌رمانى كه‌وتنه رى درا، هه‌ستام تا له‌ سوپاكه تپه‌پم كرد، كه‌ كارم
ته‌واو بوو هاتمه‌وه بۆلاى بارخانه‌كه‌م هه‌ستم كرد ملوانكه‌كه‌م كه‌له به‌ردى
(أظفار) درووست كرابوو پچپاوه منيش بۆى گه‌پام، به‌و گه‌پانه‌شم دره‌نگ
كه‌وتم، جا نه‌وانه‌ى كه‌ كه‌ژاوه‌كه‌ى منيان له‌ وشتره‌كه‌ دهنه‌ هاتن و
كه‌ژاوه‌كه‌ميان هه‌لگرت و نايانه سه‌ر نه‌و وشتره‌ى كه‌ سوارى ده‌بووم، وايان
ده‌زانى له‌ ناويدام، نه‌و ده‌مه ژنان كيشيان سووك بوو، گزشتيان نه‌گرتبوو
قوپس نه‌بووبوون، چونكه‌ خواردنى كه‌ميان ده‌خوارد، له‌به‌ر نه‌وه سووكى
كه‌ژاوه‌كه‌ به‌لاى پياوه‌كانه‌وه سه‌ير نه‌بوو، كاتى كه‌ به‌رزيان كردبووه‌وه

منیش کچۆله یه کی مندال بووم، وشتره که یان مه لساند و که و تنه ری، دوا ی
 نه وه ی که سوپا که و ته ری منیش ملوانکه که م دۆزیه وه و هاتمه وه بق
 جیگه که یان، که سی لی نه مابوو، رووم له و جییه نا که لی بووم، پیتم و ابو
 ده زانن به جی ماوم و به دواما ده که پینه وه، جا کاتی له و شوینه مدا
 دانیشتبووم خه و زۆری بق هی نام و خه وتم.

نه وه بوو سه فوانی کوپی موعه طه لی سوله می زه کوانی له دوا ی
 له شکره که وه بوو له ناخری شه ودا که و تبوو ری، تا له لای جیگه که ی مندا
 زۆری لی بوه وه، تارمایی مرفیقی خه و تووی به دی کردبوو، به ره و رووم هات،
 که بینیمی ناسیمی، چونکه پیش هاتنی ئایه تی حجاب چاوی پیتم ده که وت،
 که ناسیمی به ﴿إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ ی نه و به خه به ره ماتم، خیرا به
 بهرگه که م ده موچاوم داپۆشی، ده به خوا نه نه و وشه یه ک قسه ی له گه لدا کردم
 و نه منیش، نه وه بوو وشتره که ی به خدا و دوو دهستی وشتره که ی نه وی کرد و
 منیش سواری وشتره که بووم، جله وی وشتره که ی راکیشاو که و ته ری هه تا
 گه یشتینه لای سوپا دوا ی نه وه ی له کاتی گهرمای نیوه پۆدا باریان لی
 خستبوو، ئیتر نه وه بوو نه وه ی که تیاچوو تیاچوو، عه بدوللای کوپی ئوبه ی
 کوپی سه لولیش بوو که کاری سه ره کی و گرنگی نه و بوختانه ی نه نجامدا و
 گه و ره ی کرد.

هاتینه وه مه دینه که گه یشتمه وه مال مانگیك نه خوش که وتم و خه لکیش
 و ته ی نه هلی ئیفکیان دووباره ده کرده وه و منیش هه ستم به هیچی له وه
 نه ده کردو نه وه ش که منی ده خسته گومانه وه له نه خوشیه که مدا نه وه بوو نه و
 لوتفهم به پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) نه نه دی، که جاران کاتی نه خوش

بوومايه ئەمدى ھەر ئەوئەندە پېغەمبەرى خوا (ﷺ) دەھاتە ئوردەوہ لام و سەلامى دەکرد و پاشان دەیفەرموو نەخۆشەكەتان چۆنە؟ ئاگام لەو بوختانە نەبوو ھەستم پى ئەدەکرد تا كەمى چاك بوومەوہ، دەرچووم لەگەڵ ئوم ميسطەح بۆ (مناصح) جى دەست بەئاوگەياندنمان، كە تەنھا بەشەو بۆى دەچووين، ئەمەش پېش ئەوہى لە مالاكانماندا ئاودەست درووست بکەين، ھەرەك عەرەبى پېشوو وابووين و لەوہ بېزار بووين كە لەلای مالاكانماندا ئاودەست درووست بکەين.

من و ئوم ميسطەح روومان لەمالەوہ ناو ئوم ميسطەح پى لەبەرگەگەى ھەلنەگوت كە لەبەريا بوو وتى: دەك مى ميسطەح بشكى، منيش پىم وت: شتىكى خراپت وت، ئايا جنىو بەپياويكى دەدەى كە ئامادەى بەدر بووبى؟ وتى ئەى فلانە! بۆ نەت بيستووہ ئەو چى وتووہ؟ ئەوہبوو دەنگ و باسى ئەھلى ئيفكى بۆ گىرپاموہ و ئەوئەندەى تر نەخۆشەكەم زيادى كرد.

كە گەپاموہ مالەوہ پېغەمبەرى خوا (ﷺ) تەشرىفى ھاتەلام و سەلامى كرد و پاشان فەرمووى: نەخۆشەكەتان چۆنە؟ منيش وتم ئيزنم ئەدەى سەر لە دايك و باوكم بدەم؟ دەلێت ئەوكاتە دەمويست لای ئەوان تەحقيقى ھەوالەكە بکەم، ئەلێت: پېغەمبەرى خوا (ﷺ) ئيزنى دام و ھاتە لايان و بەدايكم وت: دايە گيان خەلكى باسى چى دەكەن؟ وتى كچى خۆم! دان بەخۆتدا بگرە، دە بەخوا كەم وابووہ ژنىكى جوان لای پياويك بىت خۆشى بوئ و ھەويى ھەبن، قسەى زۆرى لەبارەوہ نەكەن.

وتم: سبحان الله! ئايا خەلكى باس لە شتى وادەكەن؟ دەفەرموويت: ئەو شەو ھەتا بەيانى ھەر گريام بى ئەوہى فرميسكى چاوم وشك ببنەوہ و بى ئەوہش خەو بچيئە چاوم، ھەتا رۆژم لى بووہوہ.

ئەو ھەببۇ پېغەمبەرى خوا (ﷺ) كاتىك كە ۋەھى ۋەستا بوو بانگى كرده
 ەلى كۆپى ئەبو طالېب و ئوسامەى كۆپى زەيد (خوایان لى رازى بىت) تا
 لەبارەى جىابوونە ۋە لەگەل ھاوسەرە كەيدا راوېژيان پى بكات، جا ئوسامە
 چى لەبارەى پاكيى ھاوسەرى ۋە دەيزانى و چى رىز و خوشەويستى لەدليان
 بەرامبەرى ھەببۇ پېغەمبەرى (ﷺ) روون كرده ۋە ۋتى: جگە لە چاكە
 ھىچ پى نازانين، بەلام ەلى كۆپى ئەبو تالېب ۋتى: ئەى پېغەمبەرى خوا!
 خوا ژنى لى قات نەكردوى، غەيرى ئەو ژن زۆرن و گەر لە جارىەكەشى
 پرسىار بگەيت راستيت پى دەلى.

پېغەمبەرى خواش (ﷺ) بەررەى بانگ كرد و فەرموى: ئەى بەررە!
 ئايا تۆ ھىچت بە عائىشە ۋە دىوہ كە بگەويتە گومانە ۋە لىي؟ بەررە ۋتى:
 بە ۋاىەى كەتقى بەحق ناردوہ، جگە لە ۋەى كە كچىكى منالە ۋە ۋەى لى
 ئەكە ۋى و بزنى ناو مالېش دىن ھەويرەكەى دەخۆن، ھىچ شتىكم نەدىوہ كە
 بە عەيب لىي بگرم، ئىتر پېغەمبەرى خوا (ﷺ) ھەستا ۋە سەر كەوتە سەر
 مېنەر و داۋاى ئىزنى لە خەلكە كە كرد بۆ سزادانى عەبدوللاى كۆپى ئوبەى
 كۆپى سەلۇل.

فەرموى: موسلمانان! دەرھەق بە پىاۋى كە ئەزىت و ئازارى بەرامبەر
 بە ئەھلى بەىتم پى گەببە ۋە ۋە كى عوزرم بۆ دىننە ۋە؟ دە بەخوا چاكە
 نەبى ھىچم بە ھاوسەرە ۋە نەدىوہ و پىاۋىكىشيان ناو بردوہ چاكە نەبى
 ھىچم بە ۋىشە ۋە نەدىوہ، لەگەل خۆىشمدا نەبى نەھاتتە مالمە ۋە.

سەعدى كۆپى موعازى ئەنصارى ھەستا ۋتى: ئەى پېغەمبەرى خوا من
 لەسەرى عوزرت بۆ دىنمە ۋە، جا ئەگەر لە ئەوس بوو ئەوا لەملى دەدەم و
 گەر لەبراىانى خەزەجىشمان بوو ئەوا فەرمانمان پى دەكەت و فەرمانەكەت

جی به جی ده کهین، خیرا سه عدی کوپی عوباده، که سهررداری خه زره ج بوو، پیش نه وه پیاویکی صالح بوو، به لام له و کاته دا ده مارگیری رووی تیگرد و هه ستاو به سه عدی وت: سویند به خوا دروت کرد، نایکوژیت و ناشتوانی بیکوژی.

نه وه بوو نوسهیدی کوپی حوضهیر، که ناموژای سه عدی کوپی موعان بوو هه ستاو به سه عدی کوپی عوباده ی وت: سویند به خوا دروت کرد، تر مونا فیقی و بهرگری له مونا فیقانیش ده که ی، نه وس و خه زره ج هه ردوکیان په لاماری په کترین داو هه تا نیازی نه وه شیان کرد کوشتاری په کتر بکه ن و پیغه مبهری خواش (ﷺ) له سه ر مینبه ر وه ستا بوو هه ر خه ریکی هیمن کردنه وه یان بوو، هه تا بی ده نگ بوون، نه ویش بی ده نگ بوو.

نه و روژه هه روا مامه وه، نه فرمی سکم وشک ده بونه وه، نه خه ویش ده چوه چاوم، دایک و باوکیشم له لام بوون، دوو شه و روژیک هه ر گریام بی نه وه ی خه و بجیته چاوم و فرمی سکم وشک ببنه وه، هه تا پیم و ابوو گریان جه رگم له ت ده کات، جا له کاتی کدا که له لام دانیشتبوون و منیش ده گریام، ئافره تیکی نه نصاری ئیزنی وه رگرت بیته ژووره وه لام، منیش ئیزنم دا، دانیششت و له که لما دهستی به گریان کرد.

جا ئیمه له م حاله ته دا بووین پیغه مبهری خوا (ﷺ) ته شریفی هاته ژووره وه لامان و سه لامی کرد و پاشان دانیششت و له و کاته وه که نه و قسه هه لبه ستراوه له باره ی منه وه و ترا بوو له لام دانه نیشتبوو، نه وه بوو مانگیکی به سه ردا چو له باره ی منه وه وه حی بق نه ده هات.

که پیغه مبهری خوا (ﷺ) دانیششت شایه تمانی هیئا و پاشان فهرمووی:

(عائیشه نه وه و نه وه م له باره ی تږوه پټگه یشتووه، جا نه گه ر تږ پاک و بهر یی بیت نه وا خوا به پاکت دهرده کات، خو نه گه ر گونا هیکیشته له ده ست دهرچووه، نه وا داوای لیخو شېبون له خوا بکه و ته و به بکه، چونکه نه گه ر بهنده دانی به تاوانی خویدا ناو پاشان ته و به ی کرد، نه وا خوا ته و به ی لی وهرده گریت).

که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرمایسته که ی ته واو کرد فرمیسکم نیشته وه، به راده یه که هستم به دلخپیکیش نه ده کرد، جا به باو کم وت: له باره ی نه وه وه که فرمووی له جیاتی من وه لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) بده ره وه، وتی: ده به خوا نازانم چی به پیغه مبهری خوا (ﷺ) بلیم، نینجا به دایکم وت: وه لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) بده ره وه، وتی: نازانم چی به پیغه مبهری خوا (ﷺ) بلیم، منیش نه وکاته کچیکې مندا ل بووم و قورنانی زږوم له بهر نه بوو، وتی: به خوا من زانیومه که نه و باسه تان بیستووه و چوته ناو دلثانه وه و باوه پتان پی کردووه نه گه ر پیتان بلک که من بیتاوانم (که خوا چاک نه زانی بیتاوانم) نه وا به وه بهوام پی ناکن، به لام گه ر دان به کاریکدا بتیم (که خوا چاک ده زانی من لی به ریم) نه وا بهوام پی نه کن.

ده به خوا بق نه مه هیچتان بق شک نابهم جگه له فرمایسته که ی باوکی یوسف که فرمووی: ﴿فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾ یوسف/ ۱۸.

پاشان پشتم تی کردن و له سه ر نوینه که م راکشام، نومیدیشم هه بوو به خوا ی گه روه که پاکیتی و به رائه تم دهریخات، به لام سویند به خوا پیم وانه بوو وه حی له باره ی منم وه دابه زیت و خوم له وه به که متر ده زانی قورنات

بخوینریت باس و خواسی منی تیا بیت به لام من به ته مای نه وه بووم
 پیغه مبه ری خوا (ﷺ) خه ونیک ببینی و به وه خوی گه وره من ته بریه بکات
 سویند به خوا هیشتا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نه و شوینه ی به جی نه هیشتبوو
 یه که سیش له نه هلی مال که نه چوو بوونه دهره وه، وه حی دابه زییه سهری و
 نه و توندییی تووش هات که له کاتی وه حیدا تووشی ده هات، که له روژی
 زستاندا به وینه ی دور عهره قی لی ده چوپئی، جا که نه و حالته ی له سهر
 لاچوو پیکه نیی، یه که م وشه یه کیش که فهرمووی نه مه بوو (نه ی عانیسه
 سوپاسی خوابکه، چونکه خوا ته بریه ی کردیت).

دایکم وتی (هسته بچوره خزمه تی) وتم: (به خوا ناچمه خزمه تی) و جگه
 له خوا سوپاسی که سی تر ناکه م، نه وه بوو خوی گه وره نه م نایه ته ی نارد
 خواروه ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ﴾ هتا نایه تی ﴿وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾
 (سووره تی النور: ۲۰).

کاتی کیش خوی گه وره نه مه ی بۆ بی تاوانی من نارد خواروه، نه بوو
 به کری صدیق، که پیشتر پاره ی ده به خشی به میسطه ح کوپی نه ثانه
 به بونه ی خزمابه تی و هه ژارییه وه، وتی: ده به خوا ئیتر هه رگیز هیچ نابه خشم
 به میسطه ح دوی نه وقسه یی به عانیسه ی وتوه.

نه وه بوو خوی گه وره ش نایه تی (۲۲) ی سوپه تی (النور) ی نارد خواروه
 ﴿وَلَا يَأْتِلْ أُولَ الْأَفْضَلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ
 وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ
 غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾. خیرا نه بوبه کریش وه لامی پرسیاره که ی قورثانی دابه وه و

فهرمووی (به لای به خوا پیّم خۆشه خوای گه وره لیّم خۆش بیّت) ئیتر وه ک جاران پاره ی بۆ میسطه ح خه رج ده کردو و فهرمووی به خوا هه رگیز لایی ناگره وه .

حه زه ته ی عانیشه ده فهرموویّت:

ئه وه بوو پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له باره ی منه وه پرسیا ری له زه ی نه بی کچی جه حش کردبوو، فهرمووی چی ده زانیت، پان چیت دیوه ؟ زه ی نه بیش فهرموبووی: ئه ی پیغه مبه ری خوا! چاوو گوئی خۆم ده پارێزم، جگه له چاکه هیچ نازانم، عانیشه ده فهرموویّت: له ناو هاوسه رانی پیغه مبه ری خودادا (ﷺ) ته نها ئه و له بهر جوانیی و ریزی به رامبه ر کئی له گه ل ده کردم، ئه وه بوو به بۆنه ی وه رج و ته قوایه وه خوای گه وره پاراستی.

باب محاجة موسى لآدم عليهما السلام

﴿فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ﴾

۵۲۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ حَاجَّ مُوسَى آدَمَ فَقَالَ لَهُ أَنْتَ الَّذِي أَخْرَجْتَ النَّاسَ مِنَ الْجَنَّةِ بِذَنْبِكَ وَأَشَقَيْتَهُمْ قَالَ آدَمُ يَا مُوسَى أَنْتَ الَّذِي اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَلَامِهِ أَتُلُومَنِي عَلَى أَمْرِ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي أَوْ قَدَرَهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى.

(به‌شی / گفتوگوی نادم و موسا پیغمبر علیهما السلام)

و نایه‌تی ﴿فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ﴾.

نه‌بو هورده‌یره (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده‌گپ‌یتته‌وه و ده‌فه‌رمووی: (موسا پیغمبر (علیه السلام) گفتوگوی له‌گه‌ل نادم کردو پیی‌وت: تو نه‌وکه‌سه‌ی که خه‌لکت له‌به‌ه‌شت وه‌ده‌ری نا به‌ه‌وی نه‌و تاوانه‌ی که کردوت بووی به‌ه‌وی مان‌دوبوونی خه‌لکی له‌دونیا وه نادمه‌میش (علیه السلام) فه‌رمووی: نه‌ی موسا تو نه‌وکه‌سه‌ی که خوای گه‌وره ه‌لی بژاردووی به‌پیغمبرایه‌تی و ته‌ی خوی له‌گه‌ل کردووی بو لومه‌و سه‌رزه‌نشتی من ده‌که‌ی که شتیک که خوای گه‌وره له‌سه‌ری دانام پیش درووست کردنم، یان ته‌قدیری کردووه بۆم له‌پیش درووست کردنم، نینجا پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی له‌م گفتوگویه نادم به‌سه‌ر موسادا زال بوو.

باب

﴿وَرَرَى النَّاسَ سُكَرَى﴾

۵۲۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) (يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَا آدَمُ فَيَقُولُ لِبَيْتِكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ فَيُنَادِي بِصَوْتٍ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ دُرِّيَّتِكَ بَعَثْنَا إِلَى النَّارِ؟ قَالَ يَا رَبُّ وَمَا بَعَثَ النَّارِ؟ قَالَ مِنْ كُلِّ أَلْفٍ أَرَاهُ قَالَ تِسْعِمِائَةٍ وَتِسْعَةٍ وَتِسْعِينَ، فَحِينَئِذٍ تَضَعُ الْحَامِلُ حَمْلَهَا وَيَشِيبُ الْوَلِيدُ ﴿وَرَرَى النَّاسَ سُكَرَى وَمَا هُمْ بِسُكَرَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ حَتَّى تَغَيَّرَتْ وُجُوهُهُمْ فَقَالَ النَّبِيُّ

(ﷺ) مِنْ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ تِسْعَ مِائَةٍ وَتِسْعَةَ عَشْرٍ وَمِنْكُمْ وَاحِدٌ ثُمَّ أَنْتُمْ فِي النَّاسِ كَالشَّعْصَعَةِ السُّودَاءِ فِي جَنْبِ الثُّورِ الْأَبْيَضِ أَوْ كَالشَّعْصَعَةِ الْبَيْضَاءِ فِي جَنْبِ الثُّورِ الْأَسْوَدِ وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا رُبْعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا ثُمَّ قَالَ ثَلَاثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا ثُمَّ قَالَ شَطَرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا.

(بهشی / نایه تی)

﴿وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَى﴾.

ئەبى سەعیدى خودرى (رضى الله عنه) فەرمووى: پێغه مەبرى خوا (ﷺ) فەرمووى: خۆى گەورەى لە رۆژى قیامەتدا بە باوکە ئادەم دە فەرمووى ئەبى ئادەم ئادەم مێش دە فەرمووى بفرموو ئەبى پەرورەدگارم لە خزمەتت وەستام بانگەوازى بە دەنگى بەرز بانگى دەکات کە خۆى گەورە فەرمانت پێدەکات بەشى دۆزەخ لە نەوێ خۆت جیابکەرەو، بابڕۆن بۆناوى، ئادەم مێش عەرزى دەکات و وە دەلێت ئەبى خۆیە بەشى دۆزەخ لە نەوێ من چەند لە چەندە؟ دە فەرمووى لە هەموو هەزار کەسى نۆسەدو نەو دەو نۆى بەشى ئاگرى دۆزەخە وە تاقە کە سێکى بەشى بەهەشتە، فەرمووى لەم کاتە یە کە هەموو ئاوس و دووگیانێک سەکە کەى دادەنێ و منالێش پێردەبێ، وە خەلکى دەبینى مەدهۆش و مەستەن و مەدهۆش سەرخۆشى ئارەق نین بەلکو شلەژاو و حەپەساوى سەختى ئەو رۆژەن بەلکو سزای خوا بەقووەتە، جا موسلمانەکان دەستیان کرد بە گریان دەمو چاویان تێک چوو ئەوجا پێغه مەبر (ﷺ) فەرمووى لە یەنجووج و مەنجووج نۆسەدو نەو دەو نۆ کەسیان بۆ دۆزەخ دەچن و لە ئێوەش یەک کەس.

نینجا فهرموی ریژه ی نئوه له چاونه و خه لکه ی تروه ک تاقه موویه کی
 رهش وایه له پیستی گایه کی سپیدا یان تاله موویه کی سپی وایه له پیستی
 گایه کی رهشدا ماوه من داواکارم نئوه چاره یه کی خه لکی به ههشت بن وه
 هاوه لان وتیان نئمهش (الله اکبر) مان کرد له پاشان فهرموی: بین به سییه کی
 خه لکی به ههشت دیسان (الله اکبر) مان کرد له پاشان فهرموی بین به نیوه ی
 به ههشت دیسان (الله اکبر) مان لی کرد له که یف خوشیاندا.

باب

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾

۵۲۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ كَانَ يَوْمًا بَارِزًا لِلنَّاسِ إِذَا آتَاهُ رَجُلٌ
 يَمْشِي فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِيمَانُ قَالَ الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ
 وَرُسُلِهِ وَلِقَائِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ الْإِسْلَامُ أَنْ
 تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومَ
 رَمَضَانَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِحْسَانُ قَالَ الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ
 فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ
 عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَلَكِنْ سَأَدْتُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَةُ رِبَّتَهَا
 فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا، وَإِذَا كَانَ الْحَقَاءُ الْعُرَاةُ رُؤُوسَ النَّاسِ فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا،
 فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ
 وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ﴾.

ثم انصرف الرجل فقال: (رُدُّوهُ عَلَيَّ)، فَأَخَذُوا لِيَرُدُّهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ
 عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لِأَصْحَابِهِ: (هَذَا جَبْرِيلُ جَاءَ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ دِينَهُمْ).

(به‌شی / نایه‌نی)

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾

ئەبو مۆرەیرە (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوێه کە پێغه‌مبەر (ﷺ) رۆژی له‌ناو ماندا له‌شوێنێکی به‌رچاو دانیشته‌ له‌وکاته‌دا پیاوی هات بۆ خزمه‌تی و گوتی: ئه‌ی پێغه‌مبهری خوا ئیمان و باوه‌ری چیه‌؟ ئه‌ویش فهرمووی: ئیمان و باوه‌ری بریتییه‌ له‌ به‌وابوون به‌خوا و فریشته‌کانی و پێغه‌مبهره‌کانی شادبوون به‌دیداری خواو به‌وابوون به‌رۆژی دوا‌یی، پیاوه‌که‌ وتی ئه‌ی ئیسلام چیه‌؟ ئه‌ویش فهرمووی: ئیسلامه‌تی ئه‌وه‌یه‌ که‌ خوا به‌رستی وه‌ هاوبه‌شی بۆ به‌یار نه‌ده‌ی و نوێژ بکه‌یت و زه‌کات بده‌یت و به‌رۆژوو‌بوونی ره‌مه‌زان ئینجا پیاوه‌که‌ وتی ئه‌ی پێغه‌مبهری خوا چاکه‌ چیه‌؟ فهرمووی: چاکه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ خوا به‌رستی وه‌ک ئه‌وه‌ که‌ خوات دی‌یی ئه‌گه‌ر تۆش ئه‌و نه‌بینی ئه‌و تۆ ده‌بینی، ئینجا وتی قیامه‌ت که‌ی دێت؟ فهرمووی: من له‌تۆ باشتر نازانم به‌لام نیشانه‌کانه‌تی بۆ باس ده‌که‌م، ئه‌وه‌ته‌ منال به‌چاوی کاره‌که‌ر و تۆکه‌ر ته‌ماشای دایک و باوکی ده‌کات، وه‌ ئه‌گه‌ر شوانی مه‌پوره‌ش و رووت بوون به‌سه‌رداری خه‌لکان و خاوه‌ن موک و سامان ئه‌وانه‌ نیشانه‌کانی رۆژی دوا‌یین و پینج شت هه‌ن که‌ به‌س خوا ده‌یزانی که‌س نایزانی و شاراوه‌ن که‌ خوا ده‌فهرمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي

الْأَرْحَامِ﴾

واته‌: به‌س خوا زانیاری هاتنی قیامه‌ت له‌لای ئه‌وه‌و زانینی باران و ئه‌وه‌ی له‌ناو سکی وه‌ چ له‌ناو ره‌حمی مێینه‌ دایه‌ خۆی ده‌زانی و به‌س وه‌ له‌پاشان پیاوه‌که‌ هاته‌ ده‌ره‌وه‌وون بوو پێغه‌مبەر (ﷺ) فهرمووی: بۆم بانگ

بکه نه وه نه و پیاوه که هاوه لان هاتنه دهره وه نه یان دیت و ون بوو پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رمووی به هاوه لان نه وه جو بریل بوو بویه هاتبو که دینه که ی فیری خه لکی بکات.

باب

﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ ﴾

۵۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَعَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ دُخْرًا بَلَّهَ مَا أَطْلَعْتُمْ عَلَيْهِ ثُمَّ قَرَأَ ﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

(به شتی / نایه تی)

﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ ﴾

نه بو هوږه ږه (رضي الله عنه) ده گپړېته وه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رمووی ته: خوی گه وړه ده فه رمووی (بو به نده چاکه کانم ناماده م کرده شتی که نه چاو شتی وای بینووه وه نه گوی بیستویه تی وه نه به خه یالیش به سر دلی که س دانه هاتووه (که به هه شته).

له پاشان نه م نایه تی خوینده وه ﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ واته: نه فس نازانی خوی گه وړه چی بو شار دونه وه که چاوه کانی پی روون ده بیته وه وه له به هه شته وه پاداشتی که به هری کرده وه چاکه دا پټیان ده دریت.

باب

﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾

۵۲۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا

وَأَنَا أُولَى النَّاسِ بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اقْرَأُوا إِنَّ شِئْتُمْ ﴿الَّتِي أُولَىٰ

بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ فَإِذَا مُؤْمِنٌ تَرَكَ مَالًا فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهُ مَنْ كَانُوا

فَإِنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعًا فَلْيَأْتِنِي فَأَنَا مَوْلَاهُ.

(بهشی / نایه تی)

﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾

نەبو هوپە یرە (رضی الله عنه) دە فەرمووی پێغه مبه ر (ﷺ) فەرمووی: من

بۆ ئیمانداران لە هه مووکەس لە پێش ترم لە دنیاو دواڕۆژدا ئەگەر حەز دەکەن

ئەم نایه ته بخویننه وه ﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ واته: پێغه مبه ر

بۆ ئیمانداران لە نه فسی خۆیان لە پێشتره وه هەر ئیمان داری مردو مال و

سامانی لە پاش به جی ما با خزم و کەسی میراته کە ی ببەن وه ئەگەر قەرز ی

لە سەر بوو یان منالی وردی لە پاش به جی ماو سه ره رشتیاری نه بوو بابێن

بۆ لام و به خێوکه ریان دەبم و قەرز یان بۆ دە دەمه وه.

باب

﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا﴾

۵۲۷. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فِي الْمَسْجِدِ عِنْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَتَدْرِي أَيْنَ تَغْرُبُ الشَّمْسُ؟ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّهَا تَذْهَبُ حَتَّى تَسْجُدَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا﴾ ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿وَقَدْ سَأَلَ أَبُو ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ الْآيَةِ فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((وَمُسْتَقَرُّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ)).

(به نسی / نایه تی)

﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا﴾

نهی زهر (رضی الله عنه) ده فہ رمویٰ لہ کاتی رڈژاوا بون لہ گہ ل پیغہ مبری خوا لہ مزگوت بووین فہ رموی: نہی نہ بو زهر نایا ده زانی نہم خورہ لہ کوئی ناوا ده بی؟ وتم خوا و پیغہ مبرہ کہی ده زانن، فہ رموی: خور دهوات تا بن عہ رشی خواو لہ وی کپنوش بق خوا ده بات، لہ برنہ وہیہ خوا ده فہ رموی ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا﴾ ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿واتہ: خور لہ سہر نہو یاسایہی خوا بوی داناوہ ہاتوچو دہ کات بہ ریک و پیکی نہ وہش کاری خوای بالادہ ست و زانیہ.

وہ نہ بو زهر پرسایاری نہو نایہ تی لہ پیغہ مبر (ﷺ) کرد نہ ویش فہ رموی (شوین و جیگای لہ ژیر عہ رشی خوای میہرہ بان دایہ).

باب

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا﴾

۵۲۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ((إِنَّ عِفْرِيثًا مِنَ الْجِنِّ تَقَلَّتْ عَلَيَّ الْبَارِحَةُ لِيَقْطَعَ عَلَيَّ الصَّلَاةَ فَأَمَكَّنَنِي اللَّهُ مِنْهُ، وَأَرَدْتُ أَنْ أُرِيطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُصْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ، فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي﴾ فَرَدَّهُ (ﷺ) خَاسِئًا.

(به‌شی / نایه‌تی)

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا﴾

نه‌بو هوپه‌یره (رضی الله عنه) فرموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموی: دوینی شه و عیفریته‌کی جنوکه هاته‌لام و ویستی نویزم لی تیک بدات خوی گه‌وره‌ش زالی کردم به‌سهریداو گرتم و ویستم به‌کوله‌کسی مزگه‌وت بیبه‌ستمه‌وه هه‌تا‌کو به‌یانی ئیوه هه‌مووتان ته‌ماشای بکن وه له‌وکاته‌دا وته‌ی برام حه‌زده‌تی سوله‌یمانم هاته‌وه یاد که ده‌فرموی ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي﴾ که خوا ده‌فرموی سوله‌یمان فرموی خویاه مولک و سامانیکم پی بیه‌خشی که له‌پاش خۆم به‌هیچ که‌سی نه‌دری.

پیغه‌مبه‌ر فرموی له‌به‌ر ئهم وته‌یدا به‌ره‌لام کردو به‌بی نرخی رای کرد.

باب

﴿ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ﴾

۵۲۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ يَقْبِضُ اللَّهُ الْأَرْضَ وَيَطْوِي السَّمَوَاتِ بِيَمِينِهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ مُلُوكُ الْأَرْضِ.

(به نسی / نایه نی)

﴿ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ﴾

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) ده فہرموی گویم له پیغہ مبری خوا بوو (ﷺ) فہرموی: خوی گہورہ زہوی کؤ دہ کاتہ وه وئاسمانہ کان لول پیچ دہ کات و بہ لای راستی خویدا و له پاشان دہ فہرموی من پادشام و مہ لیکم کوانی پاشاکانی زہوی؟

باب

﴿ وَمَا يَلِكَا إِلَّا الدَّهْرُ ﴾

۵۳۰. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: قَالَ (اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ) يُؤْذِنُنِي ابْنُ آدَمَ يَسُبُّ الدَّهْرَ وَأَنَا الدَّهْرُ بِيَدِي الْأَمْرُ أَقْلَبُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ.

(به نسی / نایه نی)

﴿ وَمَا يَلِكَا إِلَّا الدَّهْرُ ﴾

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) دہ گپرتقہ وه کہ پیغہ مبری خوا (ﷺ) فہرموی: خوی گہورہ دہ فہرموی نہ وهی ئادہم ئازارم دہ دہن و جویں بہ سات و زہمانہ دہ دہن وه هہلسوپیننی شو و رۆژ هہر منم و وه هہموکارہ کانی من بہ پرتوہی دہ بہم.

باب

﴿وَتَقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾

۵۳۱. عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ فَلَمَّا فَرَّغَ مِنْهُ قَامَتِ الرَّحِمُ فَأَخَذَتْ بِحَقْرِ الرَّحْمَنِ، فَقَالَ لَهَا مَهْ؟ قَالَتْ هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ الْقَطِيعَةِ قَالَ أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مَنْ وَصَلَكَ وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكَ، قَالَتْ بَلَى يَا رَبِّ. قَالَ: فَذَلِكَ قَوْلُ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَقْرَأُوا إِنَّ شِئْنَكُمْ ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾.

(به نسی / نایه تی)

﴿وَتَقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾

نه بو هویره بره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) که ده فه رمووی: خوای که وره که له دروستکردنی دروستکراوانی خوی بزو ره حم و خزمایه تی مه لساو که مه ره ی خودای میهره بانی گرت و گووتی ده ستم دامینت، خودا پی پی فه رموو بق واده که ی و داوات چیه؟ وتی: نا له م شوینه دا که مه رت ده گرم و په نام بق هیناویت و سکالا ده که م له ده سستی نه وکه سانه ی که مانی من به جی ناهیلن رشته ی په یوه ندی خزمایه تی ده پچین، خوداش فه رمووی نه ی ره حم و خزمایه تی نایا رازی ده بی به وه ی که هرکه سی پی له تق نه بپی و په یوه سستی ه بی له که لتاو خزم دوست بی منیش پی لی نه بپم په یوه ندیم ه بی له که لیا وه هرکه سی په یوه ندی له تق بپی و په یوه ندی نه بی منیش

په یوه ندى له و بېرم وړه حم و به زه یی، وتی به لى رازی ده بم نه ی
په روه ردگارم.

نه بو هوږه پیره (رضي الله عنه) فه رموی نه گه ر حه زده کهن نه م نایه ته
بخویننه وه ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾
واته: نایا نئوه به ته مان نه گه ر له غه زه پشت هه لکه ن و یا خود ده سته لاتنان
که و ته ده ست تووی نازا وه و فه سادو تاوان له زه وی دابچینن و هه رچی
په یوه ندى خزمایه تیش هه یه بیچچینن و له ناوی بیه ن!

باب

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا﴾

۵۳۲. عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ
الْأَيَّةِ الَّتِي فِي الْقُرْآنِ ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾
﴿قَالَ فِي التَّوْرَةِ: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحَرِّيًا
لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا
صَخَّابٍ فِي بِلَاسِوَاقٍ وَلَا يَدْفَعُ السَّيْئَةَ بِالسَّيْئَةِ وَلَكِنْ يَغْفُو وَيَصْفَحُ وَلَكِنْ
يَقْبِضُهُ اللَّهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيَفْتَحُ بِهِ
أَعْيُنًا عُمْيَا وَأَذَانًا صُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا.

(به‌شی)

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا﴾

عه‌طای کوپی یه‌سار له عه‌بدوللای کوپی عه‌مری کوپی عاصی (رضی الله عنه) ده‌گپیتته‌وه ده‌رباره‌ی ئه‌و ئایه‌ته‌ی له قورئاندا هاتووہ ﴿يَتَأْتِيَ آلَ النَّبِيِّ﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿واته: (ئیمه به‌پاستی تو‌مان ناردووہ به‌شاهیدو مزگینیدهر و ترسینهر بۆتان، ده‌فه‌رمووێ له ته‌وراتیش وانووسراوه که ترسینهره و تو‌مان کردووہ به‌قه‌لاو سه‌نگه‌ر بۆ نه‌ته‌وه‌یه‌کی نه‌خوینده‌وار که گه‌لی عه‌ره‌بن وه‌تۆ به‌نده‌و پیغه‌مبه‌رو نی‌راوی منی خۆم ناوم ناوی (الم‌توکل) پشت به‌ستوو، ئه‌و پیغه‌مبه‌ره دل ره‌ق و به‌ده‌عیه‌و فیز نییه‌ وه له‌ناو بازار ده‌نگی به‌رز ناکاته‌وه به‌سه‌ر خه‌لکیدا نا‌قیژینی وه به‌ره‌رچی خراپه به‌خراپه ناداته‌وه به‌لکو چاپۆشی و عه‌فوکاره، وه خودا ناییاته‌وه بۆلای خۆی هه‌تا ئه‌و می‌لله‌ته‌ لارو خواره‌ی پی‌ راست نه‌کاته‌وه که وتنی وشه‌ی پی‌رۆزی شه‌هاده‌یه (لا اله الا الله) یه‌ وه‌ چاپوی که له‌له‌ ئاستی حه‌ق کو‌یر بووه‌ روون ده‌بیته‌وه و گو‌ییان له‌ ئاستی حه‌ق که‌پ بووه‌ ده‌کرینه‌وه وه‌ دل‌یان که‌ مۆری ره‌شی به‌سه‌ر دا‌هاتووہ به‌کللی (لا اله الا الله) ده‌کریتته‌وه.

باب قول النار

﴿هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾

۵۳۳. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يُلْقَى فِي النَّارِ ﴿وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾ حَتَّى يَضَعَ قَدَمَهُ فَيَقُولُ قَطُّ قَطُّ.

(به‌شی / وتنی ناگری دۆزه خ (وشه‌ی ناگری)

﴿هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾

ئەنەس (رضی اللہ عنہ) لە پێغەمبەرەووە کە دەفەرمووێ (ﷺ) دۆزه‌خ هەر خەلکی لێ دەهاون و پڕنابی وە دەلی ئەگەر ماوه بابێ هەتا خوای گەورە پێی عیزەتی خۆی لەسەری دادەنێ ئەوکاتە دەلی ئیتر بەسە پڕپووم.

باب محاجة الجنة والنار

۵۳۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَحَاجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَقَالَتِ النَّارُ أُوشِرْتُ بِالْمُتَكَبِّرِينَ وَالْمُتَجَبَّرِينَ وَقَالَتِ الْجَنَّةُ مَا لِي لَا يَدْخُلَنِي إِلَّا ضُعَفَاءُ النَّاسِ وَسَقَطُهُمْ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِلْجَنَّةِ أَنْتِ رَحِمَتِي أَرْحَمُ بِكَ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي وَقَالَ (لِلنَّارِ) إِنَّمَا أَنْتِ عَذَابِي أُعَذِّبُ بِكَ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي) وَلِكُلٍّ وَاحِدَةٌ مِنْهُمَا مِلْؤُهَا فَاَمَّا النَّارُ فَلَا تَمْتَلِي حَتَّى يَضَعَ رِجْلُهُ فَيَقُولُ قَطُّ قَطُّ فَهَذَا لِكَ تَمْتَلِي وَيُزَوَّى بِغَضْهَا إِلَى بَعْضٍ وَلَا يَظْلِمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ خَلْقِهِ أَحَدًا وَأَمَّا الْجَنَّةُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُنْشِئُ لَهَا خَلْقًا.

(به‌شی / گف و گوی نیوان به‌هشت و دۆزهخ)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) فەرمووی پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی (بەهەشت و دۆزهخ دەبێ بە دەمەقالەیان، دۆزهخ دەلی پیاوانی گەورە و خۆیەزلزان و ستمکاران بۆمن تەرخان کراون و بەهەشتیش دەلی خەلکی بێ هیژو بێ نەواو ھەژاران بۆمن تەرخان کراون، خوای گەورەش فەرمووی بەبەهەشت تۆ رەحمەتی منی ھەرکەسێ بەھوێ لەبەندەکانی خۆم رەحمی پێ دەکەم تۆ دەکەم بەشوینی رەحمەت بۆی و بەدۆزهخیشی فەرموو تۆ جینگای سزای منی و بەلێن بێ ھەردووکتان پێدەکەم ھەرکەسەو لەخەلکی خۆی بەلام دۆزهخ پێنابی ھەر قیرە ی دیت دەلی ئەگەر ماوە بابێ تاکو خوای گەورە پێی قودرەتی خۆی لەسەر دادەنێ و ئیتەر دەلی بەسە پێپووم ئیتەر پێدەبێ و لەناو خۆیدا پەنگ دەخواتەو، دیارە خوای گەورە ستم لەکەس دروست کراوانی ناکات و بەهەشتیش خوای گەورە خەلکی تری بۆ دروست دەکات بۆ پێپوونی.

باب من حلف باللات والعزى

۵۳۵. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِي حَلْفِهِ وَاللَّاتِ وَالْعُزَّى فَلْيَقُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ تَعَالَ أَقَامِرَكَ فَلْيَتَصَدَّقْ)).

(به‌شی / کەسی سۆیند بە لات و عوزا بخوات)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووی پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: کەسی سۆیند بخوات بە لات و عوزا بابێ (لا الہ الا اللہ) وە کەسی بەھاو لەکە ی بلێ وەرە با قوماڕ بکەین با بەگویی نەکات و خێر و ھەدەقە بکات.

باب إنشقاق القمر

۵۳۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: انشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِرْقَتَيْنِ فِرْقَةً فَوْقَ الْجَبَلِ وَفِرْقَةً دُونَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اشْهَدُوا.

به شی له ت بوونی مانگ

عبداللای کوپی مه سعود (رضی الله عنه) فرموی مانگ له ت بوو له زه مانی پیغه مبری خوا ﷺ بوو به دوو له ته وه له تیکی که و ته سهر کیوه که و له تیکی تری که و ته پشت کیوه که، وه پیغه مبری خوا ﷺ فرموی به شاهدین ببینن.

باب

﴿حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ﴾

۵۳۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ خِيَمَةً مِنْ لَوْلُؤٍ مُجَوَّفَةٍ عَرْضُهَا سِتُّونَ مِيلًا فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ مِنْهَا أَهْلٌ مَا يَرَوْنَ الْآخَرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ وَجَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ أُنِيتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَجَنَّتَانِ مِنْ كَذَا أُنِيتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَبِّهِمْ إِلَّا رِدَاءُ الْكِبَرِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ.

(به شی / نایه تی)

﴿حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ﴾

عبداللای کوپی قهیس (رضی الله عنه) ده گپړته وه که پیغه مبر ﷺ فرموی (له به هشتا چادر و خیمه ی وا هه به له لؤلؤ مرواری دروست کړاوه

و پانتایه‌کی شه‌ست میله، له‌هه‌موو گۆشه‌یه‌ک له‌گۆشه‌کانیدا خیزانیکی و
 تیادایه‌که هه‌میشه چاویان برپوه‌ته هاوسه‌ره‌کانی خۆیان ئیتر پیاوه
 موسلمانه‌کان به‌ئاره‌زووی خۆیان ده‌سوورپێنه‌وه وه‌ دوو به‌هه‌شت له‌زێوی
 هه‌یه و قاپ و قاچاغه‌کانی له‌زێوی و تیاداوه دوو به‌هه‌شتی تریش به‌قاپ و
 قاچاگی زێپی ئاماده‌کراوه وه‌ له‌نیوان نه‌وان و دیتنی خوای گه‌وره‌ ئه‌وه‌نده
 ماوه‌ که‌ له‌ به‌ر تازی مه‌زنی و په‌رده‌ی گه‌وره‌یی و شکومه‌ندی نه‌بی که‌ به‌خۆی
 داداوه‌ ئه‌وا ئاواته‌که‌شیان ده‌هاتنه‌دی و به‌چاوی خۆیان ته‌ماشای خوا ده‌که‌ن
 له‌به‌هه‌شتی که‌ ناوی عه‌ده‌نه‌.

باب لعن الواشیات والمتفلجات

۵۳۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ تَعَالَى الْوَاشِيَاتِ
 وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغْيِرَاتِ خَلْقَ اللَّهِ، وَلَعَنَ
 النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الْوَاصِلَةَ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَمَا آءَانَكُمْ
 الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾.

(به‌شی / نه‌فره‌ت له‌خاڵ کوفان و ددان شاش کردن)

عه‌بدوللای کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی نه‌فره‌ت و له‌عنه‌تی
 خوا له‌ئه‌و که‌سانه‌ی خاڵ ده‌کوئن و ئه‌وه‌ی بۆی ده‌کوئێ و ئه‌و ئافره‌ته‌ی
 ده‌موچاوی خۆی مه‌لده‌گرێ، له‌و ئافره‌ته‌که‌ی که‌ به‌برپه‌ندو زێڕ ددانی خۆی
 باریک و شاش ده‌کات بۆ جوانی چونکه‌ ئه‌وانه‌ به‌م ده‌ستکارییه‌ نه‌خش و
 نیگاری خوا ده‌گه‌ژن وه‌ پێغه‌مبه‌ری خواش (ﷺ) له‌عنه‌ت و نه‌فرینی له‌و
 ژنه‌ی که‌ قژی ده‌ستکرد ده‌لکێنی به‌ قژی خۆی له‌سه‌ر خۆی.

وہ خوی گہرہ دہ فہ رموی ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ واتہ: نہ وہی پیغہ مبری خوا بوی ہیناون وہری گرن و نہ وہی قہ دہ غی لی کردون وازی لی بہینن.

باب / عْتَلَّ زَنِيم

۵۳۹. عَنْ مَعْبِدِ بْنِ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ الْخَزَاعِيَّ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَهُ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ كُلُّ عْتَلٍّ جَوَاطِ مُسْتَكْبِرٍ.

(بہشی / دل رہق و دل پیس)

مہ عبدی کوپی خالد دہ فہ رموی گویم لہ حاریثی کوپی وہبی خوزاعی بوو فہ رموی: گویم لہ پیغہ مہر ﷺ بوو دہ فہ رموی: تیا ناگادارتان بکہم لہ خہ لکی بہ ہشت کہوا کہ سانیکن کہ لاوازو بی نمودو بی فیزن نہ گہر سویند بخون لہ سہر خوا لہ سہر شتی نہوا خوا سویندیان دہ باتہ سہر شتہ کہیان بڈدہ کات، وہ ناگادارتان دہ کہم لہ خہ لکی دژہخ، ہموو کہسی چارہ قوپس و دہ عیہ و زڈ خڈو دہم پیس.

باب / مثل قارئ القرآن

۵۴۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ حَافِظٌ لَهُ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ وَمَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ وَهُوَ يَتَعَاهَدُهُ وَهُوَ عَلَيْهِ شَدِيدٌ فَلَهُ أَجْرَانِ)).

(به شی / نمونه ی نهودی قورئان ده خوینی)

عائشه خان (رضی الله عنها) ده فرموی: پیغمبر (ﷺ) فرموی: نمونه ی نهو قورئان خوینه ی که به په وانی قورئانی له به ره و کرده وهی پی ده کات پله و پایه ی وه کو پله ی فریشتانی خوا وایه و به پړزه وه نمونه ی نهو که سه ی قورئان ده خوینی و به گران و قورس و به زحمه ت له به ری ده کات نه وه دووقات نه جوړ پاداشتی بڼه یه .

باب

﴿فَسَيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى﴾

۵۴۱. عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مَخْصَرَةٌ فَتَكَسَّ فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمَخْصَرَتِهِ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ (مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ وَمَا مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ إِلَّا كُتِبَ مَكَانُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِلَّا قَدْ كُتِبَتْ شَقِيَّةٌ أَوْ سَعِيدَةٌ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا وَنَدْعُ الْعَمَلَ فَمَنْ كَانَ مِنْنَا مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْنَا مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ قَالَ (ﷺ) أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيُيسَّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ فَيُيسَّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاءِ ثُمَّ قَرَأَ ﴿قَالَا مَنْ أَعْطَى وَآتَى﴾ ⑤ وَصَدَقَ بِالْحَقِّ ⑥ فَسَيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى ﴿

(بهشی / نایه‌تی)

﴿فَسَنِّيْسِرُهُ وَلِيْسِرِي﴾

پیش‌هوا علی (رضی الله عنه) فرمودی: له‌گه‌ل تهرمیك بووین، له‌گورستانی به‌قیعول غه‌رقه‌د، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ته‌شریفی هات بۆلامان، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ته‌شریفی دانیش‌ت، ئیمه‌ش له‌ده‌وری دانیش‌تین، چه‌زده‌ت دار ده‌ستیکی به‌ده‌سته‌وه‌ بوو، سه‌ری نه‌وی کردو مات بوو، خۆش خۆش دارد ده‌سته‌که‌ی ده‌خشان‌د له‌عه‌رزه‌که، وه‌ک که‌سی پەرۆش شتی بئی و بیر بکاته‌وه، ئه‌وجا فرمودی: (یه‌ک به‌یه‌کتان، یه‌ک به‌یه‌کی درووست کراونن، له‌سه‌ره‌تاوه، له‌ئه‌زه‌لدا جیگه‌ی هه‌م له‌به‌هه‌شت و هه‌م له‌دۆزه‌خدا نووسراوه، هه‌روا نووسراوه که به‌دبه‌خته یا به‌خته‌وه‌ره).

پیاویکی‌ش له‌یاران فرمودی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! جا که‌وايه بۆ به‌و نووسراوه‌مان پشت نه‌به‌ستین و پشتی لی نه‌ده‌ینه‌وه ئیترواز له‌کارو کرده‌وه‌ی چاکه به‌ئینن، ئیمه چی بکه‌ین و چی نه‌که‌ین، بئی سووده، چونکه جیگه‌مان له‌به‌هه‌شتا، له‌دۆزه‌خدا له‌پیشدا، له‌ئه‌زه‌له‌وه دیاریکراوه، فرمودی (ﷺ) ئیوه له‌کاری چاکه‌سارد مه‌بنه‌وه‌و کارو کرده‌وه‌ی خۆتان بکه‌ن، قه‌ده‌ر سه‌پکی خوداییه، چاره‌نووس رازیکی خوداییه، هۆش و ئه‌قلى ئیوه ده‌رکی حیکمه‌ت و دانایی ئه‌و نه‌ئینییه‌ ناکات، هه‌رکه‌سی له‌ئه‌زه‌لدا له‌زانستی خودادا بۆکوئی درووست کرابی ریگه‌ی ئه‌وی ده‌گری، جا له‌سه‌ر ئه‌م بنیاته به‌ختیار ریگه‌ی چاکه ده‌گری و به‌دکار ریگه‌ی خراپه، به‌م پییه‌ کاری باش نیشانه‌ی به‌هه‌شت و خراب نیشانه‌ی دۆزه‌خه).

ئینجا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌بۆ پشتیوانی ئه‌م مه‌سه‌له‌یه، ئه‌م نایه‌ته‌ی

خوینده‌وه که ده‌فرمودی: ﴿قَامَا مَنْ أَعْطَى وَاللَّهُ ۝ وَصَدَّقَ بِالْحَقِّ ۝﴾ ① فَسَنِّيْسِرُهُ

لِّلْيَسْرَى ﴿٥٤٢﴾. واته: جا ههركهسى مالى خوى له ريگهى خودادا بداو زهكات و سهرفيتره و بهشى ههزاران بدات و له خوا بترسى و كۆ له گوناوه و تاوان بكاتهوه پهلامارى ناموسى خهلكى نه دات نه وا ئيمهش ده بيهينه سهر ريگاي چاكه و به ههشتى بۆ ئاسان دهكهين.

باب فضل آية الكرسي

٥٤٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَكَلَّنِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ فَأَتَانِي آتٍ فَجَعَلَ يَحْنُو مِنْ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَصَّ الْحَدِيثَ فَقَالَ ((إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَأَقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ لَنْ يَزَالَ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ وَلَا يَقْرُبُكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ) وَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) صَدَقَ وَهُوَ كَذُوبٌ ذَاكَ شَيْطَانٌ.

(بهشى / فهزلى نايهنى كورسى)

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) دەفەرمووی: پێغەمبەری خوا (ﷺ) منی کردە وەکیلی خۆی بە پاراستنی مالى زهكات و سهرفيترهى رهمهزان شهوى به كێك هات مشتێكى له خواردنه كه داو منیش دەستم گرت و پێم وت دەت بهم بۆلای پێغەمبەری خوا ئەویش زۆر پاپایهوه و گوتی ههزارم و خاوهن مال و منالم پێویستم پێى ههیه ئینجا پێى وتم ئەگەر چوینه سهر جیگای نووستن نایهتى كورسى بخوینه و ههتا به یانی له لایه ن پهروهردگارهوه پارێزگاریت لى دهكری و شهیتانیش نزیکت ناکهوی ههتا به یانی وه پێغەمبەری خوا (ﷺ) دهفەرمووی راست دهكات بهلام خۆی درۆزنه نهوه شهیتان بوو.

باب فضل قل هو الله أحد ، والمعوذات

۵۴۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): (أَيَعْبُزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ وَقَالُوا أَيْنَا يُطِيقُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اللَّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ ثَلَاثُ الْقُرْآنِ).

نه بو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده فہرموی: پیغمبر (ﷺ) نے فرمایا کہستان دہ توانیٰ لہ شہ ویکدا سیہ کی قورٹان بخوینئی وہ ہاودلان زوریان زہمہت بور و تیان کامان دہ توانین نہ وہ بکہین نہ ویش فہرموی (سورہ تی قل هو الله احد) سیہ کی قورٹانہ۔

۵۴۴. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كَفَّيْهِ ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ثُمَّ يَمْسَحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَكَانَ إِذَا اشْتَكَى يَقْرَأُ عَلَى نَفْسِهِ بِالْمَعُودَاتِ وَيَنْفُثُ فَلَمَّا اشْتَدَّ وَجَعُهُ كُنْتُ أَقْرَأُ عَلَيْهِ وَأَمْسَحُ بِيَدِهِ رَجَاءَ بَرَكَتِهَا .

عائشہ (رضی الله عنه) دہ فہرموی: کہ پیغمبر (ﷺ) کاتی کہ دہ چوہ سہر جیگای نوستن ہہ ردو دہستی کڑدہ کردنہ وہ و فوی پیادہ کردن و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ تیایا دہ خویند و دہستی بہ ہہ مو لہ شیدا دینا سی جارن وہ عائشہ دہ فہرموی: پیغمبر (ﷺ) نہ گہر نہ خوشیش بویہ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ وہ الْفَلَقِ ی دہ خویند و فوی پیادا دہ کردو بہ لہش و نہ و

شوینهی که نازاری هه بویه وه له وکاتهی نهی ده توانی ئه مه بکات له بهر زۆر نازاره منیش ئه م سووره تانه م ده خویندو ئه ویش فووی به دهستی خۆی داده کردو به لهشی خۆی دادینا.

باب فضل القرآن

٥٤٥. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَأَنَّهُ يُرْجَى طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَرِيحُهَا طَيِّبٌ وَالَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَأَنَّهُ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَلَا رِيحَ لَهَا، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرِّيحَانَةِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ طَعْمُهَا مُرٌّ وَلَا رِيحَ لَهَا.

(بهشی / فه زلی قورئان)

ئه بی موسای ئه شعهری (رضی الله عنه) له پیغه مبه (ﷺ) ده گێڕێته وه که ده فه رمووی: (نمونهی ئه وکه سهی قورئان ده خوینی وه کو لیمۆ وایه که بۆنی خۆشه و تامی خۆشه و نمونهی ئه وکه سهی که قورئان ناخوینی وه کو خورما وایه و بۆنی نیه و تامی شیرینه وه وینهی دوو پووی قورئان خوین وه کو ره یحانه وایه تامی تاله و بۆنی خۆشه وه نمونهی دوو پووی که قورئان ناخوینی وه کو گوژارک وایه و هه م بۆنی نیه و تامی تاله).

باب فضل من تعلم القرآن

۵۴۶. عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَانَ (رضي الله عنه) عن رسول الله (ﷺ) قال: (إِنَّ أَفْضَلَكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ).

(به شی / فه زلی که سی فیقری قورئان بیئت).

عوسمانی کوپی عه عفان (رضي الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رمووی: چاکترینتان نه وکه سه یه له لای خودا که خوی فیقری قورئان خویندن کردوه و خه لکیش فیترده کات.

باب استذکار القرآن

۵۴۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((فَإِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الْإِبِلِ الْمُعْقَلَةِ إِنْ عَامَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَمَبَتْ)).

(به شی / یادکردنه وه و به بیرهیئانه وهی قورئان)

عه بدوللای کوپی عومه ر (رضي الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپرتیه وه که ده فه رمووی: نمونه ی قورئان خوین و له به رکردن وه کو نه و خاوه ن و شتره وایه که نه گهر و شتره که نه به ستیتیه وه ده پوات و بز ده بی وه نه گهر بیبه ستیتیه وه نه وه و شتره که ی ناپوات و ده میتنی.

۵۴۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ((بِئْسَ مَا لَأَحَدِهِمْ أَنْ يَقُولَ نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ بَلْ نُسِيَ وَاسْتَذَكِرُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ أَشَدُّ تَفْصِيًّا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعَمِ)).

عبداللہ کوپی مہسعود (رضی اللہ عنہ) دہفہرمووی پیغہمبہر (ﷺ) دہفہرمووی: چہند خرابہ و ناشیرینہ بۆ مروؤ بلی من ئەو ئایەتە و فولانە ئایەتە لەبیر چوہ بەلکو بلیت فولانە ئایەتە لەبیر خۆم بردۆتەوہ وە دەودی قورئان و یادی بکەنەوہ چونکہ چۆن وشترو مالات ئەگەر نہی بەستەنەوہ چۆن بەرپەلا و بزد دەبیت ئەویش زیاتر لەوہ لەسینگى پیاوان دەچیتە دەر و دەپوات.

باب فیمن فخر بقراءة القرآن ولم یعمل بہ

۵۴۹. عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ قَالَ عَلَيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: (يَأْتِي فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ حُدَثَاءُ الْأَسْنَانِ سُفَهَاءُ الْأَخْلَامِ يَقُولُونَ مِنْ خَيْرِ قَوْلِ الْبَرِيَّةِ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ لَا يُجَاوِزُ إِيْمَانُهُمْ حَنَاجِرَهُمْ فَأَيْنَمَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ، فَإِنَّ قَتْلَهُمْ أَجْرٌ لِمَنْ قَتَلَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

(بەشی / ئەو کەسە فیزو دەعیە بەخویندنی قورئان لیبدا

وہ کردەوہی پی نہکات)

سوەیدی کوپی غەفلە دہفہرمووی علی (رضی اللہ عنہ) فہرمووی گویم لە پیغہمبہری خوا بوو دەیفہرموو: (کۆمەلێ لە ئۆممەتی منا پەیدا دەبن بەتەمەن منائ و خەون و ئاواتی بۆ نرخیان ھەیە و فەرماشتی پیغہمبہر (ﷺ) لەبەر دہکەن و بەلام لەئیسلام دەچنە دەرەوہ ھەرەکو چۆن تیر بەنیچیر دہکەوێت ئاوا لەدین دەر دەچن، بیان کوژن چونکہ لەکوشتنی ئەوان لەروژی قیامەت خێرو پاداشت ھەیە.

باب الترغيب في النكاح

۵۵۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ ثَلَاثَةٌ رَهْطٌ إِلَى بُيُوتِ أَنْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَانَتْهُمْ تَقَالُومًا، فَقَالُوا وَأَيْنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ (ﷺ)؟ قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ، قَالَ: أَحَدُهُمْ أَمَا أَنَا فَإِنِّي أَصَلِّي اللَّيْلَ أَبَدًا وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَصُومُ الدَّهْرَ وَلَا أَفْطِرُ وَقَالَ آخَرُ أَنَا أُعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَدًا فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ أَنْتُمْ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا، أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَأَتَقَاكُمْ لَهُ لِكُنِّي أَصُومُ وَأَفْطِرُ وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي.

(به شی/ بره‌ودان و هاندان بو ژن خوازی و ژن هینان)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فه رمووی: سی که س هاتنه لای ماله کانی پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) پرسپاری شیوه‌ی خوابه‌رستنی پیغه مبه‌ری خویان کرد که پییان راگه یاندرا وه ک بلئی به که می بزائن له لای خویان و ابو وه کوتیان نیمه له کوئی و پیغه مبه‌ری خوا له کوئی که خوا له گونا می پیشوو و پاشووی خوش بووه، بویه برپاریان دا که یه کیکیان وتی من له مه ولا به دواوه هه تا هه تایه هه موو شه وان ناخه وم و شه ونویژ ده که م وه نه وه ی تریان وتی برپاریی منیش هه تا هه تایه به رۆژوو ده بم وه نه وه ی تریان وتی منیش برپارییت ژن ناهینم و خوم دیلمه وه و خه‌ریکی خوابه‌رستی ده بم وه له وکاته دا پیغه مبه‌ر پییانی زانی و فه رمووی نیوه ن ته م وتانه تان وتوه؟ سویند به خوا من له مه مووتان به ته قواو له خواترس ترم وه منیش شه و ده خه وم و شه ونویژیش ده که م و رۆژیک به رۆژوو ده بم و هه ندیک رۆژیش ده شکینم وه که ژن ده هینم وه که سی که له سه‌ر سوننه‌ت و ریپازی من لابدا له من نییه.

باب فیمن لَمْ یَسْتَطِیع البَاءَ

۵۵۱. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) شَبَابًا لَا نَجِدُ شَيْئًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ)).

(بهشی / که سیّ توانای ژن هینانی نه بوو)

عبداللّای کوری مهسعود ده فهرمووی: له گال پیغه مبهری خوا بووین (ﷺ) وه توانای ژنهینانمان نه بوو فهرمووی: نهی گالی که دجان که سیّ توانای ژن هینانی هه یه با ژن بهینی وه چونکه ده بیته هوی پاراستنی چاوو شهرمگاتان وه که سیّ توانای ژن هینانی نه بوو باب به ریژوو بی نه وه بونه و چاکتره و شیفا به خسه.

باب تَنكِحُ الْمَرْأَةَ لِأَرْبَعِ خِلَالٍ

۵۵۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَانَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ ((تُنْكَحُ الْمَرْأَةَ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبْتُ يَدَاكَ)).

(بهشی / ژن ماره کوردن بۆ چوار سیفه ت (شت))

نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) له پیغه مبهری (ﷺ) ده گپریته وه که ده فهرمووی: ژن ماره ده کری بۆ چوارشت: بۆ مال و سامان و بۆ بنه ماله و خانه دانی وه یان بۆ جوانی وه یان بۆ دینداری، وه توش له دینداری هه لی بژیړه وه نه گینا ده ستت له ناو خۆل ده بی (مایه پووچ ده بی).

باب شؤم المرأة

۵۵۳. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ مَا تَرَكْتُ فِتْنَةً أَضُرَّ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ.

(به شی / به دبه ختی نافرهت)

ئوسامه ی کوپی زهید (رضی الله عنه) له پیغه مبه ره وه (ﷺ) ده گپریته وه که ده فره رموی: (له پاش مردنی من هیچ ناشوپ و فیتنه کم له ناو ئوممه تی خۆمدا به جی نه هیشتوه که وهک ناشوویی و فیتنه ی ژنان بق پیاوان).

باب النهي عن خطبته على خطبة أخيه

۵۵۴. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَأْتُرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَكُونُوا إِخْوَانًا وَلَا يَخْطُبُ الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَنْكِحَ أَوْ يَتْرُكَ).

(به شی / نه هی کراوه له ژن)

خواستن له سه ر داخوازی براکه ی

ئه بو هوپه یره (رضی الله عنه) ریاوایت ده کات له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) که ده فره رموی: (دوورین له به دگومانی و قسه ی درویه وه جاسوسی کردن و به شوینی عه یی خه لکیدا گه پان و فیتنه به ری مه که ن له گه ل به کتریدا وهک برا ته بابن وه درووست نیه که سی خوشکی یان کچی خوی بیداته پیاوی وه پیاویکی تریش به شپری لی بکات و به سه ر ئوو خوشکی خوی یان کچی خوی پیشکه شی به و پیاوه بکات هه تا ئه وپیاوه وازی لی دینی له یه که میان یان مۆله تی ده دات بق دووه میان بیداتی.

۵۵۵. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَقُولُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ يَبِيعَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ وَلَا يَخْطُبَ الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَتْرَكَ الْخَاطِبُ قَبْلَهُ أَوْ يَأْذَنَ لَهُ الْخَاطِبُ.

عبداللہ کو پی عومہر (رضی اللہ عنہ) دہیفہرموو پیغہمبہری خوا (ﷺ) نہ ہی کردوہ لہوہی سہوداو مامہ لہ لہسہر کپین و فروشتنی برای موسلمان بکری وہ ہرودہا نہ ہی کراوہ لہکاری خوازیبئی برای خوتان تا خوازیبئی کہر واز دینی یان ریگی ہی پی دہدات.

باب الشروط في النكاح

۵۵۶. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَحَقُّ مَا أَوْفَيْتُمْ مِنَ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ))
(بهشی / مہرجہکانی ژن خوازی)

عوقبہی کو پی عامیر لہ پیغہمبہر (ﷺ) دہگیریتہوہ کہدہفہرموی: لہ پیشتین مہرج دہبی بہجی بگہینن ئہوہیہ کہ ٹافرہتانی پی حلال دہکہن بؤخوتان.

۵۵۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تَسْأَلُ طَلَاقَ أُخْتِهَا لِتَسْتَفْرِغَ صَحْفَتَهَا فَإِنَّمَا لَهَا مَا قُدِّرَ لَهَا.

ئہو ہوپہیرہ (رضی اللہ عنہ) لہ پیغہمبہری خوا (ﷺ) کہ دہفہرموی: حلال نییہ بؤ ٹافرہتی داوی تہ لاقدانی خوشکی خوی بکات بؤئہوہی خوی جیگای ئہو بگریتہوہ، با شوو بہ پیاویکی تر بکات وہہر ئہوہی بؤہیہ کہ بؤی دانراوہ.

باب حق إجابة الوليمة

٥٥٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْوَلِيمَةِ فَلْيَأْتِهَا.

(به‌شی / پی‌ویست بوون له چوون بۆ داوه‌تی ژن گواستنه‌وه)

عەبدوللای کۆپی عومەر (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوێه که پێغه مبه‌ر (ﷺ) فەرمووی: ئەگەر بانگکران بۆ داوه‌تی ژن گواستنه‌وه‌ بپۆن، وه‌ ئه‌گەر بۆ فەرمانی خوای تێدا بێت ئەو کاته‌ چوونی دروست نییه‌ و حه‌پامه‌).

٥٥٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَوْ دُعِيتُ إِلَى كُرَاعٍ لَأَجَبْتُ، وَلَوْ أُهْدِيَ إِلَيَّ ذِرَاعٌ لَقَبِلْتُ.

ئەبو ھوپەيرە (رضي الله عنه) لە پېڤەمبەر (ﷺ) كە دەفەرمووی: ئەگەر
 بانگم بکەن بۆ داوەتی ژن گواستنەو. ئەگەر سەرپیتی تیدا ئامادە کرابێ بۆی
 دەچم وەیان وە یاخود ئەگەر سەرپێ بە دیاری بۆم بینن وەری دەگرم.

باب الإدارة مع النساء

٥٦٠. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ الْمَرْأَةُ كَالضِّلَعِ إِنْ أَقَمْتَهَا كَسَرَتْهَا وَإِنْ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَفِيهَا عَوْجٌ.

(بهشی / ژیان به سهر بردن له گهل نافر هدا)

ئەبو مۇپەدیرە (رضی اللہ عنہ) لە پیغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوە
 دەفەر مەوی: ئافرەت وەکو پەراسو وان ئەگەر راستیان کەنەو دەشکێن
 چونکە پەراسو خوارن وە ئەگەر بتهوی ئەگەر لیا نبژی و رابویری ئەوا دەبی
 بە پیی سڕوشتییەکی بەلاری و خواری رابویری لەگەڵیدا.

باب الوصايا بالنساء

۵۶۱. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضِلَعٍ وَإِنْ أَعْوَجَ شَيْءٌ فِي الضِّلَعِ أَعْلَاهُ فَإِنْ ذَمَبْتَ تُقِيمُهُ كَسَرْتَهُ وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا)).

(به‌شی / ناموژگاری کردنی نافرەتان به‌چاکه)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) لە پێغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوە کە دەفەرمووی: کەسێ ئیمان و بپروای ھەبێ بەخوای بەرۆژی نوایی با ئازاری دراوسی نەدات، و ناموژگاری و وەسیەتی چاک بکات بۆ نافرەتان چونکە ئەوان لە پەراسوو دروست کران و لە لای ھەرە خواری پەراسوی لای سەرپەتی وە ئەگەر ویستت راستی کەیتە وە دەشکێت وە ئەگینا دەبێ بەخواری لەگەڵی رابوویی وە ناموژگاریتان دەکەم بەچاکە لەگەڵیاندا.

باب صوم المرأة تطوعاً

۵۶۲. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: لَا تَصُومُ الْمَرْأَةُ وَيَعْلَمُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ.

(به‌شی / رۆژوو سوننەتی نافرەتان)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) لە پێغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوە کە دەفەرمووی: (نابێت نافرەت بەرۆژوو بیت و رۆژووی سوننەت بەبێ مۆلەتی مێردی.

باب إذن المرأة في بيت زوجها

۵۶۳. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَلَا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَمَا أَنْفَقَتْ مِنْ نَفَقَةٍ عَنْ غَيْرِ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ يُؤَدِّي إِلَيْهِ شَطْرَهُ.

(به‌شی / نابیت که بی مؤله‌تی می‌رد بیه لای نافرته)

نه بو هویره یره (رضی الله عنه) ده‌فرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمووی: دروست نییه بۆ هیچ نافرته‌تی که به‌رئوو بیت مه‌گر پیاوه‌که‌ی ناگاداری بیت وه ئیزنی بدات وه نابیت که‌سیش بیته مالی لای نافرته‌ته‌که‌ی به‌بی مؤله‌ت و ئیزنی می‌رده‌که‌ی نه‌بیت وه هه‌رکاتی نافرته‌ت شتی بیه‌خشی یان خه‌رج بکات بۆکاری جگه له مؤله‌تی می‌ردی نه‌وه نه‌و به‌خشینه نیوه‌ی بۆ می‌رده‌که‌یه‌تی.

باب أهل الجنة وأهل النار

۵۶۴. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَكَانَ عَامَةً مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ، وَأَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ غَيْرَ أَنَّ أَصْحَابَ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ وَقُمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَةً مَنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ.

(به‌شی / خه‌لکی به‌هه‌شت و خه‌لکی دۆزه‌خ)

ئوسامه‌ی کوپی زه‌ید له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گپێته‌وه که ده‌فرمووی: چوومه به‌رده‌رگای به‌هه‌شت سه‌یرم کرد زۆریه‌ی به‌هه‌شتیه‌کان له‌هه‌ژاران و بی نه‌وایانن وه ده‌وله‌مهنده‌کانیش راگیرابوون بۆ لیپرسیینه‌وه وه نه‌وانه‌ی دۆزه‌خی بوون به‌فرمانی خوا برابوون بۆ دۆزه‌خ وه‌له‌به‌ر ده‌رگای دۆزه‌خیش وه‌ستام دیتم زۆریه‌ی زۆری خه‌لکی دۆزه‌خ نافرته‌تان بوون.

۵۶۵. قَالَ (ﷺ) إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُ ذَلِكَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْنَاكَ تَتَاوَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْنَاكَ تَكْفُكُفْتَ فَقَالَ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ فَتَتَاوَلْتُ مِنْهَا عُنُقُودًا وَلَوْ أَخَذْتُه لَأَكَلْتُ مِنْهُ مَا بَقِيََتِ الدُّنْيَا وَأَرَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ مَنْظَرًا قَطُّ أَوْ رَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ قَالُوا لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ قِيلَ يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ.

پیغهمبری خوا (ﷺ) فرمودی رؤو مانگ دوو نیشانهن له نیشانه کانی خوا، بۆ مردن و ژیاڼی هیچ که سیکا ناگیرین وه نه گهر دیتان رؤو مانگ گیران نه وه زوړ یادی خوابکه و وتیان نه ی نیرراوی خوا (ﷺ) بینیمان له شوینی خوت به پیشو پاش گه رایه وه؟ فرمودی من به هه شتم دیت ویستم هیشووہ تربیه ک لی بکه مه وه وه نه گهر بم هینابا و بتان خواردبا نه و هه تا دنیا ماوه کوتایی نایهت، وه ناگری دوزه خم دیت قهت له م رؤوہ شیوهی و ناشرینم نه دیوه وه بینیم زوړبهی هره زوړی خه لکه که ی ثافره تانن، وتیان بوجی فرمودی به هو ی نه وه ی زوړ ناشوگری و چاکه ی میړدیان له بیر ده که ن وه نه گهر چه ندین سال چاکه بکه ی له گه ل هره یه کیکیان وه له پاشان خراپه یه کت لی ببینی پیت ده لیت به ژیانم چاکه م لی نه بینوی.

باب کراهية ضرب النساء

۵۶۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَا يَجْلِدُ أَحَدُكُمْ امْرَأَتَهُ جَلْدَ الْعَبْدِ ثُمَّ يُجَامِعُهَا فِي آخِرِ الْيَوْمِ.

(بهشی / که راهه تی هه یه لبدان له نافرته).

عبداللای کوپی زه معه (رضی الله عنه) دهه رموی پیغمبر (ﷺ) فه رموی (با که ستان له نافرته خوی نه دات و وه کو چۆن له بهنده و توکه ری ده دات وه له پاشان له کوتای رۆژا له که لیشی جوت بیت و کو بیته وه.

باب الغيرة

۵۶۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ مَا أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَرَى عَبْدَهُ أَوْ أَمَتَهُ يَزْنِي يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا.

(بهشی / غیرهت)

عائشه (رضی الله عنها) ده گپ ته وه که پیغمبر (ﷺ) فه رموی: نهی ئومه تی موحه مه د که سی نیه له خوا به غیره تر بیت له وکه سهی که ببینی غولامه که ی یان که نيزه کی داوین پیسی بکات، وه نهی ئومه تی موحه مه د نه که ر نه وهی من ده یزانم ئیوه ش بیزانن که م پیده که نن و زۆر ده گریتن.

باب استئذان المرأة لزوجها

۵۶۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا اسْتَأْذَنْتَ امْرَأَةً أَحَدَكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يَمْنَعُهَا)).

(به‌شی / نِیزن دانی نافرەت لە چوونی بۆ مزگەوت)

عەبدوللای کۆپی عومەر (رضی الله عنه) دەفەر مووی پێغه‌مبەر (ﷺ) فەر مووی: (ئەگەر نافرەتی بە کێکتان داوای مۆلەتی چوونی بۆ مزگەوت کرد ئێوەش رێگری لێ مەکەن).

باب نَعَتِ الْمَرْأَةِ لَزَوْجِهَا

۵۶۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا تُبَاشِرُ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةُ فَتَنْتَعَتَهَا لِزَوْجِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا

(به‌شی / گێڕانەوه‌ی ژن جوانی و

سێفه‌تی ژنی بێگانه بۆ مێردی)

عەبدوللای کۆپی مەسعود (رضی الله عنه) فەر مووی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەر مووی: (نابی ژن سەرنجی ژنیکی تر بداو لە پاشان وردو درشت باسی لەش و لاری ئەو ژنە بۆ مێردی بکات بە شێوەیه‌کی وا کە وەک مێرده‌که‌ی به‌چاوی خۆی دیتبی وایی).

لا يَطْرُقُ الْغَائِبُ أَهْلَهُ لَيْلًا

۵۷۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ إِذَا دَخَلْتَ لَيْلًا فَلَا تَدْخُلْ عَلَى أَهْلِكَ حَتَّى تَسْتَحِدَّ الْمُغِيبَةَ وَتَمْسُحَ الشَّعْبَةَ)). قَالَ جَابِرٌ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((فَعَلَيْكَ بِالْكَئِيسِ الْكَئِيسِ)).

**(به‌شی / نابیت پیاو که گه‌رایه‌وه له‌سه‌فه‌ر به‌شه‌و به‌بی
 ناکادار‌کردنه‌وه‌ی ئافره‌تی بجێته ماله‌وه)**

جابیری کهری عه‌بدوللا (رضی الله عنهما) ده‌گێڕێته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا
 (ﷺ) فه‌رمووی: (کاتی له‌سه‌فه‌ر ده‌گه‌ڕێنه‌وه ئه‌گه‌ر به‌شه‌و گه‌یشته‌ جی
 وابکه‌ن له‌پێشدا ئاگاداریان بکه‌نه‌وه مه‌تا ئن سه‌ری خۆی شانه‌ بکات و خۆی
 پاک و خاوێن بکات له‌پیشوازی می‌ردی دابیت).
 وه جابیر فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (ئافره‌تی عاقل و
 ژیر بێنن).

٥٧١. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا اطَّالَ أَحَدُكُمْ الْغَيْبَةَ فَلَا يَطْرُقُ
 أَمَلُهُ لَيْلًا.

جابیر (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر
 که سێکتان سه‌فه‌ری درێژه‌ی کێشا له‌به‌ر هه‌ره‌ویه‌ک بێت له‌خیزانی داپرا با
 به‌شه‌و له‌ناکاو خۆی نه‌کا به‌مالا.

باب کافل الیتیم

٥٧٢. عَنْ سَهْلِ السَّاعِدِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَكَافِلُ
 الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ مَكَدًا وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى وَفَرَجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا.
(به‌شی / سه‌ره‌رشتی هه‌تیوان)

سه‌هلی ساعیدی ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: من و ئه‌وه‌که‌سه‌ی
 سه‌ره‌رشتیکه‌ری هه‌تیوان ده‌کات له‌به‌هه‌شتا ئا ئاواین به‌په‌جیه‌ی شایه‌تی و
 ناوه‌پاستی له‌یه‌ک نزیک‌کردنه‌وه وه‌که‌مێک نێوانی هه‌بوو.

باب المتوفى عنها زوجها

۵۷۳. عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سلمة قالت: دَخَلْتُ عَلَى زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ حِينَ تُؤَفِّي أَخُوهَا فَدَعَتْ بِطَبِيبٍ فَمَسَّتْ مِنْهُ ثُمَّ قَالَتْ أَمَا وَاللَّهِ مَا لِي بِالطَّبِيبِ مِنْ حَاجَةٍ غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ: (لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ إِلَّا عَلَى نَفْسٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا).

(به‌شی / نافره‌تی می‌رد مردوو)

زه‌ینه‌بی کچی نه‌بی سه‌له‌مه ده‌فهرمووی چوومه لای زه‌ینه‌بی کچی جه‌ش که برای کچی دواپی کردبوو که داوای بونی گولای کردبوو وه هندیکی بون له‌له‌شی خوی داو له‌پاشان وتی من پیویستم به‌خو بؤخو شکردن نییه به‌لام له‌به‌رنه‌وه‌ی گویم له‌پیغه‌مبه‌ری خوا بوو له‌سه‌ر مینبه‌ر وتاری ده‌داو ده‌یفهرموو ناییت بق که نیمان و بپروای به‌خواو رۆژی دواپی هه‌بیئت تازییه و پرسه دانی بق که‌سی مردوو له‌سی شه‌وان زیاتر، ته‌نها بق می‌ردی خوی ده‌بی چوار مانگ و ده رۆژ تازییه و پرسه بکات.

باب النفقات

۵۷۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ (قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ أَنْفِقْ عَلَيْكَ).

(به‌شی / زیوارو نه‌فه‌قه)

نه‌بو هوپه‌یره ده‌فهرمووی (رضی الله عنه) پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمووی خوی گه‌وره ده‌فهرمووی: (نه‌ی نه‌وه‌ی ئاده‌م مال بیه‌خشه به‌چه‌ندان قات پیئت ده‌به‌خشینه‌وه).

۵۷۵. عَنْ أَبِي مَنصُورٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: (إِذَا أَنْفَقَ الْمُسْلِمُ نَفَقَةً عَلَى أَهْلِهِ وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً).

له نه بی مه نصوری نه نصاری له پیغمبر (ﷺ) ده فهرمووی: نه گهر موسلمان مالی خوی بیه خشی بۆ به خیروکردنی مال و منالی و خیزانی وه له بهر ره زای خوا بیّت نه وه به خیرو سه ده قه بۆی حیسابه.

۵۷۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى أَوْ الْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمِ النَّهَارَ)).

نه بو هو په یره (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغمبر (ﷺ) فه رمووی نه وه ی تى بکوشى بۆ سه ره رشتى کردنى ژنى بى میړدو بیوه ژن و هه ژاران وه کو خه بات که ری وایه که له جیهاد دابی له ریگای خوداو به روژ به روژو وه به شه و شه ونویژ بکات.

۵۷۷. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَبِيعُ نَخْلَ بَنِي النَّضِيرِ وَيَحْبِسُ لِأَهْلِهِ قُوتَ سَنَتِهِمْ

عومهری کوپی خه طاب (رضي الله عنه) ده گپړېته وه که پیغمبر (ﷺ) له بهری باخه کانی به نی نه زیری ده فروشت هه موو سالی به شی نانی سالی خیزانه که ی لی نه داو.

۵۷۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَأَبْدَأُ بِمَنْ تَعُولُ.

نه بو هو په یره (رضي الله عنه) ده گپړېته وه که پیغمبر (ﷺ) فه رمووی: (چاکترین خیرو سه ده قه نه وه به تر له سهر لیواری ده وله مهندي دابی و پیویستت پتی نه بی وه له خرزه هه ژارو بی نه واکانت ده ست پیبکه).

باب من العمل الصالح

۵۷۹. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ أَطْعَمُوا الْجَائِعَ وَعُودُوا الْمَرِيضَ وَفُكُوا الْعَانِي.

(به شی / له کرده و هی چاکه کان)

نه بو موسای نه شعری (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: برسییه کان تیر خواردن بکن و سهردانی نه خورشان بکن، وه دیل و کزیله کان نازاد بکن.

باب التَّسْمِيَةِ عَلَى الطَّعَامِ

۵۸۰. عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: كُنْتُ غُلَامًا فِي حَجَرِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَا غُلَامُ سَمَّ اللَّهُ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ فَمَا زِلْتُ تِلْكَ طِعْمَتِي بَعْدُ.

(به شی / ناوی خوا هیئان له سهر خواردن)

له عومری کوپی نه بی سه له مه ده فهرمووی: من منال بووم له کوش پیغه مبه ری خوا بووم وه که نانم ده خوارد ده ستم ده گپرا به ناو قاپی خواریندا به تاره زووی خۆم، جا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرمووی نه ی رۆله که خواردن ده خۆی له سهره تاوه ناوی خوا بهیئنه و به دهستی راست بخۆ وه له بهرده می خۆت بخۆ، عومر فهرمووی نیتر له وساته وه به م شیوه یه خواردن ده خۆم.

باب التَّيَمُّنِ عَلَى الْأَكْلِ

۵۸۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يُحِبُّ التَّيَمُّنَ مَا اسْتَطَاعَ فِي طُهُورِهِ وَتَنَعُّلِهِ وَتَرَجُّلِهِ.

(به شی / خواردن به دهستی راست)

عائشه خان (رضی الله عنها) ده فہرموی پیغہمبری خوا (ﷺ) عادتہی وابو لای راستہی پی خوش بوو له دهستیکردن له دهستنوئږ و پیلاو له پیکردن وه له سہر شانه کردندا.

باب الْبَرَكَهَ فِي الطَّعَامِ

۵۸۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) (طَعَامُ الْاِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْأَرْبَعَةِ).

(به شی / بهرہ کتهی خواردن)

ثبو هوږه یرہ (رضی الله عنه) فہرموی پیغہمبری خوا (ﷺ) فہرموی خواردنی دوو کس به شی سی کس ده کات وه خواردنی سی کس به شی چوار کس ده کات.

۵۸۳. وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَأْكُلُ أَكْثَرَ كَثِيرًا فَاسْلَمَ فَكَانَ يَأْكُلُ أَكْثَرَ قَلِيلًا فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدٍ وَالْكَافِرَ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءَ.

ثبو هوږه یرہ ده فہرموی (رضی الله عنه) پیای زږږځوږ بوو که موسلمان بوو که می ده خواردنم باسه یان بږ پیغہمبر گږایه وه نه ویش فہرموی پروادار به قه د یه که ده خواردن ده خوات، وه بی پرواش به قه د حوت که س و حوت که ده خواردن ده خوا.

باب الجلوس على المائدة

۵۸۴. عَنْ نَافِعٍ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَأْكُلُ حَتَّى يُؤْتَى بِمِسْكِينٍ يَأْكُلُ مَعَهُ، فَأَدْخَلْتُ رَجُلًا يَأْكُلُ مَعَهُ فَأَكَلَ كَثِيرًا فَقَالَ يَا نَافِعُ لَا تُدْخِلْ هَذَا عَلَيَّ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) سَلَّمَ يَقُولُ الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدٍ وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ.

(به شی / دانیشتن له سهر (خوان) سفره ی خواردن)

نافع غلامی عهبدوللای کوی عومر ده فهرمووی عهبدوللای کوی عومر (رضی الله عنه) عاده تی وایو خواردنی نه ده خوارد هتا هه ژاری له گه لی نه با، جا هه ژاریکم برد بولای که نانی له گه ل بخوات به لام هه ژاره که زدرخورد بوو، فهرمووی نه ی نافع جاریکی تر نه مه مهینه بولام گویم له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رموو موسلمان که م خوره له چاو کافرو بی بپوادا به قه د به ک گه ده خواردن ده خوات به لام بی بپواو کافر به قه د هوت گه ده ده خوات. ۵۸۵. عَنْ أَبِي جَحِيفَةَ السَّوَانِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: ((إِنِّي لَا أَكُلُ مُتَكِنًا)).

نه بی جه حیفه ی سوانی ده فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) فهرمووی: من به پالدانه وه خواردن ناخوم.

باب ما عابَ (ﷺ) طعامه

۵۸۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: مَا عَابَ النَّبِيُّ (ﷺ) طَعَامًا قَطُّ إِنْ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ.

(به‌شی / په‌یدانه‌کردنی عه‌یب و ته‌نگی له‌خواردندا)

نه‌بو هوږه‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) قه‌ت عه‌یبی نه‌گرتوو له‌خواردن، نه‌گه‌ر حه‌زی بکړدبا ده‌ی خوارد نه‌گینا وازی لی ده‌میتنا.

باب الأكل في إناء مقضض

۵۸۷. عَنْ حذيفة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ لَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلَا الدِّيْبَاجَ وَلَا تَشْرَبُوا فِي أَنْبِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَنَا فِي الْآخِرَةِ.

(به‌شی / خواردن له‌قاپی زیږو زیوی سواغ دراو)

حوزه‌یغه (رضی الله عنه) ده‌فرمووی گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا بوو (ﷺ) ده‌یغه‌رموو ناوړیشم و دیباج له‌به‌ر مه‌کن وه‌له‌ قاپ و ئامانی زیږو زیویشا شت مه‌خون وه‌ نه‌شت بخونه‌وه‌ چونکه‌ نه‌مانه‌ له‌دونیادا بو‌ بی‌ بره‌یایان وه‌له‌ قیامه‌تیشا بو‌ نی‌مه‌یه‌.

باب بركة النخلة

۵۸۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ جُلُوسٌ إِذَا أَتَى بِجُمَارٍ نَخْلَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ لَمَا بَرَكَتُهُ كَبَرَكَةِ الْمُسْلِمِ))، ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((هِيَ النَّخْلَةُ)).

(به‌شی / به‌ره‌که‌تی خورما)

عبداللای کوی عومر (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: له‌خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا بووین (ﷺ) دانیشتبوین باریک خورمایان هینا بۆ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر ئه‌ویش فهرمووی له‌ناو داران داریک هه‌یه پیت و به‌ره‌که‌تی وه‌کو موسلمانان، له‌پاشان فهرمووی ئه‌وه دارخورمایه.

باب الْعَجْوَةِ

۵۸۹. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَنْ تَصَبَّحَ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعَ تَمَرَاتٍ عَجْوَةٍ لَمْ يَضُرَّهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ سُمْ وَلَا سِحْرٌ.
(به‌شی / خورمای عه‌جوه)

سه‌عدی کوی ئه‌بی وه‌قاص (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمووی: هه‌رکه‌سێ به‌یانیاان له‌خورینی (پیش خواردن) هه‌وت ده‌نکه خورمای عه‌جوه بخوات ئیتێ ئه‌وێژده هه‌تا ئیواره نه‌ ژه‌هرو نه‌ جادوو (سیح) کاری لێ ناکات و زیانی بۆ نابێت.

باب أَكْلِ الثُّومِ وَالْبَصَلِ

۵۹۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا زَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: (مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ لِيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا).

(به‌شی / خواردنی سیرو پیاز)

جاییری کوی عبداللای (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: وا تیده‌گه‌م که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی: (که‌سێ سیر یان پیازی خوارد با دوورکه‌وێته‌وه لیمان، یان دوورکه‌وێته‌وه له‌مزگه‌ته‌کانمان {له‌به‌ر بۆنی ناخۆش}).

باب لعق الأصابع ومصها

۵۹۱. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَمْسَحُ يَدَهُ حَتَّى يَلْعَقَهَا أَوْ يُلْعَقَهُ.

(به‌شی / لیستنه‌وه‌ی په‌نجه له‌پاش خواردن به‌زمان)

عبداللای کړپې عه‌بباس (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: پټفه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمووی: نه‌گه‌ر یه‌کټکتان خوراکي خوارد با ده‌ستی نه‌سپړئ هه‌تا ده‌یلټسټه‌وه یان یه‌کټکی تر ده‌یلټسټه‌وه بږی.

باب ما يقول بعد الطعام

۵۹۲. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ إِذَا رَفَعَ مَائِدَتَهُ قَالَ: (الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مُودِعٍ وَلَا مُسْتَفْنَى عَنْهُ رَيْنًا). وَقَالَ مَرَّةً: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانَا وَأَرْوَانَا غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مَكْفُورٍ)..

(به‌شی / چی ده‌لیی پاش خوراک خواردن)

نه‌بی نومامه (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: که سفره‌ی (خوان)ی پټفه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌لده‌گیراو له‌پاشان ده‌ی فهرموو: (الحمد لله حمداً كثيراً طيباً مباركاً فيه غير مكفي ولا مودع ولا مستفنى عنه رينا) وه له‌ریوایه‌تی ترده‌هاتووه که (الحمد لله الذي كفانا واروانا غير مكفي ولا مكفور).

واته: سوپاسی زږد بږ خواي پاک و پېرؤز نه‌که‌س جټگای نه‌و ده‌گرټه‌وه وه‌نه‌که‌سېش وازی لی ده‌هټنری و نه‌نه‌و زاته‌ش پشت گوی ده‌خری وه‌که‌س نییه له‌خوا بږ نیازبږ نه‌و خودای ئیمه‌یه.

وه واتى ريوایه تی دووه م: سوپاس و ستایش بۆ خودا که هه رخۆی به س به شمان ده کار هه رخۆی تێراومان ده کار نه که س ده توانی جێگهی نه و بگریته وه وه نه که س راده ی ده که وی که ناسوپاسی نه و زاته بکات.

باب العقیقة

۵۹۳. عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ مَعَ الْغُلَامِ عَقِيقَةً فَأَمْرِيقُوا عَنْهُ دَمًا وَأَمِيطُوا عَنْهُ الْأَذَى).

(به شی / هۆزه بانه گوێژه بانه)

له سه لمانی کوپی عامیری زهیبی (رضی الله عنه) ده فه رموی گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رموو: هۆزه بانه بۆ کوپ ده کری، که واته خوینی بۆ برێژن ئاژه لی بۆ سه رپهن پيس و پۆخل و ئازاری لی دوورکه نه وه .

باب ما أتهر الدّم

۵۹۴. قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((مَا أَتَهَرَ الدَّمُ وَذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ فَكُلْ لَيْسَ السِّنُّ وَالْخُفُّ)).

(به شی / خوین رشتن و سه رپهرین)

پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: نه که ر ئاژه ل سه ر برپا خوینی لی رزاو ناوی خوای له سه رهات نه و بیهۆن ته نها ددان و نینۆک ناخوری.

باب ذبیحة المرأة والأمة

۵۹۵. عَنْ نَافِعِ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ أَخْبَرَ عَبْدَ اللَّهِ أَنَّ جَارِيَةَ لِكُفَّ بْنِ مَالِكٍ تَرَعَى غَنَمًا لَهُ بِالْجُبَيْلِ الَّذِي بِالسُّوقِ وَهُوَ بِسَلَمٍ فَأُصِيبَتْ شَاةٌ فَكَسَرَتْ حَجَرًا فَذَبَحَتْهَا بِهِ فَذَكَرُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهُمْ بِأَكْلِهَا.

(به شی / سهربرینی نازهل له لایه نافرته و که نیزه ک)

له نافیعی نوکری عه بدوللای کوپی عومر له پیایوی له به نی سه له مه ده گپیته وه که عه بدوللا ده فهرمووی که نیزه به کی که عبی کوپی مالیک هندی نازهل لی ده له وه پاند له ناوچی جوبه یل له نزیک بازای سه لع مه پیکیان پیکا نه ویش به ردیکی کرد به دوو له ته وه مه په که ی به م دووبه رده سهرپی، وه بق پیغه مبهریان گپیپایه وه نه ویش فهرمانی کرد به خواردنی.

باب ذبیحة الأعراب ونحوهم

۵۹۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ قَوْمًا قَالُوا لِلنَّبِيِّ (ﷺ) إِنَّ قَوْمًا يَأْتُونَنَا بِاللَّحْمِ لَا نَدْرِي أَذْكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ أَمْ لَا فَقَالَ (ﷺ) سَمِعُوا عَلَيْهِ أَنْتُمْ وَكُلُّوهُ قَالَتْ عَائِشَةُ: وَكَانُوا حَدِيثِي عَنْهُ بِالْكَفْرِ.

(به شی / سهربرینی نازهل له لایه ن)

عهره بی ده شته کی و هاوشیوه یان

عائیشه خان (رضی الله عنها) ده گپیته وه که چهند که سی به پیغه مبهریان وت (ﷺ) کومه لی هاتون بولامان و گوشتیکیان هیناوه نازانین نایا ناوی خوی لی هاتوه له کاتی سهربرینی یان نا، پیغه مبهری خوا فهرمووی: ناوی خوی لی بینن و بیخون، عائیشه فهرمووی نه م کومه له تازه موسلمان بوبون.

باب ما يكره من المثلة والمصبورة

۵۹۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ وَغُلَامٌ مِنْ بَنِي يَحْيَى رَابِطٌ دَجَاجَةٌ يَرْمِيهَا فَمَشَى إِلَيْهَا ابْنُ عُمَرَ حَتَّى حَلَّهَا ثُمَّ أَقْبَلَ بِهَا وَالْغُلَامُ مَعَهُ فَقَالَ ازْجُرُوا غُلَامَكُمْ عَنْ أَنْ يَصْبِرَ هَذَا الطَّيْرَ لِلْقَتْلِ فَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) نَهَى أَنْ تُصْبِرَ بِهِمَةً أَوْ غَيْرَهَا لِلْقَتْلِ.

(بهشی / که راهه تی دانانی گیانه وهر بو نیشانه تیگرتن)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) چووه لای یه حیای کوپی سه عیدو منالکی به نی یه حیا که مریشکیکیان په لبه ست کردبوو بو نیشانه تیگرتن له وکاته دا عه بدوللای کوپی عومر پیته کانی کرده وه و به ره لای کردو له پاشان له گه ل مناله کان چو بو لای سه عیدی کوپی یه حیای پی و ت نه م منالنه ته مبی بکه بالنده به ند ده کن و به ردی تیده گرن وه ده یکوژن چونکه گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (ﷺ) نه می کردوه له وهی بالنده به ند بکریت و شتی تی بگری بو نیشانه وه یان بو کوشتنی.

باب ما یؤکل من لحوم الأضاحی

۵۹۸. عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) مَنْ ضَحَّى مِنْكُمْ فَلَا يُصْبِحَنَّ بَعْدَ ثَلَاثٍ فِي بَيْتِهِ مِنْهُ شَيْءٌ فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ نَفَعَلُ كَمَا فَعَلْنَا فِي الْعَامِ الْمَاضِي قَالَ (ﷺ) كُلُوا وَأَطْعِمُوا وَادْخِرُوا فَإِنَّ ذَلِكَ الْعَامَ كَانَ بِالنَّاسِ جَهْدٌ فَأَرَدْتُ أَنْ تُعِينُوا فِيهَا.

(به‌شی / چ ده‌خوری له‌گۆشتی قوریانی)

سه‌له‌مه‌ی نه‌کوه ده‌فرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمووی: که‌سی قوریانی کرد له‌ئێوه بابیکا به‌لام نابێ له‌پاش سی شه‌و گۆشتی نه‌و قوریانییه‌ی له‌ماله‌که‌ی بمانی، جا له‌سالی ئاینده‌دا وتیان ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌م سالیش وه‌کو پارسالیش بکه‌ینه‌وه؟ فرمووی نه‌خێر هه‌م خۆشتان لێی بخۆن و هه‌م به‌شی خه‌لکی تریشی لێ بده‌ن وه‌ هه‌م هه‌لی بگرن، بۆیه پار وامگوت چونکه سالی پار نه‌هات و گرانی بوو خه‌لکی حالیان په‌رێشان بوو ویستم ئێوه یاریده‌ی به‌کتر بده‌ن.

باب شرب الخمر

۵۹۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ لَمْ يَتُبْ مِنْهَا حُرِمَهَا فِي الْآخِرَةِ.

(به‌شی / خواردنه‌وه‌ی عاره‌ق (مه‌ی))

عه‌بدوللای کوبی عومه‌ر (رضی الله عنهما) ده‌گێڕێته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرمووی: که‌سی عاره‌ق (مه‌ی) بخواته‌وه له‌دنیادا له‌پاشان توبه‌ی له‌سه‌ر نه‌کات له‌روژی دوا‌ی خواردنه‌وه‌ی پاکی له‌سه‌ر چه‌پام ده‌بێت.

باب من يستحل الخمر

۶۰۰. عَنْ أَبِي عَامِرٍ أَوْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: لَيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْجَرَ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَارِفَ.

(به‌شی / که‌سی مه‌ی جه‌لّ بکات)

له‌نه‌بی عامیر یان نه‌بی مالیکی نه‌شعری که گویی له‌پیغه‌مبه‌ر بوو (ﷺ)
فه‌رمووی: که‌مه‌لی له‌تومه‌تی من په‌یدا ده‌بن که داوین پیسی و زیناو
به‌کاره‌یتانی ناوریشم و ناره‌ق و نامیری موسیقا جه‌لّ ده‌که‌ن.

باب شرب اللبن،

وبیان نهر النيل والفرات

٦٠١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ ((رُفِعَتْ إِلَى السُّدْرَةِ فَإِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ نَهْرَانِ ظَاهِرَانِ وَنَهْرَانِ بَاطِنَانِ،
فَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنَّيْلُ وَالْفُرَاتُ وَأَمَّا الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ فَأَتَيْتُ بِثَلَاثَةِ
أَقْدَاحٍ قَدَحٍ فِيهِ لَبَنٌ وَقَدَحٍ فِيهِ عَسَلٌ وَقَدَحٍ فِيهِ خَمْرٌ فَأَخَذْتُ الَّذِي فِيهِ اللَّبَنُ
فَشَرَبْتُ فَقِيلَ لِي أَصَبْتَ الْفِطْرَةَ أَنْتَ وَأُمَّتُكَ.

(به‌شی / خواردنه‌وه‌ی شیر و

باسکردنی رووباری نیل و فورات)

نه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
فه‌رمووی: به‌رزکرامه‌وه بق سیدره نه‌لمونته‌ها) له‌شوی میعراجا چوار رووبارم
دیت که دوانیان سه‌رچاوه‌ی دیارن و دوانی تریان سه‌رچاوه‌ی دیارنه‌بوون، وه
نه‌و دوو رووبارانیه‌ی که سه‌رچاوه‌ی دیاربوون که رووباری نیل و فوراته وه دوو
رووباره‌که‌ی که سه‌رچاوه‌یان بزین و دیارنن له‌به‌ه‌شتدا وه‌سی په‌رداخ
خواردنه‌وه‌یان بق هیتاوم که شیرو ه‌نگوین و مه‌ی، بوون وه شیرکه‌یانم
هه‌لبژارد و خواردمه‌وه و پیم و ترا ترو تومه‌ته‌که‌ت فیتره‌تتان هه‌لبژارد.

باب الشرب قائما

٦٠٢. عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنِ النَّزَالِ قَالَ أَتَى عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَشَرِبَ قَائِمًا فَقَالَ إِنَّ نَاسًا يَكْرَهُ أَحَدَهُمْ أَنْ يَشْرَبَ وَهُوَ قَائِمٌ وَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فَعَلَّ كَمَا رَأَيْتُمُونِي فَعَلْتُ.

(به‌شی / خواردنه‌وهی به‌پیوه)

عه‌بدولمه‌لیکی کوپی مه‌یسره له‌نه‌زال که ده‌فرمووی ئاویان بق‌علی
هینا نه‌ویش به‌راوه‌ستاوی ئاوه‌که‌ی خواردنه‌وه فرمووی مه‌ندیك که‌س
حه‌زناکه‌ن به‌راوه‌ستاوی ئاویخونه‌وه به‌لام من به‌چاوی خۆم پیغه‌مبه‌ری خوام
بینیوه وه‌کو من به‌پیچوه ئاوی خواردنه‌وه.

باب التَّنَفُّسِ فِي الْإِنَاءِ

٦٠٣. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ وَإِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَمَسَّحْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَإِذَا تَمَسَّحَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَمَسَّحْ بِيَمِينِهِ.

(به‌شی / هه‌ناسه‌دان له‌ناو قایی ئاوخواردنه‌وه)

نه‌بی قه‌تاده‌ی کوپی حاریث ده‌فرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمووی نه‌گه‌ر
یه‌کیکتان خواردنه‌وه‌ی خواردنه‌وه با هه‌ناسه‌ی تی نه‌خات وه‌نه‌گه‌ر یه‌کیکتان
میزی کردو تاره‌تی کرد با چۆکی خۆی به‌ده‌ستی راستی نه‌گریت وه‌نه‌گه‌ر
تاره‌تی کرد باب‌ه‌ده‌ستی راستی تاره‌ت نه‌کات.

باب آية الفضة

٦٠٤. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ الَّذِي يَشْرَبُ فِي
إِنَاءِ الْفِضَّةِ إِنَّمَا يُجْرَجُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ.

(بهشی / قاپ و ئامانی زیوو)

له نوم سه له مهی خیزانی پیغه مبه ر (ﷺ) که پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی:
ئه وکه سه ی له قاپی زیوو شت ده خواته وه نه وا له دۆزه خدا ناگری سورکراوه ی
ده خریته ناوسکی به قلبه قلب.

باب شرب البركة

٦٠٥. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَدْ رَأَيْتُنِي مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) وَقَدْ حَضَرَتِ
الْعَصْرُ وَلَيْسَ مَعَنَا مَاءٌ غَيْرَ فَضَلَّةٍ فَجُعِلَ فِي إِنَاءٍ فَأَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ وَفَرَّجَ أَصَابِعَهُ ثُمَّ قَالَ حَيَّ عَلَى أَهْلِ الْوُضُوءِ
الْبَرَكَةُ مِنَ اللَّهِ فَلَقَدْ رَأَيْتُ الْمَاءَ يَتَفَجَّرُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ فَتَوَضَّأَ النَّاسُ
وَشَرِبُوا فَجَعَلْتُ لَا أَلُو مَا جَعَلْتُ فِي بَطْنِي مِنْهُ فَعَلِمْتُ أَنَّهُ بَرَكَةٌ قَالَ سَالِمُ
بْنُ الْجَعْدِ قُلْتُ لِجَابِرٍ كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ قَالَ أَلْفًا وَارْبَعًا مِائَةً.

(بهشی / به ره که نی خواردنه وه)

جابیری کوپی عه بدوللا ده فه رموی له که ل پیغه مبه ری خوا بووین (ﷺ)
له سه فه ریکدا کاتی نوژی عه سر هاته به ره وه ه ئامان چه نگ نه که وت ته نها
که میک نه بیئت که له ناو قاپیکدا بوو ئه ویشیان بۆلای هیتا و په ده کهانی پیروزی
خسته ناوی و په ده کهانی لیک جیا کردنه وه فه رموی: ئه وکه سه ی ده ست
نوژی نیه بابیئت ده ست نوژی بشوات به چاوی خرم بینیم ئاو له نیتوان
په ده کهانی پیغه مبه ردا هه لده قولاو خه لکه که هه رموی ده ست نوژیان شورد وه

لییان خواردهوو وه منیش نه و ندهم لی خواردهوو تا تیر ئابووم
له بهر که تی نه وئاوه وه زانیم که بهر که تیکه خوا بقی نارووین، ئینجا
سالمی کوپی نه بی جه عده رمووی و تم به جابیر ئیوه له ورژده دا ژماره تان
چهند بوو فه رمووی هه زارو چوار سه د که س بووین.

باب کفارة المرض

٦٠٦. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَا مِنْ مُصِيبَةٍ تُصِيبُ الْمُسْلِمَ إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا عَنْهُ حَتَّى الشُّوْكَةُ يُشَاكُهَا)).

(بهشی / که فاره تی نه خووش)

عائشه خانی خیزانی پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی پیغه مبه ری خوا
(ﷺ) فه رمووی: هه به لای یان شه که تی به ره و موسلمانان بیت و نه و
ده بیته که فاره ت و سپینه وهی گونا هه کان هه تا نه گه ر دپکێک بوو که به پیی
هه لچه قی.

٦٠٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصٍ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشُّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ)).

نه بو هو پهیره (رضی الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی:
هه به لای ی و یان نه خووشیه ک یان خه م و خه فه ت یان ئیش و ئازاریک که
تووشی موسلمان ده بی خودا ده یانکات به که فاره تی گونا هه کانی نه و
موسلمان هه تا نه گه ر دپکێک پیا دا بچیت هه له شیه وه.

٦٠٨. عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَالْخَامَةِ مِنَ الزُّدْعِ تُفَيِّئُهَا الرِّيحُ مَرَّةً وَتَعْدِلُهَا مَرَّةً وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ كَالْأُرْزَةِ لَا تَزَالُ حَتَّى يَكُونَ انْجِعَافُهَا مَرَّةً وَاحِدَةً))

كه عبي كوپى ماليك (رضي الله عنه) له پيغه مبهري (عليه السلام) كه ده فهرمووى: نمونهى ثيماندار وه كو قهرسيلي سهوز و نهرم و تَوَلّ و ايه هه روهك چَوْن به دهم باوه هه لده كاو ده جوليتته وه به ولاو نه ولادا به لام ناتوانى هه ليكه نى له زه ويدا. وه موسلمانيش نه وها دهر دو به لا نه ولاو نه ولاى پى دهكات به لام خوگره و سهركه وتوو ده بى وه نمونهى موناقيق و دوو پوو وه كو دارى كاژ و ايه قه دى و بنى راست ده وه سستى به لام نه گهر بايه كى به هيژ ليتدا يه كسهر له رهگ و ريشه وه دهر ديت و ته فرو تونا ده بيت.

٦٠٩. وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُصِيبْ مِنْهُ

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) ده فهرمووى پيغه مبهري (عليه السلام) فهرمووى: كه سى خوا خواستى خيرى هه بى پى تووشى نيش و نازارو دهر دى دهكات. ٦١٠. وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فِي مَرَضِهِ وَهُوَ يُوعَكُ وَعَكًا شَدِيدًا، وَقُلْتُ: إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعَكًا، قُلْتُ إِنَّ ذَاكَ بِأَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ، قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَجَلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَدَى إِلَّا حَاتَّ اللَّهُ عَنْهُ خَطَايَاهُ كَمَا تَحَاتُّ وَرَقُ الشَّجَرِ)).

عه بدوللاى كوپى مه سعود (رضي الله عنه) ده فهرمووى هام بو خزمه تى پيغه مبهري خوا (عليه السلام) له نه خووشى دابو تايه كى گرانى لى هاتبوو، پيم و نهى پيغه مبهري خوا تايه كى گران و سهختت لتيه؟ فهرمووى: به لى و ايه من كه تا ده گرم به قه د دوو كهس له نتيوه تا ده مگرى، وه وتم دياره له بهر نه وه يه

که تږ دووقات پاداشت وهرده گری له لای خوا، پیغه مېهر (ﷺ) فرمووی:
 به لای ودهر موسلمانان هر نیش و نازاریکی بیته ری خوی گوره به هی
 نه وده گوناوه کانی ه لده وهرتی هروه که لای درخت چون ه لده وده ری
 نه وها پاک ده بیته وده له گوناوه کان.

باب فضل من ذهب بصره

٦١١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ
 تَعَالَى قَالَ إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوَّضْتُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ.
 (به شی / فه زلی که سی چاوه کانی له ده ست بدات)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فرمووی گویم له پیغه مېهری خوا
 بوو (ﷺ) فرمووی: خوی گوره ده فرمووی: (نه کهر به نده که ی خوم تاقی
 کرده وده به له ده ستدانی هردو خورشه ویستی به کانی (که چاوه کانی تی)
 نه ویش سه برو نارامی و رازی بوونی له سر درپری وه منیش له باتی نه و بوی
 ده بزیرمه وه به به هشت).

باب عيادة المريض

٦١٢. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ ابْنَةَ النَّبِيِّ (ﷺ) أَرْسَلَتْ إِلَيْهِ وَهُوَ
 مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَسَعْدُ وَأَبِي نُحَيْبٍ أَنْ ابْنَتِي قَدْ حُضِرَتْ فَأَشْهَدُنَا
 فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا السَّلَامَ وَيَقُولُ إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَمَا أُعْطِيَ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ
 مُسَمًّى فَلْتَحْتَسِبْ وَلْتَصْبِرْ فَأَرْسَلَتْ تُقْسِمُ عَلَيْهِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَقَمْنَا
 فَرَفَعَ الصَّبِيَّ فِي حَجْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَفَعَّلَ فَقَاضَتْ

عَيْنَا النَّبِي (ﷺ) فَقَالَ سَعْدٌ مَا هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هَذِهِ رَحْمَةٌ وَضَعَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ وَلَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ إِلَّا الرَّحْمَاءَ.
(به‌شي / سەردانی منال لە کاتی نەخۆشیدا)

ئوسامە ی کۆپی زەید (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوە کە کچی پێغه‌مبەر (ﷺ) ئەوی نارد بە دواى باوکى کە وا کچەکەم خەریکی گیانە لایە و دەمری کە تەشریفی بۆ بۆ لامان کە سەعدو ئوبە ی لە گەلی دابوون پێغه‌مبەریش لە بەرامبەر دا سلاوی بۆ نارد و فەرمووی ئەوەی خودا بە بەنده ی دە بە خشی و ئەوەی دە بیاتە وە هەرمی خۆیەتی وە هەموو شتێکیش لە لای خودا ماوە یەکی دیاریکراوی هە یە و با سە برو ئارام بگرێ و داوا ی پاداشت لە خوا بکات، بە لام دیسان کچەکە ی نارد یە وە بە شوێنیدا و سوێندی خوارد کە دە بۆ تەشریفی بە ئینی بۆ لای پێغه‌مبەریش (ﷺ) هە لسا وە ئێمە ش هە لسا ی و کە منالە کە یان هێنا بۆ لای پێغه‌مبەر لە باوە شی گرت و منالە کە گیانی دە دا هە ناسە ی سواری بوو جا فرمێ سک بە چا وە کانی پێغه‌مبەر هاتە خوارە وە، سە عدی کۆپی عوبادە وتی ئە ی پێغه‌مبەری خوا ئەم گریانە چییە؟ فەرمووی ئەمە سۆزو رەحمە تە خودا دە یخاتە دلی بە نده کانی خۆیە وە کە خوا حە زی لێ بێت وە خوا ی گە و رە ش تە نیا رە حم بە وانه دە کات کە بە رە حم و بە زە یین و میهره بانن.

باب تمنی المریض الموت ودعائه

۶۱۳. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ مِنْ ضَرٍّ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَأَعْلًا فَلْيَقُلْ اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي.

(بهشی / خۆزگه خواستنئ نه خوئ له مردن له مردن و
دوعاگردن بوی)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فہرموئی پیغہمبہر (ﷺ) فہرموئی: با کہستان تہ مہنناو خۆزگه نہ خوازئ بہ مردن بہ ہوی ئو دہردہ سہری و نہ خۆشییہی کہ تووشی ہاتوہ، ئہگہر مہرچارہی نہ ما بابلی خواہہ گیان بمژینہ ئہگہر زیانم چاکترہ بۆم.

۶۱۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ لَنْ يُدْخِلَ أَحَدًا عَمَلُهُ الْجَنَّةَ قَالُوا وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ (ﷺ) لَا وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَلَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَزِدَّادَ خَيْرًا وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَفْتَبَ.

ئہ بی ہورہیرہ (رضی الله عنه) ده فہرموئی گویم لہ پیغہمبہری خوا بوو (ﷺ) دہیفہرموئ: (کہستان بہ کردہ وہی چاکہی خوی ناچیتہ بہ ہہشتہ و وتیان تۆش ئہی نیژدای خوا؟ فہرموئی: نہ خیر منیش مہگہر بہرہمہت و فہزلی خوانہ بیئت، جا کہواتہ ہر لہ ئیستاوہ ملی ریگای راست بگرن و دریتی مہکن و مزگینئ و ہرگرن و ہ باکہستان مردن بہ تاوات نہ خوازئ ئہگہر ئہ وہی چاکہ باشتر ببئ و ہ وہی گوناہبارہ سا بہ لکو خوائ گہرہ مؤلتی بدات و تہوہ بکات و پہشیمان ببیتہ وہ.

٦١٥. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ إِذَا أَتَى مَرِيضًا أَوْ أُتِيَ بِهِ قَالَ: ((أَذْهَبِ الْبَاسَ رَبَّ النَّاسِ اشْفِ وَأَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا)).

عائشه خان (رضي الله عنها) ده گيريتته وه كه پيغهمبهري خوا (ﷺ) نه خوشيكيان مي نابا لای يان بجوايه لای نه خوش ده يفرموو: (اذهب الباس رب الناس اشف انت الشافي لاشفاء الا شفاؤك شفاء لايقادر سقما).
واته: نهی په روه ردگاري هه موو خه لکی نهی لابهري نیش نازار شيفادهري خوش و پاکی بکهر وه شيفا به خشى به پاستى هه رخوت بيچگه له تو شيفا دهر نييه شيفا يه کی ته واوی وا که هيچ دهر دي ناهيلى.

باب أنزل الله للداء الشفاء

٦١٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ ((مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً)).

(بهشی / ناردنی دهرمان له لایه ن خواوه بو چاك بوونه وه)

نه بو هو په يره (رضي الله عنه) له پيغهمبهري وه (ﷺ) ده فرمووی: خودا هه دهر ديکی ناردی چاره سه ريشی بو نادر وه.

٦١٧. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: (الشُّفَاءُ فِي ثَلَاثَةٍ فِي شَرْطَةٍ مُحَجَّمٍ أَوْ شَرْبَةِ عَسَلٍ أَوْ كَيْئِ بِنَارٍ، وَأَنْتَهَى أُمَّتِي عَنِ الْكَيْ).

عه بدوللای کوپی عه بباس (رضي الله عنه) له پيغهمبهري (ﷺ) ده گيريتته وه كه ده فرمووی: شيفا و چاك بوونه وه له سی شتان دایه كه نه وانیش كه له شاخ

گرتن و وه له شه ربه ت خواردنه وهی ههنگوین و وه له داخ کردن به ناگر وهمن نههیم کرد له ئومه تم به داخ کردن به ناگر.

٦١٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا كَانَتْ تَأْمُرُ بِالتَّلْبِينِ لِلْمَرِيضِ وَالْمَخْزُونِ عَلَى الْهَالِكِ، وَتَقُولُ: هُوَ الْبَغِيضُ النَّافِعُ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّرٌ بِيَدِهِ إِنَّهَا لَتَقْسِلُ بَاطِنَ أَحَدِكُمْ كَمَا يَفْسِلُ أَحَدُكُمْ عَنْ وَجْهِ بِالْمَاءِ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((إِنَّ التَّلْبِينَ تَجِمُ قُرَادَ الْمَرِيضِ وَتَذْهَبُ بَعْضُ الْحُزْنِ)).

عائیشه (رضی الله عنها) فه رمانی ده کرد که مهحه لله بی بدهن به نه خوش به خه مباری که که سیکی ده مرئ وه ده یگوت نه خوش پیی ناخوشه به لام به سووده بوی وه فه رمووی سویندم به وهی گیانی موحه مه دی به دهسته نه مه ناوسکی هه ریه کیکتان پاک ده شوات و هه روه کو به کیکتان ده موچاروی خوی به ناو بشوات وایه، وهمن گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رمووی: په لۆله به ری دلی نه خوش ده گری و ناوسکی دهحه وینیتته وه و خه فه تیش هه ندی سووک ده کات.

باب الحمى والطاعون والعين والرقية

٦١٩. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ ((الْحُمَّى مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَأَطْفِئُوهَا بِالْمَاءِ)).

(بهشی / ناو تا عون و چاویسی و نوشته کردن)

عه بدوللای کوپی عومه ر (رضی الله عنهما) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپرتته وه که ده فه رمووی: (تا له بلتیه سی ناگری دۆزه خه دهی بیکوژیتنه وه به ناو).

٦٢٠. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ إِذَا سَمِعْتُمْ بِالطَّاعُونَ

بِأَرْضٍ فَلَا تَدْخُلُوهَا وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا مِنْهَا.

ئوسامه‌ی کوپی زهید (رضی الله عنه) له پیغه‌مبهر (ﷺ) ده‌گپرتته‌وه که ده‌فرمووی: نه‌گه‌ر گویتان له بلایو‌بو‌نه‌وه‌ی نه‌خوشی تاعون بوو له‌شاریکدا نه‌وا بقی مه‌چن {نه‌بادا تووشی بن} وه نه‌گه‌ر له‌شاری ئیوه‌ش بلایو‌بو‌وه لئی ده‌رمه‌چن {نه‌بادا خه‌لکی تر تووشی بی‌ت}.

٦٢١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((الْعَيْنُ حَقٌّ،

وَنَهَى عَنِ الْوَشْمِ)).

نه‌بو هو‌ره‌یره (رضی الله عنه) له پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) ده‌گپرتته‌وه که ده‌فرمووی: چاووزانو چاوپیس‌ی راسته و ه‌یه، وه‌نه‌هی کردووه کوتانی ده‌موچار.

٦٢٢. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ فِي الرُّقِيَةِ

لِلْمَرِيضِ: ((بِسْمِ اللَّهِ تُرْبَةُ أَرْضِنَا وَرِيقَةُ بَعْضِنَا، يُشْفَى سَقِيمُنَا بِإِذْنِ رَبِّنَا)).

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فرمووی پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) عاده‌تی وابوو نه‌گه‌ر دوعای بۆ نه‌خوشیک بکردبایه ده‌یفه‌رموو: (بسم الله تربة ارضنا وريقة بعضنا يشفى سقيمنا باذن ربنا).

واته: به‌ناوی خوا نه‌م خاکی زه‌وی خۆمانه و له‌گه‌ل ته‌پایی ده‌می موسلمان‌ی خۆمانه به‌فرمانی په‌روه‌ردگارمان ده‌بی به‌چاره‌سه‌ری بۆ نه‌خۆشمان).

٦٢٣. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَهْطًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ

(ﷺ) انْطَلَقُوا فِي سَفَرٍ سَاقَرُوهَا حَتَّى نَزَلُوا بِحَيٍّ مِنْ أَخْيَامِ الْعَرَبِ

فَاسْتَضَافُوهُمْ فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّقُوهُمْ فَلَدَغَ سَيِّدُ ذَلِكَ الْحَيَّ فَسَعَوْا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ لَا يَنْفَعُهُ شَيْءٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَوْ أَتَيْتُمْ هَؤُلَاءِ الرَّهْطَ الَّذِينَ قَدْ نَزَلُوا بِكُمْ لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ عِنْدَ بَعْضِهِمْ شَيْءٌ فَأَتَوْهُمْ فَقَالُوا يَا أَيُّهَا الرَّهْطُ إِنَّ سَيِّدَنَا لُدِغَ فَسَعَيْنَا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ لَا يَنْفَعُهُ شَيْءٌ فَهَلْ عِنْدَ أَحَدٍ مِنْكُمْ شَيْءٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ نَعَمْ وَاللَّهِ إِنِّي لَرَاقٍ وَلَكِنَّ وَاللَّهِ لَقَدْ اسْتَضَفْنَاكُمْ فَلَمْ تُضَيِّفُونَا فَمَا أَنَا بِرَاقٍ لَكُمْ حَتَّى تَجْعَلُوا لَنَا جُعَلًا فَصَالَحُوهُمْ عَلَى قَطِيعٍ مِنَ الْغَنَمِ فَاَنْطَلَقَ فَجَعَلَ يَتَغَلُّ وَيَقْرَأُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَتَّى لَكَأَنَّمَا تُشِيطُ مِنْ عِقَالٍ فَاَنْطَلَقَ يَمْشِي مَا بِهِ قَلْبَةٌ قَالَ فَأَوْفَوْهُمْ جُعْلَهُمُ الَّذِي صَالَحُوهُمْ عَلَيْهِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ اقْسِمُوا فَقَالَ الَّذِي رَقَى لَا تَفْعَلُوا حَتَّى تَأْتِيَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَذْكُرَ لَهُ الَّذِي كَانَ فَتَنْظُرَ مَا يَأْمُرُنَا فَقَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَذَكَّرُوا لَهُ فَقَالَ وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّهَا رُقِيَّةٌ أَصَبْتُمْ اقْسِمُوا وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ بِسَنَمٍ.

نه بو سه عید (ﷺ) ده فہرمووی: کوہ لیک له هاوہ لانی پیغہ مبہر (ﷺ) رویشتن بؤ گہ شتیکی، له ناوایی یه ک له ناواییہ کانی عہ رب دابہ زین و داوایان لی کردن میواندارییان لی بکن، ئہ وانیش ملیان نہ داو میواندارییان لی نہ کردن، له وکاتہ دا گہ ورہ کہ یان ماریک (یان شتیکی تر) پیوہ یدہا، ہرچی ہہ ولتیکیان له گہ لدا سوودی نہ بوو چاک نہ بوہ وہ، وتیان: بچن بؤلای ئہ وانہ له ویدا دابہ زیون بہ لکو شتیکییان لابیت، ہاتن بؤلایان و وتیان: جہ ماعت ئیمہ گہ ورہ کہ مان مار پیوہ ی داوہ، ہہ موو شتیکیان له گہ لدا بہ کارہیتنا سوودی بؤی نہ بوو ئایا کہ س له ئیوہ شتیکی لا نییہ؟ یه کیکییان وتی بہرئ وہ لا من نوشته دہ کہم، سویند بہ خوا ئیمہ داوامان لی کردن میوانداریمان لی بکن ئیوہ میوانداریتان لی نہ کردین، منیش نوشته تان بؤ نا کہم تا ہرپار

نه دهن شتيكمان بدهنى سهره نجام له سهر چهند سهر مه پټك ريكه وتن، ده ست به جى نه و هاوله چوو ده ستي كرد به خوښندنى سووږه تى (الحمد لله رب العالمين) و فوى كرد به سهر يا، كاپرا وهك بلټى به ند بى و ده ست و پټى بكه نه وه مه ستاو ده ستي كرده روښتن.

پټى وتن له سهر چى رى كه وتوون بيان دهنى، پاشان وتيان دابه شى بكه ن، نه وهى نوشته كه ى كرد بوو فرموى: ده ست كارى مه كنه تا ده چينه خزمه تى پيغه مبه ر (ﷺ) و نه وهى روى داوه بوى ده گيږينه وه بزائين چيمان پى ده لټ؟ هاتنه خزمه تى پيغه مبه رى خوا (ﷺ) و بويان باس كرد، فرموى: (جا تر چوزانيت سوږه تى فاتيحه نوشته يه؟) پاشان فرموى: (نيشيكى چاكتان كردووه دابه شى بكه ن و به شيكيش بى من دابننن له گه ل خوتاندا) پاشان پيغه مبه ر ده ستي كرد به پيكه نين.

باب الكهانة والعدوى وشرب السم

٦٢٤. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) نَاسٌ عَنِ الْكُهَّانِ فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَيْسَ بِشَيْءٍ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ يُحَدِّثُونَا أَحْيَانًا بِشَيْءٍ فَيَكُونُ حَقًّا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَحْفَظُهَا مِنَ الْجَنِيِّ فَيَقْرُهَا فِي أُذُنِ وَلِيِّهِ فَيَخْلُطُونَ مَعَهَا مِائَةَ كَذْبَةٍ.

(به شى / فالجى و ته نينه وه خواردنه وهى ژدهر)

عائشه خان (رضي الله عنها) ده فرموى خه لكانى پرسياريان له پيغه مبه رى خوا كرد (ﷺ) دهرباره ى فالجى و نه وانه ى بانگه وازى زانينى شتى په نهانى ده كنه فرموى وتى وان هيچى له سهر راستى نبيه، نه وانيش وتيان نه ى پيغه مبه رى خوا نه وانه باسى شتى ده كنه و دوايى راست

دهرده چیت، پیغه مبری خوا (ﷺ) فرموی نه وانه چهند وشه یه کن له راستی کاهینه کان وهری ده گرن له جنوکه وکه ده خنه کوئی فالچی و کاهینه کان نه وانش له گه ل سه د درق تیکه لی ده کن.

۶۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَا تُورِدُوا الْمُمْرِضَ عَلَى الْمَصِحِّ.

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) له پیغه مبر (ﷺ) ده گپړته وه که فرمویه تی: نه خوځشه کان با له ساغه کان جیا بکړته وه نه بادا ساغه کانیش نه خوځش بکه ون و بیگر نه وه.

۶۲۶. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى فِيهَا خَالِدًا مُخْلَدًا فِيهَا أَبَدًا، وَمَنْ تَحَسَّى سُمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَسُمُّهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخْلَدًا فِيهَا أَبَدًا، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَجَأُ بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخْلَدًا فِيهَا أَبَدًا.

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) له پیغه مبر (ﷺ) ده گپړته وه ده فرموی: که سئ له سر شاخیکه وه خوی فریداته خواره وه خوی بکوځئ نه و له ناو ناگری دوزخیش فریده درپته خواره وه هه تاهه تایی به نیجگاری تیایدا ده مینیتته وه، وه که سئ ژهر بخوات و خوی پی بکوځئ نه و له روځی دواپی ژهره که ی به ده سته و ده بخوات و له ناو ناگری دوزخ دایه هه تاهه تایی به نیجگاری ده مینیتته وه وه که سئ خوی به پارچه ناسنئ یان چه قوی بکوځئ نه و چه قویه که ی یان ناسنه که ی له گه لیدایه و خوی پی پارچه ده کات و بځ هه تاهه تایی له ناگری دوزخ دایه.

باب اللباس والازار والخیلاء

۶۲۷. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ﴾ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) كُلُّوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلَا مَخِيلَةٍ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُلُّ مَا شِئْتَ وَالْبَسْ مَا شِئْتَ مَا أَخْطَأَتْكَ اثْنَتَانِ سَرَفٌ أَوْ مَخِيلَةٌ.

(بهشی / جل و بهرگ و جی و پوشاک خساندن بهزه ویدا)

خوای که وده ده فهرمووی: ﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ﴾ واته: پیمان بلئی کئی چه پامی کردوه بۆتان له جوانی و پوشاکئی که خوا بوی ره خساندون وه لهزه وی بوی دهرهیتان بۆ بهنده کانی.

وه پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: بخون و بخونه وه و خیرو صه ده قهی پی بکن جگه له زیاده پوی و بی فیزی و دعیه یی، چونی پیت خوشه بیخو له بهریکه مادام دروسته و حاله به لام دووشت تیدا چه پامن نه وانیش زیاده پوی و فیزو ده عیه به جل و پوشاک کردن.

۶۲۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكُفَّينِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ))

نه بو هوپه یه (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپ رته وه که ده فهرمووی: هر جلو بهرگی له خوار گوزینگ بی و بۆ ده عیه و فیزه وه بخشئ بهزه ویدا نه وه بۆ ناگری دۆزه خه.

۶۲۹. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَوْ قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي فِي حُلَّةٍ تُعْجِبُهُ نَفْسُهُ مُرَجِّلٌ جُمْتُهِ إِذْ خَسَفَ اللَّهُ بِهِ فَهُوَ يَتَجَلَّجَلُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)).

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) فه رموي پيغه مبر (ﷺ) فه رموي يان نه بولقاسم فه رموي پياوي جلوبه رگي نه و نه دريژيوو به زه ويذا ده بخشانده بو ده عيه و فيزه وه و خو به گوره زانين قزي کورکريده سهرسري له وکاته دا خوا تو له لي لي سهنده وه به ناخي زه ويذا بردي وه هه تا ئيسستاش له جولانه ويذا له رويشتن بو ناخي زه وي تا کو روي قيامه ت.

٦٣٠. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: اسْتَقِظَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ يَقُولُ: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتْنَةِ، مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْخَزَائِنِ؟ مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ كَمْ مِنْ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

قال الله تعالى: ﴿يَتَأَيَّأُ النَّبِيُّ قُلْ لَا زَوْجَ لَكَ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْتُمْ أُمْتَعْتُمْ وَأُسْرِحْتُمْ سَرَاحًا جَمِيلًا ۖ وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنِينَ مِنْكُمْ أَجْرًا عَظِيمًا﴾

ئوم سه له مه (رضي الله عنها) ده فه رموي پيغه مبري خوا (ﷺ) شهوي له خو وه لساو ده يفه رمو: (لا اله الا الله هيج خوابه ك نبيه جگه له الله نه بيت نه م شهو چه ندان له فيتنه دابه زي بو زه وي و چه ندان له خه زينه لي خوا دابه زين، كي هه به بجي ئافره تاني خوم به ناگا بهيني وه زدر كه سي له دونيا پو شته و به جلوبه رگن به لام له دوارو ئو قيامه تدا بي به رگن و رووتن.

خو اي گه و ده فه رموي: ﴿يَتَأَيَّأُ النَّبِيُّ قُلْ لَا زَوْجَ لَكَ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْتُمْ أُمْتَعْتُمْ وَأُسْرِحْتُمْ سَرَاحًا جَمِيلًا ۖ وَلَئِنْ كُنْتُمْ

تُرِيدُكَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنِينَ مِنْكَ أَجْرًا عَظِيمًا

﴿احزاب ۲۸-۲۹﴾

واته: نهی پیغمبر به ماوسه رانت بلیّ نه گهر ئیوه ته نها زیانی دنیاو رازاوه بییه کانتان دهویت وهرن با هه ندیک شتوومه ک و پاره و سامانتان پیّ بیه خشم له وه و دواش به جوانترین شیوه دهست به ردارتان دهیم، خو نه گهر ئیوه خواو پیغمبره که ی و پاداشتی رۆزی قیامه تتان دهویت نه وه دلنیا بن که خوا بۆچاکه کارانتان پاداشتی زۆر گه وره یه و بیّ نه ندازه ی ئاماده کردوه (ته فسیری ئاسان-ل ۴۲۱).

باب الجلوس على الحَصِير

۶۳۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَحْتَجِرُ حَصِيرًا بِاللَّيْلِ فَيُصَلِّي وَيَبْسُطُهُ بِالنَّهَارِ فَيَجْلِسُ عَلَيْهِ فَجَعَلَ النَّاسُ يَكُوبُونَ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَيُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ حَتَّى كَثُرُوا فَأَقْبَلَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ خُذُوا مِنْ الْأَعْمَالِ مَا تُطِيقُونَ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا وَإِنْ أَحَبَّ الْأَعْمَالُ إِلَى اللَّهِ مَا دَامَ وَإِنْ قَلَّ.

(بهشی / دانیشتن له سه ره سه سیر)

عائیشه (رضی الله عنها) ده گپێته وه که پیغمبری خوا (ﷺ) پارچه سه سیریکی بۆ خۆی وه کو حو جره یه ک لیکر دبوو بۆ خۆی به شه و جیای کردبووه له خه لکی بۆ شه و نوێژ وه به رۆژیش له سه ری داده نیشتن وه خه لکیش ده هاتن نوێژیان وه کو نوێژی نه و زۆر ده کرد وه ئینجا رووی له خه لکه که کردو فه رمووی نه ی خه لکینه له کرده وه نه وه ندی پیتان ده کری

نه‌وهنده بکه‌ن، وه خوای گه‌رده وه‌په‌ز نابیت لیتان تاکو ئتوه لیتی وه‌په‌زده‌بن وه خۆشه‌ویستترین کرده‌وه له‌لای ئه‌و نه‌وکرده‌وه‌یه که به‌رده‌وام بیت با که‌میش بیت.

باب المتشبهون بالنساء

٦٣٢. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ.

(به‌شی / خۆ جواندن به‌ئافره‌تان)

عه‌بدوللای کورپی عه‌بباس (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووئ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌عنه‌تی کردوه له‌و پیاوه‌ی خویان ده‌چوینن و جل و پۆشاکێ ئافره‌تان به‌کار دینن وه له‌و ئافره‌ته‌ی خویان ده‌چوینن به‌پیاوان.

باب قص الشارب

٦٣٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((الْفِطْرَةُ خَمْسُ الْخِتَانِ وَالْإِسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَتَنْفُؤُ الْأَبَاطِ)).

(به‌شی / کورت کردنی سمیل)

ئهبو هوپه‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووئ گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خوابوو ده‌یفه‌رموو (ﷺ) پینچ شت له‌ ره‌وشتی پیغه‌مبه‌رانه که ئه‌وانیش (خه‌ته‌نه) خۆ سونه‌ت کردن، وه تاشین و لابردنی موی پێشه‌وه‌ی شه‌رمگای ئاده‌می، وه کورت کردنه‌وه‌ی سمیل، وه نینۆک کردن، و لابردنی موی بن باخه‌ل

٦٣٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ وَفَرُّوا اللَّحَى وَأَخْفُوا الشَّوَارِبَ) وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا حَجَّ أَوْ اعْتَمَرَ قَبَضَ عَلَى لِحْيَتِهِ فَمَا فَضَلَ أَخَذَهُ.

عبداللہ کوی عومر (رضی اللہ عنہ) له پیغہ مبر (ﷺ) کہ دہ فہ رموی: بہ پیچہ وانہی ہا و ہل دانہ ران (المشرکین) بہن و ریشتان بہیلنہ و ہو سملتان کورت بکہ نہ و ہ.

وہ عہ بدوللای کوی عومر نہ گہر حہ ج یان عومری بکردبا دہستی بہ ریشی دہ گرت و نہ و ہندی لہ بن دہستی زیاد ہواہی دہی تاشی .

٦٣٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى لَا يَصْبِفُونَ فَخَالَفُوهُمْ.

نہ بو ہورہ یرہ (رضی اللہ عنہ) له پیغہ مبر (ﷺ) کہ دہ فہ رموی: جوولہ کہ کان و گاوردہ کان بویہی سہر و ریشیان ناکنہ بویہ نیوہش پیچہ وانہی نہ وانبن.

باب صفات رسول الله (ﷺ)

٦٣٦. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ وَلَا بِالْقَصِيرِ وَلَيْسَ بِالْأَبْيَضِ الْأَمْهَقِ وَلَيْسَ بِالْأَدَمِ وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلَا بِالسَّبُطِ بَعَثَهُ اللَّهُ عَلَى رَأْسِ أَرْبَعِينَ سَنَةً فَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ وَتَوَفَّاهُ اللَّهُ عَلَى رَأْسِ سِتِّينَ سَنَةً وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عَشْرُونَ شَعْرَةً بَيْضَاءَ.

(بہشی / شیوہو سیفہ تی پیغہ مبری خوا (ﷺ))

نہ نہ سی کوی مالیک (رضی اللہ عنہ) دہ فہ رموی پیغہ مبری خوا (ﷺ) پیاوکی دہستہ. پیای مام ناوہندی بوو نہ زور دریزو نہ زور کورت بوو رہنگی

سپی و سۆر بوو به لّام سپی بئ رادهی بیتام نا، که نم رهنگی و سهو زیش نا، قژی سه ری نه لولیکی گرز بوو نه خاویکی ته واو کاتی وهی بۆهات ته مه نی چل سالی بوو ده سالی ش له مه ککه مایه وه له وماوه یه دا وهی بۆ ده هات له مه دینه ش ده سالی مایه وه وه کاتی که گیانی پاکی سپارد ته مه نی شه ست سال بوو هه مووی بیست مووی سپی له سه رو ریشی دانه بوو.

باب الإمتشاط

٦٢٧. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَجُلًا أَطْلَعَ مِنْ جُحْرِ فِي دَارِ النَّبِيِّ (ﷺ) وَالنَّبِيُّ (ﷺ) يَحْكُ رَأْسَهُ بِالْمِدْرَى فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَوْ عَلِمْتُ أَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَعَنْتُ بِهَا فِي عَيْنِكَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِذْنُ مِنْ قِبَلِ الْأَبْصَارِ.

(بهشی / شانه کردنی سه)

سه هل کوپی سه عد ده گیزیته وه که پیاوی له کونی ده رگا ته ماشای مالی پیغه مبه ری کرد (ﷺ) وه پیغه مبه ریش سه ری خوی به شانه شانه ده کرد، وه پیغه مبه ریش (ﷺ) هه رمووی نه گه ر بمزانیبایه تق ته ماشای مالی ئیمه ت ده کرد نه وا نه م شانه م ده کرد به تاو چاوتدا، خوی گه وره له به رچاوو مؤله تی هاتنه ژووره وهی داناهه .

باب عذاب المصورين ونقض الصور

٦٣٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ
إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُصَوَّرُونَ.

(به شی / سزای وینه گران و لابر دنی وینه له مالاندا)

عبداللہی کوپی مہ سعود (رضی اللہ عنہ) دہ فہ رموی کویم له
پیغہ مہری خوابو دہ یفہ رمو: توندین سزای خہ لکی له لایہن خواوہ له رژی
قیامت بی وینه گرانہ.

٦٣٩. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَمْ يَكُنْ يَتْرُكُ
فِي بَيْتِهِ شَيْئًا فِيهِ تَصَالِيْبٌ إِلَّا نَقَضَهُ

عائشہ (رضی اللہ عنہا) له پیغہ مہر (ﷺ) دہ گپریتہ وہ کہ له مالہ وہ ہر
وینه یہ کی بدیبایہ له سہر ہر شوینیک کیشرا با لای دہ بر دہی شکاند.

٦٤٠. عَنْ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَهُمْ يَسْأَلُونَهُ
وَلَا يَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) حَتَّى سُئِلَ فَقَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدًا (ﷺ) يَقُولُ:
مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فِي الدُّنْيَا كُلَّفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ وَلَيْسَ
بِنَافِخٍ.

له نہ ظری کوپی ئەنہس کوپی مالیک دہ فہ رموی دانیشتبوم له لای
عبداللہی کوپی عہ بباس پرساریان لی کرد وہ ہر پرساریکیان لی
بکردبایہ بہ لگہی بہ فہ رمو دہ پیغہ مہری خواوہ دہ ہینایہ وہ، فہ رموی له
موحہ مہد بوو (ﷺ) دہ یفہ رمو: ہر کہ سئ وینه یہ ک بکیشی له دونیادا
له رژی قیامتدا داوی لی دہ کریت گیانی بکات بہ ہریدا وہ ناتوانی گیانی
بکات بہ ہریدا.

باب من أحق بحسن الصحبة

٦٤١. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: ((أُمُّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أُمُّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أَبُوكَ)).

(بهشی / کئی شایانتره به چاکه کردن له گه لی بکری)

ئەبو مۆرەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووی پیاوی هاتە لای پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: کئی شایانتره و لەپیشتره که چاکە ی لەگەڵدا بکەم؟ ئەویش فەرمووی: دایکت، پیاوەکەش وتی ئە ی لەپاش ئەو؟ فەرمووی: دایکت، ئەویش دیسان وتی: ئە ی لەپاش ئەو فەرمووی: دایکت دیسان کابرا وتی ئە ی لەپاش ئەو؟ فەرمووی: ئینجا باوکت.

باب الجهاد باذن الوالدین

٦٤٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ (ﷺ) أَجَاهِدُ؟ قَالَ: ((لَكَ أَبَوَانِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ)).

(بهشی / جیهادو تیکۆشان به مۆلەتی دایک و باوک)

عەبدوللای کۆپی عەمر (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووی پیاوی وتی بە پیغەمبەری خوا (ﷺ) دەمەوی جیهاد بکەم ئەویش فەرمووی: ئایا باوک و دایکت ماون؟ وتی بە لی، فەرمووی: (علیه السلام) بپۆ دلیان رابگرەو ئەو بۆتۆ جیهادو تیکۆشانە.

باب لايسب الرجل والديه

٦٤٣. وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكِبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ وَيَسُبُّ أُمَّهُ.

(به شی / نابیت که سیك جوین به دایک و باوکی بدات)

له عه بدوللای کوپی عمر (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبری خوا (ﷺ) فهرمووی: له گه وره ترین گونا مه گه وره کان نه وه به که سی نه فرهت و له عنهت له دایک و باوکی خوی بکات، نینجا هاوه لان و تیان نهی پیغه مبری خوا چون پیاو له عنهت له دایک و باوکی خوی ده کات؟ فهرمووی جوین به باوکی که سیك ده دهی نه ویش جوین به باوکت ده داته وه یان به دایکت.

باب صلة المرأة امها

٦٤٤. عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمْتُ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ وَمَدَّتْهُمْ إِذْ عَاهَدُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ أَبِيهَا فَاسْتَفْتَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فَقُلْتُ إِنَّ أُمِّي قَدِمَتْ وَهِيَ رَاغِبَةٌ أَفَأَصِلُهَا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ نَعَمْ صِلِي أُمَّكَ.

(به شی / هاموشوی نافرته بو دایکی)

نه سمائی کچی نه بوبه کر (رضی الله عنهما) ده فهرمووی دایکم هاته سهردانم کافرو هاوه لدانه ربوو له زه مانی قوپه یشیدا که په یمانی له گه ل پیغه مبر به ستبوو له گه ل باوکیدا، وه منیش پرسیارم له پیغه مبر (ﷺ) کرد وتم دایکم هاتوو بو سهردانم وه ثایا خزمه تی بکه م؟ پیغه مبری خواش (ﷺ) فهرمووی: به لی سهردان و میوانداری بکه و خزمه تی بکه.

باب اِثْمِ قَاطِعِ الرَّحْمِ وَرَحْمَةِ الْوَالِدِ، وَالتَّرَاهِمِ

۶۴۵. عَنْ جَبْرِ بْنِ مُطْعَمٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ.

(به‌شی / تاوانی که‌سی که سهردانی خزم و خویشی ببری و به‌زه‌یی و ره‌جمه‌تی باوک)

جوبه‌بری کوپی موطعم گوئی له پیغه‌مبه‌ر بوو (ﷺ) ده‌یفرموو ناچیته به‌هشت نه‌وکه‌سی رشته‌ی خزمایه‌تی بیچرین.

۶۴۶. عَنْ الْأَعْمَشِ، وَرَفَعَهُ الْحَسَنُ وَفَطِرٌ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِيٍّ وَلَكِنَّ الْوَاصِلُ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا.

نعمه‌ش ده‌گپرتیه‌وه له حه‌سن نه‌ویش له پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) که ده‌فرمووی: نه‌وکه‌سه پی تاگوتری خزم دوست که نه‌گر سهردانی کردی توش سهردانی بکه‌یت واته سر به‌سر به‌لکو خزمایه‌تی نه‌ویه که خزمی هاتوچی نه‌کات نه‌ویش نه‌ی پچرین.

۶۴۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ (ﷺ) حَدَّثَتْهُ قَالَتْ: (جَاءَتْنِي امْرَأَةٌ مَعَهَا ابْنَتَانِ تَسْأَلْنِي فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي غَيْرَ تَمْرٍ فَأَعْطَيْتُهَا فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ النَّبِيُّ (ﷺ) فَحَدَّثَتْهُ فَقَالَ مَنْ يَلِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْئًا فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنْ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ).

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فرمووی ئا‌فره‌تی هات‌لام و دووچی له‌گه‌ل‌دبوو داوای خواردنی لی کردم منیش ته‌نها یه‌ک ده‌نکه خورمام پی بوو دام به‌ئا‌فره‌ته‌که نه‌ویش کردی به‌دوو له‌ته‌وه دابه‌شی کرد به‌سر ه‌ردوو کچیدا له‌پاشان رو‌یشتن، و پیغه‌مبه‌ری خواش هات‌ه‌وه و بوم گپ‌پایه‌وه نه‌ویش فرمووی: ه‌ره‌که‌سی چ‌ند کچ‌کی ه‌بووه به‌حوان‌ترین شی‌وه

په روه رده يان بکات و به خټويان بکات بځي ده بن به پوره له نټوان ته وان و ټاگري دوزخ خدا.

٦٤٨. عن عائشة (رضي الله عنها) قالت: جاء أعرابي إلى النبي صلى الله عليه وآله وسلم: تُقْبِلُونَ الصَّيِّبِيَّانَ فَمَا تُقْبِلُهُمْ، فَقَالَ النبي عليه الصلاة والسلام: (أَوَمَلِكُ لَكَ أَنْ تَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ).

عائشه (رضي الله عنها) ده فهرموويک عاره بيکي ده شته کي هاته لای پیغه مبر (ﷺ) وتي ټایا نټوه منالټان ماچ ده که نه؟ نټمه وانا که نه، پیغه مبریش (ﷺ) فهرمووی: جا منیش ده سته لاتی چیم هه بی که خواي که وړه رحم و به زه یی له دلی تودا سپړوه ته وه.

٦٤٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا فَقَالَ الْأَقْرَعُ إِنَّ لِي عَشْرَةَ مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ثُمَّ قَالَ مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ.

ټه بو هوپه یره (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبري خوا (ﷺ) حه سه نی کوپی علی ماچ کردو ته قره می کوپی حابیس له لای دانیشتبوو وتي: من ده منالم هه بوو هه تا نټستا په کیکیانم ماچ نه کردوو نټنجا پیغه مبري خواش (ﷺ) بځي روانی و فهرمووی: که سی به زه یی به خه لکیدا نټته وه خواش به زه یی به ودا نایه ته وه.

٦٥٠. وَعَنْهُ أَيْضًا قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ فَأَمْسَكَ تَعَالَى عِنْدَهُ تِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ جُزْءًا وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ جُزْءًا وَاحِدًا فَمِنْ ذَلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَاخَمُ الْخَلْقُ حَتَّى تَرْفَعَ الْفَرَسُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةً أَنْ تُصِيبَهُ.

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوابوو ده یفه رموو: خوای گه وره ره حمهت و سۆزی خۆی دابهش کردوو بۆ سه د بهش تۆهه دو تۆ بهشی له لای خۆی داناوه و یهك بهشی دابه زاندوو بۆ زهوی وه هه ره لهو بهشهیه كه خهلكی رهحم و بهزهیی له نیتوانیاندا ههیه و ههتا و لاخ سمی خۆی ده پارێزی نه بادا بهر به چكه كه ی بكهوی ئه ویش هه ره لهو بهشهیه كه خوای گه وره له سه ره زهوی داناوه.

٦٥١. عَنْ عَامِرِ الشَّعْبِيِّ عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (تَرَى الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاخُمِهِمْ وَتَوَادُّهُمْ وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى عُضْوًا تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ جَسَدِهِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى).

عامیری شهعبی له نوعمانی کوپی به شیر (رضی الله عنهم) ده فهرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: نمونهی برودار له نیتوان خۆیاندا وهك برا ته بابن و دۆستی به کترین وهك یهك لاشه و ابن له لاشه ی ئاده میدا نه گه ره ئه ندامیک هاته ژان و هه مو ئه ندامه کانی تر تووشی تاو ژان ده بن.

باب اِثْمُ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بِوَائِقَةٍ، وَالْوَصَايَةُ بِالْجَارِ

٦٥٢. عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخَزَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، قِيلَ: وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بِوَائِقَةٍ)).

(بهشی / تاوانی كه سى دراوسیه كه ی لیبی ئه مین نه بی و

نامۆزگاری به چاكه كردن له گه ل دراوسیدا)

ئهی شوره یخی خوزاعی (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه كه فهرموویه تی: (سویندم به خوا بهوایی ته واو نابیت،

سویندم به‌خوا برپای ته‌واو ناییت، سویندم به‌خوا برپای ته‌واو ناییت، وتیان
 کتیه نه‌ی پیغه‌مبهری خوا؟ فه‌رمووی: نه‌وکه‌سه‌ی دراوسیتی لیتی نه‌مین
 نه‌بییت.

۶۵۳. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَا زَالَ
 يُوصِينِي جِبْرِيلُ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُّهُ)).

عائیشه (رضی الله عنها) له‌پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) که فه‌رموویه‌تی:
 جویرائیل نه‌وه‌نده‌و نه‌وه‌نده‌و نامۆزگاری کردم ده‌ریاره‌ی دراوسیتی هه‌تا وام
 زانی دراوسیتی میرات و که‌له‌پور له‌دراوسیتی ده‌گری.

۶۵۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
 بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُوْذِ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ
 ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ.

نه‌بو هوریره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبهری خوا (ﷺ)
 فه‌رمووی: که‌سی برپای هه‌بی به‌خواو روژی دواپی با دراوسیتی نازار نه‌دات وه
 که‌سی برپای هه‌بی به‌خواو روژی دواپی با ریزی میوانی بگری وه‌که‌سی برپای
 هه‌بی به‌خواو روژی دواپی با وته‌ی خیترو چاک بکات نه‌گینا با بیده‌نگ بییت.

باب كل معروف صدقة، وطيب الكلام

٦٥٥. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ.

(بهشی / هه موو چاکه یه ک خیره و قسه ی جوان و باش)

جابری کوپی عبدوللا (رضی الله عنه) له پیغه مبری خوا (ﷺ) ده گپرتته وه ده فهرمووی: هر شتی له کرده وهی چاک که له تهرازوی خوا په سهند بیت به چاکه و خیر حیسابه.

٦٥٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) الْكَلِمَةَ الطَّيْبَةَ صَدَقَةٌ.

ته بو هورده یره (رضی الله عنه) ده فهرمووی گویم له پیغه مبری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رموو: قسه ی خوش و جوان صه ده قه و خیره.

باب الرفق في الأمر كله

٦٥٧. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رِفْطٌ مِنَ الْيَهُودِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالُوا السَّامُ عَلَيْكُمْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقَهَمْتُهَا فَقُلْتُ وَعَلَيْكُمْ السَّامُ وَاللَّعْنَةُ قَالَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَهْلًا يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرَّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) قَدْ قُلْتُ وَعَلَيْكُمْ.

(بهشی / نه رموو نیانی له هه موو کارو باریکدا)

عائشه (رضی الله عنها) ده فهرمووی کومه لی له جوله که هاتنه لای پیغه مبری خوا (ﷺ) له جباتی سلوو کردن و وتیان (السام علیکم) واته:

مردنتان له سه ریی، عائیشه خانیش تیگه یشت له م وتانه ی نه وان و فه رموی:
مردن و له عنه تی خواتان له سه ربیت.

عائیشه خان ده فه رموی پیغه مبه ری خوا فه رموی: نه رم و نیانبه نه ی
عائیشه خوی گه وره نه رم و نیانی پی خوشه له هه موو کاروبار کدا، منیش
وتم نه ی نیرراوی خوا گویت لی نه بوو چییان وت؟ پیغه مبه ری خوا (ﷺ)
فه رموی: من وه لأمم دانه وه و پیم گوتم له سه ر ئیوه ش بیت.

باب الشفاعة الحسنة

٦٥٨. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ كَانَ إِذَا
أَتَاهُ السَّائِلُ أَوْ صَاحِبُ الْحَاجَةِ قَالَ اشْفَعُوا فَلْتُجَرَّوْا وَلِيَقْضِيَ اللَّهُ عَلَى
لِسَانِ رَسُولِهِ مَا شَاءَ.

(به شی / تکار دنی (الشفاعة) چاکه)

نه بی موسای نه شعیری (رضی الله عنه) له پیغه مبه ریویایه ت ده کات
که خاوه ن پیویستییه ک یان سولکه ریک هاته خزمه تی و نه ویش فه رموی تکای
بق بکه ن و نه جو پاداشت و ده گرن و خوی گه وره له سه رزاری
پیغه مبه ره که تان دادوه ری ده بیت.

باب ما كان (ﷺ) فاحشاً

٦٥٩. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ (ﷺ) سَبَّابًا وَلَا
فَحَّاشًا وَلَا لَعَانًا كَانَ يَقُولُ لِأَحَدِنَا عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَا لَهُ تَرَبُّبٌ جَبِيئُهُ.

(به‌شی / پیغه‌مبه‌ری خوا دهم پیس نه‌بووه)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) جوین ده‌رو هه‌رزه‌گرو دهم پیس و نه‌فرینکه‌ر نه‌بووه، کاتی گله‌یی له‌یه‌کێک بکردبایه پێی ده‌فهرموو نه‌وه چیه‌تی بۆچی واده‌که‌ن لوتی به‌قوریا بجێ.

۶۶۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلًا اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَلَمَّا رَأَاهُ قَالَ بِئْسَ أَخُو الْعَشِيرَةِ وَبِئْسَ ابْنُ الْعَشِيرَةِ فَلَمَّا جَلَسَ تَطَلَّقَ النَّبِيُّ (ﷺ) فِي وَجْهِهِ وَأَنْبَسَ إِلَى إِلَيْهِ فَلَمَّا انْطَلَقَ الرَّجُلُ قَالَتْ عَائِشَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ حِينَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ قُلْتَ لَهُ كَذَا وَكَذَا ثُمَّ تَطَلَّقْتَ فِي وَجْهِهِ وَأَنْبَسْتَ إِلَى إِلَيْهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَا عَائِشَةُ مَتَى عَهْدَتِنِي فَحَاشَا إِنَّ شَرَّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزِلَةٌ مَنْ تَرَكَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ شَرِّهِ.

عائیشه خان (رضی الله عنها) ده‌گێڕێته‌وه که پیاوی داوای ئیزنی له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کردو هاته ژووره‌وه، کاتی چاوی پێ‌که‌وت و فه‌رمووی کابرایه‌کی زۆر خراپه‌و کوپی پیاویکی زۆر به‌دو خراپه‌، که دانیشت پیغه‌مبه‌ری خوا رووی خوش بوو که‌شایه‌وه، عائیشه‌خان ده‌فهرمووی نه‌ی پیغه‌مبه‌ر له‌وکاته‌دا که پیاوه‌که‌هات وات وت دوایی رووت خوشبوو پێی که‌شایه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی نه‌ی عائیشه‌من نابێ دهم پیس و جوین ده‌ریم، وه خراپترین که‌س نه‌وه‌که‌سه‌یه‌که‌هه‌ک له‌ترسی به‌دگویی و به‌دزمانی خۆیانی لی‌لاده‌ده‌ن یان خۆیانی لی‌ده‌پاریزن.

باب حسن الخلق والسفا

٦٦١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ وَأَجْوَدَ النَّاسِ وَأَشْجَعَ النَّاسِ وَلَقَدْ فَرَزَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَأَنْطَلَقَ النَّاسُ قَبْلَ الصَّوْتِ فَاسْتَقْبَلَهُمُ النَّبِيُّ (ﷺ) قَدْ سَبَقَ النَّاسُ إِلَى الصَّوْتِ وَهُوَ يَقُولُ لَنْ تُرَاعُوا، وَهُوَ عَلَى فَرَسٍ لِأَبِي طَلْحَةَ عُرِيٍّ مَا عَلَيْهِ سَرَجٌ فِي عُنُقِهِ سَيْفٌ فَقَالَ لَقَدْ وَجَدْتُهُ بَحْرًا أَوْ إِنَّهُ لَبَحْرٌ.

(بهشی / خوره وشت جوانی و سه‌خی بوون)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌همووک‌س خوره وشت جوان و سه‌خی تر بوو و نازاتر بوو، شه‌ویکیان خه‌لکی مه‌دینه له‌گه‌ل ده‌نگیک ترسان و به‌ره و لای ده‌نگه‌که چوون له‌پرگادا گه‌یشتن به‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که ده‌گه‌رایه‌وه له‌شوینه‌که و پیش نه‌وان ده‌رچوو‌بوو وه فهرمووی مه‌ترسن هیچ نه‌بووه، برپونه‌وه خوی له‌سه‌ر نه‌سپیکدا که زین کرابوو له‌ملیدا وه شیر ی پیوه‌کرابوو فهرمووی نه‌م ولاخه‌م له‌ناوی روویار تیژپه‌و نه‌رم تره.

٦٦٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((يَتَقَارَبُ الزَّمَانُ وَيَنْقُصُ الْعَمَلُ وَيُلْقَى الشُّحُّ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ قَالُوا وَمَا الْهَرْجُ قَالَ الْقَتْلُ)).

نه‌بو هوپه‌یره (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی: کات و زه‌مان نزیک ده‌بیته‌وه وه کرده‌وه‌ی چاکه‌که م ده‌بیّت و قسه‌ی پرپوچ و رژی و چروکی زرده‌بیّت وه هه‌ره‌ج زرد ده‌بیّت، وتیان هه‌ره‌ج جیه نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا؟ فهرمووی: هه‌ره‌ج کوشتنه و برپنه نه‌وه‌نده زرد ده‌بی.

باب الحب في الله والسباب واللعن

٦٦٣. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا يَجِدُ أَحَدٌ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَحَتَّى أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ وَحَتَّى يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا.

(به‌شی/خوشه‌ویستی له‌به‌ر خوا،

جوین دان و له‌عنه‌ت کردن)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیغه‌مبهر (ﷺ) فرموی: که‌س تام و چیژی ئیمان و بریای نه‌کردوو تا نه‌وکه‌سه‌ی خۆشت ده‌وی له‌به‌ر خوا بی‌ت وه‌ه‌تا نه‌گه‌ر چۆن بی‌ت ناخۆشه‌ بتخه‌نه‌ ناو ناگه‌ر نه‌ها بی‌ت ناخۆش بی‌ که‌ پاشگه‌زییته‌وه‌و بی‌ته‌ کافرو بی‌ بریوا له‌پاش نه‌وه‌ی خوا هیدایه‌تی داوی وه‌ه‌تا خواو پیغه‌مبهره‌که‌ی له‌ه‌مووکه‌س زیاتر خۆشت ده‌وی.

٦٦٤. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ لَا يَرْمِي رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوقِ وَلَا يَرْمِيهِ بِالْكُفْرِ إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذَلِكَ.

نه‌بی زهر (رضی الله عنه) گوئی له‌ پیغه‌مبهریوو (ﷺ) فرموی: نه‌وکه‌سه‌ی به‌برای خۆی بلی نه‌ی فاسیق یان بی‌ دین یان تۆمه‌تی به‌دکاری، نه‌گه‌ر نه‌و تۆمه‌ته‌ی که‌ خراوه‌ته‌سه‌ری مسته‌حق‌ی بی‌ت نه‌وا باشه‌ نه‌گینا بۆ سه‌سه‌ری نه‌و داده‌دریته‌وه‌.

٦٦٥. عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّ ثَابِتَ بْنَ الضَّحَّاكِ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ الرِّضْوَانِ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: (مَنْ حَلَفَ عَلَى مِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ فَهُوَ كَمَا

قَالَ وَلَيْسَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَذْرٌ فِيمَا لَا يَمْلِكُ وَمَنْ لَعَنَ مُؤْمِنًا فَهُوَ كَقَتْلِهِ وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْلِهِ.

له نه بی قه لابه که نه ویش له سایبیتی کوپی زحاک که یه کیکه له هاوه لانی په یمانی ریضوان ده گیریته وه که پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) ده رموی {که سی} سویند بخوات له سهر نایینی جگه له نایینی نیسلام نه وه چونی کوتوه ناوا ده بیت، وه له سهر ناده می نییه نه و نه زده ی که ده یكات که له توانایدا نه بیت. وه که سی له عنه ت له برواداری بکات وه کو کوشتن وایه وه که سی بوختان به موسلمانن بکات وه کو کوشتن وایه {.

باب النَمِیْمَةِ، وَذِي الْوَجْهِينِ

٦٦٦. عَنْ حُدَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: (لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ).

به شی نه میمه کردن و دوو رووی

حوزه یفه (رضی الله عنه) له پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) که ده فه رموی: ناچیت به هشت نه وه ی دوو زمان بیت.

٦٦٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ (ﷺ) تَجِدُ مِنْ شَرِّ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ اللَّهِ ذَا الْوَجْهِينِ الَّذِي يَأْتِي هَوْلَاءَ بِوَجْهِ وَهَوْلَاءَ بِوَجْهِ).

نه بو هو په یره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (علیه السلام) ده فه رموی: خراپترین خه لکی له روژی قیامت له لای خوا نه وکه سه یه که دوو هووی ه بی و دیته لای نه و پیاوه به روویه ک و دیته لای نه وی تر به روویه کی تره وه بو تیکدانی نیوانی خه لکی.

باب تَسْتَرُ الْمُؤْمِنَ عَلَى نَفْسِهِ، وَالْهَجْرَ فَوْقَ ثَلَاثِ

٦٦٨. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ ((كُلُّ أُمَّتِي مُعَافَى إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ وَإِنْ مِنَ الْمَجَانَّةِ أَنْ يَفْعَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ فَيَقُولَ يَا فُلَانُ قَدْ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ)).

(به شی / داپوشینی عه یبی خوت)

وه قه سه برین زیاتر له سی رۆژ

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەر مووی گویم لە پیغەمبەری خوا بوو (ﷺ) دەیفەر موو: ھەموو ئۆممەتی من چاوپۆشی لی دەکرین و عەفو دەکرین تەنھا ئەوانەی سیری خۆیان ھەڵدەمالێن و ئەوانەی بێ موبالاتن لەقسە و کردار و ئەوانەش وەک پیاویک بەشە و کرداری خراپ ئەنجام دەدات و خوای گەرە بۆی پۆشیو و بەیانی ئاشکرای دەکات بۆخەلکی کە ئەوکاتانەی کە کردوویەتی.

٦٦٩. عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَا يَجِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ.

ئەبی ئەییووبی ئەنصار (رضی اللہ عنہ) کە پیغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەر مووی: دروست نییە بۆ یەکێک قسە داپۆی لەگەڵ براکەی خۆی لەسی شەوان زیاتر بەیەک دەگەن ئەویان پشت دەکات و ئەوی تریشیان پشت لەوی تریان دەکات و چاکترینیان ئەو کە سەبە کەبە سلاوکردن دەست بە پەییوێندی دەکات و لەگەڵیدا.

باب الکذب والغضب لأمر الله والحذر من الغضب

٦٧٠. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ إِنَّ الصَّدُقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يَكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ يَكُونَ صَدِيقًا وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا.

قال الله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾
(بهشی / درو، تورهبوون بو خوا، خو پاریزی له تورهبوون)

عبداللای کوپی مه سعود (رضي الله عنه) له پیغه مبه ره وه که ده فره مووی: راستگویی رینیشاند هره بو چاکه وه چاکه ش رینیشاند هره بو به هشت وه پیاو هر راستگو ده بیت به رده وام مه تا له لای خوا به راست گو ناو ده بریت، وه دروش ریگای خراپه ده گری و خراپه ش ریگای دوزه ده گری و وه پیاو هر درو ده کات تا وای لی دیت له لای خوا به دروین له قه له م ده دریت.

خوای گه وره ده فره مووی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ واته: نهی نه وانهی بهواتان هیناوه له خوا بترسن و ته قوا بکن و له گه ل راستگویان بن.

٦٧١. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((رَأَيْتُ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي قَالَ الَّذِي رَأَيْتُهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ فَكَذَّابٌ يَكْذِبُ بِالْكَذْبَةِ تَحْمِلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ فَيُصْنَعُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)).

سه موره ی کوپی جوندوب (رضي الله عنه) ده فره مووی پیغه مبه ر (ﷺ)
ده فره مووی: له خه وما دیتم دوو پیاو هاتن بۆلام و منیان برد بو شوینیک

فهرمووی نه وهی دیتم نه وه بوو پیاوئ لژیویان ده پړئ وه دواپی وهك خوی
لیده هاته وه دیسان دهیان بریه وه، نه وگه سه ش درؤن بوو كه درویه کی ده كړد
نه ونده گه وړه بوو كه ده گه یشته به ئاسمانه وه واته خلكی هه موو ده یانزانى
نه مه سزای نه وگه سه بوو كه وای لئ ده كړا تاكو روئى دواپی.

٦٧٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ يُصَلِّي رَأَى فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ نُخَامَةً فَحَكَّهَا بِيَدِهِ فَتَغَيَّظَ ثُمَّ قَالَ
((إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّ اللَّهَ حَيَالٌ وَجْهَهُ فَلَا يَتَنَحَّمْنَ حَيَالَ
وَجْهَهُ فِي الصَّلَاةِ)).

عبداللای كړپى عومر (رضي الله عنه) ده فهرمووی پېغه مېر (ﷺ)
نویژی ده كړد، له قبیله ی مزگه وتا تفي یان به لغه می به دیوار یان به زه وی
مزگه وته كه بو نه ویش به ده سستی لئى كړده وه وه بڅ خوا توپه بوو له پاشان
فهرمووی نه كړ كه سیكتان نویژی كړد نه وا خوی گه وړه له پېش نه وداپه و
نابیت له پېش خوتاندا (پېش قبیله) شتی له تف و پیسایى فرې بده ن

٦٧٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَيْسَ الشَّدِيدُ
بِالصُّرْعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ.

نه بو هوپه یره (رضي الله عنه) له پېغه مېر (ﷺ) فهرمووی ئازابه تی نه وه
نییه كه سئ له دهره قه تی نین له زړدانبا زیدا به لكو ئازابه تی نه وه به كه له كاتی
توپه پیدا خوی بگریټ و سنوور نه به زینئ.

٦٧٤. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَوْصِنِي،
قَالَ: لَا تَغْضَبَ فَرَدَّدَ مَرَّارًا قَالَ لَا تَغْضَبُ.

ديسان له نه بوهموپه يره (رضي الله عنه) ده فهرمووی که پياوی وتی به پیغه مبهري خوا (ﷺ) ناموزگاريم بکه نه ویش فهرمووی: توپه مه به نه ویش چهند جاریک دووباره ی کرده وه هم ديسان فهرمووی توپه مه به.

باب الحياء، والإنبساط بين الناس ومداراتهم

٦٧٥. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ.

(به شی / شهرم و حه یا، راخستنی بالی به زه یی بوخه لکی).

عیمرانی کوپی حوصه یین (رضي الله عنه) ده فهرمووی: پیغه مبهري (ﷺ) فهرمووی: شهرم و حه یا هر خیر دینی و به س.

٦٧٦. عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ.

نه بی مه سعود ده فهرمووی پیغه مبهري (ﷺ) فهرمووی: نه و فرماشته جوانه ی که خه لکان له پیغه مبهرانی پیشو بو یان ماوه ته وه نه وه یه که نه گهر شهرم نا که ی چی ده که ی بیکه.

٦٧٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَالَطَ النَّاسَ وَدَيْنَكَ لَا تَكَلِّمَهُ.

عه بدوللای کوپی مه سعود (رضي الله عنه) ده فهرمووی: تیکه لاوی خه لکی بیه و ناموزگاریان بکه به لام دینت نه دوپیتی.

٦٧٨. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّا لَنَكْشِرُ فِي وُجُوهِ أَقْوَامٍ وَإِنْ قُلُوبَنَا لَتَلْعَنُهُمْ.

ئەبو دەرداء (رضي الله عنه) دەفەر مووی: ئیمە لەگەڵ خەڵکان دەم
بە پێگەنین بووین بەلام لەدەوایە رقمان لە هەندێ کەس دەبێووە و نەفرەتمان لێ
دەکرد.

باب لا یلدغ المؤمن، وما قيل في الشعر

٦٧٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) أَنَّهُ قَالَ لَا يُلْدَغُ
الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرِ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ.

(بەشی / نیماندار پیوهی نادریت،
وێ چ دەربارە ی شیعەر گوتراوە)

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) لە پێتغەمبەر (ﷺ) کە دەفەر مووی: بڕوادار
لە کونیکەوێ دووجار پیوهی نادریت.

٦٨٠. عَنْ أَبِي بَنْ كَعْبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ مِنْ
الشَّعْرِ حِكْمَةً.

لە ئوبە ی کوبی کەعب لە پێتغەمبەری خوا (ﷺ) کە دەفەر مووی: ھۆنراوە
(شیعەر) ھەندیکێ حیکمەت و دانایی تیا یە.

٦٨١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا الشَّاعِرُ كَلِمَةً لَبِيبًا: أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ.

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) دەفەر مووی پێتغەمبەر (ﷺ) فەر مووی:
راستترین گوتە ی لە بێدی شاعیر ئەو وتە یە کە دەلێ ئەو ی

أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ واتە: ئەو ی جگە لە خوا مایە پوچ و بەتاڵە
٦٨٢. وَعَنْهُ أَيْضاً يَذْكُرُ رَسُولٌ يَقُولُ: ((إِنَّ أَخَا لَكُمْ لَا يَقُولُ الرَّقَّتْ)). يَعْنِي
أَبَا هُرَيْرَةَ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ (حِينَ) قَالَ يَمْدَحُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ:

وفینا رسولُ الله یَتْلُوا کِتَابَهُ   إِذَا انشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعُ
 أَرَأَنا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فقلوبُنا   بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنْ مَا قَالَ وَاقِعُ
 یَبِیتُ یُجَافِی جَنْبَهُ عَنْ فَرَاشِهِ   إِذَا اسْتَنَقَلْتُ بِالْمُشْرِکِینَ الْمَضَاجِعُ
 جگہ له خوا بیٽ به تالہ و مایہ پوچ.

ٺہو ھوڀرہ یرہ (رضی اللہ عنہ) باس دہکات دہ گپڙتہ وہ کہ پیڻغہ مبهری
 خوا (ﷺ) فہ رمووی: برابہ کتان ھہ یہ کہ قسہ ی ناپڙک و زمان پیس نیہ،
 واتہ ٺہو ھوڀرہ یرہ دہ فہ رمووی کہ عہ بدوللای کوپی رہ و احہ بوو کہ مہدح و
 سہ نای پیڻغہ مبهری کردو فہ رمووی: (وفینا رسول اللہ یتلوا کتابہ) اذا انشقت
 معروف من الفجر الساطع) وہ ھہ تا دوا ی سی دیڙہ شیعرہ کہ لہ دہ قہ
 عہ رہ بیہ کہ نووسراوہ.

واتہ: پیڻغہ مبهری خوا لہ ناواماندا لہ گہل شہ بہ قی بہ یانیاندا قورٺانمان بڙ
 دہ خوینی، وہ بہ رنوڙمان بڙ دہکات ریگہی راستی پی نشان داین وہ
 لہ ریگہی چہوت رزگاری کردوین لہ کوڙہ وہری، ٺیمہ بہ دل باوہرمان ھہ یہ کہ
 ھہرچی ٺہو پیڻغہ مبهرہ دہ فہ رمووی راست و دروستہ و رہ وایہ، جا کاتی
 لہ گہ رمہی خہودان ٺہو زاتہ لہ وکاتہ دا لہ شہودان پال دہکون ٺہو لہ باتی
 خہ ولیکہ وتن سہرگہ رمی شہ ونوڙو خوا بہ رستی یہ.

۶۸۳. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَأَنْ يَمْتَلِيَ
 جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَ شِعْرًا
 عہ بدوللای کوپی عومہر (رضی اللہ عنہ) لہ پیڻغہ مبهر (ﷺ) کہ
 دہ فہ رمووی: ٺہ گہر لہ ناو سکی ھہ ریہ کیکتان پراو پرکیم و زوخاو بیٽ باشترہ
 لہ وہی کہ پپی بکات لہ شیعرہ ھونراوہ.

باب علامه حب الله تعالى

٦٨٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ قَالَ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ.

(بهشی / نیشانه‌ی خوشه‌ویستی خوی گه‌وره)

عبداللای کوری مه‌سعود (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) که ده‌فهرموئی مروء کئی خوش بوی له‌گه‌ل نه‌ودایه له‌دوا روژ.

باب العطاس والتأوب، وتسليم القليل على الكثير

٦٨٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَّاسَ وَيَكْرَهُ التَّائِبَ فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللَّهَ فَحَقَّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يُشَمَّتَهُ وَأَمَّا التَّائِبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ فَإِذَا قَالَ مَا ضَحَكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ.

(بهشی / پژمین و باویشک هاتن و

سلاوکردنی خه‌لکی که‌م له‌زوران)

ئه‌بو هوریره (رضی الله عنه) ده‌فهرموئی گویم له پیغمبری خوابور (ﷺ) فهرموئی: خوا پژمینی پی خوشه و باویشکی پی ناخوشه وه نه‌گه‌ر که‌سی له‌ئیه پژمینی هات بابلئ الحمد لله واته سوپاس بۆ خوا وه له‌سه‌ر هر موسلمانئ که گوئی لی بوو بلئ خوا ره‌حمت پی بکات وه نه‌گه‌ر باویشکی هات نه‌وه له‌لایه‌ن شه‌یتانه‌ویه با هه‌تا پیی ده‌کریی ده‌می خوی نه‌کاته‌وه، چونکه نه‌گه‌ر وتی (ئا ئا) له‌وکاته‌دا شه‌یتان پیی پئده‌که‌نی.

٦٨٦. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ وَفِي رَوَايَةٍ: وَالرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي)).

نه بو هوپه بیره (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی:
 بچوکان سلاو له‌گه‌وره‌کان بکه‌ن وه نه‌وه‌ی ده‌پوا سلاو له دانیشتنوو ده‌کات
 و وه نه‌وانه‌ی که‌من سلاو له‌زۆران ده‌که‌ن، وه له‌ریوایه‌تی تردا هاتوو:
 نه‌وه‌ی سواره سلاو له‌ریواران ده‌کات.

باب زنا الجوارح، والسلام علی العاصي

٦٨٧. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَشْبَهَ بِاللَّمَمِ مِمَّا
 قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ): ((إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنَ
 الزَّيْنَةِ أَدْرَكَ ذَلِكَ لَا مَحَالَةَ فَرَزْنَا الْعَيْنَ النَّظْرُ وَزَيْنَا اللِّسَانَ الْمُنْطِقُ، وَالنَّفْسُ
 تَمْنَى وَتَشْتَهِي وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ.

(به‌شی / زیناو داوین پیسی نه‌ندامانی له‌ش و

سه‌لاوکردن له تاوانبار

عه‌بدوللای کوپی عه‌بیاس (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی شتیکی وام
 نه‌بینیوه که‌له (له‌مه) بکات وه‌ک نه‌مه‌ی که نه‌بو هوپه بیره له‌پیغه‌مبه‌ری
 ده‌گێڕێته‌وه که فهرموویه‌تی: هه‌موو ئاده‌می به‌شی خۆی له‌داوین پیسی
 له‌چاره‌ی نووسراوه، وه‌ داوین‌پێسی چاو بریتییه له‌ نه‌زه‌رو ته‌ماشاکردن وه
 داوین پیسی زمان قسه‌کردنی نادرسته وه‌ نه‌فس ئاره‌زووی نه‌وه‌ده‌کات و
 ده‌روونیش ئاواتی بق ده‌خوازی له‌نه‌جامدا دامه‌ن و عه‌وره‌ت به‌کرده‌وه به‌دی
 ده‌هێنی یان ره‌تی ده‌کاته‌وه.

٦٨٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: ((لَا تُسَلِّمُوا عَلَى شَرِّبَةِ الْخَمْرِ)).

عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر ده‌فهرمووی سلاو له‌ ئاره‌ق خۆران مه‌که‌ن.

باب قَوْمُوا لِسَيِّدِكُمْ، وَلَا يَقَامِ الرَّجُلُ مِنْ مَجْلِسِهِ

٦٨٩. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أُمَّلَ قُرَيْظَةَ نَزَلُوا عَلَى حُكْمِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِلَيْهِ فَجَاءَ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((قَوْمُوا إِلَى سَيِّدِكُمْ أَوْ قَالَ خَيْرِكُمْ)).

(بهشی / هه لسانه وه بو که وره کانتان، وه که سی که سی)

هه لئه وستینیتته وه له کورو کوبوونه وهدا)

ئەبی سەعیدی خردی (رضی الله عنه) دە فەرمووی بە نو قورەیزە، کاتی رازی بوون بە فەرمانی سەعدی کوپی موعاذ، پێغه مەبری خواش (ﷺ) ناردی بە دواياندا که هاته خزمەتی پێغه مەبری خواش فەرمووی بە خەڵکانی هەلسنە وه بو که وره که تان یان فەرمووی بو چاکترین که س له ئێوه.

٦٩٠. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ.

عەبدوللای کوپی عومەر (رضی الله عنه) لە پێغه مەبر (ﷺ) فەرمووی: نابێت که سێک که سێک له جێگای خۆی هەلسین و خۆی له جێگای ئەو دانیشی.

باب لَا يَتَنَاجَى اِثْنَانِ دُونَ

الثَّالِثِ وَلَا تَتْرَكَ النَّارَ عِنْدَ النَّوْمِ

٦٩١. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ إِذَا كَانُوا ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى اِثْنَانِ دُونَ الثَّالِثِ

(به‌شی / نابیت دووکه‌س به‌ته‌نیا قسه‌بکه‌ن و واز سییه‌م بینن
 وه نابیت ناگر به‌جی به‌یئن له‌شه‌ودا له‌کاتی خه‌وتندا)
 عه‌بدوللای کوپی عومەر (رضی الله عنه) له‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که
 ده‌فه‌رمووی: ئەگەر سی‌ که‌س بوون نابیت دوو که‌ستان به‌جیاو به‌ چپه‌چپ
 قسه‌ بکات واز له‌ئه‌وی تر به‌یئی.

٦٩٢. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَتْرُكُوا النَّارَ
 فِي بُيُوتِكُمْ حِينَ تَنَامُونَ.

له‌ عه‌بدوللای کوپی عومەر (رضی الله عنهما) له‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که
 ده‌فه‌رمووی: له‌ماله‌کانتان ناگر به‌جی مه‌یئن له‌شه‌ودا له‌کاتی نووستن.

باب الدَعَوَاتِ وَسَبْدِ الْإِسْتِغْفَارِ وَفَوَائِدِهِ

٦٩٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): لِكُلِّ
 نَبِيٍّ دَعْوَةٌ يَدْعُو بِهَا وَأُرِيدُ أَنْ أَخْتَبِيَ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِّأُمَّتِي فِي الْآخِرَةِ.

(به‌شی / نزاکان و‌گه‌وره‌و سه‌رداری

لِخَوْشَبُوان (الاستغفار) وه سووده‌کانی).

ئەبو هوریره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
 فه‌رمووی: بۆ هەر پیغه‌مبه‌ریک نزاویه‌کی هه‌بوو دوعای پێ ده‌کرد وه‌منیش
 نزای خۆم هه‌لگرتوه‌و بۆ قیامه‌ت له‌وێ تکای پێ ده‌که‌م (شه‌فاعه‌ت) بۆ
 تۆمه‌ته‌م له‌روژی قیامه‌ت.

٦٩٤. عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: ((سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا
 عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ

لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ قَالَ
 (ﷺ) وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمْسِيَ فَهُوَ
 مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ فَهُوَ
 مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ)).

له شه دادی کوپی نهوس (رضی الله عنه) له پیغهمبر (ﷺ) که
 ده فهرمووی: سه روه ری لیخوشبوان نهو ده که بهنده به دل بلی: (اللَّهُمَّ أَنْتَ
 رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ
 بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتَ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا
 يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ).

واته: (خوايه هر تق په روه ردگاری منی له تق زیاتر خوی تر نییه من
 بهنده ی تو م تن له نه بوون دروست کردوه و تا بتوانم په یمان و به لینی
 تق ناشکینم که نه متوانی نه وه له ده ستم نایی، وه په نا ده گرم به تق له شه و
 خراپه ی کرده وه ی خوم که ده بی به مایه ی سزاو توله بوم منیش هه رده م
 چاکه و نیعمه تی تو م له بهرچاوه پی لیده نیم له گونا می خوم که واته لیم
 خوشبه هیچ که س توانای نه وه ی نییه له گونا می بهنده کانی خوشبی جگه
 له تق) وه پیغهمبر فهرمووی: که سی نه م نزیه بکات له روزداو برپای پی
 هه بی پیش نیواره بمری نه و له به هشتیه کانه وه که سی له نیواره بیخوینی
 وه له پیش به یانی بمری نه وه له خه لکی به هه شته.

٦٩٥. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا يُرْسِلَ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ
 مِدْرَارًا وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَيَبِينْ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا﴾. سوره نوح.

واته: بـرده وامبه له وتنى ئىوهى له داواى لىخوشبوون له پـروه ردگارتان بـكن چونكه به پاستى ئه و زاتىكى لىخوشبووه، وه بارانتان به لىزمه بق دهبارىنى وه مال و سامانتان پى ده به خشى هاوپى له گهـل باخ و باخندا، روبارو چهـم جـۆگهـتان بق بهـدى دىنى.

باب إِسْتِغْفَارِ النَّبِيِّ (ﷺ) وَالتَّوْبَةِ وَدَعَاءِ التَّهَجُّدِ

٦٩٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً
(بهشى / لىخوشبوونى كردنى پىغه مبهرو
تۆبه كردن و دوعاى شهونوئى)

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) دەفەرموئى گویم له پىغه مبهرى خوا بوو دەیفەرموئى: سویندم به خوا من روئى زیاتر له هفتا جار داواى لىخوشبوون له خوا دهکم.

٦٩٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَأَنَّهُ قَاعِدٌ تَحْتَ جَبَلٍ يَخَافُ أَنْ يَقَعَ عَلَيْهِ وَإِنَّ الْفَاجِرَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَذُبَابٍ مَرَّ عَلَى أَنْفِهِ فَقَالَ بِهِ هَكَذَا)) فَقَالَ أَبُو شَهَابٍ: بِيَدِهِ فَوْقَ أَنْفِهِ.

عەبدوللای کۆپى مەسعود (رضي الله عنه) له پىغه مبهـر (ﷺ) فەرموئى: ئيماندار كه ته ماشاى گوناھى خۆى دهكات وه كو به كێك له ژێر چيا به كى كه وړه دابى بترسئ به سهـرى دابكهـوى، وه تاوانباريش گوناھى خۆى وه كو ئهـوه به كه مێشوله به ك ده بينئ به سهـر لووتيه وه بئ به دهست لای ببات. ئەبو شەھاب فەرموئى كه دهستى له سهـر لووتى دابنى وایه.

٦٩٨. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لِللَّهِ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ سَقَطَ عَلَى بَعِيرِهِ وَقَدْ أَضْلَهُ فِي أَرْضٍ فَلَاؤُ)).
 نه نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) دهفه رموی: پیغه مبری خوا
 (ﷺ) فه رموی: خوی گه وره نه وهنده که یف خو شه زیاتر له ویه نده ی که
 نه سپیکی لی ون ده بی و نان و خوراکی له سه رپشتی نه و ولاخه بی و نذر
 ده گه پی له بیابان که ده بینیته وه نه وهنده که یف خو ش ده بی خواش نه وهنده
 زیاتر که یف خو ش به توبه ی به نده کانی.

٦٩٩. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ: ((اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَبِكَ أَمَنْتُ وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ الْمُقَدَّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخَّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.

له عه بدولای کوپی عه بیاس (رضی الله عنهما) دهفه رموی پیغه مبر
 (ﷺ) که هه لده ستا شه و بق شه ونویژ ده یفه رموو: ( ) واته: خودایه سوپاس
 و ستایشی بۆتویه تو هه تا هه تایه سۆزو روناکی ئاسمانه کان و زهوی و
 نه وهی له ناویدایه، وه خودایه سوپاس بۆتو که پایه داری و مایه ی بوونی
 هه مووشتیکی، وه پاگری ئاسمانه کان و زهوی نه وهی له ناوی دایه وه سوپاس
 و ستایشی بۆتو حه قی و راستی به لیتت حه قه و راسته په یمانته راسته وته ت
 راسته وه شادبوون به دیداری تو حه قه فه رمووده ت راسته به هه شته راسته و

ناگر راسته و حقه وه قیامت راسته و پیغه مبه‌ران راستن وه موحه‌ممه د راسته و حقه و نیردراوی خودایه، خودایه خۆم سپارد به‌تقو باوه‌پم هه‌یه به‌تق پشت و په‌نام هه‌رتق دالدام هیناوه به‌رتق به‌پشتی تق ده‌چم بگز ناحقی خۆم وه مه‌حکه‌مه و دادی خۆم دینمه‌لات تق ده‌که‌م به‌حکه‌م لیم خوشبه له‌گونه‌ای له‌پیش و دوام و هه‌روه‌ها له‌گونه‌ای نه‌ینی و ئاشکرام و پیشستن و پاشخستن به‌ده‌ستی تقیه خودای راست و ره‌وان هیچ خودای تر نیه جگه له‌تق وه‌هیچ په‌رستراویک نییه جگه له‌خۆت نه‌بی.

باب الدُّعَاءِ عِنْدَ الْخَلَاءِ وَالدُّعَاءِ عِنْدَ الْكَرْبِ

۷۰۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ.

(به‌شی / نزاکانی چوونه سه‌رئاو، نزاکانی ناخۆشی)

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که

ده‌چوه سه‌رئاو ده‌یفه‌رموو: (خوایه په‌نا ده‌گرم به‌تق له‌جنۆکه‌ی نیرۆمی).

۷۰۱. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَدْعُو عِنْدَ الْكَرْبِ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ.

عه‌بدوللای کوپی عه‌بباس (رضی الله عنهما) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)

له‌کاتی ناخۆشی ئه‌م نزیایه‌ی ده‌کرد (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) واته: هیچ په‌رستراویک نییه جگه له الله نه‌بیّت و گه‌وره‌و نه‌رم و نیانه هیچ په‌رستراویک نییه ته‌نها خۆی نه‌بیّت که په‌روه‌ردگاری ئاسمانه‌کان و زه‌وی و په‌روه‌ردگاری عه‌رشه‌ی گه‌وره‌یه.

باب التَعَوُّذِ مِنَ الْبُخْلِ، وَطَلَبِ غَفْرَانِ الْخَطَايَا

٧٠٢. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ كَمَا تَعَلَّمُ الْكِتَابَةَ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ تُرَدَّنِي إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْقَبْرِ)).

(به شی / خو په نادان له چروکی و

داوا لیخو شېوون له گونا هکردن)

له سه عدى كړې شې وه قاص له باوكي ده گيړتته وه كه ده فهرمووى پيغه مبهري خوا (عليه السلام) چوڼ فيري نووسيني ده كړدين نا شوما فيري شم وشانه ي ده كړدين ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ تُرَدَّنِي إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْقَبْرِ)) خوايه گيان خوم په نا داوه به تر له چروكي و له ترسنوكي وه له تهمه نى زور خراپ وه خو په نا ده گرم به تر له فيتنه ي دنيا و سزاي ناو گړې.

٧٠٣. عَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ عَنِ النَّبِيِّ (عليه السلام) أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي وَكُلَّ ذَلِكَ عِنْدِي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

له شې موسى عه بدوللای كړې قهيس كه پيغه مبهري (عليه السلام) كه عاده تې و ابو شم دوعايه ي زور ده كرد ( ) واته: خوايه له تاوانم خو شېبه له نه زاني و نه فاميم و له زياده په وي و له كار ه گانم هه مووي و له وه ي كه تر له من باشتر

دهزانی و خواجه تاوانم بیوشه، بهعهمدی و نهتقست بن چ به نهزانی بن چ به گالتوه بن وه نه م جوره تاوانانهشم هه مووهن وه خواجه له تاوانی له پیش و له پاشم و نه مهی به دزی و نه وهی به ناشکراو کردووم تو پیش به ره و پاش به ره ی وه تو له سر هه مووشتی دهسته لائن هه به.

باب فضل التسبیح و ذکر الله

۷۰۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ)).

(بهشی / فهزلی ته سبیح و زیکری خودا)

نه بو هوپهیره (رضی الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبهری خوا (علیه السلام) فه رمووی: که سی بلی سبحان الله و بحمده، سه د جارن خوا تاوانی لی هه لده و ریختی نه گه به قه د که فی ده ریاش بن، واته پاک و پیروزی بق خواو سوپاس و ستایش بوی.

۷۰۵. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ.

نه بو هوپهیره (رضی الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبهری خوا (علیه السلام) فه رمووی: دوو وشه هه که له سه رزار سوکن و سادهن به لام له ته رازوودا قوپسن وه خۆشه ویستن بۆلای په حمان و خوای به به زهیی که نه وانیش دوو وشه ی (سبحان الله و بحمده، سبحان الله العظيم) واته: پاک و بیگهردی بق خواو سوپاس و ستایشی بق نه و پاک و بیگهردی بق خوای گهره.

٧٠٦. عَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدَ اللَّهِ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ)

مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُ رَبَّهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ.

نہی موسای عہدوللہی نہ شعہری (رضی اللہ عنہ) فہرموی پیغمبر
(ﷺ) فہرموی: نمونہی نہ وکسہی کہ زیکرہ یادی خوا دہکات و نہوہی

نایکات وہکو نمونہی مردو و زیندو وایہ.

٧٠٧. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ فَإِذَا

وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ قَالَ فَيَحْفُوفُهُمْ

بِأَجْنَحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ عَزَّوَجَلَّ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ مِنْهُمْ

مَا يَقُولُ عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ وَيُجَدِّدُونَكَ قَالَ

فَيَقُولُ عَزَّوَجَلَّ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْكَ قَالَ فَيَقُولُ تَعَالَى

وَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي قَالَ يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً وَأَشَدَّ لَكَ تَعَجُّبًا

وَأَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيحًا قَالَ يَقُولُ فَمَا يَسْأَلُونِي قَالُوا يَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ قَالَ يَقُولُ

تَعَالَى وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ

أَتَاهُمْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَوْ أَتَاهُمْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا وَأَشَدَّ لَهَا

طَلْبًا وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً قَالَ تَعَالَى فَمِمَّ يَتَعَوَّدُونَ قَالَ يَقُولُونَ مِنَ النَّارِ قَالَ

يَقُولُ تَعَالَى وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُ تَعَالَى فَكَيْفَ

لَوْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا وَأَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً قَالَ

فَيَقُولُ تَعَالَى فَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ قَالَ يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فِيهِمْ

فُلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ قَالَ تَعَالَى هُمْ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْفَى بِهِمْ

جَلِيسُهُمْ.

ئەبو ھوړه يره (رضي الله عنه) د ډه ډه رمووی پېغه مېره ځوا (ﷺ)
 ډه رمووی: ځودای گه وړه چه شنه فرېشته په کی تايېه تی هیه، ئېشيان نه وه په
 به پړی و بانا ده سوړېنه وه و به شوېن نه هلی زیکړدا ده گه پړن، جا هه رکاتی
 دیان که وا کړمه لئ یادې ځودا ده که ن و کړې زیکړيان دابه ستووه، قاو
 له په کتری ده که ن و به په کتر ده لئین: ورن به لای کاری ځوتانه وه، نه مه
 نه وه په که ئیوه بوی ده گه پړن، ډه رمووی: ئیتر که له که ده که ن له ده وریان و
 هه تا ئاسمانی ځوارو به بال ده ځولېنه وه، به ده وریاندا، جا په روډگارېان
 لیان ده پرسئ (هه رچن ځوی باشر حاله که ده زانئ) د ډه ډه رمووی: نه م
 به ندانه ی من ده لئین چی؟ ډه رمووی فرېشته کان د ډه ډه رمووی: (سبحان الله)
 ده که ن و تو به پاک و پېرؤز و بی ځه وش ده زانن و (الله اکبر) ده که ن و ځودای
 ځویان به گه وړه ده گرن و (الحمد لله) ده که ن و سوپاسی تړده که ن و به هه موو
 جړی به شان و شکوی تردا هه لده دن، جا د ډه ډه رمووی: ئایا نه مانه منیان
 بینیه؟ د ډه ډه رموون: نه به ځوا نه تیان دیوه، جا د ډه ډه رمووی: ئی ته گه ر بم
 بینن چونه؟ ډه رمووی د ډه ډه رمووی: ته گه ر بتبینن باشر به نده بییت ده که ن و
 باشر سوپاس و ستایش و باسی گه وړه بییت ده که ن و پتر ته سبباحت ده که ن
 و زیاتر باسی بی ځه وشیت ده که ن، جا ځودا د ډه ډه رمووی: ئی باشه داوای
 چیم لی ده که ن؟ ډه رمووی د ډه ډه رمووی: داوای به هه شت لی ده که ن،
 د ډه ډه رمووی: ئایا دیویانه؟ ډه رمووی د ډه ډه رموون: نه بخودا ئی ځودایه!
 نه یان دیوه، ډه رمووی د ډه ډه رمووی: ئی ته گه ر ببینن چونه؟ ډه رمووی -
 دروودی ځوای له سه ری - د ډه ډه رموون: ته گه ر ببینن باشر سووډه بن،
 له سه ری و باشر هه لپه ی بۆده که ن و زیاتر هزی لی ده که ن، د ډه ډه رمووی:
 ئی له چی ده ترسن و ځویانی لی ده پارینن؟ ډه رمووی د ډه ډه رموون: له ناگر

ده ترسن و په نا ده گرن به خدا لټی، فه رمووی: ده فه رمووی: ټایا ټا گریان دیوه فه رمو ده فه رمووی: نه به خدا نه یان دیوه ده فه رمووی نه ی نه گره بیبینن چونه فه رمووی: ده فه رموون: نه گره بیبینن زیاتر له ده سستی مه لدین و باشر کړی لی ده که نه وه، فه رمووی: نه و جا ده فه رمووی: ده ټیوه به شایه ت بن نه وا من لټیان خوش بووم، جا فریشته یی له فریشته کان ده لی: کابرایه کیان له ناو دایه له وان نییه، پیاوړکی خراپه، بق زیگری خودا نه هاتبوو؟ ده فه رمووی: کومه لی کړی وا هاو نیشینیان له بهر خاتری نه وان له به دبه ختی رزگاری ده بی و به هوی نه وانه وه نه ویش خوش به خت ده بی؟

باب اسماء الله الحسنی والصحة والفراغ کن کانک غریب

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَيْضاً عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لِلَّهِ لَهُ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا لَا يَحْفَظُهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ وَثَرٌ يُحِبُّ الْوَثَرَ)).

(به شی / ناوه جوانه کانی خواو له ش ساغی و

بی کاری و له دونیادا وه کو غریب وایه)

ټه بو هوږه ږه (رضی الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبر (ﷺ) فه رمووی: خوا ی گوره ټقه دو ټق ناوی هیه، سه د ناو یه ک ناوی که مه که سی له به ری بکات و بیپاریزی نه وا ده چیت به هشته وه وه ټاکیشه و ټاکی خوش ده وی. ۷۰۸. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصُّحَّةُ وَالْفَرَاغُ.

له عهبدولای کوی عه عباس (رضی الله عنهما) ده فهرمووی پیغه مبه ر
 (عَلَيْهِ السَّلَام) فهرمووی: (دوو نیعمه تی خوی گوره هه ن زدر کهس تیادا دقراون
 نهوانیش لهش ساغی و بی کاریه).

۷۰۹. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ
 فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَأُهُ ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا
 ثُمَّ يَكُونُ حُطَمًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ
 الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ﴾. (سورة الحديد)

واته: چاک بزانی دوتیا تهنا بریتییه له یاری و گمه و رازاندنه وه و
 خۆمه لکیشان له نیوان به کتریدا، ههروه ها زدرکردنی سامان و مال و منال جا
 نهوانه هه ره مووی وه بارانیکی به پیت وایه که بیته مایه ی به ره میکی زدر
 جوتیاران سه رسام بکات له وه ودوا وشک بیتن و زهره هه لکه پیت، پاشان وردو
 خاش بیت و بکه ویت وه له قیامه تیشدا سزای زدر سهخت بق دنیا په رستان
 ناماده کراوه وه له ولا نه وه بق بهواداران ره زامه ندی و لیخوشبوونی خوا،
 زیانی دوتیاش جگه له وه ی بریتییه له رابواردنیکی کهم شتیکی ترنیه زدر
 کهس پیی غه پاو دهست خه رز بووه.

۷۱۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِي فَقَالَ: ((كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ
 سَبِيلٍ)) وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ (رضي الله عنهما) يَقُولُ إِذَا أُمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ
 الصَّبَاحَ وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرْضِكَ وَمِنْ
 حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ.

عبداللہ کوپی عومر (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی پٹفہمبہری خوا
 (ﷺ) شانی منی گرت و فہرموی: لہم جیہانہ دا حق بہ ناوارہ و غریب دانے
 یان بہ پٹیوارو داماو واتہ ثم دونیایہ بہ مالی خوتی ہتاہتایی مہزانہ وہ
 عبداللہ کوپی عومر (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی نہ گہر نیوارہت کردہ وہ
 چاوہ پوانی بہ یانی مہ کہ وہ نہ گہر بہ یانیت کردہ وہ چاوہ پوانی نیوارہ مہ کہ وہ
 مہ ولبدہ بق کاتی نہ ساغی و نہ خوشی و زیانت بہ مہل بزانیہ مہول و کوششی
 بق بدہ بق پاش مردنت.

باب طول الأمل، والعمل لوجه الله تعالى، وفتنة المال

۷۱۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ: ((يَكْبُرُ ابْنُ آدَمَ وَيَكْبُرُ مَعَهُ اثْنَانِ حُبُّ الْمَالِ وَطُولُ الْعُمُرِ)).

(بہشی / دووروو دریژی ہیواو ناوات و کردہ وہ کردن بوخوا
 وہ فیتنہی مال و سامان)

نہ نہ سی کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پٹفہمبہری خوا (ﷺ)
 فہرموی: نہ وہی ئادہ می گہرہ دہ بیئت و دوو شتیش لہ گہ لیان گہ ورہ دہ بین
 نہ وانیش خوشہ ویستی مال و سامان وہ دریژی تہ مہن و ہیواو ناوات
 بہ دونیابوون.

۷۱۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يَقُولُ اللَّهُ
 تَعَالَى مَا لِعِبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ
 احْتَسَبَهُ إِلَّا الْجَنَّةُ)).

نہ بو ہورہ یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پٹفہمبہری خوا (ﷺ)
 فہرموی: خوی گہرہ دہ فہرموی: کاتی بہ ندہی موسلمانہی خوم

خۆشهويستهكهى خۆيم لى سەندهوه كه مال و سامان و منال و خۆشى بهشى
 نهویش سهبرو ئارامى لهسهركرت و سوپاسى خواى كرد نهوه لهپاداشتى
 نهوهدا بهههشتى ددهدمى.

٧١٣. عَنْ عِثْبَانَ بْنِ سَالِمٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: غَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ لَنْ
 يُؤَافِي عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَنَفَّى بِهِ وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ
 عَلَيْهِ النَّارَ.

لهعتىبابى كوپى سالىمى نهنصارى دهفرمووى پيغهمبهرى خوا (ﷺ)
 بهيانبييهك هاتهلام و فرمووى: ههريهندهيى لهروژى قيامهتدا كه دى بۆ ديوانى
 خوا كه لهم دونيا نهه وشهى گوتبى وه مه بهستى رهزامهندى خوابوويى نهوا
 مسۆگهر خواى گهره ئاگرى دۆزهخى لى چهپام دهكات كه وشهكهش (لا اله
 الا الله) به.

٧١٤. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((لَوْ كَانَ
 لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَابْتَغَى ثَالِثًا وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا الشَّرَابُ
 وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ)).

لهعهبدوللاى كوپى عهعباس (رضي الله عنهما) دهفرمووى گويم لهپيغهبهه
 بوو دهيفهرموو: نهه ئادهميزاده نهوهنده چاو چنۆكهو چاو برسپهه بهتهماعه
 نهگهر بهقهه دوو شپو مال و سامان و زېږى ههبيت ههزى لييهتى ببىت بهسى
 شپو نيتر بهگل نهبيت چاوى پرنابيت و خواى گهرهش تۆبه لهوكهسه
 وهردهگرى كه پهشيمان بيتهوهو تۆبهى بكات.

٧١٥. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ
 وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ

وَالْحَرِثُ ذَلِكَ مَتَعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴿١٥﴾ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: اللَّهُمَّ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ إِلَّا أَنْ نَفْرَحَ بِمَا زَيَّنْتَهُ لَنَا. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ أَنْفِقَهُ فِي حَقِّهِ وَقَالَ تَعَالَى: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِطِلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾.

واته: بۆ خه لکان رازاندراوه ته وه له تاره زووی ئافرهت و بوونی نه وهی نیرینه و خواهنیتی ئالتون و زیو زووی نڤو زه بهنده و نه سپی چاک و ره سه ن و هویه کانی هاتووچوو ههروه ها مه پومالات و زهوی کشتوکال نه وانه هه مووی نازو نیعمه تی ژیا نی دونیان خواش بۆ چاکان شوینی گه پانه وهی رازاو خوش لای خوی ئاماده کردوه که به هه شته.

وه عومه ری کوپی خه طباب فه رمووی: خوا به ئیتمه ناتوانین پتیا ن که یف خوش نه بین به وهی خوا بۆ ئیتمه ی رازاندوته وه خوا به داوات لی ده که م که نه م مال و سامانه له ماف و حق خوی سه رف بکه ی ن.

وه خوی گه ورده ش ده فه رمووی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِطِلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (حل). واته: هه رکه سیك ته نها ژیا نی دنیا و رازاوه یی و خوش گوزه رانییه که ی بویت نه وه پاداشتی هه ول و کوششی نه وجوره که سانه ده ده ی نه وه له دنیا دا نه وانیش تیدا هیچییا ن لی که م نا کریته وه، ئا نه وانه نه وانه که له روژی دوا ییدا جگه له ناگری نۆزه خ هیچی تریا ن بۆ نییه و نه وهی که کردیشی له دنیا دا پووچه ل

بقره و بی نرخه هر روزه ها نه و کارو کرده و دی که دهیان کرد به تال و پوچ و بی شه.

٧١٦. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَشَىٰ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سَاعَةً فَقَالَ (ﷺ): ((إِنَّ الْمُكْثِرِينَ هُمُ الْمُقُولُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا مَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَيْرًا فَتَفَحَّ فِيهِ يَمِينُهُ وَشِمَالُهُ وَبَيْنَ يَدَيْهِ وَوَرَاءَهُ وَعَمَلَ فِيهِ خَيْرًا)).

نہی نہر (رضی اللہ عنہ) دہ گپڑتہ وہ کہ لہ گہل پیغہ مہری خوا
 رویشتوہ لہ کاتیکدا وہ فہ رمویہ تی (ﷺ): تہ وانہی لہ دونیا مال و
 سامانیان زورہ مال سہرف ناکہن و رڈی دہ کھن لہ دواروژدا کہ مترین
 پاداشت و مافیان پی دہ دریت تہنہ تہ وانہی خوا پییداون لہ چاکہ کہ مال
 سہرف دہ کھن و دہ پیہ خشن بہ لای راست و چہ پ و پیش و پاشیپاندا.

باب الغنى غنى النفس، وفضل الفقر وحفظ اللسان

٧١٧. عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ)).

(بهشی / دهؤه مهندی دهؤه مهندی دله و

فہرستی ھهژاری و پاراستنی زمان

نه بو هوږه يره (رضي الله عنه) له پيغه مېر (ﷺ) ده گيړتته وه که
 دغه رموي: د دوله مهندي نه وه نيه که مال و ساماني زديت به لکو
 د دوله مهندي نه وه به که دلي و نه نسي د دوله مهنديت.

٧١٨. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ لِرَجُلٍ عِنْدَهُ جَالِسٍ مَا رَأَيْكَ فِي هَذَا فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِ النَّاسِ هَذَا وَاللَّهِ حَرِيٌّ إِنْ حَظَبَ أَنْ يُنْكَحَ وَإِنْ شَفَعَ أَنْ يُشَفَّعَ (وَأَنْ قَالَ أَنْ يُسْمَعَ لِقَوْلِهِ) قَالَ

سهل: فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ثُمَّ مَرَّ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَا رَأَيْكَ فِي هَذَا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا رَجُلٌ مِنْ فَقَرَاءِ الْمُسْلِمِينَ هَذَا حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ لَا يُنْكَحَ وَإِنْ شَفَعَ أَنْ لَا يُشَفَعَ وَإِنْ قَالَ أَنْ لَا يُسْمَعَ لِقَوْلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((هَذَا خَيْرٌ مِنْ مِلءِ الْأَرْضِ مِنْ مِثْلِ هَذَا)).

سه هلی کوپی سہ عد (رضی اللہ عنہ) دہ گپرتتہ وہ پیاویکی دہ ولہ مہ ند بہ لای پیغہ مہری خوا (ﷺ) رت بوو فہ رموی: بہ پیاویکی تر نہ م پیاوہ چو نہ بہ لاتانہ وہ نہ وانیش گوئیان نہ مہ پیاویکی خانہ دانہ بہ خوا نہ مہ شایستہ ی نہ وہ یہ نہ گہر داوای نافرہت بکات نافرہتی پی دہ دری نہ گہر تکای بکات تکای دہ گپری نہ گہر قسہ ی بکات گوئی بق دہ گپری پیغہ مہ ریش بی دہ نگ بوو لہ پاشان پیاویکی تر بہ ویدا رت بوو کہ ہہ ژارو داماو بوو جا فہ رموی نہ م پیاوہ چو نہ بہ لاتانہ وہ؟ گوئیان نہ ی پیغہ مہری خوا نہ مہ پیاویکی ہہ ژارانی موسلمانانہ نہ مہ نہ گہر بجی بق داخوای نافرہت نافرہتی پی نادر ی وہ نہ گہر کا بکات تکای ناگپری وہ نہ گہر قسہ ش بکات گوئی بق ناگپری پیغہ مہ ریش فہ رموی: دہ سا نہ مہ یان باشتہ لہ پ زہوی لہ وینہ ی نہ ویتریان قہ درو ریژی لہ لای خوای گہرہ بہ دلی پاکہ بہ مالی زور نییہ.

۷۱۹. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ)). قَالَ اللَّهُ تَعَالَى:

﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ (۱۸)

لہ سہ هلی کوپی سہ عد (رضی اللہ عنہ) کہ پیغہ مہری خوا (ﷺ) فہ رمویہ تی: کہ سی دہ ستہ بہری (ضمان) بکات لہ نیتوان ہہ ردو لیوہ کانی و وہ لہ نیتوان پییہ کانی منیش دہ ستہ بہری نہ و دہ کہ م لہ چوونی بق بہ ہشت.

وه خوی گه وره ده فره موی: ﴿مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾
(سورة-ق) واته: هر وشهیی له زارتان بیته ده ری نهوا له لایه ن که سیکی
چاودنیو نووسه ره وه ترمار ده کریت.

۷۲۰. وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(«إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهَا
دَرَجَاتٍ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَهْوِي بِهَا
فِي جَهَنَّمَ»).

نه بو هوره یره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گیتنه وه که
فرموویه تی: بهنده وای ریک ده که وی و تهیی ده کا که ده بیته مایه رازیبوونی
خودا، نه وه نده یش دلی ناداتی به هوی گوتنی نه و قسه یه وه خودا نه و بهنده یه
چه ندین پله بهرز ده کاته وه، وه ری ده که وی بهنده و تهیی ده کات که به لای
خویه وه نه وه نده دلی ناداتی و بچوکه به لام له لای خواوه نه وه نده گه وره یه
و ده بیته هوی توپه بوونی خودا له نه نجامدا ده خریته ناگری دوزه خ.

باب الخوف من الله تعالى والإنهاء

عَنْ الْمُعَاصِي وَالْجَنَّةِ قَرِيبَةً

۷۲۱. عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ رَجُلًا مِمَّنْ
كَانَ قَبْلَكُمْ يُسَيِّئُ الظَّنَّ بِعَمَلِهِ فَقَالَ لِأَهْلِهِ إِذَا أَنَا مُتُّ فَخُذُونِي فَذَرُونِي فِي
الْبَحْرِ فِي يَوْمٍ صَائِفٍ فَفَعَلُوا بِهِ فَجَمَعَهُ اللَّهُ عِزًّا وَجَلَّ ثُمَّ قَالَ مَا حَمَلَكَ عَلَى
الَّذِي صَنَعْتَ قَالَ مَا حَمَلَنِي إِلَّا مَخَافَتُكَ فَغَفَرَ لَهُ)).

(بهشی / ترسان له خوا وازهینان له تاوان،

وه بهه شت نزیکه)

له حوذه یفه ی کورې به مان (رضی الله عنه) له پیغه مبر (ﷺ) که ده فرموئ: پیاوئ له پیش نژوده هه بوو گومانی خراپ بوو به کرده وه کانی و به کورده کانی وت نه گهر مردم پارچه پارچه بکن و له روژکی ره شه بای که رمد بم خنه ناو ده ریاوه نه وانیش ناوایان کرد خوی گهردهش فرمانی کرد کوبکریته وه، وه پئی فرموو چی وای پئی کردووی ناوا فرمان بکی؟ نه ویش وتی له بهر ترسی تر بوو ناوام کرد به خوما خوی گهردهش لئی خوش بوو.

۷۲۲. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَثَلِي وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَتَى قَوْمًا فَقَالَ رَأَيْتُ الْجَيْشَ بَعِثْنِي وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ فَالْنَّجَاءَ فَالْطَّاعَةَ طَائِفَةٌ فَأَدْلَجُوا عَلَى مَهْلِهِمْ فَتَنَجَّوْا وَكَذَّبَتْهُ طَائِفَةٌ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَاجْتَاَحَهُمْ.

له نه بی موسای نه شعری (رضی الله عنه) ده فرموئ پیغه مبری خوا (ﷺ) فرموئ: نمونه ی منو نه و ئاینه ی من که خوا بوی نارووم وه که نمونه ی پیاوئک وایه بچیته ناو هۆزه که ی و بلئ نه ی خزمینه من به هه ردو چاوی خوم له شکره که ی دوژمن دی ده یویست داپاریته سهرتان، نه و من وه که ترسینه ریکی راست و دلسۆز ناگادارتان ده که مه وه وه فریای خوتان بکه ون خوتان رزگار بکن جا تاقمی له م هۆزه به گوئی بکن و به زووی ده ریاو دهن و تاقمی تر باوه پ ناکن و له شوینی خویان تا به یانی بمیننه وه جا له گهردی به یانیدا له شکره که بداته سهریان و ته فرو تونایان بکات.

۷۲۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ. له عه بدوللای کوپی عه مر (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ری (ﷺ) فهرمووی: موسلمان نه وه یه موسلمانان له ده ست و زمانی نه مین و سه لامه ت بن وه کچه ریش نه وه یه که کچج بکات له وشته ی خوا نه هی و قه ده غه ی کرد وه .

۷۲۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ. عه بدوللای کوپی مه سعود (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: به هه شت به هه ریه کیکتان نزیکتره له تاوژینه ی که وشه کانی وه ناگیش به هه مان شیوه .

باب لِيَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ وَمَنْ هُمْ بِحَسَنَةٍ أَوْ سَيِّئَةٍ

۷۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فَضَّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ)).

(به‌شی / با که‌سی ته‌ماشای له‌خوی نرمتر بکات،

وه که‌سی ویستی چاکه یان خراپه بکات)

نه‌بو هوپه‌یره (رضی الله عنه) له‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که ده‌فه‌رمووی: نه‌گر ته‌ماشای که‌سیکتان کرد که له مال و سامان و شیوه و جوانیدا فه‌زل و باوی هه‌بوو به‌سه‌ر ئیوه‌وه با ته‌ماشای له‌خوی خوارتر و نرمتر بکات نه‌بادا خوی به‌مه‌غدور بزانئ.

۷۲۶. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: ((قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمَلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمَلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً.

عه‌بدوللای کوپی عه‌بیاس (رضی الله عنهما) له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که نه‌ویش خوای گه‌وره ده‌گپ‌رتته‌وه و ریوایه‌ت ده‌کات که ده‌فه‌رمووی: (جل جلاله) خودا هه‌موو چاکه‌یه‌ک و هه‌موو خراپه‌یه‌کی له (لوح المحفوظ) نوسیوه و به‌م شیوه‌یه روونی کردۆته‌وه، بۆ هه‌موو که‌سی، نه‌گر که‌سی ویستی چاکه‌یی بکاو بۆی نه‌کرا، نه‌وه خودا له‌لای خوی چاکه‌یه‌کی ته‌واوی بۆ ده‌نووسی، وه نه‌گر که‌سی ویستی چاکه‌یی بکاو له‌هه‌مان کاتدا کردی نه‌وه خودای سه‌ردارو سه‌روه‌ر له‌لای خوی له‌ده‌ چاکه‌وه تا حه‌وت سه‌د چاکه تا نه‌وه‌نده‌ی خودا خوی حه‌زده‌کا چاکه‌ی بۆ ده‌نووسی، وه نه‌گر که‌سی ویستی خراپه‌یی بکات به‌لام نه‌یکرد نه‌وه خودا له‌لای خوی چاکه‌یه‌کی ته‌واوی بۆ ده‌نووسی، وه نه‌گر ویستی خراپه‌یی بکات و له‌دوا‌ییدا نه‌جامیدا نه‌وه خوای گه‌وره یه‌ک خراپه‌ی بۆ ده‌نووسی.

باب الریاء والسُّمعة والتَّواضع

۷۲۷. عَنْ سَلَمَةَ قَالَ: سَمِعْتُ جُنْدَبًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ((مَنْ سَمِعَ سَمْعَ اللَّهِ بِهِ وَمَنْ يُرَآئِي يُرَآئِي اللَّهَ بِهِ)).

(به‌شی / ریاو ریا بازی و ملکه‌چی)

سه‌له‌مه ده‌فه‌رموئی گویم له جوندوب بوو (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموئی گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا بوو (ﷺ) ده‌یفه‌رموو: که‌سی بۆ دونیاو رواله‌ت ریا بازی هه‌رکاری بکات خودا له‌رۆژی قیامه‌تدا په‌رده‌ی له‌روو هه‌لده‌مالی و ریاکه‌ی ناشکرا ده‌کات وه که‌سی بۆ ناوو ناویانگ و شۆره‌ت چاکه‌و خواپه‌رستی بکات خودا له‌جیبه‌انددا ده‌یکاته په‌ند عیبره‌ت له‌قیامه‌تیشا بی پاداشت ده‌بی.

۷۲۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أُحِبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَيَبْصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَكِنْ اسْتَغَاذَنِي لَأُعِيدَنَّ)).

ئه‌بو هوپه‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموئی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئی: (که‌سی شه‌پو دوژمنایه‌تی بکات له‌گه‌ل دۆستی من ئه‌وه دوژمنایه‌تی منی کردووه خۆم بۆ شه‌پی ئه‌و ناماده کردووه وه به‌نده‌ی من به‌هیچ شتیکی باش و خۆشه‌ویست وه‌ک ئه‌وه خۆی له‌من نزیک ناکاته‌وه که‌وه‌ک کردنی ئه‌وشتانه‌ی فه‌رزو پیویستم کردووه له‌سه‌ری وه‌باشترین هۆش بۆ نزیکبوونه‌وه له‌من جیبه‌جی کردنی فه‌رزه‌گانه وه‌به‌ره‌به‌ره به‌نده‌ی من

به کردنی سوننه ته کان خوی له من نزيك ده کاته وه خوی دینیتته پیښه وه هتا
 خوشه ویست ده بی له لام جا کاتی به نده خوشه ویست بوو له لام نیتر من خوم
 ده بم به گوئی و چاوو ده ست و پییه کانی وه هر به دلی من و زاری من نه بی
 نه گوئی ده داتی و نه ته ماشای ده کا وه و نه ده ستی بۆ ده باو وه نه بۆیده پروات
 وه نه گهر په نام بۆ بیښی په نای ده دم وه نه گهر داوام لی بکات شه و
 ده یده می.

باب من أحب لقاء الله، وسكرات الموت، ويقبض الله الأرض

۷۲۹. عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ، قَالَتْ عَائِشَةُ (أَوْ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُنَّ) إِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَيْسَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا حَضَرَهُ الْمَوْتُ بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللَّهِ وَكَرَامَتِهِ فَلَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا أَمَامَهُ فَأَحَبُّ لِقَاءَ اللَّهِ وَأَحَبُّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا حَضَرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللَّهِ وَعُقُوبَتِهِ فَلَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَهُ إِلَيْهِ مِمَّا أَمَامَهُ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ وَكَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ)).

(په شی/ که سی بیه وی به دیداری خوا شادی، ناخوشی

گیانه لاو خوا زه وی کو ده کاته وه)

عوباده ی کوپی صامیت (رضی الله عنه) له پیغه مبه ره وه (ﷺ)
 که فرمویه تی: که سی پی خوش بی به دیداری خوا شادی خوش دیداری
 نه وی پی خوشه وه که سی دیداری خوی پی ناخوش بی خوش دیداری نه وی
 پی ناخوشه، عائشه (رضی الله عنها) یان به کیک له خیزانه کانی پیغه مبه ر

فهرمووی نئمه مردنمان پی ناخوشه، پیغه مبهری خواش فهرمووی: مه به ست
 نه وه نیه که تر تیگه یشتووی به لام نیماندار له سهره مهرگدا فریشته مژده ی
 ره زامه ندی خوی ده دهنی نیر نه ویش هیچی تری وه کو نه وشته له دونیادا پی
 خوش نابی وه حه ز به دیداری خوا ده کات خواش حه ز له دیداری نه و ده کات
 وه کافریی، بهوش نه گهر مردنی هات مژده ی نازارو سزای خوی پی ده دهن
 نه ویش هیچی تری وه نه ورژده پی ناخوش نابی وه حه ز به دیداری خوا
 ناکات و خواش حه ز به دیداری نه و ناکات.

۷۳۰. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَيْهِ بِجِنَارَةٍ، فَقَالَ مُسْتَرِيحٌ وَمُسْتَرَاخٌ مِنْهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْمُسْتَرِيحُ وَالْمُسْتَرَاخُ مِنْهُ؟ قَالَ (ﷺ): ((الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيحُ مَنْ تَصَبَّ الدُّنْيَا وَأَذَاهَا إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ يَسْتَرِيحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشُّجَرُ وَالْدُّوَابُّ)).

نه بی قه تاده ی نه نصاری (رضی الله عنه) ده گپ یتته وه که تهرمیك به لای
 پیغه مبهری خوا (ﷺ) ره تبوو فهرمووی: یان بوخوی نیسراحت و رزگاری
 بوو، یان خه لك له دهستیان نیسراحت و رزگاریان بوو، گووتیان چون چونی
 نه ی پیغه مبهری خوا؟ فهرمووی: (بهنده ی نیماندار که دهری بوخوی
 له کیشه چه ره سهری دنیا رزگاری ده بیته و دهحه سیته وه به لام بهنده ی
 تاوانبار که دهری به هوی مردنی نه وه وه خه لکان و ولات و درخت و
 زینده وهر له ده ست زیانی نه و رزگاری ده بیته.

۷۳۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((يَقْبِضُ اللَّهُ الْأَرْضَ وَيَطْوِي السَّمَاءَ بِيَمِينِهِ ثُمَّ يَقُولُ جَلَّ وَعَلَا: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ مُلُوكُ الْأَرْضِ)).

نه بو هوږه يره (رضي الله عنه) له پيغمبر (ﷺ) كه ده فېرموئ: خواي
 كه وړه زه وي كړده كاته وه و ناسمانه كانيش لول پيچ ده كات لاي ده دات
 به ده ستي راستي قودره تي خزي له پاشان خواي كه وړه ده فېرموئ من
 پادشام كوان پادشاكاني زه وي.

باب يَوْمُ يَقُومُ النَّاسُ، واتقوا النار، والجنة والنار والحوض

۷۳۲. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ((يَفْرُقُ النَّاسُ
 يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَرَقُهُمْ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعًا وَيُلْجِمُهُمْ حَتَّى يَبْلُغَ
 أَذَانَهُمْ)).

(به شي / هه لسانه وهی خه لکان له روژي قیامت وه له ناگر
 خوتان بپاريزن وه به هه شت و دوزه خ و جهوزي كه وسر)

نه بو هوږه يره (رضي الله عنه) ده فېرموئ پيغمبري خوا (ﷺ)
 فېرموئ: له روژي قیامتدا نه وخه لکه ده که ونه ناږه خه تيبه وه نارده که ده که ن
 و نارده قه يان نه وړنده زړده بيت هه تا خه فتا بال نارده قه يان به له زه ويدا
 ده پوات هه تا ده گاته لغاويان گه لي جار ده گاته بنا گويايان.

۷۳۳. عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((اتَّقُوا النَّارَ
 تُمْ أُعْرَضَ وَأَشَاحَ تُمْ قَالَ اتَّقُوا النَّارَ تُمْ أُعْرَضَ وَأَشَاحَ ثَلَاثًا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ
 يَنْظُرُ إِلَيْهَا تُمْ قَالَ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ)).

له عه دی کوپی حاتم (رضي الله عنه) ده فېرموئ پيغمبر (ﷺ)
 فېرموئ: خوتان بپاريزن له ناگر، له پاشان پشتي کړو رووی وه رگيږا وه ک
 بلتي له ناگر نزيك بي وه فېرموئ خوتان بپاريزن له ناگر وه له پاشان رووی

وهرچه رخان و وهكو ته ماشای بکات و ابوو سی جاران و امان زانی به پاسته قینه به ته ماشای ناگر ده کات ئینجا فه رمووی: خوتان بپاریزن له ناگر باب به له ته خورما به کیش بیت وه نه گهر که سی نه وه شی ده ست نه که وت با به وشه به کی خوشبیت.

۷۳۴. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِذَا صَارَ أَهْلُ الْجَنَّةِ إِلَى الْجَنَّةِ وَأَهْلُ النَّارِ إِلَى النَّارِ جِيءَ بِالْمَوْتِ حَتَّى يُجْعَلَ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ ثُمَّ يُذْبَحُ ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ لَا مَوْتَ وَيَا أَهْلَ النَّارِ لَا مَوْتَ فَيَزِدَادُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَرَحًا إِلَى فَرَحِهِمْ وَيَزِدَادُ أَهْلُ النَّارِ حُزْنًا إِلَى حُزْنِهِمْ)).

عه بدولای کوی عومر (رضی الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمووی: نه گهر خه لکی به ههشت به ره و به ههشت چوون و خه لکی دۆزه خیش به ره و ناگر دۆزه خ چوون ئینجا مردن دینن له شیوه ی به رانیك و له نیتوان به ههشت و دۆزه خ سه ری ده بپن و بانگ ده کری ئه ی به ههشتیه کان مردنتان له سه ر نه ما، وه ئه ی خه لکی ناگر ئیوه ش مردنتان له سه ر نه ما، وه له وکاته خه لکی به ههشت که یف خوش له دوا که یف خوش ده بن وه خه لکی دۆزه خیش خه مبارو خه فه تبار له دوا ی خه فه تبار ده بن زیاتر.

۷۳۵. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ يَقُولُونَ لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ فَيَقُولُ جَلَّ وَعَلَا: هَلْ رَضِيتُمْ فَيَقُولُونَ وَمَا لَنَا لَا نَرْضَى وَقَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ نَعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ فَيَقُولُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ قَالُوا يَا رَبِّ وَآيُ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ فَيَقُولُ جَلَّ جَلَالُهُ أَجَلُ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا)).

ټی سہ عیدی خودری (رضی اللہ عنہ) دہ فہرمووی پتفہمبہری خوا
 (ﷺ) فہرمووی: خوی گوردہ دہ فہرمووی بہ بہ شتیہ کان ټی خہ لکی
 بہ ہشت ټہ وانیش دہ لټن لہ خزمخت داین ټی پورہ دگارمان ټہ ویش پټیان
 دہ فہرمووی ټایا لټم رازی بوون؟ ټہ وانیش دہ لټن ټی بۆ رازی نابین؟ کہ
 بہش و بارہت داینی بہ کہس لہ دروست کراوانت نہ داوہ ټہ وجا خوی
 بالادہست دہ فہرمووی من لہوہ زیاتر دہ تان دہ می ټہ وانیش دہ لټن چ شتی
 لہوہ زیاترہ خوی بالادہست دہ فہرمووی خوشنووو رہای خومتان دہ دہ می
 لہوہ وپاش لټتان تووہ نام.

۷۳۶. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ):
 ((يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بِشَفَاعَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ
 يُسَمُّونَ الْجَهَنَّمِيِّينَ)).

عیمرانی کوپی موصہین (رضی اللہ عنہ) دہ فہرمووی پتفہمبہری خوا
 (ﷺ) فہرمووی: کومہ لټی لہ ټاگری دوزخ دټنہ دہرہوہ بہ شہ فاعہت و
 نکای موحمہد (ﷺ) پټیان دہ لټن ټہ وانہ دوزخہ خیہ کانن.

۷۳۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَسْعَدُ
 النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: ((أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَبْلِ نَفْسِهِ)).

ټہو هوہرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرمووی وټم ټی پتفہمبہری خوا
 (ﷺ) کی کہیف خوشو شہ فاعہتی ټو دہ گریټہوہ لہ روژی قیامہت،
 فہرمووی کہسی بلټی (لا الہ الا اللہ) بہ دلہوہ بہ ټیخلاصوہ، کردہوہی پی
 بکات.

۷۳۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ حَبْوًا فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَأْتِيهَا فَيُخَيِّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلَأَى فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَأْتِيهَا فَيُخَيِّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلَأَى فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشْرَةَ امْتَالِهَا أَوْ إِنَّ لَكَ مِثْلَ عَشْرَةِ امْتَالِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ تَسْخَرُ مِنِّي أَوْ تَضْحَكُ مِنِّي وَأَنْتَ الْمَلِكُ فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ وَكَانَ يُقَالُ ذَلِكَ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً)).

عبداللہ کوفی مہسعود (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموئی پیغہمبہر (ﷺ) دہ فہرموئی: تہ کہ سہی کہ کڑناکہ سہ لہ ناگری دوزخ دیتہ دہری وہ دواہن کہ سیشہ دہ چیتہ بہ ہشتہ وہ پیایکہ بہ کاگولہ دہ پوات لہ ناگری دوزخ دیتہ دہری، خوی گورہ پئی دہ فہرموئی بڑ بوناو بہ ہشت کہ دہ چیتہ لیواری وا خہ یال دہ کات کہ پڑپوہو دہ گہ پیتہ وہو دہ لیٰ تہی پہرہ ردگاری من بہ ہشت پڑ بوہو جیگا نہ ماوہ، خوی گورہ پئی دہ فہرموئی بڑ ناو بہ ہشت دیسان دیتہ وہ لیواری بہ ہشت و واتیدہ گات و خہ یال دہ کات کہ پڑپوہو و دہ گہ پیتہ وہ دوہارہ دہ لیٰ تہی پہرہ ردگاری من پڑپوہو خوی گورہ پئی دہ فہرموئی بڑ بق بہ ہشت و بہ قہد دنیا دہ تہ وہ ندہی تر لہ گہ لی بیت بق تر، یان دہ قات بہ قہد دنیا بقت بیت، ٹینجا پیاوہ کہ دہ گہ پیتہ وہو دہ لیٰ نایا گہ مہ بہ من دہ کی پیم پی دہ کہ نی تر پادشای منی، عہدوللہ کوفی مہسعود دہ فہرموئی سہیری پیغہمبہری خوام کرد لہ باشی

قسهی نهو پیاوه پیده‌کهنی و ددانی پیشه‌وهی به‌دیارکوت وه جاران ده‌یان
وت نه‌م پیاوه له‌به‌هشتییه‌کاندا پله‌و پایهی له‌هه‌مووان که‌متره.

۷۳۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ: قَالَ: ((أَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ)).

عه‌بدوللای کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گیریتته‌وه
ده‌فه‌رمووی: من پیشه‌وهی ئیوه‌م له‌سه‌ر چه‌وزی که‌وسه‌ر.

۷۴۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((حَوْضِي
مَسِيرَةُ شَهْرِ مَأْوُهُ أَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ وَكِيْرَانُهُ كَنُجُومِ
السَّمَاءِ مَنْ شَرِبَ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ أَبَدًا)).

له‌عه‌بدوللای کوپی عومر که‌ ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی:
نه‌ندازه‌ی چه‌وزی من (چه‌وزی که‌وسه‌ر) مانگه‌پییه‌ک که‌وره‌یه‌ ناوه‌که‌ی له‌شیر
سپیتره‌ و بونی له‌میسک خوشتره‌و په‌رداغ و دۆلکه‌ی به‌قه‌د نه‌ستیره‌ی
ناسمانه‌کانی تیدایه‌ وه‌که‌سی لئی خواره‌وه‌ هه‌تا‌هه‌تایی تینو نابیت.

باب المعصوم من عصمه الله والإيمان وأفضل الكلام

۷۴۱. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ، قَالَ: ((مَا اسْتُخْلِفَ خَلِيفَةً إِلَّا لَهُ بَطَانَتَانِ بَطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْخَيْرِ
وَتَحْضُهُ عَلَيْهِ وَبَطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالشَّرِّ وَتَحْضُهُ عَلَيْهِ وَالْمَعْصُومُ مَنْ عَصَمَ
اللَّهُ)).

(بهشی / بی تاوان نه که سهیه که خوا بی پاریزی،

برو ابوون، به ریزترین وشه)

نه بی سه عیدی خودری (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) که ده فهرمووی:
مه رکه سیك بی به خه لیفه و جینشین خه لکی نه وا دوو تاقمی بی پهیدا ده بن،
تاقمیکیان فرمان به چاکه ی بی ده کن و هانی ده دهن بۆ نه وه وه
تاقمه که ی تریان فرمانی خراپه و هاندانی بی ده دهن و وه بی تاوان
نه و که سهیه که خوی گوره بیپاریزی له سته م.

٧٤٢. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ:
(يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَمُرَةَ لَا تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ فَإِنَّكَ إِن أُوتِيَتْهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ
وَكَلْتَ إِلَيْهَا وَإِنْ أُوتِيَتْهَا مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا وَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ
فَرَأَيْتَ غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَكْفَرُ عَنْ يَمِينِكَ وَأَتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ. وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَا
تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوَاءَ يَمَا
صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكِنَّ عَذَابَ عَظِيمٍ﴾ وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَا
تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ
النَّاسِ﴾

عه بدولپه حمانی کوپی سه مووره ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) وتی: نه ی
عه بدولپه حمانی کوپی سه مووره داوای فرمان ره وایی و نه میرایه تی مه که
چونکه نه گهر له سه ر داواکردنی خۆت به پررسی و سه رکاری وه رگری لیت
ده بی به بار به سه رته وه وه نه گهر به بی نه وه ی خۆت هه ولی بی بده ی بگری
به فهرمانپه وا نه وا خودا زالت ده کات به سه ریاندا وه نه گهر سوپندت خوارد

له سهر شتی له پاشاندا زانیت جگه له و.... باشته نه وه که فاره تی سوینده که
 بده و نه وشته بکه که به باشته ده زانی.

وه خوی گه وره ده فره مووی: ﴿وَلَا تَنۡخِذُواْ اٰیٰمِنَکُمْ دَخَلًا بَیۡنَکُمْ فَتَرٰلَ
 قَدَمُۙ بَعۡدَ بُیُوۡتِهَا وَتَذُوۡقُواْ اَلۡسُوۡءَۃَۤ اِمَّا صَدَدۡتُمْ عَنۡ سَبۡیِلِ اللّٰهِ وَلَکُمۡ عَذَابٌ
 عَظِیۡمٌ﴾.

واته: نه که نه په یمان و سوینده کانتان بکه نه هوی پیلان گپان و فیل و
 ته له که له نیوانتندا تا پی ه لنه خلیسکین دوی نه وهی که قایم وه ستابور
 تالوی ناخوش نه چیژن کاتیک به هوی نه وکاره تانه وه به ربه ست ده خه نه
 به رده م ریبازی خوا (نه گه ر وایکه نه) نه وکاته سزایه کی گه وره تان بؤ هیه.

وه خوی گه وره ده فره مووی: ﴿وَلَا تَجۡعَلُوۡا اللّٰهَ عُرۡضَةً لِّاٰیۡمِنَکُمْ
 اَنۡ تَبۡرُوۡا وَتَتَّقُوۡا وَتُصَلِّحُوۡا بَیۡنَ النَّاسِ﴾.

واته: نه که نه سویند خواردن به خوا بکه نه کړسپ له به رامبه ر چاکه کاری و
 ناپنداری و ریڅخستنې خه لکیدا (واته که فاره تی سوینده کانتان بده و
 له چاکه و چاکه کاری دریفی مه که نه) چونکه خوا زور بیسه رو زانایه.

۷۴۳. قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَفْضَلُ الْكَلَامِ أَرْبَعٌ: سُبْحَانَ اللَّهِ،
 وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ)).

پیغه مبه ر (ﷺ) فره مووی: به پښتوین و ته چوارن که (سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ
 لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ).

باب النذر والطاعة، وضرب شارب الخمر،

وقطع يد السارق، والديات

٧٤٤. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِيعْهُ وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَهُ فَلَا يَعْصِهِ)).

(بهشی / نه زکردن و گویرایه لی و لیدانی مهی خور و

دهستی جزى برین و خویندان (الديه).

عائشه خان (رضي الله عنها) ده فهرمووی پیغمبر (ﷺ) فهرمووی: که سی نه ذری کرد گویرایه لی خوا بکات با گویرایه لی بیت، وه که سی نه ذری کرد بی فهرمانی خوا بکات بابی فهرمانی خوا نه کات.

٧٤٥. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((ضَرَبَ فِي الْخَمْرِ بِالْجَرِيدِ وَالنُّعَالِ. وَجَلَدَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَرْبَعِينَ)).

نه نه سی کوپی مالیک (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغمبر (ﷺ) فهرمانی کرد نارهق خوریان ده هیئا به په لکه خورماو سؤل دارکاریان ده کرد (جه لده یان لیده دا) و له پاشان له کاتی خلیفه نه بوبه کردا نه ویش چل داری بو دانا که چل جه لده لی لی بدری.

٧٤٦. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((تُقَطَّعُ يَدُ السَّارِقِ فِي رُبْعِ دِينَارٍ)).

عائشه خان (رضي الله عنها) پیغمبر (ﷺ) فهرمووی: دزی دهستی ده بردریت له دزی شتیکا به قه د چاره که دیناری زپ بی.

٧٤٧. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَنْ يَزَالَ الْمُؤْمِنُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَا لَمْ يُصِْبْ دَمًا حَرَامًا))، قَالَ

اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ﴾
 وَقَالَ تَعَالَى أَيْضًا: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ
 النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿١٨﴾
 يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَكَّنًا ﴿١٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ
 وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ
 اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾.

عه بدولای کوی عومر (رضی الله عنه) ده فہرموی پیغہ مبری خوا
 (ﷺ) فہرموی: بہوادر ہتا تووشی خوین رشتنی ناپہوا نہ بیت ہیشتا
 خیری و ثابنی پیوہ دہمینی.

خوی گہورہ دہ فہرموی: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ
 جَهَنَّمُ﴾ واتہ: ہرکہ سی بہ دہستی نہ نقہست بہوادی بکوڑیت نہ وہ
 تولی نہ و کہ سہ دوزہ خہ.

وہ خوی گہورہ دہ فہرموی: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا
 يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا
 ﴿١٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَكَّنًا ﴿١٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ
 وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ
 غَفُورًا رَحِيمًا﴾ واتہ: نہوانی ہیچ جودہ خوابہ کی تر لہ گہل خواہا
 ناپہ رستن کہ سیش ناگوئن کہ خوا کوشتنی حہرام کردبی مہ گہر بہ حق و

ره‌وا، هه‌روه‌ها زینا ناگه‌ن و نزیک‌ی ناگه‌ون جائه‌وه‌ی ئه‌وجۆره‌ کاره‌ خراپانه‌ ئه‌نجام بدات ئه‌وه‌ تووشی سزاو ئازارو ریسوایی دیت، له‌قیامه‌تیشدا ئازارو سزای بۆچه‌ند قات به‌رامبه‌ر ده‌گرت و به‌زه‌لیلی و خه‌جاله‌تی و شه‌رمه‌زارییه‌وه‌ ده‌بیت ژیا‌نی تیدا به‌ریقه‌ سه‌ر، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌که‌سه‌ی که‌ ته‌ویه‌ بکات و باوه‌ر به‌یئیت و کاروکرده‌وه‌ی چاکه‌ ئه‌نجام بدات ئه‌وجۆره‌ که‌سانه‌ خوا کارو کرده‌وه‌ی خراپه‌یان بۆ ده‌گۆپیت به‌چاکه‌ وه‌خوا لیخۆشبوون و میه‌ره‌بانه‌.

٧٤٨. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السَّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا)).

عه‌بدوللای کۆپی عومه‌ر (رضی الله عنهما) ده‌فه‌رمووی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: که‌سی چه‌ک هه‌لگه‌ری بۆسه‌ر ئێمه‌ (بۆ خوێن رشتنی موسلمانان) ئه‌وه‌ له‌ئێمه‌ نییه‌.

٧٤٩. عَنْ الْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: ذَهَبْتُ لِأَنْصُرَ هَذَا الرَّجُلَ، فَلَقِينِي أَبُو بَكْرَةَ فَقَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قُلْتُ: أَنْصُرُ هَذَا الرَّجُلَ، قَالَ: ارْجِعْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ)). قُلْتُ: قَالَ أَبُو بَكْرَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: ((إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ)).

ئه‌حنه‌فی کۆپی قه‌یس ده‌فه‌رمووی ده‌رچووم بۆ سه‌رخستنی ئه‌م پیاوه‌ (عه‌لی کۆپی ئه‌بو طالیب) له‌پێگادا که‌یشتم به‌ ئه‌بویه‌که‌رتی بۆکۆی ده‌چی وتم بۆسه‌رخستنی ئه‌م پیاوه‌ ده‌چم فه‌رمووی بگه‌پۆه‌ چونکه‌ من گویم له‌پێغه‌مبه‌ری خوابوو ده‌یفه‌رموو ئه‌گه‌ر دوو موسلمان که‌یشتم به‌یه‌ک بۆ شه‌پکردن به‌شمشیر ئه‌وه‌ بکۆزه‌که‌و کۆژاوه‌که‌ بۆ ئاگه‌ری دۆزه‌خن منیش وتم

نهو به کره وتی نهی پیغه مبری خوا (عَلَيْهِ السَّلَام) نهو به کره که قهینا که به لام بق
کوژاوه که بوناگره فهرمووی چونکه هه ولی ده دات بق کوشتنی براهی.

باب النفس بالنفس وَمَنْ طَلَبَ دَمَ امْرِئٍ وَمَنْ أَخَذَ حَقَّهُ

۷۵۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا يَأْخُذَ ثَلَاثُ النَّفْسِ بِالنَّفْسِ وَالنَّيْبُ الرَّائِي وَالْمَارِقُ مِنَ الدِّينِ التَّارِكُ لِلْجَمَاعَةِ)).

.۷۵۱

(بهشی / داواکردنی خوینی)

که سیک و وه که سی مافی خوی وهرگری

عه بدولای کوی مه سعود (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبر (عَلَيْهِ السَّلَام)
فهرمووی: هه موسلمانن شایه تی بدات که خوا به که و هاوه لی نییه و
موحه مه دیش نیراوی خواجه، نهوا خوینی چه پام ده بییت رهوا نابیت، ته نهوا
له سی که سا نه بییت که نهوانیش: که به نا پهوا موسلمانن بکوژی بی هه ق، وه
نهوهی که زینا ده کات چ ژن بییت چ پیاو، وه نهوهی له نایینی خوی وهرگه پی
له کومه لی موسلمانان ته به پیا بی.

۷۵۲. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ ثَلَاثَةٌ مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَمُطَلِّبٌ دَمَ امْرِئٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لِيُهْرِقَ دَمَهُ)).

له عه بدوللای کورپی عه بباس (رضی الله عنهما) که پیغه مبه‌ر (ﷺ) فەرمووی: له هه موو ئه وکه سانه‌ی که خوا زۆر رقی لی‌یان ده‌بیته وه ئه و سێ که سانه‌ن که ئه وانیش: زه‌ندیقی له‌ناو حه‌په‌می مه‌که‌که‌دا سته‌م بکات وه‌که‌سێ له‌ئیسلا‌مه‌تیدا سو‌ننه‌تیک و ره‌وه‌شتیکی نه‌فامی درووست بکات وه‌که‌سێ داوای خوێنی موس‌لمانێ بکات و بی کوژی به‌نا‌په‌وا.

٧٥٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يَقُولُ: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ، وَيَأْتِنَا بِهِ، قَالَ: لَوْ أَطْلَعَ فِي بَيْتِكَ أَحَدٌ وَلَمْ تَأْذَنْ لَهُ وَحَدَفْتَهُ بِحَصَاةٍ فَفَقَاتَ عَيْنَهُ مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ)).

ئه‌بو هه‌ره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی گوێی له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا‌بوو (ﷺ) که ده‌فه‌رمووی: ئێمه‌ دوایین و یه‌که‌مینێ ئۆمه‌ه‌تانین، وه‌ له‌ریوا‌یه‌تیکی تر‌دا هاتوه‌ (که‌سێ به‌بێ رێگه‌دانی تو ته‌ماشایی نی‌و مالت بکات و تو به‌ردیکی به‌ په‌له‌پیتکێت تی گرتو چاوێکی کوێ‌بوو گونا‌هت ناگات.

باب الفسامة، والمعدن الجبار، وإثم من قتل ذمياً

٧٥٤. عَنْ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) ((شَاهِدَاكَ أَوْ يَمِينُهُ)).

(به‌شی / دابه‌شکردن و کانزایی

و ناوانی که‌سێ ده‌عیه‌ک بکوژی)

ئه‌شه‌سه‌ی کورپی قه‌یس ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فەرمووی: ئه‌گه‌ر داوات له‌سه‌ر به‌کێک هه‌بوو یان ده‌بێ شاهیدی هه‌بێ یان ده‌بێ سوێند بخوات. ٧٥٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ): ((قَالَ الْعَجَمَاءُ جَرَحُهَا جُبَّارٌ وَالْبُسْرُ جُبَّارٌ وَالْمَعْدِنُ جُبَّارٌ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ)).

نه بو هوڤه يره (رضي الله عنه) ده فەرمووی پێغه مبه‌ر (ﷺ) فەرمووی:
 چوارپێ ئه‌گەر شتی زامداریکه‌ن به‌بێ سوچی خاوه‌نه‌کانیان خوێنی نیه‌ وه
 مه‌روه‌ها برو کانیش ئه‌گەر شتیکیان تی که‌وت یان رما به‌سه‌ر شتیکیدا خوێنی
 نییه‌، که‌نجینه‌ی کۆنی دۆزداوه‌ کانیش پێنج به‌کی می زه‌کاته‌.

٧٥٦. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ قَتَلَ نَفْسًا مُعَاهِدًا لَمْ
 يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا)).

عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر له‌ پێغه‌ مبه‌ر (ﷺ) ده‌گێڕێته‌وه‌ فەرموویه‌تی:
 که‌سی موعه‌ه‌دیك بکوژی بۆنی به‌هه‌شت ناکات وه‌ بۆنی به‌هه‌شتیش له‌ دووری
 چل سال رێگا دێت.

موعه‌ه‌ید: ئه‌وه‌که‌ سه‌ی کافرو بپه‌روا بێت له‌ ژێر سییه‌ری ئیسلامدا بێت و
 په‌یمانی له‌ گه‌ل موسه‌لمانان بیه‌ستیت.

باب الإِشْرَاکِ بِاللّٰهِ، وَمَنْعُ الزَّكَاةِ وَیَکْرَهُ الْإِحْتِیَالُ

٧٥٧. وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَيْضًا أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ يَا
 رَسُولَ اللَّهِ مَا الْكِبَائِرُ قَالَ: ((الْإِشْرَاکُ بِاللّٰهِ قَالَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ ثُمَّ عُقُوقُ
 الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْيَمِينُ الْغُمُوسُ قُلْتُ وَمَا الْيَمِينُ الْغُمُوسُ (ﷺ)
 قَالَ الَّذِي يَقْتَطِعُ مَالَ امْرِئٍ مُّسْلِمٍ هُوَ فِيهَا كَاذِبٌ)).

(به‌شی / هه‌ول و به‌یاردان بو‌خواو قه‌ده‌غه‌ی زه‌کات دان و
 که‌راهه‌تی، فیل و ته‌له‌که‌و له‌خسته‌بردن)

عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر (رضي الله عنه) ده‌فەرمووی عه‌په‌بیکی
 ده‌شته‌کی هاته‌ لای پێغه‌ مبه‌ر (ﷺ) وتی ئه‌ی نێرداوی خوا تاوانه‌ که‌رده‌کان
 کامه‌ن ئه‌ویش فەرمووی: هاوه‌ل دانان بۆ خودا، له‌پاشان وتی له‌پاشی چی

تر؟ فہرمووی: دلی دایک و باوک رہ نجاندن، فہرمووی نہی له پاشی ئو چی
 تر؟ فہرمووی: سویندی به درق خواردن، منیش ووت سویند به درق چیبہ؟
 فہرمووی: سویندیکه که بخوریت بۆ گلدانه وهی مال و سامانی موسلمانیک وه
 به درقو ناهه ق بیئت

۷۵۸. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا مَا رَبُّ النِّعَمِ لَمْ يُعْطِ
 حَقَّهَا تَسَلَّطَ عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَخِيطُ وَجْهَهُ بِأَخْفَافِهَا)).

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فہرمووی: خاوه نی وشتری زقر ئه گهر مانی خوا ی
 له سهر بیئت که زه کاته و خیرو صه ده قه یه نه یدات له رۆژی قیامهت ئه و وشتره
 دینن و به پیغه کانی له قه ی له ده موچاوی ده داتن.

۷۵۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَا يُمْنَعُ
 فَضْلُ الْمَاءِ لِمَنْعَ بِهِ فَضْلُ الْكَلْبِ)).

ئه بو هوڤه یره (رضی الله عنه) له پیغه مبهر (ﷺ) فہرموویه تی: ئاوی
 زیاده قه دهغه مه کهن مه تا زیاده له وه پی پی قه دهغه بکهن.

باب في النكاح والهبة

۷۶۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لَا تُنْكَحُ
 الْبُكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذِنَ وَلَا الْتَّيْبُ حَتَّى تُسْتَأْذَرَ فَعِيلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ إِذْنُهَا
 قَالَ إِذَا سَكَتَتْ))، وَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ إِنْ لَمْ تُسْتَأْذِنِ الْبُكْرُ وَلَمْ تَزُوجْ فَاحْتَالَ
 رَجُلٌ فَأَقَامَ شَاهِدَيْ زَوْجٍ أَنَّهُ تَزَوَّجَهَا بِرِضَاهَا فَأَتَيْتَ الْقَاضِيَّ نِكَاحَهَا وَالزَّوْجُ
 يَعْلَمُ أَنَّ الشَّهَادَةَ بَاطِلَةٌ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَطَّأَهَا وَهُوَ تَزْوِيجٌ صَحِيحٌ))

(به‌شی / ژن هاره‌کردن و به‌خشین (پیشکش کردن)

ئەبو موپەیره (رضی الله عنه) لە پێغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوێه که
 فەرموویەتی: کچ نادری بەشوو تا پرسو رای پی نه‌کری وە بێوه‌ژنیش نادری
 بەشوو هەتا بەپاشکاوێ رای وەر نه‌گیری، و ترا پێغەمبەری خوا چۆن ئیزتیان
 وەر ده‌گیری؟ فەرمووی: ئەگەر بێ دەنگ بوو کچ ئەو مانای رازی
 بوونیەتی.

و هەندێ لە زانایان (لەوانە ئەبو حەنیفە) دەفەرموون ئەگەر کچ بێ
 دەنگ بوو وە می‌ردی نه‌کردبوو که سێکیش به‌فیل دوو شایەتی به‌درۆی په‌یدا
 کردو شایەتیاندا که کچی خوازیینی کردووه به‌پازی بوون وە قازی موسلمانیش
 ماره‌کردنه‌که‌ی به‌پاست داناو قایمی کرد وە می‌ردی کچەش دەزانی که
 شایەتی دانەکه بۆی راست نه‌بوو درۆ بوو ئەوا دروسته و ماره‌کردنی دروست
 بووه و قەیناکا له‌گەڵی کۆبیته‌وه (ئەمە و تەه‌ی ئیعام ئەبو حەنیفەیه، فەرمووده
 نییه).

٧٦١. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((الْعَائِدُ فِي
 هَبْتِهِ كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْنِهِ لَيْسَ لَنَا مِثْلُ السُّوءِ)).

عەبدوللای کۆپی عەبباس (رضی الله عنهما) دەفەرمووی پێغەمبەر (ﷺ)
 فەرمووی: ئەوێ شتێک ببه‌خشی و دوایی په‌شیمان ببێته‌وه و لێی
 وەرگرێته‌وه ئەو وەکو ئەو وایه‌ سه‌گ رشانه‌وه‌ی خۆی قوت بداته‌وه و
 بیخواته‌وه نمونه‌ی خراپ‌تریان له‌لانیه‌ له‌و خراپ‌تر.

باب رؤيا الصالحين، والرؤيا من الله تعالى، والمبشرات

٧٦٢. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ الرَّجُلِ الصَّالِحِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ)).
(بهشی / خهونی پیاوچاكان، خهونی چاك له لای خوا و

مزگینیه کان)

نه نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ)
فهرمووی: خهونی باش له لای پیاوی باش و صالح به شیکه له چل و شهش
بهشی پیغه مبه رایه تی.

٧٦٣. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ)).

له نه بی قه تاده ی نه نصاری (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) که
ده فهرمووی: خهونی باش له لایه ن خواوه یه وه خهونی خراپیش له لایه ن
شه یقانه وه یه.

٧٦٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((لَمْ يَبْقَ مِنَ النَّبُوءَةِ إِلَّا الْمُبَشِّرَاتُ))، قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ؟ قَالَ ((الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ)).

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) ده فهرمووی گویم له پیغه مبه ری خوا بوو
(ﷺ) ده یفه رموو: له بهشی پیغه مبه رایه تی ته نها موژده به خشه کان ماون،
هاوه لان وتیان موژده به خشه کان چین؟ فهرمووی: خهونی باشه.

باب رؤیة النبی (ﷺ)

۷۶۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَيْضاً قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَسِيرَانِي فِي الْيَقَظَةِ وَلَا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي))
(بهشی / پیغهمبر (ﷺ) دیتن له خهونا)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) فەرمووی گویم لە پیغهمبر (ﷺ) بوو دەیفەرموو: ھەرکەسێ لەخەو من ببینی ئەو بەچاوی سەر و حالی ھۆشیاری من دەببینی چونکە شەیتان ناچیتە سەر شیوەی من.

۷۶۶. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ رَأَى الْحَقَّ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَكَوَّنُنِي)).

ئەبی سەعیدی خودری (رضی اللہ عنہ) کە گوئی لە پیغهمبری خوابوو (ﷺ) فەرمووی: کەسێ من لەخەو ببینی ئەوا راست و حەق منی بینیوە، چونکە شەیتان ناتوانی بجیتە سەر شیوەی من.

۷۶۷. قَالَ ابْنُ سِيرِينَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكُذِبْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتْوٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ. قَالَ مُحَمَّدٌ: وَأَنَا أَقُولُ هَذِهِ، قَالَ: وَكَانَ يُقَالُ: الرُّؤْيَا ثَلَاثٌ: حَدِيثُ النَّفْسِ وَتَخْوِيفُ الشَّيْطَانِ وَبُشْرَى مِنَ اللَّهِ فَمَنْ رَأَى شَيْئًا يَكْرَهُ فَلَا يَقْصُهُ عَلَى أَحَدٍ وَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ قَالَ: وَكَانَ يَكْرَهُ الْغُلُ فِي النَّوْمِ وَكَانَ يُعْجِبُهُمُ الْقَيْدُ وَيُقَالُ الْقَيْدُ ثَبَاتٌ فِي الدِّينِ)).

ئەبن سیرین فەرمووی ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووی گویم لە پیغهمبر (ﷺ) بوو دەیفەرموو: کاتی کات و زەمان، شەو و رۆژ لەیەک نزیک بوون نزیکە خەونی ئیماندار ھەلەی تێدا نەبێت راست دەریچی و خەونی ئیماندار بەشیکە لە چل و شەش بەشی پیغهمبرایەتی، وە موھەمەد (ئەبن

سیرین) فەرمووی وە من ئەم وتە دەلێم وە دەیفەرموو: خەون سێ بەشە
یەكەمیان باس و خواسی دەروونی وە ترساندنی شەیتان وە ئەمە ی تریان
موژدە یە لەلایەن خواوە.

وە ئەگەر كەسێ خەونی دیت و خەونەكە ی پێ ناخۆشە بابۆكەسی
نەگێڕێتەو، با هەلسێ لەسەر جێگای خۆی نوێژ بكات، دەفەرمووی پێی
ناخۆش بوو دیتنی زنجیری لەمل، وە پابەندی پێ خۆش بوو چونكە
دامەزراوە لەسەردین و بەندایەتی خوا ی تەنیا.

باب مَن كَذَبَ فِي حَلْمِهِ

٧٦٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: ((مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ لَمْ يَرَهُ كُفَّ أَنْ يَفْقَدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَلَنْ يَفْعَلَ وَمَنْ
اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ أَوْ يَفْرُونَ مِنْهُ صَبَّ فِي أُذُنِهِ الْأُنْكَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ صَوَّرَ صُورَةً عَذَّبَ وَكُفَّ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا وَلَيْسَ بِنَافِخٍ)).

(بەشی / كەسێ كە دروێكات لەكەل خەونەكە ی)

عەبدوللای كۆپی عەباس (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووی پێغەمبەر (ﷺ)
دەفەرمووی: كەسێ لەخۆیەو خەونێك بەدرق هەلبەستێ لەرۆژی قیامەت
داوای لێ دەكێت كەدوو دەنكە جۆی پێكەوێ گێڕ بدا وە هەرگیز ناتوانێ
ئەو ی بكات، وە هەر كەسێ گوێ لەقسە ی هۆزێ بگێڕ كە ئەوان پێیان
ناخۆش بێت كە ئەو گوێی لێیان گرتووە با خۆیانی لێ دوور خاتەو ئەو ی
لەرۆژی قیامەتدا قورقوشمی تەواو ی دەكێتە ناو هەردوو گوێیانی وە

نه وکسه ش که وینهیی بکیشی نه وه نازار ده دری وه به زرد داوای لی ده کری
 که گیان بکات به به ریدا وه دیاره نه وه شی بق نا کری.
 ۷۶۹. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: ((مَنْ أَفْرَى الْفِرَى أَنْ يُرَى عَيْنَيْهِ مَا لَمْ تَرَهُ)).
 عه بدوللای کوپی عومر (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ)
 فهرمووی: له هه موو دروین گه وره تر نه و درویه یه که که سی بلی له خه و ما
 نه وه م دیوه و وه له راستیشدا هیچی نه دیبی.

باب إذا رأى ما يكره وتعبير الرؤيا بعد صلاة الصبح

۷۷۰. عَنْ عَبْدِ رِيَّةِ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ: لَقَدْ كُنْتُ أَرَى الرُّؤْيَا
 فْتُمْرِضُنِي حَتَّى سَمِعْتُ أَبَا قَتَادَةَ يَقُولُ: وَأَنَا كُنْتُ لَأَرَى الرُّؤْيَا تُمْرِضُنِي
 حَتَّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ اللَّهِ فَإِذَا رَأَى
 أَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَلَا يُحَدِّثْ بِهِ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ وَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ
 مِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَلْيَتَقَلَّ ثَلَاثًا وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا أَحَدًا فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ)).
 (به شی / نه وه ی خه ونی ببینی و پیی ناخوش بی،
 لیکن ده وه ی خه ون له پاش نویژی به یانی)

له عه بدوره بی کوپی سه عید ده فهرمووی گویم له ئابا سله بوو
 ده یفه رمووی: جاری واده بوو خه ونی وام ده دیت نه خوش ده بووم هه تا گویم
 له نه بو قه تاده ده بوو ده یفه رموو: منیش جاری وا ده بوو خه ونم ده دیت
 به هویه وه نه خوش ده که وتم هه تا گویم له پیغه مبه ری خوابوو ده یفه رموو:
 خه ونی باش له خواوه یه جا نه گه ر به کیکتان خه ونیکی خوشی دیت با
 نه یگپرنه وه بق خه لکی به لکو بق خوشه ویستان نه بیئت وه نه گه ر خه ونیکی

ناخوشی دیت با داوای خرقه نادان بکات له خرابه ی شهیتان و سی جار تف له لای چه پی فپی بدات و بؤکسی نه گپږته وه، نه وه زیانی بؤنه و نابیت.

۷۷۱. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مِمَّا يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ لِأَصْحَابِهِ هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنْ رُؤْيَا قَالَ فَيَقْصُ عَلَيْهِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقْصَ وَإِنَّهُ قَالَ لَنَا ذَاتَ غَدَاةٍ أَنَّهُ أَتَانِي اللَّيْلَةَ أَتِيَانِ وَإِنَّهُمَا ابْتَعَثَانِي وَإِنَّهُمَا قَالَا لِي: انْطَلِقْ وَإِنِّي انْطَلَقْتُ مَعَهُمَا وَإِنَّا أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ وَإِذَا آخِرُ قَائِمٍ عَلَيْهِ بِصَخْرَةٍ وَإِذَا هُوَ يَهْوِي بِالصَّخْرَةِ لِرَأْسِهِ فَيَتَهَدَّدُ الْحَجَرُ هَهُنَا فَيَتَّبِعُ الْحَجَرُ فَيَأْخُذُهُ فَلَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ حَتَّى يَصْبِحَ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمَرَّةَ الْأُولَى.

قَالَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ لَهُمَا: سُبْحَانَ اللَّهِ مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَأَنْطَلَقْنَا فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُسْتَلْقٍ لِقَفَاهُ وَإِذَا آخِرُ قَائِمٍ عَلَيْهِ بِكُلُوبٍ مِنْ حَدِيدٍ وَإِذَا هُوَ يَأْتِي أَحَدَ شِقَى وَجْهِهِ، فَيُشْرِشِرُ شِدْقَهُ إِلَى قَفَاهُ وَمِنْ خَرَفِهِ إِلَى قَفَاهُ وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ، قَالَ: وَرَبِّمَا قَالَ أَبُو رَجَاءٍ: فَيَشُقُّ، قَالَ: ثُمَّ يَتَحَوَّلُ إِلَى الْجَانِبِ الْآخَرِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ بِالْجَانِبِ الْأَوَّلِ فَمَا يَفْرُغُ مِنْ ذَلِكَ الْجَانِبِ حَتَّى يَصْبِحَ ذَلِكَ الْجَانِبُ كَمَا كَانَ ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ فَيَفْعَلُ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى.

قَالَ: قُلْتُ سُبْحَانَ اللَّهِ مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ. فَأَنْطَلَقْنَا فَأَتَيْنَا عَلَى مِثْلِ التَّنُورِ فَأَحْسِبُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فَإِذَا فِيهِ لَعَطٌ وَأَصْوَاتٌ، قَالَ: فَأَطْلَعْنَا فِيهِ فَإِذَا فِيهِ رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاءٌ وَإِذَا هُمْ يَأْتِيهِمْ لَهَبٌ مِنْ أَسْفَلٍ مِنْهُمْ، فَإِذَا هُمْ أَتَاهُمْ ذَلِكَ اللَّهَبُ ضَوْضَوْا.

قَالَ: - قُلْتُ لَهُمَا مَا هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ.

قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ حَسِبْتُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ أَحْمَرٌ مِثْلِ الدَّمِ وَإِذَا فِي
النَّهْرِ رَجُلٌ سَابِغٌ يَسْبِغُ وَإِذَا عَلَى شَطِ النَّهْرِ رَجُلٌ قَدْ جَمَعَ عِنْدَهُ حِجَارَةً كَثِيرَةً
وَإِذَا ذَلِكَ السَّابِغُ يَسْبِغُ مَا يَسْبِغُ ثُمَّ يَأْتِي ذَلِكَ الَّذِي قَدْ جَمَعَ عِنْدَهُ الْحِجَارَةَ فَيَقْفِرُ
لَهُ فَأَهُ فَيُلْقِمُهُ حَجَرًا فَيَنْطَلِقُ يَسْبِغُ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَيْهِ كُلَّمَا رَجَعَ إِلَيْهِ قَفَرَ لَهُ فَأَهُ
فَالْقَمَهُ حَجَرًا.

قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقِ.

قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ كَرِيهِ الْمَرَأَةِ كَاكْرِهِ مَا أَنْتَ رَأَوْ رَجُلًا مَرَأَةً وَإِذَا
عِنْدَهُ نَارٌ يَحْشُهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا.

قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا مَا هَذَا؟ قَالَا: انْطَلِقِ انْطَلِقِ فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى رَوْضَةٍ مُعْتَمَةٍ
فِيهَا مِنْ كُلِّ نَوْرِ الرَّبِيعِ وَإِذَا بَيْنَ ظَهْرِي الرُّوضَةِ رَجُلٌ طَوِيلٌ لَا أَكَادُ أَرَى رَأْسَهُ
طَوَلًا فِي السَّمَاءِ وَإِذَا حَوْلَ الرَّجُلِ مِنْ أَكْثَرِ وَلَدَانِ رَأَيْتُهُمْ قَطُ.

قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا مَا هَذَا؟ مَا هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقِ.

قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَانْتَهَيْنَا إِلَى رَوْضَةٍ عَظِيمَةٍ لَمْ أَرِ رَوْضَةً قَطُ أَعْظَمَ مِنْهَا وَلَا
أَحْسَنَ؟

قَالَ: قَالَا لِي: ارْقُ فِيهَا، قَالَ: فَانْتَهَيْنَا إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ بِلَبَنِ ذَهَبٍ وَلَبَنِ فِضَّةٍ
فَاتَيْنَا بَابَ الْمَدِينَةِ فَاسْتَفْتَحْنَا فَفُتِحَ لَنَا فَدَخَلْنَا فَتَلَقَانَا فِيهَا رِجَالٌ شَطَرٌ مِنْ
خَلِيقِهِمْ كَأَحْسَنِ مَا أَنْتَ رَأَوْ وَشَطَرٌ كَأَقْبَحِ مَا أَنْتَ رَأَوْ، قَالَ: قَالَا لَهُمْ: اذْهَبُوا
فَقَعُوا فِي ذَلِكَ النَّهْرِ، قَالَ: وَإِذَا نَهْرٌ مُعْتَرِضٌ يَجْرِي كَأَنَّ مَاءَهُ الْمَخْضُ الْبَيَاضُ
فَذَهَبُوا فَوَقَعُوا فِيهِ ثُمَّ رَجَعُوا إِلَيْنَا قَدْ ذَهَبَ ذَلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ فَصَارُوا فِي أَحْسَنِ
صُورَةٍ، قَالَ: قَالَا لِي: هَذِهِ جَنَّةُ عَدْنٍ وَهَذَاكَ مَنَزِلُكَ.

قَالَ: فَسَمَا بَصْرِي صُعُودًا فَإِذَا قَصُرَ مِثْلُ الرِّبَابَةِ الْبَيْضَاءِ، قَالَ: - قَالَ لِي: هَذَاكَ مَنْزِلُكَ، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا بَارَكَ اللَّهُ فِيكُمَا ذَرَانِي فَأَدْخَلُهُ، قَالَ: أَمَا الْآنَ فَلَا وَأَنْتَ دَاخِلُهُ.

قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا فَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُ مِنْذُ اللَّيْلَةِ عَجَبًا فَمَا هَذَا الَّذِي رَأَيْتُ؟ قَالَ: قَالَ لِي: أَمَا إِنَّا سَنُخْبِرُكَ، أَمَا الرَّجُلُ الْأَوَّلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُثْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفُضُهُ وَيَنَامُ عَنِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ.

وَأَمَا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ تُشْرِشِرُ شِدْقُهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمَنْخَرُهُ إِلَى قَفَاهُ وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَغْدُو مِنْ بَيْتِهِ فَيَكْذِبُ الْكُذْبَةَ تَبْلُغُ الْأَقَاقِ.

وَأَمَا الرَّجَالُ وَالنِّسَاءُ الْعُرَاةُ الَّذِينَ فِي مِثْلِ بِنَاءِ التَّنُورِ فَإِنَّهُمْ الزُّنَاةُ وَالزَّوَانِي.

وَأَمَا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يَسْبِجُ فِي النَّهْرِ وَيُلْقِمُ الْحَجَرَ فَإِنَّهُ أَكَلَ الرِّيَا.

وَأَمَا الرَّجُلُ الْكَرِيهُ الْمَرْءُ الَّذِي عِنْدَ النَّارِ يَحْشُهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا فَإِنَّهُ مَالِكٌ خَازِنُ جَهَنَّمَ.

وَأَمَا الرَّجُلُ الطَّوِيلُ الَّذِي فِي الرُّوْحَةِ فَإِنَّهُ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَمَا الْوِلْدَانُ الَّذِينَ حَوْلَهُ فَكُلُّ مَوْلُودٍ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ.

قَالَ سَمُرَةٌ: فَقَالَ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ، وَأَمَا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَانُوا شَطَرٌ مِنْهُمْ حَسَنًا وَشَطَرٌ مِنْهُمْ قَبِيحًا فَإِنَّهُمْ قَوْمٌ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا تَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُمْ.

سه موردی که پی جوندوب (رضی الله عنه) ده فہرموی پیغہمبہری خوا
تقد جاران دہیفہرمو بہا و لانی ثایا کہ س لہ نیوہ خہ ونی دیوہ دہ فہرموی
ہا و لانی خہ و نیان بق دہ گپیایہ و ہ نہ ویش بقی لیک دہ دانہ و ہ نہ و ہ بو
بہ یانیہ ک فہرموی: من نہم شہ و ہ خہ و نیکم بینیوہ کہ دوو کہ س ہاتن و

منیان برده شویننیک و به لای کابرایه ک که له سەر پشت راکشایوو پیاویکیش
 بهردیکی گهره ی پی بوو له سهرسهری کابرا وه ستابوو، ئینجا بهرده که ی
 ده کیشا به سهری کابرا که دا، بهرده که هه لده به زییه وه و خلۆر ده بۆوه،
 پیاوه که ش ده چوو ده یهینایه وه، تا ده هاته وه سهری کابرا وه ک خۆی سارپۆ
 ده بۆوه، جا ئه ویش دیسانه وه ده یکیشایه وه به سهریدا، ئیتر ههروه ها ئه مه
 کاری بوو، گوتم: سبحان الله ئه مه چیه؟ گوتیان جاری بپۆ.

پیغه مبه ر (عليه السلام) فهرمووی: رۆیشتن تا کو گه یشتین به شویننیک، له وی که
 ته ماشام کرد وا کابرایی دانیشتوو و پیاویکیش قولابیکی ئاسنینی
 به دهسته وه یه و به پتیه وه ستاوه، خوش خوش قولابه که ده خاته لالغای
 کابرا که تا له پشت سهریه وه ده رده چی، ئه و جا ئه و لالغاه که ی تریشی ئاوا لی
 ده کرد، جا هه تا ئه م لای والی ده کرد، ئه و لا که ی تری چاک ده بۆوه و
 ده نوسایه وه به یه کدا، ئه ویش دیسانه وه وه ک جاری پیشووی لیده کرده وه!
 ئیتر هه ر به م ده ستوره، گوتم: سبحان الله ئه مه چیه؟ وتیان بابڕۆین جاری
 بابڕۆین، جا رۆیشتین هه تا گه یشتینه لای شتی وه کو ته ندوور وابوو،
 له سهره وه ته سک و له بنه وه پان و ده لپ بوو، ته ماشام کرد، پیاو و ئنی رووی
 زۆری تیادا بوو ئاگر له ژیریدا ده سووتا و بلیسه ی ئاگره که نیله نیلی ده هات،
 جا که تاوی ده سه ند ئاوه که ده کو لا و قولپه ی ده کرد و چه پۆکانی ده کرد و
 زه لامه کانن ناوی وه ک ده نکن دانوله ی سهر ئاگر، له کاتی کولاندا و ژن و
 پیاوی رووی تیدا بوو ئاگر دای ده گرتن له بنه وه یان به ده م قولته وه به رز
 ده بوونه وه خه ریک بوون هه لچن! به لام کلپه ی ئاگره که گورج کپ ده بۆوه،
 ئیتر ئه وانیش ده که وتنه بنه که ی! ئیتر ههروه ها ئه مه حالیان بوو، گوتم: ئه مه
 چیه؟ فهرموویان: جاری بپۆ، رۆیشتین هه تا گه یشتینه سهر رووباریکی

خوین، کابرای له ناویدا به پټوه راوه ستابوو، پیاوټیکش له سهر لیواری
چومه که بوو، به ردیکی زوری له بهرده ستدا بوو، گشت جاری کاتی کابرای ناو
چومه ده هات که دهریچی، که ده گیشته لای نه و به ردیکی ده کیشا به ناو
ده میداو ته سی پی ده کرده و به شوینی پیشووی، نیت هر موو جاری تلکی
ده مالی به ده مو قه پوزیا و کابرا ده گه پایوه به شوینی خوی، گوتم: نه مه
چییه؟ وتیان: بابړین با بړین.

هرمووی: رویشتن گه یشتن به پیاوټیک ناشیرین شیوه وه ټاگرکی
که وره له لایو هر ټاگره که ی خوش ده کرد هرمووی منیش پیم وتن: نه وه
چییه؟ وتیان بابړین، بابړین، تا گه یشتن به باخیکی سه وزی که وره
له هر موو رووناکي به هار وه له ناو باخه که شدا پیاوټیکي به ژن و بالا درزی لیو
که بالا نه و نه درز بوو سهری دیار نه بوو له بهر درزی وه له ولا و نه ولشدا
چند منالیکي له ده وره بوون منالی وا جوانم نه دیتوه..

هرمووی: وتم نه مه چییه؟ وتیان پیم: بابړین، بابړین، هرمووی
رویشتن تا کو گه یشتن به باخیکی گه وره باخی وا جوان و گه وره نه دیوو،
هرمووی پټیان وتم سهرکه وه هرمووی که سهرکه وتووم به شارک یاخود
کوشکک که بناغه ی خشتیکي له زیر و خشتیکي تری له زیو بوو ه تا کو
گه یشتن به ده رگای نه و کوشکه وه ده رگامان به کرایه و که چوینه ژوره وه
چند پیاوټیک بینی نیوه ی لاشه ی زور جوان بوو وه نیوه که ی تری زور
ناشیرین بوو هرمووی: پټیان وترا بړن بوناو نه و رووباره که له وی دیار بوو وه
نه وانیش چون خویان شور دو له و رووباره و نیت نه و ناشیرینیه ی لاشه یان
جوان بڼه و ده کو خوی وه پټیان وتم نه وه به هشتی عدنه وه نه و کوشکه ش
شوین و جیگای تویه، هرمووی: ته ماشای به رزم کرده وه دیم کوشکیکي تر

وهكو هور سپی بوو، فهرمووی پټیان وتم: نه وه جیگای تویه و منیش پټم
 وتن خوا بهر هکات بخاته ئیوه لیم گه پټن بابچه ناوی نه وانیش وتیان ئیستا
 نابیت تق دواي دیت بۆئیره.

فهرمووی: پټم وتن من نه م شه و نه وه موو شته سهر سوپهینه ره م دیت
 چۆن بوون؟

فهرمووی: وتیان ئیمه ئیستا بۆت رون ده کهینه وه نه و پیاوه که سهری
 پان ده که رایه وه به بهرده زله که نه وه نه و که سهیه خوی گه وره فیڤی قورئانی
 کردووه و له سایه ی خوداوه فیڤی قورئان بووه، که چی به شه و ده خه وی و
 ده وری ناکاته وه، به پڙیش ره فتاری پی ناکات، وه ده خه وی و نوڤیژی
 فه رزه کان دوا ده خات، وه نه و پیاوه ی که دیت لالغاوه یان هله ده دپی نه وه
 نه و درۆزه یه که درۆی هله ده به سستی و له ده می نه وه وه به هر چوارلادا
 بلاوده بیتته وه، ئینجا نه وه هه تا رۆژی قیامت هه ر وای لیده کری، وه نه و
 پیاو و ئافره تانه ی که رووت بوون له ناو ته نوره که دابوون و نه وانه نه و
 که سانه بوون که ئافره ت و پیاوی داوین پیسی بوون وه نه و پیاوه ی له ناو
 رووباری خوین دابوو که به ردی تی ده گرا نه وه نه و که سه ریبوو
 (سوودخۆره)..

وه نه و پیاوه ی که شنیوه ی زۆر ناشیرین بوو ئاگری به تین ده کرد نه وه
 مالتیکی خه زنه داری دۆزه خه، وه نه و پیاوه ی که به ژن و بالای درۆیوو له ناو
 باخه که دابوو نه وه خه زره تی ئیبراهیم بوو وه مناله کانی له ده وری بوون نه وه
 هه موو منالانی پیش بالغ بوون مردوون.

سه موره راوی فهرمووده که ده فهرمووی: هه ندیک له موسلمانان وتیان نه ی
 پیغه مبه ری خوا ئایا منالانی موشریک و هاوه ل دانه ران له کوپن پیغه مبه ری

خوافه رموی نه وانیس له بهه شتان، وه نه و کومه له خه لکه ی که نیوه ی
 لاشه یان زورجوان بوو وه نیوه که ی تری زور ناشیرین بوو نه وانه نه وکه سانه
 که خیرو خراپه یان وه کو به که و خوی گه وره چاوپوشیان لی ده کات و لیان
 خوش ده بی.

باب طاعة السلطان، وَمَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ

۷۷۲. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: مَنْ كَرِهَ مِنْ
 أَمِيرِهِ شَيْئًا فَلْيَصْبِرْ فَإِنَّهُ مَنْ خَرَجَ مِنَ السُّلْطَانِ شَبْرًا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً،
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَأَتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾.

(به شی / گویرایه لی بو فەرمان رهوا،

وه که سی چه ک هه لگری بو سه رنیمه)

عه بدوللای کوپی عه بباس (رضی الله عنهما) ده فەرموئی پیغه مبه ر (ﷺ)
 فەرموئی: نه گه ر که سی شتیکی له فەرمان رهوا که ی بینی و پیی ناخوش بوو
 با نه کات به به هاته بق تیكدانی کومه لی موسلمانان به لکو با نارام بگری چونکه
 که سی به ک بست له کومه له ی موسلمانان جیا بیته وه وه بمری نه وه به مردنی
 نه زانی (جاهیلی) ده مری.

وه خوی گه وره ده فەرموئی: ﴿وَأَتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا
 مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾. واته: خوتان بیاریزن له به لایه ک که تووشی نه وانه تان
 نابیت که تایبه تی که سته میان کرد به لکو هه مووان ده گریته وه.

۷۷۳. عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةٍ قَالَ دَخَلْنَا عَلَى عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ وَهُوَ مَرِيضٌ
 قُلْنَا أَصْلَحَكَ اللَّهُ حَدَّثَ بِحَدِيثٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِ سَمِعْتُهُ مِنَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ

دَعَا النَّبِيُّ ﷺ فَبَايَعْنَاهُ فَقَالَ فِيمَا أَخَذَ عَلَيْنَا أَنْ بَايَعَنَا عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي مَنْشَطِنَا وَمَكْرَهِنَا وَعُسْرِنَا وَيُسْرِنَا وَأَثَرَةٍ عَلَيْنَا وَأَنْ لَا تُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا عِنْدَكُمْ مِنَ اللَّهِ فِيهِ بُرْهَانٌ.

جونادی کوپی نه بی نومه ییه ده فهرمووی چووین بؤلای عوبادهی کوپی صامیت که نه خۆش بوو وتمان خوا شیفات بدات فهرمووده یه کمان بؤ باس بکه که خوا سودی بؤ هیناوی که له پیغه مبهری خوات گوی لیبوو فهرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) بانگی کردووین داوای په یمانی لی کردووین و ئیمه ش په یمانمان پېدا وه پیغه مبهر له کاتی په یمان وه رگرتندا فهرمووی: هه میسه گوپراهیل و فهرمانبهری خودا و پیغه مبهری خوابن و له خۆشی و ناخۆشیدا وه له کاتی ناسوودهیی و تهنگانه دا ته نانه ت نه گهر فهرمان ره واکانمان نازی خه لکی تریان به سهر ئیمه دا وه له فهرمانیان دهر نه چین و ته نها نه گهر له ری دهر چوون وه یان کوفری ناشکرایان لی ببینن نه و جا ده توانین بی فهرمانیان بکن و به زه بری شمشیر راستیان بکه نه وه.

۷۷۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ)).

نه بو هوپه یره (رضي الله عنه) له پیغه مبهر (ﷺ) که ده فهرمووی: نه ی موسلمانان نه به پاست وه نه به درق با که ستان رووه چه که کی نه کاته لای برای خوی چونکه دوورنیه و پئی تی ده چی که شه یتان هه له یه کی پی بکات له دهستی دهر چی و براکی پی بکوژی و خوی ره هندی ناو ناگری دۆزه خ بکات.

باب إذا أنزل الله بقوم عذاباً ومن استرعى رعية، واعتباط أهل القبور

۷۷۵. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِذَا أَنْزَلَ اللَّهُ

بِقَوْمٍ عَذَابًا أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ)).

(به شی / نه گهر خوا سزایه ک بنیری بۆ که لی وه که سی بوو
به سهرداری ژیر دهسته که ی وه خۆزکه خواستن بۆ گۆرستان)

له عهبدوللای کۆپی عومەر (رضی الله عنه) ده فهرمووی پێغه مبهەر (ﷺ)
فه رمووی: کاتی خوا سزا ده نیری بۆ سهر هۆزی سزا که ته پو وشک پاک و پیس
ده گریته وه به لام له پاشان له پۆزی دوا یی هه ر که سیان له سهر نیازو نیه تی
خۆیان زیندوو ده کریته وه.

۷۷۶. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لَا تَقُومُ السَّاعَةُ

حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ)).

عه بدوللای کۆپی عومەر (رضی الله عنه) له پێغه مبهەر (ﷺ) ده گریته وه
که ده فهرمووی: قیامه ت مه لئاستی تا کو وای لی دیت پیاو به لای گۆرستان
ره ت ده بیته و ده لیت خۆزکه من له وجیگایه بامایه.

۷۷۷. عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَا مِنْ وَالٍ يَلِي رِعِيَّةَ

مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لَهُمْ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ)).

له مه عقلی کۆپی یه سار که گو یی له پێغه مبهەر بوو (ﷺ) ده فهرموو:
هه ر که سی بیته به سهرداری خه لکان و خیانه ت و دزیان لی بکات نه وه
له سهر نه و حاله ده وام بکات خوا به مه شتی له سهر هه پام ده کات.

۷۷۸. كَتَبَ أَبُو بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى ابْنِهِ وَكَانَ بِسَجِسْتَانَ بِأَنْ لَا تَقْضِيَ
 بَيْنَ اثْنَيْنِ وَأَنْتَ غَضَبَانُ فَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((لَا يَقْضِينَ حَكْمٌ
 بَيْنَ اثْنَيْنِ وَهُوَ غَضَبَانُ)).

نه بو به کره (رضی الله عنه) نامه ی نارد بق کوپه که ی که له شاری
 سه جستان بوو، بژنه وه ی که داداوه ری له نیتوان دوو که س نه کات له کاتی
 توپه بییدا چونکه من له پیغه مبه ری خوام بیستوو که فرموویه تی: با که ستان
 له کاتی توپه بووندا دادپرسی و دادوه ری له نیتوان دوو که س نه کات.

باب متى يستوجب الرجل القضاء والحكم بالعدل

۷۷۹. قَالَ الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْحُكَّامِ أَنْ لَا يَتَّبِعُوا الْهَوَى، وَلَا
 يَخْشَوْا النَّاسَ وَلَا يَشْتَرُوا بِأَيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا، ثُمَّ قَرَأَ ﴿يٰۤاٰدٰوُدُ اِنَّا جَعَلْنٰكَ
 خَلِيفَةً فِى الْاَرْضِ فَاَحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِنَّ
 الَّذِيْنَ يَضِلُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ يِّمَّا نُسُوْا يَوْمَ الْحِسَابِ﴾ وَقَرَأَ
 ﴿اِنَّا اَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِىْهَا هُدًى وَنُورٌ يَّحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّوْنَ الَّذِيْنَ اَسْلَمُوْا
 لِلَّذِيْنَ هَادُوْا وَالرَّبَّيِّيْنَ وَالْاَحْبَارُ يِّمَّا اسْتَحْفِظُوْا مِنْ كِتٰبِ اللّٰهِ
 وَكَانُوْا عَلَيْهِ شُهَدَآءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوْا
 بِآيٰتِيْ ثَمَنًا قَلِيْلًا وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْكَافِرُوْنَ﴾.

(بهشی/ چ کات پیویسته

دادوهر دادپرسی بکات و عه دالهت بکات)

حه سهنی به سپری ده فهرمووی خوی گه وره په یمانی له فهرمان ره وایان
وه رگرتووه که به دواي ناره زووی خویان نه که ون وه له خه لکی نه ترسن وه
نایهت و نیشانه کانی من نه فروشن به هرزان له پاشان نه م نایه ته ی خوینده وه:

﴿يٰۤاٰدٰمُ اِنَّا جَعَلْنٰكَ خَلِیْفَةً فِی الْاَرْضِ فَلْحَمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰی

فَیْضِلْكَ عَنْ سَبِیْلِ اللّٰهِ اِنَّ الَّذِیْنَ یَضِلُّوْنَ عَنْ سَبِیْلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِیْدٌۢ بِمَا نَسُوا یَوْمَ

الْحِسَابِ﴾ واته: نهی داود به راستی نیچه تومان کردوته به جینشین له م ولاته دا
فهرمان ره وایی له نیوان خه لکدا له سر بنچینه ی حه ق و راستی نه نجام بده
هرگیز شوینی ناره زوو مه که وه تا نه بیته هو ی گومپا کردن و لادانت له ریباری
خودا چونکه بیگومان نه وانه ی له ریباری خودا لاده دن سزای به نیش و پر
له نازار بویان ناماده یه به هو ی فهراموشکردنی روژی لیپرسینه وه (ته فسیری
ناسان ل ۴۵۴).

وه هر وه ما ده فهرمووی: ﴿اِنَّا اَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِیْهَا هُدٰی وَنُورٌ یَّحْكُمُ بَیْهَا

التَّیُّوْبَ الَّذِیْنَ اَسْلَمُوْا لِلَّذِیْنَ هَادُوا وَالرَّیْبِیُّوْنَ وَالْاَخْبَارُۢ بِمَا اَسْتَحْفِظُوْا

مِنْ كِتٰبِ اللّٰهِ وَكَانُوْا عَلَیْهِ شُهَدَآءُ فَلَا تَخْشَوُا النَّكَاسَ وَاخْشَوْنَ وَلَا

تَشْتَرُوْا بِاٰیٰتِیْ ثَمَنًا قَلِیْلًا وَمَنْ لَّمْ یَحْكَمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ

الْكَافِرُوْنَ﴾ (سوره تی: المائدة).

رافه‌که‌ی: ئێمه ئه‌وانمان ناردە خواره‌وه رێنمونی تیا‌دابوو نو‌ورو رۆناکی بوو
 ئه‌و پێغه‌مبه‌رانه‌ی که هه‌میشه ملکه‌چ و فه‌رمانبه‌ردار بوون، حوکمی ئه‌وانه‌یان
 پێنه‌کرد که ببونه جووله‌که هه‌روه‌ها زانا په‌روه‌ردگار ناسه‌کانیان و زانا شه‌رع
 ناسه‌کانیشیان حوکمیان ده‌کرد به‌وه‌ی داوايان لێ کرابوو بپارێزن که ئه‌ویش
 کتێبی خودایه که ته‌وراته هه‌روه‌ها شایه‌تیش بوون له‌سه‌ری که‌واته ئه‌ی
 زانایانی جووله‌که ئه‌ی ئیمانداران له‌خه‌لکی مه‌ترسن و به‌لکو ته‌نها له‌من
 بترسن ئایه‌ت و فه‌رمانه‌کانی من به‌نرخێکی که‌م مه‌فرۆشن، جا ئه‌وه‌ی حوکم
 بۆ داوه‌ری به‌و به‌رنامه‌یه نه‌کات که‌خودا داییه‌زاندۆته خواره‌وه ئانه‌وانه بێ
 باوه‌پن (ته‌فسیری ئاسان ل ۱۱۵).

باب الثناء علی السلطان

۷۸۰. قَالَ مُزَاهِمُ بْنُ زُفَرَ: قَالَ لَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْأُمَوِيُّ: خَمْسٌ إِذَا أَخْطَأَ
 الْقَاضِي مِنْهُنَّ خَصَلَتْ كَانَتْ فِيهِ وَصْمَةٌ أَنْ يَكُونَ فِهْمًا حَلِيمًا عَفِيفًا صُلْبًا
 عَالِمًا سَوْلًا عَنِ الْعِلْمِ.

(به‌شی / مه‌هج کردنی فه‌رمانه‌وا)

م‌زاحم کوپی زه‌فر ده‌فه‌رمووی عومه‌ری کوپی عه‌بدوله‌عزیز پێمانی وت
 پێنج سیفه‌ت هه‌ن ئه‌گه‌ر قازی و دانوه‌ر له‌یه‌کیکیانی به‌هه‌له‌ چوو ئه‌وا
 نیشانه‌و عه‌یبی خراپی لێ دیار ده‌که‌وی که ئه‌وانیش: ده‌بێ قازی مو‌سلمان و
 نه‌رم و نیا‌ن و خۆپارێزی‌ت له‌حه‌پام و به‌هێز و زانا و تی‌گه‌یشتوو رۆ‌ر پرسیار
 بکات و بۆ فی‌ربوونی زانست و زانیاری.

۷۸۱. قَالَ أَنَسٌ مِنْهُمْ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ لِإِبْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى سُلْطَانِنَا فَنَقُولُ لَهُمْ خِلَافَ مَا نَتَكَلَّمُ إِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمْ قَالَ كُنَّا نَعُدُّهَا نِفَاقًا.

هه نديك له خه لكان ده فهرمون: له وانه عودوهی کوی نوبه یرو عه بدولای
کوی عومر (رضي الله عنهما) نيمه که ده چينه لای گه ورده و فهرمان ره وایان
نه وقسهی که له گه لیان ده که یین و که ده پږینه وه ده ره وه به جیاواز له قسهی
پیشوو ده لاین نیمه نه و کرده وه به نیفاق و دوپوو حیسابمان ده کرد له کاتی
پیغه مبه ردا.

باب الإقتداء بسنته (ﷺ)، وتعليم النساء

۷۸۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتْ مَلَائِكَةُ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) وَهُوَ نَائِمٌ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ، فَقَالُوا: إِنَّ لِمُصَاحِبِكُمْ هَذَا مَثَلًا فَاضْرِبُوا لَهُ مَثَلًا، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّهُ نَائِمٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا مَثَلُهُ كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى دَارًا وَجَعَلَ فِيهَا مَأْدُبَةً وَبَعَثَ دَاعِيًا فَمَنْ أَجَابَ الدَّاعِيَ دَخَلَ الدَّارَ وَأَكَلَ مِنَ الْمَأْدُبَةِ وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّاعِيَ لَمْ يَدْخُلِ الدَّارَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنَ الْمَأْدُبَةِ فَقَالُوا أَوْلَوْهَا لَهُ (ﷺ) يَفْقَهُهَا فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا فَالدَّارُ الْجَنَّةُ وَالِدَّاعِيَ مُحَمَّدٌ (ﷺ) فَمَنْ أَطَاعَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَى مُحَمَّدًا (ﷺ) فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَمُحَمَّدٌ فَرَقَ بَيْنَ النَّاسِ.

(به‌شی / ده‌ستگرتن به‌سونه‌تی پیغه‌مبه‌رو فیترکردنی نافرەتان)

جابیری کوپی عەبدوللا (رضی الله عنه) دە‌فه‌رمووی چە‌ند فریشتە‌یە‌ک هاتن بۆ‌لای پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) و ئە‌ویش لە‌خە‌ودابوو، هە‌ندیکیان دە‌لێن: ئە‌مە‌ نوستوو، هە‌ندیکی تریشیان دە‌لێن: بە‌چاو نوستوو بە‌لام بە‌دل وریایە‌، چونکە‌ پیغه‌مبه‌ران دلایان نانوی، جا گو‌تیان: ئە‌م برادەرە‌ی ئێ‌وه‌ نمونە‌ و یتە‌یە‌کی هە‌یە‌، ئە‌و نمونە‌ و یتە‌یە‌ی خۆ‌یی بۆ‌ روون بکە‌نە‌وه‌، هە‌ندیکیان گو‌تیانە‌وه‌: ئاخ‌ر خە‌وتوو، هە‌ندیکی تریشیان گو‌تیانە‌وه‌: بە‌چاو نوستوو، بە‌لام بە‌دل وریایە‌، ئینجا فە‌رموویان نمونە‌ و یتە‌ی ئە‌م پیاو‌هە‌ک پیاوی وایە‌ کە‌وا خانووی دروست بکا‌و شایبە‌کی بۆ‌ بکا‌و بانگکەر بنێ‌ری کە‌خە‌ک خۆ‌ک بکا بۆ‌ سەر‌شایی، ئی‌تر ئە‌وه‌ی بە‌دە‌نگی بانگکەرە‌کە‌وه‌ بچیت دە‌چیتە‌ نا‌و خانو‌وه‌کە‌وه‌ و لە‌نانی شایبە‌کە‌ دە‌خوات، ئە‌وه‌شی نە‌چی بە‌دە‌نگی بانگکەرە‌کە‌وه‌ نە‌دە‌چیتە‌ نا‌و خانو‌وه‌کە‌وه‌ و نە‌ لە‌نانی شایبە‌کە‌یش دە‌خوا.

ئینجا فریشتە‌کان فە‌رموویان: ئادە‌ی ئە‌م مە‌سە‌ل و سەر‌گوزوشتە‌ بۆ‌ لێ‌ک بدە‌نە‌وه‌ باباش تێ‌ی بگات، جادیسان هە‌ندیکیان فە‌رموویان: ئاخ‌ر خە‌وتوو، وه‌ هە‌ندیکی تریشیان فە‌رموویان: چاو خە‌وتوو دل خە‌به‌ردارە‌! ئینجا فە‌رموویان: خانو‌وه‌کە‌ بە‌هە‌شته‌، بانگکەرە‌کە‌ش مو‌حه‌مە‌دە‌ -درودی خۆ‌ای لی بی- ئی‌تر ئە‌وه‌ی فەرمانی مو‌حه‌مە‌د لە‌گو‌ی بگری لە‌راستیدا فەرمانی خودا لە‌گو‌ی دە‌گری، وه‌ ئە‌وه‌ی لە‌مو‌حه‌مە‌د یاخی بی لە‌فەرمانی خودا دە‌ردە‌چی، وه‌ مو‌حه‌مە‌دیش جیاکەرە‌وه‌ی نی‌وان خە‌لکانە‌.

۷۸۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَهَبَ الرَّجَالُ بِحَدِيثِكَ فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيكَ فِيهِ تُعَلِّمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللَّهُ فَقَالَ (ﷺ) اجْتَمِعْنَ فِي يَوْمٍ كَذَا وَكَذَا فِي مَكَانٍ كَذَا وَكَذَا فَاجْتَمِعْنَ فَأَتَاهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَعَلَّمَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَهُ اللَّهُ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْكُمْ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ بَيْنَ يَدَيْهَا مِنْ وَلَدِهَا ثَلَاثَةَ إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ اثْنَيْنِ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَأَعَادَتْهَا مَرَّتَيْنِ ثُمَّ قَالَ (ﷺ) وَاثْنَيْنِ وَاثْنَيْنِ.

ئەبى سەعیدى خۇدرى (رضى الله عنه) دەفەر مووى ئافرەتى ھاتە لای پىغەمبەر (ﷺ) وتى ئەى پىغەمبەرى خوا لەبەر پیاوان لەخزمەتى تۆدا بەبەرئىمە ناکەوى بۆ فەزىوونى خزمەتى ئایىن، رۆژیکمان بۆ دانى و دىارى بکە کە بىینە لات بۆ فەزىوون ئەویش فەرموى لە فولانە رۆژ کۆبىنەو لە فولانە شوین ئىتر وایان کردو پىغەمبەر ھاتە ناویان ئەوێ خوا وىستى لەسەر فەزى عىلم و زانىارى کردن و ئامۆزگارى کردن لەپاشان فەرموى ھەركەسى لەئىو ئەگەر لەپیش خۆى سى منالى جگەرگوشەى بمرن و سەبرو ئارامى لەسەر بگرى بۆى دەبن بە پەردە و قەلات و شوورە لەئاگرى دۆزەخدا، وە ئافرەتیک لەوان وتى ئەى پىغەمبەرى خوا ئەگەر دوو منال بن (ئەبو سەعید فەرموى) ئەم ئافرەتە دووجار دووبارەى کردەو لەپاشان پىغەمبەر فەرموى: ئەگەر دووبن، دووبن، دووبن.

باب لَتَتَّبِعَنَّ سَنَنْ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ وَإِنَّمَا مِنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ

۷۸۴. وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ ((لَتَتَّبِعَنَّ سَنَنْ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ شِبْرًا شِبْرًا وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّىٰ لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ تَبِعْتُمُوهُمْ قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ؟ قَالَ ((فَمَنْ))؟!))

(به شی / به دواکه و تنی شوینه واری نؤومه ته کانی پیش نیوه،
وه تاوانی که سی بانگه وازی گومرای بکات).

ئەبی سەعیدی خودری (رضی الله عنه) لە پێغه مەهر (ﷺ) دەگێڕێتەو
کە دەفەرمووی: دواى ره وشت و رهفتارى ناله بارى که له کانی پیش خۆتان
دەکه ون بست به بست وه بال به بال هه تا نه گهر بچن بۆناو کونه بزن مژه ئێوه
به دوايان ده که ون، وتەمان ئەى نێراوى خودا ئەمانه جووله که و گاودن،
فەرمووی ئەى لەوان زیاتر کى هه یه.

۷۸۵. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَيْسَ مِنْ نَفْسٍ تُقْتَلُ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْهَا وَرِيْعًا قَالَ سُفْيَانُ مِنْ دَمِهَا لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ أَوَّلًا قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ الْآيَةُ.

عەبدوللای کوبى مەسعود (رضی الله عنه) دەفەرمووی پێغه مەهر (ﷺ)
فەرمووی: هه ره که سی به نا په وا بکوژى ئەوا به شی له تاوانی خوینه که ی
دەکه ویتە ئەستێرى کوبى باوکه ئاده م (عليه السلام) چونکه ئەو یه که م که س
بوو که خوین رشتنى دامینا، خواى که وره دەفەرمووی: ﴿وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ
يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ واتە: له تاوانی ئەوانه نه بن ده خړیتە سه ری که گومرای
کردوون و گومراوون به بى زانیاری.

باب کراهة الاختلاف والله هو الرزاق

۷۸۶. عن جندب بن عبد الله رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وآله وسلم: ((اقرؤوا القرآن ما اختلفت قلوبكم فإذا اختلفتم فقوموا عنه)).

(به شی / که راهه تی به رته وازه یی) و دووبه ره کی و خوا رۆزی دهره)

جوندوبی کوپی عه بدوللا (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: قورئان بخوینن که دلتان له سه ریته تی به لام که بی تاقه ت بوون دووبه ره کی بوون مه لسن و به جیی به یلن.

۷۸۷. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى أَدَى سَمِعَهُ مِنَ اللَّهِ يَدْعُونَ لَهُ الْوَلَدَ ثُمَّ يُعَافِيهِمْ ثُمَّ يَرْزُقُهُمْ))، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾.

له ته بی موسای نه شعهری (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: که سی له خوا به ئارامترو به سه برتر نییه له و ئازاره ی خوا ده دهن که بانگه وازی کوپی بی بریار ده دهن و له پاشان ساغ و سه لامه ت و رزق و رۆزیان پی ده دات.

وه خوا ده فهرمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾ واته: خوا خوی رۆزی دهره و خاوه ن هیزو قوه ته.

باب السؤال بأسمائه تعالى عند النوم ويحذركم الله نفسه

٧٨٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَقُولُ: ((أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ)).

(به شی / داواکردن به ناوه کانی خوا له کاتی نووستن، وه

نایه تی ﴿وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾)

عبداللای کوپی عه عباس (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) که مه موجاران ده یفه رموو: ((أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ)). واته: خۆم په نا ده دهم به بالادهستی خوا که هیچ خواجه ک نییه جگه له و نه بیت که نامری وه جنۆکه و ئاده می ده مرن.

٧٨٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ فَلْيَنْفُضْهُ بِصِنْفَةٍ ثَوْبَةٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَلْيَقُلْ بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتَ جَنَبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلَتْهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ)).

ئه بو هویره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رموی: ئه گه ر به کیکتان ده یه وی بجیته سه ر جیگای نووستن بابه چمکی ناوه وه ی یان هه رشتیکی تر نوینه که ی بته کینی سی جارن له پاشان ئه م نزایه بکات و بلی: ((بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتَ جَنَبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلَتْهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ)).

واته: به ناوی تر په روهر دکا رم ته نیشتی خۆم له سه ر نوینه که م داناوه وه ده خه وم به پشت و په نای تر به رزی ده که مه وه وه هه لده ستم له خه و وه نه گه ر گیانم ده کیشتی له م خه وه دا ئه وا به په حمه تی خۆت ره حمی پی بکه وه نه گه ر

لهم خه وه خه بهرم ده که یته وه نهوا بیپاریزه ههروه کو بهنده چاکه کانت پی پاراستوه.

۷۹۰. عَنْ حَدِیْقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: ((اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَحْيَا وَأَمُوتُ وَإِذَا أَصْبَحَ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)).

حوزه یفه (رضی الله عنه) ده فره مووی پیغه مبهه (ﷺ) کاتی ده چوو سهه جیگای نووستن ده یفه رموو: (اللهم باسمك احيا واموت) خواجه گیان به ناوی تو ده مرم و زیندوو ده کریمه وه وه که به یانی له خو هه لده ستا ده یفه رموو (الحمد لله الذي احيانا بعدما اماتنا واليه النشور) واته: سو پاس بۆنه و خواجهی که زیندوو کر دینه ته وه له پاش مردن وه که پانه وه مان بۆلای نه وه.

۷۹۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) ((يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ بِشِبْرٍ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَوْلَةً)).

نه بو هوریه ره (رضی الله عنه) ده فره مووی پیغه مبهه (ﷺ) فره مووی: خواجه بالاده ست فره مووی ته (من له لای گومانی بهنده ی خۆم به من و من له گه لی دام کاتی که یادی من بکات و نه گه ره له لای خۆی و له ده روونی خۆی یادی من بکات منیش له لای خۆم یادی ده که وه نه گه ره له ناو کومه لگا یادی من بکات منیش له ناو کومه لیکا باشت ره کومه لی نه و باسی ده که وه نه گه ره نه و به بست بیت بۆلام من به بال بۆی دیم، وه نه گه ره به بال بۆم بیت منیش به غاردان و راگردن بۆی دیم.

باب يد الله ملأى ولا شخص

أغیر من الله، ودعاء الكرب

۷۹۲. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يَدُ اللَّهِ مَلَأَى لَهَا يَغِيضُهَا نَفَقَةً سَحَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَقَالَ: أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مِنْذُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يَغْضُ مَا فِي يَدِهِ، وَقَالَ: عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَبِيَدِهِ الْآخَرَى الْمِيزَانُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ)).

(به‌شی / ده‌ستی قودره‌تی خوا پره، وه که‌سی له‌خوا

به‌غیره‌تتر نییه، وه نرای خهم و خه‌هت)

ته‌بی هورپه‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمووی: ده‌ستی قودره‌تی خوا پره و که‌م ناکات به‌به‌خشین و سهرفکردنی به‌رده‌وام ده‌به‌خشین به‌شهوو به‌پۆژ، وه فهرمووی ئایا نابینن چی سهرف کردوو ده‌به‌خشین له‌وکاته‌ی زه‌وی و ئاسمانه‌کانی دروست کردوو وه ئه‌وه‌ی له‌ده‌ستی دایه که‌م ناکات وه فهرمووی عهرش و باره‌گای خوا له‌سهر ئاوه‌و وه‌به‌ده‌ستی قودره‌تی تری ته‌رازووی گرتوووه‌و به‌رنزی ده‌کات و نزمی ده‌کاته‌وه‌ چۆنی‌ حه‌زیکات.

۷۹۳. عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ لَوْ رَأَيْتُ رَجُلًا مَعَ امْرَأَتِي لَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصْنَفٍ فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: ((أَتَعْجَبُونَ مِنْ غَيْرَةِ سَعْدٍ وَاللَّهِ لَأَنَا أَغَيْرُ مِنْهُ وَاللَّهِ أَغَيْرُ مِنِّي وَمِنْ أَجْلِ غَيْرَةِ اللَّهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيَّ الْعَذْرُ مِنْ اللَّهِ وَمِنْ أَجْلِ ذَلِكَ بَعَثَ الْمُبَشِّرِينَ وَالْمُنْذِرِينَ وَلَا أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيَّ الْمِدْحَةُ مِنَ اللَّهِ وَمِنْ أَجْلِ ذَلِكَ وَعَدَ اللَّهُ الْجَنَّةَ)).

له موغیره (رضی الله عنه) ده فہرموئی سہ عدی کوپی عوبادہ فہرموئی:
 نہ گہر پیاوئی ببینم لہ گہل خیزانی خۆم بہم شیرہ دہی کوژم نہک وہ کو خۆی
 تہ عدای لی بکہمہوہ وہ ئہم وتہ گہیشتهوہ بہ پیغہمبہری خوا، فہرموئی:
 سہرتان سوپردہ میئی لہ غیرہ تی و پیاوہ تی سہ عدی کوپی عوبادہ سوئندم
 بہ خوا من لو بہ غیرہ ترم وہ خواش لہ من بہ غیرہ تترہ وہ لہ بہر ئہو غیرہ تہی
 خوا داوین پیسی قہدہ غہ کردوہ چ بہ ناشکرا بکری چ بہ پہنہانی.

وہ کہ وہک خوا عوذرو خواہی پی خوش نییہ ہر لہ بہر ئہوہ شہ کہ خودا
 پیغہمبہرانی ناردوہ تا مژدہدہرو ہرہ شہ بکہن وہ کہس وہک خودا مہدح
 و پیاہہ لگوئنی پی خوش نییہ ہر لہ بہر ئہوہ شہ کہ مژدہو مزگیننی و
 وہ عدہی داوہ بہ بہہشت.

۷۹۴. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) كَانَ يَقُولُ عِنْدَ
 الْكَرْبِ: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ لَا إِلَهَ
 إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ)).

عہدوللای کوپی عہبباس (رضی الله عنه) ده فہرموئی پیغہمبہر (ﷺ)
 کاتی تووشی خہم و خہفہت و دلتنگی دہہات دہیفہرموئی: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ
 الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ)). واتہ: ہیچ خوا نییہ جگہ لہ الله نہ بیئت گہورہو
 نہرم و نیانہ ہیچ خوا نییہ جگہ لہ الله نہ بیئت پہروہردگاری عہرشی گہورہیہو
 ہیچ خودایہک نییہ جگہ لہ الله نہ بیئت پہروہردگاری ناسمانہکان و
 پہروہردگاری زہوی و پہروہردگاری عہرشی بہ پڑزہ.

باب تعرج الملائكة ورؤية الله يوم القيامة، ووجوه ناضرة

٧٩٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ وَصَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ فَيَقُولُ سُبْحَانَهُ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَآتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ)).

**(به شی / بهرزبوونه وهی فريشته كان وه دينی خوا له رۆزی
قیامت و ده مو چاوه کانی که شاهه کان)**

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) لە پێغەمبەر (ﷺ) کە دەفەرمووی: چەند فريشتهیی بەرۆژ و چەند فريشتهیی بەشەو دادەبەزن بە دیارتانە وەن و ھەر دوولایان لە نوێژی بە یانیو نوێژی عەسر یە کتر دەگۆڕن، جا ئە وکاتە ی فريشته کانی بەشەو بە دیارتان بوون سەردە کە و نەو بەلای خوا ی پەر وەردگار و لییان دەپرسی (ھەر چەندە خۆی باش دەزانی) لە حالیان دەفەرمووی: کە ئێوە ھاتنە وە لەلای ئەو بەندانەم چیان دەکردو خەریکی چی بوون، ئەوانیش دەلێن چووین بۆلای نوێژیان دەکرد وە کە گە پائینە وەش بۆلای تو ھەر خەریکی نوێژ بوون.

٧٩٦. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي رُؤْيَا اللَّهِ قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَا الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ إِذَا كَانَتْ صَحْوًا؟ قُلْنَا لَا قَالَ: فَإِنَّكُمْ لَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَا رَبِّكُمْ يَوْمَئِذٍ إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَاهُمَا، ثُمَّ قَالَ: يُنَادِي مُنَادٍ لِيَذْهَبَ كُلُّ قَوْمٍ إِلَى مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ فَيَذْهَبُ أَصْحَابُ الصَّلِيبِ مَعَ صَلِيبِهِمْ وَأَصْحَابُ الْأَوْثَانِ مَعَ أَوْثَانِهِمْ وَأَصْحَابُ كُلِّ آلِهَةٍ مَعَ آلِهَتِهِمْ حَتَّى يَبْقَى مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ

مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ مَا يَخِيسُكُمْ وَقَدْ ذَهَبَ النَّاسُ؟ فَيَقُولُونَ فَارْقَنَاهُمْ وَتَحْنُ
 أَخَوْجُ مِنَّا إِلَيْهِ الْيَوْمَ وَإِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِيَلْحَقْ كُلُّ قَوْمٍ بِمَا كَانُوا
 يَعْبُدُونَ وَإِنَّمَا نَنْتَظِرُ رَبَّنَا قَالَ فَيَأْتِيهِمُ الْجَبَّارُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ أَنْتَ
 رَبُّنَا فَلَا يُكَلِّمُهُ إِلَّا الْأَنْبِيَاءُ فَيَقُولُ هَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ آيَةٌ تَعْرِفُونَهُ فَيَقُولُونَ
 السَّاقُ فَيَكْشِفُ تَعَالَى عَنْ سَاقِهِ فَيَسْجُدُ لَهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ وَيَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ
 لِلَّهِ رِيَاءً وَسَمِعَةَ فَيَذْهَبُ كَيْمَا يَسْجُدُ فَيَعُودُ ظَهْرُهُ طَبَقًا وَاحِدًا ثُمَّ يُوْتَى
 بِالْجَسْرِ فَيَجْعَلُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْجَسْرُ قَالَ (ﷺ)
 مَضْحَضَةٌ مَزَلَّةٌ عَلَيْهِ خَطَاطِيفُ وَكَالَالِيبُ وَحَسَكَةٌ مُفْلَطَحَةٌ لَهَا شَوْكَةٌ عَقِيفَاءُ
 تَكُونُ بِنَجْوٍ يُقَالُ لَهَا السَّعْدَانُ الْمُؤْمِنُ عَلَيْهَا كَالطَّرْفِ وَكَالْبَرْقِ وَكَالرَّيْحِ
 وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرُّكَابِ فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ وَنَاجٍ مَخْدُوشٌ وَمَكْدُوسٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ
 حَتَّى يَمُرَّ آخِرُهُمْ يُسْحَبُ سَحْبًا فَمَا أَنْتُمْ بِأَشَدَّ لِي مُنَاشِدَةً فِي الْحَقِّ قَدْ تَبَيَّنَ
 لَكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِ يَوْمِنِزِ لِلْجَبَّارِ وَإِذَا رَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ نَجَوْا فِي إِخْوَانِهِمْ يَقُولُونَ
 رَبَّنَا إِخْوَانُنَا كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَنَا وَيَصُومُونَ مَعَنَا وَيَعْمَلُونَ مَعَنَا فَيَقُولُ اللَّهُ
 تَعَالَى اذْهَبُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ وَيَحْرِمُ
 اللَّهُ صُورَهُمْ عَلَى النَّارِ فَيَأْتُونَهُمْ وَيَبْغِضُهُمْ قَدْ غَابَ فِي النَّارِ إِلَى قَدَمِهِ وَإِلَى
 أَنْصَافِ سَاقِيهِ فَيُخْرِجُونَ مَنْ عَرَفُوا ثُمَّ يَعُودُونَ فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى اذْهَبُوا
 فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ نِصْفِ دِينَارٍ فَأَخْرِجُوهُ فَيُخْرِجُونَ مَنْ عَرَفُوا ثُمَّ
 يَعُودُونَ فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى اذْهَبُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ
 فَأَخْرِجُوهُ فَيُخْرِجُونَ مَنْ عَرَفُوا قَالَ أَبُو سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَإِنْ لَمْ
 تُصَدِّقُونِي فَأَقْرَأُوا ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً
 يُضَاعِفْهَا﴾ فَيَشْفَعُ النَّبِيُّونَ وَالْمَلَائِكَةُ وَالْمُؤْمِنُونَ فَيَقُولُ الْجَبَّارُ بَقِيَتْ

شَفَاعَتِي فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ فَيُخْرِجُ أَقْوَامًا قَدْ امْتَحِشُوا فَيُلْقُونَ فِي نَهَرٍ
بِأَفْوَاهِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ فِي حَافَتَيْهِ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي
حَمِيلِ السَّيْلِ قَدْ رَأَيْتُمُوهَا إِلَى جَانِبِ الصُّخْرَةِ وَإِلَى جَانِبِ الشَّجَرَةِ فَمَا كَانَ
إِلَى الشَّمْسِ مِنْهَا كَانَ أَخْضَرَ وَمَا كَانَ مِنْهَا إِلَى الظِّلِّ كَانَ أَبْيَضَ فَيَخْرُجُونَ
كَأَنَّهُمُ اللُّؤْلُؤُ فَيُجْعَلُ فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِيمُ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ فَيَقُولُ أَهْلُ الْجَنَّةِ
هَؤُلَاءِ عِتَقَاءُ الرَّحْمَنِ ادْخُلْهُمْ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ وَلَا خَيْرَ قَدُمُوهُ فَيُقَالُ
لَهُمْ لَكُمْ مَا رَأَيْتُمْ وَمِثْلُهُ مَعَهُ.

له نه بی سه عیدی خودی (رضی الله عنه) ده گیتیه وه له ده رباری
دیتنی خوا ده فره مووی: وتمان نهی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نایا له رژی
قیامت په روه ردگاری خومان ده بینن؟ فره مووی نایا هیچ گومانان هیه
له دیتنی رژی مانگ به ناسمانه وه کاتیک که هه ورو ته مو مزی به به روه نه بی؟
وتمان نه خیر، فره مووی: ده بی شک و گومان خودای خوتان ده بینن
له وکاته دا، هه روه کو بی گومان و شک رژی مانگ ده بینن له پاشان فره مووی
بانگ که ری بانگ ده کات با هه رکه سی چی و کی پی رسته وه بجی بولی نه و
نیتر خاوه نی خاچ له لای خاچ ده وه ستن و بت په رستیش له لای بت ده وه ستن
وه خاوه ن هه په رستراوی له گه ل که له کی خوی ده وه سستی و هه تا
نه وکه سانه ده مینن که ته نها خویان په رسته وه له گونا هکاران و پیاو چاکان
نینجا پیاان ده لپن نیوه لیړه بۆ وه ستاون وا ده بینن خه لکی هه ر تاقمه و
به دوی به کیک که وتوه نه وانیش ده لپن نیمه له وان جیاوازین خوت نهی
خودایه ناگات لییه که نیمه له جیهاندا له بهر خاتری تۆ ده ستمان له که س و
کارو نازیزی خومان و خه لکانی تریش هه لگرت، و وه نیمه گویمان له بانگه وازی
بانگه ری بو وتی با هه رکه سی چی په رسته وه بابه دوی نه و بکه وی و نیمه

چاوه نوایې په روږدگاری خومانین، ده فەرمووی ئینجا خواى بالادەست دیت
 بۆ لایان ده فەرمووی: من په روږدگاری ئیوهم ئەوانیش دەلێن تۆ خوا وه
 په روږدگاری ئیمەى وه له وکاته تەنها پیغه مبه‌ران قسه ده‌که‌ن پێیان
 ده فەرمووی ئایا له‌نیوان ئیوه‌و ئەودا هیچ نیشانه‌یه‌ک هه‌یه‌ که‌ بى ناسنه‌وه؟
 ئەوانیش دەلێن به‌قاچى قودره‌تى خۆى، ئینجا خواى گه‌وره‌ قاچى قودره‌تى
 خۆى پێیان پێشان ده‌دات ئیتر هه‌موو بېروادارى ده‌که‌وته‌ کړنوش بردن، تەنها
 ئەوانه‌ ده‌مێنن که‌ کړنوشیان بۆ خودا بۆ ریاو له‌پیش چاوى خه‌لكى برده‌وه
 که‌ ده‌چنه‌ کړنوش بردن له‌لایه‌ن خودا پشتیان ره‌ق ده‌بی‌ت و ده‌بن به‌یه‌ک
 پارچه‌ ته‌خته‌و هه‌رچى هه‌ول ده‌ده‌ن ناتوانن کړنوش بیه‌ن له‌پاشان پرديک
 له‌سه‌ر پشتى دۆزه‌خ داده‌نێن..

ئیمه‌ش وت‌مان ئەى پیغه‌مبه‌رى خوا ئەو پرده‌ چۆنه‌؟ فەرمووی: پرديكى
 خه‌زى خلیسكاويیه‌و چنگاڵ و قولاڤ و دپكه‌ ئاسنینه‌ى زۆرى پێوه‌یه‌ له‌و جوړه
 دپكه‌ زۆره‌ له‌ولاتى نه‌جد پێى ده‌لێن (حوشترالوك) واته‌ (حوشتر خۆر) یان
 دپكى سه‌عدان وه‌ بېرواداران هه‌یانه‌ به‌سه‌رىدا تێده‌په‌پۆ وه‌كو چاو قوچانه‌ك
 وه‌یان هه‌یانه‌ وه‌كو بروسكه‌ وه‌وره‌تریشه‌ تى ده‌په‌پن وه‌یانه‌ وه‌كو
 ماينى ره‌سه‌نى تیزپه‌وه‌ وه‌یانه‌ وه‌كو باى تیزپه‌وه‌ وه‌یانه‌ وه‌كو وشترى
 خۆشپه‌وه‌ تێده‌په‌پۆ، جا هه‌یه‌ به‌ساغ و سه‌لامه‌تى تێده‌په‌پۆ و قورتار ده‌بى
 وه‌ هه‌یانه‌ زامدار ده‌بى قورتار ده‌بی‌ت وه‌ هه‌یانه‌ ده‌ته‌پێته‌ ناو دۆزه‌خ هه‌تاكو
 كۆتایى یان دیت به‌سه‌رىدا تێده‌په‌پۆ وه‌ سویندم به‌خوا وه‌ك چۆن ئیوه
 له‌دونیادا به‌كوڵ له‌خودا ده‌پاړینه‌وه‌ که‌ رووى راستییان له‌وکاره‌ بۆ ده‌ریخات
 ئەوانیش پڕ به‌دل له‌خوا ده‌پاړینه‌وه‌ بېرواداران داوا ده‌که‌ن که‌ خودا ره‌حم
 به‌حالى ئەو براده‌رانه‌یان بکات که‌وان له‌ناو دۆزه‌خدا تکیان بۆ ده‌که‌ن و باسى

چا که کانیان ده کهن ده فهرمووی: نهی په روه ردگارمان نه وانه له کهل نيمه نوږځيان ده کرد و له کهل نيمه به ږځو ده بوون و کرده و هی چا که یان ده کرد، خوی گه وره ده فهرمووی: به ږن هه رکه سیکتان دیته وه له دږزه خ به قه د میسقال زه پره یه ک یان دینارک له نیمان و به روا له دلیان دابی دهریان به ږن له ناگری دږزه خ، نه وانش که ده چن بډ لایان به ده موچاو دهریان ناسنه وه چونکه خوا حه پامی کرده که ناگر ده موچاو یان بسووتینی وه ده چنه لایان وه ده بینن هه ندیکیان نقومی ناو ناگر بووه وه هه ندیکیان هه یه هه تا نیوه ی ناگر گرتوین وه هه ندیکیان هه تا هه ردو نه ژتلی ده گری وه نه وانه ی دهریان ناسن دهریان ده هینن و ده که پږنه وه ی لای خواو خوی گه وره پږیان ده فهرمووی: به ږن که سیکتان دیت له ناو دلی به قه د میسقالک نیو دیناری له نیمان و به روا یتدابیته دهری به ږن وه ده که پږنه وه بډ ناو ناگر نه وانش دهر دینن له پاش ده چنه وه بډ لای په روه ردگار یان و خوی گه وره پږیان ده لیت به ږن نه وکه سانه ش که له ناو دلیان به قه د میسقال زه ریه که گردیله له نیمان و به روا له ناو دلیان ماوه دهریان به ږن نه وانش دیننه دهر وه له ناگر.

نه بو سه عیدی خودری (رضي الله عنه) ده فهرمووی نه که ر به روا پی نا کهن نه م نایه ته بخوینه وه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا﴾ له پاستیدا خودا به قه د میسقاله زه پره یی زږو سته م له که س ناکات وه نه که ر به قه د نه و سه نکه چا که ی هه بیت خودا بډی ده کات به چنه د قات پاداشت پی ده داته وه.

وه پږغه مبه ران و فریشته کانی خواو به روا داران شه فاعه ت و تکا ده کهن وه خوا ده فهرمووی مایه وه شه فاعه ت و تکای خږم بکه م که له هه موو که سان به پره حمتره جا به خودا چنگی له دانیش توانی ناو دږزه خ ده داو کږمه لیکي زږد

تږوی لی دینیتته دهره وه که له ناو دژده خ بوون به کلژی خه لوز نه و جا هه لیان
 ده داته ناو رووبارک له نزیك به هه شت پیی ده گوتړیت ناوی حیات (ژیا نه وه)
 ئینجا هه موو لاشه یان ده بوژیتته وه هه روهك چۆن دهنکه دانه ویتله له ناو ناو
 سهوز ده بیته وه نه وانیش ناوها زویه زوو سر دهرده هینن و ناوا به بی زیادو
 کم، خو دیوتانه چۆزه رهی شینایی پال په ریدو دارکه له سیبهر دایه چۆن
 رهنګ سپیه و به لام که له بهر خور دابی رهنګی زهر دباو و سهوز که له بهه و هه
 نه و جا وهك مرواری له سهدهف دینه دهر سپی و ساف دهن وه له گهرده نیاندا
 نیشانه و جوری یه کتاپه رستی له سهره که ده چنه ناو به هه شت خه لکانی
 به هه شت ده یان ناسنه وه ده لئین نه وانه نازاد کراوانی خودان خودای گه وړه
 نه وانه ی بردوته به هه شت به بی نه وهی که کرده وه یه کی باشیان کردبی یان
 چاکه یه کیان هه بوی و پتیا ن ده لئین هه رچیتان به رچاو که وت بڅختان وه
 هه ندی تریش له گه لی بڅختان بیت.

۷۹۷. عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ
 وَلَا حِجَابٌ يَحْجُبُهُ)).

عه دی کوپی حاتم (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ)
 فهرمووی هه ریه کیک له نئوه خوی گه وړه به خودی خوی گفت و گوی له گه ل
 ده کات له نیوان خوی و نئوه هیچ زمان زان و وه رگی په ک نییه به بی په رده
 گفتوګو ده کات.

۷۹۸. عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سَفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ
 (ﷺ) يَقُولُ لَا يَزَالُ مِنْ أُمَّتِي أُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ مَا يَضُرُّهُمْ مَنْ كَذَّبَهُمْ وَلَا
 مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ عَلَى ذَلِكَ.

له موعاویہی کوبی ئه بی سوفیان (رضی الله عنه) ده فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوا بوو (عَلَيْهِ السَّلَام) ده یفه رموو: بهرده وام کومه لی له ئوممه تی من ئهم دینی خواجه به پتوه ده بهن زیانیان پی ناگات ئه وانه ی به درزیان ده خه نه وه، ئه وانه ی له سهر ریگای ئه وان دابن هه تا کو قیامت دادیت له سهر ئهم دینی خواجه ده میننه وه.

باب إنما قولنا لشيء، وكلام الرب عز وجل

٧٩٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ عَبْدًا أَصَابَ ذَنْبًا وَرِيئًا قَالَ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبُّ أَذْنَبًا وَرِيئًا قَالَ أَصَبْتُ فَأَغْفِرْ لِي فَقَالَ رَبُّهُ أَعْلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ عَفَرْتُ لِعَبْدِي ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبُّ أَذْنَبْتُ أَوْ أَصَبْتُ أَخَرَفَأَغْفِرُهُ فَقَالَ أَعْلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ عَفَرْتُ لِعَبْدِي ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا وَرِيئًا قَالَ أَصَابَ ذَنْبًا قَالَ رَبُّ أَصَبْتُ أَوْ قَالَ أَذْنَبْتُ أَخَرَفَأَغْفِرُهُ لِي فَقَالَ أَعْلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ عَفَرْتُ لِي لِعَبْدِي ثَلَاثًا فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ)).

(بهشی / نایه تی ﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ﴾ وده تهی خوای گه وره)

ئهو هو پهیره (رضی الله عنه) فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوابوو (عَلَيْهِ السَّلَام) فهرمووی: بهنده به ک تاوانیکی کرد (راوی) ده لیت و ابرام وتی تاوانیکی کرد وتی په روه ردگارم تاوانیکم کرد لیم خوشبه، خوای گه وره فهرمووی نایا بهنده ی من ده زانی په روه ردگاریکی هه به له تاوانی ده بووری؟ وا من لیتی بورام له پاش ناوی که خوا چه زیكات مات ده بیئت بهنده که وه له پاشان تاوانیکی تر ده کات و ده لیت په روه ردگارم گونا هیکم توش هاتوو یان کردومه لیم خوشبه

خوای گه وره فه رمووی: به ندهم ده زانی که په روهر دگار ټکی وای هیه که هم لټی ببوری؟ یان توله ی لټ بکاته وه وا له یه نده ی خړم خۆشبووم، له پاش ماو هیه ک مات ده بیت تا خوا حه زکات له پاشان به نده تاوان ټکی تر ده کات و ده لټ په روهر دگارم تاوانم کردووه لټم خۆشبه خواش ده فه رمووی به نده ی من باش ده زانی که خودایه کی وای هیه هم له سره گوناوه توله ده سینټی یان لټی ده بوری نه وا له به نده ی خړم خۆش بووم چی حه زده کات بابیکات.

۸۰۰. عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((مَا مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ فَيَنْظُرُ أَيْمَنَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ مِنْ عَمَلِهِ وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقْ تَمَرَةٍ)).

له عه دی کوپی حاتم (رضي الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: هه ریه کټک له نټیوه خوای گه وره به خودی خوی گفت و گوی له گه ل ده کات له نټوان نه و و خودا هیچ زمان زاناو وهر گټپرک نییه ته ماشای لای راستی ده کات ته نها نه وه ده بینټی که کردوویه تی له پیش خویدا وه ته ماشای لای چه پی ده کات نه وه کرده وه ی خوی ده بینټی وه ته ماشای پیش خوی ده کات ته نها ناگری دۆزه خ ده بینټی له پیشی دانراوه وه خۆتان بپارټن له ناگری دۆزه خ با به له ته خورمایه کیش بیت.

باب رجل القرآن والماهر به وتحسين تلاوته

۸۰۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تَحَاسَدُوا إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَتْلُوهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ فَهُوَ يَقُولُ لَوْ أُوتِيتُ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مَذَا لَفَعَلْتُ كَمَا يَفْعَلُ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُهُ فِي حَقِّهِ فَيَقُولُ لَوْ أُوتِيتُ مِثْلَ مَا أُوتِيَ عَمِلْتُ فِيهِ مِثْلَ مَا يَفْعَلُ)).

(به‌شی / نه‌وپیاوهی قورئان خویننه، وه نه‌وهی هه‌ول ده‌دات وه به‌ده‌نگی خوش قورئان ده‌رازی‌نینه‌وه)

نه‌بو هو‌ده‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) فه‌رمووی‌ته‌ی: حه‌سوودی و به‌خیلی به‌خه‌ک بردن درووست نییه، ته‌نها به‌دوکه‌س نه‌بیت، به‌پیاویک که‌خوای که‌وره فیری قورئانی کردبی وه به‌رده‌وام به‌شه‌وو به‌روژ خه‌ریکی بی و ده‌وری بکاته‌وه وه نه‌وکه‌سه‌ش بلی خۆزگه‌م به‌وپیاوه ئاوام بکردبا وه‌کو نه‌و، دووه‌میان پیاوی خوای که‌وره مالی پی بیه‌خشی له‌ریگای خوا سه‌رفی بکات نه‌ویش بلی خۆزگه وه‌کو نه‌وپیاوه مال و سامانم هه‌بوایه و سه‌رفم بکردبایه به‌م دووانه حه‌سوودی بردن درووسته.

۸۰۲. قَالَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ وَزَيَّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِهِمْ)).

پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) فه‌رمووی: نه‌وکه‌سه‌ی به‌لیزانی قورئان ده‌خویننی له‌گه‌ل فریشته به‌پیزه‌کانی خوان، وه قورئان برازی‌ننه‌وه به‌ده‌نگه خوشه‌کانتان.

۸۰۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَا أَدِنَ اللَّهُ لِشَيْءٍ مَا أَدِنَ لِنَبِيِّ حَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ)).

ئەبو ھورەيرە (رضي الله عنه) گويى لە پيغەمبەر (ﷺ) بوو دەيفەرموو:
خوای گەورە مۆلەت و ئيزنى ھىچ دەنگىكى پى خوشتر نيبە ھىندەى بىستنى
دەنگى پيغەمبەرئەك كە بە دەنگى خوش و جوان قورئان بخوینى بە ئاشکرا.

باب صوت المؤذن، والله خلقكم، وحديث الإسراء

٨٠٤. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ:
إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ بَادِيَتِكَ فَأَذْنَتَ بِالصَّلَاةِ
فَارْفَعُ صَوْتَكَ بِالْإِدْءَامِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنَّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا
شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: هَكَذَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ
(ﷺ).

(بەشی/ دەنگی بانگدەر، خوا ئیوهی درووست کردووه،
فەرموودهی شەوڕەوی و بلندبوونهوه)

ئەبو سەعیدى خودرى (رضي الله عنه) وتى بە عەبدوللای كوپى
عەبدولپەرەحمان من تۆ دەبینم حەز لە دەشت و دەرومەرمالات دەكەى، وە
ئەگەر لەناو مەرمولات بووى كاتى نوێژ هات، بانگی نوێژ بدەو دەنگت بەرز
بکەرەوه بە بانگدان، چونکە هەرچى جنۆکە و مڕۆڤ و هەرچى فریشتە و
هەرشتىكى تر گويى لى بێت لە پۆزى قیامەت شایەتیت بۆ ئەدات.
ئەبو سەعید خودرى فەرمووى ئەو فەرموودهیەم ئاوا لە پيغەمبەر
بىستوو.

٨٠٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ
وآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ كَخَلْقِي
فَلِيَخْلُقُوا ذَرَّةً أَوْ لِيَخْلُقُوا حَبَّةً أَوْ شَعِيرَةً)).

نه بی هوپه یره (رضی الله عنه) ده فہرمووی گویم له پیغہمبہر بوو (ﷺ)
 فہرمووی: خوای بالادہست ده فہرمووی: کی له وکہسه سته مکارتره کہ بلی من
 شت درووست ده کہم وه کو خوا با گہردیک یان ده نکولہ یه ک یان ده نکہ
 جویہ ک درووست بکات نه گہر ده توانی.

۸۰۶. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، يَقُولُ: لَيْلَةُ أُسْرِي بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَسْجِدِ الْكُفَّةِ أَنَّهُ جَاءَهُ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ قَبْلَ أَنْ
 يُوحَى إِلَيْهِ وَهُوَ نَائِمٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، فَقَالَ أَوَّلُهُمْ: أَيُّهُمْ هُوَ؟ فَقَالَ
 أَوْسَطُهُمْ: هُوَ خَيْرُهُمْ، فَقَالَ آخِرُهُمْ: خُذُوا خَيْرَهُمْ، فَكَانَتْ تِلْكَ اللَّيْلَةُ فَلَمْ
 يَرَهُمْ حَتَّى أَتَوْهُ لَيْلَةً أُخْرَى فِيمَا بَرَى قَلْبُهُ وَتَنَامُ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ،
 وَكَذَلِكَ الْأَنْبِيَاءُ تَنَامُ أَعْيُنُهُمْ وَلَا تَنَامُ قُلُوبُهُمْ. فَلَمْ يُكَلِّمُوهُ (ﷺ) حَتَّى
 احْتَمَلُوهُ فَوَضَعُوهُ عِنْدَ بَيْتِ زَمْزَمَ، فَتَوَلَّاهُ مِنْهُمْ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

ثُمَّ شَقَّ جِبْرِيلُ مَا بَيْنَ نَحْرِهِ إِلَى لَبَتِهِ حَتَّى فَرَّغَ مِنْ صَدْرِهِ وَجَوْفِهِ فَفَسَلَهُ
 مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ بِيَدِهِ حَتَّى أَتَقَى جَوْفَهُ، ثُمَّ أَتَى بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ فِيهِ تَوْرٌ مِنْ
 ذَهَبٍ مَحْشُوءٌ إِيْمَانًا وَحِكْمَةً، فَحَشَا بِهِ صَدْرَهُ وَلَغَادِيْدَهُ - يَعْنِي عُرُوقَ حَلْقِهِ - ثُمَّ
 أَطْبَقَهُ.

ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَضَرَبَ بَابًا مِنْ أَبْوَابِهَا فَنَادَاهُ أَهْلُ السَّمَاءِ:
 مَنْ هَذَا؟ فَقَالَ: جِبْرِيلُ، قَالُوا: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مَعِيَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ، قَالُوا: وَقَدْ بُعِثَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالُوا: فَمَرْحَبًا بِهِ وَأَهْلًا، فَيَسْتَبْشِرُ بِهِ أَهْلُ
 السَّمَاءِ، لَا يَعْلَمُ أَهْلُ السَّمَاءِ بِمَا يُرِيدُ اللَّهُ بِهِ فِي الْأَرْضِ حَتَّى يُعْلِمَهُمْ.
 فَوَجَدَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا آدَمَ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: هَذَا أَبُوكَ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَرَدَّ
 عَلَيْهِ آدَمُ السَّلَامَ، وَقَالَ: مَرْحَبًا وَأَهْلًا يَا بَنِي، نِعْمَ الْإِبْنُ أَنْتَ.

فَإِذَا هُوَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِنَهْرَيْنِ يَطْرِدَانِ، فَقَالَ: مَا هَذَانِ النَّهْرَانِ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَذَانِ النَّيْلُ وَالْفَرَاتُ عُنُصْرُهُمَا.

ثُمَّ مَضَى بِهِ فِي السَّمَاءِ فَإِذَا هُوَ بِنَهْرٍ آخَرَ عَلَيْهِ قَصْرٌ مِنْ لَوْلُؤٍ وَذَبَرْجَبٍ، فَضْرَبَ يَدَهُ فَإِذَا هُوَ مِسْكٌ أَذْفَرُ، قَالَ: مَا هَذَا يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَذَا الْكَوْثَرُ الَّذِي حَبَا لَكَ رَبُّكَ.

ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ، فَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَتْ لَهُ (فِي الْأُولَى): مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قَالُوا: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالُوا: وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالُوا: مَرْحَبًا بِهِ وَأَهْلًا.

ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ وَقَالُوا لَهُ مِثْلَ مَا قَالَتْ الْأُولَى وَالثَّانِيَةِ، ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى الرَّابِعَةِ فَقَالُوا لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الْخَامِسَةِ فَقَالُوا مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ فَقَالُوا لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَقَالُوا لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ.

وَفِي كُلِّ سَمَاءٍ أَنْبِيَاءٌ قَدْ سَمَّاهُمْ، فَأَوْعِيتُ مِنْهُمْ إِدْرِيسَ فِي الثَّانِيَةِ، وَهَارُونَ فِي الرَّابِعَةِ، وَآخَرَ فِي الْخَامِسَةِ لَمْ أَحْفَظْ اسْمَهُ، وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّادِسَةِ وَمُوسَى فِي السَّابِعَةِ بِتَفْضِيلِ كَلَامِ اللَّهِ، فَقَالَ مُوسَى: رَبِّ لَمْ أَظُنْ أَنْ يُرْفَعَ عَلَيَّ أَحَدٌ. ثُمَّ عَلَا بِهِ فَوْقَ ذَلِكَ مِمَّا لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، حَتَّى جَاءَ سِدْرَةُ الْمُنتَهَى، وَدَنَا لِلْجَبَّارِ رَبِّ الْعِزَّةِ فَتَدَلَّى حَتَّى كَانَ مِنْهُ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى، فَأَوْحَى اللَّهُ فِيمَا أَوْحَى إِلَيْهِ خَمْسِينَ صَلَاةً عَلَى أُمَّتِكَ كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ.

ثُمَّ هَبَطَ حَتَّى بَلَغَ مُوسَى، فَاحْتَبَسَهُ مُوسَى فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مَاذَا عَهْدُ إِلَيْكَ رَبُّكَ؟ قَالَ: عَهْدُ إِلَيَّ خَمْسِينَ صَلَاةً كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، قَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيعُ ذَلِكَ فَارْجِعْ فَلْيَخَفَّفْ عَنْكَ رَبُّكَ وَعَنْهُمْ.

فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى جِبْرِيلَ كَأَنَّهُ يَسْتَشِيرُهُ فِي ذَلِكَ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ جِبْرِيلُ أَنْ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ، فَعَلَا بِهِ إِلَى الْجَبَّارِ فَقَالَ وَهُوَ مَكَانُهُ: يَا رَبِّ خَفِّفْ عَنَّا، فَإِنَّ أُمَّتِي لَا تَسْتَطِيعُ هَذَا، فَوَضَعَ عَنْهُ عَشْرَ صَلَوَاتٍ.

ثُمَّ رَجَعَ إِلَى مُوسَى فَاحْتَبَسَهُ، فَلَمْ يَزَلْ يُرَدِّدُهُ مُوسَى إِلَى رَبِّهِ حَتَّى صَارَتْ إِلَى خَمْسِ صَلَوَاتٍ، ثُمَّ احْتَبَسَهُ مُوسَى عِنْدَ الْخَمْسِ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، وَاللَّهِ لَقَدْ رَاوَدْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَوْمِي عَلَى أَذْنَى مِنْ هَذَا فَضَعُفُوا فَتَرَكُوهُ فَأَمَّتْكَ أَضْعَفُ أَجْسَادًا وَقُلُوبًا وَأَبْدَانًا وَأَبْصَارًا وَأَسْمَاعًا، فَارْجِعْ فَلْيُخَفِّفْ عَنْكَ رَبُّكَ.

كُلُّ ذَلِكَ يَلْتَفِتُ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِلَى جِبْرِيلَ لِيُشِيرَ عَلَيْهِ وَلَا يَكْرَهُ ذَلِكَ جِبْرِيلُ، فَرَفَعَهُ عِنْدَ الْخَامِسَةِ فَقَالَ: يَا رَبِّ إِنْ أُمَّتِي ضَعَفَاءُ أَجْسَادُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ وَأَسْمَاعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَأَبْدَانُهُمْ، فَخَفِّفْ عَنَّا، فَقَالَ الْجَبَّارُ: يَا مُحَمَّدُ، قَالَ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، قَالَ: إِنَّهُ لَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَيَّ، كَمَا فَرَضْتُ عَلَيْكَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ، وَهِيَ خَمْسٌ عَلَيْكَ.

فَرَجَعَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ: كَيْفَ فَعَلْتَ؟ قَالَ: خَفِّفَ عَنَّا، أَعْطَانَا بِكُلِّ حَسَنَةٍ عَشْرَ أَمْثَالِهَا، قَالَ مُوسَى: قَدْ وَاللَّهِ رَاوَدْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى أَذْنَى مِنْ ذَلِكَ فَتَرَكُوهُ، ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَلْيُخَفِّفْ عَنْكَ أَيْضًا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا مُوسَى قَدْ وَاللَّهِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي مِمَّا اخْتَلَفْتُ إِلَيْهِ، قَالَ: فَاهْبِطْ بِاسْمِ اللَّهِ.

قَالَ: وَاسْتَيْقِظْ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ.

نه نه س کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دہیفہ رموز: نہ وہی کہ پیغمبر ہی خوا شہ وہی بڑکرا له مزگوتی کہ عبه بوو سی کہ س هاتن بولای وه له فریشتان پیش نه وهی وهی بق بهینن که خه وتبور له مزگوتی مالی خوا له مکک، یہ کہ میان وتی کامه نه و پیاوہیہ؟ نووہ میان وتی نه وه

چاکترینیانه وه دوايي په که یان وتی چاکه که یان بگرن وه نه وشه وه که س نه یانی دیت هه تا بق نه وشه وی داهاتوو هاتنه وه لای و که به دل نه وانی دیت وه به چاویش خه و قبوو که دلی ناخه وی وه هه روه ها پیغه مبه رانیس چاویان ده خه وی و دله کانیاں ناخه وی وه قسه یان له گه ل پیغه مبه ر نه کردو هه لیاں گرت خستیانه وه نزیک بیری زه مزه م وه جو برانیل هاته پیشه وه وه له نتوان گه رده ن و سنگی له ت کردو ناوسکی به ناوی زه مزه م شورو تا کو پاکی کرده وه وه له پاشان شتیکیان هیئا وه کو ته شتیکی و ابوو پرپوو له ژیری و پرپوو له نیمان و برپوا و دانایی خستیانه ناو سنگی و هه تا ناو ده ماره کانی رقیشتن و دواي سنگیان وه و کوخوی لی کرده وه وه له پاشان به رزیان کرده وه بقا سمانی په که م و له درگایان داو خه لکی ئاسمان بانگیان کرد نه وه کتیبه فرموی جو برانیله وه وتیان کی له گه لی دایه وتی له گه لم دایه موحه مه د (ﷺ) وتیان ئایا وه حی بق هاتوو، یان به دوايان نارده وه، وتی: به لی، وتیان سللوی لی بیت و به خیر هاتنی لی کرا، وه خه لکی نه م ئاسمانه که یف خوش بوون و مزگینیاں پیدا وه خه لکی ئاسمان نه یان ده زانی داخوا چی ده وی له سر زه وی هه تا خوا زانیاری پی دان.

وه له ئاسمانی په که م حه زده تی ئاده می دیت و جو برانیل به پیغه مبه ری فرموو نه وه باوخته سللوی لی بکه، وه ئاده میش وه لامی سللوی نه وی دایه وه وه فرموی مه رجه با به خیری پی نه ی کوپی خوم چاکترین کوپ توی وه له ئاسمانی په که م دوو رویاری دیت هه لده قولان، فرموی نه م دوو رویارانه چین نه ی جو برانیل نه ویش فرموی نه وه رویاری نیل و فوراته که سه رچاوه یان په که .

له پاشان هر له ئاسمان رۆښتن چاوی به رویارۆکی تر کهوت و کۆشکیکی له مرواری و زویه رجه د بوو دهستی لێداو دیتی له میسکی ساف دروست کرابوو که بۆن خۆش بوو، فهرمووی ئه ی جویرائیل ئه م رویاره چیه ؟ فهرمووی ئه مه هه وزی که و سه ره که خوا بۆتی هه لگرتوه .

له پاشان سه رکهوت بۆ ئاسمانی دووهم فریشته کان وتیان وه ئه وه ی وتیان له ئاسمانی یه که م وایان وته وه که ئه وه کتیه ؟ فهرمووی جویرائیله ، وتیان به ئی وتیان به خیر هاتی، له پاشان سه رکهوت بۆ ئاسمانی سییه م و وه کو ئاسمانی یه که م و دووهم ئاویان پی وت له پاشان سه رکهوت بۆ ئاسمانی چواره م ئه ویشیان به هه مان شیوه لاپاشان بۆ ئاسمانی پینجه م و شه شه م و تا سه رکهوت بۆ ئاسمانی هه فته م به هه مان شیوه پرسایریان لی کردو به خیر هاتنیان لی کرد .

وه له هه ر ئاسمانیک پیغه مبه رانی لیوو که ناوی هیئان ئه وه ی که له بیرم مابی ئیدریس له ئاسمانی دووهم وه هاپون له چواره م وه دواين له پینجه م بوو که ناوی له بیر نه ماوه وه ئیبراهیم له ئاسمانی شه شه م و موسا له ئاسمانی هه فته م بوو به وه ی که خوا به پیزی داناوه له به ر ئه وه ی خۆی گوفتاری له گه ل کردوو موسا فهرمووی ئه ی په ره ردگارم من گومان نه بوو که سیك ه بی له من به پیزتر بی، له پاشان به رزیقوه له سه ره موو ئه وانه ی که به س خوا ئاگاداری پێیان هه یه هه تا گه یشته (سیدره تولمونه ها) که داریکه وه له خوا ی په ره ردگار نزیک بۆوه هه تا دووری تیرو که وانیک یان نزیکتر، ئینجا خوا وه ی بۆ کردو په نجا نویژی له سه ره خۆی و ئۆمه تی فهرزکرد له شه و و رۆژیکدا، ئینجا له دوایدا پیغه مبه ر (ﷺ) هاته وه لای موسا و ئینجا موسا (علیه السلام) راگیری کردو فهرمووی ئه ی موحه مه د خوا چی پی راگه یاندووی ؟

فەرمووی خوا پەنجا نوێژی لەسەر خۆم و ئۆمەت فەرز کرد لەشەو و رۆژێکدا،
 فەرمووی ئۆمەتی تۆ دواین ئۆمەتە و ناتوانن ئەمە رابگرن لەسەر خۆیان
 بگەپۆه لای پەرەردگارت و داوای سوک کردن و کورت کردنەوهی لێ بکە
 ئینجا پیغەمبەر تەماشای جوهرائیلی کردو وە داوای راویژی لێ بکات ئینجا
 جوهرائیل فەرمووی بەلێ ئەگەر حەزەدەکە، لەپاشان پیغەمبەر بەرز بۆه
 بۆلای پەرەردگاری بالادەست هەر لەشوینی یەکەمیدابوو فەرمووی ئەی
 پەرەردگارم سوکی بکەرەوه و ئۆمەتی من ناتوانن ئەمە بکەن، ئینجا خوای
 گەورە بۆی کرد بە دە نوێژ فەرز لەشەو و رۆژێکدا وە لەپاشان گەپایەوه بۆلای
 موساو وەپاگیرێ کرد بەردەوام دووبارە ی دەکردهوه لێی داوای دەکرد کە بۆی
 سوک بکەیت و دەگەپایەوه لەنتوان موساو پەرەردگاردابوو تاکو بۆی بوو
 بەپینچ نوێژە فەرزەکان ئینجا موسا داوای لێ کرد دیسان بگەپیتەوه لای
 خواو داوای سوککردنی لێ بکات و فەرمووی سویندم بەخوا من لەمە کەمترم
 بەسەر نەوهی ئیسرائیلا دانابوو ئینجا خۆیان بێ هێزو وازیان لێ هێناوه وە
 ئۆمەتی تۆش لەهەموو ئۆمەتان بێ هێزترین و بە دەروون و لاشەیان و چاو و
 گوێیان بگەپۆه بۆلای پەرەردگارت داوای سووکتری بکە، هەموو ئەم جارانه
 پیغەمبەری خوا تەماشای جوهرائیلی دەکرد وەکو راویژی پێی بکا وە
 جوهرائیلیش هیچ جارێک پێی ناخۆشی دەرنەبە ئینجا لە سووککردنی تا
 گەشتە پینچ نوێژە فەرزەکان لەلاشەو دڵ و چاوەکان و گوێیان داوادهکەم
 کە سووکتری بۆمان بکە ئینجا خوای کاربەجێ فەرمووی ئەی موحەمەد
 فەرمووی لەخزمەت راوەستاوم ئەی پەرەردگاری من خوا فەرمووی وتە
 من گۆپانی بۆنییە هەرەکو فەرزەم کردووە لەسەر لەدایکی پەراوە کە.....
 فاتیحە یە کە پینچ نوێژ لەسەرت ئینجا پیغەمبەر (ﷺ) گەپایەوه بۆلای

موسا و فرموی چیت کرد پیغمبر فرموی خوا بقی سوک کردین پیی به خشین به هر چاکه یه ک ده قات پاداشت نینجا موسا فرموی سویندم به خوا من له مه که مترین داوای سوکترم کرد بقی نه وهی ئیسرائیل نینجا بی فرمانی خوابان کرد گوپرایه لی نه بوون بگه پیوه بۆلای په روه ردگارت داوای سوک و کورتکردنی لی بکه، دیسان پیغمبری خوا (ﷺ) فرموی نهی موسا سویندم به خوا شهرم ده که م له په روه ردگارت داوای زیاتری لی بکه م نینجا جو برائیل فرموی نهی موحه مه د دابه زه به ناوی خوا ده فرموی که به خبه ر هات دیتی خوی له ناو مزگه وتی چه رام دایه له که عبه ی پیروژ.

باب مطل الغني بالدين وتأجيل دفعه وفضل الطاعم الشاكر

۸۰۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) ((مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ)).

(بهشی / نه دانه وهی قهرز له لایه ن دهوله مه ند وه سته م وه

فه زلی ناندهری سوپاسگوزان

نه بو هوپه بیره (رضي الله عنه) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: که سی قهرزی وه رگرت و مال و سامانی مه بوو که بیداته وه به لام نه یدایه وه نه وه گه لی سته مکارو نا په وایه

۸۰۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ ((الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ مِثْلُ الصَّائِمِ الصَّابِرِ)).

نه بو هوږه يره (رضي الله عنه) له پيغه مېر (ﷺ) كه ده فرموو: ناندېرى سوپاس گوزار يان نان خوري سوپاس گوزار وهكو نمونه ي كه سى زور به روځووى نارامگره.

باب فيه شفاء للناس والعين حق، ولا عدوى، وفر من المجذوم

۸۰۹. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ: إِنَّ أَخِي اسْتَطْلَقَ بَطْنَهُ، فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((اسْقِهِ عَسَلًا))، فَسَقَاهُ، فَقَالَ: إِنِّي سَقَيْتُهُ فَلَمْ يَزِدْهُ إِلَّا اسْتِطْلَاقًا، فَقَالَ: ((صَدَقَ اللَّهُ وَكَذَبَ بَطْنُ أَخِيكَ)).

(به شی / شفا به خشه بو خه لکی وه چاوپېسی راسته،
ته نینه وه نیه، وه له که سی گهرو راکه لی دوور که وه)

نه بی سه عیدی خودی (رضي الله عنه) ده فرموو پیاوئ هاته لای پیغه مېری خوا (ﷺ) وتی براهم سکی ده چی و نازاری هیه نه ویش (ﷺ) فرموو: برې هه نگوینی بده ری نه ویش چو هه نگوینی پيداو وتی پيماو هه رنازاري و نه خوشیه که زیاتری کرد، پیغه مېر فرموو خوا

راستی فرموو: ﴿فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ﴾ که سکی براهت درې ده کات.

۸۱۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ)، قَالَ: ((الْعَيْنُ حَقٌّ)).

نه بو هوږه يره (رضي الله عنه) له پيغه مېر (ﷺ) كه ده فرموو: چاووزار، يان چاوپېسی راسته و بوونی هیه.

۸۱۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا عَدُوَّ وَلَا طَيْرَةَ وَلَا هَامَّةَ وَلَا صَفَرٍ وَفَرٌّ مِنَ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفَرُّ مِنَ الْأَسَدِ))

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ری خو (ﷺ) فهرمووی: نه نه خوشی نه نینه وه هه به و نه نه قولانه خراپ هه به و نه پی رهش و به دبختی هه به و نه (هامه) هه به و نه پاش خستنی مانگی موچه پهره هه به بۆکاتی مانگی صه فهره نه به پیچه وانه وه (ئهمه له زهمانی نه فامی باوی هه بووه) وه له که سی تووش بوو به گوپوو رابکه و لئی دوور که وه چون له شیرو دپنده راده که ی تاوا لئی دوور که ره وه.

۸۱۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَوْ كَانَ عِنْدِي أَحَدٌ لَأَخْبَيْتُ أَنْ لَا يَأْتِيَ ثَلَاثَ وَعِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ، لَيْسَ شَيْءٌ أَرْضُهُ فِي دَيْنٍ عَلَيَّ أَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهُ)).

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپیتته وه که فهرمووی: نه گهر به قه د کپوی ئوحد زیرو سامانم هه بی پیم خوشه سی شهوم به سهره د تینه په پی و تا هه مووی ببه خشم، وه خپرو صه ده قه ی پی بکه م مه گهر نهو دیناره ی که هه لی گرم بۆ دانه وه ی قهرز که له سهرمه، بیده مه خاوه نه که ی.

لايغتب بعضكم بعضاً والأمر بالعدل، والعفو عن المظلوم

قال الله تعالى: ﴿وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾ .

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ .
 وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخَفُّوهُ أَوْ تُعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا﴾ .

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ﴾ (۱۰) وَلَمَّا أَنْصَرَّ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مَاعَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ (۱۱) إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (۱۲) وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ .

(به‌شی / باک‌س غه‌یبه‌تی که‌س نه‌کات و فه‌رمان‌کردن به‌

داد‌په‌روه‌ری وه‌ لی‌بوردن و چا‌وی‌پو‌شی له‌ سته‌م لی‌کراو)

خوای که‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَجِيمٌ﴾ (سوره‌ الحجرات).

رافه‌که‌ی: له‌پاش مله‌ باسی به‌کتری و ناوی به‌کتری به‌خراپ مه‌به‌ن ثابا
 که‌ستان خو‌شی دیت له‌وه‌ی گوشتی برای خو‌ی به‌مردووی بخوات دیاره‌ کاری
 واتان نذر پی‌ سه‌خت و ناخو‌شه ده‌ی که‌واته له‌خوا بترسن و پایزگارین
 چونکه‌ خوا که‌پانه‌وه‌ی خه‌لکی وه‌رده‌گریت و میهره‌بانه‌ بویان.

وہ دہ فہ رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ .
(النحل: ۸۹)

واتہ: خوا فرمان دہدات بہدادپہ رورہی و چاکہ کاری و یارمہ تی دانی و بہ خشندهیی بہ خزمان وہ قہدغہ لہ گوناہو تاوان و دہست دریزی دہکات (بق) سہرماں و نفہس و ناموسی) وہ ناموزگاریقان دہکات بق نہوہی یادہوہری وہریگرن و تیہفکرن و ہہرچاکہ بکن.

وہ دہ فہ رموی: ﴿إِنْ بُدُّوا خَيْرًا أَوْ تُخَفُّوهُ أَوْ تُعَفُّوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا﴾ .

واتہ: خیرو چاکہ بہ ناشکرا بکن یان بیشارنہوہ یان لیبوردہو چاوپوشی یکن لہ تولہ نہ کردنہوہ خوی گہورہ لیبوردہو بہدہستہ لاتہ.

وہ خوی گہورہ دہ فہ رموی: ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾ وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنَ سَبِيلٍ ﴿١١﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٢﴾ وَلَمَنِ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ .

واتہ: جا تولہی ہہرتاوانیک بہ نہ ندازہی تاوانہکیہ بی زیادو کہم، نہو کہسہی لیخوشبوونی ہہ بیت و چاوپوشی و چاکسازی بکات نہوہ پاداشتی لہ لای خویہ بہ راستی خوا ستہ مکارانی خوش ناوی لہ راستیدا نہوہی حہقی خوی دہستینی دوی نہوہی کہ ستہمی لیکراوہ نہوانہ لیپرسراو نابن نہگہر

له سنوور لانه دهن، بېگومان ته نه وانه به پرېرس ده بن كه سستم له خه لكى
ده كهن و ده سترېژى ده كهن به ناحق له زه ويدا نا نه وانه سزاو نازارى
به ئيشيان بږه هيه.

له راستيدا نه وهى دان به خويدا بگريټ و چاپوڅشى و ليڅو شېبوني هه بيت
كه ده تواني ټوله ى خوى بكاته وه نه وه كارځكى به جى و چاكى و په سهند
نه نجام ده دات به پاستى نه وه له وكارانه يه كه پټويسته بگريټ.

ليړه دا ليټوومه وه له رافه ى (جواهرى نه لېبوخارى) ته واوېوو

سوپاس بږخوا له سهره تاو كوتايى

نه مه ى كه داديت بريتييه له چهند ثايت و فهرموده يه كه دانه رى نه م
په رتووكه (جواهر البخارى) چهند فهرموده يه كى له په راوه كانى ديكه هيناوه
له گه ل (جواهر البخارى) يه ك ناگرته وه، وه منيش له بهر نه مانه تى وه رگيړان
نه وه فهرمودانه شم هيناون و وهرم گيړاوه ته سه رزمانى كوردى كه هه نديكيان
له سوونه نه كانى فهرموده هاتوون و پله ى غريب و حسنى تيايه، له ده رياره ى
دوعاو نزاو پارانه وه هاتووه، كه ژماره يان سى و هه شت فهرموده يه، وه خوا
ليمان ببوريټ و وه رى گريټ. امين

باب الأدعية المختارة عن رسول الله (ﷺ) والحث على ملازمة الدعاء

قال الله تعالى: ﴿وَلَا تَسْمَنُوا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝﴾ .

وقال تعالى: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۝﴾ .

وقال: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۝﴾ .

وقال سبحانه: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ

الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۝﴾ الآية.

وقال تعالى: ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ ۝﴾ .

(به شی/ نه وه چند نزاو پارانه وه به کی هه لبریزدراوه که

له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) وه هاتووه و هان ده دات که

به رده و امی بکهین نه م دوعاو نزا یانه:

خودا ده فهرموئی: ﴿وَلَا تَسْمَنُوا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ

نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ ۗ

إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝﴾ (له سووره تی النساء) ۳۱-۳۲.

واته: ثاواته خوازی شتیک مه که ن که خوا به خشویوه تی به هه ندیکتان و

نه یبه خشویه به هه ندیکتان چونکه خوا دادپه روه و یاساکانی له روی

زانستیه و حیکمه ته وه یه، کاتیک هه ندیک مانی داوه به پیاوان له هه ندیک رووی
 تریشه وه مانی داوه به ئافره تان، پیاوان به شیکیان هه یه له وهی که به ده ستیان
 هیناوه، هه روه ها ئافره تانیش به شیکیان هه یه له وهی که به ده ستیان هیناوه
 هه میشه و به رده و امیش داوای زیاده به خشی و به هره ی خوا بکه ن چونکه خوا
 به هه موو شتیک زانایه.

وه خوا ده فه رمووی: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ (البقرة).
 وه خوای په روه ردگارتان ده فه رمووی هاوارو نزای بۆلای من بکه ن و
 وه لامتان ده ده مه وه.

وه ده فه رمووی: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾
 واته: بانگ و هاواری په روه ردگارتان بکه ن به مل که چی و په نهانی چونکه
 خوا دوژمنداری و له سنوور به زاندنی خوخی ناوی.

وه ده فه رمووی: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ
 الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾ (البقرة).

واته: خوا ده فه رمووی نه گه ر به نده کاتم لیم بپارێنه وه من لێیان وه نزیکم و
 وه لامی داواکاریان ده ده مه وه نه گه ر بانگم بکه ن.

وه ده فه رمووی: ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ﴾
 واته: خوا نه وخوایه یه که وه لامی بۆ به هانا هاتنی خاوه ن پێویستی
 ده داته وه به لای موسیبه تیان له سه ر لاده بات.

۱- عَنْ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ)) رواه أبو داود والترمذي.

نوعمانی کوپی به شیر (رضی الله عنهما) له پیغهمبر (ﷺ) ده گپرتته وه که فهرموویتهی: (دوعا و نزاو پارانه وه خواپه رستییه).

۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ النَّبِيِّ (ﷺ): (اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

نه نه نس (رضی الله عنه) ده فهرمووی نذری نزاو پارانه وهی پیغهمبری خوا (ﷺ) نه مه بوو: (ربنا اتنا فی الدنيا حسنة و فی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار) واته: خواجه له دونیادا چاکه مان پی بیه خشه وه له دواروژدا چاکه وه له سزای ناگر دوورمان بخه ره وه.

۳- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((اللَّهُمَّ مُصَرِّفُ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ)) رواه مسلم.

له عامری کوپی عاص (رضی الله عنهما) ده فهرمووی پیغهمبر (ﷺ) فهرمووی: (خواجه نهی نه وهی که دلان لاده به بیت دلمان دابده وه بی خه ره سهر گوپرایه لی کردنت).

۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرْكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ)) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) له پیغهمبر (ﷺ) که ده فهرمووی: خوتان په نا بدهن به خوا له توندی به لاو موسیبه ت و وه له توشبوونی نه گبه تی و له یه خه گرتنی چاره په شی و له چاره نووسی خراپ و له پیخو شبوونی نوژمن.

۵- عن علي رضي الله عنه قال: قال لي رسول الله (ﷺ): ((قُلِ اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَدْنِي)) وفي رواية: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالسُّدَادَ)) رواه مسلم.

علی (رضی اللہ عنہ) دہ فہرمووی پیغہمبہر (ﷺ) پیئی فہرمووم: بلیٰ (خواہیہ ہدایہت و ریئیشاندہرم بہ) وہ لہریوایہتی تردا ہاتوہ (خواہیہ داوای ہدایہت و ریئیشاندہرو ریگای راستہقینہت لی دہکہم).

۶- عن عائشة رضي الله تعالى عنها أن رسول الله (ﷺ) كان يقول في دعائه: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ)) رواه مسلم. له عائشه (رضي الله عنها) كه پیغہمبہر (ﷺ) لہنزاکانی دہیفہرموو: خواہیہ خۆم پہنا دہگرم بہتق لہخراپہی ئوہی کہ کردوومہوہ لہشہپی ئو خراپہی کہ نہمکردوہ.

۷- عن زيد بن أرقم رضي الله عنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يقول: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكَاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوٍ لَا يَسْتَجَابُ لَهَا)) رواه مسلم.

لہزہیدی کوپی ئہرقہم (رضی اللہ عنہ) دہ فہرمووی پیغہمبہر ئہم دوعایہی دہکرد: (خواہیہ پہنادہگرم بہتق لہدہستہوسانی و تہوزہلی و پیری و نازاری ناوگۆپ، خواہیہ تہقوا بہدہرووم ببہخشہو پاکو تہمیز راگرہ چونکہ تق لہہمووگہس باشتر پاک و خاوین دہکہیتہوہ تق خۆت گہورہی و خاوہنی خودی منیت، خواہیہ پہنا دہگرم بہتق لہزانستی بی کہک سود و لہدلی بی ناگا و لہدہروونی چاوبرسی لہدوعاوتزایی کہگیرا نہبی).

۸- عن عائشة رضي الله عنها أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم كان يدعو بهؤلاء الكلمات: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ شَرِّ الْغَنَى وَالْفَقْرِ)) رواه أبو داود والترمذي.

عائشه (رضي الله عنها) ده گيږتته وه كه پيغه مبهري خوا (ﷺ) بهم وشانه دعای ده کرد و ده پاپايه وه: (خوايه په نا ده گرم به تو له فيتنه ی گډو سزای ناگرو له شه پو خراپه ی ده وله مهندي و هه ژاری).

۹- عن زياد بن علاقة عن عمه قطبة بن مالك رضي الله عنه قال: كان النبي صلى الله عليه وآله وسلم يقول: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ)) رواه الترمذي.

له زيادی کوپی عه لاقه له مامی قوطبه ی کوپی مالیک (رضي الله عنه) ده گيږتته وه كه پيغه مبهري ده يفرموو (ﷺ): خوايه په نا ده گرم به تو له ره فتاری ناپه سهند وه له کرداری گهندو له ثاره زویازی.

۱۰- عن أنس رضي الله عنه أن النبي (ﷺ) كان يقول: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجُدَامِ وَسَيِّئِ الْأَسْقَامِ)) رواه أبو داود.
 نه نه س (رضي الله عنه) ده گيږتته وه كه پيغه مبهري عاده تی و ابوو
 نه م نزیایه ی ده کرد:

خوايه په نا ده گرم به تو له به له کی و له شیتي وه له کوپی و وه له گشت
 ده رديکی خراپ و پيس.

۱۱- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: كان رسول الله (ﷺ) يقول: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَبْسُ الضَّجِيعُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّهَا يَبْسُ الْبِطَانَةُ)) رواه أبو داود.

ئەبو ھورەيرە (رضي الله عنه) دەفەر مووی پېغەمبەر (ﷺ) فەر مووی
 (خوايە پەنات پى دەگرم لە برسىتى كە خراپترين. ھاو نوینەو وە لە ناپاکی
 كە خراپترين كاری شاراوەى دەروونە.

۱۲- عن عمران بن حصين رضي الله عنه قال: علم رسول الله (ﷺ) أبي
 حصيناً كلمتين يدعوا بهما: ((اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي وَأَعِزَّنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي)) رواه
 الترمذي.

عیمرانی کوپی حوصەین (رضي الله عنه) دەفەر مووی پېغەمبەری خوا
 باوکم کە (حوصەینە) فێری دوو وشەى کرد کە نزاو پارانەوێ بى کات کە
 ئەویش: (خوايە ژیرى و سەلیقەم پى ببەخشەو دوورم کەرەو و پەنام بدە
 لە خراپى نەفس و دەروونم).

۱۳- عن أبي الفضل العباس بن عبدالمطلب رضي الله عنه قال: قلت يا
 رسول الله علمني شيئاً أسأله الله تعالى، قال: ((سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ)) فَمَكَّنْتُ
 أَيَّاماً ثُمَّ جِئْتُ فَقُلْتُ: يا رسول الله علمني شيئاً أسأله الله تعالى، قال لي: ((يا
 عَبَّاسُ، يَا عَمَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا
 وَالْآخِرَةِ)) رواه الترمذي.

لە ئەبى الفەضل (عەبباسى کوپی عەبدولمەلەب) (رضي الله عنه)
 دەفەر مووی: و تم ئەى پېغەمبەرى خوا (ﷺ) شتىكم فيريكه كە پىي لە خوا
 بپارێمەو ئەویش فەر مووی داواى سەلامەت و دوور لە نەخۆشى لە خوا بکە وە
 دەفەر مووی چەندىكى پى چوو لە پاشان چوومەو بۆلاى و پىم و ت ئەى
 پېغەمبەرى خوا شتىكم فيريكه كە پىي لە خوا داوا بکەم ئەویش پىي
 فەر مووم: ئەى عەبباس ئەى مامى پېغەمبەرى خوا (ﷺ) داوا لە خوا بکە بۆ
 سەلامەت و لەش ساغى و دوور لە تاوان لە دنیا و لە دواړوژ.

۱۴- عن شهر بن حوشب قال قُلْتُ لَأُم سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: يَا أُمَ الْمُؤْمِنِينَ مَا أَكْثَرَ دُعَاءَ النَّبِيِّ (ﷺ) إِذَا كَانَ عِنْدَكَ؟ قَالَتْ: كَانَ أَكْثَرَ دُعَائِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ)) رواه الترمذي.

له شه هری کوپی حوشب ده فهرمووی و تم به نوم سه له مه نهی دایکی نیمانداران (رضی الله عنها) چ دوعایه که له هه موویان پیغه مبهه (ﷺ) زیاتر کردوویته که له لای تر بووه، فهرمووی تدریهی نزاکانی پیغه مبهه (ﷺ) نه مه بوو: (یا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ) واته: نهی هه لسورپنه ری دلان، دلم راگره له سه ر نایینی خوت.

۱۵- عن أبي الدرداء رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: ((كَانَ مِنْ دُعَاءِ دَاوُدَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ)) رواه الترمذي.

نه بی ده رداه (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبهه (ﷺ) فهرمووی: له نزاکانی داود پیغه مبهه (علیه السلام) نه مه بوو (خودایه داوی خوشه ویستی خوت و خوشه ویستی نه وکه سانهی که تو یان خوش دهوی وه به و کرده وهی که ده مگه یه نیته خوشه ویستی خوت خواجه خوشه ویستی خوت بکه به خوشترین خوشه ویست له نه فس و مال و منال و وه ناوی ساردیش.

۱۶- عن أنس رضي الله عنه قال: قال رسول الله (ﷺ): ((أَلِظُوا بَيَّا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ)).

نه نه نس (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبهه (ﷺ) ده فهرمووی: خوو بگرن به م یاده پیرتزو هه میسه بیگن به ویردی سه ر زمانتان به کول و به دل

هاوار بکن بلّین (یا ذا الجلال والاکرام) واته: نهی خودایه خوت خاوه‌نی شان و شکو قه‌درو ریّزی خوی پیروزی نازدار.

۱۷- عَنْ أَمَامَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَعَا النَّبِيَّ (ﷺ) بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئًا، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعَوْتَ بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئًا، فَقَالَ: ((أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَجْمَعُ ذَلِكَ كُلُّهُ؟ تَقُولُ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ (ﷺ)، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، وَأَنْتَ الْمُسْتَعَاذُ وَعَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ)) رواه الترمذي.

له نه‌بی نومامه (رضی الله عنه) ده‌فرموی نزای پیغهمبر (ﷺ) نذر بوون هیچم له‌بیر نه‌مابوو وتمان نه‌ی پیغهمبری خوا نذر نزاو پارانه‌وه‌ت کردوو نذربه‌مان له‌بیرمان نه‌ماوه نه‌ویش فرموی نایا شتیکتان پی‌نیشان بدهم که هه‌موو نزاکان کوده‌کاته‌وه نه‌ویش نه‌ویه بلّی: ((اللهم انی اسألك من خیر .... هتد) واته: خوییه من داوات لی ده‌که‌م له‌وشته چاکانه‌ی که پیغهمبره‌که‌ت موحه‌مد داوی لی کردوی من خۆم په‌نا ده‌دهم به‌تو له‌وشته خرابانه‌ی که پیغهمبره‌که‌ت موحه‌مد (ﷺ) خوی پی‌په‌نا داوه له‌و وشته یارمه‌تی ده‌ری و گه‌یاندن و ته‌بلیغ کردن له‌سه‌ر تویه وه هیچ هیزو قوه‌تی‌ک نیه ته‌نها به‌خوا نه‌بی‌ت.

۱۸- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالْفُورَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ)) رواه الحاكم.

له نه‌بی عه‌بدوللای کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) ده‌فرموی له‌نزاکانی پیغهمبر (ﷺ) نه‌مه‌بوو: خوییه من داوات لی ده‌که‌م له‌وشتانه‌ی ده‌بنه‌هوی

واجیب بوونی ره حمه‌ت و بییته هژی واجب بوونی لیخو شبوونت و سه‌لامه‌ت
له‌همو مو گوناخی وه‌ده‌ستکه‌وتی همو چاکه‌یه‌ک و سه‌رکه‌وتن
به‌ده‌ستکه‌وتنی به‌ه‌شت و رزگار یون له‌ناگری دۆزه‌خ.

۱۹- اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِقَدْرِ مَا فِي عِلْمِكَ مِنَ الْعَدَدِ فِي كُلِّ لَمْحَةٍ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

ئه‌م شیوه‌ی سه‌لاوه‌ت دانه‌ش له‌سه‌رزاری پیاوچاگان هاتووه (خوایه برپژه
سه‌لات و سه‌لام بۆسه‌ر گه‌وره‌مان موحه‌مه‌د به‌ئه‌ندازه‌ی ئه‌و زانیاریه‌ی
که‌له‌ژماره‌ نایه‌ن به‌همو مو چاو قوچانی‌ک تاکو ئه‌و رۆژه‌ی هه‌تا هه‌تایی و
له‌سه‌رنال و به‌یت و مال و خیزانی و هاوه‌لانی بی‌ت.

۲۰- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَيْضاً عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ)).

ئه‌بو هوریره (رضی الله عنه) له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گێڕێته‌وه که
فه‌رموویه‌تی: خوایه خۆم په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌ دووبه‌ره‌کی و ناکوکی و
دووبه‌وویی و ناپاکی و به‌دخوویی و به‌دپه‌ه‌شتی.

۲۱- عَنْ شَتِيرِ بْنِ شَكْلٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ مَنْيٍّ)) يَعْنِي فَرْجَهُ.

شه‌نیری کوپی شه‌کل له‌باوکی ده‌گێڕێته‌وه (رضی الله عنه) که پیغه‌مبه‌ر
(ﷺ) فه‌رموویه‌تی: خوایه خۆم په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌خراپه‌ و شه‌پی گویم و
شه‌پی چاو و شه‌پی زمانم و شه‌پی دامینم.

۲۲- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حَصِينٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي وَأَعِزَّنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي)).

له عيمرانی کوپی حوصهين (رضي الله عنه) كه پیغه مبهري (ﷺ) فهرموويه تی: خواجه ژیری و سهلیقه ییم پی بیخشه و په نام بده له خراپه ی نه نفسی خوم.

۲۳- عن علی رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَأَعُوذُ بِمَعَاذِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ)).

علی (رضي الله عنه) ده گپړته وه كه پیغه مبهري (ﷺ) ده فهرمووی: خواجه خوم په نا ددهم به رازیوونی تو له توره ییت وه خوم په نا ددهم به عفو لیخو شیبونت له توله سندنه وهت وه خوم په نا ددهم به تو له تو كه ناتوانم سوپاست ته واو بكم هر چون مه دخی خوت پی كړدوه.

۲۴- عن عبدالله بن عمر عن النبي (ﷺ) قال: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفَجَاءَةِ نَقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ)

له عه بدوللای کوپی عومر (رضي الله عنه) ده گپړته وه كه پیغه مبهري (ﷺ) فهرموويه تی: خواجه خوم په نا ده گرم به تو له وهی كه نازو نیعمه ت و پشتم تی بكن وه له وهش كه نه و ناسوده بیانه ی داو ته پیم لیم بسه نیته وه وه تووشی دهر دو مهینه تی بيم، وه په نا ده گرم به تو له وهی كه له پړو له ناکاو تووشی توله ی سهختی تو بيم وه په نا ده گرم به تو له هرچی شتی ده بی به هو ی نا په زای و توره یی تو.

۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: (اللَّهُمَّ أَنْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا، الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ).

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تی: خواجه سودم پی بگه یه نه به وهی که فیرت کردووم وه فیرم بکه به وهی که سوودی لی ببینم و عیلم و زانیاریم زیاد بکه، وه سوپاسی خوا له سر هه موو کاتی و ساتیکدا وه خۆم په نا داوه به تو له مال و باری سه خله تی خه لکی ناگر.

۲۶- عن أبي مالك (رضي الله عنه) أن رسول الله (ﷺ) قال: (اللهم اغفر لي وارحمني وأهمني وعافني وارزقني).

له ئه بی مالیک (رضي الله عنه) که پیغه مبهري (ﷺ) فهرموويه تی: خواجه له تاوانم خۆش به وه ره حمم پی بکه و هیدایه تم بده و وه ساغی و سه لاهه تیم بکه و رزق و رۆزیم بده.

۲۷- عن أبي هريرة (رضي الله عنه) أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال: (اللهم اغفر لي ذنبي ووسع لي في داري وبارك لي في رزقي).

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) له پیغه مبهري (ﷺ) که ده فهرمووی: خواجه له تاوانم خۆش به و مال و خانووم فراوان بکه و پیت و به ره که ت بخه ره رزق و رۆزیم.

۲۸- عن علي بن أبي طالب (رضي الله عنه) أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال: (اللهم اكفني بحلالك عن حرامك، وأغنني بفضلك عن سواك).

له عه لی کوپی نه بو طالیب (رضي الله عنه) ده گێڕپته وه که پیغه مبهري (ﷺ) فهرموويه تی: خودایه به حه لالی خۆت بی نیازم بکه له حه پامی خۆت وه هه روه ها له سایه ی خۆشته وه دامای دهستی که سی ترم نه که ی.

۲۹- عن عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) قال، قال النبي صلى الله عليه وآله وسلم: (اللهم إني أسألك الهدى، والتقى، والعفاف والغنى).

له عهبدوللای کوی مهسعود (رضی الله عنه) دهفهرموی پښغه مبر (ﷺ) فهرمویه تی: خویه داوات لی ده کهم به هیدایهت و ری نیشاندهری و داوین پاکي و خواترسی و دهوله مهندي.

۳۰- عَنْ عُمَرَ (رضي الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: (اللَّهُمَّ زِدْنَا وَلَا تَنْقُصْنَا، وَاکْرِمْنَا وَلَا تِهِنَّا، وَأَعْطِنَا وَلَا تَحْرِمْنَا، وَآثِرْنَا وَلَا تُؤْثِر عَلَيْنَا، وَأَرْضِنَا وَأَرْض عَنَّا).

له عومر (رضی الله عنه) ده گڼرته وه که پښغه مبر (ﷺ) فهرمویه تی: خویه پیت و بهر که تت زیاد بکي له سرمانا و که می نه که ی، ریزمان لی بگری و سوکایه تیمان پی نه که ی و پیمان ببه خشی و لیمان نه گریته وه و وه لیمان رازیبه و لیمان زویرمه به.

۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وعلى آله وسلم): (اللَّهُمَّ إِنَّكَ سَأَلْتَنَا مِنْ أَنْفُسِنَا مَا لَا نَمْلِكُهُ إِلَّا بِكَ، اللَّهُمَّ فَأَعْطِنَا مِنْهَا مَا يَرْضِيكَ عَنَّا).

اللَّهُمَّ أَقْسِمَ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تُحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتِكَ، وَمِنْ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا).

وَمَتَّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا، وَقَوْنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَأَجْعَلْ الْوَارِثَ مِنَّا وَأَجْعَل ثَارَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا وَأَنْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلَا تَجْعَلْ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا بِذُنُوبِنَا مَنْ لَا يَخَافُكَ وَلَا يَرْحَمُنَا).

نه بو هوږه یره (رضی الله عنه) دهفهرموی پښغه مبر (ﷺ) فهرمویه تی: خویه داوات لی کردوین له نه فسی خومانا که خاوه نی نین ته نها تو نه بی خویه نه وه مان پی ببه خشه که بیته هوی رازی ته واو بوونی تو له نیتمه،

خوايه ئه وه نده مان به ش بۆدابنى له ترس و سامى خۆت كه دوورمان بخاته وه
 له بى گوى و نافهرمانى تو له طاعت و فهرمانبهرى خۆشت ئه وه نده مان به ش
 پى بده كه پى بگهينه به هه شتى تو، له به قين و دلنبايى و متمانه يش
 ئه وه نده مان به ش پى بده كه گوى به وهى و جۆرم و قورتى جيهان نده ين،
 گويمان و چاومان و هيزمان هه تا سه ر پى ره وا ببه وه له پاش مردن يشمان
 بيا نكه به مايه ي سود و قازانچ بۆمان هه ركه س زۆر سته م و نا هه قيمان لى ده كا
 تو له ي ئيمه ي لى بستينه وه هه ركه سى دوژمنايه تيمان تى ده به ستى سه رمان
 بخه به سه ري دا ئايين و دينمان گرفتارى وهى و موسي به ت مه كه، دنيا مه كه به
 هۆمى دى هه ره گه و ره مان و به ئه و په پى ئا و اتمان! ئه و كه سانه شمان به سه ردا
 زال مه كه كه به زه بيا ن نايه ته وه پيماندا.

۳۲- عن أبي هريرة (رضي الله عنه) أن النبي عليه الصلاة والسلام قال: اللَّهُمَّ
 أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةٌ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي
 وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلْ زِيَادَةَ لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلْ الْمَوْتَ
 رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ.

له ئه بو هۆ په يره (رضي الله عنه) كه پيغه مبه ر (رضي الله عنه)
 فه رموويه تى: خوايه دينه كه م مايه ي خۆشى و باشى هه موو كارو بارى كه م ريك
 و پيكي بكه بۆم، دنيا كه م كه تييدا ده ژيم و گوزه رانى تيا ده كه م سازى بكه
 بۆم دوا رۆژم كه تي دا زين دوو ده به وه باشى بكه بۆم خودايه ئه م ژيانه ي ئه م
 جيهانه م بۆيكه به هۆى هه موو زياده خي رى، مردن يشم بۆيكه به مايه ي
 سه رفرانزى هه سانه وه له ده ستى هه موو شه پى.

۳۳- عن عائشة (رضي الله عنها) أن النبي (ﷺ) قال: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي
 وَارْحَمْنِي وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ الْأَعْلَى).

له عايشه (رضي الله عنها) كه پيغمبر (رضي الله عنها) فرموده‌ت: خواجه گيان ليم خوشبه و ره حمم پي بگو و بهم گه يه نه به هاوه لي به رزه كانه وه (الرفيق الاعلى).

۳۴- عن بريدة (رضي الله عنه) أن النبي (ﷺ) قال: (اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي شُكُوراً وَاجْعَلْنِي صَبُوراً وَاجْعَلْنِي فِي عَيْنِي صَغِيراً وَفِي أَعْيُنِ النَّاسِ كَبِيراً).

له به ریده (رضي الله عنه) ده گيڙنه وه كه پيغمبر (رضي الله عنها) فرموده‌ت: خواجه وام ليكه كه سوپاس گوزاريم و سه برو نارام نذر ببي و وه وام لي بكه له پيش چاوي خوم خوم به بچوك بيته پيش چاوان و له پيش چاوي خه لكانيش به گه وره دياريكه وم.

۳۵- عن أبي بريدة (رضي الله عنه) أن رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم) قال: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّكَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ).

له نه بي بوره يده (رضي الله عنه) كه پيغمبر (ص) فرموده‌ت: خواجه داوات لي ده كه م به وه كه تو خداو په روه رگاري و هيچ په رستراوي نيه تو نه بي و تاكي و بي نيازي و نه منالت هيه و وه نه له كه س بووي وه كه سيش هاوشان و ناوكوي تو نيه.

۳۶- عن أبي هريرة (رضي الله عنه) أن النبي عليه الصلاة والسلام قال: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْمُعَافَاةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ).

نه بي هوږه يره (رضي الله عنه) له پيغمبر (رضي الله عنها) ده گيڙنه وه كه فرموده‌ت: خواجه داواي له ش ساغي و بي وهيت لي ده كه م له دونياو دواړو.

۳۷- عن عائشة (رضي الله عنها) أن النبي عليه الصلاة والسلام قال: (اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَأَعْفُ عَنِّي).

عائشه (رضي الله عنه) ده فہرمووی پیغہ مبر (رضي الله عنها) فہرمووی: خواہ دلنیاں کہ تہم تاوان بہ خش و ہم خہلات بہ خشی تہ بہ خشہ ری و بہ خشندہ ی تہ بہ خشین و لیبوردنت پی خوشہ سادہ ی بہ میہرہ بانئ خوت ہم بہ خشہ.

۳۸- وعنہا أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال: (اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ).

لہ عائشہ خان (رضي الله عنها) کہ پیغہ مبر (ﷺ) فہرموویہ تی: خواہ ساغی و سہ لامہ تی بخہرہ لاشہم و چاوم بیانکہ بہ ماہی قازانچ و سوود بؤمن، ہیچ پہرستراوی نییہ جگہ لہ تہ نہ بی و کہ خواہ بہ نہرم و سہ خی و وہ پاک و بی گہردی بؤتہ پہرہ ردگاری عہرشی گہورہ وہ سوپاس و ستایش بؤ پہرہ ردگاری جیہانیاں.

وقد آن أثني عنان القلم، واستغفر الله مما زلت به قلمي، والحمد لله أولاً
وآخرأ، وصلى الله على سيدنا محمد النبي الأمي وعلى آله وصحبه وسلم
(تم بحمد الله تعالى)